

DELAVEC

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

Godnina iznaša: Za Av- stro ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.	Izhaja v Trstu trikrat na mesec.	Za Nemčijo: za celo leto 5 48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.32 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K
	Posamezne številke veljajo 10 vin. Reklamacije so poštne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.	

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravištvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici
Caserma 11. I.

Čenjene naročnike prosimo, da
nové naročnino, tiste pa ki
um še kaj dolgujejo, naj porav-
najo dolg, da ne nastanejo zapre-
te v pošiljatelj listu.

Upravištvo.

Volilci V. kurije v Trstu!

Dne 3. januarija 1901. ste poklicani,
da volite poslanca iz splošnega volil-
nega razreda za avstrijski državni zbor
kakor vselej, ponujajo se Vam tudi
razni kandidati in vsaka stranka
Vam zdaj dela prijazno. Vsi Vam
pobujajo, da bodo delovali za korist
za blagor vsega prebivalstva, vsi pa
siličujejo pred vsem na narodnost.
Socijalna demokratična stranka
ne prilizuje na vse strani, temveč
je jasno in glasno, da se bode bo-
rala samo za blagor delavskih
mas.

Volilci! Dvema gospodarjema se ne
more služiti; delovati za kapitaliste in
delavce je nemogoče. Naše meš-
anske stranke se nočejo in ne morejo
meriti kapitalistom, ker imajo kapi-
taliste med seboj in ker brez njih ne
morejo izhajati. Če torej pravijo, da
bodo delovali za ubogega trpina, je to
pesek v oči. Kajti kdor hoče biti
priljubljen zatiranega delavca, siromaka
mora odprto nastopati proti bogatašem.
Pa dela samo socijalno demokra-
tična stranka in delavec, revež, ki hoče
sebi dobro, ne more glasovati za
kuzega, kakor za socijalističnega kan-
didata.

Naši nasprotniki se kažejo tudi nam
priatelje. Zamerijo nam pa, da smo
mednarodni, ter nam očitajo, da s
izdajemo narodnost in domovino.
To trdi samo tisti lahko, ki ne po-
na naše stranke in našega delovanja.
Socijalna demokracija je mednarodna,
ker so siromaki vseh narodov enaki
in ker bodo močni samo takrat,
kar bodo združeni. V slogi je naša
moč. Glede narodnega vprašanja je
socijalna demokracija najpravičnejša
stranka, ker zahteva popolno enako-
vost za vse narode in ker je tudi
kazala pot, po kateri bi se to enako-
vost lahko doseglo. Na svojem
gresu v Brnu leta 1899. je socijalna
demokratična stranka izdelala program
pravičnega rešitev narodnega vpraša-
ja, ki mu morajo tudi najhujši na-
protniki priznati, da je najpravičnejši
najbolj stvaren.

Kar so pameščanske stranke naredile iz
narodnosti, je strahota in narodnemu boju
avstrijski zbornici ima ubogo ljudstvo
tej državi zahvaliti, da se njegov go-
spodarski položaj od dne do dne po-

hujšuje. Zaradi narodnih bojov se ni
moglo doseči pravične pogodbe z ogrsko
polovico, zaradi narodnjaških bojov je
bilo mogoče, da so se naložila ljudstvu
neznosna bremena, da mora plačevati
ogromne davke na sladkor, na petrolej,
na sol, na moko, na pivo; zaradi na-
rodnih bojov je mogoče, da je avstrijska
konstitucija komaj še na papirju in da
se vlada v vseh stvareh lahko poslu-
žuje paragrafa 14.

Meščanske stranke v parlamentu niso
imele nikdar smisla za največje potre-
be ubogega ljudstva. Socijalni demo-
kratje so pa z nešteti zakonskimi
predlogi dokazali, da se borijo samo
korist delavcev in trpinov.

Volilci! Ako hočete, da se ne bodo
gospodje v državnem zboru zopet pet
let prepirali zaradi jezikovnega vpra-
šanja; ako nočete, da Vam bodo nakla-
dali nove davke na korist bogatinom;
ako nočete, da se bode pokopalo vsak
predlog, ki bi bil Vam koristen;

ako hočete v parlamentu resnega, go-
spodarskega, socijalnega dela, odločne-
ga dela v korist nižjim slojem; ako ho-
čete gospodarsko blagostanje in dušev-
no svobodo: ako hočete, da se stori
več za šole in manj za puške in topo-
ve; ako hočete, da pride v državi na
mesto narodnega boja narodni mir,

tedaj glasujte dne 3. januarija slož-
no samo za socijalno-demokratičnega
kandidata in zapišite na Vaše glasov-
nice ime

Karol Ucekar

črkostavec v Trstu.

Na dan, trpin! Složno in zmaga je
naša!

Pazite na glasovnice, da Vam jih ne
vzamejo in ne popišejo nasprotniki!
Napišite natančno ime in naslov kan-
didata! Shranite legitimacije, da jih
imate, ako bodo ožje volitve!

Socijalno demokratični volilni odbor
za Trst.

Sodrug, spominjajte
letu na „Rdeči Prapor“ in
na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte zanj
povsod!

Volilci III. kurije na Kranjskem!

Jugoslovanska socijalna demokratična
stranka je sklenila, vstopiti v volilni
boj za državni zbor tudi v tretjem
zboru in sicer

v Ljubljani in
v gorenjsko-nostranskih mestih.

Uzroki za ta korak so našim sodru-
gom znani. Ali razven vsega, kar nas
je že prej navajalo, da seštejemo svoje
moči v tem privilegovanem zboru, pri-
de v poštev še izid volitev v četrti
kuriji na Kranjskem. Znano je bilo že
prej, da imajo klerikalci tukaj velik
upliv in ravno to bi bilo moralo libe-
ralno stranko prisiliti, da napné svoje
moči do skrajnosti. Gotovo je liberalna
stranka tudi storila, kar je mogla in
če je vendar tako grozno propadla,
kakor se je v četrti kuriji zgodilo
povsod razven notranjskega okraja,
kjer imajo naši sodrugi tudi na kmetih
mного upliva, tedaj dokazuje ta gro-
zni poraz, da liberalna stranka, v res-
nici peša i da — brez obzira na socija-
lizem in socijalno uprašanje — te stran-
ke nima več moči, da bi izpodbila pogu-
bni klerikalizem po naših krajih. Ljubite-
lji prave svobode ne morejo več pričako-
vati, da reši liberalna stranka tisto
nalogo, katero je pravzaprav imela med
meščanstvom.

Proces političnega razvoja je res —
kakor gospodarski razvoj — pri nas
enak kakor v drugih zapadnih krajih,
zlasti pa kakor v Avstriji. Kakor na
Dunaju in v Gracu, tako se tudi pri
nas počasi ali sigurno umikajo libe-
ralci klerikalcem. Zaman skušajo ne-
kateri med njimi še enkrat razpihati
ogonj liberalizma v dušah hladnih, ra-
čunajočih političnih kupčevalcev. Na
enem krilu vidijo Fabrije Cunctatorje,
ki neprenehoma miré in prosijo, naj se
klerikalcev ne napada prehudó; na
drugi strani stoje Fregoliji, ki so da-
nes liberalci, jutri klerikalci, a pojutri-
šnjem se vrnejo zopet k liberalnim lon-
cem, ker vidijo, da klerikalci vendar še
niso dobili komande v mestu. Ali v
trenotku, ko zasveti klerikalna zvezda
jasnejše tudi v Ljubljani, jo bodo goto-
vo zopet ubrali tja, kakor so storili že
mnogi, mnogi drugi, ki so bili nekdanj
glasoviti liberalci, pa so našli čez most
takozvane sloge prav krasen pot v vr-
tove klerikalizma.

Liberalna stranka propada. Sama
v sebi ne najde več moči, da bi kaj
pridobila. Po volitvah v četrti kuriji se
je tolažila s tem, da klerikalci še niso
pridobili nobenega novega mandata.
Ali klerikalci so imeli že doslej absolut-
no večino v slovenski delegaciji in li-
beralci bi bili morali storiti naskok ter
gledati, da si priboré kak nov mandat.
To se jim ni posrečilo in sedaj ne
morejo več upati, da bi še kaj dosegli.
Stranka bolega in sicer prav nevarno.
V takih razmerah bi bil smrten greh,
ako bi socijalna demokratična stranka
iz ozirov na liberalce odstopila od boja.
Ravno nasprotno. Socijalna demokracija
ima tem bolj dolžnost, napeti vse sile
tudi v tretjem zboru in s svoje strani
storiti vse, da se razjasni položaj in
da se kmalu odloči, kar je itak neiz-
ogibno. Socijalna demokracija se mora

pripraviti, da prevzame vse dolžnosti prave svobodoljubne stranke.

Vse sodruge in prijatelje pozivamo torej, naj gredo v tretji kuriji z enako energijo in gorečnostjo v boj, kakor v peti kuriji.

Vsi na krov! Kdor ni na smrt bolan, ne sme ostati doma! Čas je za važno delo in boj je resen. Socijalna demokracija ne sme več čakati. Vsakega trenutka, ki bi ga izgubili, bi bila škoda.

Sodrug! Somišljeniki! Prijatelji!

Izvršujte svojo dolžnost ne samo kot volilci, temveč tudi kot agitatorji. Kratke dni, ki jih imamo še do volitve porabite v ta namen! Svoboda ima na Slovenskem edino oporo v socijalni demokraciji — v boj torej za njo!

Naša kandidata sta

v Ljubljani

sodrug **Fran Železnikar**

krojač v Ljubljani,

v gorenjsko-notranjskih mestih in trgih pa

sodrug **Josip Kopač**

upravitelj v Trstu.

Glasujte složno za nja in agitirajte neumnomo! V boj za svobodo in napredek!

Socijalno demokratični volilni odbor.

O novi domovinski postavi.*)

Napisal *Abditus*.

Domovinska postava je postala za industrijelnega delavca tolikega pomena, kakor malokatera druga stvar. Nasprotniki so imeli vedno prav, kadar so delavcem očitali brezdomovinstvo; kajti v naši ljubljani domovini nižje ljudstvo še danes nima doma.

Premenjevanje in razvijanje domovinske postave je prav karakteristično za Avstrijo; tu se pokazuje res barbarizem naših državnikov, ki vedno govore o socijalnih reformah. — Drugje kakor na pr. na Nemškem, Frankoskem in t. d. se je domovinska postava paralelno z razvojem industrije zboljševala na korist delavcev. Z razvojem industrije menjaval je tudi industrijni delavec svoje stanovišče; potoval je iz kraja v kraj, kjer ga je ravno potreboval kapitalist. Državniki v omenjenih državah gledali so vedno natò, da je imel delavec kje svoje domovinstvo in sicer v kraju kjer je rabotal in iznemogel. To je bilo tudi državi na korist, ker se je zmanjšalo število bednih in drugih enakih elementov, katerih v Avstriji kar mrgoli, kar pa je dočela razumljivo. V Avstriji pa je bilo ravno nasprotno, čem bolj se je razvijala industrija in s množico industrijelnega proletarijata, tem bolj se je slabila domovinska postava — na škodo delavcev. Jasno pa je, da je to razmerje moralo pripeljati do poloma in da so se poklicani faktorji morali udati, ter pravico o domovinstvu zboljšati po prime v drugih držav.

Do sedaj obstoječa domovinska postava z dné 3. decembra 1863 določuje: Domovinska pravica se pridobi z izrečnim sprejemom v domovinsko zavezo. O tem odločuje le občina in ni zoper nje sklep mogoč rekurz.

S temi besedami dala je se občini pravica na voljo sprejemati ali bolje, ne sprejemati ljudi, ki so morda velik del svojega življenja prebili v občini, pa so bili drugam pristojni. Če je tak revež

*) Sodrug na Dunaju so izdali o tem predmetu brošuro: Das neue Heimatsgesetz u. s. w. Dobiva se pri Ignat Brandu na Dunaju in stane 12 v. Umestno bi bilo, če bi kaka večja organizacija izdala prevod te brošure, ki bi slov. delavcem prišel jako dobro.

Pis.

iznemogel, deli so ga v zeleni voz in hajdi v pristojno občino. Koliko je bilo takih podanikov, ki dotične občine nikdar videli niso. Občina pa, katera je bila na ta načini primorana skrbeti za take nesrečnike, je bila nejevoljna in to nejevoljo je zopet moral čutiti tak iznemogel delavec. In kmetje so bili razkačeni, ker so morali rediti takega reveža, ki ga nikdar videli niso! — Jasno je, da je bil ta sistem do skrajnosti krivičen in da se je moral odstraniti. Že leta 1872. začeli se so baviti s preosnovo domovinske postave in še — le po dolgih 25. letih zmašili so naši ljubi državniki neko preosnovo — ki je pa dokaj nesocijalna.

Leta 1894 predložila je vlada — potem ko je celih 22. let študirala to »preosnovo« — svoj načrt parlamentu. Očlovek bi mislil, da se bodo takoj vse stranke zedinile v tem in vstopile za preosnovo te postave; to tem bolj ker je tudi gosposka zbornica to priporočala. Pa bilo je obratno. Prvi so bili liberalci in za njimi krščanski socijalisti, ki so se upirali tej preuredbi in mali bog krščanskih socijalistov, Dr. Lueger je junija 1896 grozil z obstrukcijo, če se postavi to prekoristno in prepotrebna preosnova na dnevni red. Sedaj pa o novejši domovinski postavi samej nekoliko.

Domovinska pravica v občini daje pravico nemotenega prebivanja in prekrbovanja ubogih. — Sicer pa občina tudi tujece ne more zabraniti bivanja v istej dokler je njihovo življenje neomadeževano in ne nadlegujejo javnost z prosjačenjem. Šele po prestopku tega ima občina pravico, dotičnega izključiti iz svoje srede. Proti nepostavnemu izobčenju je mogoč rekurz na okrajno glavarstvo. Izločiti pa ima pravico tudi politična oblast in sicer za vedno ali začasno. Taka izločitev je mogoča proti ljudem, ki nočejo delati; proti osebam ki se ne morejo izkazati z dohodki in dovoljenim obrtom; proti javnim vlačugam ali osebam, ki so nevarni tuji lasti. V prejšnjih časih je v praksi veljalo, da se je na podlagi teh določb izobčevalo strajkajoče delavce ter se jih z zelenim vozom pošiljalo v pristojne občine, ali pa socijalne demokrate ozir. anarhiste ki so baje nevarni privatni (torej tuje) lasti. Tudi proti izločenju od politične oblasti je mogoč rekurz in sicer v 3 dneh.

Le državljani zamorejo dobiti domovinsko pravico v občini. Tujcemcem zamore občina le dati zagotovilo, da bodovsprejeti, kakor hitro postanejo državljani. Brez tega zagotovila ne more nikdo pridobiti državljanstva. Kakor hitro kdo izgubi državljanstvo izgubi ob enem tudi domovinsko pravico, ker je podlaga zadnje državljanstvo.

Vsakdo mora biti pristojen v jedno občino. Kdor si pridobi domovinsko pravico v jedni občini, izgubi domovinsko pravico v občini, kjer jo je do sedaj užival.

Zakonski otroci so pristojni tja, kjer je bil oče ob času rojstva. Nezakonski otroci so pristojni tja, kjer je bila mati ob času poroda. Legitimirani otroci, če niso polnoletni, pristojni so tja, kamor je pristojen oče ob času legitimiranja. Radi adoptiranja se pristojnost ne spremeni.

Žene zadobé po možu pristojnost — Pri premenitvi domovinske pravice staršev spremene isto ob enem tudi mladoletni otroci. Nelegitimirani otroci ne spreminjajo svojega domovinstva povodom zakonske zveze njih matere.

Smrt zakonskega očeta ali matere ne daje povoda spremenitve domovinstva.

Pri sodno ločenih zakonih se ne spremeni domovinsko pravico, temveč ostane ista ki je veljala ob času ločitve. Žena, ločena od moža ne spremeni do-

movinstva, če njen ločeni mož isto pozneje spremeni.

Stalno nameščeno osebe pri državnih deželnih, občinskih in javnih uradih zadobé domovinsko pravico tam, kjer poslujejo.

(Konec prihodnjič).

Sodrug, spominjajte se na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte zanj povsod!

Domače stvari.

Z današnjim dnevom začena novo leto in novo stoletje. Od starih časov sem so se privadili ljudje, da polagajo na take dni večjo važnost, dasi nima dan sam po sebi v praktičnem oziru nobene posebnega pomena. Ali kadar je končano leto ali pa celo stoletje, je precej naravno, da se ljudje ozirajo na pretečeni čas in skušajo gledati v bodočnost. Naši sodrugi, delavci, ne najdejo v preteklosti veliko veselega. Delali so, trpeli so, uživali so jako malo. Ali tudi bojevali so se za boljšo bodočnost. In v tem oziru so lahko zadovoljni in ponosni, Kamor pogledamo po svetu, vidimo kako se povečuje naša vojska in kako se bližamo uresničenju naših idealov. Ko je pričelo sedaj umirajoče stoletje, se je jelo dvigati meščanstvo, ki je hotelo porušiti jam rem fevdalstva. Takrat so meščani klicali ljudstvo v pomoč proti skupnim sovražnikom in delavci, navdušeni za krasno geslo: »Svoboda, enakost in bratstvo«, so prihiteli v trumah ter so se pehali bojevali in so umirali za novi meščanski svet. Ali ko je bilo fevdalno nasilstvo strto, je pokazalo meščanstvo svoje pravice. Svobodo je hotelo samo za se, svoj kapital, za svoj profit; svobodo delavcev pa je hitro strlo z železno roko in v kratkem je nehvaležna buržoazija naredila iz delavcev moderne sužnje, ki poznajo svobodo komaj po imenu. Stoletje ki je tako pričelo, je končano; a prede je umrlo, je že vstal delavec, trpin, ki zahteva končno zaslužen plačo za svoje delo in za svoje žrtve. S prezirom je gledalo ponosno, ošabno meščanstvo nan smešilo ga je in rogalo se mu je. A danes, ko umira stoletje buržoazije, spreleva to velečastno gospodo mraz, kaj že mora videti, da vsa sredstva tiranije, kapitalne moči in sistematičnega pomenenjanja ne pomagajo nič proti orija ki se dviguje iz teme in prihaja na dan. Mlad je moderni socijalizem, ali že trpeče pred njim ves stari svet krivice, se majejo stebri fevdalno-klerikalno-kapitalistične zgradbe in le z največjim napotom še vzdržuje denarna tiranija svojo moč. Novo stoletje pri enja v znamenje socijalizma. S ponosom, z veseljem ustopamo delavci lahko novo dobo. Mnogo boja nas še čaka, ali gotovost imamo. Zmaga mora biti naša! Zatorej: Srečno novo leto in vesel boj!

Kakor smo prorokovali, se je zgodilo. Liberalci že tekajo okrog naših volilcev za tretjo kurijo z istim argumentom, kismo rekli v zadnji vilki, da ga bodo rabili »Za božjo ljubo, držite to pot z nami! Glasujte Ferjančiča, ker drugače bode volja klerikalec!« Še enkrat opozarjamo druge, naj sene puste begati s tako ničefrazo. Prvič res ne vemo, čemu naj se socijalisti zavzemali, da bi bil rav Ferjančič voljen na mesto klerikalnega Gospod Ferjančič ni delal v državni zboru nikdar nič družega, kakor to, ki so delali klerikalci. Gospod Ferjančič je bil član krščanske narodne zveze, kateri je komandiral dr. Sušteršič. Pod Ferjančič ni v državnem zboru nikdar samostojno nastopil. Kakšna zlika je med tako zvanim liberalo

Ferjančičem in med kakšnim klerikalcem? Drugič pa je laž, da bi udeležba socialistov koristila klerikalcem. Kakor smo že omenili, mora imeti kandidat, da je izvoljen, absolutno večino glasov. Ako jih ima, tedaj zmaga brez obzira na to, ali je manjšina, proti kateri je zmagal, zedinjena za enega kandidata, ali pa razpolovljena na dva. Če pa nima pri prvi volitvi nihče absolutne večine, tedaj je potrebna ožja volitev. Mogoče bi bilo sedaj sledeče:

Klerikalec ima največ glasov, potem liberalec, potem socialist; v tem slučaju je ožja volitev med klerikalcem in liberalcem. Socialisti tedaj lahko store, kar hočejo. — Ali pa:

Liberalec ima največ glasov, potem klerikalec, potem socialist. Ožja volitev je med liberalcem in klerikalcem. — Ali:

Klerikalec ima največ glasov, potem socialist, potem liberalec. Ožja volitev je med klerikalcem in socialistom. Ali:

Liberalec ima največ glasov, potem socialist, potem klerikalec. Ožja volitev med liberalcem in socialistom. Ali:

Socialist ima največ glasov, potem liberalec ali klerikalec. Ožja volitev je med socialistom in liberalcem ali klerikalcem.

To vse je mogoče. Ali da bi udeležba socialistov pri prvi volitvi povzročila, da zmagajo klerikalci, ni mogoče in socialisti bi bili norci, ako bi pustili svojo kandidaturu samo za to, da bi imeli liberalci manj srbij. Še enkrat torej opozarjamo vse sodruge, somišljenike in prijatelje, naj se ne pusté od nikogar premotiti, ampak naj glasujejo samo za naša kandidata, v Ljubljani za *železnikarja*, v gorenjsko-notranjskih mestih in trgih pa za *Kopača*.

Orožje tržiških narodnjakov v boju proti socialistom je sila po ceni. Z dokazi in argumenti jim gre slabo, za to si pomagajo rajši z razgrajanjem. To so pokazali doslej na vsakem shodu, kjer so prišli v dotiko s socialisti. Ali če mislijo, da je to kaj pristnega, jim moramo tudi to veselje pokvariti. Prej kakor oni so znali že dunajski krščanski socialci razsajati in v novejšem času so pokazali tudi ljubi prijatelji naših narodnjakov, izdajniški Mladočehi, da so v divjaški »taktiki« dosti izurjeni. Krščansko socialni »Pulcherji« na Dunaju so glasoviti zaradi njih nedosežnih zmoglosti v kričanju in pretepanju; Mladočehi so kratko pred Božičem pokazali, da znajo tudi ovi *krvavo* poučiti nasprotnike, ne le socialistične delavce, ampak tudi kmete, da so oni »prva« stranka na Češkem. Tako daleč naši narodnjaki še niso dospeli, ali mnogo ni manjkalo. Na škedenjskem shodu so se n. pr. prav pretilno dvigale pesti proti socialističnemu govorniku in priprave za naskok na oder so se delale prav očitno. Seveda pokazujejo tudi predsedniki narodnjaških shodov navadno, da ne znajo voditi zborovanja. Pri socialnih demokratih n. pr. je navada, imenovati reditelje, ki skrbijo za red in mir; pri narodnjakih ne zna predsednik ničesar družega, kakor vsak hip prositi govornika, naj bode zmeren, kratak i. t. d. Seveda je vsaka besedica, ki ni všeč narodnjaški gospodi, žalitev. Rečite le, da narodno vprašanje ni prvo in edino vprašanje na svetu, pa ste že žabili »slovenski narod«. Seveda steje gospoda samo sebe k slovenskem narodu; kdor misli drugače, kakor modre glave, za katere je Škedenj glavno mesto sveta, tega pahnejo iz naroda in potem mu prišiljejo lepi priimek »narodni izdajalec«. Pa tudi to ni originalno. Tudi to bedarijo so se morali naučiti od nemške in italijanske gospode. Za treznega človeka je to res že presmešno: Nemci pravijo socialistom, da so v pvezi s Slovani, Slovenci pa trdijo, da smo v pvezi z Nemci in Italijani. Ali kdor se zarije in zadrgne v

svoj narodni šovinizem, mora postati slep celo za najprimitivnejšo pamet. In vrhu tega meni ta slavna gospoda vedno, da smo se naučili vse kar znamo, samo od Nemcev in Italijanov. Narodnjaški prenapeteži pač ne morejo razumeti, da pograbi človeka prav poštena jeza, prava lastna jeza, če vidi, kako otroško sodijo o socialnem vprašanju in kako enostrasko presojuje vsak dogodek sveta s svojega omejenega in res že smešnega nacionalnega stališča. Do tega izpoznanja mora priti vsakdo, če le nekoliko hladno in mirno premotri narodno vprašanje. Ali tega gospoda noče in boji se, da bi tudi delavci začeli trezno soditi. Za to skuša preprečiti socialistične govore s pomočjo svojih slepih razgrajalcev in za to se umika vsaki stvarni razpravi. Ali ne bojimo se. Socializem najde pot do delavcev; to se vidi povsod, kjer koli začno delavci nekoliko premišljati. In nacionalna gospoda mora biti od srca vesela, da ji ne sledi kak drug nasprotnik, kakor socialisti. Kajti če oni danes lahko še nagajajo socialistom s huronskim krikom in s krčenimi pestmi, pride kmalu čas, ko isto ljudstvo ne bo več maralo, poslušati svojih sedanjih »veljakov« in takrat bo za nje dobro, da bode to ljudstvo — socialistično.

Nevednost in nerazumevanje je glavno obeležje slovenske narodnjaške politike na Primorskem in zlasti v Trstu. Kar spišejo v »Edinosti«, kar sklatijo na svojih shodih, to je véasi tako gorostasno, da se človeku kar lasje ježe. Zlasti pa mora človeka zaboleti želodec, kadar začno čenčati o socialnem vprašanju.

Vrag vé: Za vsako stvar na svetu pravijo, da se je mora človek učiti, ako jo hoče znati; ali za socialno vprašanje misli vsakdo, ki so ga v kakšnem kotu proglasili za narodnega tribuna, da je ravno tako, kakor si ga baš on predstavlja v svojem omejenem znanju. Kar smeja bi človek pokal, kadar se slovenski narodnjaški agitator postavi, pa se udari ob prsa in zakliče: »Tudi mi smo socialisti!« In potem pravi n. pr. dr. Slavik: »Ako bi bili socialisti res socialisti, bi se pridružili nam zatiranim (namreč slovenskim šovinistom). To so pojmi o socializmu!«

Prav resno bi svetovali vsej slavni gospodi, naj vzamejo enkrat vsaj eno resno sociologično delo v roko pa naj ga dobro prečitajo. In če bodo potem vsaj deloma izpoznali, kaj je jedro socialnega vprašanja, kaj je socializem, tedaj naj nam odkritosrčno povedo: »Ne, mi nismo socialisti, mi smo narodnjaki, mi smo reakcionarci in vaši nepomirljivi sovražniki.« To bi bilo vsaj resnično. Ali govoriti, da so socialisti, pa niti ne razumeti, da je med Gorjupom ali Kalistrom in med slovenskim rudarjem ali tovarniškim delavcem brezno, katerega ni mogoče premostiti, čeprav sta ova Slovenca, to je več kakor otročje. »Mi smo zatirani!« vzdihuje dr. Slavik. No, s takim zatiranjem, kakršno morajo trpeti vaši milijonarji, bi bili naši delavci precej zadovoljni. »Narodno vprašanje se mora hitro rešiti, ker je v Avstriji socialnemu na potu«, kliče Cotič in iz tega izvaja, da je narodno vprašanje bolj važno, kakor socialno. A da obsega socialno vprašanje svet, narodno pa nekoliko privilegiranih zanešenjakov, ki sploh nočejo narodnega miru, ampak boj, ne narodne enakopravnosti, ampak gospostvo, na to niti ne misli. Dr. Gregorin pripoveduje, da se narodnjaki strinjajo s tem, »kar je v programu socialistov pametnega, opravičenega in dosegljivega« — z drugimi besedami s tem, kar ne boli gospode; ali to mu ni znano, da rešitev socialnega vprašanja ni odvisna o malenkostnih popravkih, ampak od izpremenitve vsega gospodarskega reda, od novih temeljev človeške družbe.

Če se nastavi pri kakšnem sodišču novega kancelista, je to za naše narodne veljake bolj važno vprašanje, kakor ves socializem in z največjo virtuoznostjo si bodo razbijali svoje cenjene glave, da izvlečejo iz svojih možganov »nepobiten« dokaz, da sodi na to mesto Peter, ne pa Pavel. Ali za vse socialno vprašanje jim zadostuje par puhlih fraz in par bedastih, od Kikerikija odloženih dovtipov. Za to bi bilo res pametneje, da sploh ne bi čenčali o socializmu. Naj odkritosrčno povedo: Mi smo narodnjaki, ne poznamo nič družega, kakor narodno vprašanje, ne vemo ničesar o drugih rečeh, kakor o narodnem vprašanju, gluhi in slepi smo za vse, kar leži izven narodnega vprašanja, narodnjatvo je naš malik, naša molitev, naša nebesa in — kdor ni z nami vred zateleban edino v našega zlatega telička, tisti je proti nam. In — cenjena gospoda — mi delavci bodemo z veseljem proti vam!

Nesramna agitacija je res pravo ime za vsako vrstico, katero napiše tetka »Edinost« proti socialistom. Prav nesramna je n. pr. notica v 292. številki pod zaglavjem »Nesramna agitacija«, ki se glasi tako le: »Na tuk. južni železnici obdeluje neki Candolini slovenske delavce tako le: Žuga jim, da zgubijo priboljšek, ki so ga dosegli o zadnjem štrajku, ako ne prinesejo njemu (Candoliniju) svojih glasovnic, da jih popolni z imenom slavnega socialnega demokrata Ucekarja, kajti Ucekar da je tisti, ki jim je izposloval, da so jim zvišali plačo. Ako pa zdaj Ucekar le migne s prstom — bodo reveži morali delati zopet pod starimi pogoji!«

Delavci južne železnice pač niso tako najvni, da bi verjeli take neumnosti. Upliv sod. Ucekarja na vodstvo južne železnice je precej podoben — ničli. Njegove moči se južna železnica ne boji.

Nihče bi g. u. Candoliniju ne zameril, če se poteguje za svojega somišljenika; a da se o tem poslužuje pretenj in — laži, to ni lepo to ni — socialistično!

Kolikor besedij, toliko bedarij! Tepčaste laži te nesramne notice nam prikazujejo čisto določno, v katerem krogu železniških paš imamo iskati fanatične dopisune »Edinosti«, ki se skušajo maščevati delavcem, kjer le morejo. Kadar govori »Edinost« v tonu nekih znanih železnikov uradnikov kakor protectorica delavcev na južni železnici, je to smešno, ker je njen upliv na te delavce že davno pri hudiču.

Da bi branili našega sodruga Candolinija, katerega poznajo naši delavci z dobre strani tako natančno, kakor poznajo »Edinostine« zaupnike na kolodvoru s slabe strani, se nam zdi pač nepotrebno. Če so gospodje na južni železnici, od katerih dobiva »E« svoje raporte, nekoliko slabotni na možganih, je sodrug Candolini preinteligenten, da bi se posluževal tako telečjih agitatoričnih sredstev, kakor mu jih nadušna E. podtika. Ali tetka se tudi silno moti, ako misli, da bode na ta način dobila glasove naših delavcev, ki so nacionalno politiko že prenatano izpoznali. Delavci južne železnice res niso tako naivni, kakor — bi Ed. želela. Njih prepričanje jim pravi, da je slovenski gospodi ravno tako malo ležeče na njih položaju, kakor italijanski signoriji, in da bodo slovenski narodnjaki v državnem zboru ravno tako delali same narodnjaške kravale, kakor nemški, italijanski i. t. d. Naši delavci vedo, da je prijateljstvo narodne gospode do njih ob času volitev iz samih praznih besed sestavljeno in da po volitvah izgine kakor kafa — in za to bodo glasovali za socialističnega kandidata Karla Ucekarja.

VOLITVE.

O ožjih volitvah v Pulju, kjer so po nezaslišano hudem boju ob 11. uri zvečer «smagali» Italijani, se naznajo v redno širših krogih in sicer povsem javno jako čudni glasovi. Že zadnjič smo čitali v puljskem «Proletario», da je hotelo okrajno glavarstvo baje razveljaviti to volitev, ker je sama videla, s kako ogromnimi goljufijami in sleparijami so nasprotniki zmagali. V Trstu se pripoveduje sedaj sledeče: Okrajno glavarstvo je res že hotelo razveljaviti to volitev. Ko so dr. Rizzi, dr. Benatti in drugi kaporioni italijanske «liberalne» stranke to izvedeli, so šli hitro okrajnega glavarja prositi, naj ne stori tega. Ali pri glavarstvu niso ničesar opravili, za to so jo ubrali v Trst k namestništvu, kjer so grofa Goessa baje prepričali, da ni uzroka, razveljaviti to volitev. V Trstu se je to pripovedovalo celo v kavarni Municipio in lahko bi imenovali razne dostojanstvenike, ki so to slišali.

To se je govorilo in seveda ne moremo prevzeti odgovornosti za govorice. Ali to je gotovo, da je tržaski, governo liberalni stranki povsod pomagal, kolikor je le bilo mogoče. To se je videlo že pri razdelitvi volilnih sekcij, kjer so se volilni geometri pokazali prave umetnike. O »raje, v katerih sam hudič ne bi bil mogel pomagati liberalcem dozmagati, so sekcije tako umetno razdelili in zložili, da je gospoda kar v spanju zmagovala. Sicer pa se temu ne čudimo.

Italijanski liberalci igrajo doma prav kremenite opozicijske, pošiljajo, če treba, tudi iredentovske brzojavke v Rim — česar jim seveda ne zamerimo, — ali na Dunaju papajo vladi iz rok. Molčati znajo v parlamentu kakor ribe, plašče znajo obračati, kakor veter piha, vlado pa znajo podpirati tako temeljito, kakor slovenski poslanci. In roka roko umiva. Vlada bi bila črna nehvaležnica, če ne bi teh grozečih krvavih v iredentov» podpirala v kolikor ji njene moči dopuščajo. Saj so besede le besede, dejanj pa itak ni. Gospod dr. Rizzi je n. pr. ud te «liberalne, iredentovske» stranke. A dr. Rizzi je največji avstrijakant, kar si ga je mogoče misliti. V Pulju je dejal na nekem shodu, da ne razume, kako more vlada dovoliti socialistično agitacijo v tako vojaškem mestu, kakršno je Pulj. Na plesu «Lega Nazionale» razobeša dr. Rizzi neko podobo, katero bi sicer zastoj iskali na vseh plesih tega društva. Tudi dr. Bartoli je hud liberalci, ali to ga nič ne ženira, da maršira z gorečo svečo in s kapo v roki za procesijo v Rovignu, med tem ko imajo njegovi volilci v Pulju najhujše gospodarske boje.

Nič manj liberalen dr. Fragiaco, ali to mu ni na poti, da se v Izoli združuje klerikalci in o krščanskimi socialci proti socialistom in da javno zatrjuje, da pojde rajši glasovat za drja. Laginjo, kakor za socialista.

Ta lažiliberalna stranka je s kratka tako korumpirana, da se ni prav nič čuditi, ako se sliši, da je šlo zadnji dan pred ožjimi volitvami 20.000 forintov iz Trsta v Pulj in da so dajali za zadnje glasove pri teh volitvah po 500 forintov. A večina, ki so jo dobili s pomočjo vsega neverjetnega volilnega švindla, je iznašala po štetju oblasti komaj 4 glasove! Pač klaverna zmaga! To se pač lahko imenuje Pyrhovo zmago. Se eno tako zmago, in izgubljeni so. Da se bode to o prihodnjih volitvah sgodilo, za to bodo skrbeli naši sodrugi v Istri.

Tudi v Trstu so italijanski liberalci jako «kunštni». S kandidaturo reveža Atilija Hortisa, ki je na Dunaju zatrljeval, da je le po sili sprejel mandat in ki je še lani prisegal, da ne prev-

zame nikdar več kandidature, so se blamirali do kosti. Ali to jim še ne zadostuje. Narediti se hočejo še bolj smešne in svojo duševno in moralno siromasčino hočejo pokazati očitno pred vsem svetom. Za to jim ni dovolj, da imajo v volilnem zapismiku vse polno italijanskih padanikov, nekaj mrličev i. t. d., temveč celo na svoj volilni oklic so podpisali vsa mogoča imena, ne da bi bili ljudi vprašali, ali so s tem zadovoljni. Že cela vrsta takih, ki so podpisana je javno protestirala, a posebno zanimivo je to, da so morali v nekaterih slučajih sinovi protestirati, ker je njih oče, namreč tisti ki so ga liberalci podpisali na Hortisov oklic, že umrl. Po teh uzrokih smo res lahko radovedni, kaj bodo na volilnega švindla še iztaknili do 3. januarja.

Kranjski liberalci so modre glavice. Zadnje dni so se izmislili, ponuditi socialstom kompromis. Ali kakšen! Socialisti naj bi preklicali svoje kandidature v tretjem zboru, za to pa naj bi se liberalci zavezali, da pri prihodnjih volitvah (torej morda čez 6 let) ne bodo postavili kandidata v peti kuriji. Socialisti bi morali biti res vsi zreli za Studenec, ako bi tak predlog sprejeli.

Liberalcem seveda ne bi bilo težko, odreči se kandidature v peti kuriji, kjer sedaj pač vedo, da nikdar več ne bodo zmagali. Oni bi nam torej nekaj dali, česar sami nimajo. In to čez nekaj let, kadar morda sedanjih liberalcev sploh več ne bo! Mi pa naj jim sedaj brez boja pustimo tretjo kurijo, v kateri lahko tudi par mandatov izgube! Kompromis, s katerim bi jim mi pomagali, sami bi pa lahko s ozi prste gledali! Razume, se da socialisti take in kakšne podobne ponudbe nikakor ne sprejmejo, če prav se nekateri liberalci s tem mašujejo, da nam odpovedujejo svoje gostilne za shode. Nič ne de! Sodrugi bodo tem jasneje videli, da je hudič ravno tak, kakor vrag. Liberalci ali klerikalec za nas je vse eno. Izkoriščala bi nas oba in če imata kaj od tega, nam oba kažeta prijazno lice; v resnici sta pa oba sovražna delavcem in za to je svez, vesel, krepa boj proti obema najboljše, kar moremo storiti.

Kakšna nesreča bi bila, ako bi liberalci pri volitvah popolnoma pogoreli? Nobena. Kajti če imamo sedaj dva nasprotnika, bi imeli tedaj samo enega. Položaj bi bil tedaj mnogo jasnejši in boj uspešnejši. Za liberalno stranko se ne izplača izjokati dveh sozic.

Sodrugi, spominjajte se na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte zanj povsod!

DOPISI.

Devin, decembra 1900.

Klerikalni boj proti socialistom prihaja res že od dne do dne nesramnejši. Pri nas si dovoljujejo nekateri duhovniki že res neverjetne reči. «Gospudje mislijo morda, da nas bodo s tem prestrašili, ali prepričani naj bodo, da nas s svojim vedenjem še bolj učvrstijo v socializmu in napravijo iz nas še bolj unete pristaše socialne demokracije. To naj si sapomni tudi naš gospod, ki zasluži, da jo dobi enkrat pošteno pod nos. Neki sodrug iz Devina je pred kratkim doživel povečanje svoje družine. Ko so otroka prinesli v cerkev, da bi ga krstili, je gospod vprašal kdo bode boter. Ko je izvedel, da je to neki socialist, je začel skakati in kricati, da tega ne bo, tega ne trpi in spozabil se je celo tako, da je začel preklinjati botra in vse socialne demokrate. Tak

dogodek pač zasluži, da pride v «Rdeči Prapor» in cenjeni čitatelji si iz tega lahko napravijo sodbo, kdo je kriv, če vera peša.

Trebbé, 30. decembra.

Cenjeni gospod urednik, ker je «Edinost» v svoji včerajšnji številki zopet nesramno lagala, Vas prosim, da mi dovolite nekoliko prostora za odgovor. Sedaj se pač lahko vidi, da «E.» laže kjer le more, posebno proti socialistom. Proti Hortisu napiše včas kakšno neumno šalo, Dompierija pušča za čudo lepo pri miru, samo v socialiste se neprenehoma zaganja. Zakaj pač to? Menda je res socialistična stranka tetkinim patronom bolj nevarna, kakor liberalci in neodvisni nacionalci skupaj. Ali to spozna ljudstvo navadno še le tedaj, kadar vidi, kako brezobrazno laže ta list. Tudi pri nas v Trebbéh odpirajo zdaj ljudem oči. Ne more se reči, da bi se «E.» tukaj mnogo italio. Ali včerajšnja lažnjiva notica o zadnjem tukajšnjem shodu je že dosti znana. Shod je bil pri nas na drugi božični praznik in govoril je sodrug Kopač iz Trsta. Lahko pravimo, da se je shod prav lepo in popolnoma mirno izvršil. «E.» piše tako, kakor da bi bili ljudje na shodu med Kopačevim govorom peli. Toda to je laž. Pevci so bili v gostilni najeti, peli so v drugem prostoru kakor je bil shod. Sodrugi Kopač je govoril prav po volji Trebbéanov, to vemo mi bolje, kakor «Edinost» in to se bode tudi pri volitvah pokazalo. Da pa v Trebbéh sploh ne bi bilo narodnikov, tega ni nihče trdil, samo mislimo, da je to za tako slaba tolažba, ker njena stvar gre tukaj vendar raketovo pot.

DRUŠTVENE VESTI.

Strokovno in pravovarstveno društvo podružnica Trst. Vplačevanje je vsakega 1. in 16. v mesecu in vsako soboto ob 6. uri zvečer v ulici Caserma 11. v I. nadstr. Tam je tudi čitalnica odprta vsem udom.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu
Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalnih in slikah. Ilustriran cenik gratis in frauko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predimti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Franjo Železnikar

krojač

Ljubljana, Šelenburgove ulice št. 1.

se priporoča za

izdelovanje vsakovrstne obleke

po najnižji ceni.

Prihodnja številka «Rdečega Prapora» izide

dne 10 januarja.

Lastnik lista: **Panek Alojz**.
Izdavatelj in odgovorni urednik: **Kopač Josip**.
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

DELAVEC

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Naročnina izmaša: Za Avstro ograde kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.32 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

Cenjene naročnike prosimo, da obnovijo naročnino, tiste pa ki nam še kaj dolgujejo, naj poravnajo dolg, da ne nastanejo zapreke v pošiljateljstvu.

Upravištvo.

Socijalisti!

Besni volilni boj je končan — zopet se je našim zapriseženim nasprotnikom vseh barv posrečilo, zmagati. V državnem zboru bode zopet zastopana trojeza: Plemenitaši, popovstvo in kapital. Število delavskih zastopnikov je še manjše, nego je bilo leta 1897. Kar bi naši nasprotniki s tem radi dokazali, sicer ni resnično. Kdor premotri natančno uspeh volitev, mora spoznati, da **socijalna demokracija povsod napreduje**. Leta 1897. smo se prvič udeležili volitev. Mnogi meščanski elementi so takrat mislili, da bodo s parlamentom ujeli socijaliste in jih odvrnili od njih glavne naloge: od boja za **gospodarsko osvoboditev**. Ali tekom treh let, kar so bili naši sodrugi poslanci v državnem zboru, so se morali vsi prepričati, da je in ostane socijalna demokracija **prava delavska stranka**, ki se poslužuje tudi parlamenta kot sredstva za doseg svojega cilja, ki pa si ne da usiliti parlamentarizma za cilj in kapitalistom na ljubo pozabiti na gospodarski boj. In ko so videli, da ni mogoče socijalistov preslepiti z gladkimi frazami, s sladkim prilizovanjem in s praznimi obljubami, so se združili vsi sovražniki delavskega ljudstva, kjer so le mogli, da iztrgajo delavcem še tistih par mandatov, kar so jih doslej imeli. Doživeli smo v tem volilnem boju najbolj nenaravne zveze. Stranke, ki si neprenehoma bijejo ob prsa in povdarjajo svoje liberalstvo,

svojo svobodomiselnost, so se združevale s črno klerikalno reakcijo. Na Češkem so se zedinili »husitovski« Mladočehi s klerikalci in z antisemiti; nemški nacionalsci na Češkem so glasovali v družbi s krščanskimi socijalci, v Gracu je bila mobilizirana vsa popovska garda za nemško-nacionalnega Wilhelma proti Reslu; v Istri so šli klerikalci, krščanski socijalci, liberalci, avstrijski in iredentovski složno k volitvi proti socijalnim demokratom. Tako je bilo združeni reakcionarni masi mogoče, iztrgati socijalistom nekoliko mandatov. Ali **čisto število socijalno demokratičnih glasov je povsod večje** nego je bilo leta 1897. Naša ideja se je povsod razširila in poglobila.

Socijalisti!

Vi, ki ste videli, kako so naši nasprotniki »delali« volitve, veste, da bi se jim bilo skoro povsod kaj klaverno godilo, ako ne bi bil pomagal znani volilni švindl. Kjer koli so socijalisti premagani, so moralno pridobili. Ali to nam ne more zadostovati. Delavci potrebujejo stvarnih uspehov, teoretične zmage jim nič ne pomagajo. In dokler imamo parlamentaričen sistem, se moramo posluževati tudi tega orožja, ker ne smemo izpustiti nobenega sredstva, s katerim si delavci lahko koristijo.

Vnovič so nam pokazale državno-zborske volitve, da je s sedanjim volilnim sistemom popolnoma nemogoče, delavcem pridobiti vsaj en del tistega upliva, ki jim gre po vsej pravici. Slep bi moral biti, kdor bi upal, da si s peto kurijo kdaj pomagamo. Za to mora veljati naš politični boj pred vsem sedanjemu volilnemu sistemu. Naš bojni klic je:

Proč s peto kurijo! Sem s splošno, enako, direktno in tajno volilno pravico!

Toda sam bojni klic bi ostal prazen, ako mu ne bi sledilo delo.

prepričan, da nekaj manjka. Mislil si je oči: — morda sanja? Tipal se je po obrazu, po nogah, po rokah, po glavi — nič!

S vprašajočim pogledom je Lovre sedel na stolu. — Naposled je vstopil prijatelj Pavlovič. Vprašal ga je, ali se mu dozdeva, da je kaj nenavadnega, morda novega v njegovi sobi. Pavlovič je skomizgnil z rameni in začuden vprašal: Zakaj?

Nekaj časa je tiho sedel na zofi ter brskal po neki knjigi, končno pa je zazdehal.

— Torej nič novega, čudnega? ponovil je Lovre svoje vprašanje.

— Kako si vendar čuden! Če bi kaj bilo, bi moral ti to najbolje vedeti!

— Jaz?...

— Vsekakor! — Toda meni se dozdeva, da ni nič posebnega. Sanjalci ste sploh čudaki. Vedno si kaj domišljate

Socijalisti!

Naša stranka se mora izvrsteje organizirati in pomnožiti mora svoje orožje. Prihodnje volitve, naj si bodo kakršne koli, nas morajo najti pripravljene.

Naša društva morajo vstati, razviti morajo živahno agitacijo, kjer ni društva, jih je treba ustanoviti. Kjer koli prebiva kak socijalni demokrat, naj naznani svoj naslov strankarskemu vodstvu (Tajništvo jugoslovanske socijalno demokratične stranke, Trst ulica Caserma št. 11), da dobi stranka zvezo z vsemi svojimi pristaši in zaupniki po vseh krajih.

Politična, strokovna in izobraževalna društva morajo storiti svojo dolžnost. Pomnožiti morajo število svojih pristašev, kjer je potrebno morajo ustanoviti podružnice. Pridnejše morajo prirejevati shode, predavanja, diskusije. Pripraviti se moramo **na odločno akcijo za splošno, enako, direktno tajno volilno pravico**.

Pred vsem pa moramo storiti kaj resnega za svoj list. »Rdeči Prapor« je postal tednik. Ali to ne zadostuje. Naša stranka potrebuje dnevnik. Potrebuje ga in **mora ga dobiti**. Dnevnik bode najmočnejše orožje naše stranke in delavskega ljudstva. **Ako se vsak sodrug zavzame za stvar, imamo lahko v kratkem času svoj dnevnik**.

To je mogoče na sledeči način:

Za začetek je treba nekaj fonda za prve potrebe in za rezervo. Nabrati treba torej nekaj denarja za tiskovni sklad. Razven tega treba 4000 naročnikov, da je list lahko po ceni. Namen nam je namreč, izdajati dnevnik, ki bode veljal samo 2 novčiča, na mesec torej 1 krono 20 vinarjev. Izkazi naših organizacij in volitve so nam pokazale, da imamo dosti pristašev in da se to lahko zgodi. Ne izgublajmo torej časa, temveč na delo. V Austriji imajo naši nemški, češki, poljski in italijanski sodrugi svoje

in potem si utepete v glavo, da je vse to res; — naposled...

— Naposled? prestrigel mu je Lovro razkačen besedo, — no, kaj naposled?

— Nadlegujete celo druge pametne, trezne ljudi s svojimi sanjarijami.

— Ah! Prosim, ali sem Te morda nadlegoval?

— Nasprotno! Jaz govorim splošno! Povem Ti primer. Sedaj sem pri Tebi in ko bi odšel, bi se Ti tako na priliko zazdelo, da nečesa pogrešaš. Gotovo bi bil jaz vzrok in končno bi me lahko obsodil, da sem morda tako-le na skrivaj kaj odnesel seboj. — Obraz Pavloviča je bil docela brezirazen.

Lovre je ogorčen hotel protestirati. Toda najti ni mogel primernih besedi. Jezno je zamahnil z roko ter vskliknil:

— Ti si prava gofija!

— Prosim Te, ne rabi takih izrazov med olikanimi ljudmi. Vidiš, dragi pri-

Listek.

FRAGMENTI.

Napisal A. P.

Sam ni vedel, kako je vse to prišlo. Nenadoma je bil odšel. Zazelelo se mu je po nečem novem, neznanem in moral je oditi.

S pobeženo glavó in razmršenimi lasmi je hodil okoli. Kaj se je zgodilo? Zdelo se mu je, da manjka nečesa. — Ogledoval je sobo, če visé še vse podobe na steni; vse je bilo v redu. Celó neka stara slika, ki jo je bil pred leti sam izdelal, je zaprašena samevala na zidu. Premetaval je raztresene, zamazane papirje po mizi, zaprašene, raztrgane knjige: — vse pri starem! Morda je na stolu kaj? Skrbno ga je ogledal, a našel ni ničesar. Čudno. In vendar je bil

dnevnik (nemška «Arbeiter-Zeitung» in «Arbeiterwille»; češka «Pravo Lidu» in «Dělnické Listy»; poljski «Naprzód»; italijanski «Popolo».) Tudi slovenski sodrugi ga hočejo in morajo imeti. Nemški, češki in poljski delavci so si ustanovili svoje dnevnike iz lastne moči; tudi mi se ne moremo zanašati na drugo pomoč.

Stranka bode izdala nabiralne pole in naročilne listke (bloke) za naročnike. Vsaki sodrug, ki želi nabirati naročnike in doneske za tiskovni sklad, naj se oglasi s pismom pri tajništvu jugoslovanske socialno demokratične stranke, Trst ulica Caserma 11. V vsaki številki bomo naznanili, koliko je narasel tiskovni sklad in koliko naročnikov za dnevnik se je oglasilo. Denar bode uložen v poštno hranilnico in kadar bode oglašanih 4000 naročnikov, začne izhajati

slovenski socialistični dnevnik.

Sodrugi! Na noge! Ne mirujte, dokler ne dosežemo tega cilja. Vsak posamezni sodrug se mora lotiti dela. Z združenimi močmi dosežemo lahko vse.

Socialisti! Mnogo bojev nas še čaka, mnogo vročih, hudih bojev. Ako hočemo zmagati, moramo biti pripravljeni na vse. Čakati ne smemo, lenobe pasti ne smemo, pridni moramo biti. Od leta 1897 do sedanjih volitev je bila stranka delavna in uspehe se lahko vidi. Ali sedaj moramo biti še bolj pridni in tudi bolj požrtvovalni.

Na delo, socialisti! Vsakdo naj stori svojo dolžnost in dosegli bomo svoj cilj.

Izvrševalni odbor Uredništvo in
jugoslovanske socialno upravnništvo
demokratične stranke. «Rdečega Prapora»

Sodrugi, spominjajte se na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte zanj povsod!

UTRINKI.

Volitve na Dunaju. Kolikor koli se je vsaki volilec zanimal za volitve v svojem lastnem okraju, vendar so bile dne 3. januarja vse oči uprte na Dunaj. Naši sodrugi in naši nasprotniki so z mrzlično napetostjo čakali, kakšen bode izid volitev v glavnem mestu države, kjer so si znali krščanski socialci z demagogičnimi frazami, s sleparijo, z brutalno silo pridobiti vso nadvlado. Ves Dunaj je bil že v krščansko socialnih krempljih. Luegrovcji so delali kar so hoteli. Ali bode tako ostalo? Saj so krščanski socialci sami sestavili volilne imenike; oni imajo moč v rokah in bodo pri volitvah po stari navadi zopet sleparili na vse pretege. Kakšen bode izid volitev na Dunaju? —

jatelj, jaz imam spričevalo inteligentnosti v žepu, potrjeno od čislanih profesorjev... Zato ne rabim takih nedostojnih besedij! — Oprosti, kaj imaš tukaj?

Pobral je star, zaprašen rokopolis, ki je ležal pod mizo. Z izbuljenimi očmi je strmel vanj.

— Čemu pišeš take bedarije? To ne ustreza niti zakonom, niti morali, niti dostojnosti, niti našemu verskemu prepričanju, ali celo patriotičnemu čutu; — to je zmes!

Pobit in iznenaden je strmel Lovro v Pavlovičev temni obraz. Njegove sicer mirne oči so zrle naravnost obupno skozi nanosnik.

— Koliko si prislužiš s takim pisanjem? je znova Pavlovič zazehal.

— Zaslužiš? zaslužiš? je jecljal Lovro presenečen.

— Dá! Kakšen dobiček imaš od tega?

Pozno po noči je prišel 3. januarja brzojav, ki je naznanil uspeh volitev in vsa srca so se razveselila. To je bila radost, da bi bil človek kar vriskal.

V I. okraju je zmagal **dr. Ellenbogen** s 16.317 glasovi proti Bielohlavku, ki je dobil 15.338 glasov; v V. okraju je zmagal **sodrug Schuhmeyer** z 24.236 glasovi proti Menderju, ki jih je dobil 21.116.

V Dunajskem Novem Mestu je zmagal sodrug **Pernerstorfer** z 21.624 glasovi proti Leopoldu Steinerju (14.341).

V II. okraju je prišel **dr. Adler v ožjo volitev** s Prochasko.

Pri ožji volitvi v pondeljek je pač zmagal krščanski socialalec Prochazka s 26.555 glasovi proti drju Adlerju, ki je dobil 25.348 glasov, a kako je zmagal, priča dejstvo, da so ta dan zaprli 200 krščansko socialnih sleparjev, ki so goljufali v prid Prochazke.

Dunaj ni več črn. Na Nižjem Avstrijskem imamo tri socialno demokratične poslance; Luegerjeva moč je tako omajana, da jo bode prvi vihar odpihal. Slava našim dunajskim sodrugom!

Trideset tisoč goldinarjev so določili krščanski socialci na Dunaju za ožjo volitev med drom. Adlerjem in Prochazko. Dunajski nadškof dr. Gruschka sam je dal 5000 goldinarjev za krščansko-socialno agitacijo. Tako se bojujejo in tako zmagujejo naši nasprotniki. Tem več je vreden vsak socialno demokratičen uspeh, ki ga delavci iz svoje moči pribore proti kapitalističnim nasprotnikom.

Žalostna statistika. Leto 1900 je bilo nenavadno bogato glede — samomorov. Na Dunaju se je usmrtilo tega leta ravno 500 ljudi, kar je nezaslišano visoko število. Izmed njih je bilo 392 moških in 108 žensk. Najmlajšemu dunajskemu samomorilcu je bilo 10 let, najstarejšemu 84. V zadnjih desetih letih je bilo samo leta 1893 še več samomorilcev, namreč 556, med njimi 76 žensk. Tudi to je kruta obsodba našega družabnega reda.

Bogastvo in revščina prebivalstva se izpozna najbolje po dohodkih ljudi. Neenaki dohodki so glavno zlo našega družabnega reda a v Avstriji je ta neenakost posebno ostra. Pred nami so izkazi o dohodninskem davku leta 1899. In tu vidimo, da je imelo tega leta dohodkov:

600 do 900 for.	273.904
900 » 1800 »	248.640
1800 » 3600 »	88.800
3600 » 6000 »	22.827
več kot 6000 »	18.417

ljudij.

Iz tega razvidimo, da se v Avstriji res lahko govori o «gornjih deset tisočih», kadar se govori o najbogatejših ljudeh. Teh gornjih deset tisoč je nakopičilo toliko bogastva, da se nahaja v njih rokah največji del narodnega imetja. Široki sloji ljudstva pa so na drugi strani brez vsake lastnine in morajo prenašati najhujšo bedo. Od tri-

— Nikakega! Jaz ne prislužim ničesar! — Ničesar? Čemu pisariš tedaj take budalosti? To je enostavno nemogoče! To mi ne gre v glavo. Čemu se torej vkvarjaš s tem?

— Ker se mi zdi potrebno! Sicer pa je to vse stara stvar, pobrana pod mizo!

— Potrebno? To je vsekakor škodljivo; za naš mili narod direktno... dá... hm!... sramotno — ne? Sramotno in škodljivo. Ta ideja je tuja in za naš narod brezpomembna!

Pavlovič se je oddahnil in zmagovalno pogledal v oči na Lovreta.

Še dolgo mu je potem govoril o dolžnostih, ki jih ima nasproti svojemu narodu; govoril mu je o zdravi konservativnosti tega naroda in o njega pomenu med velikimi, svetovnimi ljudstvi. — Vera in dom, to sta glavna stebra zdravega našega človeka, je dejal med drugim. Skratka: Potegnil ga

najst delov prebivalstva jih dvanajst sploh ne plača dohodninskega davka, to se pravi, oni nimajo niti 600 forintov letnega dohodka. Dvanajst trinajstin vsega prebivalstva živi torej v najhujši bedi in revščini, med tem ko se zbira vse bogastvo v rokah razmeroma malega števila ljudi, ki imajo sredstva za izkoriščanje in zaslužnjevanje drugih. Revščina pa v Avstriji neprenehoma narašča. To vidimo, ako štejemo, koliko ljudi mora iskati obstanek v ubožnicah. Razmeroma jih je bilo v letih

od 1871 do 1875	185.522
» 1876 do 1880	219.450
» 1881 do 1885	270.854
» 1886 do 1890	330.193
» 1891 do 1891	311.038
1897	404.397

Število je torej od 1871 do 1897 leta naraslo za 218.875 oseb, torej za 118 odstotkov.

Kdo še veruje, da je mogoče, splošno bedo odpraviti z malenkostnim obrezovanjem? Kdo ne razume, da se mora družabni red od temelja izpremeniti?

Krščanski socializem. «Rešitev» malih obrtnikov je glavna točka krščansko socialnega «programa.» Na Dunaju komandirajo krščanski socialci. V mestnem svetu imajo veliko večino, župan je dr. Lueger, v deželnem zboru imajo odločilno moč. Na Dunaju in na Nižjem Avstrijskem sploh bi lahko uresničili svoj program. A kako rešujejo male obrtnike? Leta 1896 so prišli krščanski socialci na krmilo. Tega leta je bilo 262.000 obrtnikov zarubljenih, leta 1896 že 369.000 in tako gre to naprej. Tako je krščansko socialno reševanje malih obrtnikov.

O novi domovinski postavi.

Napisal *Abditus.*

(Konca)

Pravico vsprejema v domovinsko zavezo daje nova postava iz leta 1890 onim osebam, ki so določen čas bivali v občini. Daje pa ob enem pravico občinam sprejemati tudi take osebe, ki tej zahtevi niso zadostile.

Kdor biva *nepretrgano in prostovoljno* v eni občini *deset let* in v teku tega časa *ni užival od občine podpore* za revne, je upravičen zahtevati vsprejem v domovinsko zavezo 1. januarja 1901 poteče prvi desetletni obrok.

Ta določba je odvisna od cele vrste slučajev, ki so docela preveč. Kakor rečeno, štejejo se le tista leta, ki so prostovoljna in ne prisiljena. Bivanje v občini tudi ne sme biti pretrgano. Ako kdo biva na pr. 5 let v občini in se potem izseli ter se čez nekoliko časa zopet vrne, se mu tistih 5 let ne šteje. To pa seveda le tedaj, če se je hotel dotičnik *za vedno* izseliti. Če kdo zapusti občino z namenom, da *se vrne*, šteje se mu čas, ki ga je prebil drugod, kakor da bi bival vedno v občini.

je docela iz idejalnih višin doli v smradljivo globočino realizma!

Lovre se mu je klanjal; kajti Pavlovič je imel v žepu spričevalo o umnosti in naobrazbi, potrjeno od slovečih profesorjev... A on ga ni imel.

Drugi dan pa je Lovre nagloma odšel. Še vedno se mu je zdelo, da nekaj manjka, da brez tistega neznanega ne more živeti, da ga mori, duši...

In manjkalo je v resnici nekaj. Domislil se je še-le v železniškem kupéju, ko je vlak že drdral preko meje naše «mile domovine.»

Preveč tradicije in konvencionalnosti, pa nič svobodne misli; preveč staro-veške moralnosti, pa nič kruha! klical je izseljujoči se proletarjat.

Ako se kdo neprostopoljno izseli iz občine, se mu ta čas ne všteje, temveč le tisti ki ga je prebil do neprostopoljnega odhoda iz občine.

Bivanje postavno določenih let pri vojaki se šteje, kakor da bi dotičnik bival v domači občini.

Najtrdejša zahteva pa je gotovo ta, da se celih deset let ne sme vdeležiti nikdo podpor za revne. Tu se po-azuje razredna razlika postave. Oproščenje šolnine ali štipendije se ne sme jemati za podporo revnih. Kdor postane deležen podpore za revne, se mu črtajo vse prebita leta v občini in revež mora začeti znova.

Ako umrje oče, ki je deset let bival v občini in zapusti mladoletne otroke, občina lahko vsprejem zabrani. Kakor hitro pa leti postanejo polnoletni, lahko zahtevajo vsprejem. Ako umrje oče predno je dokončal 10 letno prebivanje v občini, izgubi vdova in otroci dose-danji prebivalni čas in morajo pričeiti z nova.

Domovinska postava — kakor že rečeno — daje pravico ne le nemotenega bivanja v občini, temveč tudi pravico preskrbljevanja revnih. Le-tá se izplačuje le v toliko, kar je najnujnejše potreba za življenje dotičnika ozir. pri otrocih za njih vzgojo.

Način tega preskrbovanja določuje v smislu postav občina in sicer pod kontrolo deželnega odbora. Prosilec ozir. upravičenec mora se brezpogojno udati tem dvem oblastim in njih naredbam in ne more glede načina podpore ničesar zahtevati.

Občina pa ne sme odreči take podpore tudi tujim osebam, če so iste nužno potrebne, ozir. če zbolé v njenej občini, mora za nje skrbeti, kakor da bi bile k njej pristojne. Zamore pa potem zahtevati povračilo stroškov od občine, kamor je dotičnik pristojen.

Prošnje za vsprejem v občinsko zavezo je nasloviti na zastopstvo občine. Te prošnje so zelo priproste in jim je priložiti dokazila 10 letnega bivanja v občini s priloženo rojstnega in domovinskega lista.

Kdor biva v občini 10 let, lahko zahteva na podlagi § 2 (ozir. § 4) domovinske postave iz leta 1896 vsprejem v občinsko zavezo.

Tujezenci, ki bivajo 10 let v občini, lahko zadobe od občine zagotovilo vsprejema v domovinsko zavezo. Še-le potem zamorejo pri vladi kronovine, v kateri bivajo, prositi za podelitev državljanstva — in še-le ko od te oblasti dobé zagotovilo, da se mu isto podeli, če si pridobi izpustitev iz prejšnje državne zaveze ali dokaže, da je zadostil vojaški dolžnosti, zamorejo glede tega intervenirati pri svoji vladi ozir. pri poslaništvih.

Prošnje za sprejem v domovinsko zavezo so kolka proste.

To so najvažnije poteze iz nove domovinske postave. Prostor lista je pre-skromen, da bi se o tem važnem predmetu več pisalo. Zato je priporočati, da se sodrugom, ki se za ta predmet zanimajo, prirede predavanja. Ta postava je za delavce zelo velikega pomena, dasi ni taka, kakor bi biti morala. Gospodje, ki stoje na čelu naroda, niso dali mnogo; le toliko kolikor so ravno morali! Iz sestave cele postave je razviden razreden razloček. Med tem, ko se je bogatinom in kapitalistom dovolilo mnoge ugodnosti, vzelo se je revežem, ki uživajo kako borno podporo od občine, prav vse pravice. Pri upe-ljavi te postave z novim letom 1901 je pričakovati mnogih nerednostij — posebno na deželi! Če bi se kakemu sodrugu pripetila kaka krivica v tem oziru, naj se obrne do bližnjega socialno-demokratskega poslanca ali časopisa, da bodo leti napravili pošten vršec, ki v Avstriji še največ izdaja.

V Nemčiji so prebivalcem občine glede podpor določene mnogo večje

ugodnosti nego pri nas. In tam davki niso nič večji — celo nasprotno.

Kar postava sama ne določuje šikan napram delavcem in revežem sploh, to bodo pridali občinski oblastniki sami. Občine, ki bi morale skrbeti za dobro in pametno komunalno politiko, gledajo le na to, da pomnožujejo in organizirajo policijstvo, ki je po mislih teh buržoazijskih tepcev prva naloga vsake občine.

Delavci bodo morali gledati na-tó, da zadobé tudi v posameznih občinah svoje zastopnike in ne bodo vedno odvisni od slabe ali dobre volje svojih nasprotnikov. Brigajte se torej zato, kar Vas zadeva!

Sodrug, spominjajte na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte zanj povsod!

Domače stvari.

Volitve iz pete kurije v Trstu so bile jako poučljive. Staro liberalonsko kamariljo je zadel tako hud udarec, da nima pač nobenega upanja na okrevalje. Že ob zadnjih občinskih volitvah je bilo vsakemu človeku z normalno odprtimi očmi jasno, da so rožice progreserije v Trstu že precej ocvetele; volitev v peti kuriji je to nedvomno potrdila.

Da se poraz nekdanj vsegamogočne bahate magistratske gospode prav razume, treba poseči nekoliko nazaj v zgodovino tega volilnega boja. Ko so bile državnozborske volitve razpisane, se niso mogli v starem progresovskem taboru nikakor prav odločiti, kaj naj bi počeli. Da je stvar nekoliko težavna, so čutili vsi. Narodno demokratična stranka, ki se je bila odcepila od liberalne, je takrat še nekako živela, njen list „Secolo“ je takrat še izhajal. Seveda je bila že na pol krepana; ali stari liberalci so se je vendar bali. Toda Spadonijeva garda sama ni imela korajže, temveč z liberaloni skupaj se je bala — socialstov. Za to so mnogi med njimi svetovali, naj bodo — velikodušni, pa naj prepusté peto kurijo delavcem. Sedaj gotovo obžalujejo, da niso storili tega, kajti prihranili bi si bili velikansko blamažo. Ali takrat so zmagali vendar tisti, ki so se verjeli, da je Trst še vedno neomejeno torišče stare kamarilje. Prva težava se je seveda kmalu pokazala: Od nobene strani ni bilo mogoče dobiti kandidata. Po mestu je bilo slišati vsaki dan drugo ime, ali kandidate le ni bilo na dan. Prejšnji poslanec, Attilio Hortis, je bil javno izrekel, da ne vzprejme nikdar več kandidate, drugega kandidata pa niso mogli najti, naj bi ga bili tudi z Diogenovo svetilko iskali. Končno ni bilo druge, kakor še enkrat pritisniti na Hortisa. Mož se je branil; ali liberaloni niso odnehali. „Priatelj, družega kandidata nimamo. Ako Ti ne sprejmeš, nas vzame hudič. A ne pozabi, da si v naši službi. Kamor pojde naša slava, tja pojde tudi tvoj — kruh.“ To je bil pravi argumentum ad hominem in gospod Hortis se ni mogel več braniti.

Ko so imeli kandidata, so menili progresovci, da je že vse dobljeno. V volilnem imeniku je bilo že lepo poskrbljeno, da se nagne vaga volilne pravice na stran kamarilje. Nešteti italijanski, nemški, grški, ogrski podaniki so bili zapisani poleg mnogih mrtvih; na tisoče socialstov in Slovencev je bilo izpuščenih. Nekateri so reklamirali; nekateri so to zamudili, ker so bili preveč évrsto prepričani, da morajo biti zapisani. Mi bi lahko naštel par sto naših sodrugov, ki se imeli že leta 1897. vo-

lilno pravico, a letos niso bili zapisani v volilnem imeniku, ali pa so bila njih imena popačena, stanovanje napačno zabeleženo ali paternitet pokvarjen. Ali tudi to ni pomagalo. „Umetna“ sestava volilnega imenika in nedosežna rutina liberalonskih agitatorjev v „popravljanju sreče“ je naredila sicer zlasti naši stranki mnogo škode. Progresovci so imeli volilnih legitimacij kolikor so hoteli. Naši sodrugji so pač, izvrševaje svojo nalogo z vso vestnostjo, prepričali marsikako sleparijo; vseh seveda ni bilo mogoče. Zlasti pa ni bilo mogoče, poskrbeti tistim neštevilnim sodrugom, ki so bili izpuščeni, volilno pravico. Zmagati je bilo torej naši stranki nemogoče. Ali progreserija je doživela dva dni, katerih ne pozabi kmalu.

Prvotna volitev je bila dne 3. januarja. Zaključila se je s tem, da so dobili

Hortis 8059
Rybar 6560
Ucekar 4901
Dompieri 2401 glas.

Bilo je torej treba ožje volitve med Hortisom in dr. Rybarem. Ta izid volitve je bil grozna klopota za kamariljo. Da jo razumemo, zadostuje, primeriti uspeh letošnjih volitev z onimi leta 1897. Takrat je dobil Hortis 14109 glasov. Letos jih je **izgubil torej 6050**. Stranka, kateri se pri volitvah vkljub vsem sleparijam, vkljub temu, da je imela volilni kataster v svojih rokah in ga do skrajnosti izrabljala, kaj takega zgodi, je že obsojena na smrt. Ožja volitev, ki se je vršila v nedeljo, pa je progreseriji to sodbo potrdila. Največji testimonium paupertatis si je izdala propadajoča stranka, ko je javno priznala, da iz svoje lastne moči ne upa več na zmago. Na tisoče in tisoče malih listkov so izdali med našimi sodrugji, na oglih so prilepili plakate in jecljaje so prosili socialiste, naj jim pomagajo. To je bilo seveda zaman. Naša stranka v boju dveh nacionalnih strank ni mogla storiti ničesar družega, kakor zdržati se ožje volitve. In to so naši sodrugji res storili. Tako se je vršila ožja volitev med nacionalnimi Slovenci in med tistimi Italijani, katere se je progreseriji posrečilo „prepričati“, v kakšni nevarnosti je talijanstvo Trsta. Z vsem pritiskom, s podvojenim sleparstvom, in z denarjem so se progresovci trudili in dosegli so zmago. Ali — klavna je in sinjorija pač sama čuti, da je bila menda — zadnja. Dobila sta namreč:

Hortis 10699
Rybár 8414 glasov.

Torej niti pri ožji volitvi niso mogli spraviti liberaloni vsaj toliko glasov skupaj, kakor jih je imel njih kandidat leta 1897. Niti v ožji volitvi niso mogli zmagati nad slovensko nacionalnim kandidatom z več kot 2000 glasov večine! Brezmočnost in agonija stare tržaške kamarilje, lažnoliberalonske stranke je s tem očitno dokazana in v tem pojavu tiči glavni pomen tržaških volitev.

Kdo napreduje? Tržaški liberalci so pri letošnjih volitvah absolutno in relativno nazadovali; o tem je izključen vsaki dvom. Dompierijeva kandidatura, ki je zbrala 2410 glasov, je za politično razmerje v Trstu majhnega pomena, ker so za Dompierija glasovali elementi, ki so drug drugemu najhujši nasprotniki. Število slovenskih narodnjaških volilcev se je pri prvi volitvi povečalo za blizu 50. Socialno demokratični kandidat, ki je imel pred štirimi leti 4459 glasov, jih je dobil letos 4901, torej skoro 500 več. To je proporcionalno največji napredek, ki je tembolj značilen, kar je morala ravno naša stranka zadnja leta prebiti hude boje. Volilni uspeh dokazuje, da jim je bila kos in s svežim pogumom se lahko pripravljamo na nove borbe. Složno naprej!

Izborna se je zabaval v Trstu

zadnje dni, kdor je čital italijanske nacionalistične časopise. Pred vsemi se je izkazoval zloglasni «Piccolo», ta največji mojster v kupčijem izrabljanju narodnosti in najbrezobraznejši zavijalec resnice. Sledila sta mu neumní «Indipendente» in extrablatarski «Gazzettino» v mestu, ter vsa armada provincialnih listkov po deželi. Ko je bila dne 3. januarja razglašena ožja volitev med dr. Hortisom in dr. Rybarem, je tem parazitom italijanstva kar sapo zaprlo in polotil se jih je obup V «Piccolovem» uredništvu so baje celo noč računali; najeli so tri profesorje matematike iz «Università del Popolo», da bi točno izračunali, koliko časa se sme še upati, da ostane Trst «italiana», kajti če je nevarnost «slovanskega potopa» res že blizu, bi se moral zavedni list o pravem času pripraviti na novo dobo, to se pravi, polagoma bi moral začeti hvaliti Slovence, s časom napadati Italijane, dokler bi končno začel izhajati kar v slovenskem jeziku. Matematični koncilium je s pomočjo neštetih logaritmičnih tabel, z diferencialami in integralami izračunal, da ostane X še X, dokler se je mogoče še zanašati na geometrijo, specijalno o njeni porabi za volilne svrhe. Ali rezultat nikakor ni mogel pomiriti razburjene krvi v «Piccolovih» žilah, kajti pred očmi je neprenehoma plaval veliki X. In spomnil se je, da bi se moral na stara leta sam učiti — *horribile dictu* — slovenski, ako bi prišel veliki preobrat. V kavarni Corso so morali najeti še enega kuharja, da je mogel skuhati dosti črne kave za «Piccolovo» gospodo. Proti jutru je zbrani uredniški štab s težko glavo sklenil, za sedaj še ostati pri italijanstvu; odločilo je uvažanje, da je pri Italijanih vendar več denarja, kakor pri Slovencih. Kadar bo pri slednjih več Gorjupov in Kalistrov, tedaj — bodo že videli. Lahko se torej pravi, da se je «Piccolo» te dni res prav iz prepičanja boril za italijanstvo, kajti boril se je za svoj — profit. Ali kakšen je bil ta boj! V vsaki vrstici so beračili za milost, kakor človek, ki mu sega voda do ust, so cvlili in z vsako besedo, ki so jo izpregovorili za svojo zmago, so priznavali, da jih ima hudič že popolnoma v krempljih. Prosili so Dompijerovce, prosili so celo socialiste, naj jim pomagajo. Uspeh vsega švindla, vsega beraštva, je našim čitateljem znan. Hortis je zmagal s smešno majhno večino. In vrisk, ki je še ves povit v globoke vzdih, naznanja trepetaje: Italijanstvo Trsta je rešeno. Naravno je, da odgovarjajo slovenski časopisi: Slovensstvo v Trstu je sijajno afermirano. Prenapeteži kličeje že: Trst je slovenski. In narodnjaški boj se lahko zopet veselo nadaljuje — na škodo vsega delavskega ljudstva. Kar pa so volitve v peti kuriji res pokazale, ni nič drugega kakor naša stara trditev: Trst ni italijanski, Trst ni slovanski; Trst je mednarodno mesto, kakor skoro vsako veliko, zlasti pa vsako kupčijsko mesto.

Mednarodni narodnjaki. Plakati slovenskega volilnega odbora za volitev iz pete kurije, zahvala volilcem za glasove oddane na ime slovenskega kandidata i. t. d. so bili tiskani v treh jezikih: Slovenski, italijanski in nemški. Čudo, kako znajo biti najljutejši narodnjaki mednarodni, kadar zahteva to njih korist! In tedaj ne pride nihče, da bi jim to zapisal kot smerten greh na rovaš in da bi jih slovesno izobčil iz naroda. Nihče ne razglasi, da nimajo s Slovanstvom nič drugega skupnega, kakor da plakirajo tudi v slovenskem jeziku. Seveda, narodnjaki niso socialisti. Ako mi v mestih, kjer je poleg slovenske večine tudi manjšina druge narodnosti, pribijemo plakat v dveh jezikih ali spregovorimo na shodu par besed v neslovenskem jeziku, takrat smo odpadniki, izdajalci, brezdomovinci, Enjalti in Herostrati, Nemcem, Italija-

nom in posebno židom prodani! Taka je nacionalna logika!

Zadnja «Gortea» poroča sledeče: «Na božič je bil krški škof dr. Mahnič v Rimu. V cerkvi sv. Jeronima je služil sv. mašo. Ta cerkev ima privilegij, da se štirikrat na leto epistola in evangelji pevata v staroslovenskem jeziku. To se je zgodilo tudi med sv. mašo dr. Mahniča. Sprejet je bil tudi v avdijenci pri sv. Očetu.» S takimi rečmi, ki niso zanimive za nikogar razven drja. Mahniča, dolgočasijo katoliški časopisi svoje čitatelje! Ali je vredno, čitati jih?

Na Dunaju so dobili socialno demokratski kandidati več kakor stotisoč glasov in sicer:

I. okraju	16.317
II. »	25.248
III. »	18.382
IV. »	16.040
V. »	24.236

skupaj 100.223 glasov

Če prav je pri ožji volitvi zmagal Prochazka, se vendar že danes lahko pravi: **Dunaj je rdeč!**

Sodrugí, spominjajte se na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte zanj povsod!

DOPISI.

Idrija, 7. januarja.

Še enkrat so idrijski rudarji sklenili, poskusiti, kaj bi se dalo doseči mirnim putem. Priznati se mora, da je to res velikanska potrpežljivost, in bil bi zadnji čas, da bi poljedeljsko ministrstvo to razumelo. Znano je, da je poravnalni urad odobril zahteve delavcev in pripoznal, da je terjatev zboljšanja plače za 30 odstotkov pravična. Poljedeljsko ministrstvo je dovolilo samo 15 odstotkov in je obljubilo, da namerava tekom leta še enkrat plače regulirati. Dne 12. decembra so sklenili rudarji znano resolucijo in dne 1. januarja je bil shod, na katerem je poročal sodrug Čobal. Rudarji so po veliki večini zahtevali štrajk. Čobal je opozoril, da je od štrajka samo takrat pričakovati uspeha, kadar so delavci do zadnjega složni. V Idriji pa se je bati, da bodo Žlindrovci in narodnjaki nasprotovali delavcem, kar bi jim zelo škodovalo. Za to je svetoval, naj poskusijo še z eno ulogo na ministrstvo in naj skličejo na 6. januarja še en shod. Med tem se je Čobal potrudil izvesti, kakšno stališče bodo zavzemali meščani in stranke v Idriji. Prepričal se je, da bi šli krščanski socialisti na delo in da bi cela vrsta meščanov nasprotovala rudarjem. Za to je dne 6. januarja delavcem za sedaj odsvetoval od štrajka. Uzroki so bili sledeči: 1. Krščanski socialisti bi šli na delo; 2. Župan Lapajne je izjavil, da bi bilo dobro odpraviti nekoliko nezadovoljnejšev iz Idrije; 3. V narodnem bralnem društvu so sklenili, iti na delo, ako bodo socialisti štrajkali. To je povedal Ivan Vončina pred dvema pričami.

Razburjenost na shodu je bila vendar tako velika, da je vse zahtevalo štrajk.

Zvečer se je vršila seja zaupnih mož, ki je po dolgi debati z ozirom na vse razmere s 67 glasovi proti 33 sprejela predlog sodruga Čobala, da se za sedaj še počaka s štrajkom in da se pošlje deputacijo k poljedeljskemu ministrstvu, katero predstavijo strokovna komisija in socialistični poslanci.

«Narod» in «Slovenec» objavljata po stari navadi zopet brezobrazne laži. «Narod» pravi med drugim, da je Čobal še v nedeljo rotill delavce, naj štrajkajo, ob 11. zvečer pa da jim je odsvetoval. To je tako nesramna laž, da prekosi skoraj vse dosedanje Narodove laži. Ako ima narodov dopisnik še kaj dostojnosti, pričakujemo da popravi sam to obrekovanje. «Slovenec» čenča da so socialisti delavce za nos vodili. Škofova smrdljiva cunjá nalašč zatajuje, da so delavci pridobili 15 odstotkov. Kaj pa jim je vsa klerikalna banda skupaj priborila?

«Narodu» in «Slovincu» bi bilo pač všeč, da bi socialisti svetovali štrajkati, kadar je za delavce nevarno, da bi potem lahko socialiste obrekovali. Ravno to pisarenje bode idrijske rudarje prepričalo, da sedaj ne bi bil pravi čas za štrajk. «Slovenec» naj molči, ker je za njegovo družbo dosti žalostno, da bi v Idriji na de anovo komando klerikalci delali; «Narod» pa naj le tudi opere svoje perilo v Idriji in naj pouči svojega župana, kako ima postopati, da ne bode pri vsaki priliki škodoval delavcem.

DRUŠTVENE VESTI.

Strokovno in pravovarstveno društvo podružnica Trst. Vplačevanje je vsakega 1. in 16. v mesecu in vsako soboto ob 6. uri zvečer v ulici Caserma 11. v I. nadstr. Tam je tudi čitalnica odprta vsem ndom.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrealih in slikah, Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predimti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Franjo Železnikar

krojač

Ljubljana, Šelenburgove ulice št. 1.

se priporoča za

izdelovanje vsakovrstne obleke

po najnižji ceni.

Prihodnja številka „Rdečega Prapora“ izide

dne 18. januarja.

Lastnik lista: **Panek Alojz.**
Izdavatelj in odgovorni urednik: **Kopač Josip.**
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

DE LA V E C

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Naročnina iznasa: Za Avstro-ogrsko kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.32 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

Cenjene naročnike prosimo, da obnove naročnino, tiste pa ki nam še kaj dolgujejo, naj poravnajo dolg, da ne nastanejo zapreke v pošiljatelvi lista.

Upravnništvo.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 17. januarija.

Novi avstrijski parlament se snide po dosedanjih vladnih dispozicijah dne 30. t. m. Ž ozirom na uspeh volitev je Koerberjeva vlada jako skromna in ne bode v začetku od državnega zbora menda ničesar drugega zahtevala, kakor volitve v delegacije. Ako se parlament 30. januarija res snide, bode stal ravno tam, kjer je bil o razpustu dne 8. septembra, samo s tem razločkom, da bode vsled oslabilenja katoliške ljudske ter mladočeške stranke še težje, sestaviti čvrsto večino in da bode vsled večjega števila nacionalnih radikalcev, nemških in čeških, še več in hujših narodnjaških rabuk. Gotovo se bode kmalu pokazalo, da je bil razpust državnega zbora skok v temo in da ni imela vlada čisto nobene misli. Stroške tega sporta plača seveda ljudstvo.

Glede utoritve novega državnega zbora čitamo v nekem budjeviškem listu, da bode cesarjev prestolni govor obsegal tudi opazko glede jezikovnega vprašanja v tem smislu, da bode njega rešitev popolnoma prepuščena državnemu zboru, da pa se mora izvesti v smislu ravnopravnosti. — Kako bode ta parlament rešil to vprašanje, je seveda velikanska uganka.

Državnozbornske volitve so prinesle socijalni demokraciji še en uspeh, ki je velikanskega pomena: V Floridsdorfu in Korneuburgu na Nižjem Avstrijskem je v mestni kuriji izvoljen naš kandidat, učitelj Karol Seitz, znani hrabri bojevnik »Jungovcev.« Ako se je sploh res moglo govoriti o izgubah socijalne demokracije o sedanjih volitvah, je to zmaga, ki lahko našo stranko odškoduje za vse. Če hočemo trezno soditi, sploh ne bi mogli govoriti o izgubah. Leta 1897 smo dobili 14 mandatov, ali razven petih smo dosegli vse še le pri ožjih volitvah. Letos pa je socijalna demokracija vse mandate priborila iz lastne moči, kajti vse meščanske stranke so se združile proti nam; v Gracu so bili nemški nacionalci složni s klerikalci, na Češkem so celo nemški nacionalci pomagali češkim nacionalcem proti socijalistom. Uspeh na Nižjem Avstrijskem, zlasti na Dunaju je za stranko največjega pomena a ta uspeh je še silno povečan vsled dogodkov pri volitvah iz tretje kurije. Na Dunaju se je pokazalo, da je socijalna demokracija edina pečina, ob kateri se razbije morje Luegerijanzma;

kajti tudi pri volitvi iz mestne kurije so se pokazali socijalisti kot močnejša stranka od liberalcev. V tistih okrajih, v katerih sta obe stranki postavili kandidate, so dobili socijalisti 17.563 glasov, liberalci pa le 10.001 glas. V Dunajskem Novem mestu je prišel naš kandidat Dobias v ožjo volitev, v Korneuburgu in Floridsdorfu pa učitelj Seitz, in ta je tudi zmagal. Leta 1897 so dobili socijalisti v mestni kuriji na Dunaju 548 glasov, letos pa 17.568! Črne vrane, ki kriče o propadanju socijalne demokracije, so le za to tako glasne, ker — jih je strah.

Krščanski socijalci, ta najbolj demagogična, najbolj jezuvitična stranka propada še hitreje, kakor Mladočehi. Volitve iz pete kurije so pokazale, da je njih podlaga na Dunaju popolnoma omajana, pri volitvah iz mestne kurije pa so izgubili vse mandate v nižjeavstrijskih mestih izven Dunaja. Komaj štiri leta so pretekla, odkar je ta ljubeznjiva stranka prišla do korita in že se majejo vsi njeni stebri! To je veselo znamenje za bodočnost.

Tudi pristnim klerikalcem se godi že kaj slabo. Na Češkem itak nimajo nobene moči, v planinskih deželah pa so izgubili mnogo glasov in nekaj mandatov. Padla sta njih glavarja Dipauli in znani Ebenhoch... Dan še ni napočil v Avstriji, ali tema vendar ni več tako gosta in socijalizem jo bode popolnoma pregnal.

Dr. Lueger je skupil krvavo blamažo. Pred novim letom je dejal na nekem volilnem shodu sledeče: Ako postanem minister, obljubujem socijalnim demokratom in se kristijansko obvezem, da se upelje splošna in enaka volilna pravica; garantiram pa, da ne bode voljen niti en socijalni demokrat. — Od tega shoda ni preteklo niti teden dni in prišle so volitve iz pete kurije. A glej! Ne le da so dobili socijalisti na Dunaju 100 tisoč glasov, temveč v Luegerjevem kraljestvu sta bila izvoljena dva socijalista. Tudi pri Luegerju se izpolnjuje znana beseda o ošabnosti in o globokem padanju tistih, ki visoko letajo.

Idrijsko vprašanje.

Za čudo, koliko prijateljev imajo sedaj idrijski rudarji! Dolga, dolga leta so delavci najbogatejšega državnega rudnika trpeli in trpeli in živa duša se ni zmenila za nje. Stradali so, a nihče se ni spomnil, da je to krivica. Bolehali so in predčasno so umirali, a nikomur ni prišlo na misel, da je to grozna prikazen. Vzdrževali so mesto, pribavljali so državi velikanske dohodke, a vsi so videli v njih le podrejena bitja, uradniki, duhovniki, trgovci so jih prezirno gledali in če je že kak škric ali

polškric spregovoril besedo z rudarjem, tedaj je bilo to »od zgoraj doli.«

Casi so se temeljito izpremenili. Vsi slovenski dnevniki čutijo danes potrebo, pisati o idrijskih rudarjih in ob vseh javnih in skritih napadih na socijalno demokracijo, vendar izražati svoje simpatije delavcem. Državnozbornski poslanci vseh barv jim ponujajo svojo protekcijo. Občinski zastop sklepa resolucije in peticije na poljedeljsko ministrstvo, Šušteršič sam lazi, s svojim »svetim duhom« po ministrskih predsobah.

Odkod ta hipni preobrat? Odkod to naglo prijateljstvo vseh strank?

Odgovor na to vprašanje povemo mi: Vse nenadano prilizovanje meščanskih klik ima svoj vir v sovraštvu napram socijalni demokraciji. Gosposkim nosovom diši nekaj v zraku, pa ker ne vedo kaj je, menijo, da je pečenka za nje. Idrijo, ki je že pogostoma in še posebno pri zadnjih volitvah, z vso odločnostjo pokazala svojo socijalistično barvo, bi radi zopet pridobili; liberalcem in klerikalcem se cedé slinje po njej.

Ali gospoda je prezrla v svojih računih eno napako; pozabila je všteti najvažnejši faktor: zavednost rudarjev. Socijalistični delavci v Idriji vedo, zakaj pripadajo svoji stranki; oni ne lezejo slepo za samolastnimi komandanti, kakor nevedne »klerikalne mase« za fajmoštri in kaplani, temveč so prepričani, da samo s svojo močjo, s svojo organizacijo lahko zmagajo ter da morajo biti neodvisni od vsake gospode, ako nočejo postati sužnji sovražne jim klerikalno-kapitalistično-buržvazijske politike. Za to so najnovejši poskusi klerikalcev in liberalcev, poloviti Idričane, zaman in morajo iz absolutnih uzrokov ostati brezvspešni.

Sedanji moment pa je ravno priložen, vprašati klerikalne in nacionalne junake, kako je to, da so prav sedaj odkrili svoje srce za idrijske delavce. Dve leti traje boj, ki se sedaj približuje koncu. A ves ta čas niso znali niti liberalci niti klerikalci storiti niti najmanj za rudarje. Pač pa so oboji ovirali njih organizacijo, kolikor so le mogli. Kaj so počeli, da bi uničili njih »Občno konsumno društvo«? Koliko denuncijacij je šlo na okrajno sodišče? Koliko naših sodrugov je moralo pretrpeti razne kazni vsled špicelskih ova-deb raznih nacionalnih in klerikalnih dušic? Kje so tičali poslanci, ko bi bili delavci potrebovali njih pomoči? Kako je bilo takrat, ko je sam župan Lapajne čutil potrebo, predlagati nezaupnico za Ferjančiča? Kako se je vedel občinski zastop v delavskih vprašanjih? Kako se je govorilo na idrijski prižnici in po spovednicah? Kakšne politične ovire so delali delavcem v Idriji in v Spodnji Idriji klerikalni in liberalni veljaki?

In sedaj hipoma to prijateljstvo!?

Dve leti datira sedanje gibanje idrij-

skih rudarjev. Razven »Rdečega Prapora« ga ni bilo slovenskega lista, ki bi se bil zavzel za sužnje eraričnega podjetja. »Rdeči Prapor« je objavil nešteto dopisov in člankov o položaju idrijskih rudarjev. Temeljito je pojasnil in razložil situacijo. Ali zanižnost slovenskih političnih strank in meščanskega časopisja je bila tako velika, da se jim ni zdelo niti enkrat potrebno, zmeniti se za idrijske delavce. »Rdeči Prapor« je glasilo delavcev. To je za ponosno gospodo dosti, da se ne ozirajo na njegove članke in vesti. Kaj jim je mar delavsko mnenje? Ali tudi tu se je gospoda zmotila in prepozno je morala spoznati, da je delavsko mnenje v naših časih veliko vredno, da je velikanska moč, in da reže v svoje lastno meso, kdor ga prezira.

V Idriji je bila izrečena beseda »štrajk« in nasprotniki je pičila kakor gad. Vstali so klerikalci in liberalci, misleč da je to najprimernejši trenotek, da se izpodrine sovraženo socialno demokracijo. Zdelo se jim je, kakor bi bilo to nalašč za nje pripravljeno. Ako začno socialistični delavci štrajk, tedaj storé kar morejo, da bi rudarjem izpodletelo in potem bi dvignili krik, da so socialisti delavce zapeljali. Ako pa bi opustili štrajk, tedaj bi zopet zapeli pesem o socialno demokratičnem izdajstvu. Oni, ki vsa leta niso mezinca ganili za idrijske rudarje!

Toda gospoda se je zmotila. Socialisti, ki so izvojevali več štrajkov, nego so veljaki to besedo slišali, hočejo da delavci dosežejo svojo pravico. To je cilj, ki se ne premakne. Kar se pa sredstev tiče, porabijo socialisti tista, ki najbolj gotovo vodijo do cilja. Brez štrajka, kadar gre brez njega, štrajk, kadar je potreben. A če ga je treba, izvolijo socialisti zanj tisti čas, ki je ugoden za delavce, ne pa ki bi bil všeč podjetnikom. Socialisti so videli, da je klerikalno izdajstvo pripravljeno, da so meščanski sloji v Idriji delavcem nasprotni, da morajo od občine pričakovati najhujše — in za to niso hoteli erarju in še nekaterim drugim gospodom narediti veselja. A s svojim postopanjem so dosegli, da so morali eni razkrinkati svoje lice, drugi pa — radi neradi — zavzeti drugo stališče napram delavcem.

Socialisti upajo, da se je položaj toliko izpremenil, da dosežejo delavci to kar po vsej pravici zahtevajo, brez štrajka. Ali strahu nimajo. Če sklenjeni korak na dovede k cilju, se tudi štrajka o pravem času ne bodo ustrašili in če ga enkrat sklenejo, ga bodo tudi tako izvedli, da bode za delavce prav. Da pa se je položaj izpremenil, da se ponujajo klerikalci in liberalci rudarjem, da je mobiliziran občinski zastop, da trka Sušteršič na ministrska vrata in da pojde morda tudi Ferjančič antišambrirat, je zasluga socialne demokracije, ki je dve leti edina vodila boj rudarjev in ki je končno nasprotno politične stranke prisilila, izpremeniti dosedanje delavcem sovražno taktiko. Rudarji vedo dobro, da bi bila največja neumnost, ako bi se dali sedaj preslepiti od liberalcev ali od klerikalcev. Tisti hip, ko bi delavci pustili tabor socialne demokracije, bi bil cilj nasprotnikov dosežen in rudarsko vprašanje bi zopet padlo v vodo, kjer bi ga gospoda brezskrbno pustila plavati. Kajti liberalcem in klerikalcem ni ležeče na zboljanju rudarskega položaja, temveč na tem, da bi ujeli idrijske rudarje v svoje mreže.

Domače stvari.

„Slovenski Narod“ je list, ki je danes socialni demokraciji prijazen, jutri jo napada, pojutrnjem jo kuje v zvezde in dan pozneje jo blati in obliva z gnojnico. Zares, krasno glasilo, načelen časopis! V letošnji 7. številki je objavil zopet na uvodnem mestu dopis iz Graca, ki kar kriči. Ako bi bilo »Narodu« še kaj na tem ležeče, da bi se ga smatralo za resen in dostojen list, bi imel za take dopise samo en odgovor: Koš. Ali v Narodni Tiskarni že davno več ne mislijo na sentimentalno resnicoljubnost, ampak le na to, kako bi spravili svoje akcije zopet v veljavo in za to se slišajo priupiti peščici veletrgovcev, ki kopirajo pri nas ulogo industrijskih kapitalistov. In ta gospoda, ki slutí, kakšen nasprotnik na gospodarskem polju ji vstaja z organizovanim delavskim ljudstvom, zahteva pobijanje socialne demokracije z vsemi sredstvi, torej tudi z zatajevanjem resnice in z zavijanjem. Na tej podlagi je sezidan tudi omenjeni dopis, ki je prav žalostno skrupčan in pokaže njegovega avtorja v luči jako klavrne diplomacije. Dopisnik se očitno trudi, pridobiti socialno demokracijo za nekako zvezo s slovanskimi narodnjaki, a postopa prav tako, kakor kak — avstrijski poslanik. Tistega, ki bi ga rad kaptiviral, obsipa z rožicami najbolj izbranega — smradu.

Pred vsem je tukaj škandalozna situacija ob času nesrečne Badenijeve vlade zopet popolnoma popačena. Dopisnik pravi, da je Badenij z znanimi jezikovnimi naredbami začel izvrševati ravnopravnost slovanskih narodov. Ta trditev odkriva vso kratkovidnost slovenskega političarja. Kdor more še danes misliti, da je bilo Badeniju kaj ležeče na ravnopravnosti narodov, tisti pač nikdar ne bode izgubil mre ne izpred oči. Badenij je potreboval poslanec, ki bi glasovali za sramotno pogodbo z Ogrsko in, prebrisan kakor pravi Galičan, je taksiral Mladočehe tako nizko, da jih bode za krožnik leče v podobi jezikovnih naredeb lahko kupil. Mož se ni zmotil. Lumparijo, katero je od propadle mladočeške stranke zahteval, so bili nekdanji Husiti takoj pripravljeni izvesti. To je bila prilika, pri kateri so pokazali ves svoj nizkotni egoizem, kajti ko so dobili svoje piškave jezikovne naredbes, se niso niti trenotek spomnili svojih zaveznikov in vsa slavljena slovanska vzajemnost je šla rakom žvižgat. Slovenski špisarji so bili takrat seveda dosti zabiti, da so vlekli izdajalskim Mladočehom kostanj iz žerjavice, ali Podlipny-Brzorač-Stranjskyjeva družba se jim je prav pošteno smejala. A Slovenci ne bi bili Slovenci, če ne bi ostali tako slepi, da se še danes potegujejo za bankrotirano, perfidno mladočeško kliko. Za to pa lažejo, da so tiste dni socialisti podpirali nemške šoviniste proti slovanskim ravnopravnikom; seveda so bili takrat vsi Nemci sami volkovi, Slovani pa nedolžne ovčice!

Laž je, da so bili socialisti ob času jezikovnih naredeb združeni z nemškimi nacionalci. Ali če tudi stokrat dokazemo, da je to predrzna laž — kaj pomaga to pri »Narodu«, katerega je toliko sram, kakor volka strah? Toda prezentirajmo stvar narodnjaškemu glasilu malo drugače. Recimo, da je bil takrat slučajno dr. Tavčar v državnem zboru pa vprašajmo, kaj bi bil on delal in kaj bi bil storil, ko je prišel vrhureakcionarni Falkenhayn žalostnega spomina s svojim sramotnim predlogom? Dr. Tavčar vendar ni Samo-Slovenec; on ima nekaj vsaj liberalnega duha. Marijoneta Ferjančič se seveda nikdar ne bi predznil, upreti se Sušteršičevemu povelju in nastopiti proti jezuvitu Abrahamoviču; ali kaj bi bil storil Tavčar?... — Socialisti so

takrat pač vedeli, kaj jim je storiti in če je Resel zapodil verolomnega Abrahamoviča s predsedništva in Daszynski pokazal Badeniju vrata, je vse zavvedno delavstvo ploskalo in odobravalo to pravo revolucionarno dejanje avstrijskih socialistov.

Ali da se narodnjaki sploh še drznejo, vzbujati spomin na bedarijo jezikovnih naredeb! Poznejša zgodovina je pač taka, da bi z ozirom na njo nacionalisti najboljše storili, ako ne bi nikdar potegnili tančice raz svojo tedanjo boriranost. Socialisti so takrat edini imeli dovolj poguma, da so povedali resnico: »Vsebinske jezikovne naredbes ne dela Nemcem nobene krivice; ali naredbes so naredbes, milost, katero »gospod da in gospod vzame.« Slovanski šovinisti so se držali naredeb, kakor pijan plota in kdor se pred njimi ni oboževaje zgrudil v prah, je bil izdajalec naroda in domovine in še tucet podobnih lepih reči. Socialisti so podali predlog za jezikovni zakon; Slovani so imeli večino ali Slovani so socialistični predlog kar v naglici pokopali. Jezikovne naredbes so jim bile takrat sveto pismo, na katero so pristegali. Dokler ni prišel dan, ki so ga socialisti prorokovali: Gospod je dal, gospod je vzel. Jezikovne naredbes so šle rakom žvižgat in žabam gost, Mladočehe so jo dobili pošteno po grbi in njih kratkovidni slovenski zavezniki so svojim številnim blamažam prišteli novo.

Kdo je imel prav glede jezikovnih naredeb, narodnjaška gospoda? Kdo je bil takrat tepec?... Ako bi bili Slovani, ki so imeli večino v parlamentu, sprejeli socialistični predlog glede zakona, bi imeli danes vsi avstrijski narodi enako pravno. Ali v mladočeškem suženstvu so bili slepi za vsako pametno reč pa so se rajši prostituirali in blamirali v službi političnih harlekinov, kakor da bi bili sprejeli pameten in pošten predlog, ker je bil — socialističen. Za to pa nimajo danes čisto nobene pravice, soditi o socialistični politiki in poučevati nas o politični pravičnosti. Nacionalna gospoda, ako vas zna biti še kolikaj sram, tedaj ne kličite Badenijevih dnij iz groba, ker s tem kličete svoj jo lastno sramoto.

Nekoliko besed južni železnici. Ko je bil lani končan štrajk naših delavcev na tržaški postaji južne železnice, je generalno ravnateljstvo obljubilo, poleg drugih koncesij, da bodo dobili subakordanti najmanj 2 K. zaslužka na dan brez obzira na to, ali je za nje dela ali ne. Ker je birokratizem na južni železnici bolj razvit, nego marsikaj drugje, morda bolj potrebnega, menimo da je generalno ravnateljstvo pa naznanilo tržaškemu inspektoratu in postajnemu načelniku, kaj je delavcem obljubilo in na kolodvoru morajo vedeti, da je stari sistem, po katerem se je subakordante lahko po mili volji pošiljalo »na špas«, odpravljen. Ali zdi se, kakor bi južno železnico previsoko cenil, kdor pričakuje, da se bode držal vsaj ugovorov. Zadnji čas smo morali namreč doživeti, da je dobro znani gospod Šmid zopet poslal celo vrsto delavskih partij, — subakordante od okotobra, — na nekoliko dni domu, seveda brez zaslužka. To postopanje bje ugovoru generalne direkcije z delavci naravnost v lice in je videti, kakor bi se hotelo delavce prav zasmehovati in jih dražiti. Mi smo bili vedno prijatelji mirne krvi, tudi v najhujših bojih, katerih nam pač ne manjka. Toda težko je ostati miren, kadar človek vidi, kako tepta južna železnica svoje lastne obljube. Vendar se hočemo danes brzdati. Postajno načelnikstvo opozarjamo pravnostno, naj se ne igra z delavci. Lani se je menda lahko prepričalo, da naš delavci niso sužnji brez misli in volje, katere bi se lahko metalo semtertja kakor se gospodi poljubi. In naj v Trstu nikar ne pozabijo, da je na vseh pro-

Sodrugí, spominjajte se na »Rdeči Prapor« in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte zanj povsod!

gah privilegovane družbe nakopičeno toliko smodnika, da zadostuje ena iskra za požar, ki bi se lahko hipoma razširil po vsej južni železnici od Dunaja do Trsta in Kormina, ter od Maribora do Franzensfeste. Ko se je lani generalno ravnateljstvo tako podvzvalo s končanjem štrajka, je dobro vedelo, da je več na kocki, kakor sam Trst. Bilo bi dobro, da bi se na kolodvoru spomnili na to in se po tem ravnali. Kdor izziva delavce, je za posledice sam odgovoren.

„Edinost“ je v par številih sumničala tržaške socialiste, da se pri ožjih volitvah niso držali svojega sklepa, vzdržati se volitev, temveč da so delovali v prid Hortisu. „Edinosti“ svetujemo, naj bode glede svojih notic bolj previdna pa naj o pomanjkanju gradiva ne tiska vsake neumnosti, ki jo prinese kak nenormalni zanešenjak. Socialno demokratična stranka v Trstu je sklenila, vzdržati se ožjih volitev izmed dveh nacionalnih strank; o tem sklepu sodi „Edinost“ lahko kakor hoče, ali tega ne bomo trpeli, da nam podklada tako infamijo, ko bi se bila lahko prepričala, da so socialisti svojo nevarnost tako strogo jemali, da so celo, kolikor je bilo mogoče, pazili na znane volilne švindlerje in so marsikatero sleparijo tudi preprečili. Ako ve „Edinost“ za kakšnega posameznika, ki je glasoval enkrat za Učekarja, enkrat pa za Hortisa, nima še povoda, govoriti o socialistih. Na Dunaju je predsednik državnega sodišča dr. Unger glasoval za socialista, a „Ed.“ gotovo ne bode trdila, da je dr. Unger socialist. Za Rybara so glasovali nekateri Italijani — vsaj pri ožjih volitvah — ali hoče „Edinost“ iz tega kaj sklepati? — Končno svetujemo „Ed.“ in tržaškim narodnjakom sploh, naj bodo malce oprezní napram ljudem, ki preveč vedó in imajo vsak čas kaj povedati. V ušesih nam je nekaj šumelo, da se najde tudi take, ki znajo mnogo povedati — v dveh nasprotnih taborih.

V kajni vodi se najbolje riba lovi. Za to s-ušajo narodnjaki najprvo vodo skatiti in mislijo, da bodo potem kar ugraje lovili ribice — v Idriji. V dopisu dne 10. januarja pripoveduje nekdo „Slovenkem Narodu“ nekaj o zgodovini sedanjega delavskega gibanja, kar je našim čitateljem že davno znano, ali tako, da bi moral naiven človek priti na misel, da se doslej nihče ni brigal za idrijske rudarje. Kakor narodnjaki, zlasti Ferjančič, v tem ko vedo idrijski delavci kaj dobro, kako narodnjaki z njimi postopali. Vrhunega govori ta bedastva zmes, ki naj predstavlja dopis, o neki živalici, ki ne pozna živa duša v Idriji, kamreč o neki narodno-socialni stranki. Kakšna golazen pa je to? Kdo je na Slovenskem že kaj slišal o tej tepčariji? Narodno socialna stranka — delavci idrijski, kdo izmed Vas je že kdaj slišal o tem kolaču? Vidite, „Slovenski narod“, ki se je dal od nekega K. napadati, Vas ima za tako neumne, da ne boste verjeli vsako oslarijo, katero vam dajo od koder si bode. Kdo se ne smeje, če čita, da se morajo delavci izbrati narodno socialne organizacije, ki ne po vseh hribih in dolinah Slovenske „drage domovine“? Da, da, organizacije se bodo idrijski rudarji že izbrali, ali svoje lastne, socialno demokratične, ne pa kakšne Lapajnetove „socialne“, ki je — zapomnite si to dobro! — delavcem ravno tako sovražna, kakor klerikalna družba. Saj nam vendar znano, da so bili narodnjaki meščani in narodnjaško bralno društvo ravno tako pripravljeni, skočiti delavcem ob čas štrajka za vrat, kakor klerikalci. Idrijskih delavcev ne preslehtite; to pečenko si le izbijte iz glave! Klerikalni list **Kaliforn**. Po Gosposki so razposlali klerikalci vse polno naslednje vsebine:

Špoštovani gospod! Prosimo Vas

prijazne pomoči za dobro stvar. — Naš katoliško-narodni časopis „Primorski list“ nima v Vaši duhovni niči naročnikov; ljudje berejo slabe časopise, ki vero izpodkopavajo in duhovnike napadajo, resnice pa ne izvedó, ker nimajo dobrih listov. — Imeli boste za slugo pri Bogu in dobrih ljudeh, če boste „Primorski list“ priporočili. — Izhaja vsaki četrtek in stane za celo leto 1901 le 3 Krone. — Če ne more en sam plačati, naj se naročijo po dva ali trije skupaj. Stroške, katere boste imeli, Vam povrnemo. Pričakujemo odgovora. — Upravništvo „Prim. Lista“ v Gorici — Gorica 10/1 901. (Pečat.)

Zanimivo je v tem pismu priznanje, da se ultramontans-emu „P. L.“, temu za „Slovencem“ najbolj črnemu slovenskemu glasilu, le ne godi tako dobro, kakor bi klerikalci radi natvezili svetu. Na Goriškem je sicer precej teme, ali našim Rimljanom je to še vse premalo; oni bodo še le takrat popolnoma srečni, kadar bode ves svet popolnoma potepšen. Da ne doživé te sreče, bomo pač skrbeli, kolikor le moremo. Upravništvu „P. L.“ bi pa svetovali, naj bode z razpošiljanjem svojih beraških pisem bolj previdno, da jih ne pride toliko v roke — naših zaupnih mož.

Skromna tolažba. V dopisu iz Ribnice pravi „Sl. N.“: Zmaga nam je bila prietno zadoščenje... slavili smo jo z baklado zvečer in ostali še pozno v noč v veseli družbi nevstrašenih volilcev, radujoč se, da narodni stranki še ni odzvonilo! — Blagor stranki, ki se lahko tolaži s tem, da ji še ni odzvonilo!

Doslednost nacionalnega lista. Ko so tržaški delavci na južni železnici lani stopili v štrajk, katerega so socialisti srečno dovršili, je „Edinost“ vse mogoče pisarila *proti* štrajku. Sedaj ko so socialisti idrijskim rudarjem *za ta čas* odsvetovali od štrajka, ker vedo, da bi bilo ravno sedaj skoro nemogoče zmagati in da bi rudarji gotovo trpeli hudo škodo, je „Edinost“ naenkrat silno zavzeta *za* štrajk. To se imenuje doslednost pri nacionalcih!

Učiteljska legenda.

Pred prestol vladarja vseh svetov je stopila duša slovenskega učitelja. Boječa in slabotna je stala tam, kakor v času, ko je hodila še s telesom po svetu. Gospod, ki ta dan ni imel časa, da bi bil sodil, kajti po deželi so ravno molili za srečen izid volitev, je poslal edinega šolskega nadzornika, ki je prišel v nebesa, naj zasliši moža. „Lepe reči sem slišal o tebi“, je dejal nadzornik strogo, kakor bi vodil disciplinarno preiskavo, „v knjigah so zabeleženi sami grehi. Predpostavljanih ne spoštoval, fajmošterskih oblasti ne častil, naročen na brezverske časopise, nepotrpežljivo prenašal lakoto in ponižanje, v katoliškem društvu ne zapisan, štiri disciplinarne kazni za politične reči — a, moj dragi, iz nebes ne bo nič.“ — Žalostno odhaja duša z nakaznico na 40 let vic. Pri vratih mu zastavi gospod pot. „Na 40 let! — se začudi božansko lice — kaj pa si bil, uboga duša?“ — „Učitelj.“ — „Koliko časa?“ — „Štirideset let.“ — „Štirideset? Pa kje?“ — „Na Slovenskem.“ — „Na Slovenskem?“ — Torej pojdi, saj si prestal vice že na zemlji. Slovenskemu učitelju je treba za bedo in sekuro, katero je prestal, celo večno pogubljenje odpustiti.“ **P. s B.**

Sodrugí, spominjajte se na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte zanj povsod!

UTRINKI.

Baron Dlpaul ne pride v parlament. Ko je v peti kuriji propadel, so ga njegovi prijatelji kandidirali v četrto, kjer je bil res voljen. Ali mož „se kuja“ pa ne sprejme mandata škoda res ni za tega zagriženega nazadnjaka.

Najbogatejšim izkoriščevalcem je prištevati pivovarnarje. Poraba piva narašča od leta do leta. V Avstriji je od l. 1894 narasla za dva milijona hektolitrov. Izvoz se je v tem času povečal za 400-500 tisoč hektolitrov na leto. Da so pivovarne večinoma v rokah velekapitalistov, pokazujejo številke. Davka od piva je plačalo

leta	do 1000	1-5000	5-10.000	čez 10.000
	for.	for.	for.	for.
1894	24	1607	299	519
1896	21	717	286	555
1893	16	640	294	562

pivovaren. V tem ko ginejo male pivovarne, se pomnožujejo polagoma velike. Vse izdelovanje piva se koncentrira v velekapitalističnih rokah. S pivom se ponavlja to kar s sladkorjem in z žganjem. Davek na pivo, ki je od 7 milijonov leta 1868 narasel na 33 milijonov leta 1900, plačajo konsumenti. Za pivo, ki se izvaža v tujino, dobé pivovarnarji od države premijo. Ta dajila, ki jih pospravijo Dreherji, Reininghausi, Koslerji i. t. d., so iznašala do 1878 več kakor 14 milijonov. Za vse take bogatine ima država denarja; za delavce ga nima nikdar. Idrijskim rudarjem n. pr. „ne more“ povečati mezde za 30 krajcarjev!

Proč z neposrednimi davki! Proč z gospodarstvom privilegij!

Idrijski strah pred lučjo. Novi papežev „indeks“ — tako se imenuje popis tistih knjig, katere prepoveduje papež svojim vernim ovčicam čitati, — je izšel in daje poučljiv pregled stališča Rima napram svobodni vedi in umetnosti. Indeks obsega okrog 300 strani velikega formata. Ako pomislimo, da obsega samo naslove in imena prepovedanih knjig, si lahko predstavimo, kako ogromno število spisov je tu zaznamovano. V indeksu pa niso zapisane knjige o verskih predmetih, ker je papež enkrat za vselej prepovedal, čitati take knjige, tudi če bi bile od vernih katoliških pisateljev. Izmed imen pesnikov in učenjakov, ki so v novem indeksu zaznamovani, omenjamo le sledeče:

filozofi: Kant, Hegel, David Strauss, Herbert Spencer, Ernest Häckel, Ljudevit Büchner, Schopenhauer, Nietzsche;

pesniki: Goethe, Heine, Lenau, Voltaire, Zschokke, Hugo, Zola;

učenjaki: Darwin, Vogt, Ranke, Marx.

Tudi spise nekega kralja, namreč svobodoumnega Friderika II. prepoveduje papež. Vidi se torej, da ni izmišljeno, če se pravi, da je Rim znatnosti in umetnosti sovražen. Seveda so rimljanski postusi, zadušiti luč, sila klavrní, kajti dandanes ne vpraša skoro živa duša za indeks. Niti katoliški duhovniki ga ne ubogajo, kajti kako bi mogli pobijati Darwina, Goetheja i. t. d., ako jih niso — čitali?

Krščanski socializem po volitvah. Krščanski socialci rešujejo krščansko ljudstvo tako, da posade vsakega na cesto, ki ne trobi v njih rog. Tako postopa znoreli dunajski bog Lueger proti učiteljem, tako postopa proti delavcem. Po volitvah na Dunaju je tarabelj pometal celo vrsto delavcev iz dunajskega mestnega skladišča, in odpoved vsakega je utemeljil tako le:

1. Dotičnik je socialni demokrat, kar je sam priznal.

2. Pri volitvah je bil delaven kot agitator.

3. Širil je knjižico: Lagerhaus der Stadt Wien.

Taki „delavski prijatelji“ so krščanski socialci.

Bresci v ječi. V klerikalnih časopisih

pisih je čitati sledečo vest: Danes ali jutri bodo prepeljali kraljevskega morilca Brescijo v «banjo» v Portolongone. Ta ječa se dviga na pečini, ki sega daleč v morje in šteje celice za osamljen zapor, ki so po 2½ metra široke, 4 metre dolge in 3 metre visoke. Jako majhno okence se odpira od spodaj gori in dovoli izgled komaj na majhen košček neba. Celica je zaprta s težkimi železnimi vrati in posebej z železno rešetko. Ozka galerija za čuvaje, ki se neprenehoma izmenjujejo v službi, obdaja zunanji zid. Jetnike drže jako strogo, tako da so iz števila živih tako rekoč izbrisani. Niti najmanjši izhod jim ni dovoljen. Tisti, ki so obsojeni na težko ječo, morajo preživeti nekaj časa v popolnoma temni celici, preden jih zapro za vse življenje v njih posebno celico. V Portolongone se nahaja tudi Acciarito, ki je poskusil atentat na kralja Umberta blizu Rima. Danes je že na pol blazen, usoda, katero mora tudi Bresci v dveh treh letih pričakovati.

Iz teh vrstic se da kar čitati okrutno veselje, katero pripravlja pobožni družbi počasni umor človeka.

Spominski list mesto sina. Starši tistih nemških vojakov, ki so na Kitajskem poginili in ki še poginejo, bodo dobili mesto sina — spominski list v velikosti 63 × 30 centimetrov. Na gornjem delu lista je križ, spodaj Kristova glava. Levo je videti ponosno Germanijo, ki dviguje zapovedujoč roko, desno pa vojna ladja. Utisk bo moral biti pač velik, kajti spodaj bode napis: «Po načrtu Njegovega Veličanstva cesarja in kralja Viljema II.» — Izguba sina in spomin na Viljeka, to spada res oboje na en list.

Bivši župnik sodrug Blumhart je v Ludwigsburgu izvoljen za poslanca v virtemberški deželni zbor.

Nemški cesar se boji. V Berlinu in v mnogih drugih večjih nemških mestih bodo od 1. aprila pomnožili policijo, zlasti ono na konjih. Berlinski časopisi pravijo, da se to zgodi, da bode imel Vilček na svojih potovanjih več varnosti.

Kralj revolucionarjev. Znani kraljevski propalica Milan je izdal proklamacijo «srbskemu narodu», v kateri poziva srbske rodoljube, katerim je ležeče na blagru domovine, «naj zlomijo sedanji težki jarem in naj razbijejo suženjske verige». On, namreč Milan, je pripravljen, na prvo znamenje se prikazati med «svojim» ljudstvom in mu prinesiti rešitev. Zanimivo proklamacijo puntarskega kralja, katerega so morali neštokrat rešiti milijoni «njegovega» naroda od dolgov, je srbska policija — konfiscirala.

Mezdni boj v kneževski palači. Veliki knez oldenburški, ki ima 1.073.000 mark letnega dohodka, je zahteval od deželnega zbora, naj mu zviša plačo za 200.000 mark. 7000 oldenburških državljanov je predložilo deželnemu zboru peticijo, naj zavrže kneževsko zahtevo. Deželni zbor pa mu je dovolil 140.000 mark priboljška. Socialist Hug se je temu upiral, ker ima od 93.389 oldenburških davkoplačevalcev skoro polovica, namreč 45.724 komaj do 450 mark letnih dohodkov.

Bogastvo duhovnih redov na Francozskem iznaša 1.060.500.630 frankov. Ena tretjina pripada takim redom, ki so v državi dovoljeni, drugi dve tretjini posedujejo nedovoljeni redovi ter jim bode to bogastvo zaplenjeno.

Žene v parlamentu ima Amerika. V Coloradu je bila voljena demokratinja gospodična Heart, v Utahu pa gospa Elizabeta Cohen v zbornico poslancev.

Na Francoskem so se strokovna društva silno pomnožila. Leta 1884 je bilo tam 101 podjetniško, 68 delavskih,

1 mešano in 5 poljedeljskih društev. Do leta 1899 je bil sledeči razvoj

podjetniška	delavska	mešana	poljedeljska	Skupaj
1884 . 101	68	1	5	175
1890 . 1004	1006	97	648	2755
1895 . 1622	2163	173	1188	5146
1896 . 1731	2243	170	1175	5419
1897 . 1894	2324	183	1499	5901
1898 . 1965	2361	175	1824	6325
1899 . 2157	2685	170	2069	7081

Udov so imela

	1898	1899
podjetniška društva	151.624	158.300
delavska	419.761	492.647
mešana	34.236	28.519
poljedeljska	491.692	512.794

Resnično napredujejo delavska in poljedeljska društva, mešana pa nazadujejo.

«*Trades Unions*», strokovna delavska društva na Angležkem, imajo 1.117.465 udov in društvenega premoženja 3.228.922 funtov šterlina. Funt je vrog 22 kron. Vsled izborne organizacije je pa tudi položaj angleških delavcev tak, da se jim naši niti od daleč ne morejo primerjati.

«*Federacija dela*» v Severni Ameriki je imela svoj občni zbor. Ta organizacija šteje nad 1.800.000 udov. Imela je pretečeno leto 50.675.55 dolarov dohodkov in 68.393.39 dolarjev izdatkov. Štrajkov je imela 688, delavci so zmagali v 455 slučajih popolnoma, v 74 deloma, 52 štrajkov še ni končanih. Vsega skupaj je bilo od te organizacije 213.119 ljudi v štrajku.

DOPISI.

Maribor, meseca januarija.

Dne 24. t. m. bomo imeli v našem mestu vroč boj. Pri zadnjih občinskih volitvah so zmagali socialni demokratje z vsemi kandidati v tretjem zboru. Ali vladajoča nemško nacionalna klika je uničila te volitve, ker se boji socialistične stranke kakor hudič križa. Nove volitve so razpisane na 24. januarija. Nemško nacionalne volilne hijene rabijo že sedaj ves švindl, posebno skušajo izvabiti ženam volilne legitimacije. Značilno je, da izsiljujejo legitimacije neštetim slovenskim ženam, da pojdejo potem z njimi «nemško» volit. Ali vendar upamo, da nam tudi to sleparstvo ne ugrabi zmage dne 24. t. m.

Pri državnozborskih volitvah v mestni kuriji so naredili socialisti nemško nacionalni gospodi toliko strahu, da se niso upali volitve ob 12. uri popolnoma zaključiti, kakor je bilo naznanjeno, temveč so jo pretrgali ob 1½. uri in potem nadaljevali od 2-4. Tako se jim je posrečilo, da so privlekli popoldne še nekoliko volilcev k žari. In tako so «zmagali». Žalostna zmaga, o kateri pa še niso akti zaključeni.

Slavno uredništvo lista

«Delavec-Rdeči Prapor»

Z ozirom na Vaš dopis v št. 2 z dne 10. januarija 1901 «Rdečega Praporja»; naslovljen iz Idrije 7. jan. blagovolite sprejeti v naslednji številki v smislu § 19 tisk. zak. sledeči stvarni popravek: Ni res, da «v narodnem bralnem društvu so sklenili iti na delo, ako bodo socialisti štrajkali. To je povedal Ivan Vončina pred dvema pričami.»

Res pa je: 1. da se v društvu nikdar o tem ni sklepalo;

2. da je pač en društvenik ki pa ni član odbora, z ozirom na izjavo socialističnega vodje delavca Kristana proti njemu da če pride do štrajka se pa umaknejo socialisti izjavil: na, potem naj pa štrajkamo mi sami?! — da pa je bilo to le njegovo osebno mnenje.

Idrija, dne 15. decembra 1901.

Odbor

Delavsko bralno društvo.

Opazka uredništva. Objavili smo ta «popravek», dasiravno je tak, da nas

nih ne bi mogel prisiliti, da ga tiskamo. Saj ni niti podpisan! Kdo ima odgovornost zanj?... Čitatelji sami lahko presodijo, da s tem popravkom nič ni ovrženo od tega, kar smo mi pisali. Ali so v društvu formalno sklenili, da pojdejo delati ali ne, nas nič ne briga in tega tudi ne moremo kontrolirati. Kar smo v resnici trdili, je pa s tem popravkom le potrjeno.

Poslano.

Poročilo o seji idrijskega občinskega zastopa v «Slovenskem Narodu» z dne 12. januarija ni druzega kakor nesramno obrekovanje socialno demokratične stranke. Ako je dejal tamošnji župan da je socialno demokratično vodstvo izdalo idrijske rudarje, je to laž in zvišala gospoda Lapajneto. On je dobro vedel, da sem bil jaz na shodu 7. januarja, zakaj torej ni dejal da sem jaz izdal rudarje? Pravi da so voditelji sleparili delavce, zato da so dobivali visoke plače. Kateri voditelji? Zahtevam od gospoda Lapajneto, da javno pove, kdo je zapeljal in izdal idrijske rudarje, in kateri voditelji so jih sleparili, da so dobivali visoke plače? Ako tega ne pove, je nesramen obrekovalec in tat tujega poštenja.

V peticiji, katero je nasvetoval govoril župan, je najlepši dokaz, da ni druzega kakor politično sleparstvo, ako pravi, da so brezvestni voditelji razburili rudarje, ker vem da je sam prepričan, da so jih razburile nizke mezde in pričakujem, da bode idrijski občinski zastop, ako ima kaj dostojnosti, tudi to preklical, ker drugače bi se moglo soditi, da so v idrijskim zastopu denuncijanti.

Zagorje ob Savi, januarija 1901.

Miha Cobal.

DRUŠTVENE VESTI.

Strokovno in pravovarstveno društvo podružnica Trst. Vplačevanje je vsakega 1. in 16. v mesecu in vsaka sobota ob 6. uri zvečer v ulici Casermos 11. v I. nadstr. Tam je tudi čitalnica odprta vsem udom.

Strankarski donesek.

Rudarji v Zagorju za oktober do decembra 15 K. — Steklarji Zagorje 15 K.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predimti se postavijo na brod ali železnice ne da bi se za to kaj zaračunalo.

DELAVEC

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Naročnina iznaša: Za Avstro ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštne proste. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.32 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravištvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 24. januarija.

Po najnovejših dispozicijah bode sklican državni zbor na dne 31. januarija. O delavnem programu novega parlamenta je slišati, da se bode pečal poleg tekočih zadev tudi z raznimi gospodarskimi predlogi. Kadar bode vprašanje proračuna urejeno, pride našt o investicijah na vrsto, potem osnova državnega zakona o zvišanju davka na kmetje in potem razprave o bosenskih železnicah. Zasedanje naj bi trajalo do velikonočnih praznikov. Potem naj bi se sešle delegacije in morda tudi delni zbori. Vse lepo na papirju! Toda Koerber bi se bil pač lahko že prepričal, da je med načrti in izvajanjem razlika. Kaj se bode v državnem zboru delalo, to je vprašanje, na katero bodo odgovorili nabrušeni narodnjaki iz obeh taborov, ne pa gospod Koerber.

Senzacionalno vest prinaša »Neues Wiener Journal.« Kakor poroča ta časopis, se pripravlja vlada za slučaj, ako parlament zopet ne bi mogel delovati, in pravi »statštrajh« ter hoče s samo gosposko zbornico vladati. Člani te zbornice, tajni svetnik baron Helfert, glasoviti pravnik profesor Lammasch in poslanec Makso Menger potrjujejo to poročilo s svojimi imeni. Profesor Lammasch pravi, da so bili že celo pogovori z gosposko zbornico...

Kaj je na teh vesteh resničnega, ne moremo vedeti. Nemogoče pač ni, da bi dobi človek v obupu najbolj blazne misli. In gospod Koerber je blizu obupa. Ali da bi se s tako idejo, ki je urela za Studenec, lahko resno računalo, o tem pač uljudno dvomimo. Gosposka zbornica kot edini zakonodajni

zbor, to bi bila zvrhana norost in za take blazne poskuse nismo niti v Avstriji več dosti veliki tepci.

Tristi, ki slišijo travo rasti, imajo zopet prijetne čase. Politični položaj v državi je meglen, da ne more biti bolj. Kdor ima bogato fantazijo, torej lahko ugiba kolikor se mu poljubi. Ker je takih modrijanov, ki hočejo vedno jegulje v rokah držati, v Avstriji več kakor preveč, je tudi norčavih proročevanj vse polno. Med najbolj blazne spada sledeče: Ako državni zbor ne bode mogel delati, odstopi Koerber in mesto sedanjega ministristva dobimo vojaško vlado pod predsedništvom kakkega generala... Da je raca, se pozna temu ptiču že od daleč, ali navajamo jo, da vidijo naši čitatelji, kako pogubno upliva avstrijska politika na slabotnejše možgane.

Prvi socialistični župan v Avstriji je sodrug Herman Riedl v Horšovem Tynu (Bischofteinitz) na Češkem. Občinskih predstojnikov je že cela vrsta socialistov, zlasti na Češkem in Moravskem.

Angleška kraljica Viktorija je dne 22. t. m. ob 1/27. uri zvečer umrla. Viktorija je bila rojena dne 24. majnika 1819 kot hči vojvode kentskega, ki je umrl kmalu po njenem rojstvu. Ko je dne 20. junija 1837 Viljem IV. umrl, je Viktorija kot njegova nečakinja podedovala prestol angleški in irski, dočim je v Hanovru sledil Jurij III. Dne 10. svečana 1840 se je Viktorija omožila z vojvodo Albertom koburg-gotskim. Njen soprog je umrl 14. decembra 1861 in kraljica je poslej ostala udova. Otrok je imela devet; najstarejša njena hči je kraljica Friderik, mati sedanjega nemškega cesarja.

Kar je vladala Viktorija, ni imela Anglija skoro nikdar miru. Vojni je sledila vojna in pogostoma so se bojevale angleške čete v raznih krajih ob istem času. Ko je nastopila prestol, je bila rimska vojska z Rusijo; sedaj, ob njeni smrti, se bojuje Anglija z Buri v južni Afriki in za Angleže je ta vojna zopet zelo nesrečna.

O kraljicini osebi v političnem življenju se ne more prav govoriti, ker je na Angležkem konstitucija tako pravilna, da vladar samo reprezentira, ali direktnega upliva na politiko nima.

Na prestolu sledi Viktoriji njen sin, princ Velski, ki ima sedaj 60 let. Viktorija je imela pri Angležih velike simpatije in novemu kralju, ki se je kot princ čisto kompromitiral, bode težko, tako se priljubiti narodu, kakor njegova sedaj mrtva mati.

Prusko kraljestvo je imelo te dni 200 letni jubilej svojega obstanka. Priredilo se je mnogo slavnosti. Ljudstvo je razburjeno, ker cesar Viljem pri tej priložnosti nikomur ni odpustil kazni, niti radi političnih prestopkov.

Organizacija!!!

Volitve so končane in politični boj nekoliko miruje. Kri je bila zelo vroča zadnje mesece in čas je res, da se nekoliko ohladi. Vprašati se moramo mirno in trezno: Čemu je bilo vse nemurno delo, ves trud, vsa razburjenost, ves napor skrajnih moči? Mar res le za to, da bi potem morda z besedico »zmagali smo« odložili orožje zopet za nekaj let, da bi se z zavestjo zmage tolažili za neštete izgubljene noči, za pokvarjeno zdravje in za vse žrtve?

Volitve so končane; ali za socialiste

Listek.

PREPOZNO...

Spisal E. K.

Neki dan se je zbudil. Ne iz spanja ne noči, temveč iz dremeža dolgih, dolgih let. To se je zgodilo tako, da je jutraj predolgo spal. Ko so se mu dvignile trepalnice, je sijalo solnce v sobico, da se je kar ustrašil. Kajti naravno je bila še črna tema, kadar se je Peter Močnik zbudil. Se le kadar si je skuhal obligatno nemočno kavo, je bilo jutro. Tedaj je zajutrkoval, oblekel sukno in šel naravnost v urad. Bil je namreč že trideset let pisar v Mandlovi tovarni. Zaduha pisarna mu je bila tri četrtine sveta, mala soba, v kateri je žanoval, pa četrt četrtina. Redkokdaj mu je ta svet nekoliko raztegnil. To mu je bilo včasih prvi dan meseca, kadar je dobil plačico ter stopil v malo zakajeno postilno, kjer je popil četrto vino, pa o prav velikih praznikih. Tedaj je šel dopoldne v cerkev, popoldne na izprehod.

Nikdar se mu še ni primerilo, da bi se red njegovega življenja skalil. Nikdar ni prišel prepozno v pisarno, nikdar ni prezgodaj odložil peresa. Tudi bolan ni bil še nikdar. Kako se je pač zgodilo, da je danes tako dolgo spal?...

Beli dan kuka skozi okno, ali Petru se ne ljubi vstati. Nekaj težkega je v njegovih udih, nekaj nedoločno težkega in tudi ne bi mogel prav povedati, kje tiči ta teža.

— Kaj poreče šef, ako pridem tako pozno v pisarno?

Ta misel mu je takoj šinila v glavo in bila je dosti močna, da ga je napolnila s strahom. Ali čudna utrujenost je premagovala strah.

Samovar in stroj za kavo je bil pripravljen. Peter je čutil, da mu je v želodcu prazno. Ali prelen je bil tudi, da bi si skuhal zajutke. Z odprtimi očmi je ležal v postelji in gledal predse, ne da bi vedel, kaj misli. Naenkrat je zazvonilo. Tedaj se je naglo dvignil v postelji in pogledal na priprosto uro iz kovine, ki je visela na navadnem žeblju tik vzglavja.

Bilo je poldne.

Še vedno ga je nekaj vleklo nazaj v posteljo. Ali sedaj se je vendar premagal ter je vstal. Kave ni več kuhal. Ko je bil umit in oblečen, je šel na ulico. Hotel je iti v pisarno, ali med potom si je razmislił stvar.

— Sedaj je vendar že prepozno. Šef bode hud — in kaj naj mu rečem? Ali naj se izgovorim, da sem zaspal? To bi me lepo pogledal. Rajši ne grem tja. Saj nisem bil še nikdar bolan in to je vendar že trideset let. Jutri pojdem tja in porečem, da sem bil bolan. Saj to tudi mene lahko zadene.

Obrnil se je in odšel pod Smrečji Hrib. Tovarni se je izognil v velikem krogu.

Naenkrat se je ustavil.

— Oha! Kaj pa, če imajo v pisarni nujnega dela? Kdo bode to opravil?

Začel je premišljati, kakšno delo bi utegnilo biti danes zanj. In začudil se je, da se mu danes nič ni zdelo dosti važno. V grmičju je žgolet ptič. Peter je slišal njegovo petje, ne da bi poznal ptiča. Ali njegovo žgolenje mu je bilo

ni potihnil boj. Sejali smo, do zetje je pa še daleč. K volilnim žaram nas ni vodilo slavohelepe, ne želja, da se «pokažemo» in «postavimo» in če bi bili zmagali v vseh okrajih pete kurije, da, če bi dobili sploh večino v parlamentu, vendar še ne bi bili pri cilju. To vse smo ob času volilnega boja stokrat povdarili, a sedaj je treba, da razmislimo stvar s hladnim razumom.

Cemu se bojujemo?

Delavci so izpoznali, da je v sedanji družbi vsa pamet na glavo postavljena, ker oni s svojim delom nikdar ne morejo kaj postati, v tem ko se človeku, ki ima kapitala, premoženje tako rekoč samo po sebi množi. Delavci so se prepričali, da je izpremena družabnega reda neizogibno potrebna, prepričali pa so se tudi, da ne bode tega dela nihče izvršil, ako ga ne bodo sami. In kjer stopajo zavedni delavci v boj, imajo določen cilj: Mir, naravno in pravično družabno ureditev.

Noben sodrug ni dandanes več tako naiven, da bi pričakoval ta uspeh od kake posamezne volitve. Vsi vemo, da je treba za to veliko daljšega, vztrajnega boja in da si delavci v današnji družbi lahko položaj nekoliko zboljšajo, ali da rešitve ni brez končne zmage. Za to moramo voditi glavni boj na gospodarskem polju. Politični boj služi samo v podporo gospodarskega. Pa ne samo to. Ako hočemo doseči kaj uspehov na političnem polju, moramo biti gospodarsko močni.

Naša prva naloga mora biti torej organizacija, in sicer glavno strokovna organizacija. Samo organizirani delavci dosežejo lahko boljše mezde, krajši delavni čas, gotovost za slučaj bolezni, nezgode, starosti in onemoglosti. Samo organizirani delavci se lahko upro gospodarskemu in političnemu nasilju kapitalističnih podjetnikov. Samo organizirani delavci si lahko pribavijo sredstva za lastno izobrazbo, za svoj gmotni in duševni napredek. Samo organizirani delavci si lahko priboré tisti upliv, ki jim gre v občini, v deželi in v državi.

Organizirajte se!

Vi delavci, ki ste s svojimi simpatijami, s svojim srcem in s svojim prepričanjem pristaši socialno demokratične stranke — storite vsi, kar je neizogibno potrebno, da si poboljšate položaj in da postanete močni. Organizirajte se! Pristopite svojim strokovnim društvom! Poučujte, dramite in prepričujte svoje nezavedne tovariše! Organizacija je moč. Kadar boste tako združeni, kakor je treba, vas ne bode nihče premagal!

ta hip veliko bolj važno, kakor vsa pisma, zapisniki, računi in registri v pisarni. Nekako čudno so se mu mešale misli v glavi. Semtertja se je spomnil na kak spis ali na kako beležko v pisarni; ali takoj je sapa, ali šuštenje listja, ali solnena svetloba izbrisala to misel in pisarna z vso opremo, s šefom, z uradniki, s pisarji je izginila.

Na pol nezaveden je korakal Peter dalje. Tista trudnost, ki jo je bil dopoludne v postelji čutil, ga je zapustila in bilo mu je, kakor bi bil pomlajen. Hitro in lahko so se mu gibale noge in žurno se odmikal od mesta.

Pod Smrečjim Hribom je postal trenotek. Tedaj je očutil, da je vendar truden od nenavadne hoje. Nekoliko v stran od poti so bila tla pokrita z mehkim mahovjem in smrečje veje so obdajale prostorček, ki je bil kakor nalašč ustvarjen za počitek. Peter je sedel tja. Kmalu pa se je popolnoma iztegnil. Vznak ležeč na mehki zeleni preprogi je jel sanjati z odprtimi očmi.

(Dalje prihodnjič).

Domače stvari.

Ljubljana brez župana. Znano je, da so se po zadnjih občinskih volitvah klerikalci pritožili proti proglašenju liberalnih kandidatov za občinske svetnike. Pritožbo sta vodila Breskvar in Erzín do upravnega sodišča. Na ustmeni razpravi dne 18. t. m. je upravno sodišče ugodilo pritožbi in razveljavilo volitve za drugi in tretji zbor, ker skrutinij ni bil javen. S tem je razveljavljena tudi volitev sedanjega župana Hribarja.

Ne pride nam na misel, da bi danes pretresali volitev, pritožbo in sodbo. Jasno je, da se zanašajo naši liberalci, kakor vse meščanske stranke, kadar nimajo same v sebi dosti moči za zmago, na postranski pota. Prepričani smo, da klerikalci pri zadnjih občinskih volitvah ne bi bili zmagali, tudi če bi bili liberalci opustili vse tiste pomočke, zaradi katerih so volitve sedaj razveljavljene. Ali da jih niso opustili, dokazuje, da niso zaupali svoji lastni moči, temveč da so imeli strah. Rado vedni smo, ali se bodo ljubljanski narodnjaki iz te razsodbe kaj naučili.

Posledica razveljavljenja bodo nove volitve, ki jih mora ljubljanski magistrat v kratkem razpisati. Ljubljanske sodruge opozarjamo, da se pripravijo na te volitve in da se odločijo, kakšno stališče bodo zavzeli. Naj ne pozabijo, da je stvar zlasti letos jako važna.

Italijanski narodnjaki v Trstu so že precej izgubili glavo. Volitve iz pete in četrte kurije (tretji zbor v Trstu) so jih poučile, da gredo zelo rakovo pot. Strah jim je šinil v vse kosti, blede so, oči so jim medle, pogledi nestalni in kolena se jim tresejo. Strah je huda reč, ker lahko zmeša vse možgane v glavi. Tako se je začelo tržaškimi italijanissimom blesti in v svoji slabomnosti so sklenili, javno se blamirati. Pred štirindvajsetimi urami so še ponosno trdili, da so jadranske dežele — regione Giulia — izključno italijanske in da je to italijanstvo kakor skala, katere ne omaje noben vihar. A glej: Danes že stokajo in jokajo in kličejo vse «dobre» Italijane kakor koklja piščeta ter jih prosijo, naj se rešijo. Osnovati hočejo novo društvo: Lega per la difesa della nazionalità — Zveza za obrambo narodnosti. Da so si izdali že s tem testimonium paupertatis, so pač prezrli. Zakaj kdor se mora «braniti», ni močan in ideja lege «della paura» dokazuje, da jim je pogum padel globoko v hlače ter da je italijanski nacionalizem na jako slabih nogah. Blamaže so v politiki prva znamenja propadanja; cenjeni gospodi želimo vesel napredek v tej smeri.

Predrznost slovenskih klerikalcev je res tako velika, kakor njih neumnost. Ali to jim ni dosti, da jo prikazujejo doma, temveč pred vsem svetom se hočejo delati smešne. Za to nalogo jim mora služiti bedasti dunajski «Vaterland», v katerega je posebno dr. Sušteršič kaj rad pisaril. V eni zadnjih števil zloglasnega klerikalno fevdalnega lista čitamo sledečo jeremijado, ki jo je neki ljubljanski klerikalec sprožil na Dunaj:

«Trolistek dr. Tavčar, dr. Slanc in Malovrh spominja s svojim terorizmom in s svojim revolverskim časopisjem na grozovlado francoske revolucije: Robespierre, Danton in Marat; prva dva sta bila advokata; to sta tudi dr. Tavčar in dr. Slanc; Marat, tretji v zvezi, je bil divji demagog, časnikar in izdajatelj lista «Ami du Peuple» (ljudski prijatelj) ter nas spominja na glavnega urednika «Slovenskega Naroda», Malovrha.»

Vaterlandov dopisnik svari krščansko narodno zvezo pred Tavčarjem, Ferjančičem, Gabrščkom in Plantanom ter priporoča ustanovitev posebnega «katoliškega» kluba... brez liberalcev.

Omejenim bralcem «Vaterlanda» so

se morali lasje jeziti in kurja polt jih je morala obhajati, ko so čitali, da se v Ljubljani, v tem popov in tercijski polnem glavnem mestu črne kranjske dežele pripravlja nova francoska revolucija v smislu Robespierrea, Dantona in Marata. Toda tisti, ki poznajo nekoliko natančneje razmere v naši pobožni domovini, so imeli vsaj kratko urico vesele zabave. Dr. Tavčar in novomeški dr. Slanc kot prerrojena Robespierre in Danton — to je pač tak neprosto voljen humor, da se mračnjakškega Vaterlandovega dopisnika že ne more več imenovati komičarja, temveč samo še komedijanta. Tudi se nam zdi, da je korespondent, ko je pisal o terorizmu in o revolverskem časopisju, pozabil, da se v hiši obešenega ne govori o vrvi. Nam gotovo ne ugaja ton «Slovenskega Naroda», njegovo zmerjanje, njegova chronique scandaleuse i. t. d.; ali boljši revolverskega časopisja od klerikalnega ki živi največ od denunciranja, večjega terorizma od «katoliškega», ki posad vsakega na cesto, če ne trobi v njegov rog, ki zatira duševno svobodo, ki tlač svobodno učiteljstvo in izsesava ljudstvo, si že ni mogoče misliti. Od naših liberalcev sploh ne pričakujemo veliko. Da bi bila Ferjančičeva družba radikalna, tega ne veruje nihče, ki pozna tega vedno modrega dvorjana. Ali da se to zgodi, da Tavčar, Ferjančič, Plantan in Gabršček res ne vstopijo v krščansko narodno zvezo, ako osnuje svoj klub in nastopijo resno v protiklerikalnem smislu, tedaj bode to Slovence velik napredek in liberalci bode mnogo starih grehov odpuščenih.

Uljudno vprašanje. V graški «Arbeiterwille» čitamo: Za državni zborni kandidat trgovinske zbornice v Gracu so postavili «mnogi obični» znanega slovenskega čevljarja Jurija Jurčiča. Da bi bil v nemški Gracu voljen, je ta gospod zatajil svojo prirojeno č ter se v oglasih pisal «Jurtschitsch». Vprašamo ga sedaj, ko vzlic germanizaciji propadla, ker je samo obrtnik in ne velekapitalist: je gospod Jurtschitsch pri volji, pisati se poslej zopet Jurčič? Isto vprašanje velja za neštete slovenske kupčevalce in kupčijske političarje, ki so zatajili svoje pošteno slovensko ime, preden petelin v Malani hiši trikrat «Heil» zapet.

Zloraba znanosti. Prav pred volitvami za državni zbor so v Trstu osnovali institucijo, katero bi ravno cijaisti z največjim veseljem pozdravili, ako bi bila odkritosrčna in bi bila res služiti tisti svrhi, kateri je namenjena. V mnogih velikih mestih — v Avstriji n. pr. na Dunaju, v Pragu, v Gracu — imajo poljudna učilišna predavanja, ki so posebno delavcih zelo priljubljena in jako koristna. Na ta načini so osnovali v Trstu «Università del popolo», kjer predavajo razni profesorji o raznih predmetih. Je začel pouk, smo se razveselili, danes moramo priznati, da je razveselje precej zmanjšano. Prepričati smo morali namreč, da služi na tej «università» znanost popolnoma neznamenim, namreč umazaniam političnim namenom. O tem se je lahko prepričal kdor je poslušal predavanja o narodni ekonomiji, ki so bila čisto preveč zelo naivna in slabotna polemika proti socializmu. Dotični profesor je govoril kakor človek, ki nima o znanstvenem socializmu nobenega pojma in vse se je drznil pobijati stvari, katere očitno ne pozna in ne razume. Ko se sliši take govore na političnih prireditvah, si človek misli: V tvoje namene moraš tako govoriti. Ali vse kaj drugega je, če se to odeva v plašč znanosti, pa vendar ne more zatajiti, da vsaka beseda bankrotirani liberalni stranki. Tak način je profanacija znanosti in proti zlorabi resne vede tako nizkotne namene moramo z odločnostjo protestirati.

Južna železnica! Iz Ljubljane nam pišejo: V soboto, 19. t. m. se je zgodila na našem kolodvoru zopet nesreča. Sedemdesetletni nočni čuvaj Jernej Geržar je prišel pod kolesa brzovlaka, ki mu je zdobil glavo in ga takoj usmrtil. Revez zapušča udoyo in tri otroke.

Prestop v pravoslavje. Iz Velikih Žabelj na Goriškem se poroča, da je ondotni gospodarski odbor začel zapisovati tiste, ki so voljni prestopiti v pravoslavje. Na praznik sv. Stefana se je v gostilni g. Ivana Makovca vpisalo nad 60 družin, ki hočejo z ozirom na ondotne cerkvene razmere in na počenje duhovščine sploh izstopiti iz katoliške cerkve in prestopiti v pravoslavno cerkev. Dotični zapisnik je bil poslan nadškofijskemu ordinarijatu v Gorici. Ljudstvo je bilo že dlje časa pripravljeno na ta korak, to svedoči pismo umrlega ondotnega katoliškega duhovnika, v katerem pismu pravi ta duhovnik, da Vel. Žabeljci prej ali slej prestopijo k pravoslavju.

Boj proti klerikalizmu na Francozskem.

Boj velikanskega kulturnega pomena se bje na Francozskem: Vlada se hoče rešiti morečega klerikalnega nadvladja in deželo osvoboditi črne more, ki jo teži in ji pije srčno kri. Parlamentu je predložen načrt zakona, ki določa pravni položaj crkvenih družb (redov) in kongregacij, in predpisuje, da se imajo vse družbe in kongregacije, ki niso od države priznane in ne plačujejo davka od svojega premoženja, razpustiti, premoženje pa sekvestrirati na korist države. Preden je vlada predložila svoj načrt, je preiskala kolikor se je dalo, kakšno je premoženje klerikalnih organizacij, ki se oblačijo v crkveni plašč. Uspeh tega preiskovanja je podala parlamentu v knjigi, katere prvi del obsega 1043 strani, a sledil bode še drugi del. Po tem izkazu je iznašalo negibljivo premoženje verskih družb dne 1. januvarja 1900 eno milijardo in 47 milijonov ter neslo 47 milijonov frankov letnega dohodka. Uradna preiskava je tudi dognala, da pobožni bratje in sestre državo pri davkih goljufajo kolikor le morejo. Jezuiti plačajo n. pr. davek samo od 100.000 frankov, v tem ko iznaša njih premoženje blizu 50 milijonov. Davkom se izogibajo največ tako, da naznanjajo kot lastnike negibčnega premoženja razne privatne ljudi, katerim je plačati mnogo manjši davek, kakor korporacijam.

Toda boj, ki se vodi o novem zakonu, nima temelja v finančnih in fiskalnih uzrokih. Z ogromnim premoženjem pobožnih «revnih» redov in družb so vodili klerikalci na Francozskem svoj zagriženi boj proti napredku in svobodi. Kar so prisleparili na davkih, so porabili za ustanovo «verskih», v resnici črnoklerikalnih šol, za klerikalno agitacijo, za podkupovanje upljivih ljudi, s kratka, za ljudstvu sovražne namen. Načrt vladnega zakona je torej velikanskega kulturnega pomena in ni se čuditi, da gleda ves svet v Pariz in z napetostjo pričakuje izid silnega boja. Ni se pa tudi čuditi, da podpirajo v prvi vrsti socialisti zakon, ki je potreben, ako se hoče omejiti sleparski prevzetnost črne družbe, ki je zakrivila na Francozskem vse viharje zadnjega časa in je hotela pokopati republiko, da bi na njenih razvalinah izpremenila celo deželo v velikanski kloster, v katerem bi sama neomejeno vladala, gospodarila, potepovala in odiralala ljudstvo. Ni se pa tudi čuditi, da se je ganil papež v Rimu, po eni strani se prilizovaje Francozom, po drugi pa žugaje, da vzame republiko protektorat nad katoličani na vzhodu. V Rimu vidijo, da prihaja nova doba in inkvizitorjem se šibé kolena! Debata, ki je pričela 15. t. m., je jako

ostra. Poročevalec o načrtu je *Trouillot*, glavni govornik socialistov je sodrug *Viviani*, za klerikalce je govoril grof *Mun*. V debato je posegel tudi ministrski predsednik *Waldeck-Rousseau*, ki je govoril izborna. Naglašal je, da ne preti nevarnost cerkvi, da pa pristojna moč meščanski družbi, ne pa posameznim institucijam.

Parlament je z 298 glasovi proti 226 sklenil, plakatirati *Waldeck-Rousseau*-ov govor. Iz tega je že razvidno, da bode dobil načrt večino.

Led pod nogami klerikalcev poša...

UTRINKI.

Vrednost dela. Kos navadnega železa, ki velja 1 for. 80 kr., je vreden, če se napravi iz njega podkove, 5 for. 40 kr., kot rokodelsko orodje 7 for. 20 kr., kot lito orodje in okrasje 81 for., kot igle 135 for., kot fini gumbi 1620 for., kot zaponki za lišp 3600 for., kot gumbi za srajce 10.800 for., kot peresca za uro 90.000 for.

Najbogatejši škof je sedaj nadškof v Granu na Ogrskem. Po uradnih izkazih ima 95.000 jutrov zemlje, ki odvržejo 517.000 forintov, in štiri in pol milijonov forintov kapitala. Njegov dnevni dohodek je 1400 forintov, o čemur se brez žene in otrok menda lahko živi.

Koliko plačate davkov? Marsi kateri delavec ali mali kmet niti ne pomisli, kako velika je svota, katero mora plačati državi odnosno raznim kapitalistom, kot indirektna davke. V Avstriji iznašajo indirektni davki skoro 1000 milijonov kron. Plača pa se od

kilograma kruha	3 vin.
» mesa	2—5 »
» masti	32 »
» sladkorja	50 »
» kave	96 »
» soli	22 »
» čaja	200 »
od litra piva	8 »
» vina	6 »
» žganja	36 »
» petroleja	24 »

od paketa prostega tabaka	6 »
od kratke cigare	4 »
od «kube»	7 »

In pri tem si prihrani država uniformiranega biriča, kajti lakota sili ljudi, da plačajo te davke... Ali je res, da ne bi moglo biti drugače?

Avstrijski državi velja poštni konj 800 K., jetnik 760 K., pomočni učitelj 400 K. na leto. Takih «sijajno plačanih» odgojevalcev mladine je v Avstriji 15.000. Pa se čudimo, da smo v izobrazbi in v pameti po priliki tako zaostali, kakor v Turčiji!

Cerkev kot kapitalist. Leta 1895, od kadar imamo zadnje podatke, je posedovala katoliška cerkev v Avstriji 398 milijonov goldinarjev premoženja. Ko smo pred letom poročali, da ima cerkev na Kranjskem 27 milijonov kron premoženja, je odgovarjal (Slovenec), da se ne sme šteti crkvenih zidov. To je sicer neumno, kajti posest je posest, naj si bode v denarju ali pa v hišah. Ali da je katoliška cerkev pravi kapitalist, je razvidno iz tega, da je bilo od gori omenjenih 398 milijonov goldinarjev samo 153 milijonov v zemljiščih in stavbah; 186 milijonov je bilo naloženih v javnih, 35 milijonov v privatnih vrednostnih papirjih, 24 milijonov pa na drug način. Torej: Rimska cerkev razume «kšeft» prav tako dobro, kakor — židje... Kristus je hodil bos in gologlav. Njegovi nasledniki pa — tudi, kadar gredo v posteljo.

Velečastita gospa predstojnica «angleških gospodičin» v samostanu Kirschletten na Bavarskem je povila krepkega fantička. Mati in otrok sta zdrava, ali bavarski popi se silno jeze, da ga je pobožna «častita mati» tako «pihnala» in res postala mati.

Poskus z osemurnim delavni-

kom. Največji industrijalni podjetnik Italije, Francesco Rossi, je za poskus upeljal osemurni delavnik v svojih papirnicah in ostalih tovarnah. Delavci menjajo shift ob 5. jutraj, ob 1. popoldne in ob 9. zvečer. Rossi je z uspehi tega poskusa tako zadovoljen, da ostane osemurni delavnik v vseh njegovih podjetjih.

Na Norvežkem je 53 odstotkov vsega delavstva ženskega spola. Socializem se na Norvežkem zelo razširja.

Angleški delavni urad poroča, da je bila 1899 leta 1.175.576 delavcem plača povišana za 2.760.000 kron. Morarji, železničarji in poljedeljski delavci niso všteti v to svoto. Letošnje leto je delež angleških delavcev od dobrega kupčijskega položaja še večji. V prvih osmih mesecih pretečenega leta je bila po priliki milijonu delavcev mezda povišana za več kot 3.600.000 kron na teden. Glavni del odpada na rudarje. Samo trije odstotki teh delavcev so si morali boljšo mezdo priboriti s stavko. Tu se pokazuje, da postanejo štrajki bolj in bolj nepotrebni, kjer so močne organizacije, ki znajo podjetnikom tudi brez tega najostrejšega orožja priti do živega. Zatorej: Organizirajte se!

Angleška strokovna društva se krasno razvijajo. Leta 1892 so štele «Trades Unions» 1.503.232 udov; do leta 1899 se je to število povečalo za 20 odstotkov. Število društev se je zmanjšalo, ker so se mnoga manjša društva pridružila večjim. Za to pa se je število udov tekom zadnjega leta povišalo od 1.649.231 na 1.802.518, to je za devet odstotkov. Najbolj so se pomnožali udje rudarskega društva, namreč za 71.084, to je za 30 odstotkov. 139 strokovnih društev ima tudi žene za ude, katerih je 12.448 organizovanih. Financijalni položaj 100 strokovnih društev je bil sledeči:

	1892	1899
Število udov	905.116	1.117.465
Dohodki funtov st.	1.477.325	1.864.006
Dohodki za 1 uda 32 sh. 1 d. 33 sh. 4¼ d.		
Izdatki funt. st.	1.436.095	1.279.506
Izdatki za 1 uda 31 sh. 8¼ d. 22 sh. 10 d.		
Sklad koncem leta	1.619.502	3.282.922

Iz teh števil se vidi, da so udje in dohodki narasli, izdatki so se pa znižali. Tekom osmih let je bilo izdano povprečno na leto 21.4 proc. za stavke, 59.8 proc. podpore za brezposelne, 18 proc. za upravo. Leta 1889 so porabili za stavke samo 9.4 proc.

V državi Washington (severna Amerika) je upeljan osemurni delavnik za vsa državna, okrajna in občinska dela. Ta delavni čas se le tedaj lahko podaljša, če je človeško življenje v nevarnosti. Za podaljšano delo se plača dvojno mezdo. To velja tudi za privatne podjetnike, ki imajo državna, okrajna ali občinska dela.

Socijalna politika drugod. Vlada v Novem Velsu (v Avstraliji) je določila, da morajo biti delavci v vseh državnih podjetjih plačani po taritu strokovne organizacije «Trade Union». Dela se osem ur. Za zemljiščne delavce je mezda povišana od 5 na 6, za delavce v luči od 6 na 7 šilingov na dan. Tega tarifa se morajo držati tudi vsi podjetniki, ki delajo za državo. Tako je — v Avstraliji. V Avstriji je še malo drugače.

Izkoriščanje žen in otrok.

Glasoviti predikant S. G. Smith v Sv. Pavlu v Minnesoti (Severna Amerika) je pred kratkim predaval o delu žen in otrok. Iz njegovega zanimivega govora, ki je pač prirojen ameriškimi razmeram, a bi pri nas lahko skoro ravno tako veljal, posnemamo sledeče:

«Predmet mojega govora izvabi morda v začetku marsikomu smeh na usta, ali pri natančni pozornosti preženejo

solze ves smeh. Problem ženskega in otroškega dela se rdi v krvi ljudske bede. Pač je res, da potrebujemo ženskega in otroškega dela, ali kakor je sedanja družba organizirana, vse kar prinese žensko in otroško delo dobrega, ne odvaga zlega, ki mu sledi. V barbarskih časih je bila žena sužnja, ki je opravljala telesna dela za svojega gospodarja. Dan današnji smo na potu k novemu takemu barbarstvu. Ta problem se je pojavil zlasti z iznajdbo stroja, vsled katerega je tovarniški sistem potlačil moža z ročnim delom v ozadje. Profita lačni podjetniki se poslužujejo nežnih prstov deklet prav tako brezčutno, kakor nerazvitih otroških ročic. Tu in tam, vsepovsod, sem opazoval upadla lica in bleda obličja naših tovarniških deklet.

Ali narodno gospodarske razmere ne poznajo galantnosti in ljudski grabežljivosti primanjkuje smisel za čast popolnoma. Večina 4 milijonov delavk v tej deželi je v starosti od 14 do 25 let. Ali v zadnjem desetletju se je povečalo ogromno število delavk za 238 odstotkov, v volneni in pavolni industriji za 138 odstotkov. Otrokom vzraščajo od veleindustrije večja in večja nevarnost. Seveda je otroško delo cenejše kakor vsako drugo.

Petinsitridaset odstotkov ameriškega industrijskega delavstva je ženskega spola. Amerikanci bi se morali sramovati, da izrabljajo razmere in se saj kri iz žil mladih deklet in nežnih otrok, da uničujejo svoje lastno družbinsko ognjišče in podkopavajo svojo fizično moč. Amerika je bila nekdanj raj za ženske. Naraščanje industrijskega izkoriščanja ženskih moči je gospodarsko, нравno in gmotno zlo našega časa, ki škoduje življenju celega našega naroda...

Kdor hoče videti žive ilustracije temu govoru, mu ni treba hoditi v Ameriko. Naj le pogleda v naše tobačne tovarne, v predilnice in tkalnice, v podstrešne sobice šivilj i. t. d.

DOPISI.

Šiška, meseca januarija.

Čas je, da pribijemo zopet enkrat razmere na državni železnici na steno, da izve širše občinstvo, kakšen duh vlada v tem zavodu, ki obstoji od denarja državljanov. Ošabnost nekatere gospode presega tukaj vse meje in njeno prevzetnost čutijo popotniki, še bolj pa uslužbenci. Na Rudolfovi železnici veje nekaj militarističnega in nekaj policijskega duha. O mnogih tukajšnjih uradnikih je težko reči, da so železniški uradniki, ker se počajo veliko bolj z zmerjanjem, z vohunstvom in z denunciacijami, kakor z železniško službo. Med tistimi, ki znajo krepko psovati, se odlikuje posebno neki priganjač Polonšek; v živalskem svetu že ne najde več dosti imen za delavce. Proti njegovim surovostim pa ne najdejo ljudje nobenega varstva na železnici. Ko je deputacija delavcev inspektorja Detela prosila, naj se olajša nočno službo in se je obenem pritožila radi Polonškevega vedenja, je Detela večino delavcev poslal na dopust, češ da ni dela. Odpustil je ravno take ljudi, ki so železnici že dolga leta robotali in ki imajo družine. Da ne bi bilo dosti dela, je laž, kajti ravno ob tistem času je Detela najel več novih delavcev, seveda takih, od katerih pričakuje, da bodo petolizniki.

Neki delavec je dejal: «Seveda, taki ki umivajo Polonšku grlo, lahko ostanejo; tisti ki imajo družino, morajo pa na cesto.» Detela ga vpraša: «Ali imate dokaze?» — Delavec pové ime nekega tovariša, ki je dal Polonšku za pijačo, a Detela odgovori na to: «To poravnajte z njim.» Pri našem inspektoratu imenujejo to «pravičnost...»

Železniško ministrstvo je zahtevalo,

da ne sme služba premikačev presehati 12 ur. Pri nas se dela pogostoma po 20 ur, ker premikači vedno zaman prosijo za kak prostor, kjer bi se pri slabem vremenu včasih lahko malo ogreli in osušili. Vsled tega oboli mnogo premikačev in drugi morajo potem po 16, 18, 20 ur premikati — v dežju, na vetru, snegu in v mrazu. Ako kdo oboli in ne more izvrševati Detelovih pretiranih zahtev, mu pa škodujejo, kjer mu morejo. Neki premikač je delal že šestnajst ur. Ljubljanski kolodvor je velik, premikač mora čistiti in posluževati do 13 ogibov. V šestnajstih urah je tudi normalen človek na pol mrtev. Detela pa je zahteval, naj dela še 4 ure. To je bilo železniškemu sužnju popolnoma nemogoče, ker je bil bolan. Radi tega so ga zaslišali zavoljo nepokorščine in so napravili protokol. Zdravnik pa ga je vendar izpoznal za bolnega. Na to so ga prestavili na službeno mesto, ki je od vsake vasi najmanj pol ure oddaljeno. Vse pritožbe in prošnje so bile zaman; še žugali so mu, da izgubi službo!

Tako se ravna na državni železnici z uslužbenci. Pri ravnateljstvu v Beljaku so s tem popolnoma zadovoljni, pri ministrstvu na Dunaju pa so gluhi in slepi... Ali nikar naj se ne motijo. Plačilni dan ne bo izostal.

Idrija, 23. januarija.

V «Slovenskem Narodu» čenča nekdo še vedno o naših razmerah in sicer tako hudobno, tako lopovsko, kakor znajo to samo najhujši politični pusto-lovci. Ve klepeče dopisun s prozirnimi namenom o «narodnih socialistih» in blebeče celo nekaj o «skupnih končnih ciljih», tedaj imajo vsi zavedni idrijski delavci za tako tepčarijo samo pomilovalen posmeh. Ako pa govori o «tujih, plačanih in sleparskih» voditeljih, tedaj naj tat tujega poštenja sname krinko s svojega lopovskega obraza in naj se pokaže, da bomo vedeli, komu se ima pljuniti v zobe. O štrajku naj bi narodnjaki sploh molčali, ker razumejo o takih rečeh toliko, kolikor zajec na boben. Naši delaci ne gredo k ministrom klečeplaziti; to znajo šušteršiči in Ferjančiči. Kakor smo doslej zahtevali, tako zahtevamo tudi nadalje. Pa h kakšnim dunajskim «čifutom» gremo prosjačit, lopovska dopisunska duša? Zaman skuša lažnjivec izvrniti stvar z mešani, češ da jih ni. Ali so bogati in neodvisni, ali ne, je vse eno. Da imajo svojo eksistenco le od delavcev, je tudi res, ali ravno tako je resnično, da bi bili mnogi med njimi delavcem škodovali. Da je župan Lapajne, ki se je nekdanj rudarjem prilizoval, potem pa jim delal ovire, kjer je mogel, res govoril o odgonu, tega ne izbriše nihče in delavci si bodo morali to dobro zapomniti. In kaj pomeni 200 stavkokazov pri 1000 delavcih, to vedo ljudje, ki so imeli že opraviti s štrajkom. Če bo štrajk potreben, bomo odložili mi, organizirani delavci, ne pa narodnjaška pavja peresa.

Nabrežina, sredi januarja.

Od 14. t. m. traja v tukajšnji delavnici gospoda Anzelma Andreta štrajk, ker je bila kamnosekom odklonjena pravična prošnja za zboljšanje cene na akordu. Oskrbnik Peršolja ogovarja delavce, da nič ne delajo in zato zahtevajo boljšo plačo. Ako bi delavci tako malo delali in imeli tako mastno plačo, kakor Peršolja, jim gotovo ne bi bilo treba štrajkati. Sedaj pa morajo, ako nočejo s svojimi družinami gladu poginiti.

Sežanski glavar je izdal tukajšnji žandarmeriji ukaz, da prime vsakega štrajkujočega delavca, ako ga vidi na cesti in da ga odpelje v zapor. Žandarji žugajo, da dobi vsak 14 dni zapora. Tako se sili delavce v jarem gospodarjev. (Nabreženskim sodrugom svetujemo,

naj se pritožijo na namestništvo in če to ne bi bilo dosti, naj gredo še naprej. Tako postopanje je namreč omejevanje osebno svobode in ne pristoja niti okrajnemu glavarju niti žandarjem. Nam se zdi kar neverjetno! Op. ured.)

Senošče, meseca januarija.

Pri nas imamo, kakor je semtertje komu znano, pivovarno, ki je lastnina nekega Jurja Liebmannja. V njegovem imenu komandira priganja Franc Heinrich. V pivovarni je 30 — 35 delavcev ali pravzaprav sužnjev. Stanovanja teh ljudi so podobna pasjim utam, delavni čas je po zimi od 6. ure zjutraj do 6. zvečer, poleti od 5. zjutraj do 7. zvečer, kar je naravnost nezaslišano. Pivo za delavce je slabše kakor pomije. Nedeljskega počitka ni; ako kdo noče v nedeljo delati, ga posadi Heinrich brez opovedi na cesto, kar se je zgodilo te dni trem delavcem. Opozarjamo obrtnega nadzornika, naj se briga tudi za to podjetje. Lastnik pivovarne naj se pa spomni, da skuša svoje pivo v Trstu največ delavcem prodajati. Svetovali bi mu, naj se ne igra preveč predrzno!

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST.

Slovenski delavski koledar je izšel v založbi idrijske lokalne organizacije z raznovrstno zanimivo vsebino. Cena je 80 vinarjev. Naroči se ga pri sodrugu Fran Rinaldu, Idrija, ali pa pri uredništvu «Rdečega Prapora».

Akademie, 4. številka V. letnika je izšla s sledečo vsebino: J. Steiner: O volilnih izgubah socijalno demokratične stranke na Češkem in Moravskem. — F. V. Krejči: O socijalni literaturi. — Dr. F. Soukup: Po volitvah. — J. Skálák: Mihajl Bakunin. — F. Modraček: Razmišljanja o volitvah. — G. Lejeal: Iz življenja Jezusovega. — Narodno gospodarski pregled. — Literatura. — Uredništvo in upravištvo: Prag, Pa-lackého namesti 359-II.

Za dnevnik.

«Slovenski socijalisti morajo dobiti dnevnik!» — To je sedaj geslo naših sodrugov po vseh krajih. Da se zdi to ne le našim sodrugom, temveč tudi nasprotnikom zelo resno, dokazuje sramotno pisarenje klerikalnih časopisov. «Slovenec», ki je vedno na čelu, kjer se ogovarja in laže, skuša zasejati ne-zaupanje v vrste delavcev; ali to se mu ne bode posrečilo. Ravno upitje klerikalcev bode naše sodruge še bolj spodbodlo, da bodo napeli vse moči in poskrbeli, da dobimo v kratkem času socijalističen dnevnik.

V ta namen so že poslali:

J. Mandel, Zagorje (nabral) 5 K. 30 vin. — Blaž Plemel, Zagorica pri Bledu 1 K. — Anton Jenuša 50 vin. — Gerl, Pn j 21 vin. — Slibar, Radovljica 32 vin. — Skupaj 7 K. 36 vin.

~~~~~

Franjo Železnikar

krojač

Ljubljana, Šelenburgove ulice št. 1.

se priporoča za

izdelovanje vsakovrstne obleke

po najnižji ceni.

~~~~~

Prihodnja številka «Rdečega Prapora» izide

dne 1. februarja.

Lastnik lista: *Panek Alojz*.
Izdavatelj in odgovorni urednik: *Kopač Josip*.
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

DELAVEC RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Godnina iznaša: Za Avstro ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.32 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 31. januarija.

Državnemu zboru predloži vlada zopet načrt zakona o deveturnem delavniku v rudnikih. Poljedeljski minister se tekom lanskega leta izza velikega rudarskega štrajka ni naučil ničesar novega, kajti drugače pač ne bi predlagal zopet takega načrta, kakršen je bil lanski.

Češka glasila naznanjajo vladi nadaljevanje hrupne obstrukcije v parlamentu. Veselimo se!

Dr. Ebenhoch prileze morda vendar še v parlament. Nemška klerikalna stranka deluje z vso silo na to, da bi kak poslanec odložil mandat, da bi mogel biti Ebenhoch voljen namesto njega.

Ogrski ministrski predsednik Szell je odgovoril na interpelacijo poslanca dr. Holla: «Jaz sem proti splošni volilni pravici. Tajno glasovanje ne odgovarja ogrskim razmeram. Mi si ne moremo dovoliti takega luksusa, kakor na Francozskem.» — Tako ošabno kakor na Ogrskem, so večasi tudi drugod govorili. Ogrski delavci bodo že našli odgovor tudi za Szella.

Pri razpravi o novem družbenem zakonu v francoskem parlamentu je Brisson polemiziral proti klerikalnim govornikom. Rekel je: «Treba je sredstev proti klerikalcem, ki okradajo državo za davke. V brošurah in celo v modnih listih poučujejo svoje pristaše, kako lahko obležijo zakon in vstvarjajo fideikomise, ter kako naj sleparijo pri testamentih, da ogoljufajo državno blagajno. Proces proti redu «Bön pasteur» je pokazal, kako «častite sestre» v samostanih izkoriščajo uboge delavke.» Ostro je govoril zlasti proti redom, ki poučujejo otroke, posebno proti jezuitom, ker vodijo mladino v odvisnost od Rima. Govornik je končal: Kadar koli se v zgodovini pripravlja velik obrat, kadar koli se spušča novi nazor v odločilno bitko s starim, vselej nastopajo crkveni redovi v ospredje. V trinajstem stoletju dominikanci, pozneje jezuiti, danes asumpcionisti. Zakon

Listek.

PREPOZNO.

Spisal E. K.
(Dolj)

Peter Močnik se je čutil nenavadno lahkega in njegove sanje so bile kaj prijetne. Zdelo se mu je, kakor bi ne ležal na tleh, temveč bi plaval neje v višavi, ne v tisti vratofomni višavi, po kateri letamo večasi v morecih sanjah, temveč le nekoliko pednjev nad zemljo. To je bil tako prijeten občutek, da se mu je lice razvedrilo in obšla ga je želja, da bi se videl v ogledalu. Menil je, da mora biti njegovo navadno v tmurne gube nabrano čelo sedaj gladko, da se mu morajo oči svetiti in da mu mora skakljati smešek okrog ust. In nabolj čudno mu je bilo to, da se ni čutil svoj izpremeni.

Nekaj časa je tiho in mirno ležal, kajti tisto plavanje in zibanje je bilo samo iluzija, a naenkrat je hotel zapeti. Kar si bodi. Na primer:

Ljubca moja, kaj si st'čila, k' si oblubo prelomila?
Tedaj se je glasno zasmel. Peti hoče, peti! A glas mu je kakor gavranovo

proti kongregacijam je zakon za obrambo republike. Združimo vse moči, da odbijemo skupnega sovražnika!

Socijalizem v občini.

(Piše Abditus.)

Danes, ko se je ideja socijalizma tako razvila, kakor tega pred desetletji, pri nas pred enim desetletjem ni bilo pričakovati. — je treba, da postanejo pojmi o nalogah socijalizma tudi v občini povsem jasni. Kakšno je gospodarstvo in njegova smer v občini? — to je vprašanje, ki mora zanimati vsakogar. Z žalostjo pa moramo konstatirati, da vladajo posebno pri nas, na jugu v občini mnogokrat načela, ki jih širši sloji ljudstva nikakor ne morejo odobravati. Tuptam je najti na čelu občine osebe, ki sploh nimajo pojma o znameniti svoji nalogi.

Kakšnega pomena je bila občina pri starih narodih, je znano iz zgodovine; v starem veku je bila občina prva podlaga rednega državnega življenja. Velika rimska država se je rodila iz ene same občine — iz Rima. Pa tudi pozneje, še v fevdalnem gospodarstvu, je igrala občina pomembno vlogo. Iz mest je zrastle meščanstvo, postalo je močno ter naposled s pomočjo nižjega ljudstva strmoglavilo fevdalstvo. Občina je postala sedaj najbližja postopnemu socijaliziranju gospodarstva.

V srednjem veku je mnogokrat omejena vladarska oblast ovirala razvoj občine. Tako na pr. na Francozskem. Pri starih Slovanih je bilo ravno to vzrok, da se državno življenje ni moglo nikdar povzdigniti do prave veljave, ker se posamezne občine (plemena) niso združile v močno narodno centralizacijo, kakor se je to zgodilo pri Nemcih, Angležih i. t. d.

In danes je občina še vedno zelo velikega pomena za materijalni in dušni položaj občanarjev.

* O tem predmetu bi bilo treba tudi v Slovenskih obširneje govoriti. Ker pa prostor lista tega ne dovoljuje, primoran sem biti kolikor mogoče kratek. Sodrug, skrbite za agitacijo lista! Pis.

krokanje. Toda v sreči se čuti tako vselega, da mu petje kar sili v grlo. Zdi se mu, da je tako lepo na svetu! — Ej, prijatelj Peter, kaj pa je s teboj? Saj se držiš, kakor da si zadel glavno srečko v državni loteriji ali pa kakor da se je zaljubila kaka carska ali kraljevska princezinja v tebe! Čakaj, čakaj! Boš že videl jutri, kadar prideš v pisarno! Le pripravi se na to, kar ti poreče šef.

Kakor bi se utrinki kresali, so mu bliskale ta e misli po glavi, toda resno nišo mogle uplivati nanj.

A, kaj! Tovarne ne bode konec, ako moja malenkost en dan izostane. In če bi jutri zopet ostal doma, pa tudi ne bi bilo nič. Svet ne bi propadel... kaj je bilo pravzaprav vsa ta leta z menoj? O, Peter, Peter, glej kako lepo je tu v gozdu... aha a... kar vriskal bi! Pa si vedno misli, da moraš sedeti v svoji zaduhli pisarni od jutra do večera in pisariti, šteti, kopirati, delati, delati, delati... Misli si... a? Misli? E, ta, ta, nič nisi misli, nič. Če bi bil misli... hm... pa, seveda, to ni bilo mogoče, ker nisi imel časa. Saj si bil nastavljen za delo in plačevali so te. Bila

Zdrava, pametna socijalna politika je podlaga pravemu, dela zmožnemu občinskemu življenju. Cesto ovira državna oblast pravi razvoj občine. Razvoja občine se ne more določiti po kaki šabloni. Življenski pogoji v večjem mestu so docela drugačni, kakor v kaki gorski vasi; v industrijelnem kraju drugačni, kakor v kakem malem provincijalnem mestu. Razmeram primerno mora biti tudi gospodarstvo.

Samouprava občine je danes nujno potrebna. Centralizacija občin z vlado na čelu je bila morda nekdanj potrebna, danes ni več na mestu. — Vsaki občanar mora imeti pravico sodelovati pri gospodarstvu v omuni.

Navada je še, da imajo hišni posestniki v občini velike predprave pred svojimi sosedi. To je zelo nespametna in škodljiva naprava. Kajti po mestih so hiše večinoma le trgovinski objekti. V hišah so stanovanj, in stanovalci morajo s svojo najemnino plačevati tudi vse davke, doklade i. t. d. Lastnik hiše gleda le na red, njegovo plačilo je dobiček. Kakor na pr. sodišče pri prisilnih upravah nastavi prisilnega upravnika za gotov honorar, tako je tudi hišni lastnik le navaden upravitelj — kupčevalec. Po mestih menjavajo hiše vsak hip svoje gospodarje in ti menjavajo kot taki vse predprave med seboj.

Vsaka občina, ki hoče veljati kot socijalna ter se ozirati na svetovnost, mora dati svojim občanarjem občno, tajno, direktno volilno pravo. Vsakdo, ki stanuje v občini mora imeti volilno pravico v občinski zastop, brez ozira na to če dobiva kako podporo od občine ali ne.

Razredni volilni sistem, kakršen danes večinoma še obstoji, je stvarno krivičen. Le na podlagi krivičnega volilnega sistema je mogoče, da večina občanarjev nima v občini nikakih pravic, temveč le dolžnosti. Premožnje ne sme dajati predpravic.

Od oblike volilnega prava je torej odvisno tudi zastopstvo občine. Zato socijalisti po večjih mestih zahtevajo proporcionalni volilni sistem. To pa posebno še vsled tega, da se s kom-

je tvoja dolžnost. A? Kaj ne? In misli si, da je to vse neizmerno potrebno. Misli, misli — zopet ta beseda!

Malo da se ni razjezil. V duši mu je vstajalo prepričanje, da vsa dolga leta ni ničesar misli. To, čemur pravi sedaj «misli», vendar ni bila misel. In spomnil se je, da je hodil nekdanj v šolo; takrat je pač moral misliti, ako se je hotel česa naučiti. Takrat je bil priden in vedno je imel dobra spravečala. Hodil je v ljudsko šolo in pozneje v gimnazijo. Šest let je hodil v gimnazijo. Potem pa ni bilo več mogoče. Oče je bil obrtnik in ni imel denarja. V spodnji gimnaziji so hoteli profesorji Petru pomagati. Katehet mu je prigovarjal, naj prosí, da bi ga vsprejeli v zavod sv. Josipa, kjer bi bil preskrbljen, dokler bi se ne izboljšal. Ali oče ni hotel, pa ni hotel.

«Dokler sem jaz živ, je dejal, že ne pojdeš tja. Če te dobe v kremplje, si izgubljen. Sedaj si še preneumen, da bi to razumel. A jaz nočem, da bi naredili črnega suznja iz tebe.»

Peter ni razumel, kaj oče misli, ali udal se je. Ko je hodil v šesto gimnazijo, je pa oče umrl in nekateri profe-

promisi kakih strank ne more onemogočiti tretji njenega prava.

Prva zahteva socializma v občini je: Splošna, enaka, tajna in direktna volilna pravica! (Dalje).

Domače stvari.

Skupen klub. Ko so pri minolih državnozborskih volitvah začeli liberalci po deželi tu pa tam godrnjati, češ da so se naveličali, na Kranjskem se ukvarjati z liberalizmom, na Dunaju pa videti liberalne poslance vedno v klerikalnem klubu, se je zdelo liberalnim voditeljem potrebno, potolažiti nezadovoljnost z — obljubo. «V krščansko narodno zvezo ne gremo več tlačniti» — tako se je govorilo na liberalnih shodih in pisalo po liberalnih listih. In največje nezadovoljnost se je s tem zopet nekoliko pomirilo, mesta in trgi so bili še enkrat rešeni. Ali volitve so minole, državni zbor se še ni sešel in liberalci so že pozobali svojo besedo; v «Sl. Narodu» so povsem resno predlagali, naj vstopijo na Dunaju vsi slovenski poslanci v skupen klub, torej naj nasprotje med klerikalnimi in liberalnimi poslanci za Dunaj izgine in vsi skupaj bodo dobri prijatelji. Klerikalci se sedaj temu odločno vpirajo in nočejo imeti liberalcev v svojem klubu. Ako bodo torej liberalci v parlamentu samostojni, ne bode to njih zasluga niti izpolnitev obljube, ki so jo dali volilcem, temveč samo njih blamaža in trdovratnost klerikalcev. Dobro bode, da si volilci tudi to zapomnijo.

Slovenec odobrava v številki od pondeljka «masreglovanja» na ljubljanskem kolodvoru in zagovarja papeževega viteza Gutman. Temu se ni čuditi, kajti Gutman je bil klerikalcem vedno udan in njih «zvesti» agitator. Ali delavci lahko vidijo, kako impertinentno hinavščino uganja «Sl.», kadar se jim dobrih in prilizuje. Dotična notica je sploh napisana po Gutmanovem navodilu, kar se vidi najbolj iz sklepa: «Kako podlago je imelo Kristanovo zabavljanje proti gospodu Gutmanu, kaže to, da je — Skrjanec prostovoljno sam prosil proč.» Na to odgovorjamo, da je to prosta laž. Skrjanec ni «prostovoljno» prosil proč, temveč Gutman ga je na to prisilil. Za ostale «Slovence» podlosti se ne menimo.

Komedija ali izsilovanje? V torek zjutraj je bilo delavcem na južnem kolodvoru v Ljubljani naročeno, da morajo zvečer ob 6. uri po končanem delu čakati «gospoda inspektorja» (Gutman), ki jih bode sam vprašal, ali «imajo kaj proti njemu» in «do želi, da bi prišel proč.» To je res, več kakor komedija. Vsaki delavec ve, da mu je odbilo, ako se le pritoži. Niti definitivni uslužbenci ali uradniki se ne upajo, Gutmanu reči, da ga ne marajo, ker poznajo njegovo brutalno brezobzirnost, pa naj se upa delavec, katerega lahko isti hip posadi na cesto? Ljubljanski južni kolodvor je «štraf kolonija», a Gutman skrbi, da imajo kaznjenci vsaj kako burko.

Položaj služkinj. Od nekaterih služkinj smo dobili sledeči dopis: Vsi

sorji so jeli zopet fantu prigovarjati, naj gre k škofu prositi, da bi ga vzel v kak zavod.

— Kaj ni škoda, sedaj zapustiti šolo, ko imate lahko vse, česar potrebujete, ako greste v semenišče?

Petru se je zdelo, da imajo gospodje prav, ali vedno se je moral spominjati očetovih besed in menil je, da bi moral biti očetu še na drugem svetu težko, ako bi videl, da ga sin ne sluša. V šolo pa seveda ni mogel hoditi, ker ni imel denarja. Vstopil je v neko trgovino, da bi postal trgovski pomočnik, ali po treh mesecih mu je gospodar rekel, da je prenešen za kupeljo in da ne bode iz njega nikdar doper trgovca. Peter ni mogel razumeti, zakaj bi bilo to tako nemogoče, a šel je, misleč: Gospodar bo že vedel, zakaj mi to pravi.

Prišel je v neko tovarno, kjer so ga sprejeli v pisaruo, ker je imel lepo pismo. Bil je pač slaboten, ali na tretjem naboru so ga vendar vzeli k vojakom. Po treh letih se je vrnil v tovarno, in dobil je svoje prejšnje mesto, ker je bil zadovoljen z malo plačo. In tako je ostalo. Tekom časa se je zelo

proletarski sloji so se že zgani in se dvigujejo zoper gospodarsko tiranijo. S svojimi organizacijami so tudi že marsikaj dosegli. Ali za služkinje se ni še nihče zmenil in same niso še ničesar storile za zboljšanje svojega položaja. Pa vendar bi ravno me potrebovale organizacije tako nujno, kakor vale organizacije kruha. Med vsem proletariatom so menda služkinje v najslabšem položaju, najbolj so upognjene pod jarem suženjstva. Gospodinje ne razumemo in menda nočejo razumeti, da smo osebe kakor one in da štejemo v človeštvo. Skoro po vseh hišah moramo delati od 5. ure zjutraj pa do 11., 12. po noči, včasih pa še dlje. Gospodinje igrajo ves dan ulogo priganjalk in navadno so pri tem surove do skrajnosti. Služkinja mora ves dan poslušati, da je nerodna, neollikana, neumna kmečka stvar, čisto pa še drugačne psovke. Za to pa zahteva gospodinja pretirano spoštovanje in klečeplazenje. Kadar je gospodinja najela služkinjo, se ji zdi ravno tako, kakor da bi bila kupila sužnjo, s katero lahko dela kar hoče. Od nas se zahteva taka dela, za katera bi bilo treba močnih moških, n. pr. krtaciti parkete. To je za šibko žensko, ki nima nikdar počitka, pretežito in navadno tudi vsaka oboli od tega napora. Gospodinje delajo tako, da jim ni treba dati drugim ljudem zasluzka in da si iz mozga in potu ubogih služkinj dosti prihranijo za toalete, s katerimi paradišajo po korzu in po balih. To jim seveda nič ni mar, da služkinje vsled tega predčasno pešajo, se starajo in umirajo. Tu bi bilo treba organizacije. Kakor drugi proletarci, bi se morale tudi služkinje združiti in si tako priboriti človeka dostojne razmere.

Pomoč rojakom v tujini je lepa reč in če nam iz Egipta pišejo, da je tam veliko število Slovencev in Slovenk v veliki bedi, tedaj bi gotovo tudi naš list rad odprl predala in prosil svoje čitatelje, naj pomagajo. Ali če nam odbor egiptovskih Slovencev, kakor se po klerikalnih časopisih lahko čita, priporoča, da je treba pred vsem slovenske cerkve, tedaj moramo rojake svariti in jim svetovati, naj svoj denar rajši shranijo. Za zidanje cerkev že naši klerikalci dosti pobirajo in preden bodo oni s številom cerkev po Slovenskem zadovoljni, bo preteklo mnogo Ljubljance in mnogo Nila. Kajti klerikalna malha ima to lastnost, da nikdar ni polna. Če čutijo egiptovski Slovenci religiozne potrebe, tedaj menimo, da bodo našli tam dosti cerkev in da ni treba iz revnih slovenskih krajev pošiljati denarja v Egipt za zidanje cerkev. Ako hočejo egiptovski veljaki svojim rojakom res pomagati, tedaj naj jih rajši strokovno organizirajo, ali od ubogih Slovencev zahtevati denarja za egiptovske cerkve, je malo nesramno. Čuditi se moramo časopisom, ki vedno zatrjujejo, da jim je blagor naroda prva skrb, pa objavljajo take oglase, s katerimi se hoče ljudstvu izvleči denar iz žepa za isto nepotrebne reči.

Pevsko društvo «Delavec» v Ljubljani priredi v nedeljo 10. februarja

izuril pa je dobival vedno več dela. Tudi na dom je vzel vsaj kakšno pisarije in tedaj mu je dal še vselej kako malo napojnino. S časom mu je tudi plačo nekoliko priboljšal.

Enkrat je mislil Peter celo na ženitev. V isti hiši, kjer je imel na dvorišču malo sobico, se stanovalo ne baš lepo, ali jako prijazno dekle, katero je srečal skoro vsaki večer, kadar se je vrnil iz tovarne, v veži. Bila je šivilja in v njeni podstrešni sobici je brlela luč navadno pozno v noč. Opazoval je to, kadar je po noči pisaril. Zdelo se mu je, da mu Anica uga a in tudi smilila se mu je. V tistih časih je očutil čisto neko nedoločno hrepenenje, zgodilo se je, da dolgo ni mogel zaspati ali pa da se je po noči zbudil in se je moral premetavati po postelji ter se je težko umiril. Tedaj je moral vedno misliti na Anico. Končno je vzel svinčnik in roko pa je začel računati. Ali številslužkom ne bi mogel prerediti družine nikdar več misliti na ženitev. Delal pa je še bolj pridno, kakor prej.

(Dalje prih.)

pod naslovom «Veliki pustni korzo» svojo letošnjo maskarado v «Narodnem Domu». Sodeluje meščanska godba. Začetek ob 8. uri zvečer. Vstopnice, za člane 1 K., za nečlane 2 K., za maske 1 K., za 3 člane ene obitelji 5 K., se dobivajo pri trgovcu Čudnu in v društveni sobi.

Odprti grobovi.

Dne 27. t. m. ob 2. uri 40 minut zjutraj je umrl v Milanu glasoviti skladatelj

GIUSEPPE VERDI.

Slavni umetnik je bil rojen 10. oktobra 1813 v občini Roncole. Že v otroših letih je pokazal velik muzikalčen talent in ko mu je bilo enajst let, je že zaslužil 36 lir na leto kot crkveni pevec. V konservatorij ga pa vendar niso sprejeli, ker se gospodi v izpraševalni komisiji ni zdel dosti talentiran. Učil se je torej sam, postal je kapelnik v cerkvi v Bussetu, komponiral je več crkvenih stvari in leta 1839, 17. novembra, je prišla njegova prva opera «Oberto» na oder. Imela je lep uspeh. Druga opera «En dan kralj» je propadla. Poslej je bil jako plodovit. Komponiral je opere «Nabukodonozor» (1842), «Lombardi alla prima crociata» (1843), «Ernani» (1844), «Dvojica Foscari» (1844), «Ivana d' Arc» (1845), «Alzira», «Attila», «Macbeth», «Roparji», «Korzar», «Bitka pri Lenjanu», «Lujiza Miller», «Stiffelio», «Rigoletto» (1851), «Trubadur» (1850), «Traviata» (1853), «Sicilijanska večernica», «Simon Boccanera», «Aroldo», «Moč usode», «Don Carlos», «Aida», «Otello» in «Falstaff». V operah, ki so komponirane v novejši dobi, po letu 1870, začenši z «Aido» se pozna Wagnerjev vpliv. Verdi je bil zadnji onih velikih Italijanov, ki so v devetnajstem stoletju vladali po vseh opernih odrih sveta. V njegovih delih se vidi ves njegov živi, vroči temperament in nenavadna dramatična moč.

Verdi je bil navdušen ljubitelj svobode in klerikalci ga niso marali. Kaj je bil Verdi kot človek, priča «Umetniški dom», ki ga je na svoje stroške sezidal in uredil za 60 umetnikov in 40 umetnic in kateremu je še sredi januarja daroval 2½ milijona lir.

Kolikor bolj se delavsko ljudstvo dviguje iz ponižanja, toliko bolj mu prihajajo v prid dela duševnih velikanov, katerim moramo tudi Verdija prišteti. Ob njegovi krsti žalujejo odkritosrčno socialisti ki žele, da bi plodove njegovega dela uživalo ljudstvo, ne pa le nekoliko srečnih bogatašev.

V petek, 25. januarja, je v Parizu umrl sodrug

Prosper Ollivier Lissagaray.

Ime ranjkega je v delavskih krogih jako znano, kajti njegova glavna knjiga «Zgodovina pariške komune» ne manjka v nobeni delavski knjižnici. Lissagaray je bil rojen leta 1838. Posvetil se je časnikarstvu in s svojim peresom je vedno služil svobodi. Ob času francoskega cesarstva se je energično bojeval proti Napoleonu III., ter je moral zaradi tega pretrpeti mnogo kazni. Udeležil se je tudi komune leta 1871 in ko so krvoločni «brambovci reda» zavzeli Pariz, je moral pobegniti na Angleško, od koder se je smel še le leta 1880 vrniti v domovino. Tudi poslej so ga radi njegovega socialističnega mišljenja hudo preganjali.

UTRINKI.

Duhovnik o socialni demokraciji. Dne 14. januarja je bilo v Pragu predavanje, katero je priredila ljudska stranka (Masarykovci). Predaval je duhovnik pater Svozil o Šleziji. Med drugim je dejal:

Bil sem volilni mož. Pri ožji volitvi smo glasovali s socialnimi demokrati. K meni je prišel delavec, ter mi dejal v imenu svojih sodrugov: «Gospod, nemški nacionalci pazijo na vas. Ako nočete, ne pojdite k volitvi.» Začudil sem se, ker sem vedel, da mora biti socialistom ležeče na vsakem glasu. Odgovoril sem: «Hvala, da ste me opozorili. Danes grem voliti.» «Ali, da ne izgubite kruha!» mi je delavec skrbno

pripomnil. Verujte mi, tisti hip sem se sramoval za vso našo družbo, ki tako besno napada socialistično delavstvo! Mi Čehi bi bili brez socialističnih delavcev v Šleziji izgubljeni. Ako bi bile volitve volilnih mož v nepravi pokazala. V pogorskih občinah bi bili voljeni sami socialistični volilni možje....»

Tako govori duhovnik, seveda, češki duhovnik v Šleziji, ne pa slovenski na Kranjskem.

Časopis «Slovácky kraj», ki je naroden, piše: «Mi se ne radujemo nad izgubami socialne demokracije, če tudi nismo njeni pristasi. Ne radujemo se, kajti na mesto socialistov, ki se bili v parlamentu edini neustrašni in odkriti, ni brambovci državljanske svobode in ljudskih pravic, pridejo ljudje, ki bodo pripravljeni, za kosček jezikovne pravice ali predprave izdati pravice ljudstva in ki nimajo niti odkritosrčne volje, napraviti konec sedanjim razmeram v državi. Pravi se, da so bili socialistični poslanci na čelu nemške obstrukcije; ali tisti ki tako govorijo, vedo, da sramotno lažejo. Za to, kar so socialisti v parlamentu storili, jim bodo vedno hvaležni vsi res napredni in svobodoumni ljudje...» Kako pisarijo naši meščani i časopisi o socialistih?

Gališke razmere. Iz mesta Krozie, okraj Kowno v Galiciji pišejo: Dne 25. jan. je prišlo šest našemljenih mož po moči buditi župnika. Zahtevali so, naj gre k bolniku. Ko je prišel župnik med nje na dvorišče, vrgli so mu okolo vratu vrvi in zahtevali, da jim izroči 12.000 rubljev, katere je imel shranjene za zidanje cerkve. Župnik je peljal lopove v sobo, kjer je odprl omaro. Že so mislili roparji, da jim odšteje župnik svoto in zadovoljno so čakali. Toda zmotili so se. Župnik je vzel iz omare revolver, ne pa denarja, pomeril na lopove in bliskoma sprožil pet streliv. Dva roparja sta bila hipoma mrtva, ostali so zbežali. Ko so na streljanje prihiteli ljudje, so spoznali v ustrelenih okrajnega glavarja in njegovega adjunkta. Sumi se, da so tudi ostali roparji uradniki okrajnega glavarstva.

Poslanec Fijač, pristav Stojalowskega, ne zna ne čitati ne pisati.

Gališke volitve. Proti okrajnemu komisarju Kaliniewiczu pri okrajnem glavarstvu Mosciska je odredjena disciplinarna preiskava radi volilne sleparije. V nekem pismu, ki je prišlo v javnost, je pisal svojemu kolegi: «...Tukaj gre dobro; kadar bodem imel 25 glasov za našega kandidata, zaključim volitev. Ako ti manjka par glasov, ti jih lahko pošljem...» Tako se je volilo v Galiciji.

Občina — špekulant na borzi. «Vinohradske Noviny» pišejo: V izdatkih prazne občine se blešita dve presenetljivi točki: Izgube na borzi 60.000 kron in drugič izgube na borzi 550.000 kron. Kako se to razlaga in opraviči?

Družba za zidanje cerkev na Dunaju ima 339.503 K. premoženja. 4000 šolskih otrok na Dunaju nima po zimi opoludne kaj v usta vzeti.

Kraljevska domačija. Kraljica Viktorija, ki je pretečeni mesec umrla, je bila znana kot «skromna» žena. Kakšna je bila ta skromnost, prikazujejo nekatere številke. Na dvoru je bilo vse polno dostojanstvenikov z visokimi plačami. Lord Steward kot hišni oskrbnih je imel 30000 kron, kraljičin blagajnik 24000 kron, kuhinski intendant 18000 kron; ravno toliko je imel višji kuhar. Dva slaščičarja sta imela po 6000 kron in mnogo pomočnikov. Tri dame so bile za pripravljanje čaja, kave in čokolade, za pripravljanje čaja, kave in čokolade, srebrne posode so bile vredne 60 mil. kron. Za domače gospodarstvo se je porabilo 5 milijonov na leto. Od državnih dohodkov si je Viktorija na leto lahko prihranila dva milijona. Njeno privatno premoženje je iznašalo 500 milijonov kron. Kadar ji navadni domoljubi niso zadostovali, je pa moral parlament pomagati. Sploh je znala Viktorija dobro računati.

Na Francozskem je sprejet zakon, ki predpisuje občinam 50.000 prebivalcev, da morajo ustanoviti na svoje stroške zdravniške urade.

Žrtve militarizma. Vojske, ki so se vodile od leta 1850 do 1880, so zahvale po podatkih tajnega svetnika

drja Ernesta Engelsa, ravnatelja pruskega statističnega urada, sledeče žrtve: 1850-1859 750.000 7.960
Laska v. 1859 45.000 1.200
Danska v. 1864 3.000 140
Severoamerikanska meščanstva v. l. 1861-1865

a) severne države	280.000	18.000
b) južne	520.000	9.200
Prus o-avstr. v. 1866	45.000	1.320
Mexikanska v.	65.000	800
Nemško-franc. 1870-71		
Francijo	155.000	12.000
Nemčijo	60.000	—
Bolgarsko-srbska ustaja	25.000	700
Rus o-turska v.	250.000	4.500
Južno afrikanško v.	30.000	35
Afganska v.	25.000	53
Skupaj	2.253.000	55.908

Tu niso všteti vsi tisti, ki so na vojnah oboleli in umrli ali pa ostali poškodovani. To je pravi dokument naše «kulture».

Žene kot uradniki se sprejemajo od novega leta v vseh ruskih uradih, ki so podložni ministrstvu za pravosodje.

Zavarovanje za starost in onemoglost v Avstraliji. Z novim letom je postal v New Sud Walesu veljaven zakon, ki določa, da dobi vsaka nad 60 let stara oseba, ki živi 25 let brez pretržka v državi, 620 kron penzije na leto. Če imata mož in žena pravico na penzijo, dobi vsaki 465 kron. Pri nas dobe ministri, ki so zavlekli državni voz v blato, in generali, ki so dobili na bojiščih po hrbtu, lepe penzije. Ali da bi delavec ali kmetič v starosti kaj takega dobil, se nismo doživeli.

Penzija za svoje delavce je upehjala mestna občina Kassel na Nemškem. Pravico na penzijo imajo delavci po desetih letih; potem se penzija do neke meje od leta do leta zvišuje.

S Stajerskega.

Piše Vukoslav Spindler.

To vam je vladalo brezmejno veselje v Izraelu, — in sicer dne 3., 8., in 24. januarja. Pravzaprav me je radost, ki je navdajala mariborske nemške nacionalce dne 24. t.m., napotila, da vam pišem te le vrste. Kakor znano, so bile v Mariboru tega dne zopetne volitve v III. zbor občinskega sveta, ter so bile prve, v katerih so zmagali socialisti z vsemi desetimi kandidati, anulirane, in sicer zaradi nekorrektnosti, katere je našla komisija, toda — ne morda le na socialistični, ampak tudi na nemški strani (slovensko nacionalna stranka se nobenkrat ni udeležila volitev, o čemur bom še govoril). Da so bili vsi, trezni Mariborčani pri izidu prvih volitev ne le presenečeni, ampak tudi v dno srca uzadovoljeni, se je kazalo povsod prav jasno, — seveda ne v nemško - nacionalnem taboru, in tudi naš klerikalni «Slov. Gospodar» (prava sramota za Slovence ta list!) se je seveda moral obdregnuti ob socialiste, češ, da nima upanja, da bodo kaj dosegli, kljub temu da je imel pred seboj jasen in določen komunalni program mariborskih socialistov. Kako smo torej bili presenečeni, ko so listi prinesli novico, da so volitve anulirane in so bile razpisane zopetne volitve na dan 24. t. m. Toda ustrašil se ni nikdo, najmanj pa socialisti. Pridno so počeli svojo agitacijo, toda vedno odkrito in pošteno. Ne tako nemški nacionalci! Delali so z najpoglednejšimi sredstvi, s terorizmom. Z nacionalno — liberalnimi frazami («Es gilt unser Deutschthum, es gilt unsere Ehre!» slove jedna teh fraz!) in z goljufanjem raznih vrst. Nobeno sredstvo jim ni bilo preslabo, da bi ga ne bili uporabili, ti nemški poštenjaki. Ta o so dobili, pravzaprav izsilili nad 200 ženskih volilnih legitimacij (večinoma od slovenskih žen), in s temi so šli v boj dne 24. t.m., socialisti pa so imeli samo svojo moč, svojo neupogljivo, silno voljo. Dne 23. t.m., (in še pozneje enkrat!) so imeli zborovanje, kjer so se predstavili kandidati, vrli, pošteni možje, ki so obljubili, ne gledati na nacionalnost in konfesijo stanov, bivačih v Mariboru, ampak le na njihov blagor. In volilci so z navdušenjem

prejeli njih zatrdila; — kajti socialisti ne obljubijo ničesar, da se jim potem ni treba skrivati, ako niso ničesar dosegli, pač pa socialisti delajo, in to kar so dosegli, pokažejo svojim volilcem. To je tisočkrat lepša zaupnica, kakor pa one ki jih pa-i bedasti Slovenci izročajo svojim poslancem, «ki so stali vedno na braniku narodnih pravic», in s samozavestjo so šli socialisti v boj. Toda propali so. Da bi na ta fakt naklepal kako jeremijado, mi ni od daleč ne pride na misel, — omenjam samo to, da bodo socialisti odslej tem huje stali (da se izrazim z ono «lepo frazo») na braniku svojih pravic.

A nekaj je, česar ne morem zamolčati, pa če me kamenjajo, resnico jim moram vreči v oči.

Ali ste čitali kdaj, gospod urednik naš listič (prostitute da to čunjo tako imenujem!) «Slovenski Gospodar»? Ali ste čitali tisoče in tisoče fraz, ki jih je nakopičil ta listič v teku svojega izhajanja glede nacionalnosti in katoliške vere in avstrijskega patriotizma?

Upam da ne, ker sicer bi se Vam morda vendar pripetilo kaj neliubega, dasi menim, da imate dober želodec. Koliko že je skri al ta list o krivicah, ki se gode na slovenskem narodu od strani naših nemških sosedov. V kako ognjevitih besedah pozivlje Slovence, naj se uprejo tej nasilnosti, naj krepko stojijo po robu teh krivic. In ravno v Mariboru, — o kolikih krivicah je že pisal ta listič, ki se gode Slovincem v Mariboru.

Toda glejte, kako nekonsekventni so ti ljudje vsekdar, in z njimi vred seveda vsa pokorna čeda mariborskega Slovenstva, bodisi onega, ki se giblje v kapitulu, (in ta ima glavno besedo), bodisi onega, ki je poslalo tako frazerske telegrame k zmagi dr. Tavarja, et consortes na Kranjskem in se podpisalo — «Mariborski liberalci brez voditelja». Ti ljudje vedo, da jim od nemških nacionalne strani ni pričakovati nobene pravičnosti. Ti ljudje so pa videli tudi program socialistov, kjer pravijo ti: «keine Subvention nationalen Kampfrevereinen und keine Bevorzugung einzelner Religionsbekenntnisse».

Spoznali so že mnogokrat, da je socialnodemokratična stranka v resnici tudi zmožna izvesti tak program, — toda ne. Naš listič je ostentativno odsvetoval Slovincem, naj ne gredo polit. In Slovenci — pokorne ovčice klerikalizma — so v bogali to čunjo pa so ostali doma. Tudi slovenski delavci so storili isto (seveda izjemam socialiste). A kljub temu so zmagali socialisti z vsemi deseterimi kandidati. In vsaj se da bi bila prilika, da bi se primerno izrazil naš listič o tem. — Ne, lagati in zavijati je njegova manira pa mu budi. Zopet je moral slovenski enu kmetu pogreti še enkrat staro frazo, češ, da socialisti hočejo revolucijo in da hočejo da naj nima več nobeden privatnega imetka. — In prišlo so druge volitve.

Slovenci so vedeli, da od nemško nacionalne strani jih čakajo krivice, vedeli so, da so socialisti jim v vsakem oziru bližji, vedeli so, da trebajo napram golufijam nemških nacionalcev, socialisti pomoči, toda — niso šli voliti.

Kam naj zapišemo to? Da, živila slovenska politična pamet! Živel oni, ki hočejo s frazami rešiti naš narod, a prokleti oni, ki se nočejo okleniti teh takozvanih voditeljev, ter hočejo na svoj način, a de facto rešiti svoj narod, ter so zato izdajalci!

Hvala nacionalni frazi, da bode narod na Stajarskem materijelno poginil.

Ravnokar sem zapel, da je urednik «Slovenskega gospodarja» vendar le bil in volišču, — čujle — za socialisti! Gospod škof, kaj poročate k temu duhovnu, za boga???

SHODI.

V Ljubljani, 28. januarja, V Gutmanovem knjižstvu slavi samovolja in nasilje zopet prave orgije. Načelnik tukajšnjega južnega kolodvora, v vseh železniških krogih predobro znani Gutman, je zaradi zopet masreglovanje štirih sodrugov, ki niso storili ničesar drugega, kakor da pripadajo po svojem mišljenju tisti strani, katero sovraži Gutman iz dna svojega srca, ako ima ta človek sploh še kakšno srce v prsih. Premeščeni so zaporedoma

sodrug: Trebar, Kmetetz, Osmezo in Skrijanec. Uzrok je edino ta, da so socialisti, odnosno da Gutman to o njih misli. Gutman in njegovi petolizniki bodo trdili, da to ni bil uzrok njih premeščenja, ali preveč jasno je, da so samo zaradi političnega prepričanja ali pa še zaradi manjšega postali žrtve Gutmanovega maščevanja. O sodrugu Osmezu se je Gutman informiral, ko je bil isti še v Gracu; hotel je vedeti, ali je socialist. Kmetetza je Gutman že več let preganjal in je vse poskusil, da bi ga spravil iz Ljubljane, ali ni se mu prej posrečilo, ker je bil ranjki šef kurilnice, Kmetetzov predpostavljeni Hauser mož, ki se ni upognil pred Gutmanom. Skrijanec je bil premeščen, ko je Gutman izvedel, da ga hočejo organizirani železničarji voliti za predsednika podružnice. Trebarja pa je zadela ta usoda, ko ga je znani delavec Taškar denunciral, da je izpregovoril pet ali šest čisto nedolžnih besed s sodrugom Kristanom. Gutman se lahko zviija, kolikor se hoče, da so naši sodrugi masreglovanj zaradi njih političnega prepričanja, tega ne zataji z nobenimi frazami.

Gutman je s temi koraki samo ponovil, kar je že nešteto krat storil in kar mu njegova brutalna natura velevala. Odkar so bili na njegovo inicijativo postavljeni Kopač, Zavrtnik in Müller na cesti, se je ta igra že parkrat ponovila. Duševna mla Gutman si v svoji gorostasni ošabnosti, ki je tako velika kakor njegovo neznanje, domišlja, da je močnejši kakor Bismark in da bode uničil socializem. Ker ga je nekdaj mogočna roka pokopnega kanonika in poslanca Kluna dvignila iz teme in nepoznanja in ker se mu bliži na tesnih prsih papežev viteški križ — zakaj ga je dobil, tega pač sam ne ve — misli (če se ob njegovi duševni organizaciji sploh more govoriti o mislih), da se bode moral ves svet ali pa vsaj ljubljanski kolodvor večno vrtiti po njegovi volji. Čudno je pač, da ima možicelj v Avstriji, ki sicer ne slove kot država ekscesivne svobode, še vedno proste roke in da se Grossenwahn še vedno lahko šopiri po ljubljanskem kolodvoru. Že lani je bilo slišati, da se je generalna direkcija naveličala njegovih kolobocij ter da ga hoče odsloviti iz Ljubljane. Namenjeno je bilo baje, da ga vzamejo na Dunaj. Vendar uganja papežev vitez še vedno svoje neduhovite a nevarne burke v Ljubljani. Odkod ima mož tako velik upliv, kdo ga drži ali zakaj se ga generalna direkcija boji, nam je neresiva uganka. Toda enkrat mora imeti tudi strah generalne direkcije pred pigmejem Gutmanom meje. Južna železnica pač nima mnogo uzroka, nakopati na se še več nevolje. V občinstvu je ta zavod za permanenco, popotne nevarnosti vse kaj drugega, kakor priljubljen razmer na ljubljanskem kolodvoru niso siti samo železničarji, temveč tudi potniki in velik del ljubljanskega prebivalstva, in če se generalna direkcija upira splošni zahtevi, da odstrani Gutmana z mesta, za katero mož nima sposobnosti, tedaj se morajo razširiti v občinstvu jako čudni pojmi o tem generalnem ravnateljstvu.

Zaradi zadnjih neutemeljenih premešitev je bil v nedeljo dopoldne v kazinskem restavracijskem salonu javen protestni shod, ki je Gutmanu zelo razburil kri in živce. Verujemo, da je bila stvar možu z železnim čelom dokaj neprijetna. Ali človek bi se moral skoro čuditi, da se je vendar zganil, kajti doslej je vedno tako delal, kakor bi se za take reči niti ne zmenil. In čudno je tudi to, da je takoj slutil, da bode protest naperjen proti njemu. Premestitev odredi ravnateljstvo; ako je Gutman vendar takoj vedel, da bode on tarča protestovim pisicam, tedaj je moral pač vedeti, da je on tista premeščenja zakrivil.

Na shodu sta bila voljena v predsedništvo sodruga Kordelič in Ojstri. Porotal pa je sodrug Kristan, ki je jako ostro kritiziral postopanje južne železnice in posebno inspektorja Gutmana. Povdarjal je, da državni temeljni zakoni jamčijo vsakemu državljanu svobodo prepričanja in svobodno izražanje mnenja. Ako Gutman in direkcija premeš-

čajo uslužbenca zaradi njih političnih nazorov, tedaj teptajo državne temeljne zakone in po veljavnih pravnih nazorih bi jih morala zadeti stroga kazen. Zborovalci so poročevalcev govor čisto pretrgali z burnim pritrdjevanjem in odobravanjem. Govoril je tudi upokojeni železničar sodrug Ojstri. Zbor je sklenil, naročiti predsedništvu, da izdela protest in da ga vpošlje železniškemu ministristvu. Najboljši in najizdatnejši protest pa bode, ako se bodo uslužbenca in delavci južne železnice čvrsto oklenili organizacije.

DOPISI.

Nabrežina, 28. januarja.
Štrajk 50 klesarjev v delavnici gospoda Andretta je končan in delavci so zmagali. Gosp. Andretti in njegov priganjač Persolja sta poskusila vse, kar se je dalo, da bi delavce preplašila in jih prisilila, da vstopijo pod starimi pogoji v delo. Ali delavci so ostali složni in trdni, pa so tako morali zmagati. Ta štrajk naj bi bil v vzgled vsem tistim našim tovarišem, ki niso organizirani. Naj bi jih zdramil iz spanja in jim pokazal, da je organizacija edina pot do rešitve.

Senožeče, 28. januarja.
Gospod Heinrich zbira po pivovarni podpise, ki naj bi spricali, da so razmere v tem podjetju za delavce ugodne. Menda vam hoče poslati popravek. Podpisov ni težko dobiti, ker se delavci boje, da bi jih Heinrich sedaj po zimi posadil na cesto. Izjavljamo pa še enkrat, da so bili podatki zadnjega dopisa v Rdečem Praporu resnični, in ponavljamo: Plača je sramotno slaba, stanovanja so škandalozna, pivo za delavce slabo in delavni čas tak, kakor je »Prapor« pisal. To ostane pri bito. Morda bi pomagalo, ako bi tržaški delavci opustili senožeško pivo, saj je drugih pivovaren dosti, v katerih se z delavci drugače ravna.

Ljubljana, 30. januarja.
Gutman uganja svoje komedije dalje. V današnjem »Narodu« je »Poslano« s podpisi osmih »partifirarjev« in baje z daljnimi 210 (?) podpisi, ki »prosveduje« proti govoru sodruga Kristana na nedeljskem shodu. Kako je dobil Gutman te podpise, je javna tajna. Partifiraji so bili vsak posebej na »avdijenci«; potem je pa Senig sklical vse delavce in jim rekel: »Kaj ne, da to ni res, kar je tisti govoril? Na izjavo se »seveda« nihče ne sili. Sedaj pa vzdignite roke, kdor je zato.« Seveda so ljudje glasovali, kajti kako se zna Gutman maščevati, je na postaji vsem znano. Opozarjamo tudi na »Slovenca«, ki je poročal o shodu in o govoru sodruga Kristana prav po jezuvitično, namreč tako, kakor bi bil sodr. Kristan Gutmana osebno zmerjal. Na shodu nas je bilo toliko, kolikor je treba, ki dobro vemo, da je sodrug Kristan razmere na južni železnici sploh in na ljubljanski postaji ter zadnja »Masreglovanja« jako ostro in energično kritiziral, vemo pa tudi da tistih izrazov, ki jih »Slovenec« našteva, ni rabil tako kakor »Slovenec« pisari.

Isto »Poslano« kakor »Narod« dobita menda tudi »Slovenec« in tržaška »Edinost« in gotovo je, da ga tudi objavita, kajti poguma bi pri naših meščanskih listih zaman iskali. Blaznim rodomontadom v tem »Poslanu« se pa vsi delavci v Ljubljani smejejo, le tiste uboge sužnje obžalujejo, ki so bili prisiljeni, s pestjo v žepu se pridružiti smešnemu »protestu«.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST.

Ljubljansko gledališče. V nedeljo so peli Wagnerjevega Tannhäuserja petič v letošnji sezoni. Gledališče je bilo razprodano, kakor da bi bili peli Mamzelle Nitouche, kar pa ni bilo mogoče, ker so bili v petek zvečer nekateri udje, ki se bili malo poprej gostje gospe Polakove, z gospo vred nagloma oboleli. Tako vsaj je bil naznanil režiser začudenemu občinstvu, ki je delalo prav hudomušne opazke o boleznih. Pravijo, da je intendantca gospe Polakovi tako nenadoma odpovedalo, kakor je bila ona nenadoma obolela in da je šel tudi neka brzojav v Zagreb, kjer je ljubljanska subret-a v dogovoru zahudobni vrabci črkali tudi nekaj o demisiji intendanta gospoda Hubada.

V nedeljo se je morala torej pikantna Mamzelle Nitouche umakniti resnemu Tannhäuserju in gledališče je bilo vendar polno. Kdo ve — prihodnje bode morda celo pri neki dobri drami polno. Wagner s takim orkestrom, kakor ga ima ljubljanska opera — to je pravzaprav zelo reduciran užitek. In če ne bi bilo tako izvrstnega Tannhäuserja, bi bilo tako gospod Olševski, ter izborne kakršen je gospod Olševski, ter izborne Elizabete gospodične Carneri, bi clo-vekov skoro obžaloval uprizoritev grandioznega dela. Gospod kapelnik Benedek si je dal pač mnogo truda in nje-gova umetnost je storila, kar se je dalo. Za provincijalno mesto je bila uprizoritev res prav dobra. Seveda — pravi Wagner to pač ni bil. Za bodočnost se mora gledati orkestra pač kaj drugega ukreniti. Tudi glede zbora bi imeli še razne želje.

Dočim opera vendar precej cvete, drama žaluje. Sezona se bliža koncu in doslej ni bilo še nobene izvirne novitete, dasi jih je intendantca naznanjala celo vrsto, n. pr. Medvedovo »Kolo sreče«, Aškerčev »Red sv. Jurja« in sreče, Aškerčev »Red sv. Jurja« in »Tujka« i. t. d. Cankarjeva satira »Za narodov blagor«, katero vsi prijatelji naše dramatične literature željno pričakujejo, baje ne pride letos na vrsto in menda je upati samo na »Desetega brata«, ki ga je Govekar dramatiziral. Tudi izmed obljubljenih novitet izven-slovenske literature jih še dosti manjka. »Zugstück« je še vedno »Martin Smola«, »Pri belem konjčku«. Križ je, križ pa »Pri belem konjčku«.

Nov list. V Belgradu je začel izhajati socialistični tednik »Napred«. Na leto velja za Srbijo 2,50 dinara, za Avstrijo 5 kron. Uredništvo in upravnistvo je v Belemgradu, kavarna »Dva jablana«. Novega sobojevnika za delavsko osvoboditev iskreno pozdravljamo.

Proti gledališki cenzuri na Nemškem je uložilo društvo pisateljev »Goethebund« peticijo nemškemu parlamentu.

Socialna demokracija na Nemškem ima eno centralno glasilo, 1 znanstven list, 48 dnevnikov, 7 listov 3 krat na teden, 5 listov 2 krat na teden, 10 tednikov, 3 mesečnike, 2 šaljiva in 2 zabavna lista s slikami. Strokovnih listov izhaja 1 trikrat, 20 dvakrat, 8 enkrat na mesec.

Za dnevnik.

Da se ustanovitev slovenskega socialističnega dnevnika pospeši, so sprožili nekateri sodrugi iz provincije sledečo misel:

V vsakem kraju, kjer prebivajo sodrugi, naj se ustanovi poseben »odbor za socialističen dnevnik«, kateremu bodi naloga, skrbeti za potrebni fond in nabirati naročnike. Dne 1. majnika t. l. naj se priredi v vsakem kraju veselica, katere čisto dohodek bodi namenjen ustanovitvi dnevnika.

Odbor naj svojo ustanovitev naznani vodstvu jugoslovanske socialno demokratične stranke Trst, ulica Caserma št. 10.

To misel priporočamo toplo sodrugom po vseh krajih in jih prosimo, naj takoj ukrenejo, kar je potrebno, da se praznovanje prvega majnika dostojno izvrši. Sodruga opozarjamo, da bode vsaj za dnevnik nabrani denar vložen v poštno hranilnico in da ne bode porabljen v nikakršen drugi namen, kakor za osnivanje dnevnika.

Občno konsumno društvo v Zagorju

(vpisana zadruga z omejenim poročtvom) naznanja svojim članom, da se vrši

REDNI OBČNI ZBOR

dne 24. svečana t. l. ob 2. uri popoldne v gostilni gospoda Jos. Robavske v Dolnjivasi št. 51.

- Dnevni red:**
1. Čitanje zapisnika
 2. Računsko poročilo celega leta 1900.
 3. Poročilo nadzorništva
 4. Sklepanje o čistem dobičku
 5. Predlogi in interpelacije.

Za občno konsumno društvo v Zagorju nadzorništvo

Matevž Jevnikar Jaka Zajko
zapisnikar. načelnik.

Lastnik lista: Panek Alojz.
Izdavatelj in odgovorni urednik: Kopač Josip.
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

DELAVEC RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Naročnina iznaša: Za Avstro ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 via.
Reklamacije so poštne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.32 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 7. svečana.

Ako primerjamo prvo sejo državnega zbora in prestolni govor, tedaj izpoznamo pač, da je gospod Koerber velik, nepopoljšljiv optimist. Dobri mož upa vedno najboljšo. Ako mu kaj stokrat spodleti, misli, da se mu bode stoprvič posrečilo. Prestolni govor, v katerem naznanja vlada skozi cesarjeva usta svoj program, je nenavadno obširen in če bi smeli le količkaj upati, da bode državni zbor rešil tu našete naloge, tedaj bi res lahko rekli, da so se stvari v Avstriji obrnile in da prihajajo boljši časi. Toda kdo naj veruje v potrebno delavnost parlamenta? Že v prvi seji so češki in nemški radikali pokazali, da jim ni niti trohice ležeče na državnem zboru in da pripoznajo samo eno nalogo: Ovirati in onemogočiti vsako delovanje. Prva dva skandalčka prve seje sta bila predigra bodočim skandalom, ki nam ne bodo prihranjeni, dokler bode obstajal parlament predpravice. Najhujša nasprotnika: Radikalni Čehi in radikalni Nemci — sta v tem ene misli in popolnoma složna, da mora služiti parlament in vsa država njih neslanim nacionalnim burkam. A meščanski parlament je tako sestavljen, da ne bode imel potrebne moči, upreti se norostim Wolfovim in Klofačevim. Prestolni govor obljubljuje državnemu zboru dosti dela, ali naš parlament bode poginil, preden bode mogel le pomisliti na delo.

Narodni Listom, v katere verujejo naši nacionalci kakor v sv. pismo, je v trenutku slabosti izletelo par resničnih besed. Pišejo namreč ravno tako, kakor bi bili prepisali iz kakšnega socialističnega časopisa sledeče: «Narodi se morajo dogovoriti, kako hočejo živeti drug poleg drugega. In mi čvrsto verujemo, da se končno dogovoré. Na obeh straneh bode morda to in ono padlo, morda pade tudi to, kar leta in leta v to vzgojevali narodi obožujejo kakor malika in mogoče je, da bode tedaj na vislice pribito geslo, proti kateremu se danes izreči, pomeni toliko, kakor žrtvovati se...» Jasno je da mislijo «N. L.» s tem na «češko državno pravo», ki je za nacionalne Čebe dandanes največji malik. To trenutno spoznanje resnice pa gotovo ne bode Mladobohom in drugim šovinistom branilo, napadati socialiste, kadar se bodo postavljali proti — malikom.

Dunajska «Telegraphpost» piše, da ima vlada pripravljeno izpremenjeno volilnega reda v smislu splošne volilne pravice. Dotična osnova je baje nemškemu volilnemu redu podobna tudi v tem, da poslanci ne bi dobivali dijet. Novi volilni red bi imel postati veljaven, ako bi bil tudi sedanjí parlament nedelaven. Vest je zelo podobna rači.

Papež je izdal zopet novo encikliko, ki je za delavce zelo zanimiva. Ta spis ne pomeni nič več in nič manj, kakor bankrot krščanskega socializma, te klerikalne zvijače, ki je imela lepi namen, preslepiti delavce in upravitelj iz njih klerikalne sužnje. Ko je pred leti papeževa enciklika «*Rerum novarum*» ugledala bel svet, so prišli rimljanski prilizini Leon XIII. pridevek «delavski papež». Glavar katoliške cerkve, ki se pred svetom pazno zapira in za to tudi ne more prav poznati dogodkov in duha našega časa, se je takrat z vso odločnostjo izrekel proti socializmu, tolaživši delavce z dobroti gospodarjev. V svojem najnovejšem

spisu je storil Leo še korak naprej. Papež polemizira v encikliki s socialno demokracijo, kateri očita, da ji ne gre nič nad zemeljske reči, da vidi v poželenju zunanjega gmotnega blaga ter v dosezanju in v uživanju istega človeško srečo. S temi besedami pokazuje rimski škof, da ne pozna socializma in da ne razume človeškega življenja. Prav čudno je slišati, da očita papež socialističnim delavcem željo za boljšim življenjem, ko je znano, da se ravno papeži, škofi, kanoniki čisto nič ne branijo vseh ugodnosti, katere podaja bogastvo. Toda vrha tega je neresnično, da se bojuje socialna demokracija samo za gmotne reči in da vzbuja v delavcih samo željo za materialnim blagom. V prvi vrsti hoče socialna demokracija pač gospodarsko ravnopravnost, ker so brez nje vse druge pravice in vsa svoboda samo prazna fraza. Negmotna dobra tega sveta so izobrazba, umetnost, književnost i. t. d. Ali kako naj se delavec in njegovi otroci dandanes izobrazijo? Za šolo, za poučena sredstva, za vse kar je s tem v zvezi, je treba denarja, katerega delavec nima. Po zimi naj pošilja svoje otroke po cele ure daleč v šolo, da mu bodo tam stradali in prezebali, naučili se pa vendar ne bodo mnogo, kajti z materialnimi skrbmi preobložen učitelj, ki naj poučuje čisto po osemdeset in še več otrok, se ne more pečati z vsakim posameznim detetom a kar jim on s težkim trdom ulije v glavo, že katehet zopet obrne. Na srednje in višje šole pa proletarec sploh ne more misliti za svoje otroke. Kje je vzrok? Ali ni gmotna beda tega kriva? Ali ne bi bilo to drugače, ako delavci in učitelji ne bi bili gospodarsko potlačeni in izkoriščani? In kdor se bori za boljši gmotni položaj delavnega ljudstva, deluje s tem tudi za boljšo izobrazbo, torej gotovo za idealno blago. — V svetovnih knjižnicah je nakopičena vsa znanost, vsa duhovitost človeškega uma. Ali se odpirajo bogate biblioteke siromašnemu in trpinčenemu proletarcu? — V bajnih galerijah razvedrujejo divne slike in prekrasni tipi oko in duha — bogatinu, kajti delavec nima niti časa, niti denarja, da bi vzpričo lepote nekoliko pozabil na svojo bedo in na trpljenje. — Glazba, gledališča, predavanja — vse to je dandanes proletarcu tuj svet in edina socialna demokracija mu ga hoče odpreti, ker se bojuje za njegovo gospodarsko ravnopravnost, brez katere ne sme niti sanjati o teh rečeh. In že v sedanjih razmerah skuša socialna demokracija delavnemu ljudstvu posredovati tudi duševni užitek z izobraževalnimi društvi, s poljudnimi predavanji, s priskrbovanjem ljudskih predstav v gledališčih, poljudnih koncertov i. t. d. Vse to je morda «sužnja v Vatikanu» neznano; ali česar človek ne ve, o tem naj ne pisari. To se tudi od papeža lahko zahteva.

Mi razumemo, da ima papež drugačne interese, kakor delavno ljudstvo in za to se ne čudimo njegovemu nastopanju proti socializmu. Radovedni smo le, kaj bodo sedaj storiли naši «krščanski socialisti», katerim papež prepoveduje to ime, ker «se ljudje boje, (tako piše papež doslovno) da se na ta način daje poljudni državni obliki prednost pred drugimi; zdélo bi se lahko, da se moč krščanske vere v interesu brezposestnih nekako brez obzira na druge stanove v preozke meje stiska; da se skriva pod napačnim imenom stremljenje, omejiti postavno meščansko ali cerkveno moč.» Papež zamuje odločno ime «krščanski socializem» ki

pomeni enakost, in zahteva od «krščanske demokracije», naj se ogiba očitaniu, da se tako podaja interesom nižjih slojev, da je videti, kakor bi zanemarjala interese višjih. Sedanja oblika posesti, ki niče posameznikom milijone in milijarde v žrelo, je za papeža nedotakljiva. Razlika stanov mu je častitljiva, ker je to lastnost «dobro urejene države». S tem priznava seveda hoté ali nehoté tudi vse predpravice in razdelitev ljudi, ki so si eer vsi otroci božji, v gospodujoče in podložne, v bogate in siromake.

Z ravnopravnostjo, z bojem za boljše razmere, z lastno pomočjo ni torej nič. Za delavce ima «delavski papež» samo en recept: Bogataši naj bodo usmiljeni; kdor ima odveč, naj daje miloščno... da se položaj tistih, ki si zaslužijo potrebo življenja z delom svojih rok, olajša in da pridejo počasi v tak položaj, da bodo mogli za se skrbeti, ter v javnosti in v družini izvrševati krepost in vero! Beraštvo je torej edino sredstvo, katero zna papež preporečati delavcem. Ne maramo povdarjati, da je hvala usmiljenosti pri kapitalistični popolnoma brezvspešna reč; da bodo kapitalisti izkoriščali, dokler obstoji kapitalistični red, da celo morajo izkoriščati; ker žive v konkurenci. Dosti je, ako omenimo, da se je v delavcu zbudila tudi samozavest; da delavec čuti, koliko je njegovo delo vredno in da zahteva pravico, ne pa miloščino. Da se na papeževem dvoru živi od miloščine vernih, pogostoma ubogih kristijanov; to še ni argument za delavce. Petrov vinar iznaša milijone; papež in njegovi kardinali uživajo vzlic miloščini ugled in slavo. Za delavce pa odpadajo z mize bogatinov same drobtine in se za te so zaničevani. Delavci, ki dajejo svetu vsa bogastva, nimajo uzroka, da bi bili ponižni in da bi beračili; njih delo je toliko vredno, da ne potrebujemo miloščine, temveč da bi jo sami lahko dajali, ako bi dobivali svoje pošteno plačilo. In za to se bodo pogumno in močito borili, pa naj izdaja papež kakršne enciklike se mu poljubi.

V belgijski zbornici se je debatiralo o odstranitvi igralen, katerih je v Belgiji vse polno. Ali liberalno klerikalna večina je nadglasovala socialiste in bogati barabé bodo še nadalje lahko zaigravali denar, ki ga izsesavajo ljudstvu. Klerikalni minister De Smet se je pokazal pri tej priliki čudnega prijatelja svobode: dejal je, da bi se «z zakonom proti igrarnam omejilo svobodo posameznika, ki s svojim denarjem lahko dela, kar hoče. Igrarne baje plačajo mestu mnogo denarja in tistem možem, ki skrbé za finančno ravnotežje, bi se moralo postaviti spomenike...» To je čisto klerikalna logika in morala.

Anarhistična mrzlíca trese se vedno mednarodno policijo in razne vlade. V italijanskem senatu je interpeliral Canevaro po naročilu zaradi umora kralja Umberta. Zahteval je naj se upelje za anarhistične zločine zopet smrtno kazen, ter je vprašal kaj namerava vlada ukreniti v bodoče za varstvo kraljeve osebe in obstoječega reda. Minister Visconti-Venosta je odgovoril, da je italijanska policija v sporazumu z zunanjimi policijami; minister meni, da je skupno policijsko postopanje proti anarhistom potrebno. On je vedno zahteval, da se postopa z anarhisti kakor z navadnimi hudodelci. Končno je minister predložil načrt zakona o anarhističnih zločinih, zahtevajoč nujnost zanj. «Patria» poroča, da je dalo temu na-

črtu povod aretiranje nekega anarhista, ki je baje hotel umoriti vojvodo abruški in dveh drugih anarhistov, ki sta škega in dveh drugih anarhistov, ki sta pripravljala atentat na nekega sodnjikega predsednika. Ali je to popolnoma ali deloma izmisleno, se bode že pozneje izvedelo.

DRŽAVNI ZBOR.

Prva seja.

Četrtek, 11. januarja. Novo izvoljeni državni zbor se je sešel. Zbornica in galerije so dobro obiskane. Točno ob 11. uri vstopijo ministri, na čelu jim dr. Koerber, ki pozdravlja poslance, kakor bi mu bili vsi dobri prijatelji. Pisarniški ravnatelj vladni svetnik pl. Bauer pozvoni, ministrski predsednik pl. Koerber se dvigne ter povabi najstarejšega poslanca dr. Weigla, ki zastopa mesto Krakov, naj prevzame predsedništvo. Ta hip vstane češki radikalec Klofač ter zaupi: »Počkejte! Klofač in ostali narodno socialni češki poslanci ter češki agrarec Hruby uprizoré majhno rabuko, kriče, naj otvori Koerber državni zbor tudi v češkem jeziku. V to zahtevo se mešajo drugi klici, n. pr.: »Fej! Koerber!« »Zal vam, če je v prestolnem govoru kakšna beseda proti Čehom!« »Zaprite kramarijo!« »Zaprite norišnico!« »Vsi pridete v kriminal!« i. t. d.

Ko nastopi dr. Weigel kot predsednik po starosti ter izreče besedi »Hohes Haus«, se ponovi vriš med češkimi radikali, ki hočejo, naj bi Weigel poljski govoril. Mladocihi so tiho.

V svojem govoru se spomni kraljice Viktorije. Sedaj se spravijo nemški radikali po koncu. Wolf, Lemisch in tovariši kriče »Heil den Buren! Dol z Angleži!« Hitro se jim pridružijo češki radikali, ki upijejo »Slava Burem!«

Ko je Weigel s svojim govorom pri kraju, povabi osem najmlajših poslancev, namreč dr. Conci, grof Dürckheim, dr. Ferri, dr. grof Komozowski, dr. Lupul, Poganič, Udžal, Nikolaj vitez Wassilko, da prevzamejo provizorično posel zapisnikarjev. Vriš se ponavlja. Poslanci storé obljubo, vsaki v svojem jeziku, dr. Weigel objavi, da bode slovesna otvoritev državnega zbora v ponedeljek, 4. svečana opoludne v dvorskem gradu, prihodnja seja pa v torek, 5. svečana ob 11. uri dopoludne. S tem je seja zaključena. Klofač zakriči »Abzug Koerber« in poslanci se razidejo.

Slovesna otvoritev.

Ponedeljek, 4. svečana. V dvorski palači je bila danes slovesna otvoritev državnega zbora. Prestolni govor, ki ga je cesar ob tej priliki prečital, obsega v kratkem sledeče:

»Čim se povrne resno pomirjenje v parlament, bode moral državni zbor ustavne določbe o pooblastilih ministrstva v slučajih posebne nujnosti (t. j. §. 14) bolj strogo določiti, da bodo pravice narodnega zastopa popolnoma zavarovane in odgovornost vlade omejena. Mirni časi bodo omogočili, spremeniti opravičnik državnega zbora tako, da se bode delo lahko hitreje vršilo, ne da bi imela svoboda posvetovanja in pravice državnega zbora kako škodo. Vlada bode predložila proračun. Državne finance so v ravnotežju. Že v kratkem se bode pečali z odstranitvijo ali z olajšavo nekaterih naklad ter z okrepitvijo dohodkov posameznih kraljestev in dežel. Vlada vam predloži načrte glede končne uprave veljave (valuta), glede gospodarskih vprašanj, ki naj omogočijo našo konkurenco na svetovnem trgu, dalje trgovinske ugovore z drugimi državami. Skrbeti bode za pospeševanje obrtnih in hišne industrije ter za razvoj industrije. Gotovo bode radi dovolili potrebna sredstva, da se dvigne kupčijska mornarica, da se popolnijo dela v lukah, i. t. d.

Prestolni govor nasteva dolgo vrsto zakonskih načrtov, ki bodo državnemu zboru predložena, med njimi: Zakon o varstvu delavcev, o delavnem času, o pomožnih delavcih v trgovini, o zavarovanju privatnih uslužbencev, o regulaciji hudournikov in rek, o reformi borzne kupčije, o poljedelskih zadrukah, o izgradbi državnih železnic, o drugi zvezi s Trstom, o investicijah na privatnih, ter o razširjenju na bosenskih železnicah; o izseljevanju; o bolj-

ših pogojih za doseg dela, o cenah in zdravih stanovanjih za delavsko ljudstvo. Vlada obljublja zakon proti pijančevanju. O šolah pravi prestolni govor:

»Gospod pouka spada med najlepše naloge države. Moja vlada bode zahtevala od vas večja sredstva za casu primerno izgradbo visokih šol v smislu najnovejšega znanstvenega napredka, kakor pripravlja tudi koristne reforme v drugih, zlasti v obrtnih in trgovinskih šolah. Vlada se ne bode ohotajljala, dvigniti uspehe vsega pouka in zavarovati npravno-religijozno vzgojo mladine, na kateri počiva vse naše šolstvo. Tudi nekatere nujne zahteve na polju crkvene uprave bode skušala izpolniti.«

Dalje obljublja načrte glede obrtnih sodišč za železniške in parobrodne uslužbence i. t. d., potem zakonski načrt o reformi tiskovnega zakona. Temu sledi opazka o potrebnostih za vojsko, o smrti kralja Umberta, kraljice Viktorije, o cesarjevem obisku v Berlinu i. t. d.

Prestolni govor omenja ustavo, o kateri pravi, da jo je cesar iz proste volje dal in da je rodila bogate sadove; obžaluje, da so bila zadnja zasedanja skoro brezuspešna vsled narodnega prepira. Vlada vidi v splošno zadovoljujoči rešitvi jezikovnih vprašanj delo pravičnosti in državnega razuma. Dolžnost pa ji je, v gotovih slučajih se ne dotakniti enotnosti jezika. — Uspehov ni mogoče doseči, če se onemogoči delovanje državnega zbora, katero zavlačijo ali pa popolnoma ovira izpolnitev tudi tistih želja, ki srca najbolj gibljejo.

Nič manjša ni škoda, katero povzroči oviranje ustavnega življenja interesom cele države. Ako bode v kratkem dovršiti gospodarsko razmerje z ogrsko polovico, je *trebno sodelovanje* državnega zbora neobhodno potrebno za pogodbo, ki bi vse zadovoljevala.

Moj pogled je vedno uprt na blagor vseh mojih narodov in iz njih uspevanja vzrašča moja zadovoljnost. *Za to želim, da bi se veselili posesti svojih ustavnih pravic in da bi spoznali v mirnem organičnem razvoju istih ter narodnega življenja boljši del.*

Osnujete v svobodnem, bratskem stremjenju mir, ki odgovarja potrebam našega časa in varuje, kakor Vaši očetje, to častitljivo državo, ki varuje enako vse svoje narode. Dajte bodočim plemenom sijajen primer, kako se posamezne želje lahko spravi s splošnim blagom.

Tako pričakujem in upam, da bode Vaša odgovornost vodilna zvezda vseh Vaših dejanj.

Delajte, gospoda moja, in videli bode, da bode delal ves narod. In blagoslov vsega mogočnega bode počival na delu vseh.

Druga seja.

V torek, 5. svečana. Predsednik po starosti Weigel je otvoril sejo ob 11. uri. Čitalo se je dopise, potem so bili izžrebani oddeli za verifikacijo volitev. Poslanec Malfatti (predsednik italijanskega kluba) predlaga, da se izreče sožalje italijanski zbornici ob smrti kralja Umberta. Starostni predsednik je opazil, da gotovo vsi poslanci goje sožalje, ali da ob času Umbertove smrti ni bilo državnega zbora in sedaj bi bilo sožalje zakasnelo. Zbornica je temu pritrdila. Tedaj so čitali pravna zavarovanja raznih poslancev, dveh v češkem jeziku. To je povzročilo zopet hrup med nemškimi radikali. Prihodnja seja je v petek.

Proti izvolitvi istrskih poslancev dr. Bennatija in dr. Rizzija je uložen protest.

Domače stvari.

Slovenski poslanci sede torej v državnem zboru v dveh različnih klubih. Beračenje liberalcev, da bi jih klerikalci sprejeli v svoj klub, ni nič pomagalo, Šušteršič je ostal trd in neizprosno, ustanovil je »Slovanski centrum«, iz katerega je izključil liberalce in blamiranim naprednjakom ni ostalo nič drugega, kakor sezidati si lastno gnjezdo. Torej ne liberalcem, ne njih pogumu, njih samozavesti, njih dosled-

nosti, temveč samo Šušteršičevi brezobzirnosti je zahvaliti, da ne sedi Tavčar poleg Šušteršiča. Ali kdor bi mislil, da so liberalci vsaj sedaj pokazali liberalizem, bi se proketo motil. Doma znajo včasih navidezno zarogovati proti klerikalcem, v »Narodu« in »Soci« je lahko čitati razne duhovniške skandale in mastne psovke, ali da bi bila ta dobro vzgojena gospoda v dejanju protiklerikalna, bi res zaman pričakovali. Ustanovili so namreč »hrvatsko-slovenski klub«, v katerem ni niti govora o kakem liberalizmu, ki se za delarja na prvem mestu, da stoji na krščanski podlagi. Koliko dovtipov je že napisal »Slovenski Narod« o »katoliški podlagi!« Kako bode to sedaj, ko povdarjajo njegovi lastni pristasi, pred vsemi njegovim patron dr. Tavčar, krščansko podlago? Mogoče da je to samo koncesija hrvatskim notorično klerikalnim in šajerskim poslancem; ali kje ostane liberalizem? Čemu niso kandidirali Tavčar, Ferjančič, Plantan in Gabršček na katoliški podlagi? Čemu se je govorilo o načelih, ko je sedaj vendar jasno, da se je slo le — za osebe? Delavci razvidijo iz sledečega programa lahko, koliko je slavna gospoda na nje mislila.

»Hrvatsko-slovenski klub stoji na krščanski podlagi. Zavzemati se hoče z vsemi zakonitimi sredstvi za narodne pravice Hrvatov in Slovencev in njih vsestranski napredek na kulturnem in gospodarskem polju. Posebno pozornost bo posvetil vprašanju zgradbe nujnih železnic v južnih pokrajinah monarhije. Pripravljen je vzajemno podpirati opravljene zahteve vseh ostalih slovanskih narodov ter v to svrhu dobiti čim ožjo zvezo z njih zastopniki. Klub bo uvaževal prepričanje onih svojih členov, kateri so za oživotvorjenje hrvatskega državnega prava ter so podali odnosno pravno zahtevanje v poslanski zbornici dne 5. februarja.

Klubu so pristopili slovenski poslanci dr. Tavčar, Gabršček, dr. Ferjančič, Plantan, dr. Ploj, Robič, hrvatsko-slovenski posl. Spincič in dalmatinski poslanci Biankini, Feri, Ivčević, Šupuk, Borčić, Zaffron, Vuković, in dr. Klaič. Predsednikom kluba je izvoljen dr. Ivčević, njega namestnikom dr. Ploj.

Tak je slovenski »liberalizem«. Dober tek!

Skupna eksekutiva socialne demokracije v Avstriji je imela pretečeni teden sejo, katere so se udeležili tudi socialistični poslanci razven Daszynskega, ki je bil zadržan. Konferenca, katero je vodil sodrug Popp, je obširno razpravljala o uspehu letošnjih volitev in sklenila, pripraviti vse za občno akcijo za splošno, enako in direktno volilno pravico.

S Stajerskega.

Piše Vesko Lav Spindler.

II.

»Nasprotniki vam pravijo tudi, da peta kurija ni za kmeta, ampak samo za delavski stan. To ni resnica. Ne dajte se premotiti. In v tem vidite zopet, koliko je tem ljudem do vašega stanu.« Tako in podobno je pisala za časa državnozbornih volitev naša cunja »Slovenski Gospodar«. Kolika perfidija, kolika brezkraina podlost se skriva v teh besedah!

Šlo se je za peto kurijo na Spodnjem Stajarskem. Že pred tremi leti se je bil hud boj med dekanom Žižkarjem in industrijalcem Hribarjem. Žižkar je tedaj zmagal. Toda nezadovoljnost naprednih elementov se je tedaj zvišala, in pač politični nerodnosti naših takozvanih vodij je pripisovati, da že takrat ni vzplamtel boj med naprednimi in reakcionarnimi elementi.

Toda predno govorim o tem dalje, moram omeniti nekaj, kar se mi zdi eminentne važnosti.

Ako primerjamo zastarelo kranjsko in mlado, čilo stajersko napredno stranko, se nam odpre silovit prepad. To je razloček, kakor ne vem med katerimi strankami. Kranjska liberalna stranka je oslabela, je trhla, in za kaj? — Ker je zavrgla socialno-gospodarski program. Stajerska napredna stranka pa se je poprijela tudi tega polja in je torej mnogo, bliže socialistom, tako da nas loči skoro samo nacional-

no vprašanje. (3) Naši naprednjaki so videli, da morajo narod rešiti na gospodarskem polju in jim je bilo do tega, postati stranka nemščanstva, ampak celokupnega Slovenstva.

Toda le slovenstva, ker nacionalna fraza je globoko zajedena i v ta organizem. Nadela si je ta stranka pridevek: napredno-gospodarska stranka, in se torej principiuelno loči od zastarelega liberalizma.

Da se je ta stranka porajala že delj časa, pač ni treba na dolgo razpravljati. Jasno je, da nobena stranka ne iznikne nenadoma, ampak da se, če tudi na skrivnem, pripravljajo vodilni elementi delj časa.

Toda nekaj je, česar tej stranki z njeno »Domovino« vred ne moremo odpustiti. Na ljubo stari frazi, da moramo štajerski Slovenci biti složni, ni hotela ta stranka odkrito se postaviti po robu preplavljajočemu klerikalizmu, in tri leta je hodila kakor zavita mumija svoja pota, da je ni nikdo mogel spoznati, ali je napredna ali nazadnjaška. Pač se je videlo pri natančnejem opazanju dejstev, da tli nekaj v tej mumiji, kar mora vzplamteti, kadar pride trenutek, — toda *taktičen greh* je bila ta simulacija sloge. In zakaj?

Ko bi naši napredni elementi premislili nekoliko razmere, ko bi se vglobili nekoliko v zgodbe v drugih deželah, bi morali spoznati, da mora priti nekdanj do razdora. Videti bi morali, da bode klerikalizem pogubil vse lepše idejale v našem narodu, da bode s svojim oholnim despotizmom zatrl vsak čut človečanstva, da bode narod naposled le pusta marioneta v rokah klerikalizma, se bo dal izrabljati za vsaovjake nepošteno namene, — vse to bi bili spoznali. Toda ne! Naša politika *se mora* gibati samo na površju, tudi naši napredni elementi nočejo iskati v globine, v teme, kjer je bilo gnjilo in puhlo, — in zato? In zato se je morala varovati — »sloga«.

Toda kako bridka je bila prevara! Čekar niso videli naši voditelji, to so videli boljši elementi slovenskega kmetstva in delavstva. Med kmeti se je počelo klerikalizmu nasprotno gibanje in med delavci se je širila socialna demokracija. Vsaj sedaj bi bil trenutek, da bi se nastopilo jasno in odkrito zoper politikasterstvo in despotizem — toda — »v imenu sloge« še dalje, kmete se je proglasilo nemškimi »bauernbündlerji«, delavce pa za sovražnike našega naroda, za brezdomovince, ki hočejo revolucijo, ki hočejo uničiti vsako kulturo. Tako se dela pri nas politika! In sedaj se vrnimo! Prišlo je torej, tudi letos do državnozbornih volitev. Dne 3. jan. naj bi se bila močna bitka med napredkom in reakcijo, ker so vsi elementi postavili svoje kandidate. Ostra časnikarska borba se je počela. Lagalo in zavijalo se je na obeh straneh, na klerikalni vedoma in hudobno, na napredni nekoliko po slabih informacijah. Velikanski talent za obrekovanje in zavijanje je pokazal v tej borbi ravno »Slov. Gospodar«, in mi vsi upamo, da bo dobil častno diplomu.

Klerikalci so kandidirali svojega Žičkarja, ki je v zadnjem državnozbornem zasedanju pač nekoliko sprosil za kmeta a ničesar za volilce one kurije, ki jo je zastopal Klerikalci so to videli, in zato so bili na veliki zvon z onimi malenkostnimi dobitkami, ki jih je dosegel Žičkar za Haloze. Vse se je povečalo. Žičkar se je slikal kakor mučenik, in naš revolverski »Gospodarček« si je privoščil osebnih napadov na privržence Hribarja brezštevilo.

S terorizmom se je delala ljudska volja, to povdarjam, in če hoče »Gospodar«, mu dokazem s **fakti**.

Naprednjaki so kandidirali Hribarja. Reči mora človek, da so se borili pošteno. Kar se je zgodilo zanj, se je zgodilo iz ljubezni do stvari. Toda ako hočemo govoriti odkrito, niti Hribar niti Žičkar nista vstvarjena za to, da bi zastopala peto kurijo.

Peta kurija je za delavce. Da se je tako sramotno izrabljala na škodo delavcev, je zasluga naših vsemogočih zakonodajalcev. Logično mora biti zastopnik te kurije mož, ki razume, česa žele delavci, ki pozna njih bedo in njih težnje, ki je toliko neodvisen in

diskreten, da lahko pri vsaki priložnosti brezobzirno zanje nastopi. To pa ni ne Žičkar ne Hribar. Prvi kot duhoven je popolnoma odvisen od svojega škola, kako bo mož, ki je odvisen od takega gospodarja, zastopal ljudi, ki so s svojo večino v nasprotnem taboru? — Hribar je veleindustrialec. On bi zastopal pač interese industrije, toda nikdar ne odkrito in krepko interesov nižjega delavstva, za katere je bila kurija vstvarjena.

Naravno je torej, da so si socialisti izvolili svojega kandidata v Cobalu. O njem mi pač ni treba govoriti. Kot zastopnik delavstva, kot neustrašen boritelj za njegovo dobro bi bil ta mož izmed treh jedini, ki bi bil sposoben poslanecem. Da se socializem pri nas giblje, kaže to, da je dobil Cobal kljub vsem zaprekam 44 glasov.

A tudi kmečka stranka je postavila svojega kandidata v osebi kmeta Visenjaka. O tem kandidatu kljub vsej diskretnosti ne morem mnogo govoriti. Da razume mnogo o kmetiskem stanu, da bi, recimo, zastopal regulacijo te in te reke, da bi nekoliko povedal o razmerah v svojem kraju, to mu moram pri voliti. Toda dandanes treba politiku tudi vedeti nekaj o svetovni, in če že to ne o evropski, in če tudi to ne, vsaj avstrijski politiki. Da pa ima o tej Visenjaka nekoliko zmedene pojme, je znano, ker se ne more tako z njo baviti, kakor bi politiku trebalo.

Za srednji štajer je kmečka stranka (in ob enem klerikalna) kandidirala kmeta Mlakerja, ki je pa v zadnjem trenutku odstopil na ljubo nemškemu klerikalcu Morzeju in s tem storil perfidno dejanje. Kmečka stranka mu tega ne pozabi. Tudi kandidat Visenjak je dobil precej glasov, kar kaže o dejstvu, da naš kmet ni pripravljen, uklanjati se temu ali onemu, ampak da hoče stati na svojih nogah. Sicer pa o tem pozneje!

Kakor znano, je klerikalna stranka s svojim Žičkarjem prodrla. Zahvaliti se ima zato deloma nezavednosti in politični letargiji našega ljudstva, deloma svojemu brezskrbnemu terorizmu in političnemu fraziranju. Nacionalna fraza blesti in slepi! A propala bo in na njeno mesto bo stopila prava, čista narodnost!

Toda nekaj se je jasno videlo za časa teh volitev: *Samozavest našega ljudstva se budi! In če se toliko trumfirajo s svojo zmago, če se toliko vpijejo, da je naše ljudstvo se verno in da je zato volilo njihovega poslanca — odgovarjamo jim: Luč prihaja z mogočno silo in bo prodrla kralu v najskrivnejše kote!!*

UTRINKI.

Glasi loomuškega nadškofa

Kohna piše: »Za verne katoličane je neizpremenljivo pravilo, da vidijo v svojem vrhovnem pastirju od Boga poslanega voditelja v privatnem in v javnem življenju«. Komentar je nepotreben.

Pater Stojalowski naznanja v svojem listu, da zbira med galiskimi kmeti podpise za peticijo, s katero hočejo kofe prositi, naj prepovedo duhovnikom zborabljanje priznice in spovednice v politične namene. Morda pojde posebna deputacija, s to peticijo, tudi k papežu. Stojalowski je pač naiven, če upa, da bodo škofi omejili neprimerno klerikalno agitacijo.

Sestdesetletni ljudski učitelj I. M. je bil na Dunaju radi beračenja obsojen na tri dni zapore. Sodnik ga je vprašal: »Kako pa, da ste prišli tako daleč?« Revez je odgovoril: »Ker sem pripadal nasprotni stranki, me je duhovniška stranka toliko časa preganjala, da sem moral zapusti svojo službo. To je bilo leta 1875. Poslej nisem več mogel dobiti stalne službe...« Krščanska ljubezen do bližnjega...

Iz Pešte se je v zadnjih treh mesecih izselilo 20.000 delavskih družin zaradi trajne brezposelnosti. Po priliki toliko jih je pa še sedaj brez dela.

Pruski general Puttkammer kritizira jako ostro sedanje vojaške razmere. Stanje »Habt Acht« in paradni marš se mu zdi ne le potrebno, ampak vojaku škodljivo. Glede zastave, ki mora biti vojaku prava svetost, pravi: »Ali je mrtvi kos zastavinega sukna vreden

vse te žive krve, ki je bila zanj prelita? Splošno sodi Puttkammer, da četrtina pešakov v slučaju vojne ni za rabo.

Kraljica Viktorija je zapustila svojim dedičem premoženje, ki iznaša 1200 do 1400 milijonov kron. Lakote jim torej ne bode treba umreti.

Pri pogrebu angleške kraljice Viktorije je bilo okrog 100 ljudi ranjenih.

Staro železo so pred kratkem prodajali v Vatikanu. Ko je bila leta 1870, papeževa država pripojena Italiji, so shranili puške in drugo orožje za bodočo potrebo v kletih. Ali trideset let je minolo, puške so stare in zarjavele in tako so jih prodali. Oj, papeževa država! Oj, staro železo!

Sorodniki nemških vojakov dobivajo s Kitajskega dragocene okraske, umetniške predmete i. t. d. Najbrže dajejo Kitajci te reči vojakom za spomin.

Italijanski kralj želi, da bi bila italijanska mornarica enaka marinam najmočnejših evropskih držav. Krona bode vlado z vso močjo podpirala v uresničenju te misli. Kadar se gre za kulturne potrebe, tedaj kralj v osiromašeni Italiji redno molči.

Novi angleški kralj, največji junak vseh salonov, ne more izhajati s svojo plačo in zahteva 60 milijonov kron na leto več. Dobro da mu ni treba zahtevati krajšega delavnega časa.

DOPISI.

V Ljubljani, začetkom svečana.

Komedija. Tukajšnji časopisi so objavili neko prav po otročje sestavljeno »Poslano« s podpisi priganjačev z južnega kolodvora, ki ima namen, prikazati vse ljubljanske železnice v luči petoliznikov in strahopetljivcev. Na tem »Poslanem« je rečeno: »Sledi 210 podpisov«. Ta ničvredni in neumni dopisek, na katerega so bili delavci na južni železnici, ako niso hoteli izgubiti kruha, moralno prisiljeni, je bil najprvo objavljen v perfidnem »Slovenskem Narodu«, v glasilu tiste liberalne stranke, ki se je pred volitvami v mestni skupini ljubljanski strahu tresla zaradi vedenja socialnih demokratov in kateri bi bil njen najlepši mandat splaval po vodi, ako ji ga ne bi bili rešili socialni demokratje. To sicer ni prvo izdajstvo »Slovenskega Naroda«, ali tako je, da si ga bodo delavci zapomnili. Proti liberalnemu organu bode treba začeti najodločnejši boj. Prav težko ne bode. Znano nam je, da so vneti liberalci v Ljubljani, ko so videli tisto infamijo v »Narodu«, majali z glavami ter so se čudili, da more njih list zaradi par krajcarjev kaj takega objavljati. V »Slovenskem Narodu« je res lepo citati »nek Ethin Kristan!« Ali ljubljanski sodrugi bodo poskrbeli, da se razširi o tem perfidnem glasilu tisto mnenje, katero edino zasluži, in da se liberalni stranki dobro posveti!

Na kakšen način je bilo delavcem tisto »Poslano« izsiljeno, je uredništvu in čitateljem še znano. Danes naj omenimo le še eno sleparstvo. Kakor rečeno, je v meščanskih časopisih tiskano, da sledi podpisom priganjačev, še 210 podpisov. Ali so v uredništvu »Naroda« in v žegnanih redakcijah presteli podpise? Mi vemo, da prometnega osobja niso vprašali zaradi podpisov in jih tam tudi dobili niso. Delavcev na ljubljanskem južnem kolodvoru je pa komaj kakih 70. Od kod torej tistih 210 podpisov za Gutmaka? Zlagani in izmišljeni so, to je vsa resnica.

Slovenec je v tisti notici, v kateri je lomil kopje za Gutmana, napadel socialiste, rekoč, da mu je znano, kako postopata socialna demokrata Polanšek in Sagadin in kaj so delali socialisti na državni železnici, da bi Theuerschuha spravili ob kruh. Sodrugi na državni železnici izjavljajo na to sledeče: »Polanšek sploh ni socialni demokrat; tudi iz železniške strokovne organizacije je izključen in njegovo vedenje napram delavcem, katero Detela protežira, je bilo ravno v »Rdečem Praporu« in v »Eisenbahnerju« objavljeno. Sodrugi Sagadin je zavoljo njegovega prijaznega in človekoljubnega postopanja pri delavcih, ki so mu podrejeni, splošno priljubljen in lažjivi »Slovenec« se zaman trudi, njemu kai

pristi. Theuerschuha pa na državni železnici sploh ni.

Nasprotno pa poročajo sodrugi z južne železnice: Theuerschuha je sprejeto pri nas. Ko je v Ljubljani začelo socialistično gibanje, je igral ulogo agent provocateurja in «lokspicla». Prihajal je v družbo socialistov, psoval železnico in Gutmana, a kadar je slišal, da je kateri tovarš zini besedo, je hitro zbežal k Gutmanu, denunciral. Mnogi železničarji imajo njegovim denuncijacijam zahvaliti, da so bili masreglovanj. Lani se je ta krščansko socialni gospod. zopet na Vrhniki izkazal z — revolverjem, proti dvema sodrugoma. Socialisti mu pač niso odjedali kruha, temveč dobroti nekaterih sodrugov ima ta gospod. zahvaliti, da mu ni veči prav hula pela. «Slovenec» bi pa za njegovo lopovsko pisanje najbolje zaslužil par poštenih za ušesa.

V postajnem skladišču na južnem kolodvoru so pred kratkim poslali celo vrsto delavcev na dopust. Seveda so to utemeljili s starim izgovorom, da ni dosti dela. Kako piškava je ta utemeljitev, so videli delavci neke dni pozneje, ko so primarširali — arestanti v magacin, pa so prevzeli delo ubogih proletarcev, ki so po zimi, ob najhujšem času ostali brez zaslužka. To je menda tista ljubezen, južno-železniške gospode do delavcev, katero slavé Taškar in compagnia bella.

Klečeplazel na našem južnem kolodvoru so v svojem neslanem Poslanem čenčali o priboljšku, katerega je baje Gutman izposloval delavcem. Prihizjena priganjaška garda ve prav dobro, kakšno debelo je s tem zinila. Da so delavci dobili nekaj priboljška, je pač res; zahvaliti ga nimajo Gutmanu, temveč tržaškim delavcem, ki so organizirani in ki so s svojim lanjskim štrajkom pokazali južni železnici, da se ne sme igrati z delavci. Naši tukajšnji delavci bi morali biti svojim tržaškim sodrugom hvaležni in to bi najbolje pokazali, ako bi se organizirali.

Največje veselje imajo delavci na južnem kolodvoru, ker bodo morali sedaj famozno «Poslano» v ljubljanskih časopisih, s katerim so Gutmana proti svoji volji tako slavili, — iz lastnega žepa plačati. To je res lep tableau!

Victoria. — (Canada v Severni Ameriki) 15. jan.

Ker menim, da bi utegnili slovenske delavce ter čitalce «Rdečega Prapora» v domovini zanimati, si dovolim podati malo poročilo iz delavskih krogov skrajnega zapada British Columbie. Upam, velečenjeni gosp. urednik in sodrug, da mi radi tega in kot somišljeniku dovolite zato potrebnega prostora.

Citajoč dopise delavcev in njih pritožbe, ter druge vesti in poročila v «Rdečem praporu», se mi nehote usiljuje vprašanje, zakaj je tako velika razlika med plačo evropskih in tukajšnjih, oziroma tudi američanskih delavcev, ter iz kakih ozirov ondotni podjetniki ne bi zamogli svojih delavcev za mnogo urni poslovi čas boljše plačati, kakor se jih navadno se vedno odpravlja po onem kitajskem kurzu? Ko se vaši delavci mučijo 10 ur pod zemljo, a unanji do 12 ur na dan za fornto, je tu splošni delavni čas ali siht 8 v rovu, 10 ur zunaj, za minimalno mezdo 3 dolarjev v rovu, a za unanje najmanj 2 dolarja na dan. Sicer je od te mezde odračunati za hrano, je pa tudi vpoštevati veljavno dolarja od forinta, ker ta je več kot dvakrat večje veljave. Po British Columbi plačujejo podjetniki 70 centov od tone nakopanega premoga, ali pa 2 dol. od kvadratnega yarda (yards 3 čevlje). S to plačo premogar v 8 urah dela lahko zasluži 3 dolarje. Nakladalec premoga v rovu dobe 2.50 na siht; a tudi po družih, korinskih rovih ni plača manjša. Za druge različne vrste dela je navadna plača 2-3 dol. za 10 urni poslovi čas; kmetje plačajo pa le od 200 do 300 dol., kakor je delavec, na leto. Tudi industrijskih delavcev eksistenca je boljše kakor po Evropi. Manj ugodno je po Ameriki za učiteljski stan, kajti če primerjamo plačo navadnih delavcev z učiteljskimi dohodki, so ti vsekako prepričani; učitelj navadno dobi za prvi razred pouče-

vanja 30, II. 40, III. razred 50 dol na mesec.

Ker vem, da ima «Prapor» tudi naročnikov izmed učiteljev, hočem to ob kratkem pojasniti. V Ameriki obiskuje mladina ljudsko šolo od 6. do 16. leta, do tega časa pa, ako se učenec dobro uči, dostikrat zadnji čas tekmuje celo že z učiteljem, kajti poučuje se samo v deželni t. j. angležem jeziku, zato tudi učitelju zadošča, da je le tega jezika zmožen. Po mestih, v državnih šolah, se poučuje brezplačno; zato gre mnogo mladine po dokončani ljudski šoli v mestno višjo šolo, kjer čez par let naredi učiteljski izpit; ako se pa zato ne odloči, ali te službe — čeprav s prakso — ne dobi, pa znanje gotovo nikomur ne škoduje. Drugi pripomoček k izobrazbi je pa — čtivo, s kojim si priprosto ljudstvo samo pomaga do izobrazbe in olike. Za malo novcev si ti vsakdo lahko nabavi mnogo različnega ter dobrega čtiva, ker je jako ceno.

Kolikor sen imel prilike opazovati ljudi raznih narodnosti, je angleški narod po Ameriki in Canadi najbolje vzgojen. Zabeležim pa lahko v angleškem delavskem slojtu tudi slabo navado, s kojo se razlikuje od drugih narodnosti; ta slabost je potratnost. Angleški delavec, ko prejme plačilo, gre v mesto, in se le tedaj zopet na delo, kadar je «suh». Koliko sto tisoč angleških delavcev se nahaja po Ameriki, ki jim — baje — nikdar ne šine misel v glavo, da bi si kdaj ustanovili svoj dom ter se pošteno oženili, ampak se vedno le zadovoljujejo s pijaco in z blodnicami...

Da se tudi duhovnikom po Ameriki slabo ne godi, je umevno, ker ljudje tu niso ravno tako ubožni, kakor po Evropi. Duhovnik ima navadno letno plačo \$ 800; maše, ki jih dobi zadosti tekom leta plačanih, veljajo dolar, za krst otroka hoče dol. za pogreb 2 dolarja; za poroko pa računa ravno kakor se mu zljubi, navadno zahteva od 5 do 10 dolarjev. Poleg teh naštetih postranskih dohodkov pa so še drugi manjši, časih celo izdatni, ki jih pa ne omenjam.

V štev. 32 «R. P.» lanjskega letnika ste odgovorili «Slov. Narodu», ki je trdil, da v Ameriki ni socializma a so delavski interesi boljši kakor v socialni Nemčiji. Ta trditev v «Narodu» ni umevna, kajti socializem je v Ameriki tudi že splošno razširjen. Pri vseh večjih podjetjih, kjer posluje po več sto delavcev, imajo ustanovljena socialistična društva, tako zvane «Unie»; in če se štrajk pojavi, je takoj splošen, ker delavci so organizirani, zato pa v vsem obsegu tudi enih misli, edini. Večina štrajkov v Ameriki konča z zmago delavcev, ker imajo prekrepe unie; ravno tako je tudi s štrajki železničnih delavcev, kar nam je dokazal štrajk na obsežni Greath Northern železnici, kjer nekatere dni niti pošta ni dohajala. Lastniki železnice so se hote ali nehote kmalu upognili in železničarjem popolno ugodili, ker škoda radi štrajka jim je bila vsaki dan preogromna. Kakor sem imel že čisto priliko videti, imajo socialistični poročevalci po mestih kar na sredi ulice govor, kjer se takoj toliko ljudstva zbere da bolj oddaljenim ni možno govorika več čuti, dasi govori na ves glas. Ob neugodnem vremenu, ali na večer pa imajo za take prilike svoj «Social Hall», kjer se sistematično razpravlja o socialnem problemu.

Jasno je, da Amerika v nobenem oziru ne zaostaja za drugimi deželami; tako se tudi delavski razred zaveda svojih interesov. In ravno za to, ker se delavec če dalje krepkeje organizuje in zbira v moč, se podjetniki in kapitalisti združujejo v veličanske truste, da bi se jim ne moglo do živega. Kdo bode v tem boju zmagal, nam pokaže prihodnost.

Kolikor toliko uničujejo plačo delavcev po British Columbi tudi — Kitajci in Japonci, ker tega plemena se nahaja tukaj če dalje več. V mestu Victoria, ki šteje 28.000 prebivalcev, je od teh 8000 omenjenega naroda. Umeje se, da jih beli ogorčeni gledajo po strani, ker jim škodujejo pri delu in plači; delodajalci pa jih radi sprejemajo v delo, ker so z malo plačo zadovoljni in se dajo izrabljati.

Prirodno zanimivi British Columbie otok je zelo hribovit in gorat svet, a

ima mnogo kovine in premoga. Prirodnim ljudem je prištevati tudi premogokop v mestu Nanaimo, ki je ves pod morjem; v njem posluje nad 500 delavcev. Končno naj pa še omenim, da se sistem komur ni tukaj sreča mila in ki ni zmožen angleščine ter nima denarja v žepu, dostikrat slabše godi kakor v domovini ob črnem kruhu. Znanost mi je, da je že na stotine Slovencev preklinjalo «američanski paradiz».

Kadar se, gosp. urednik, v Trstu zaspala «Svoboda» zopet probudi, nasvetujte ji pot v Ameriko, ker tu bi prvič imela pred državnim pravdnikom mir v drugič pa bi Slovenci v Ameriki potrebovali tak list. Živela svoboda!

DRUŠTVENE VESTI.

Podružnica Sv. Andrej splošnega pravovarstvenega in strokovnega društva ima v soboto, 9. t. m. ob 8. uri zvečer svoj občni zbor v gostilni «Ai campi elisi». Dnevni red: 1. Društveno in blagajnično poročilo. 2. Vplačevanje in upisovanje. 3. Predavanje.

Budarsko društvo v Trbovljah ima vsako nedeljo ob 2. uri popoldne v društvenih prostorih (v gostilni gospe Ane Lesjak, št. 64) diskusijo, na katero vabi odbor vse ude.

Za dnevnik.

Reven, Sp. Idrija 2 K. — Jakob Slivnik, Jože Koder, Janez Koder, Lorenc Ferjan, Andrej Lukanc, Janez Smid, Anton Zupančič, Janez Poljanc, Jože Mulej, Janez Pangerc, Jakob Mandelc, vsaki po 20. vin. 2 K. 40. — Galob (vesela družba v Zagorju) 3 K. 70. — Izkazano 7 K. 36. Skupaj 15 K. 46 vin.

Lastnik lista: Panek Alojz.
Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopac Josip.
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

V ponedeljek, 14. t. m. ob 7 uri zvečer bode v gostilni

„All' Unione“

ulica Geppa 1

— javen železničarski —

shod

z dnevnim redom:

Delavni čas na železnicah in obljube železniškega ministra.

Železničarji! Udeležite se mnogoštevilno tega shoda. Sklicatelj.

Splošno delavsko napredno izobraževalno, pravovarstveno in podporno društvo za Kranjsko

prilredi dne 9. svečana t. l. v Koslerjevi privovarni v Spodnji Šiški

predpustno veselico

z bogatim in zanimivim vspešnim in sodelovanjem tamburaškega zbora «Krim» viško glinške čitalnice pod vodstvom g. Stj. Lehpamerja.

Dve burki v 1 nastopu:

Ciganovo politiziranje

in **Kmet v apoteki**

izvaja gosp. Dušan Ilič.

Ples — prosta zabava — šalija pošta.

Začetek ob 8. uri zvečer.

Vstopnina pri blagajni 60 vin., v predprodaji 40 vin.

K obilni udeležbi vabi Odbor.

Mašinist

ki je izurjen v tovarni za opeko (Falkziegelei) in zmožen slovenskega jezika, se sprejme s 1. marcem v službo v tovarni

A. Peterlin & tov.
v Ribnici, Kranjsko.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrealih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franco vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

DELAVEC RDECI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

naročnina iznasa: Za Avstro-ogrsko kraljevo: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštno proste. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.32 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnistvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

POLITICIONI ODSEVI.

V Trstu, 15. siveana.

Socijalno demokratska zveza v državnem zboru je predložila naj se voli odbor 36 udov, ki ima izdelati zakon za uvedbo splošne, enake, direktne in tajne volilne pravice za državni zbor in sicer za vse državljane od 21. leta naprej.

Češki narodni socijalisti zahtevajo splošno volilno pravico od 24. leta naprej. Vsak volilec bi moral najmanj šest mesecev stanovati v dotični občini. Žene naj bi imele samo aktivno volilno pravico in sicer samo dokler niso poročene. To se pravi: Narediti, da bi bil volk sit, in koza cela. Komedija.

Državni proračun za leto 1901 kaže skupno potrebnost K. 1641,113,344. Skupno pokritje iz naša K. 1641,997,585. Prebitka je torej 884,241 kron. Proračun kaže proti rednemu proračunu leta 1900, brez investicijskih proračunov, narastek v potrebnosti od K. 58,082,757 in narastek v pokritju od 58,146,763 K. torej za 64,006 višji prebitki.

Socijalni demokratje v Nemčiji so izdali oklic na narod, v katerem odločno protestirajo proti namenu nemških vlad, da bi zvišale, odnosno na novo upeljale colnino na življenske potrebščine, kakor žito, živina, meso, maslo, sir, jajca, sadje, zelenjava, krompir i. t. d. Proti temu ogromnemu podraževanju najpotrebnejših predmetov hočejo socijalisti podati državnemu zboru protestne peticije za katere bodo gotovo dobili milijone podpisov.

Novi srbski kralj Milan je umrl dne 11. t. m. na Dunaju. Rojen dne 22. avgusta 1854 v Rumuniji, je bil v Parizu v avgustu leta 1868, po umorinikuza Mihajla v Topčiderju, razglašen za kneza srbskega. Milan je bil brez suma nadarjen človek; ali bil je tako pohlepen za zahval in uživanja da je moral tej strasti žrtvovati vse, kar je plemenitejšega v človeku. Kot vladar bi bil imel ravno Milan krasno in hvaležno nalogo: Ne vsled velikih talentov in bojnih uspehov, temveč vsled srečnega slučaja je dobila

Srbija pod Milanovo vladjo popohio svobodo, kajti na berlinskem kongresu je bila dežela izdatno povečana in je postala suverena (neodvisna). Milan pa je dobil naslov Visokosti. Za človeka, ki bi imel dobre volje, se je tu odpiralo široko polje za delovanje. Narod, ki se je komaj iztrgal iz suženstva in barbarstva, dvigniti in ga pripeljati do civilizacije, bi bila krasna naloga. Toda Milanu Obrenoviću so rojile druge misli po glavi. Leta 1882 si je pridil naslov kralja. Leta 1886 je povzročil znano vojno z Bolgarijo, na kateri je bil sramotno tepen in leta 1889 se je odpovedal kraljevanju, ker je bila njegova vladarska nezmožnost preočitna in ker je hotel uživati življenje. Za 13 letnega sina Aleksandra je vladalo regentstvo. Milan pa se je začel potepati po svetu, največ po Parizu in po svetovnih kopališčih. Leta 1888 se je ločil od svoje soproge Natalije, pa je živel z različnimi ženskami, katerih ljubezen je užival za drag denar. Dasi je tudi kot razkralj dobival polovico svoje prejšnje kraljevske plače, mu vendar ni bilo nikdar dosti denarja in regentstvo je moralo vsek hip pomagati. Leta 1891 je prišel Milan v tako zadrego da se je za trimilijone dinarjev odpovedal vsem kraljevskim pravicam in celo srbskemu državljanstvu ter je obljubil, da ne pride nikdar več v Srbijo. Cesar so bili Srbi prav veseli. Toda ko je Aleksander prevzel vladjo od regenta, se je tudi Milan kmalu zopet pokazal v Srbiji, kjer je toliko časa intrigiral, da je postal zopet nemogoč. Odkuril jo je torej vnovič v Pariz, odkoder je vsak hip „pumpal“, zdaj pri srbski vladi, zdaj pri ruskem carju. Na svojega sina je dobil zopet tak upliv, da ga je Aleksander leta 1898 imenoval nadpoveljnikom srbske vojske. Tako je postal zopet neomejeni vladar v ubogi izmučeni Srbiji in vrsta procesov proti njegovi nasprotnikom, zlasti sodnijska obravnava radi Kneževićevega atentata je še v splošnem spominu. Lani se je sprl z Aleksandrom, ko se je leta zaročil in oženil. Aleksander mu je

prepovedal povratek v Srbijo. Milan pa je zlasti med vojaštvom rovaril proti svojemu sinu. Ostal pa je na Dunaju, kjer je tudi umrl v svojem razkošnem privatnem stanovanju v Johannesgasse za plućnico, ki jo je dobil kot posledico influence.

Avstrijska zunanja politika je Milana vedno ščitila in to je mnogo storilo, da ne čuti v Srbiji nobene ljubezni, niti prijateljstva do Avstrije.

V Italiji je izbruhnila prav nepričakovano ministrska kriza. Njen vzrok ne leži v velikih političnih dogodkih, temveč v osebnih željah meščanskih političnih „veljakov“. Večina v italijanski zbornici je sestavljena iz raznih malih skupin, katerih vodje bi vsi radi postali ministri. Med njimi je zlasti velik streber Sonnino. Ko je bila v zbornici razprava o velikem štrajku v Ženovi, pri katerem se je Saraccova vlada pokazala popustljivo, kar je bilo edino pametno, je Sonnino naskočil ministristvo ter mu izrekel nezaupanje. Saracco bi se bil rešil, ker socijalisti in republikanci niso hoteli vlade vreči radi pravične reči. Toda Saracco je sam ustrelil velikega kozla, ker je ravno ta čas predložil načrt protianarhističnega zakona, s čemur je prisilil radikalne stranke, da so odločno nastopile proti njemu. Tako je dobil z 216 glasovi nezaupnico ter je padel. — Kralj je poklical Zanardellija ter mu je naložil, naj sestavi novo ministristvo.

Na Španskem se ponavljajo zadnji čas vedno pogostejše protiklerikalne demonstracije. V soboto je silna množica v Valenciji demonstrirala pred jezuitsko cerkvijo. V Barceloni so dijaki s kamenjem sprejeli voz papeževega nuncija. Tudi po drugih mestih so velike demonstracije. V pokrajini Valencio je radi tega razglašeno obsedno stanje.

Dne 10. t. m. se je v mestu Valenzia množica pod vodstvom poslanca Haneza zbrala pred nekim ondodnim samostanom ter ga je polila s petrolejem. Zandarmerija je s težavo zabranila, da ga niso zažgali. Pred drugimi samostani in pred duhovniškim semeniščem so

govorili roke, kakor človek, ki se je zbudil, preden vstane. Nejasnost okolice, kakor so jo videle njegove kalne oči, mu je bila sedaj zelo neprijetna in ga je kar bolela. Hotel je videti vse jasno. Ali oči niso hoteli prav slušati in precej nevoljen jo je ubral Peter domu. Ko je sedel na lesenem stolu ob stari mizi, ki je imela eno nogo s papirjem podloženo, se je zopet zdramil in misli so ga na novo jele obhajati. Lepo je bilo danes. Pa kaj to... koliko je še lepega na svetu, tu v mestu in v okolici, pa potem po drugih krajih. In pravzaprav... no, da, da bi vsaj kaj videl, preden človek umrje. Ali kako, če mora človek vsak dan posedati v zaduhli pisarni — seveda, ker je treba delati, da si more človek zaslužiti vsakdanji kruh. Tako daleč je prišel s svojimi mislimi in v tovarna je stala pred njegovim duševnim očesom in strogi seč, ki ga uprašuje, kje se je potepal, vsem ko je delo v pisarni ležalo. Te slike se je tako prestrašil, da se je brez volje hitro slekel in vlegel v posteljo. (Utrujenost ga je premagala in kmalu je zaspal.)

(Dolje prih).

Listek.

PREPOZNO.

Spisal E. K.

(Dolje)

Leta so tekla. Peter pa ni niti prav opazil, da čas mineva. Saj je bil dan podoben dnevu. Kar se je v njegovi pisarni izpremenilo — nekoliko tovarišev se je tekom let izmenjalo enkrat so dobili novo omaro z aparatom za registriranje, vsi so stene pobelili — to ni bilo pravzaprav niti vredno besed. Izven pisarne pa je bila za Petra skoro sama tuma; njegov svet je bil med znanimi mu štirimi zidovi. Danes pa se zdi Petru naenkrat, kakor bi bilo v tem nekaj napačnega. Takaj časa se mu vsiljujejo misli v glavo, katere bi imenoval „filozofske“. N. pr. Zakaj ne bi smel tudi on uživati sveta? Ali je med ljudmi kak bi-stveni razloček? Ali je lastnik tovarne, njegov najvišji gospodar, ustvarjen iz drugega testa, kakor on? Ko se je izlegla prva taka misel v njegovih možganih, so ji druge, bolj in bolj predrzne, kar bliskoma sledile. A naenkrat je bil zopet konec filozofije. Lepota gozda,

solnce, drevja, lepota, katero je nekdaj očutil, ne da bi jo mogel le skromno vpisati, ga je popolnoma premagala. Sanjal je z odprtimi očmi, užival je prostost in krasoto. Tedaj ga je spopadla želja, da bi užil še več lepega. Dvignil se je, pa je odkorakal po pešpotih, bolj globoko v gozd. In niti hip ga ni obšla misel na tovarno in na pisarno. Ali kmalu je očutil, da je truden. Tiha želja ga je vlekla dalje, ali slabost v nogah in v prsih mu je prav odločno svetovala, naj se vrne. In šel je. A šlo je vse težje. Polastila se ga je neka omotica, kakor bi bil malce pijan in ta pol-nezavednost je blažila njegovo utrujenost. Bilo mu je, kakor bi gledal svet skozi pobaryane, svetle naočnike. Lepe so se mu zdele nejasne slike, ugodno se mu je zdelo nedoločno petje in žgolenje ptic, ter pomirni glasovi cvrčkov in drugih živalic. Sel je, kakor bi spal. Naenkrat se je Peter nevedoma ustavil. Mehanično gibanje njegovih nog je prenehalo in šele ko je že nekaj hipov stal, je opazil, da ne hodi več. Tedaj mu je bil spanec, ki mu lezel v oči, že mučen. Začel si je meti oči in izte-

bile demonstracije ves dan; ljudstvo je pobilo mnogo sip. — V mestu Puerta Sol so dijaki demonstrirali proti uredništvu klerikalnega lista Paris. Ker jih je hotela policija zadržati, so metali kamenje na njo. V Madridu, kjer so radi mojitve princesine asturiske zaprli vseučilišče in dali dijakom prosto, so dijaki pred univerzo protestirali proti tem praznikom. Potem so odkoricali k Pradu, klicaje „dol z jezuiti!“ V Granadi so dijaki demonstrirali pred jezuitskim samostanom. Ko so začeli metati kamenje v okna, so iz samostana streljali na dijake.

Pri volitvah za bolgarsko sobranje je bilo izvoljenih 38 vladnih kandidatov, 31 Cankovcev, 27 demokratov, 23 Stojkovcev, 13 agrarcev in 5 Radoslavovcev, in 3 socijalisti, volitve.

DRŽAVNI ZBOR.

Česka socijalno demokratična poslanka *Hypes* in *Cingro* sta podala v državnem zboru isto izjavo proti državnemu pravu, kakor leta 1897. *Hypes* je rekla: „Tretja seja.“

Tretja seja. Današnja seja se je splošno pričakovalo z veliko napetostjo, kajti vsiti se je imela volitev predsednika in znano je bilo, da so bile vse stranke radi te volitve v zadregi. Vsaka bi bila imela rada predsednika izmed sebe in vsaka bi ga bila tudi rada odgnala od sebe. Vsaka je hotela imeti čast, da je predsednik iz njenih vrst, a nobena ni hotela imeti odgovornosti. Tako se je zgodilo, da je bil končno za predsednika voljen poslanec, o katerem niti zbornica niti občinstvo ničesar ne ve. Skoraj z vsemi glasovi — socijalisti so glasovali nasprotno — je bil izvoljen grof Vetter od Lilije, poslanec moravskega veleposestva, sin moravskega deželnega glavarja, mož ki ni niti Čeh niti Nemec, ne naprednjak in ne nazadnjak, skratka popolnoma brez barve. Le grof je in želja mu je, da postane to, kar je sedaj njegov oče. Stranki ne pripada tako rekoč nobeni; v državnem zboru sedi v centru moravskega veleposestva, to je v zvezi, ki stoji vsega skupaj tri može. Grof Vetter od Lilije je bil že v zadnjem parlamentu poslanec, ali doslej ni bilo še ničesar slišati o njem.

Seja je pričela ob 4. uri popoldne, ker je bila pred tem na željo klubskih načelnikov na tri ure pretrgana. Glasovalo se je z glasovnicami polimentih. Oddanih je bilo 374 glasovnic, med njimi 14 praznih, 10 na ime Pernersorferja, 344 pa na ime grofa Morica Vettera od Lilije. Novo izvoljeni predsednik je ogovoril zbornico kakor po navadi obljubo, da bo nepristrans na vse strani.

Potem se je vršila volitev podpredsednikov ter je bil voljen za prvega podpredsednika Nemec Prade, za drugega Čeh dr. Začek. Tudi ona sta imela kratke zahvalne govore. Za zapisničarje so bili izvoljeni dr. grof Szeptycki, dr. grof Deym, dr. Stojan, dr. Skedi, Albrecht, dr. Weisskirchner, Horica, dr. Kern, dr. Ferri, Berger, baron Ehrenfels, dr. Bartoli, za reditelja vitez Vuković in Walz. Prihodnja seja v torek.

Cetrta seja. 12. seja. Začetek seja ob 12. Ministri so navzoči. Zbornični predsednik raznanja, da je došel dopis, ki zadeva izjavo preste naslednika *Prana Ferdinanda* pred njegovo poroko z grofico *Chotek*. Predsednik pravi, da sprejema zbornica izjavo spoštljivo na znanje ter jo bo dala uložiti v arhivu. Poslanec dr. *Gross* predlaga, da ozirom na nehavno važnost te izjave za bodočnost Avstrije, naj se voli odbor 37 članov, ki naj v kratkem zboru predloži svoje poročilo. Dr. *Kramar* (Mladoček) čita izjavo, ki v imenu čeških poslancev zanika, da bi se smel državni zbor tudi za „kraljestvo Česko in listem v telesne dežele (!)“ pečati z vprašanjem v nasledstva, kajti to pravo pristojba buje samo deželnim zborom čeških dežel. *Gross* predlog je bil v odsonosti Četov in Hrvatov sprejet z vsemi protiglasovom fevdalcev.

Čita se predloge, načrte in interpelacije. Vlada predlaga 88. naredb po § 14, katere je izdala od julija 1897 do decembra 1900, ter pet zakonskih načrtov o novih železnicah, o vojaškem naboru, o ustano-

vitvi poljedeljskih zadrug, o zvišanju davka na žganje in o porabi viška iz skupnih sirotinskih blagajnic.

Poslanec so uložili 8 nujnih predlogov, za podporo vselaj nimov, 212 navadnih predlogov in 14 interpelacij. Socijalno demokratična zveza predlaga *Cingrov* načrt o uradni delavni razmer v rudnikih ter dr. *Ellenbogen* načrt o regulaciji službenih razmer na železnicah. Interpelacij so vložili socijalistični poslanci 12.

Jancovski (Poljak) predlaga, naj se voli odsek 47 članov, ki naj izdela addresso kot odgovor na prestolni govor. Isto predlaga dr. *Pacak* (Mladoček). *Pernersorfer* (socijalist) predlaga, naj se otvori debata o prestolnem govoru.

Ministrski predsednik dr. *Kerber* govori o svojem delavnem programu. Pravi da nima nobenih skritih misli in da bode vlada v vseh rečeh jasna in določna. Vlada nima namena, hitro izvesti volitve v delegacije in v kvotno deputacijo in potem vladati s § 14. Zanašajoča se na voljo za delo, bode vlada najprvo predložila proračun, potem načrt o investicijah, s kratka osnove, ki so danes državnemu zboru predložene (Zakon o deveturnem delavništvu v rudnikih in med njimi). Minister upa, da bode parlament deloval idr.

Finančni minister *Böhm-Bawerk* predlaga proračun.

Znano je, da že tri leta ni bilo parlamentarno dovoljenega proračuna v Avstriji. Letošnji proračun pokazuje deficit. Posebni proračun za investicije je finančni minister napustil. *Böhm-Bawerk* je široko razvil svoje nazore o narodnem gospodarstvu. Pravi, da se je vedno težilo nad slabimi časi samo leta 1872, pred največjo krizo pretečenega stoletja je bilo videti vse zadovoljno. Minister pa ne želi take zadovoljnosti. Sedajni čas, slab, kakor ves svet, misli minister, meni, da država in prebivalstvo v gospodarskem oziru počasi, ali neprenehoma napreduje. Nadalje govori o zboljšanju plač državnih služabnikov, v ta namen se je porabilo za regulacijo uradniških plač.

Plač in kongruentnost. K. 30.969.000 plače služabnikov, 7.435.000 plače uslužbencev, na dr. železnice 6.068.000 dohodki finančne straže, 2.800.000 plače pri domobranstvu in 1.590.000 plače pri vojaštvu in pri mornarici v dev. tablini 6.639.000 dohodki poštarjev, 3.872.000 za delavce v tobačnih tovarnah. Se rabijo 2 milijona kron, splošno iznaša svota za zboljšanje gmotnega položaja državnih služabnikov okrog 80 milijonov.

Naš finančni položaj — pravi minister — je dosti dober, da ga sodimo brez skrbi, ali ni dosti dober, da bi smeli biti lakomni. Tudi finančni minister apelira na zbornico, naj deluje. Po *Bawerk*ovem govoru so bili voljeni legitimacijski, imunitetni in peticijski odsek. Sledil je kratek komičen intermezzo *Schönerer*ja in tedaj je bila seja zaključena.

Domache stvari.

Hrvatsko-slovenski klub se zdi „Narodu“ odnosno njegovemu duhajskemu dopisniku tak uspeh, da sme biti najponosna napredna slovenska stranka. Nam se zdi, da bi imelo biti tistih par liberalcev, kar jih še je v Sloveniji, na ta žalostni klub vse kaj drugega kakor ponosno. „Narodov“ dopis pravi, da stirje napredni slovenski poslanci niso imeli ničesar proti naglasitvi krščanskega temelja, ker je njih stranka liberalna, nikakor pa ne protikrščanska. Gospodje liberalci so res lepo napredovali v jezuitski logiki. Da bi bili protikrščanski, tega ni pač nihče od njih pričakoval ali zahteval, toda med protikrščanstvom in krščanskim temeljem leži še marsikaj vmes in kdor izjavlja v prvi vrsti svojega programa, da stoji na krščanski podlagi, je povedal, da je politično krščanstvo prvi in najvažnejši predmet njegove brige. Liberalci so vedno naglašali — in to je bilo morda edino pametno načelo njih stranke, da nima vera ničesar opraviti s politiko, če so pa vendar sedaj podpisali izjavo, da stoje na krščanski podlagi, so s tem zatajili in izdali svoje lastno načelo, iz zagate, v katero so zašli, pa ne bodo več našli izhoda. „Narod“ se zviša, ker

čuti liberalno blamažo. „Krščansko podlago“ tolmači sedaj z besedami: „Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe in ne dajaj mu hudega za dobro“. Ali v uredništvu na kongresnem trgu cutijo prav dobro, da je to le prazen izgovor. Spesobnosti naših liberalcev ni treba previsoko ceniti, ali tako neumni vendar niso, da bi videli v hubezni političen element, da bi „krščanstvo“ v politiko tako smatrali, kakor pisarijo v svojem glasu. Stati na krščanski podlagi, pomeni priznavati papeževo in škofovsko avtoriteto v politiki, zagovarjati klerikalno šolo, — skratka: politično krščanstvo je klerikalizem. Dr. Tavčar vendar ne upa, da bodeta duhovnika *Biankini* in *Spinčič*, ki sedita v klubu ob njegovi strani, zagovarjala svobodno šolo brez duhovniške komande? Ne. Tavčar in ostali tako zvani liberalci vedo prav dobro, da v tem klubu ne bodo smeli zastopati svojega liberalizma, ali nesrečna manija, i grati visoko politiko, jih je sunila v to pristno klerikalno organizacijo. Hrvatsko-slovenski klub na krščanski podlagi je grob slovenskega liberalizma.

„Slovenski Narod“ je ves navdušen za škofa *Strossmayerja*, ker je pristopil „Hrvatskemu Sokolu“ kot član. Najse inihče ne moti. S tem pristopom ni rečeno, da bode *Strossmayer* nosil rdečo srjajo, ali pa da bode telovadil v zagrebški Sokolovni. Djakovski škof je pristopil koto ustanovnik, kar pomeni, da se nahaja moč v srečnem finančnem položaju, ki mu dovoljuje, za sto ali dvesto kron kupiti diplomu tudi zagrebškega „Sokola“. Emfatično kliče „Narod“ pri tej priloznosti: „Razume se, da je v Hrv. Sokolu tudi več drugih duhovnikov. Kako vse drugače pa je pri nas, kjer je sedanjí škof dr. Anton Mahnič. Sokola obsojal z najgostimi podtikanjí. „Narodu“ je torej prav žal, da ni tudi v slovenskih sokolstih društvih, ki so vendar kakor je obče znano, strogo liberalno-nacionalna, vse polno duhovščine. „Narod“ ima pač kakor bog Jan dva oblija. Radi bi le vedeli, katero je pravo. Ali govore liberalci takrat iz prepričanja, kadar pravijo, da spada duhovnik v cerkev, ali takrat, kadar očitajo klerikom, da niso udje „Sokola“? Skoro je misliti da je ves „Narodov“ antiklerikalizem zelo imeten: njegova protiklerikalna fraza nima drugega namena, kakor drapirati boj proti konzumnim društvom in pa delati osebnó reklamo nekaterim evljakom. Kdo najse temu še čudi, odkar je prvi in največji liberalec dr. Tavčar osnoval klub na krščanski podlagi?

Druge bolezní nimajo pri „Edinosti“, kakor zahtevati od jugoslovanskih časopisov, naj nastavijo skupnega dopisnika v Petrogradu. Nacionalizem poraja mnogo bolezní, ali ta manija presega že vse. Slovenci in Hrvatje nimamo z Rusijo čisto ničesar skupnega. Petrograd je za svet in za Slovanstvo tako male važnosti, da naši najbolj šovinistični časopisi po cele mesece ne objavijo niti enega telegrama od onod. Ali posebnega dopisnika bi radi tam imeli? To pač pokazuje, kako je nacionalizem brez glave. Pa — če imajo gospodje preveč denarja, naj ga le razmejejo. Svetujemo jim samo, naj se ne zaračunajo; kajti če spravijo na mesec po računu „Edinosti“ 400-500 kron skupaj, tedaj ne bodo imeli dolgo korespondenta. Kajti od česa naj moč plačuje informacije, dopise in brzojave za več kot 20 časopisov in od česa naj potem še sam z družino živi, to je tuka pozabila povedati. Sicer pa je vso otročarjo itak menda le vsled pomanjkanja gradiva natisnila.

S proge Ljubljana-St. Peter nam pišejo: Pravičnost ljubljanske inženirske sekcije je veličanska. Vse naredbe o regulaciji delavnega odnosno službenega časa ji delajo toliko skrbi, kakor lanjski sneg. Nekateri čuvaji na manj važnih točkah imajo še službo, ki je vsaj nekoliko šloveska, ker vsako noč lahko spe. Nasprotno pa morajo čuvaji na važnih mestih, n. pr. ob glavnih prehodih po tri noči zaporedoma opravljati svojo težko službo, potem se le se smejo od 10. zvečer do 5. zjutraj odpočiti. Tu bi res bilo dobro, malo s kolom podregnuti, drugače gospodje v sekciji nikdar ne bodo odprli oči.

Nazgode na tržaskem južnem kolodvoru niso nič posebno novega. Ob tel-

kem delu in večnem prigananju paznikov bi bilo pravo čudo, ako se ne bi zgodilo dosti nesreč. Ljudje so tega že vajeni in za to se ne sliši v javnosti večkrat o neugodah. Ali če se s ponešenimi ljudmi še postopa kakor z živino, tedaj je kolodvorski gospodičar prebi posvetiti. Dne 21. januarja se je v tem oziru zopet izkazal znani Smid, neolikani priganja z manirami kakšnega za župo služočega trjarja. Tega dne se je ponesrečil skladišni delavec Ivan Prelec. Dvigniti je moral zaboj, ki je bil pretežak in isti mu je zdrsil in padel na roko, tako da mu je kazalec na desni roki kar preklalo. Kri je brizgnila daleč naokoli. Ko je delavec Smidu razrazil nezgodo, je »bog« odgovoril: »Ja — zdravnik! Vam ne morem dati.« Prelec je omenil, da pojde vsaj na rešino postajo. Smid pa ga je odgovarjal, čes: »Skoda da pride v časopis!« Ne vemo, ali naj se bolj čudimo nečlovečnosti ali prevzetnosti tega gospoda. Kaj si mož neki domišlja, če pravi: »Zdravnik! Vam ne morem dati?« »Kdo pa pričakuje od »Kapo-fakina« zdravnika? On ne more zdravnika niti dati niti nedati, ker nima nobene komande nad zdravnikom. Ali njegova prokleta dolžnost je ponesrečenemu dati dopust, da more iti sam k zdravniku ter ga eventualno o potrebnem poučiti. To je vse, kar se od njega zahteva in to tudi mora izvrševati. Drugače ga bodo delavci energično spomnili na njegove dolžnosti. Ob tej priložnosti mu tudi svetujemo, naj že odloži svojo aroganco, kajti če se prav postavlja kakor petelin na gnoju, vendar vsaki delavec, da ni nič drugega kakor kapo-fakin.

Socijalizem v občini.

(Napisal Abditus.)

Jedna najvažnejših nalog občine je gotovo izobrazba občinarjev. Posebno danes, ko zahteva življenje, na vseh koncih in krajih mnogostranske omike in izobrazbe, je dolžnost občine, da skrbi za povzdigo omike po vseh svojih močeh.

Tu pridejo najprvo v poštev ljudske šole. V mnogih krajih obstoje nekatere privatne šole. V te šole, ki so redno zelo drage, zahajajo večinoma le otroci zgornjih desetistoev. Današnja buržvazija namreč misli, da Mrlpela baje naj pristojeca avtoriteta in uglednost če bi otroci bogatašev pohajali v šole, kjer sede na pr. tudi delavski in kmetijski sinovi v svojih priprostitih topičih.

Skoraj vsi znamenitejši pedagogi so se izrekli za splošno ljudsko šolo. Že stari Pestalozzi je dejal: Sin beračev in sin knezov sta enake narave in t.d. Ponekod na Nemškem so se vsi sloji dolgo branili pošiljati svoje otroke v ljudske šole; danes jih pošiljajo. Ravno tisti ljudje, ki vedno pridigajo proti razrednemu boju proletarijata, bi morali stati na tem stališču. Po privatnih šolah se že malim, nezavednim otrokom vbije v glavo razredna razlika, ki loči njih roditelje.

Tudi takvoz pripravljalne šole so docela nepotrebne. Izgovor, da je teh treba za učence, ki iz katerih koli vzrokov niso zamogli si pridobiti potrebnega znanja za višje razrede, ni utemeljen. Le ljudske šole treba tako uravnati, da bodo zamogle z uspehom funkcionirati. Ko se to zgodi, postanejo pripravljalne šole nepotrebne.

Prilavljalne in privatne šole so precej ozko zvezane. Kjer je mnogo pripravljalnih šol, je tudi pripravljalna.

Seveda: Neumestno in s pedagogičnega stališča neutemeljeno bi bilo, če bi se starše sili, kam in komu naj pošiljajo svoje deca v šolo, ker bi se s tem jemala starišev neka pravica.

Vendar pa nam to skušnja in praksa dokazuje, da ravno tam, kjer so ljudske šole dobro urejene, ne obstoji privatnih.

Izdatki, ki jih ima občina za šole, se vedno povečujejo in neso velike obresti. Na Slovenskem je pretredba ljudskih šol od strani občine postala velika sila. V smislu pravdnega socijalizma bi treba izpeljati reforme, ki bi bile že davno na mestu.

Občina mora skrbeti na svoje stroške za popolno brezplačnost učnih potrebščin. Nasprotniki te zahteve trdijo, da

bi učenci z učnimi predmeti ne varčevali, če bi jim to dala občina. Ta trditev nima jedra. Ne v kupovanju, temveč v upravi leži važen pomen vzgoje. Otroci morajo danes imeti stvari kot svojo last smatrati!

Posebno je to potrebno tudi za slabše stoječe občinarje. Delavec, ki komaj toliko prisluži, da se posteno preživi, zamore, presrbuje le z največjo težavo svoji deci učne potrebščine in mnogokrat otroci revnejših slojev v šoli vsled tega zaostajajo za drugimi svojimi součenci. Občina, ki je to zahtevo socijalizma realizovala, je napredovala v vsakem oziru. Proti temu se najdejo vsakovrstni pomisleki, katerih pa ne bomo navajali, premalenostni so. Le en sam primer. Pravi se, kakšnega ne bo dovolil, da bi občina njegovim otrokom šolske potrebščine darovala. Kdo se ne smeje? Sicer pa je znano, da so ravno bogatši bolj lakomni na take krajcarje, kakor največji reveži.

Ljudske šole imajo danes veliko napako v tem, da so posamezni razredi prenapolnjeni. Danes je postalo normalno, da poučuje učitelj 70-80 otrok nakrat. Tu leži, kar povzroča pravi neuspeh ljudske šole. En učitelj bi smel poučevati k večjemu 30 do 40 otrok, da bi se zamogel z uspehom lotiti svojega dela in ne samo mehanično učiti s prislovico: »Kdor si kaj zapomni dobro, če ne pa tudi.« Šole so povsod prenapolnjene in učni motnji ni!

Nadarenim otrokom bi morala občina preskrbeti možnost nadaljne izobrazbe. Po nekod je to vpeljano na Slovenskem še ne! Ali kar je, pomeni zelo malo.

Občina pušča take dečke, kateri se učé na stroške občine, na leta in leta v enem razredu ter jim s tem kraje dragocen čas. Vsakdo, ki je s 14. letom dovršil ljudsko šolo, mora imeti pravico, na občinske stroške se nadalje izobraževati; občina pa ne sme tega napravljati od tisoč slučajev odvisno.

Posebno skrb mora imeti občina za učence, ki so telesno ali duševno zaostali, za tako deca so potrebni posebni učni kurzi. Ustanovitev šolskih otroških zbirališč je danes nujna potreba. Ljubljana, središče Slovencev n. pr. nima ne jednega takega otroškega vrtca na občinske stroške. To je posebno potrebno za otroke delavskih slojev, ki so čisto prepušteni samim sebi; treba je gledati, da se ta zavržena deca preskrbi z vsem potrebnim. Zaboga, saj oni niso krivi svoje bede! Mnogo se je že pisalo o tem, ali naj se za šole nastavi posebne šolske zdravnike ali ne. Na vsak način pa se mora že naprej reči, da bi tak zdravnik ne smel biti nič zapovednik učitelja. Z ozirom na zdravstveni stan in vpliv, ki ga ima na duševni razvoj mladine, se mi zdi zahteva, da se nastavi take zdravnike, vsakakor opravičena; tudi to je stvar, za katero bi se občina imela bolj brigati.

Tudi obrtna nadaljevalna šola so velikega pomena. S 14. leti človek ne more biti gotov. Do 18. leta je čas za izobraževanje zelo primeren. V Avstriji in tudi na Slovenskem obstoje nekatere šole oziroma se take misli napraviti. Po mestih so večerni kurzi za obrtne vajence. Toda vsak pameten človek, ki se mu gre zato, da ima pouk tudi uspeh, mora pritrčiti, da sedanjí načrti v tem oziru ne veljajo. Človek, posebno vajenec, ki dela 10-12 ur na dan, ki mora kot podrejenec prenašati vse mogoče šikanje, ni zmožen se pozno v noč se učiti. Tako pride potem, da pouk nima uspeha, ki bi ga lahko imel.

Če se hoče tu napredovati, se mora vaječem dati vsaj vsaki teden dva popoldneva prosto, da se zamorejo z uspehom posvebiti nadaljnemu pouku in izobrazbi.

UTRINKI.

Konferenca socijalno demokratičnih občinskih predstavnikov sklicuje socijalistična volilno-okrajna organizacija v Libereu na 3. marca. Na češkem je že toliko občin v socijalističnih rokah, da je taka konferenca zaradi enotnega postopanja potrebna.

Komedijanstvo imenujejo celo česti nacionalistični časopisi prvi nastop

českega radikalca Klotaga v državnem zboru. In drugo tudi ni.

Davki leta 1900 v Avstriji, in sicer direktni in indirektni, so iznosili kron 1.079.436.639. Čisti dohodek je iznosil 874.021.050, t. j. za 40.056.428 kron več kakor leta 1890. Ta višek gre skoro ves na račun dohodninskega davka (akcijskih družab) (-4.074.472), osebnega dohodninskega davka (-2.389.720) in najeminskega hišnega davka (-1.205.109) vsem, ko so doslej dohodninski davki povzročevali primanjkljaj od 1.339.886, zemljišni davek 580.029 in splošni dohodninski davek od 273.625 kron. Od indirektnih davkov so iznosili največji pri davku na sladkor 41-24.286.192, pri tabaku 5.185.140, pri petroleju 41-2.363.039 in pri duhu 1.669.863. Precejšnja primanjkljaja sta bila pri davku odolkov 7.118.730 in pri loteriji 624.477 kron.

V Maros Vasarehlyju na Sedmograškem so se dogodili pri volitvah veliki izgredi, pri katerih je dal zandarski nadporočnik Gémery streljati na ljudstvo, ki je bilo čisto brez orožja. Stirje ljudje so bili ubiti, šest pa jih je težko ranjenih. V mestu je bila razburjenost velika.

Nezgod v železniški službi je bilo 1899. leta 11.495, t. j. 1879 več kakor leta 1898. Zavarovanj je bilo 273.856 železnikarjev, 11.500 žrtev kapitala samo v eni stroki in v eni državi to je pač menda dosti tudi za dober želedec.

Na Danskem je velika brezposelnost. Po izkazih ondornih delavskih organizacij je nad 16 odstotkov udov brez posla, v stavbni obrti na jih je 24 odstotkov. Za to se varuje delavce pred potovanjem na Dansko.

Dunaj ima po letošnjem ljudskem štetju 1.635.647 prebivalcev.

Železnice so imeli tudi zadnje leto lepe dohodke. Državna železnica je imela 1900. leta 235.639.691 kron javstro-ogrška družba državnih železnih na avstrijskih progah 62.409.274, avstrijska severno-zapadna železnica na garantovani progi 23.680.390 na labaki progi 15.912.282, na jugonemski spojni progi 8.290.397 kron; češka severna železnica 10.462.526 buštheadaska železnica na progi A 7.074.894 na progi B 14.619.135 kron.

Proti južno afrikanski vojni je izdalo 140 angleških delavskih društev letak, v katerem dokazujejo, da ima vojna samo namen, pribaviti kapitalistom denarnih delavskih moči in napolniti globoko mošnjo avrijske družbe Consolidated Gold Fields Company of South Africa.

Socijalizem v Ameriki. Pretekli teden so bile v Ameriki ustanovljene tri nove socijalno demokratične sekcije in sicer v Indiana, v Idaho in v Wisconsinu. V Toledu so postavili socijalisti kandidata za vsa mesta v občinski svet. Kandidat za županstvo je sodrug Henry Bowers. V Texasu bodo socijalisti izdajali nov list. Profesor Henry Davies z Yale-univerze je izrekel, da je socijalizem največje politično in gospodarsko vprašanje našega časa. Alfred Russell Wallace, eden največjih učenjakov sveta, se je proglasil za socijalista. V Nashua bodo socijalisti izdajali nov list v francoskem jeziku. Pisatelj Thomas Meredith iz Levisa (la) je izrekel, da je socijalist.

Amerikanski socijalisti so imeli od 15. do 18. januarja v Chikagu strankarski zbor, na katerem so med drugim sklenili, sklicati za drugi torek marca kongres v Indianapolis, ki ima nalogo, združiti posamezne socijalistične organizacije v enotno stranko.

S Stajerskega.

Piše Velostav Spindler, svetnik v Kmet. naj volilnemetalon 91. 42. 1899.

Komaj da so bile končane volitve za peto kurijo, je zadonel ta klic po velikem delu spodnjega Stajarja, ker blizale so se volitve za 4. kurijo. Zdrženi sta bili v tej kuriji napredna in klerikalna stranka, in kandidata ni moze za Spodnji Stajer, tri moze brez vsake politične izobrazbe, brez vsakega upliva na naše ljudstvo, da, skoro popolnoma nepoznane, viteza Berksa, političnega nevedneža, ki zna komaj par stavkov izgovoriti, Robiča, prejšnjega profesorja, ki sedi po-

Nikakor ne smemo zamlčati dejstva, da ravno na meji se budi najbolj zavest med kmečkim ljudstvom. In če tudi me proglase izdajico, resnico moram konstatirati, da je tukaj mogočno vplivala napredna ideja sosednih nam Nemcev. Da spoznavamo tukaj blagodejni vpliv svobodomiselnega nemškega kmeta, mora pritrčiti vsak trezen človek. A pri zadnjih volitvah se je tudi opazalo, kako mogočno vpliva med našim ljudstvom socialistična ideja.

Vladni zastopnik, policijski svetnik G. Bacher ni dovolil glasovati o tisti točki, ki omenja uspeh ministrskih naredeb, a poročevalec je izjavil, da brez pomisleka izpušča to točko, ker ve, da se ravno glede tega predmeta vsi železniciarji eno misli. Tedaj je shod. resolucijo soglasno sprejel. Predsednik sodrug Panek je še navzoče s krepkimi besedami pozval, naj uvrste svojo organizacijo in je potem zaključil shod.

Cena brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico,
ne da bi se za to kaj zaračunalo.

DECEI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Redovna izdaja: Za Avstro-ogrsko kraljevo: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin. Reklamacije so poštne proste. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.32 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravištvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. T.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 20. svečana.

Hit ali ne biti — to je še vedno vprašanje bolnega avstrijskega parlamenta, ki v zvezi temu, da ga zdravijo kakor z jajčki, nikakor ne more okrevati. Zadnje dejanje predsednika Vettraja je podobno iskri, ki lahko povzroči silen požar. Samolastni predsednik s korporskimmi nazori je hotel igrati državnega pravdnika v državnem zboru, ter poslancu Hannichu po lastni volji skrajšati njegovo interpelacijo. Afera, ki je nastala iz tega vedenja predsednikovega, bi bila drugod kmalu poravnana; v avstrijskem državnem zboru se pa lahko tako zaplete, da se izležejo iz nje prav težke posledice.

V delavnost parlamenta se sploh nikjer prav ne veruje. Vlada se je trudila potisniti jezikovno vprašanje vsaj za nekaj časa v ozadje in v začetku je bilo videti, kakor bi stranke to respektirale. Ali kmalu se je pokazalo, da pade v Avstriji vsako vprašanje na nacionalno plat, kakor mačka na nogo. Najnovejša jezikovna afeta se tiče interpelacij nemških poslancev. Nemške stranke zahtevajo, naj se uvrsti v stegrajši zapisnik samo nemške sestavke; radikalne slovanske stranke hočejo uvrstiti v izvirnem jeziku, posredovalni predlog pa priporoča uvrstiti v poslančevem jeziku, poleg pa nemški prevod. Doslej so se ponosili vsi poskusi za spravo in zborniški predsednik je izrekel, da bode vsled tega sam odločil, kaj naj se zgodi. Bržčas pa z njegovim odlokom ne bodo zadovoljni niti Nemci niti Slovani in tako se smemo pripraviti na nove vesele viharje.

Baron Dipauli je definitivno odložil svoj mandat. Mesto njega so kandidirali konservativci, deželnozborstkega poslanca Josipa Trafoier Gummerja, krščanski socialisti pa občinskega predstojnika v Eppanu Josipa Klotra. Volitev je bila v pondeljek. Zmagal je Trafoier.

Nemški cesar Viljem se je zopet postavil odločno proti nemškemu narodu. Ko je umrla angleška kraljica Viktorija, se je odpeljal v London, cesar mu seveda nihče ni zameril, ker je bila Viktorija njegova stara mati. Ali to priložnost je mož porabil, da je podelil Robertsu, bivšemu zapovedniku Angležev proti Burom, red črnega orla, torej

najvišje odlikovanje. In ko ga je kralj Edvard VII. imenoval angležkim feldmarsalom, je rekel, da je zanj velika čast, da bode smel nositi isto uniformo, katero je nosil Wellington in Roberts in da bode vsa nemška vojska tega vesela. V nemškem časopisu, in sicer tudi v organih tistih strank, ki so cesarstvu zveste, se opazuje radi tega velikanska nevolja. Znana «Kreuz-Zeitung» spominja na vedenje angležkih častnikov, ki so pred petimi leti opljuvali Viljemovo podobo, ko je Krügerju brzojavno čestital in primerja s tem časti, katere Viljem sedaj Angležem izkazuje ter pravi: Nemški cesar in nemško ljudstvo se ne moreta več razumeti. Za protimonarhične ideje ne agituje na Nemškem nihče tako uspešno, kakor cesar Viljem II.

Novo italijansko ministrstvo je sestavljeno pod predsedništvom Zanardellija, ki je bil torej letos srečnejši kakor leta 1893, ko je dobil po padcu Giolittija nalogo, sestaviti nov kabinet. Skrajna levica v novem ministrstvu ni zastopana, sicer pa pomeni nova vlada precej velik korak na levo. Predsednik Zanardelli in minister za notranje zadeve Giolitti sta voditelja takozvane demokratične levice, ki šteje v italijanskem parlamentu 96 udov. Ako ministrstvo ne razdraži skrajne levice, ki šteje 29 socialistov, 27 radikalcev in 24 republikancev, tedaj sme upati na daljše življenje. Seveda je težko pričakovati, da nastopi nova vlada z odločnostjo napredno pot. Stranke, na katere se mora opirati, so preveč različne, da bi se kabinet odločil na korake, ki bi vsaj deloma odgovarjali zahtevam skrajne levice. Ta skupina, v prvi vrsti socialisti, zahtevajo, naj se omeji vojaški proračun in naj se uvede temeljite reforme v vojski. Obenem se zahteva tudi finančne in solske reforme, kjer čakajo novo vlado velike naloge. Kajtej dasiravno zahteva v Italiji solski zakon, da morajo vsi otroci obiskovati šolo, je vendar vsled velike moči klerikalizma, nad 400.000 za šolo sposobnih otrok, ki ne pridejo v šolo.

V Berlinu je sklenil občinski svet sezidati na občinskih zemljiščih hiše, v katerih bode dobivalo siromašnejše ljudstvo cenena stanovanja. Dohodek od stanarine se ima porabiti samo za obresti in za amortizacijo vloženega kapitala. Za prvi trenotek pa se bode se-

ljenja. Kajti začetkoma se je mogel spominjati samo do neke meje: Do tistega časa, ko je pozabil na ves svet in začel živeti samo za pisarno. Polagoma pa mu je prihajalo, kakor bi se mu v glavi nekako danilo, a spomin je sezal globlje in globlje. Naenkrat mu je stala Anica pred očmi.

— Anica! Aj, aj, aj, kaj je neki z njo? Kaj pač dela? E, gotovo se je omožila, gotovo. Kaj pa naj bi bila storila drugega? Na njega ni mogla čakati. Pa kdo ve, če je sploh kdaj resno mislila nanj, namreč tako da bi bila imela kakšno posebno upanje, kakšno željo? Saj ni bilo ničesar med njima, kakor oddaljeno poznanstvo. On ji ni nikdar rekel, da bi jo rad vzel za ženo, iz oči mu pa tudi ni mogla čitati nagnenja. Ali nekoliko lepih trenotkov je takrat pač imel. E-he, kako mu je srce utripalo, kadar jo je videl! Ali pa, kadar je mislil, da jo bode srečal, pa se vendar ni nikjer pokazala... I, seveda, to

zidalo barake za ljudstvo, ki nima stanovanja. Taki skrbi pač nimajo naši občinski zbori.

Na Danskem je predložil finančni minister načrt zakona, ki dovoljuje vsem državnim uslužbencem za leto 1900 in 1901 znatne doklade za draginjo. Kdor nima vsaj 2500 kron na leto, dobi 80 kron doklade. To zadene 22.000 oseb. Obenem predlaga vlada zboljšanje plače za železniške, poštne in brzojavne uslužbence. Za ta napredek se imajo zahvaliti pred vsem svoji izvršni strokovni organizaciji in političnemu delovanju socialno demokratične stranke, ki ima na Danskem že velik upliv.

DRŽAVNI ZBOR.

Peta seja.

Sreda 13. svečana. Kako naj državni zbor odgovori na prestolni govor — to je bilo veliko vprašanje današnje seje. Poljaki in Mladočehi so zahtevali, naj se predloži cesarju adreso. Bärnreither je v imenu veleposestnikov predlagal samo udanostno izjavo, socialisti pa so podali predlog, naj se izvede debata o prestolnem govoru v zbornici. O teh predlogih so govorili: Jaworski, Stran-sky, Daszynski, Kaiser, Schuhmeier, Funke, Kathrein, Lupul, Malfatti, Romančuk, Kramar, Klofač, Hruby in dr. Lueger.

Stran-sky je napadal Nemce, češ da so veleizdajalci, o svoji stranki je pa govorili lizunsko, hvaleč jo kot lojalno in avstrijsko, kakor ne bi bili Mladočehi še nikdar ropotali proti črnomenim idealom. Med njegovim govorom je bilo mnogo hrupa, ker so Nemci na Stran-skyjeve denunciacije odgovorjali s svojimi.

Daszynski je pojasnil potično situacijo v državi s socialističnega stališča in njegov govor je naredil globok utisk na vseh straneh. Posebno krepko je Daszynski zavrnil napačno lojalnost, ki ne cvete nikjer tako kakor v Avstriji.

Jaz mislim — je dejal govornik — da neodkritosrčnost ne služi nikomur in tudi cesarju ne. Dunaj in Avstrija menda še nista tako popolnoma Bizancija, da bi morali služiti cesarju samo s prilizovanjem, s čutom spoštovanja in z neodkritosrčnostjo. Kot socialni demokratje in republikanci vendar ne bomo imeli smisla za te dvorske ceremonije, ki so za mnoge podlaga tistega

je bilo takrat. Danes ne bi več tako čutil. Saj je že star, star. Leta so minevala a Peter ni niti opazil, da so mu legla z vso svojo težo na pleča, toda sedaj vé, da se je postaral... E, e, ljubezen, ljubezen! Pa mlada leta! Tega ne bi moglo biti nikdar več. Mm... Ali, Anica! Ako bi bila sedaj njegova žena, bi bilo vendar lepo. Tako le vedno sam-evati — saj to ni življenje! Čemu pravzaprav živi?

Ako bi bil Peter zmožen strogo logičnega in vztrajnega mišljenja, bi se bila iz njegovega razmišljanja gotovo izcimila kakšna socialna ali individualistična filozofska teorija. Toda takega težavnega dela niso bili zmožni njegovi možgani. Misli so ga mogle priversti samo do slike, ki mu je bila doslej vedno tuja: Bilo mu je, kakor bi se bila soba v temi izpremenila. Mesto starega, praznega, brez okusa namesčevga pohištva, mesto golih sten, na katerih je viselo samo nekaj stare obleke,

Listek.

PREPOZNO.

Spisal E. K.

II.

Drugo jutro se je Peter zgodaj zbudil. Bila je še globoka tema, ko je odprl oči in niti na misel mu ni prišlo, da bi že vstal. V postelji se je jako ugodno počutil in bilo mu je, kakor ne bi bilo na svetu nikakršnih skrbi, kakor da ne bi imel službe in čefa in dolžnosti. Lahke sanjane sorodne misli o večerjanjem dnevanju so se mu polagoma vrstile v glavi in v spominu je vžil še enkrat vse prijetne občutke edinega lepega dneva izza dolgih, dolgih let.

Edini lepi dan!

Ta misel se mu je končno fiksirala in je postala resnejša. Začel se je izpraševati in moral si je priznati, da je bil to res izvenreden dan, kakršnih sicer sploh ni našel v spominih svojega živ-

upliva, kar ga imajo v državnem zboru. Kar se tiče govora poslanca Stranskega, moram pač reči, da sede «veleizdajalci» na desni in na levi in v sredi in da ima take veleizdajalce vsaki narod in da se take veleizdajalce imenuje prave patriote v Avstriji. Vsaki narod, ki je bil dolgo potlačen in ki se prebudi, naj je nemški, češki, poljski, rusinski, pojde v narodnih strajah tako daleč, kakor more. In v tem leži avstrijsko vprašanje. Kako daleč naj gredo narodi s svojimi državnopravnimi stremenji? Državnopravne zahteve najdemo pri vseh, tudi pri najmanjših narodih, pri Rusinih, tudi pri Poljaki in odkritosrčno Vam pravim, da ni pravo Poljaštvo, ker govori s poljskih klopi kot avstrijsko klečeplazenje. Kar je v deželi živega in kar se hoče razviti, je tudi pri Poljakih takorekoč državnopravno. Prav tako je pri Nemcih, pri Čehih, Velikih Hrvatih ali Velikih Srbih in t. d.

Avstrijski problem tiči v tem, kako zediniti vse nasprotnne struje, ljudske moči in državna prava v organično celoto. Dokler ne bodo vlade in narodi vprašali, koliko morajo doprinasati za celoto, ne more biti rešeno avstrijsko vprašanje. K pameti moramo priti, odkrito moramo reči, da v Avstriji ne more postati boljše, dokler ne bodo ta vprašanja pametno in z vzajemnim sporazumom rešena. Dr. Stransky je pa tudi rekel, da je bila v tej zbornici večina, katero je levica ubila. Toda ta večina se je že prej sama umorila, ko je pripeljala policijo v ta dom. V tej večini so šli Husitje z Dipaulijem skupaj, ta večina ni nikdar živela, iz te večine so v tihi noči Dipauli in drugi pogostoma odšli v drugi tabor ter so poskusili, ali ne bi šlo drugače. In v neki kritični uri ji je celo gospod Jaworski odpovedal prijateljstvo. — Pred odborom za adresno Vas svarim. Odbor bi bil samo najboljše polje za intrigante in za intrige. Za to, da bi se v odboru za bodoče časa absolutizma gori namignilo, kaj bi bilo za vlado bolj koristno, ne potrebujemo odbora in za to ga tudi narodi ne potrebujejo. — Politično nacionalne in socialne razmere se vedno bolj pokazujejo kot svota krivice napram ljudstvu in to ljudstvo ima končno pravico, da sliši tukaj besedo, katero potrebuje. Tu imamo jako uplivne gospode, ki imajo devet volilcev, in imamo poslance brez upliva s 30.000 volilcev. Dokler bomo imeli sedanje krivično volilno pravo, bode rana vedno odprta in prava ljudska volja ne pride nikdar do veljave. Končno predlaga govornik, kaj se izvede debata o prestolnem govoru v zbornici.

Bärnreither je na kratko priporočil svoj predlog. Kaiser je izjavil, da bode nemška ljudska stranka glasovala za Bärnreitherjev predlog. Ferjančič (liberalni Slovenec) je bil za adresni odbor. Kathrein (nemški klerikalec) za Bärnreitherjev predlog. Sodrug Schulmeister je energično kritiziral prestolni govor, ki govori o izvrstem temelju državljanske svobode; ali kdor mora živeti v nižavah, občuti prokleto malo te državljanske svobode. Prav odločno je zahteval, naj vlada predloži zakon o skrajšanju delavnega časa v rudnikih. Prestolni govor govori o vseh mogočih rešeh, samo o takih ne, katere ljudstvo potrebuje. Meni — pravi govornik — je vlada v

je videl prijetno urejeno stanovanje, ki bi se marsikomu zdelo skromno, a njemu se je ta hip videlo, kakor košček nebes. In slišal je glasove žene in otrok — svoje žene Anice, in otrok, ki so bile plod nje ljubeznosti. Ah, tako bi bilo vredno živeti! Ali to je samo slika, ki se prikazuje za trenotek kakor v sanjah in ki mora izginiti tisti hip, ko hočemo z roko potipati, kaj je na njej resnega.

Peter je globoko vzdihnil. — Da, tako bi bilo morda, ako bi bilo takrat. Hm, kaj bi bil takrat pač mogel storiti? Kje naj bi bil dobil denarja za žemite? Kako naj bi bil dosti zaslužil, da bi mogel prehraniti ženo in otroke? Mar naj bi se bil kregal s pametjo? Po izpraševanju vesti sije moral Peter priznati, da ni mogel drugače ravnati. Ali čim bolj si je zatrjeval, da ni ničesar kriv, tem močnejša je prihajala žalost, da ni drugače. Po silni se je moral iztrgati iz teh misli,

Avstriji postranska stvar; ljudstvo mi je glavna reč. Za narod se ne stori ničesar; ne skrbi se za to, ali more ljudstvo živeti, ampak le za to, da se dobi dosti davkov. — Funke je za Bärnreitherjev predlog, Malpatti (Italijan) pa za adresno. — Po navadi demagogično je govoril Lueger. Največ besed je rabil za lojalnost in patriotizem; socialistični poslanci so mu povedali par krepih o njegovem patriotizmu in o njegovem volilnem sistemu. — Med češkimi govori Klofača in Hrubija so Wolfovci razgrajali, kar so mogli. Zadnji je govoril Kramar. Pri glasovanju je bil sprejet Bärnreitherjev predlog z vsemi glasovi proti socialističnim in nemskonacionalnim.

Sesta seja.

Četrtek, 11. svečana. Razprava o udanosti izjavi, katero je predlagal Bärnreither, je bila razmerno kratka. Govorili so Pláček (Mladoček), Sušteršič (klerikalni Slovenec), Vasilko in Kos (radikalna Rusina). Govora zadnjih dveh, ki sta ostro napadla poljsko kolo ter vladanje poljskih stančikov, sta hudo razburila poljsko žlahto. Pri glasovanju je bila izjava udanosti tako sprejeta, kakor jo je predlagal Bärnreither. Socialisti niso glasovali.

Dr. Ellenbogen (socialist) predlaga z ozirom na to, da so gospodarska vprašanja najbolj važna za delavski razred, da je položaj delavskega ljudstva vsled draginje in pomanjkanja dela grozen, naj se voli poseben socialno političen odbor iz 37 udov. — Predlog je bil sprejet.

Poslanec Hannich (socialist) protestira proti temu, da je predsednik svojevoljno brisal dva odstavka iz njegove interpelacije. O tem se je razvila jako živa razprava, ki ni bila za predsednika nič kaj prijetna. Končno je bila stvar odložena.

Prihodnja seja je v sredo, 20. t. m.

Domače stvari.

Sine ira et studio. V Trstu se je pred kratkim v delavskih krogih nekaj primerilo, kar je bilo obžalovanja vredno, o čemur smo pa mislili, da bode kmalu vsaj toliko poravnano, kolikor bi se dalo po momentanem položaju sploh poravnati. Za to se nam ni zdelo umestno, mešati stvar, dokler so bili duhovi razburjeni, torej za mirno sodbo nepristopni, temveč, ker beseda kritike v tistem momentu ne bi bila mogla koristiti, smo hoteli počakati, da se povrne pomirba duhov, kajti tedaj bi resna beseda gotovo več zalegla. Stvar je namreč sledeča: V delavnicah podjetja «Stabilimento tecnico» je izbruhnil štrajk, ker je vodstvo podjetja najelo za posebna dela 30 delavcev iz Genove in posledica je bila, da so ti delavci zapustili Trst, ter se vrnili domu. Pri tej priliki je prišlo do jako hudih in burnih konfliktov med sekretarijatom italijanske socialno-demokratske stranke, odnosno listom «Lavoratore» in Camberijevim listom «Avanti». Socialno-demokratsko tajništvo je stalo na stališču, da je ta štrajk pomota, «Avanti» pa je nenavadno ostro zagovarjal vedenje štrajkajočih. Razburjenost na obeh straneh je narasla vsaki hip in vsaka beseda je pomenila toliko, kakor ulivati olje v ogenj. To je bil uzrok, zakaj smo prihranili svoje besede za mirnejši čas.

ker so mu začele delati že fizične bolečine.

V hiši je bilo slišati že tuintam glasove. Ko je Peter začel odnevat govorjenja in šumenja, se je spomnil, da mora ustati. Z obema nogama hkrati je skočil iz postelje in kmalu je bil umit in oblečen. Popil je svojo redko kavo ter jo ubral v pisarno. Po poti je premišljal, kako se bode izgovoril pri sebi za večerjanje zamud. Ker se ni mogel domisliti ničesar pametnejšemu, je sklenil reči, da je bil bolan.

Ko je dospel do tovarne, se mu je zdelo čudno, da je bilo vse nekako mirno. Najprej je pomislil, da je morda še pre zgodaj, ali ura nad glavnimi vrati je pokazovala, da bi bil že kmalu čas za delo. Delavci bi morali vsaj že prihajati in tudi iz posameznih oddelkov bi se moralo že čuti razne glasove. Z tu ni bilo še nikogar. Peter je vedel, da nekateri njegovi tovariši niso prav

Iz naše rezerve pa je hotel «Avanti» kovati kapital za se. V sobotni številki pravi, «da je naš molk jako simptomatičen» ter izvaja, da nismo istega mnenja, kakor naši italijanski sodrugi. Ne, niti hoteli se posluževati psov in najnižega sumnjičenja, ki je slavilo zadnje dni prave orgije, nam je vendar namen, natančno precizirati svoje stališče.

Kot ljudje prav dobro razumemo razburjenost delavcev v «Stabilimentu», ki so se ustrašili za svojo eksistenco, ko so videli, da najema tuje delavce. Ali razburjenost je pogostoma kriva napačnih korakov in tako se je zgodilo tudi tukaj. Ko so bili delavci iz Genove poklicani, ni bilo v «Stabilimentu» niti štrajka, niti sploh kakšnega mezdnege gibanja. V delavnico niso prišli z nizjo plačo, kakor že prej nastavljeni delavci, torej se jih nikakor ni moglo smatrati za «Lohndruckerje», ki bi delali domačim delavcem konkurenco. Naj se omenimo, da so vsi organizirani delavci in zvesti sodrugi. Oni niso storili ničesar, kar bi se jim moglo očitati in za to je bilo gibanje proti njim popolnoma napačno.

Ako so se delavci v «Stabilimentu» vendar bali njih konkurence — o kateri pa kakor smo rekli, ni moglo biti govora — tedaj bi se bili morali kolegično najprej obrniti do svojih genoveških tovarišev, urediti bi bili morali stvar z njimi mirnim potom, kar bi bilo čisto lahko, in tedaj, ko ne bi mogel nihče več misliti na sovraštvo do tovarišev, bi bili lahko za bodočnost zahtevali garancij od podjetništva. V tem boju, če bi postal potreben, bi seveda smeli porabiti tudi najostrejša sredstva in glede genoveških delavcev se jim ne bi bilo treba bati, da bi jim škodovali.

Toliko v velikih potezah o stvari sami, o posameznostih bode pač se priložnost govoriti. Naše stališče pozna sedaj tudi «Avanti».

Stara stvar je, da ima v časih velike razburjenosti demagogija navadno največje in najcenejše uspehe. Ali to ne dokazuje ničesar za pravičnost in pomen kake stvari. Zgodovina tudi dokazuje, da so taki uspehi vedno efemerni in izginejo kakor kafa, kadar pride zopet mirna misel in sodba do veljave. In prepričani smo, da se zgodi to tudi pri sv. Marku.

«Avanti» govori v svoji notici tudi o našem listu kot «oficijelnem» glasilu «oficijalne» socialistične stranke v Trstu. Namen teh sumnjičavih izrazov je kaj razumljiv! Za človeka, ki ima kaj svobodnega čustva v prsih, je vsaka oficijalnost neznosna, ali «oficijalnost» in «oficijoznost» sovražimo mi gotovo bolj kakor «Avanti», ki je bil ob času državnozbornskih volitev vsaj toliko oficiozno glasilo Dompijerija. Istega Dompijerija, katerega je še pred občinskimi volitvami z vsem svojim srdom napadal. Mi smo glasilo jugoslovanske socialno-demokratske stranke, ki že sama nima ničesar oficijalnega na sebi in torej tudi ne more nobene oficijoznosti zanašati v svoj list. Seveda je «Rdeči Prapor» glasilo stranke, dočim je «Avanti», ki se čisto po krivem imenuje «neodvisno socialističen», samo posameznikov list. Ali za to ni naša oficijoznost nič večja, njegova nič manjša. Toliko, da konstatiramo, kako stvari stoje.

preveč pedantični, ali da ni še prav nikogar tukaj, se mu je zdelo vendar čudno. Ta nenavadnost ga je naredila plašnega. Morda se je kaj zgodilo, on ne vé ničesar in v negotovosti ga obhajajo vsi mogoči občutki strahu. Pa je prišel že večkrat prvi v pisarno, toda danes se mu je zdelo, da sploh ne bode nikogar. Kakor da bi viselo nekaj v zraku. V prsih ga je stiskalo in čutil je, da se mu bode težje opravičiti zaradi večerjanega dne.

Potrt je sedel k svoji mizi ter je pregledal peresa, papir, zaostala pisma in t. d. To revizijo je storil mehanično vsaki dan brez misli, tudi danes je bilo to delo mehanično, ali brez misli ga ni mogel opraviti.

Ravno, ko je pripravil polno pisarniškega papirja in hotel pisati pismo, je vstopil viši uradnik gospod Genp.

Peter ga je spoštljivo pozdravil.

(Dalje prihodnji)

«Edinost» je zopet huda na socialiste, ker njej in njenemu najpogostejšemu pobratimu «Avantija» na ljubo nečemo postati antisemiti. E. pokaže pač pri vsaki priliki rada, da ničesar ne razume. V njenem uredništvu je vse površno, zlasti vse, kar diši po socialnem vprašanju. Radi verujemo, da imajo gospodje preveč opravka, da so preveč izkoriščani v svojem poslu, da bi se mogli česa učiti. Ali tedaj bi morali molčati o rečeh, o katerih nimajo pojma. Vsaki organizirani in nekoliko toplo čuteči delavec bi lahko gospodi povedal, da je antisemitizem sramotna, pa tudi neumna ideja. Gospodje, protižidje vidijo vedno samo Rotsilda in pri tem popolnoma pozabijo, da ni krščanski velekapitalizem nič manjši in nič boljši, kakor židovski in da izkoriščajo celo blagoslovljeni podjetniki katoliške vere vsaj tako neumljeno, kakor židovski. Za to ne dela socialna demokracija nobene razlike med enim in drugim kapitalizmom. Ali kjer se napada ljudi zaradi njih vere ali narodnosti, kadar se zaničuje in proklinja cel narod, ki šteje v svojih vrstah kakor vsaki drugi, poštene in nepoštene, izkoriščevalce in izkoriščane, bodo socialni demokrati vedno nasprotni. Moderni antisemitizem nima drugega namena, kakor krščanskim kapitalistom monopolizirati pravico izkoriščanja in delavci bi morali biti norci, ako bi z bedastimi antisemitičnimi burkami opravljali službo tistih, ki jim pijejo kri. Ali «Edinost» kaj takega razkladati, je tako, kakor vodo v morje nositi. Kdor hoče proletarce razumeti, mora tudi proletarsko čutiti. Tega pa «Edinost» nikdar ni bila in nikdar ne bode zmožna. Za hip ji že ugaja kaka druga igračka; ali njena najljubša punčika je vendar vedno nacionalizem in za to bi bilo najbolje, ako bi se le z njo igrala.

«Edinost» nas v 42. številki zopet apostrofira radi narodnosti in pravi, da je Domokos na nedeljskem shodu povedal, da mu je Italijan dvakrat ljubši nego Slovenec. Ker nam celo za vašneje reči primanjkuje prostora, odgovorjamo, da je trditev «Edinosti» o Domokosovem govoru lažljiva. To nam zatrjujejo slovenski udeleženci nedeljskega shoda. Kar se pa tiče našega vedenja v narodnostnih vprašanjih, imamo svoj program, svojo zavednost in svoje prepričanje ter ne potrebujemo nobenega pouka od «Edinosti». Pravimo le še to, da je trditev tega lista o zvezi italijanskih socialistov z nacionalizmom infamija, kakršnih smo od te strani že vajeni.

Kaj bereš? Če je kdo včas preveč siten, če dregne kdaj kam, da se mu podaljša nos na sredi obraza. Mislimo namreč tisto sitnost, s katero kapitali in podobni elementi zahtevajo od izobraženih mladenčev, naj bi samo to brali, kar jim ugaja in kar se imenuje «Domoljub» ali «Slovenski List». Nekoga izobraženega in poštenega mladenca poprasa duhovnik s skrbmi, da se mu ovčica ne pohujša: «Kaj pa ti bereš? Misliš, da se mi bode rekel: To in to. Mladenci pa brez posebnega premišljevanja odgovorijo: «Pratiko». Gospod je precej vedel, s kom ima opraviti in ves presenečen mu sam pripomni, naj raje bere v taji veliki pratiko, ker je več pisanega v nji.

Socijalizem v občini

(Piše: Baltus)

Pa tudi za odrasle mora skrbeti občina, da razširi njihovo duševno obzorje. V ta namen je posebno priporočati izposojevalne brezplačne knjižnice zvezne s italijanskimi. Vsaka moderna občina mora imeti v vsaki ulici in vsaki vasi knjižnico, ki mora biti v upravi te institucije morala vladati popolna neutralnost. Vsaki tudi najneznatnejši pojavi na tem ali onem polju bi moral biti tu zastopan. To velja posebno za časopise. Potem bi se število ljudi, ki v svojem življenju ne bodo družega nega svoj debizurnal in kiso nezmožni si vsvariti samostalne nazore precej zmanjšalo.

Dosedaj se še ni čulo, da bi se kak občinski zastop na Slovenskem s tem peal.

Kakor so potrebne širokim ljudskim

slojem javne knjižnice, tako je za splošno izobrazbo nujno potrebno prirejevanje javnih predavanj. Kjer obstoje univerze, se tam prireja taka predavanja. V krajih, kjer tega ni, pa je treba, da občina sama tuzadevno kaj ukrene.

Na kakem stališču stoje v tem oziru na Slovenskem obč. zastopi, dokazuje postopanje ljubljanskih mest. očetov. Tavo je na pr. delavsko izobraževalno društvo v Ljubljani hotelo prirejati javna predavanja. Mesto, da bi občina takemu hvale vrednemu podjetju pomagala na noge, je zahtevala za svoj lastni lokal precejšno svoto, tako da bi društvo ne moglo uspevati, če bi se spuštalo v take stroške.

Prirejati bi se moralo tudi ljudske gledališke predstave, koncerte. Menda ni treba poudarjati, da je pri takih podjetjih mnogo odvisno od načina priredbe.

Toliko v kratkem o tem važnem predmetu.

Kdo se ni čul tožeb delavnega ljudstva o dragih in slabih stanovanjih. Kaj se je že vse govorilo in pisalo o tem predmetu! Koliko člankov, brošur, knjig je že bilo napisano o tem vprašanju! To je vprašanje, katerega se mora vsaka večja občina prijeti kar najresneje. To vprašanje je v resnici vprašanje sveta, zemlje (Boden). To velja posebno za industrijne kraje. Končna rešitev tega vprašanja obstoji v tem, da se onemogoči nesramno spekuliranje z zemljišči. Seveda je občina še-le potem zmožna v tem oziru kaj odločnejšega storiti, če je sama gospodinja večjega dela zemljišča. Vsa krivda tega nedostatka, ki je neredkokrat v veliko gorje velikemu delu ljudstva, leži v privatni lasti zemlje in sveta. Končna rešitev tega vprašanja je torej odprava privatne posesti. Enaka načela kot edino sredstvo v boju proti slabim, ne zdravim stanovanjem so proglašali že mnogi narodni ekonomski, ki niso socialisti.

Posebno pereče postaja v industrijskih in velikomestnih občinah vprašanje delavskih stanovanj. Ta življenski problem ljudstva prodira na dan s tako silo, da se bode vsaka občina v najkrajšem času morala s tem pečati in iskati pomoči. Spekulacija tal vodi v prvi vrsti ki zvišanju najemnine. Zvišanje najemnine pa vodi k poslabšanju življenskih pogojev ljudstva.

Delavska stanovanja so navadno tudi nezdrava. Koliko ljudi je natlačeno v kaki majhni, zaduhli, nizki sobici! In potem se bogati svet čudi, odkod toliko boleznih, epidemij in t. d. in vendar je vže Franklin dejal: Javno zdravje je javna zadolžnost.

Treba je torej, da občine upeljejo redno stanovalno inspekcijo. Le-te naloga bi morala biti pazno gledati, da gospodarji ne odajajo nesnažnih stanovanj ali stanovanj, ki so za bivanje iz katerih koli vzrokov nerabna. Nerabnost in draginja stanovanj je prisilila delavce, da so pričeli o tem pazneje misliti. Tako so se na pr. ustanovila nekakšna stambena društva, ki proti malemu kapitalu ozidajo delavcu hišo proti temu, da določeno vrsto let potem v obrokih plačuje zadrugi nekako najemnino. Ko je določena svota izplačana, postane hiša popolna last dotičnega delavca. Tako stambene zadruge za zidanje delavskih hiš so se najprvo pojavile na Nemškem in Angleskem. Danes imamo tudi Slovenec za take zadruge. Toda človek bi se jako zmotil, če bi mislil, da je stvar v resnici taka, kakor izgleda od zunaj. Tako organizacijsko delo je prvotno zelo nevarno, drugič ne nese zadržanega sadu. Nam so znana podobna društva na Nemškem, ki so delala blizu 60 let. Vse tiste stavbe, ki so se zgradile od prisluzenih delavskih krajevarjev, so danes po večini v lasti kapitalistov. Od kod to? Vsi delavci, ki so bili prej tako pridni in varčni, da so spravili pri svojih žalostnih razmerah vsaj par novčicev skupaj, vendar niso kar čez noč postali pijanci in malopridneži. To je nemogoče! Toda stvar leži globlje. Delavske hiše so morda hiša sama na sebi ne prinaša nikakih dohodkov, ker so le redki služaji, da bi imela delavčeva hiša prostora za dve družini. Plačevati treba davke. Potem pride kaka neugoda. Brezposelnost, bolezen in t. d. Dolgovi nast-

nejo. Družina se množi. In predno se revež zavé, zapoje boben. Primeri pa se lahko še drug slučaj, bolj navaden, vsakdanji. Oče-delavec ima hišo. On umre in zapusti dva sina. Zadnja dva si delita, in ves trud očeta in zadruga je bil zaman. Hiše pokupijo potem tisti, ki imajo denar.

Kdo bi bil pred 60, 70 leti trdil, da bode imela vsaka naprednejša občina danes vodovod, elektriko, železnico v svoji oskrbi? Zakaj bi občina ne zidala na svoje stroške, to je v svoji režiji delavskih stanovanj? Če bi občina to imela, bilo bi to neizmerne vrednosti. Prvi bi delavcu ne bilo treba vlačiti se po nezdavih, mokrih, dragih stanovanjih ter se bati, da mu gospodar žet itak drago najemnino še poviša, drugič bi imela občina večjo moč proti spekulantom zemlje in sveta, ker bi sama vse to posedovala.

Treba pa je, da naši prijatelji in čitatelji zvedo, kakšno je prav za prav spekuliranje s svetom in kake posledke ima. To velja v prvi vrsti za napredujoče večje industrijske ozir. mestne občine. A. poseduje premoženje. Danu nese to dobička, naloži ga v hranilnice ali še raje na svet, zemljo. On kupi namreč v primernem predmestju mnogo sveta, recimo za 20.000 K. Ta svet je pust, neobdelan. Tudi on ga ne obdeluje. Sezida k večjemu malo hišo na tem svetu ter čaka. Mine 10 let. Tam kjer je bilo prej zapuščen predmestje, se razvija mesto. Graje se ulice, hiše, stanovanja. Kdor hoče zidati hišo, mora imeti sveta; kadar hoče občina zidati ulico, čisto, imeti mora sveta. Kupiti ga mora. Toda lastnik A. ga ne proda več za 20.000 K., kakor ga je kupil pred 10 leti, temveč hoče imeti zanj 100.000 K., morda še mnogo več. To je spekuliranje z zemljo. On svet, zemljo proda; kupec zida hišo, palačo in nasledki tega so draga stanovanja.

(Dolje)

Vedite mora obupati; serumi proti otroškim boleznim obetajo deset odstotkov otrok pred smrtjo, alkoholizem starih jih pa 80 odstotkov ubije, t. d. Dr. Ročnik

UTRINKI.

V češkem narodnem gledališču v Pragu so člani orkestra, pevskega zbora in tehnično osebje v strajku, katerega je povzročilo vedenje novega ravnatelja opere Kovaroviča.

Kako velika je svoboda mnenja v Avstriji, pokazuje statistika danjskih konfiskacij. Leta 1900 je bilo konfiscirano v Avstriji 3216 tiskopisov in sicer 1368 nemških, 1021 čeških, 460 poljskih, 221 italijanskih, 117 slovenskih in hrvatskih in 29 drugih. Uzroki izpeli so seveda kaj raznovrstni. Na tem polju je narodna enakopravnost res že izvedena.

Avstrija je okupirala (t. j. prisvojila si je) na Kitajskem šest desetih kvadratnega kilometra zemlje v Tientsinu.

Koncu monarhije? Budap. Hrl. primerja našo državo s palačo, ki je zunaj krásna in sijajna, znotraj pa pirava, piskava, prevrtljena in porušena. Treba le majhnega potresa, in palača se sesuje. Naša država pa je slična tudi nadušljivemu človeku, ki je zvečer še veselo pil in jel, a drugo jutro ga najdejo v postelji zadušenega. Trebalo je le malo vlažnega vremena, in zadušil se je. Naša monarhija ima 40 milijonov duš, a med temi sta komaj dva milijona, ki se čutita zares avstrijska. Pojem avstrijstva živi le še v vojski in v diplomaciji. Ono, kar se funkcionira v telesu Avstrije, se vrši le še s pomočjo injekcije ter inhalacije. Pokazujejo se silni valovi panslavizma in pangermanizma, ki od povsod preplavljajo veliko monarhijo. Monarhija nima politike, da ubrani svojo bodočnost, niti na Dunaju niti v Pešti. V temnih, skritih delih monarhije se skrivajo zlovesči poroki njene prihodnosti. Tako Budap. Hrl. pravi: »

1920 milijonov kron odškodnine zahtevajo poslanci evropskih in ameriških vlad od kitajskega dvora za vojno. Po ceni bi si evropske države ne dale plačati svojega »kulturalnega« dela na Kitajskem. Le da milijonov se nimajo v žepu.

Posledice vojne na Kitajskem Iz Pekina poroča »Laffan Bureau« V pokrajinah Šansi in Šonsi vlada

A. Peterlin & tov.

DELAVEC

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Naročnina iznaša: Za Avstro ograde kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.32 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 27. svečana.

Med poljskim kolom in Koerberjevo vlado je velika napetost. Poljaki so hudi na vlado, ker je odpravila nekoliko galiških referatov v ministrstvu za notranje zadeve. Na neki klubski seji so že glasno ropotali proti Koerberju, kateremu očitajo, da ne skrbi za delavnost parlamenta, temveč deluje na to, da bi mogel vladati zopet s § 14. Poljake videti kot čuvaje parlamentarizma je pač nekaj novega. Obenem odkrivajo Poljaki zopet svoje srce za nekdanjo impotentno desnico v parlamentu. To bi bila res krasna slika: Mladočehi, poljski fevdalci in nemški klerikalci, poleg njih seveda tudi naši Slovenci, pod eno kapo! Povsod drugod bi bilo nemogoče, v Avstriji se ne bode čuditi, ako pride do tega.

Vojno ministrstvo je izdalo naredbro proti društvu penzioniranih častnikov in vojaških uradnikov, ker se menda boji, da bi dali vpokojeni častniki z delovanjem za zboljšanje svojega gmotnega položaja »slab vzgled« svojim aktivnim tovarišem. Kdove — častniki bi utegnili nazadnje postati še socijalisti! Da bodo imeli penzioniranci dosti poguma, braniti svoje državljanske pravice, ni zelo verjetno in njih društvo bo gotovo kmalu brez udov.

Krvave volitve na Ogrskem. Iz Budimpešte pišejo: Vsled krvavih dogodkov o volitvah v Maros Vašarhelju je državno pravdnštvo uvedlo preiskavo radi zlorabe uradne moči, radi poboja in radi težkega telesnega poškodovanja proti mestnemu glavarju in proti predsedniku volilne komisije.

DRŽAVNI ZBOR.

Sedma seja.

Sreda, 20. svečana. Na današnji seji je predsednik očitno retiriral. Glede cenzuriranja interpelacij je izdal izjavo, da bode vselej, kadar se mu bode zdelo, da so v interpelaciji take reči, ki ne sodijo na javno sejo, sklical tajno sejo in tedaj vprašal zbornico, ali naj se prečita interpelacija tudi na javni seji. Sodrug dr. Ellenbogen je protestiral proti tej izjavi, ker je dovolj, če se moramo podvreči cenzuri državnega pravdnika izven zbornice, pa ni treba, da bi se ji še v zbornici klanjali. Govornik je predlagal debato o predsednikovi izjavi, kar pa je bilo s 178 proti 98 glasovi odklonjeno.

Glede nenemških interpelacij je izjavil predsednik, da bodo sprejete, ministru predložene in kot priloga tiskane v tistem jeziku, v katerem so bile uložene, v stenografični zapisnik pa bodo tiskane v nemškem prevodu. Seveda je bilo tudi na tej seji mnogo hrupa, ki so ga povzročili deloma Wolfovci, deloma pa češki radikalci. Tudi do preloma ni mnogo manjkalo. Sploh je bilo že vse zopet tako kakor lani, preden je bil državni zbor zaključen.

Osma seja.

Četrtek, 21. svečana. O predsednikovi včerajnji izjavi glede nenemških interpelacij se je danes razvila dolga debata. Najprvo je predsednik naznačil, da je bil pri cesarju sporočiti udanostno izjavo zbornice in da je cesar sleden odgovoril:

«Veseli me, videti gospode, katerim je zbornica poslancev poverila vodstvo opravkov. Če prav pride morda z ozirom še vedno vladajočih strasti še marsikaka nemirna ura, ki boče zahtevala vso vašo potrpežljivost in ves vaš mir, upam vendar, da je trenutek uspešnega dela bliži kakor doslej. Ne dvomim, da boste izpolnjevali svojo težko nalogo premišljeno, kakor zahtevajo razmere in da boste porabili vso energijo v ta namen, da pokažete prebivalstvu vnovič visoko vrednost živahnega parlamentarnega delovanja.

Na to je bilo treba overoviti zapisnik včeranje seje in to priložnost so porabili Mladočehi za debato o predsednikovi izjavi glede nenemških interpelacij. Češki radikalci pa so vtem uprizorili drugo komedijo. Fresl in Klofač sta prinesla seboj velike plakate, na katerih je bil tiskan članek 19 državnih temeljnih zakonov. Te plakate sta kakor prte razprostrla po ministrskih mizah, enega pa sta hotela prilepiti na steno. Wolfovci tudi niso ostali leni, temveč so trgali Klofačevcem plakate iz rok, tako da je bil v kratkem najlepši pretep. O stvari so govorili Čehi Pacak, Kramar, Brzovar in dr. Stransky, potem Nemec dr. Derschatta, potem zopet Čehi Pláček, Rataj in Fort. Stališče socijalnih demokratov je pojasnil Daszynski. Govornik je naglašal, da zahtevajo socijalisti popolno ravnopravnost v državi in da je za nje vsaka narodna kultura enake vrednosti. Kar zadeva interpelacij, so bili socijalni demokratje prvi, bi so interpelirali tudi v nenemških jezikih Ostro je Daszynski obsočil počenjanje tako zvanih narodnih strank, ki nimajo drugega cilja, kakor zatiranje drugih narodov. Dosti žalostno je, da so se v vprašanju interpelacij stranke tako vedle, da je moral predsednik stvar provizorično sam rešiti.

Izza Daszynskega so govorili še Kubr, Lueger, Ivčević, Cerny, Sušteršič, grof Palffy, Ryba in Zasvorka. Končno je Schönerer predlagal, naj se predsedniku zaradi upeljave množičnosti v parlamentu izreče nezaupanje.

Deveta seja.

Petek, 22. svečana. Izvoljen je odbor za vodna pota, davčni odbor in tiskovni odbor. Kramar je vprašal predsednika, kako opravičuje to, da se zadržuje interpelacije po več dni, vtem ko predpisuje opravilnik, da se jih mora takoj prečitati. Predsednik pravi, da bo odgovoril na prihodnji seji.

Dr. Ellenbogen in Hybeš želita, da bi se odkazalo njih predlog glede ureditve razmerja železniških uslužbencev brez prvega čitanja železniškemu odboru. Mladočehski poslanci Pláček, Pacak in Maštalka se upirajo temu, predlog torej ne more biti odkazan odseku.

Dr. Ellenbogen (proti Mladočehom): Predlog na korist železničarjev ste odklonili. To vam bomo zapisali z rdečim svinčnikom! To je škandalozno!

Bianchini zagovarja svoj nujni predlog, da naj vlada pri obnovitvi trgovinskega ugovora z Italijo izpusti znano vinko klavzulo. Predlog je bil odklonjen kakor še nekateri drugi nujni predlogi, med njimi Hoferjev nujni predlog o položaju poštne odpravnikov. Seja je bila končana ob 4. popol.

Deseta seja.

Sobota, 24. svečana. Današnja seja je bila poper za klerikalce. Nemški nacionalci so bili uložili interpelacijo radi konfiskacije neke Grassmannove brošure, ki je izšla na Nemškem in ki obsega doslovni prevod »moralne teologije sv. Alfonza Liguorisa«. V državnem zboru se čita interpelacije samo navidezno. Tako je bilo tudi s to. Interpelacija je prišla v državno tiskarno in malo je manjkalo, pa bi bila prišla tudi že v stenografični zapisnik. Ali klerikalci so zavohali stvar, ki jim je grozno neljuba, pa so zahtevali odstranitev te interpelacije. Predsednik Vetter je začel barantati z interpelantom, ki sta privolila, da se izpusti 9. stran brošure, ki je obsežena v interpelaciji in se imenuje »Izvod iz moralne teologije svetega drja. Alfonza de Liguorija, potrjene ex cathedra od papežev Pija IX. in Leona XIII., kot rokopis tiskano za državnike, sodnike, častnike, duhovnike in družbinske očete — izdal Robert Grassmann u Stetinu 1900.« Na tisti strani te »moralne teologije« se nahajajo namreč res prave svinjarije. Posledica zakulisnih kupčij je bila ta, da je izdal predsednik začetkom seje sledečo izjavo:

«Poslanca Stein in Eisenkolb sta lojalno preklicala interpelacijo, ki je razdražila kri, katere vsebina pa je — kakor so me naprosili da naj konstatiram — deloma dobesedna prestava knjige »Moralna teologija svetega Alfonza Liguorijanskega.« (Hrup in klici: Čujte! Čujte!)

Scheicher: To ni res!

Wolf: Res je, da stoji to v moralni teologiji svetega Liguorija, kako naj se izprašuje v spovednici naše žene in hčeri.

Kathrein: V imenu mojega kluba protestiram proti temu grdemu sumnjičenju. Nikakor ni resnično, da bi bila ta interpelacija dobesedni ali podobni prevod Alfonza Liguorijanskega.

Wolf: Le dajte, naj farji vaše žene in dekleta tako izprašujejo! Mi že ne bomo trpeli tega!

Kathrein: V imenu svojih somišljenikov moram odločno protestirati proti temu, da se v tej visoki zbornici katoliško cerkev tako grdo žali in da se napada najsvetejša čustva katoliškega prebivalstva!

Etz: Bordelski vitez! (Klici: Sveti Liguorius je bordelski vitez!)

Predsednik ukaže tajno sejo, katero zbornica soglasno odobri. Zapisnikar poslanec Horica čita interpelacijo počasi in z naglaševanjem, kar klerikalce hudo jezi. Ko začne zapisnikar čitati izvode iz knjige sv. Liguorija, začno klerikalci in Poljaki, čisto izven sebe, klicati: Dosti! Naj se glasuje, ali se sme dalje čitati! — Ko bere zapisnikar dalje, zakriči nežni Sušteršič (slovenska baklja!): To naj si pusti Wolf sam čitati! — Poljaki in klerikalci odidejo iz dvorane, ali kmalu se zopet vrnejo ter začno zopet razgrajati Wolf: Pojdite le še enkrat ven, če nočete poslušati!

Po končanem čitanju začne debata. Morsey (klerikalec) ne trpi, da bi se take svinjarije v javni zbornici čitalo. (Klici: Saj so to vendar doslovni citati iz moralne teologije sv. Alfonza!)

Eisenkolb polemizira s klerikalci in zatrjuje, da je prevod natančen. (Klici pri klerikalcih: To je vendar že 300 let staro Eisenkolb! Ne, sv. Alfonz je živel v 18. stoletju. Se le leta 1839 je bil

proglasen za svetnika, papeža Pij IX. in Leo XIII. sta odobrila njegove spise. Govornik navaja nekatere slučaje zlorabljanja spovednice ter pravi, da pride vse zlo od Rima. Za drjem. Eisenkolbom so govorili *Serenyi*, *Suštéršič* (ta seveda ni smel manjkati s svojo zabelo). *Hrubar*, *Schwegel*, *Ploj* (en sam slovenski nazadnjak bi bil kajpada premalo). Konci in Schreiber. Da bi bil Tavčar govoril, se nam ne poroča in tudi v stenografičnem zapisniku ga ne najdemo, dasi je «Narod» lani precej mnogo pisal o Liguorijevi morali.

Pri glasovanju je bilo sklenjeno, da interpelacije ni čitati na javni seji. Za čitanje so glasovali samo socijalni demokrati in nekateri nemški radikalci.

Na javni seji se in zgodilo nič važnega.

Emajla seji.

Torek 26. svečana. V današnji seji se je zopet večinoma mlatilo prazno slamo. Čitanje interpelacij, katerih je bilo 44, med njimi 25 mladočeskkih, je jako dolgo trajalo. *Ellenbogenov* predlog o varstvu železničarjev je bil odkazan železniškemu odseku. Bilo je nekaj pritožb zaradi čeških interpelacij. Potem je začela razprava *Šilenijevega* nujnega predloga o upeljavi splošnega zavarovanja za starost in onemoglost.

Dr. *Ellenbogen* je zagovarjal državno zavarovanje, a protestiral je proti temu, da bi se sredstva črpalo iz novih indirektnih davkov. Od sedanje zbornice pa žal sploh ni upati, da bi izvedla tako reformo. Da je imel *Ellenbogen* prav, se je pokazalo že pri glasovanju, zakaj večina je odklonila nujnost predloga. Med socijalnimi demokrati in krščanskimi socijalisti je prišlo do prepira, katerega sta provocirala *Lueger* in *Schneider*. Na koncu so še *Schleicher* in tovariši, med njimi seveda zopet *Suštéršič* skušali oprati klerikalno perilo ter so zahtevali naj se protiklerikalnih interpelacij ne objavlja v zapisniku, češ to so svinjarije. Da so mnoge take stvari res svinjarije, verujemo, ali s tem da se jih zataji, ne bodo postale dišeče vijolice.

Sodrug, spominjajte se na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte zanj povsod!

Domače stvari.

Naseljvanje menihov na Slovenskem se nadaljuje, kajti pri nas imamo menda še premalo patentirane lenobe in blagoslovljenega izkoriščanja in pod vlado škofa Jegliča se pripravljajo črni fanatiki na to, da spravijo vso deželo z vsem prebivalstvom v kremplje nenasitnega in duhove morečega klerikalizma. Vedno čujemo civiljenje katoličanstva nad revščino cerkve, pri tem pa vidimo vsak trenotek meniške redove, ki prisegajo uboštvo, kako kupujejo veleposestva. Ni še dolgo, kar so «revni» menihi kupili Pleterje, sedaj pa so zopet Salezijanci, seveda tudi usmiljenja vredni «revčki» kupili Rakovnik ob dolenski cesti, nedaleč Ljubljane. Spomladi se tam naselijo in že sedaj predelujejo poslopja, v katerih hočejo poleg samostana ustanoviti tudi nekakšno «Anstalt für verwahrloste Jugend» (zavetišče za zanemarjene otroke). Vse polno neveselih mislij se usiljuje člove u spričo tega novega dejstva. Vemo da se bode našlo tudi med liberalci dosti takih, ki bodo opravičevali dogodek, češ Salezijanci imajo dobre namene ker v svojih zavodih obvarujejo mnogo otrok, da ne propadejo popolnoma. Tako so tudi «liberalni» tržaški Italijani opravičevali naseljenje Salezijancev v Trst. Pri Tržačanih je bito to še deloma umevno, ker so dobili nove italijanizatorje v mesto, na Kranjskem ni niti tega izgovora, zakaj salezijanski zavod bode navadna tovarna za germanizacijo otrok. Ali brez obzira na to ima ljudstvo dosti vzroka, da vidi v tej naselitvi nov, in sicer hud udarec. Značajno je, da kupujejo ravno duhovniški zavodi veleposestva, ki po Slovenskem ravno tako kakor kmetija,

propadajo. Kadar pridejo ta zemljišča s svojimi polji, gozdovi, travniki, v samostanske roke, se prične na njih pravo kapitalistično gospodarstvo na škodo malega kmeta. Mi smo iz mnogih vzrokov prijatelji dela v velikem in našem programu bi popolnoma odgovarjalo, da ostanejo veleposestva skupaj. Na parceliranje niti ne mislimo. Toda korist od obdelovanja takih ogromnih posestev bi morala priti v prid splošnosti; kadar pridejo veleposestva na prodaj, bi morale občine brižno gledati, da jih one dobe v roke, ne pa da steče ves dobiček zopet v kaso posameznika ali pa v nenasitljive malhe «mrtve roke». Tako gospodarstvo bi bilo posebno potrebno pri našem malem agrarnem narodu. Ali tudi za «vzgojevalno» delovanje menihov se ne moremo nikakor ogreti. Recimo da Salezijanci res rešujejo otroke, ki so v nevarnosti, da se moralno pokvarijo. Toda vprašamo: 1. Ali je to naloga posameznih redov? 2. Ali smemo pričakovati za take otroke v samostanih prave vzgoje? 3. Ali je tako delovanje v korist splošnosti? — In vsa ta vprašanja moramo zanikati. V današnji družbi je pač res tisoč slučajev, da se otroci zanemarijajo, toda tega ne izpremeni noben salezijanski zavod, temveč samo temeljita socijalna reforma, ki bi zagotovila vsem starešem tak gospodarski položaj, da bi se lahko brigali za svoje otroke. Dokler pa obstoje sedanje razmere, je naloga države, da skrbi za tiste otroke, za katere stariši iz katerega koli vzroka ne skrbijo. Varstvo in vzgoja teh otrok se mora vršiti povsod po enotnih načelih in pod kontrolo javnosti. Kajti to je slaba korist za otroka, boji si za najbolj zanemarenega, ako se mu že v nežnih letih napolni duša s tendencami, ki so z življenjem na svetu v največjem nasprotstvu. Za vzgajanje otrok potrebujemo učiteljev, ne pa menihov. Da je danes še za zanemarijene otroke premalo učiteljev, ne sme in ne more biti izgovor za resnega človeka; tudi to je utemeljeno v slabih socijalnih razmerah, v militarizmu, ki požira take ogromne svote, da ne ostane dosti sredstev za šolo, v mizernem gospodarskem položaju in v odvisnosti učiteljstva i. t. d. Ali tudi tukaj je treba zdraviti s socijalno reformo, ne pa s Salezijanci. Na Slovenskem imamo itak že dosti gmotnega in duševnega siromaštva; koncentriranje posesti v katastru «mrtve roke» ter otroške vzgoje v klerikalnih gimnazijah in konviktih ter v salezijanskih zavodih pa bode narod popolnoma ubilo. Slovenski «politiki» so za to popolnoma slepi. Ako se ljudstvo ne bode samo organiziralo in se postavilo v bran proti večno lačnemu zmaju, utegnemo s časom dobiti vse francoske kutarje sem in našemu ljudstvu ne bode niti toliko ostalo, da bi imelo — za pot v Ameriko.

A—s.

Zaplenjeno

Za to moralno teologijo je šlo na sobotni seji in o njej je bilo govoriti. Izmuzniti se z umetnim ogorčenjem nad napadi na «vzvišeni» duhovniški stan, je zvišala, s katero se ne bode ničesar doseglo. *Suštéršiču* in *Edinosti* se ne čudimo. Ali uloga, katero so igrali ob tej priliki kranjski liberalci, je naravnost škandalozna. Noben slovenski list ni pisal toliko o liguorijanski morali, kakor «Slovenski Narod», tisti poslanci pa, ki stoje temu glasilu najbližje, pred vsemi Tavčar, ki je duša «Naroda», niso našli besedice o tej «moralni», temveč so dovolili, da se je *Ploj* v njih imenu pridružil *Suštéršičevemu* ogorčenju. Če to ni bankrot slovenskega duševnega liberalizma, tedaj so Missia Mahnič in Jeglič tudi liberalci.

«Slovenčeva» predznanost se zrcali v notici, ki jo je objavil v številki od 16. svečana pod naslovom «Socijalno-demokratski kandidat obsojen», v kateri laže, da je sodrug «Kopač obdolžil zabniškega župnika č. gospoda Dernovška, da je v kamniškem vlaku se tako grdo obnašal, da ga je moral socijalno-demokratski železničar posvariti in da je bil Kopač za to razkritje, za katero je ostal dokazov dolžan, obsojen v Radovljici na deset dni zaporu». Zlobnost tega lažnjivega lista, katerega urejujejo katoliški duhovniki, se vidi iz tega, da v Kopačevi zadevi sploh še ni bilo takrat obravnave, temveč je razpisana še le za danes, 28. februarja. Slovenčevci so si hoteli s to notico pripraviti jako ceneno zadoščenje, kajti da ga bodo pri sodišču res dobili, tega pač ne smejo upati. Klerikalci nimajo povoda, veselimi se tej pravdi, s katero se bodo le blamirali. Stvar je namreč ta, da je na nekem volilnem shodu v Radovljici omdotni kaplan provociral z bedarijami

ZAPLENJENO

češ da socialni demokratje izpodkopujejo in uničujejo družbinsko življenje, in kar imajo klerikalci še podobnih lo-povščin shranjenih proti socialistom. Svojo je gonil toliko časa, dokler mu ni Kopač odgovoril, naj se klerikalci glede družbinskega življenja le sami za nos primejo, kajti nesreče, ki so jih razni duhovniki povzročili nad družinami, so dosti številne. Vsled ntolcevanj kaplanovih je omenil sodrug Kopač tudi neki slučaj, ki se je glasom časopisov primeril v kamniškem vlak-u, ali sodrug Kopač ni govoril niti o žabniškem župniku, niti o Dernovsku. Tožba je torej naravnost frivolna in to je menda tudi uzrok, da jo je «Slovenec» kar a priori likvidiral seveda na svojo korist. Ali tako poceni to ne pojde! «Slovenec» je sodrug Kopač poslal po-pravek. Današnja razprava je bila prelo-žena na 9. marca, da se povabi priče, katere je sodrug Kopač predlagal.

Ljudsko štetje na Goriškem izkazuje, da je bilo dne 31. decembra t. l. 87.284 hiš in 505.664 prebivalcev. Prebivalstvo se je od l. 1890 pomnožilo samo za 6706 duš. To je uprav malen-kostno. Morda je ni kronovine, kjer bi se bilo prebivalstvo tako malo pomno-žilo. Vzrok temu je lahko najti. Obupne gospodarske razmere so krive, da beži ljudstvo trumoma v Ameriko — nam-reč še more. Ali za socialno politiko nimajo smisla ne liberalci, ne klerikalci. Sovinizem in fanatizem sta jim bolj važna.

Oficijalno ljudsko štetje na Pri-morskem izkazuje sledeče številke: Trst in okolica 176.456, Goriško 230.762, Istra 336.484 prebivalcev. Pred dese-timi leti je bilo naštetih v Trstu 157.466 na Goriškem 220.308, v Istri 317.610 z vojaštvom, vtem ko letos niso šteli vo-jakov. Znano nam je pa, da v Trstu letos tudi raznih civilnih oseb niso šteli. Sploh je bilo ljudsko štetje v marsika-kem oziru zelo nemarno in pogostoma so vodili «kom sarje» taki nameni, ki nimajo s pravo nalogo ljudskega štetja prav nič opraviti. Zlasti je odločne graje vredno, da se je po Primorskem na vse kriptje skušalo izkazati kolikor mogoče mnogo Italijanov in mnogi uradniki so se v tem oziru kar neverjetno vedli. Seveda se to ne bode izpremenilo, do-kler ne pade sedanji sistem.

Bohinjaška železnica Za železniško progo Celovec-Trst je določeno v državnem proračunu 103 milijonov in 600.000 K. Ta svota je razdeljena na 5 let. V tekočem letu je na razpolago 3 milijone in 700.000 K, prihodnje leto 8 milijonov 900.000 K, l. 1903. se more porabiti 17 milijonov 400.000 K, l. 1904. 37 milijonov 300.000 K, l. 1905. pa 36 milijonov 300.000 K. Naposled postane torej stavba te železnice vendar res-nična.

Za romanje v Jeruzalem agiti-rajo zopet klerikalni časopisi. Stroški bodo iznašali v l. razredu 370, v 2. raz-redu 280 kron. Seveda bodo imeli raz-ven tega še dosti drugih izdatkov. Mi iščemo zaman uzroke, iz katerih bi Slo-vencem mogli preporučiti, da nosijo svoj denar bodisi v Rim ali pa v Jeru-zalem, ker se nam zdi, da ga imajo še doma premalo. Seveda, kdor ga ima toliko, da si lahko zanj ogleda tuje kraje, ima prav, če gre po svetu. Mislimo pa, da je romanje prav slaba priložnost za studiranje tujih dežel in narodov.

Marčni spomin

Triinpedeset let je minulo, odkar je pretresla Avstrijo najmočnejša burja, ki jo je v notranji in zunanji obliki popol-noma preobrazila, triinpedeset let, odkar so se avstrijski narodi prvič zbudili in odkar so delavci stopili v boj za človeške pravice.

Pol stoletja se je pogreznilo v grob večnosti, odkar je pravo in njegovo svo-bodo, njegove zakletve in pravice pre-zirajoči Metternich sramotno pobegnil, prepustivši državo, v kateri je bil neome-jen vladar, njeni osodi.

Pet desetletij je izginilo, odkar je avstrijsko meščanstvo vstalo na noge in proglasilo enakopravnost vseh sta-nov in vseh ljudi.

Bilo je v marcu leta 1848. S silnim

ropotom se je nekaj tednov prej podrl prestol «meščanskega» kralja Louis Fi-lipa, ki je menil da je kraljevsko dosto-janstvo najboljši privilegij za kapitali-stično špekulacijo in za borzno igro.

V Parizu, na klasičnih tleh revolucije je zahrumel vihar, ki je v kratkihurah odpihnil lažnjivo slavo lažnjivega kra-ljestva. Burja od zapada pa je jela či-stiti zrak skoraj po vsej Evropi. Po Belgiji, Italiji, Nemčiji se je mešalo in tudi zaspani avstrijski narodi so se zdrzneli. Meščani in dijaki na Dunaju in v Pragi so sklenili prošnje na vlado, katerih jedro je bila — konstitucija; na Ogrskem je Košut z ognjevitimi go-vori navduševal ljudstvo in kakor bi se bil zgodil kak čudež, je bilo h krati vse po konci.

Svoboda! Svoboda! Slehera duša je čutila, da je to najpotrebnejše zdravilo za ljudstvo za stanove in za državo. In z elementarno silo je prodrla zahteva na beli dan: Svoboda nam dajte! Ves svet je bil pripravljen na boj za svo-bodo. A prej ko bi mislil, se je boj pri-čel — dne 13. marca je sprejela svo-boda na Dunaju krvavi krst.

Tu nam ne more biti naloga, da bi pisali zgodovino viharne, slavnega leta 1848., prostora nam nedostaje niti za zgodovino enega dneva iz one ne-pozabne dobe, ki je vstvarila iz naših očetov junake. Le spominu na one ve-lepomembne dni so te skromne vrstice posvečene. Boginja Svobode je zasedla v onem svetlem času svoj vzvišeni pre-stol in tisoč src in duhov je upalo, da pride sedaj doba sreče in blagostanja.

Strašno so se duhovi prevarili!

Svoboda se je prikazala liki svetel meteor na nočnem nebu, da zopet izgine in na obzorju je zavládala zopet temna noč, žalostnejša, bolestnejša kakor prej.

Kajti — ljudstvo je zahtevalo svobodo, ne da bi jo razumelo. Narodi so vedeli, da potrebujemo svobode, a ni jim bilo znano, kaka mora biti. Meščanstvo je bilo zgolj egoistično in menilo je, ka-kor francozki «tretji stan» ob času velike revolucije, da zadostuje, ako se zlomi moč plemstva, ako se zruši privilegije fevdalizma, Delavsko ljudstvo je bilo pa nezavedno, ter je mislilo, da bode pro-letarijatu dobro, ako doseže meščanstvo svoje želje. V teh razmerah se ne bi bil mogel dokončati boj za osvoboditev niti tedaj, da je imelo ljudstvo dosti moči. A — tudi te je manjkalo. Duh ni bil dosti močan, a meso je bilo še sla-bejše. In da je bila fizična moč še mnogo večja, bilo bi vendar vse zaman, zakaj kdor ne ve, česa mu treba, ne more zadeti pravega, če bi bil tudi močan kakor Simson ali Golijat.

A meščanstvo — in tudi delavstvo — leta 1848. še ni vedelo, kam naj se pravzaprav obrne. Tirjalo je svobodo, toda kakšna naj bode, tega ni vedelo. Nihče mu se ni povedal, da politična svoboda ni mogoča brez gmotne, mate-rijalne svobode. Glavni temelj moder-nega socializma, da igrajo v življe-nju naroda gospodarske razmere prvo vlogo, je bil ljudstvu neznan. Narodi in stanovi so čutili, da so potlačeni in zato so zahtevali svobodo, a njen po-jem so jim tolmačile samo svobodoumne pesmi in zato je ostala podoba svo-bode v njihovem duhu meglena, ne-razvita.

Boj za tak ideal je moral ostati brez zmage in ostal je. Končno je reakcija triumfirala povsod.

Seveda — tega ne bi bilo treba.

Vsega ni moglo ljudstvo tedaj pridobi-ti, ker vsega ni poznalo. A kar je u prvih dnevih revolucije sebi pribavilo, bi si bilo ohranilo, da ni meščanstvo izdalo svojega lastnega dela. Kakor je zatajil prvi Napoleon revolucijo, ki ga je porodila in vzveličala, tako je bur-žoazija leta 1848. odbrcnila revolucijo z isto nogo, s katero je stopila na prvo barikado. Naj se misli o krvavih revolu-cijah kakor se hoče, to je gotovo: Ko se je bil pričel boj, je bilo odločeno, da ga izgubi, kdor prvi popusti. In meščanstvo je popustilo, prav kmalu popustilo, deloma iz sebičnosti, kakor Napoleon, ker je upalo, da bode kapitulacija za njegove gmotne razmere boljša kakor nadaljevanje boja, deloma pa iz strahopetnosti. Zatajivši revolu-cijo, prepustila je proletarijat, kateri se je žrtvoval za njene interese, nje-govi lastni žalostni usodi.

Pa kar je bila za delavno ljudstvo tedaj velika nesreča, bilo je dobro kot nauk za njegovo bodočnost. Izdajstvo buržvazije leta 1848. je odprlo proleta-rijatu oči ter mu pokazalo, da se v boju za svojo osvoboditev ne sme zanašati na nikogar drugega, kakor na svojo moč.

Danes, triinpedesetlet po onih dnevih, mu je to znano in delavstvo ne zaupa nikomur več nego sebi.

Boj, ki se je pričel že dolgo pred le-tom 1848., tudi danes še ni končan. Po-litične pravice, pridobljene v prvih dne-vih onega burnega, slavnega leta, so deloma povsem izgubljene, deloma iz-pridene. Gospodarska odvisnost in iz-korišćanje delavnih motij je pa danda-nes se večje nego je bilo tedaj.

Zato je pa tudi moderni veliko bo-a hujši. Nikjer se pač ne zidajo barikade, nikjer ne pokajo puške, vendar imamo silnejšo revolucijo, nego je: bila leta 1848.: Socialna revolucija, se razvija vedno mogočnejše, boj duhov se dnevno poostruje. Jasneje in jasneje se deli svet v dva tabora: Na eni strani gmotno vladajoči slojevi, na drugi pro-letarijat, prvi pripravljen braniti svoje stare predpravice, drugi odločen, pri-boriti si navidezno nove, v resnici pa kakor svet stare pravice. Marčna burja piha ostreje... ostreje — nu, mi nimamo strahu!.

Delavska pesem.

Bratje mili, ki trpite,
Zdaj vstanite smelo!
Prapor čisti naš vzdignite
In začnite delo.
Dosti smo že pač čakali,
Že dovelj trpeli,
Zdaj svobode bojno pesem
Bodemo zapeli.

Roj vzbujenih siromakov
Po vseh krajih sveta
Za svobodo bo vojakov
Četa zdaj nešteta.
Beda vse nas zjedinjuje
Nič nas ne razdvaja,
Ker iz naše svete zveee
Le svoboda vstaja.

Čuj! Iz grl že neštevilnih
Pesem se razlega,
Ki povsod trinogov silnih
Grešne duše bega.
Protij njim v boj za svobodo
Pesem naša zove
Pod rudeči prapor spasa
Narodov sinove.

Oj, donite, zvoki glasni,
Kjer žive trpini;
Naj obzorje se razjasni,
Ljudstvo se zjedini.
Zovi, pesem, v boj duhove,
Vodi jih do zmage,
Vodi jih do čiste slave,
Do svobode blage!

Sodrug, spominjajte se na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte zanj povsod!

UTRINKI.

Sveto leto je prineslo 1.600.000 lir Petrovega vinarja. Ubogi «stradajoči jet-nik v Vatikanu» si bode zdaj menda lahko kupil rjuho in v oblicah krompirja.

Nove topove mislijo upeljati tudi v Avstriji. Tudi topništvo hočejo reorgani-zirati. Na letošnjih orožnih vajah bode odločeno, kakšne topove bodo upeljali in če bodo delegacije jeseni zborovale, bodo že «smele» dovoliti nove milijone za nove kanone.

Koliko plačate indirektnih dav-kov? «Pravo Lidu» objavlja sledeči do-pis: «Vest o indirektnih davkih me je naredila pozornega in me je pripravila do tega, da sem izračunal, kaj porabimo v domačiji moje iz 11 udov sestavljene

družine, v kateri delamo 4 udi, če je dela. Po računu omenjene beležke iznašajo naši indirektni davki

od 130 kgr. sladkorja na leto 65.— kron	
» 37 » kave » » 19.50 »	
» 1460 » kruha » » 45.50 »	
» 30 » mesa » » 1.50 »	
» 80 » masti » » 24.96 »	
» 37 » soli » » 8.14 »	
» 1 » čaja » » 2.— »	
» 500 litrov piva » » 64.— »	
» 10 » spirita » » 3.60 »	
» 730 zavitkov tobaka » » 43.80 »	
» 35 kgr. petroleja » » 8.40 »	

Skupaj torej 286.54 kron

Ako bi mogli natanko izračunati vse, kar se v družini porabi, tedaj bi se delavci začudili, kakšne svote plačujejo državi v obliki indirektnih davkov.

Ljudsko visoko šolo bodo ustanovili na Dunaju. V ta namen se je konstituiralo posebno društvo, ki je volilo v odbor: za predsednika vseučilišnega profesorja dr. Friderika Becke, za podpredsednika docenta dr. Ludo Hartmana in poslanca Pernerstorferja, za zapisničarja docenta dr. Emila Reicha in stud. iur. Rudolfa Herbsta, za blagajničarja tovarnarja dr. Alberta Schwaba in privatnega uradnika Josipa Kunza. Pri nas pa nimamo niti ene javne biblioteke in niti skromnih predavanj ni mogoče prirediti, ker so občinski tateki tako tesnoprtni, da ne dajo izobraževalnemu društvu niti prostora zanja.

Cesar Viljem ima 83 posestev, ki merijo 98.746 hektarov in dajejo čistega dohodka 651.631 mark. Knez Pless ima 75 posestev 50.112 hektarov, 324.042 mark zemljišnega dohodka, vojvoda Ujezo 52 posestev, 39.742 hektarov, 233.701 marko zemlji dohodka, vojvoda ratiborski 51 posestev, 33.96 hektarov, 274.627 mark zemlji dohodka, saski kralj 50 posestev z 31.009 hektari.

Z delavskega trga. «Sociale Rundschau» je dobila od 762 posredovalnic dela izkaze za mesec listopad, po katerih je 26.248 moških, 12.316 žensk, 2.120 vajencev in 110 vajnic iskalo, 9.863 moških, 5.949 žensk, 486 vajencev in 19 vajnic dobilo dela. 11.895 delavcev ni moglo dobiti dela.

Največ duhovnikov šteje Italija. Tam živi 40 nadškofov, 221 škofov, vsaka škofija ima velik štab kanonikov, generalnih vikarjev in drugih prelatov. Že leta 1881 je bilo v Italiji 20.465 far s 55.263 cerkvami in 76.560 duhovniki. Duhovni redovi, menihi in nune niso vsi.

V Rimu je 30 kardinalov, 35 škofov, 1369 duhovnikov, 2832 menihov, 3215 nun, tako da pride na 61 prebivalcev 1 duhovni gospod oziroma gospa. V Rimu je pa tudi — vzlic tako mnogim duhovnikom — 190.000 ljudi, ki ne znajo čitati in pisati; v Rimu je tudi največ hudo delcev.

Dolgovni razkralja Milana. Z Dunaja poročajo, da je Milan zapustil do 4 milijone frankov dolga, o katerem se še ne ve, kako se poravnava. V kratkem se bo vršila na Dunaju zapuščinska razprava in, ker Milan ni zapustil oporoke, smatrajo kralja Aleksandra univerzalnim dedičem.

Koalicijska svoboda na Danskem ni samo na papirju, kar dokazuje konferenca strokovne zveze državnih delavcev, na kateri so bili zastopani: Železničarsko društvo, železničarska zveza, društva strojevodij in kurjačev, sprevodnikov, pošt-nih uradnikov 4. razreda, pošt-nih asistentov, pismonošev, telegrafistov, telefonistov, davčnih uslužbencev, davčnih asistentov, pomorskih colninskih stražnikov, gozdarjev, podčastnikov v Kodanju, pomorskih častnikov in osebja vojnih ladij. Kaj bi rekli takim društvom pri nas?

Na Japonskem imajo sedaj 2000 časopisov in smoter, ki izhajajo v nakladi 91.519.000 izvodov. Leta 1878. je bilo še le 260 časnikov v deželi. Največji japonski list je «Yomi-Uri»; ki je urejevan po uzoru pariškega «Figara». Kakor na Francozskem, hočejo tudi na Japonskem in sicer v Tokiu ustanoviti posebno časnikarsko visoko šolo.

Letni dohodek štirinajstih severo-amerikanskih milijonarjev je iznašal skupaj 244 milijonov dolarjev in sicer so «zaslužili»: Rockefellerova «Standard Oil Co.» 124 milijonov, W. K. Vanderbilt 25 mil., Gould 10 mil., J. Pierpont Morgan 20 mil., Russel Sage 15, Hetty Greene 10, James R. Keene 5, D. O. Mills 5,

Wm. C. Whitney 5, Jas. J. Hill 10, Talbot J. Taylor 1, W. E. Connor 2, T. J. Lawson 10 Anson in T. Fowler 2 milijona. To so zaslužki!

DOPISI.

Idrija, dne 20. februarja 1901.

Ker se v Idriji mnogo govori o nekakšnih škandalih, izvršenih od štirih fantov proti katehetu Osvaldu, in je še sam rekel, da bode tožil na c. k. direk-cijo, hočem le omeniti, da imajo nekateri gospodje čudno domišljijo, ker menijo, da jih ne sme še vsak pogledati.

Na dan 20. februarja smo šli trije fantje mimo katoliškega društva in smo srečali g. Osvalda. Ko je bil še več stopinj pred nami, prihitel četrti v vrsto in pravi: Vidiš Osvalda? Na to ga pogledamo vsi. Kakor sem pa slišal, je bilo to tej ženijalni glavi preveč, tako da je skoro po vseh razredih lj. šole svaril mladino pred enakimi dejstvi, in konec je bila pridiga o svojih vzgo-jenih in njihovem slabem vedenju. Po-vedal je dva po imenu in priimku, dru-gih dveh ni poznal. To je dokaz, da temu gospodu ni bilo za drugo, kakor blamirati osebe pred ljudstvom, dobro vedoč, da se bode tem potom hitro razglasilo po mestu grešnike, ki po klerikalni vzgoji niso ostali v gnezdu klerikalcev.

F. Reven.

Brzjavna poročila.

DUNAJ, 27. svečana. Na današnji seji drž. zbora je bil zopet velik škandal med češkimi in nemškimi radikali. Fresl je imel obstrukcijski govor, Wol-tovci so kričali in končno je prišlo do spopada, pri katerem je bil nemški radikalec Stein tepen. Potem se je raz-pravljalo o Breiterjevem nujnem pred-logu glede poročanja o volitvah. Das-zyński je postavil gališko žlahto in zlasti okrajnega glavarja Starzenskega v pravo luč. Koerber je dejal, da so se volitve letos razmerno mirno izvršile. Nujnost je bila odklonjena.

DUNAJ, 28. svečana. Na današnji seji je predsednik izjavil, da bode strože rabil pravilnik. Na tajni seji se je čitalo neko Wolfovo interpelacijo in je bilo sklenjeno, da se ne čita v javni zbornici.

LONDON, 28. svečana. Zbornica poslancev je sprejela zakon o 8 urnem delavniku v rudnikih.

Za dnevnik.

Doslej nabrani denar je vložen v poštno hranilnico na vložno knjižico štev. 68.377.

Sodruge po tistih krajih, kjer so konstituirali odbore za ustanovitev dnevnika, prosimo, naj nam naznani, kako je odbor sestavljen.

Vnovič so poslali:

Božič, Rockville (Amerika) 256 K. — Puh, Chicago (Amerika) 256 K. — Ule, vesela družba v Kisovcu 420 K. — Ober-alm pri Halajnu (Solnograško): Jakob Falk 1 K. A. Janša 50 vin. J. Jelenc 60 vin. F. Triplat 50 vin. P. Dešman 50 vin. J. Nanut 40 vin. J. Vettor 40 vin. A. Pem 50 vin. J. Santini 20 vin. R. Rei-herth 40 vin. M. Vettor 20 vin. F. Boša 20 vin. A. Vettor 20 vin. O. Sumar 20 vin. A. Melka 20 vin. M. Ambrožič 30 vin. A. Vodnik 24 vin. J. Mihelič 20 vin. B. Bosša 20 vin. — Zagorje: Jos. Med-vešek 1 K. Fr. Dernovšek 1 K. Ant. Capuder 1 K. Ivan Ostrožnik 1 K. Clani kons. društva 19 k. 11 v. Cinkarski de-lavci 8 k. 74. Jevnikar nabral 3 k. 46. Od Suzniga v Zagorju 1 k. 20. Izkazano 38 K. 70 vin. Skupaj 82 K. 87 vin.

Listnica uredništva.

Zaradi pomanjkanja prostora smo morali odložiti več sestavkov, med njimi nadaljevanje člankov o občinskem socijaliz-nju in listka. — *Zidani most*: Prihod-kadar nam dovoli prostor. — *Spindler*: Po vaši želji. — *Idrija*: Prihodnjič. — L. G. Nekoliko delavskih pesmi, bodemo na mnogostransko željo objavili.

Listnica upravnštva.

Vse naročnike, ki ne dobivajo redno lista, prosimo, naj reklamirajo na pošti. V naši ekspediciji ne tiči uzrok; tujaj pride list redno v petek na pošto. Ako se kdo prepriča, da mu list zunaj zadr-žujejo, naj nam takoj naznani.

Sašel: Vaš donesek je izkazan v 7. številki.

Prihodnja številka „Rdečega Prapora“ izide

dne 8. marca.

Lastnik lista: Panek Alojz.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopac Josip.

Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 — Trst

IZJAVA.

Podpisani obžalujem, da sem dne 20. svečana v vinjenem stanju gospoda Miha Čobala, voditelja konsumnega društva v Zagorju, razžalil z besedo slepar. Ker je gospod Čobal poštenjak v vseh zadevah, prekličem javno to žalitev in se zahval-jujem g. Čobalu, da je umaknil svojo tožbo v tej zadevi.

Zagorje ob Savi, 27. svečana 1901.

Anton Korath

Pri splošnem rudarskem društvu avstrijskih planinskih dežel s sedežem u Ljubnem

se razpisuje s 1. aprilom t. l. mesto tajnika,

ker odhaja sodr. GRABLOVIC iz o-zirov na svoje zdravje na drugo mesto. Potrebno je znanje slovenskega ter nemškega jezika.

Ponudbe naj se pošlje predsedniku Ivanu Zwanzgerju, Ljubno (Schulgasse N. 128, Štajersko.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Mašinist

ki je izurjen v tovarni za opeko (Fab-ziegelei) in zmožen slovenskega jezika, se sprejme s 1. marcem v službo v tovarni

A. Peterlin & v.

v Ribnici, Kanjsko.

Franjo Železnikar

krojač

Ljubljana, Šelenburgove ulice št. 1.

se priporoča za

izdelovanje vsakovrstne obleke

po najnižji ceni.

DELAVEC RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Naročnina iznasa: Za Avstro ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštne prosté. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.32 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 6. marca.

Mesec dnij je že, odkar se je sešel državni zbor, a položaj je še vedno tak, kakršen je bil pred volitvami. V svoji neverjetni kratkovidnosti je vlada mislila, da bodo volitve vse rešile in gospod Koerber je bil gluh za vse svaritve. Sedaj ima, kar je moralo priti. Permanentni dnevni red državnega zbora je *skandal*, njegova kronična bolezen pa jezikovno vprašanje. Obstrukcija je uničila zadnji državni zbor, obstrukcija uničuje sedanji parlament. Mladocihi niso izrekli besede obstrukcija, ali kar počenja v zvezi s Klofačev frakcijo, ni nič drugega, kakor oviranje državnoborskega delovanja, ki je tako intenzivno, da do današnjega dne še ni prišla nobena vladna predloga na razpravo. Marec je, do 15. t. m. bi potrebovala vlada zakon o rekrutih, ali Mladocihi ne dajejo vladi nobenega upanja. Čuje se že, da bode Koerber kmalu zahteval volitev delegacij in kvotne deputacije, a s tem se prikazuje zopet §. 14 na obzorju.

Vrabcí na strehah čivkajo, da se s sedanjim parlamentom privilegij ne more ničesar začeti. Ali «merodajni faktorji» še nočejo verjeti. Slepi so, ter ne vidijo, da ni zdravila za neozdravljive bolezni; za okrevanje sedanjega parlamenta so poskusili vsa sredstva, a nobeno ni pomagalo. Ljudstvo pa se je te igre naveličalo in če vlada nima poguma in moči, da izvede najbolj potrebno volilno reformo, da upelje splošno in enako volilno pravico, tedaj jo bode sila časa pometla s pozorišča, na katerem dela samo napotje.

V gosposki zbornici, ki je v navadnih časih samo nekaka konservativna dekoracija naše baje liberalne ustave, se včasih vendar kaj sliši, kar je vredno zaznamovanja. Seveda ni nič posebno modrega, kar se tu sliši. Če n. pr. Plener govori proti enaki volilni pravici, prikazuje s tem samo, kako puhel je bil vedno ves avstrijski liberalizem. Gospodje v tej visoki zbornici boleajo pa tudi nekoliko o «Grössenwahn», ako mislijo, da bodo oni imeli moč, preprečiti upeljavo enake volilne pravice. Gospodje so sicer komični v vsakem oziru. Kadar modrujejo o sredstvih za ozdravljenje države, je ravno tako, kakor da bi politizirali otroke, ki gredo iz šole domov. Knež Lobkovič n. pr. je slišal nekaj o avtonomiji, pa je fi- lozofiral na zadnji seji, da bode treba centralni parlament nekako omejiti, kar se bode na raznih straneh smatralo za kot absolutistično vladanje. Potem je kot osvirek prišla zahteva, da se da deželni zborom širši delokrog, za to da bi se fevdalcem moč še povečala in da bi dežele lahko delavsko ljudstvo bolj v lastni režiji zatirale. Vse te čenče bi nas malo zanimale, ako ne bi bil Lobkovič odgovarjal Koerber. Kar je mož ob tej priložnosti povedal, je treba res debelo podčrtati. Govoril je o parlamentarizmu in o §. 14, ter je delal dobesedno: «Bojim se, ako pride do takega, da ne bo moglo pešati se s takimi silami, ostimi, ampak da bo treba pomaloma, ostimi, veliko, globokeje. Kajti sem opazil, se bode tedaj mo- goče salicevati na to, da je ljudsko za- gupstvo samo provociralo tak pogu- men korak in da ni treba ničesar o- menjavati, ker dogodki vse opravi-

čujejo.» — Gospod Koerber nastopa to- rej v popolnoma novi pozí: Kot ener- gičen mož. To bi bilo jako veselo zna- menje, kajti ničesar ni bilo pri avstrij- skih vlada, toliko pogrešati, kakor ener- žije, če ne bi bila ravno to pot mini- strova eneržija čisto napačna. Njegove besede niso namreč nič drugega, kakor žuganje s popolnim absolutizmom in s silo, žuganje, za katero bi si avstrijski državljani, ki ni minister, takoj nakopal tožbo po §. 300 in morda po §. 58 na glavo. Preresno pa seveda ni vzeti Koer- berjevih besed, kajti to ve vsako poli- tično dete, da je odkrit absolutizem tudi v Avstriji nemogoč. Obžalovanja vredno je le to, da vlada ne najde eneržije za najpotrebnejši korak, za edino zdravilo, katero bi moglo državi pomagati, nam- reč za splošno in enako volilno pravico. Ali če gospod Koerber ne premore te eneržije, jo bode pač imelo ljudstvo.

Gosposka zbornica je izdelala adre- so na cesarja, ki je zelo neslana in ne- zabeljena. Opaziti je le, da naglašajo po- trebo *enotnega državnega jezika*. Vidi se, da je bil upliv nemške levice velik pri sestavljanju prestolnega govora in pri stiliziranju odgovora. Vlada, ki se misli opirati na nemško levico, poka- zuje očitno svojo popolno nezmožnost.

V nemškem državnem zboru so te dni debatirali o dvoboju. Vojni mi- nister je dejal, da je doslej dvoboj samo takrat dovoljen, ako se častniku očita strahopetnost, ali pa če se ga telesno žali. Bebel je zahteval, naj se proti du- elantom postopa po zakonu in naj se jim ne odpusta kazni, kajti drugače bi se moralo misliti, da se zgoraj dvoboj rado gleda.

Spansko ministrstvo Azcaragua je demisioniralo. Nova vlada bode ta- kole sestavljena: Predsedništvo in fi- nance Villaverde, zunanje zadeve Pi- dal, pravosodje Vadillo, vojna Linares, mornarstvo Yquierdo, notranje zadeve Allenda Alazar, pouk Tejada Valdo- sera, javno delo Aparicio. Ministrstvo je konservativno. Zadnji dan nam do- haja brzogovorno poročilo, da se Villa- verdi ni posrečilo, sestaviti ministrstvo.

Protiklerikalno gibanje se je iz Španije preselilo na Portugalsko. Zgo- dilo so se velike demonstracije, pri ka- terih je ljudstvo pobilo šipe na redakciji klerikalnega lista «Palavra». Heer bra- zilijskega poslanca, ki je slaboumna, so hoteli klerikalci proti volji njenih starsev in z zvijačo spraviti v samo- stan, ravno tako kakor so na Španskem gosposkično Ubao jezuitje proti volji očeta in matere odpeljali in so jo se le tedaj pustili domov, o jih je sodišče na to prisililo. Seveda je bilo jezuitom manj za njo, kakor za njeno premo- ženje.

Humusko ministrstvo je odsto- pilo. Ministrski predsednik je bil Carp. **Divja dežela.** Vlada ameriške dežele Čile je vsled dobrega uspeha južno ameriškega mirovnega kon- gresa sšlenila, zmanjšati svojo morna- rico in vojsko, ter porabiti prihranjeni denar za druge naloge, zlasti v izobra- ževalne svrhe. V Avstriji je pač na- robe, solé usahujejo, učitelji stradajo, za to pa požira militarizem vedno nove milijone.

Parlamentarčne skandale so ime- li 5. t. m. v Parizu, včeraj pa v Londonu. V Parizu je poslanca Firmina Faure-a, v Londonu pa irske poslance straža odstra- nila iz dvorane. Kakor bi bilo v Avstriji!

DRŽAVNI ZBOR.

Enajsta seja.

Torek, 27. svečana. Vprašanje čeških interpelacij je bilo zopet na dnevnem redu. Glede zakašnenja nekaterih in- terpelacij je predsednik odgovoril, da niso mogle biti pravčasno predstavljene v nemški jezik. Dr. Brzorad se je pri- tožil, da niso bile sprejete nekatere nemške interpelacije v zapisnik, ker so obsegale češke citate. Na razpravi je bil potem *Silenyjev* nujni predlog o *upeljavi zavarovanja za starost in onemoglost*. Prvi je govoril *Sileny*, ki je seveda priporočal svoj predlog. Po- tem je povedal grof Dzieduszycski, da bode njegova stranka glasovala proti vsaki nujnosti.

Dr. *Ellenbogen* (socijalist) meni, da tako, kakor *Sileny* predlaga, ne bode rešeno to važno vprašanje. Upeljati je treba *državno zavarovanje*, kakršno imajo že druge države. Ali socijalisti protestirajo že danes proti temu, da bi se vzelo potrebna sredstva zopet iz no- vih indirektnih davkov.

Lueger je porabil prilož, da bi po- kazal svojo stranko v lepi svetlobi; dr. *Ellenbogen* je namreč naglašal, da v mnogih občinah zlasti na Češkem iz- ganjajo uboge ljudi, da jim ne bi bilo treba dati občinske pravice po novi po- stavi. Tu zakriči *Lueger*, da njegova stranka ne postopa tako. Ali *Ellenbo- gen* mu odgovori, da mu bo v kratkem položil material o krščansko socijalni stranki pod nos, a že danes lah. o kon- statira, da so v Langenu brutalno izgnali nekega Bertagnolija. Ko je *Lue- ger* videl, da pride tako v zadrego, je zaklical, da se na Dunaju ni zgodilo kaj takega.

Dr. *Ellenbogen*: Jaz sem govoril o strankah, ne pa o Dunaju. Le nikakr- šnih talmudovskih zavijanj, gospod *Lue- ger*! — Ves kakor znorel je bil zopet znani *Schneider*, ki je neprenehoma kričal, da židje smrde. Govorili so še *Klofač*, *Maštalka* in *Horica*. Nujnost *Silenyjev* predloga je bila odklo- njena.

Stein interpelira o neki konfiskaciji. Pravi, da je državni pravdnik Kostial v Čebu konfisciral neko interpelacijo.

Dr. *Scheicher* vpraša predsednika, ali hoče skrbeti, da ne bodo ljudje zunaj vsled raznih govorov mislili, da je par- lament svinjski hlev. Kar je v neki in- terpelaciji rečeno o duhovščini, je ve- činoma zlagano.

Sustersic: Obrekovalci! Nepošteni o- brekovalci! — *Jro*: Mi hočemo, da se od- pravi celibat. — Na koncu seje so bile volitve v odseke.

Dvanajsta seja.

Sreda, 27. svečana. Na današnji seji so uložili socijalistični poslanci predlog o razširjenju delavskega zavarovanja, pred- log o reformi ljudskih sol in več in- terpelacij, med njimi *Ellenbogenova* in- terpelacija o *volitvah v železničarsko zavarovalnico* proti neizgodam. Dr. *Br- zorad* je prezentiral zopet svoje vpra- šanje zaradi čeških interpelacij. Potem se je primeril velikanski skandal. Češki radikalec *Fressi* je dobil besedo k za- pisniku. Govoril je več kakor eno uro. Tedaj so začeli nemški radikalcí pro- testirati, najprej je nastal hud prepir in končno so se gosposke poslanci skoro sprijeli; *Stein* je bil baje res tepen. Z galerije je bilo sploh videti kakor pravi pretep. Končno je dobil *Breiter*

Trimajsta seña.

Stirinajsta seja.

Predsednik: Gospod poslanec Eldersch je dejal v svojem govoru: «...da je med ljudmi, ki imajo dobička od izkoriščanja, tudi neki nadvojvoda.» Zato izraz vas kličem na red.

Eldersch: S tem ne spravite resnice iz sveta. Nadvojvoda je izkoriščevalec.

— **Malik:** To je res.

etmajsta seja.

Sestnajsta seja.

Na dnevnem redu je bil zakonski načrt o rekrutih. Poročal je *Horica*, potem so govorili *Scheicher*, *Udržal* in *Bičankin*. Schwegel, naš ljubi kranjski baron, je predložil konec debate in — zakon o rekrutih je bil v prvem čitanju sprejet. Nemci in Slovani so složno, brez obzira na svoje tožbe in pritožbe, na svoje mnogotere bolezni glasovali za kryní davek!

Konfiskacija. Zadnja številka »R. P.« nam je bila zopet konfiscirana in sicer radi kritike »Edinosti«, ki je vzveličevala slovenske poslance ob priliki neke ligvorijanske interpelacije v državnem zboru. Ko sta policijski uradnik in državni pravdnik izvrševala to konfiskacijo — časa za premišljevanje sta pač dosti rabila, tako da bi prišel človek pri škofjskem ordinarijatu, da sta poprašala sta resno premislila, kaj delata. Doslej smo se morali čuditi vsaki konfiskaciji, ki nas je zadela. Ali kar sta si zadnje dovolila gospoda *Sturm* in *Keršič*, sta nam, kdaj je bil znani svetnik Ligvorij rojen, kdaj je umrl, kakšen red je ustanovil, kdaj je bil proglašen za

Na zadnjem mednarodnem zboru avstrijske socijalne demokracije je bil voljen odbor, ki ima izdelati načrt za nov strankarski program. Načrt bode predložen letošnjemu strankarskemu zboru. Vse organizacije, ki hočejo staviti predloge glede revizije programa, naj jih čim prej naznanijo tajništvu jugoslovanske socialno demokratične stranke, Trst, ulica Caserma 11.

Socijalizem v občini.

Piše Abditus.

Občina zamore le tedaj izvesti razne svoje naloge, če so ji za to potrebna sredstva na razpolago. Kadar teh ni, si občine rade pomagajo z novimi dokladi. Le-te pa so nevarna stvar, ki se ne obnese vsakikrat dobro. Zato treba, da se razni davki in doklade stalno urede; kajti znano je, da vlada v občinah v tem oziru velik nered. — Občine si danes pomagajo do denarnih sredstev tudi z odiranjem — občanov. Jasno je, da je v korist občine, če velika podjetja, ki se tičejo občine, niso v privatni kapitalistični roki. V Ljubljani na pr. je razsvetljavo preskrbovala neka akcijska družba, ki je občino grozno odirala. Sedaj ima občina sama elektriko v svoji režiji. Ona nastopa kot podjetnik. Tako dela danes velika večina občin. Toda neredkokrat vidimo, da občina ni zadovoljna samo s tem, da je lastnik, posestnik, podjetnik, ampak ona hoče na primer od razsvetljave gotov dobiček, ki ga porabi za druge svrhe. To pa se nikakor ne more oprotiti s socialno političnega stališča.

Ravno isto se dogaja z vodo. Tu gredo pa nekatere občine že res predaleč. Gola cena kbm. vode znaša, recimo 4 k. Občina jo prodaja svojim občanem morda po 10 kr. Na ta način si skušajo občine pridobiti denarnih sredstev, ki jih druge potrebujejo, kakor za snajenje cest i. t. d. Da si občina pridržijo le nekoliko odstotkov — tega bi ji nihče ne zameril, da pa mnogokrat odira še bolj nego kak privatni kapitalist, — to se mora odstraniti!

Na polju mestnih hranilnic mora občina gledati kakega dobička ostati do cela na strani. Občina ima tu zahtevati le pokritje stroškov, izdatkov, drugega nič. Dobitek pa je odkazati onim, ki so ga povzročili.

Popolnoma opravičena je zahteva socializma, da se komunalizirajo lekarne. Iste naj postanejo last skupnosti, občine, ter ne smejo služiti posameznim oderuhom. Koncesija lekarne je — monopol. Znano je, kako ulogo igrajo lastniki lekarn, katere nemški delavec imenuje »Medicamentenwucherer«. Srečni prejemnik lekarniške koncesije skuša isto navadno takoj kapitalizirati ali prodati za kar mogoče visoko sveto.

Za delavce je prav posebne važnosti postalo, ali naj lekarne postanejo last občine ali ne. Danes je delavec povsem v pravici, če vidi v veliki vrednosti kapitala, ki ga imajo lekarne, oni denar, ki ga je preveč, po krivici vplačal za bolniško zavarovanje in tu v poštev prihajajoče medikamente.

Kjer je doslej občina lekarne prevzela v svojo oskrbo, se je to povsod obneslo. Malo je še danes občin, ki bi to storile; pa na Nemškem in v Franciji se je to ponekod že izvršilo.

Iz vsega tega sledi, da razni monopoli brezpogojno pripadajo občini; da se morajo isti iztrgati iz privatnih rok; da mora skupnost, občina postati podjetnik, upravnik; da pa ne sme iz tega kovati kapitala za druge svrhe ter tako posameznikom občine nakladati nekako denarno globo.

Sedaj pa nastane drugo vprašanje: Ali naj bodo občinska podjetja podobna privatnim? Socijalizem odgovarja tu na kratko: Ne! Občinska podjetja morajo biti vzor privatnim kapitalistom. Sicer pa se pri občinskih podjetjih ni ozirati na posamezne podjetniške družine, ker istih ni! Zato je polje za vprašanje delavnega časa, mezde, počitnic, preskrbljevanja vdov in sirot pri občinskih podjetjih mnogo lažje obdelati, nego kjer koli drugje.

Občina, ki ne skrbi za svoje delavce, pokazuje da ni socialna, da ne ume svojih nalog. Delavni čas ne sme znašati več nego 8 ur na dan, ustanoviti je treba določen minimalni dohodek; preskrbovanje za slučaj onemoglosti i. t. v.

Posebne važnosti je, da se ustanove pri občinskih podjetjih delavski odbori, ki naj zastopajo koristi delavcev. Seje teh odborov bi morale biti javne, tako, da bi vsak delavec lahko videl, kako se rešuje njegova pritožba.

To se zdi morebiti marsikomu ne-

prijetno! Toda tisti naj si zapomnijo, da Metternichova državniška modrost: Vse za ljudstvo, toda ničesar po ljudstvu! — nikdar ni prinesla sadu, temveč je že davno bankrotala.

Velikega pomena je postala danes mestna posredovalnica za delo. Kdor je skušal brezsravno odiranje privatnih posredovalnic za delo, ta ve, koliko je vredna taka posredovalnica na občinske stroške. Na Slovenskem nam je doslej znana le ena taka »mestna posredovalnica za delo«, v Ljubljani namreč. Seveda ta urad danes še ni kos svoji nalogi, ker je v svoji notranji organizaciji pomanjkljiv; toda vkljub temu ima že danes zaznamovati uspehov. Pri takih podjetjih se je vedno ozirati na strokovno organizacijo delavcev.

V industrijskih krajih je dolžnost občine, da omogoči delavska tajništva. Tam naj bi delavci iskali pomoči in sveta v vseh obrtnih in pravnih zadevah. — Pa tudi ustanovitev ljudskih uradov, kjer bi se brezplačno dajale informacije v raznih pravnih zadevah, bi bila na mestu.

Posebno pozornost naj bi občine posvetile pogodbam, ki jih sklepajo s tujimi in domačimi podjetniki glede zidanja ulic, mostov, hiš, železnice i. t. d. V vsaki pogodbi bi moral stati tudi odstavek, kako mora podjetnik ravnati z delavci v času, ko bodo opravljali to delo, kako bodo plačani, kakšen bode njihov delavni čas, kje in kako so zavarovani i. t. d., i. t. d. Le s takim postopanjem bi se zamoglo pridobiti delavce in njihovo zaupljivost.

(Dalje)

UTRINKI.

Dunajska policija je ustrelila s svojo brezobzirnostjo in malomarnostjo velikega kozla. Neka mlada Francozkinja je iskala stanovanje. Ko je pogledala v neki hiši sobo in se je hotela zopet oddaljiti, stopi — kakor poročajo »Dokumente der Frauen« — neznan človek z razkriljenimi rokami pred njo, pograbi jo za vrat in jo vleče, suva je in pehaje jo, po stopnicah, čez ulico, na policijski komisariat. Tam je komisar kričal nad njo, in da si je prosila, naj telefonirajo na francosko poslanstvo, kjer bodo izvedeli, kdo je, so jo zaprli v umazano celico, kjer je bila že neka sumnjiva ženska zaprta. Potem so jo odvedli v prvo nadstropje, kjer se je morala pred začelnikom sleči, da jo je preiskal. Zdravnik je rekel nekaj o »zmoti«, potem so jo odpeljali nazaj v zapor in še le po treh urah jo je spremljil isti detektiv domov. Ker je francoski poslanik interveniral, so drugi dan gospodično povabili na policijsko predsedništvo ter so ji izročili 300 kron kot odškodnino za obleko, ki je bila pri pehanju raztrgana. Tudi so ji obljubili, da bodo krivci kaznovani. Za njo se je potegnil francoski poslanik. Kdor pa je Avstrijanec in se ne more obrniti na nobeno poslanstvo, je izročen policiji na milost in nemilost, kar se je pokazalo malo prej, ko se je neki služkinji na Dunaju isto primerilo, ne da bi bila dobila najmanjša zaščene.

V **Lvovu** na Galiskem je bil koncem svečana velik proces proti drju. Liebermannu, Regeju in nekaterim drugim sodrugom, ki so bili obtoženi, da so napadli neke častnike. Tekom razprave se je pokazalo, da je bila tožba popolnoma neutemeljena in obtoženci so bili oproščeni. Ko so se vrnili v Przemysl kjer so doma, jih je pričakovalo na tisoče ljudstva. Z druge strani se pa sliši, da bodo tisti advokati, ki so na razpravi zagovarjali obtožene socialiste in ki so rezervni častniki, postavljeni pred vojaški častni svet. Menda za to, ker so izvrševali svojo dolžnost.

Meseca decembra so iskali 21.803 delavci, 7460 delavk, 1.503 vajencev in 82 vajenk dela pri avstrijskih posredovalnicah dela. 21.325 jih ni moglo dobiti dela.

Kmetije na Ogrskem propadajo, da je groza. Od leta 1894 do 1899 je prišlo 101.848 kmetij na boben. Leta 1891 je iznašala vrednost zarubljenih in prodanih kmetij 24.562.000 kron, leta 1898 celo že 38.675.000 kron. Pa pravijo, daje treba v interesu kmetov ohraniti sedanjí družabni red!

V **Palermu** v Italiji so bile 2. t. m. hude rabuke. Zima je bila letos ostra, kruh drag, dela malo. Delavci so bili že

davno vznemirjeni. To nezadovoljnost so porabili nekateri kapitalisti ter so napejlali delavce, da so uprizarili pravo ustajo v korist kapitalistov. Leta 1896 je postal veljaven zakon, ki določa visoke premije za stavbo kupčijskih ladij. To so podjetniki izrabili in izdelalo se je toliko ladij, da država ni mogla več plačevati ogromnih premij. Sedaj je predložila vlada načrt, da premije ne smejo presežati 8 milijonov na leto. Parlamentarna komisija pa predlaga, naj se premije popolnoma odpravi. Podjetniki so na to zažugali, da bodo zaprli svoja podjetja, vsled česar bi v Palermu le pri tvrdki Florio prišlo 2000 delavcev ob delo. To je bil uzrok nemirov, ki so bili tako hudi, da je prišlo vojaštvo. Demonstrantje so naskočili električni tramvaji, prodajalnice i. t. d., vojake so pa sprejeli s kamenjem. Poslednji so jih prijeli z bajoneti. Neki demonstrant in neki vojak sta težko ranjena.

V **francozke delavne svete** so tudi ženske lahko voljene. Pogoji za pasivno volilno pravico so za oba spola enaki.

Krščansko kulturo razširjajo evropski diplomati in generali na Kitajskem s tem, da zahtevajo vsak čas nekoliko novih kitajskih glav. Zlasti zastopniki Viljemove Nemčije se ne morejo napiti ljudske krvi. Nekoliko visokih kitajskih dostojanstvenikov so že obglavili v navzočnosti evropskega vojaštva.

Militarizem razvija tudi na Angliškem, zlasti vsled nesrečne južno afrikanke vojne grozno požrešnost. V letošnjem proračunu zahtevajo za vojaštvo nad 2000 milijonov kron.

Bober dovtp. Rusija si prisvaja v Mandžuriji (severno Kitajsko) deželo kos za kosom. V tem pa očitajno razglasa, da odobruje sklepe »mirovne kongresa« v Hagu.

Delavke na Danskem so imele 3. in 4. t. m. svoj prvi deželni kongres.

Kugo so zanesle angleške bojne ladje iz južne Afrike tudi v Avstralijo. V kupčijskih mestih Sydney in Brisbane so konstatirani slučajni uge. V Kapskem se kuga vedno bolj širi. Vsled parobrodne zveze in živahnega prometa je nevarnost tudi za Evropo. To je dobrota vojne.

Edison je iznašel nov akumulator, ki povzroči baje pravó revolucijo v industriji, v obrtniji in v domačiji. Naredil bo namreč vsako drugo razsvetljavo in kurjavo nepotrebno. Zlasti ogelje bo ta akumulator baje popolnoma iztlačil.

DOPISI.

Sirje, pri Zidanem Mostu, koncem svečana.

Našemu župniku je menda žal, da je imel doslej mir v časopisju, pa bi rad, da bi se tudi njegovo ime raznašalo po predalih raznih listov, kakor se godi nekaterim njegovim bratom po poklicu. To veselje mu lahko napravimo in za danes naznanjamo, da se je ta gospod dne 17. t. m. na prižnici prav nedostojno ponašal. Najprej je silno agitiral za klerikalno družbo sv. Mohorja, katera misli, da je dosti, če se kdo povije v plašč Slovenstva, pa sme tedaj pod narodnjaškim plaščem po mili volji razširjati nauke in »načela« mednarodnega klerikalizma. Odtod je prešel bojeviti gospod na naše časopise; napadel je »Rdeči Prapor« in »Eisenbahnerja«, poleg tega pa seveda tudi čitatelje in naročnike teh listov, zlasti železničarje, češ da so izgubili zadnjo iskrico katoliške vere, da dajejo zadnje krajcarje za »pregrešne« reči, i. t. d. Gospodu župniku svetujemo prav resno, naj se v cerkvi ne utika v take reči, ki mu prvič niso niso mar, drugič pa sploh ne sodijo v cerkev. Zlasti železniške delavce naj pusti na miru, saj tudi mi njega puščamo. Kar se pa naših krajcarjev tiče, poznamo pa mi razne gospe v črnih suknjah, ki bi nam jih res do zadnjega radi iz žepa izvlekli, pa jim je menda žal, ker to ne gre več, kakor je nekaj šlo. Nam bi bilo prav, ako bi to zadostovalo. Če ne, se pa že še vidimo.

Več delavcev, ki so stisnili.

Chicago, 20 svečana.

Z veseljem Vam poročam, da smo ustanovili v Chikagi prvo slovensko socialno demokratično društvo. Dne 26. prosinca smo imeli prvi posvetovalni shod, teden pozneje je bilo društvo usta-

novljeno, kajti tukaj ni treba za to takih ceremonij, kakor v stari domovini. Za glasilo našega društva smo določili »Rdeči Prapor«, kot dopisnika sta izvoljena Ferdinand Peče in Josip Versčaj. Sklenili smo tudi ustanoviti podobna društva po vseh krajih, kjer prebivajo slovenski delavci in sicer v prvi vrsti v tistih mestih, v katerih ima »Rdeči Prapor« že po več naročnikov. Res je sicer, da je med ameriškimi Slovenci še mnogo mamelukov, ali tudi tem odpira sedanja brezposelnost oči.

Na zadnji društveni seji je bilo sklenjeno, prirediti v korist slovenskega socialističnega dnevnika veliko veselico v Chikagi z godbo, deklamacijami, petjem in dramatično predstavo.

Dalje Vam bomo redno poročali.

UMETNOST IN KNJIZEVNOST.

Slovensko gledališče. — »Deseti brat«, narodna igra v petih dejanjih s petjem. Po J. Jurčičevem romanu dramatisoval Fr. Govékar. Pevske točke priredil Lay. Pahor. — Prva predstava v četrtek, dne 28. svečana t. l. Vsakdo, ki je količkaj pokukal v našo domačo literaturo, pozna Jurčiča in njegove »Rokovnjače«, »Desetega brata«, »Cvetje in sad« i. t. d. — Jurčič je bil eden onih romanopiscev, ki so snovi zajemali iz narodnega življenja in on je znal s spretnim peresom, kakor za njim nobeden slov. pisatelj, narisati značaje svojih del. Tako je tudi v živem realističnem stilu spisal svoj večno-krasni roman »Deseti brat«. Snov je zajeta iz slov. kmetijskega življenja. Kmet in njegova »inteligenca« na deželi ob času desetine — Jurčič je v tem romanu prav dobro karakterizoval socialno stališče obeh kašt — so slikani s plastiko, ki jo je premogel le Jurčič.

»Deseti brat« je gotovo eno najboljših del slov. romanopisja. Njegovi, odnosno Kršnikovi in Govékarjevi »Rokovnjači« so danes med priprostim slov. narodom bolj znani nego katerikoli drugo literarno delo. In »Deseti brat«? Kako mojstrsko je Jurčič v tem romanu narisal našega revnega agrarca, vse njegovo babjeverstvo, naivno zaupljivost, navihanost, brezčasnost, ki kaže, da naš človek ni mnogo moza.

Govékarju se je delo brezdvomno posrečilo. Prva uprizoritev je bila sicer slabša, ker je bilo gradivo preobilno. Govékar je za soboto marsikaj črtal ter preuredil in izpustil nekoliko pevskih točk — ki so gledalca res dolgočasile, dasi je Pahorjeva godba dobra. — Posebno velja to za II. dejanje, v Obrščakovih koč. III. dejanje je dobro pogojeno. Lep je prizor na Podlesku, med sinom Martinkom Spakom in Piškavem. IV. dejanje — hm! Ne zdi se mi umesten prizor, ko Martinek umira v Krjavljavi koči. Čemu umre tako pred gledalci? Položaj je namreč zelo čuden. Vsaj meni se je tako zdelo. V koči Krjavljavi se vrši tužna tragedija, zunaj koč pa uganja Krjavelj svoje neslanosti. Prvo pozorilce izvalja resnost, tužnost, drugo smeh. Igra zahteva torej, da ima gledalec dve duši, ki bi mogli zapopasti celo stvar. Meni se je godilo silno čudno; vidi se mi, da moti to lepi tek igre. Vsekakor umestno je bilo, da je Govékar Piškavo smrt premestil tja — za kulise. Zadnje dejanje je dobro, dasi se konča cela stvar nenavadno hitro in sicer — brez Marijana. Sploh se mi je zelo čudno zdelo, da Marijan nikjer natančneje ne razloži svojega razmerja napram Manici. Igra, se mi zdi tpi. vsled tega na nejasnosti.

Splošno lahko pravimo, da se je delo Govékarju posrečilo, dasi ne tako kakor »Rokovnjači«.

Kar se tiče igranja, moramo konstatirati, da — Krjavlja ni! Verovšek ni za to ulogo. On igra dobro, toda značaj njegov ni primeren tej ulogi. Značaj Mozola v Rokovnjačih je bistveno različen od Krjavljevega. Jurčičev Krjavelj je zabit, otroško-naiven — Verovškov pa je navihani kmetijski prebrisaneč, ki hoče svojo doždevno zabitost izrabljati. Martinka Spaka, desetega brata, je predstavljaj A. Dobrovolny, ki je igral vseskozi vzorno. On je razumel svojo nalogo ter jo dobro izvedel. Strica Dolefa je pogodil g. Danilo jako dobro. Manica — g. K. Rieckova pa se mi ni zdela dobra. Njen temperament ni odločen, možki, kakršni oni Jurčičevi Manice. Sicer je igrala dobro. — Ostali g. R. Deyl — Lovro Kvas; g. Stefanec — Marijan; ljudski učitelj

Razberger. — ta bi bil lahko boljši — Peter Piškav, graščak na Podlesku — g. Orehek; Veneclj zdravnik — O. Boleška, so zadoščali. Sem ter tja bi se lahko še marsikaj omenilo — pa raje molčino. Da ni igra še bolj uspela, je brezdvomno u-zrok pomanjkanje dobrih igralskih moči. Gledališče je bilo obakrat nabito polno. Škoda le, da je g. Govékar pri dramatisovanju preveč spekuliral na — dobro voljo gledalcev in se premalo oziral na literarno vrednost. V nasprotnem slučaju bi bil brezdvomno lahko prekosil »Rokovnjače«, tako jih pa žal ni. — Upam, da spregovorim v kratkem pod črto o tem najnovejšem delu, za kar mi boste, sodrug urednik, gotovo dali malo prostora; kaj ne da?

A. P.

»Proletario« naš bratski list, ki izhaja v Pulju, je postal dnevnik. Tiska se v lastni tiskarni. Uredništvo in upravnštvo je v ulici S. Martino. Naročnina za celo leto iznaša 14 K. 40 vin. Našim puljskim sodrugom želimo najboljše uspeh.

SHODI.

Radovljica, 1. marca.

Sinoči je bil tukaj jako dobro obiskan ljudski shod, na katerem je poročal sod. Kopač o političnem položaju v Avstriji ter o položaju delavcev.

Govornik je popularno in jako temeljito opisal politične stranke v Avstriji in posebno na Slovenskem, ter je dokazal, da ni za delavsko ljudstvo nobena stranka koristna razven socialno demokratične, kajti samo v njej delujejo delavci za delavske interese. Kaj odločno je govornik ožigosel klerikalno demagogijo, ki se odene v vsak plašč, ako misli da bode ložje dosegla svoje ljudstvu sovražne rimljanske namene ter nastopa zdaj pod narodno, zdaj pod socialno krinko, v resnici pa ni niti narodna niti socialna, temveč vedno reakcionarna in njena glavna naloga je, poneumnjevanje ljudstva, da se ga tem ložje izkoristi. Za svoj izvrstni govor je žel sodrug Kopač glasno odobravanje. Govorila sta tudi dva domačina. Posebno pozornost je vzbujeval neki stari kmet, ki je naravnost povedal, da je kmetško ljudstvo tudi že sito klerikalnega švindra in če duhovniki tožijo, da vera peša, naj se le sami primejo za nos. Oglasil se je tudi znani tukajšnji kaplan, ki je skušal dokazati, da krščanski socializem napreduje, a mož je strašno pogorel. Ljudstvo ga ni hotelo niti poslušati.

Spodnja Idrija, v svečanu.

Dne 10. svečana t. l. je imela podružnica rudarskega društva v Spodnji Idriji občni zbor. Ko je bil prečitan zapisnik in sprejeto letno poročilo, so bili voljeni v odbor Tomaž Filipič za načelnika, Ivan Bozovič za namestnika, Franz Kumr za zapisničarja, Primož Filipič za njegovega namestnika, Jakob Kogelj za blagajničarja in Franc Sinkovec za njega namestnika, Matevž Sinkovec za knjižničarja in Anton Lapajne za namestnika, Jurij Erjavec, Franc Vončina in Jakob Tončič za revizorje. O organizaciji in taktiki je obširno govoril sodrug Rinaldo iz Idrije, ki je razložil pomen in nalogo organizacije in poudarjal potrebo enotne taktike, katero so delavci sami določili, kajti v tem je moč delavcev v boju proti nenasišnemu zmaju kapitalizma. Ko je govornik ob splošnem odobravanju končal, je predsednik zaključil zborovanje.

DRUŠTVENE VESTI.

Rudarsko društvo v Spodnji Idriji ima vsako nedeljo ob 5 uri popoldne diskusijo, ali pa poučno predavanje v društvenih prostorih. Odbor vabi ude na mnogobrojno udeležbo.

Lista uredništva.

Volitve v Mariboru: Ni zrelo za tisek pa tudi prepozno. — **Devon:** Prihodnjič. Raznoterim »redovnim« čitateljem: Verujemo Vam. Ali vidite, kakšen križ imamo s prostorom. Dokler zboruje državni zbor, mora podlistek potrpeti. — **Radovljica:** Odbor za dnevnik volite sami. Nam ga le naznanite. — **Spodnja Idrija:** Prihodnjič. — **L. Dobropolje:** Prihodnjič. — **R. Chikago:** Igra Vam v kratkem priskrbimo.

Za dnevnik.

Grablovic: Sodrugom Iv. Kekelj, Brus, Blaž Kirn ki so plačali po 80 vi. F. Potočnik in A. Kos, ki sta plačala 40 vin. pa so vsi odpotovali, ne da naznanili svoj naslov, se javlja, da je nar oddan za tiskovni sklad, t. j. 3 K. vin. nabrano na postaji Herpeje 4 K. 25. Izkazano 82 K. 87 vin. Skupaj 90 K. 41 vin.

Prihodnja številka »Rdečega Prapora« izide

dne 15. marca.

Lastnik lista: Panek Alojz.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopač Josip
Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 — Trst

Občno konsumno društvo v Idriji

ima dne 24. marca 1901 ob 9. uri zjutraj v pivovarni pri »Črnem orlu«

občni zbor

s sledečim dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika.
2. Poročilo o letnem računu in razdelitev čistega dobička.
3. Nadomestna volitev 4. namestnikov nadzornišva
4. Izključenje članov.

Vstop je dovoljen samo s poverilnim listkom.

Za nadzornišvo:

Valentin Gliha zapisnikar
Ivan Podobnik predsednik.

Splošno pravovarstveno in strokovno društvo

podružnica Trst

ima v soboto, dne 9. marca ob 1/8. zvečer v gostilni »all'Unione«, ulica Geppe št. 1. svoj

občni zbor

s sledečim dnevnim redom:

1. Načelnikovo poročilo.
2. Blagajniško poročilo.
3. Poročilo pregledovalcev.
4. Volitve.
5. Raznoterosti.

Na obilno udeležbo na tem važnem zboru vabi vse sodruge

ODBOR.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Mašinist

ki je izurjen v tovarni za opeko (Fahziegelei) in zmožen slovenskega jezika se sprejme s 1. marcem v službo v tovarni

A. Peterlin & tv.
v Ribnici, Kanjsko.

Geslo : *Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.*

Za Nemčijo: za celo leto
5.48 K.; za pol leta 2.74
K.; za četrto leta 1.32 K.
Za Ameriko: za celo leto
7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

drost, gospod prijatelj? Kje pa je
korajza ostala?

Ponedeljek, 11. marca. Minister za pravosodje predlaga zakonski načrt o kompetenci obrtnih sodišč za osebe, ki

robodarstvih družbah. Došlo je sedem predlogov in 21 interpelacij. Brzod pride zopet s svojim obligatnim vprašanjem o čeških interpelacijah. Nemški nacionalci mu večkrat vpadajo v besedo.

Poslanec dr. Ofner omenja, da je proti sodruhu Seitzu uvedena disciplinarna preiskava, ko je bil že poslanec, ne da bi se bilo vprašalo zbornico; dr. Ofner interpelira predsednika:

1. Ali hoče zastopati v § 16, temeljnega zakona za državno zastopstvo zbornici zajamčeno pravo tudi tedaj, če preganja kakšnega uda zbornice tekom zasedanja tista oblast, ki izvršuje disciplinarno sodnijsko moč?

2. Ali hoče poskrbeti, da se disciplinarno preiskavo proti poslancu Seitzu takoj pretrga in se le tedaj nadaljuje, kadar bode zbornica dovolila?

Predsednik pravi, da bode na prihodnji seji odgovoril.

Daszynski kritizira, da se pri tako važnih predmetih, kakor zakon o rekrutih, govornike izsrečka, vsled česar se lahko zgodi, da važne stranke sploh ne pridejo do besede.

Predsednik obljublja, da bode to predložil prihodnji seji klubskih načelnikov.

Dalje predlaga Daszynski, da se voli odsek, ki šteje 48 udov in kateremu se ima odkazati vse na podlagi §. 14. izdane naredbes ter Kaiserjev zakonski načrt, vsled katerega se ima odpraviti § 14.

Na dnevnem redu je nadaljevanje zakona o rekrutih. Prvi govornik je Mladoček Forst, ki povdarja, da sedanje delovanje Mladočehov ne pomeni konec obstrukcije. Govorili so še poslanci Skede, Udržal, Pastor, Kaiser in Kozłowski.

Dr. Ellenbogen omenja slučaj, ki se je primeril na Dunaju neki mladi Francozkinji, kar pa se v sedanjih razmerah lahko vsaki ženi zgodi. (Mi smo ta slučaj omenili v zadnji številki). Dr. Ellenbogen opozarja, da je med dunajskim prebivalstvom radi tega velika razburjenost, ki se je pokazala tudi na shodu, kateri je bil v tej zadevi sklican. Končno vpraša predsednika, ali hoče uplovati na ministrskega predsednika, da odgovori kmalu na njegovo dotično interpelacijo.

Predsednik odgovarja, da bode interveniral pri ministrskem predsedniku.

Enolindvajseta seja

Torek, 13. marca. Predsednik odgovarja na včeranje vprašanje poslanca dr. Ofnerja, da ni gotovo, ali se razširja imuniteta poslancev tako daleč, da se proti poslancu učitelju ne bi smelo uvesti disciplinarne preiskave. Kot predsednik se ne čuti poklicanega, rešiti to dvojbeno vprašanje. Dr. Ofner pravi, da tega vprašanja, ki se tiče zbornice, ne more rešiti nihče drugi, kakor zbornica sama. Zato predlaga, naj se odkaze zadevo imunitetnemu odboru, ki naj v 48 urah zbornici poroča.

V nadaljevanju razprave glede zakona o rekrutih ima poslanec Daszynski besedo. Pravi, da je značilno za naše razmere, da pri tej važni vojaški stvari ni vojnega ministra. Avstrija se je udeležila akcije na Kitajskem. Tu se je čitalo o masakrih, o požiganju in o moritvah. V dušo se sramujemo teh groznih dejstev. Naša domovina se je celo povečala, dobili smo 0.6 kilometra.

je še nekaj o mogočih toleznih, a vsaka beseda je Gempeta še bolj razkačila. Peter je že čutil, da mora biti v njegovem govorjenju kaj dvoumnega, a pomagati si ni mogel. Ko je zopet rekel, da tudi drugi ljudje lahko obolijo ne le on, je zakričal Gempe ves besen:

— Drugi ljudje ne obolijo navadno ravno tedaj, kadar je štrajk!

— Štrajk! Peter je pobledel. Zdelo se mu je, da je z besedo „štrajk“ izrečeno nekaj groznega. Tako močno ga je to zadelo, da so se mu ustavile vse misli. Stal je pred Gempetom kakor grešnik, ki naenkrat očuti, da je storil nekaj hudega, a razum mu ne more povedati, kaj je to bilo. Prav počasi so se mu misli razvozlale in tedaj je začel ponizno vpraševati, kaj je vendar s štrajkom. Trdil je, da ne ve ničesar, da je bil ves bolan in da je res čudno, če se je slučajno ravno včeraj kaj takega primerilo. Gempe pa je mislil, da se Peter samo pretvarja, pa ni hotel nič več govoriti. S temnim pogledom mu je vrgel nekaj pisarij na mizo.

tra zemlje. Ne vemo pa, koliko nas bode vsaki meter te zemlje veljal. Militarizem nas velja vsako leto na sto milijonov in stotisoče najkrepkejših sinov naroda. Ljudstvo je že izgubilo spoštovanje do tega parlamenta privilegij. — Od leta 1868. sta nas stali vojka in mornarica 3600 milijonov forintov. Dr. Engel je izračunal, koliko so vojne v zadnjih 40 letih požrle ljudskega življenja in denarja. 21/4 milijona ljudi je poginilo na bojiščih ali vsled vojne. 22 mest kakor Brno ali 45 takih kakor Linz bi se lahko napolnilo s tem ljudstvom. Denarja se je porabilo 56 milijonov mark, dvakrat toliko, kakor vsi državni izdatki Avstro-Ogrskega v tem času. Od 45 milijonov za avstrijske ljudske šole plačajo pa 13 milijonov dežele 8 milijonov šolski okraj, država pa komaj 281.000 do 371.000 for. V Švici pride na 366 prebivalcev ena šola. v Avstriji pa komaj na 1350. Med 100 ljudmi jih je v Avstriji 24, na Gališkem celo 68, ki ne znajo čitati in pisati. Od 4.000.000 šolskih otrok jih skoro milijon ne pride v šolo. In položaj učiteljev se moralno in materialno pohujšuje. Za umetnost, znanost, šolo se porabi komaj eno petino tega, kar za militarizem. In ta bremena morajo nositi večinoma siromašni slojevi ljudstva. Vsaki delavec ki vidi pri kakem štrajku ali pri kakih demonstracijah bajonete svojih oboroženih bratov proti sebi obrnjene in ve, da mora plačevati te bajonete s svojim vsakdanjim pomanjkanjem, mora priti na revolucionarne misli. V narodu se razvija prepričanje, da je militarizem v sedanjih oblikah račun ljudstva rejen ljudski sovražnik. Skoraj nobene garnizije ni več, kjer ne bi bilo „dogodkov s sabljami“. Govornik kritizira obsirno in temeljito mnoge take dogodke. Njegov govor je zelo zanimiv, pa bomo tudi drugi del prihodnjih priobčili, ker nam danes pomanjkanje prostora tega ne dovoljuje.

Potem je govoril minister Welsersheimb. Debata se je zaključila in kot generalna govornika sta imela še Kramarž (proti) in Tollinger (za) besedo. Zakon o rekrutih je bil tedaj tudi v tretjem čitanju sprejet z večino glasov.

Iz brambovskega odseka.

Na seji brambovskega odseka dne 7. marca je označil poslanec Eldersch stališče socialne demokracije napram militarizmu. Iz njegovega govora posnemamo sledeče najbolj zanimive točke:

Militarizem dela deželo nezmožno za obrambo, ker naklada narodom tako velika bremena, da izgube svoje najboljše moči. Odločno moramo nastopati proti orožnim vajam rezervistov, ki imajo vsled tega pogostoma veliko škodo v svojem civilnem življenju in včasih pridejo popolnoma na nič. Rezervisti morajo pri jesenskih manevrih prenašati težave, za katere nimajo dosti moči. Odrasli resni možje morajo vrhu tega še trpeti, da jih zmerjajo mladi fantalini, ki so komaj prišli iz kadetske šole.

Govornik protestira proti vojaški taksi in načinu, kakor jo pobirajo, ter navaja več slučajev, v katerih so okrajni glavarji delavcem zadržavali delavske knjižice, ker so bili dolžni vojaško takso. Dalje kritizira protipostavno porabo vojaške godbe, ki dela civilnim godcem veliko škodo. Vse, kar se je civilnim glazbenikom obljubilo, je ostalo neizpolnjeno. Podoben škandal je institucija častniških slug. Državljanje se

potem pa je odšel v svojo sobo ter je zaprl vrata za seboj.

Petru je kar šumelo po glavi. Zdelo se mu je, da je danes res bolan. Pred njim na mizi je ležal papir, v roki je držal pero, ali delati ni mogel. Miza je bila kakor nekako nagnjena, v levi rami ga je nekaj vleklo ali pritiskalo, oči so mu bile kalne in pod kožo ali v koži se mu je nekaj treslo. Ko je hotel po silii začeti pisati, je opazil, da se mu tudi roka trese. Odložil je pero, pa je nepremično zija na papir. To je trajalo dolgo. Naenkrat mu je bilo, kakor bi se vse stešnjevalo; zdelo se mu je, da se stene primikujejo in zblizujejo, strop znižava, na prsa pa da mu pada nekaj težkega, kar ga duši in mori. Ustrašil se je. Čutil je, da ne more več prestajati v sobi. In kakor bi se mu zabliskalo neko hipno spoznanje pred očmi, je skočil na noge, pograbil je klobuk in pohitel na presto. Komaj je prišel iz hiše in vdihnil prosti zrak, pa mu je odleglo.

(Dalje).

sili na vojno službo ter se jim pripoveduje o dolžnostih napram domovini, potem se jih pa rabi pri vojski za lokajске službe, pogostoma morajo opravljati cele opravke pestunjev.

Posl. Eldersch govori o porabi vojaštva pri štrajkih in nemirih ter pravi, da organi civilne oblasti popolnoma zadostujejo za vzdrževanje miru. Kadar pride vojaštvo, se le civilno prebivalstvo po nepotrebnem vznemirja in tako postane iz nedolžne demonstracije pogostoma še le velik izgred. Vsled take porabe postane vojaštvo institucija vladajočih razredov. V to poglavje spada tudi poraba žandarmerije. Minister je dejal, da imajo orožniki težko službo. Ne tajimo, da je naporno, dobiti roparje, tatove in morilce. Ali proti temu, da se daje orožnikom tudi politično policijo v roke, se moramo zavarovati.

Minister za deželno brambo je rekel, da branijo častniški častni sveti razširjanje dvoboja. V resnici pa je ravno nasprotno. Častni sveti so vedno pospeševali dvoboj, kajti častnik, ki se ni hotel dvobojevati, je bil discipliniran. Dvoboji bi že odpadli, če bi le bilo poguma, da bi se vsakega zaprlo, ki se tepe. Potem govori Eldersch o slabem ravnanju z vojniki in zahteva strogo kazen za vsakega predpostavljene, ki vojake mrcvari. Enako strogo bi se moralo postopati v vedno pogostejših slučajih, če častniki proti civilnim osebam tako nastopajo, da jih včasih ranijo ali celo ubijejo. Ne le častniki, ki se čutijo res bogove napram „civilni bagaži“, temveč celo dijaki v kadetnih šolah, ki so komaj izrasli iz otročjih čevljev, mislijo, da smejo brez kazni s svojim orožjem bezati okrog sebe.

Vse te nepodobščine imajo svoje virov v tem, da je vojaštvo posebna, od ostalega prebivalstva popolnoma oddeljena kasta. Da se jih odstrani, je treba vojaštvo spremeniti v ljudsko brambo. Da se z milico tudi v resnem času več opravi, kakor z vojaštvom po sedanjem uzoru, pokazuje tudi vojna v južni Afriki.

Končno predlaga poslanec Eldersch dve resoluciji: Prva zahteva, da se vojaštvu prepove, nositi orožje izven službe, druga pa zahteva, da se upelje enoletna vojna služba mesto sedanje triletna.

Domače stvari.

Od deželnega sodišča smo dobili sledeče Razsodilo V Imenu Njegovega Veličanstva Cesarja:

C. kr. deželno sodišče v Trstu, kod sodišče v tiskovnih zadevah, odločivši na zaprosbo c. kr. državnega pravdnštva z dne 4. marca 1091 Ss 231 izreka:

1. Vsebinska članka „Domače stvari“ uvrščenega v časniku „Delavec Rdeči Prapor“ z dne 1. marca 1901 št. 9 ima vse objektivne znake pregreška po § 303. k. z.

2. Potrjuje se uže uvedeno zaplenjenje imenovane tiskovine, prepoveduje se daljino razširjanje iste in ukazuje se uničenje nabranih eksemplarov in istih ki imajo se nabrati kakor hitro postane navzoče odlok pravomočen.

Trst, dne 6. Marca 1901.

Ljubljanskemu knezoškofu, bojevitemu drju. Jegliču, ki si domišlja, da bode ukrotil liberalizem in socializem, bodemo morali vendar enkrat darovati častno diplomu kot najboljšemu agitatorju za naš list. V zadnjem svojem pastirskem listu, katerega pa „Slovenec“ izjemoma ni tiskal, prepoveduje zopet kranjskim katoličanom čitanje liberalnih listov in seveda tudi Rdečega Praporja. Jeglič sicer ni naročnik našega lista in ker menda tudi v kavarni ne zahaja, nam ni popolnoma umetno, odkod ta gospod ve, kaj naš list vsebuje iz njegove okolice, kajti nekateri med njimi ga baje jako pozorno čitajo. Ali imajo za to posebno dovoljenje od škofa, ne vemo; mogoče bi pa že bilo, saj je znano, da dovoljuje cerkev pogostoma izjeme, n. pr. glede posta, glede ženitev med bližnjimi sorodniki „visokih“ družin, celo glede ženitve duhovnikov v južni Ameriki in v drugih slučajih. Vendar menimo, da nobeno po-

ročilo ni tako zanesljivo, kakor lastna izkušnja in za to bi bilo najbolj pri- sam naročil na naš list, pa ga sam ei- poveduje. Njegove zaupnike vsekakor radi te prepovedi prav nič hudi nanj; je bila prvkrat, ko nas je zadela čast, čudo, če se pomisli, da se vsaka stvar čevalci od časa do časa izbirati kup- reklamo. Dobra prepovedi ostane za bi nam bilo, ako bi gospod Jeglič na- ročil, da se čita pastirski list bolj pridno ročnikov. Parkrat naj nas v imenu lju- nam bo gotovo tudi v takih krajih kma- jo dr. Jeglič in njegovi apostolji od nas zahtevati.

Boj za unijatstvo. Kakor bi se Slovincem res tako dobro godilo, da nimajo drugih skrbi, so iznašli zopet nov predmet za prepire, ali bolje rekoč začeli so kopirati druge politične otro- ke, ki imajo tudi preveč časa, pa ne vedo, kako bi ga ubili. Kakor so Schö- nerer-Wolffovi med Nemci začeli širiti frazo «Los von Rom», tako se je med Slovinci pojavila agitacija za nekaki «Proč od latinizma». Najbolj navdušeni Veleslovani propagirajo prestop v pra- voslavno cerkev, kateri pripadajo n. pr. Rusi, Rumunji, Bolgari, Srbi. Drugi pa so bolj pohlevni in ne marajo priti v konflikt z Rimom. Oni so zadovoljni s prestopom v grško-katoliško ali tako zvano unijatsko cerkev, ki je v nekate- rih rečeh podobna rimsko-katoliški, v nekaterih pa grško-ekskatoliški. To gi- banje narašča — vsaj navidezno — zlasti odkar se je začelo, da je vas Ri- manje nedaleč Trsta prestopila na u- nijatski obred. Njegovi propagatorji ga utemeljujejo s tem, da je liturgija v grško-katoliški cerkvi slovanska, ergo bi to bila nekaka narodna cerkev. Ko- likor je mogoče opaziti, je med ljud- stvom le malo zanimanja za to komeša- nje, tem več hrupa pa je v časopisih. Zlasti klerikalna «Edinost» se poteza z veliko unemo za «narodno cerkev» in res zanimivo je čitati njene polemike s klerikalnim «Primorskim listom». Ne pravimo, da je tu čitati velikanske mo- drosti. Bog obvaruj! Ves ta teologično- ekleziastično-lajčni prepir je tako pli- tek, da se bogu smili. Ampak komičen je — na obeh straneh. «Edinost», ki je vedno ljubila cenene bombastične fraze, se postavlja tudi tu v pozituro, ki naj bi že sama, brez obzira na argumente, uničila nasprotnika. «Katoliška Edinost» «krivoverskemu Primorskemu Listu» či- tamo tukaj vsaki teden parkrat. Če poj- de to še nekaj časa tako dalje, si bo- demo morali kupiti par dobrih obročev, da nam ne poči trebuh. «Edinost» ki očita «Primorskemu Listu» krijo vero! Kdo pa naj bi ostal resen? V nemški literaturi je več stvari, na katere se mora spomniti človek, kadar bere vse te polemike — n. pr. «Der Frosch- mäuse-Krieg». «Edinost» pravi najbolj katoliškemu, ekstremno, fanatično ka- toliškemu «Primorskemu Listu», da je krivoveren. In «Primorski List» pred- baciva ponižno-katoliški tetki, ki se z eno roko vedno drži talarja, da agitira za razkol! Da se razume vso smešnost te presmešne polemike, zadostuje ve- deti, da je rimsko-katoliška cerkev ravno tako pod papeževo komando, kakor grškokatoliška in če pravi «Edinost» katoliškemu «Pr. L.», da je krivoveren, tedaj pravi to indirektno tudi sebi; če so v očeh «Pr. L.» grški katoličani raz- kolniki, tedaj so rimski katoličani isto; rimski papež, ki je njegov (Primorskega Lista, drja. Pavlice, Missije i. t. d.) po- glavar, je tedaj poglavar razkolnikov, ker je poglavar Ricmanjanov, Drohobeczke- ga in vseh unijatov. Propagatorji unijat- skega obreda pravijo, da je grško-ka- toliška cerkev narodna. Na to odgovar- jajo Rimljani povsem toliko narodna, latinska cerkev ravno toliko narodna, kajti načela, dogme, nauki obeh cerkva so enaki, ker pravzaprav je oboje ena cerkev in obe ste katoliški, ne pa na- rodni. Poydarjanje slovanskega obreda pri unijatih pa tudi ne pomeni ničesar,

kajti «Gospodi pomiluj», «Gospodi po- daj» je pač staroslovansko, ali tiste Slovence, ki to razumejo, bi lahko na prste sesteli. Tega slovanstva se torej Slovanstvo ne boče najedlo. Če je s Slovinci res že tako daleč, da bi jih moglo samo unijatstvo rešiti, tedaj je pač žalostno, zakaj od Drohobeczkega pričakovati rešitev Slovincem je prav toliko, kakor upati, da boče Hedervary v Zagrebu začel proti Madjarom vlá- dati. Seveda, če vidimo, koliko časa imajo naši «veljaki» za take stvari, te- daj moramo pač reči: Hvalabogu, slabo se nam ne godi, če nimamo večjih skrbi.

Rjav dež. — Po noči od nedelje na ponedeljek in dva 11. t. m. zjutraj je padal v Gorici dež poln rmenorjavega, jako drobnega prahu. Kmalu po polnoči je na- znanjalo votlo grmenje prvo letošnjo ne- vihto. Oblaki so bili zelo nizki in so zakrivali Sveto goro in Trnovsko planoto dol do vznóžja. Zjutraj so odsevali daleč po ob- zorju v čudni rmeni barvi. Ker je dež padal po noči z vetrom, so bile šipe v oknih vse oškropljene z rjavim prahom in tlak na cestah v Gorici je bil še popoldne pokrit z rjavim blatom. — Brzjavna po- ročila naznanjajo, da je padal prav tak dež po Siciliji že v nedeljo zjutraj. Neuko ljudstvo je bilo zelo preplašeno in se je zbiralo v procesije. Veter je privedel z rmenorjavim prahom napolnjene oblake preko Italije ob enajsti uri zvečer do nas in tedaj je začel padati čudni dež v Gorici. Tudi v Trstu je bila to jutro nenaravna vročina in za oblaki je bilo videti rmem svit. — Bržkone je bil veter vzdignil prah v Sahari, ga prenesel v oblakih preko morja in potem še preko Italije. — Tak dež v Italiji nikakor ni redka prikazen, zlasti v početku spomladi, včasih pa seže tudi preko naših planinskih dežel in preko Ogrske. Dne 25. februarja 1896. je bil silen vihar vzdignil prah v Srbiji in odnesel v oblake, potem je prah padal snegom po Koroskem, Štajerskem, Ogrskem, in še celo na Dunaju so imeli «rdeč sneg». Če se je to zgodilo v prejšnjih časih, je ba- bjeverno ljudstvo v taki prikazni videlo «znamenja», bič božji in vse mogoče reči.

Koncert. V nedeljo 24. t. m. pri- redi pevski zbor «Delavske zaveze» (Federazione) s sodelovanjem orkestra komunalnega Verdi-gledališča koncert v spomin Verdija. Natančneje nazna- nijo lepaki.

Socijalizem v občini.

Piše *Abditus*.

Znamenje dobrega in pametnega gos- podarstva v občini je gotovo to, ako občina poseduje mnogo sveta, zemlje in skuša to svojo last tudi razširiti.

Predno nadaljujem, se moram dotak- niti stvari, ki pride tu v poštev. Mi- slim namreč prirastno rento.* Že zad- njič sem omenil spekulacijo s svetom in zemljo (Grund und Boden). Prirast- na renta se imenuje oni dobiček, ki ga ima posestnik zemljišča pri prodaji na stroške skupnosti. Toraj dobiček, za katerega se on ni trudil, temveč nekdo drugi.

A je kupil pred 100 leti polja za 1000 K. On je to polje marljivo obdeloval. Naposled je umrl, za njim je prišel nje- gov sin; tudi on je zemljišče marljivo obdeloval in za njim zopet njegov sin C. vnuk starega, umrlega A.

V teh 100 letih pa se je občina, v kateri leži omenjeno zemljišče, zelo raz- vila: Hiše in z njimi ulice in ceste so se podeseterile; tovarne, pred sto leti neznane, so se ustanovile. Nastala je, nova kasta delavcev. Sole so se razvile, pomnožile in t. d. skratka: Vsi trgovci, obrtniki, delavci, državniki, stavbeniki, umetniki, nacijsionalni ekonomski, vojsko- vodje i. t. d. so s svojim delom prispe- vali k razvoju občine. — Tam kjer je pred 100 leti umrl A. kupil svoje polje, katerega sedaj poseduje njegov vnuk C., se grade nove hiše, palače, tovarne, železnice i. t. d. Naposled sklne občina zidati cesto čez polje, katero je pred 100 leti prodala A-ju za 1000 K. da zveže mesto z bližnjim gozdom. Občina pride k C-ju: Prodaj mi tvoje zemljišče, katero je kupil tvoj stari oče

* Prirastna renta-Zuwachsrente. Ta izraz so prinesli v nemški jezik nemški «Bodenre- formirerji. Zuwachsrente naj pomeni angleški «une- arned increment».

A pred 100 leti od mene za 1000 K. C. Dobro! Jaz sem pripravljen prodati zemljišče, toda ne za 1000 K., temveč ho- čem imeti za to 500.000 K. Občina mora plačati.

To zemljišče se je tekom 100 let ob- delovalo. Toda A., B. in C. s svojim obdelovanjem niso za toliko povzdig- nili cene zemljišča, ker je nemogoče z obdelovanjem istega povzdigniti ceno za 499.000 K. v 100 letih! — Več je po- stalo zemljišče vredno vsled tega, ker se je tam širilo mesto, zidale se ulice, železnice i. t. d. Vsi, cela občina je celih 100 let neprestano delala, da je povzdignila vrednost tistega kosčka sveta. In sedaj pride C., ki je slučajno posestnik tega zemljišča ter spravi ves zaslužek po 499.000 K. v svoj žep, ne da bi imel oni, ki je vse to povzročil, to je občina, od tega kakor koristi. C. je enostavno na podlagi privatne lasti iz- koristil delo vseh.

No, in sedaj zida občina cesto čez od C. kupljeno polje. Bližnji sosede, ki tudi posedujejo sveta, zemljo, poskocijo takoj, ko je občina pričela s svojim de- lom, s ceno svojega posestva. In tako gre stvar v tem diru dalje — na škodo občine in na korist posameznih posest- nikov.

Prirastna renta je torej produkt skup- nosti, ne pa produkt dela posameznika. — Če bi občine pred 50, 100 leti ne prodajale svojih posestev posamezni- kom, bi danes vsaka večja občina raz- polagala z milijoni, ki jih je ustvarila prirastna renta. S premoženjem, ki so ga na ta način pridobili posamezniki, bi lahko občina pokrila vse svoje, tudi največje stroške, ne da bi se morala ozirati za kakimi komunalnimi davki.

Privatna renta — kakor že omenje- no — pa ima v prvi vrsti za svoj na- sledek draga stanovanja. Zato je vpra- šanje te rente eminentno delavsko vpra- šanje. Kdor mora drago kupiti zem- ljišče, da zida hišo, mora gledati, da se mu zadnja rentira in da mu povrne ono svoto, ki jo je kot prirastno rento izplačal. Zida hišo z velikimi stanova- nji, ali tudi stanovalno kasarno ter spe- kulira na življenjske razmere svojih podnajemnikov. Primerili so se slučaji, da so gospodarji vsled pritiska delav- cev zvišali plačo za nekoliko odstotkov. Takoj pa so gospodarji hiš, stanovanj tudi povišali najemnino. Priboljšanje pri plači, ki je bilo namenjeno delav- cem, je izginilo v žepu gospodarja hiše in delavci so zopet bili lahko nezadovoljni.

Ed. Bernstein prihaja vsled tega v svoji znani knjigi: «Die Voraussetzun- gen des Socialismus» do zaključka, da je ves napor, delavcem pripomoči do boljših življenjskih razmer, potem stro- kovnih društev, zadrug, brezvspešen, dokler naraščajoča zemljiška renta vsak uspeh zopet na škodo delavcev razve- ljavi. — Seveda, Bernstein tu ni vsega upošteval.

Pa poglejmo nadaljne posledice pri- rastne rente. Družina z gotovim do- hodkom mora plačati na leto 30 K. več stanovanjske najemnine nego doslej. Mora torej na drugi strani svoje izdat- ke za 30 K. zmanjšati. Takih družin je na tisoče. Industrija, obrt nima več to- liko odjemalcev, temveč od vsake dru- žine — recimo, povprečno 30 K. na le- to manj. To znese kapital! Dela je manj. Brezposelnost delavcev narašča; beda v širšem slogu se večja. Brezpo- selni delavci svojimi uslužbenim kole- gom vže itak nizko mezdo še bolj stri- žejo. — To vse samo zato, ker prirast- na renta vse dohodke na eni strani absorbira, ki se pojavljajo na drugi. Tak je blagoslov kapitalizma in privat- ne lasti na posameznika in na občino.

Pametno komunalno gospodarstvo mora zasledovati tendenco, kako to ren- to zopet pridobiti za občino, za skup- nost in jo iztrgati iz rok posameznikov. To je sedaj mogoče le s pametnim dav- čnim redom. Resni zemljiško rentni davek bi stvar precej preobrazil. Na- dalje pridejo tu v poštev še davek na stavbni prostor, prirastni davek i. t. d. zal, da prostor lista omejuje nadaljno razpravo.

Jasno je, da prirastna renta se le te- daj pripade občini, komuni, docela, če občina zemljišča sama poseduje.

Končna rešitev leži v popolnem ko- munaliziranju sveta, zemlje. — To se

pa momentano ne da izvesti. Treba se poprijeti postopnega socializiranja gospodarstva. Vsak košček zemljišča, vsaka steza, ki jo poseduje občina, mora ostati v njeni lasti; po primernem načrtu pa se mora posest občine tudi pridno razširjati.

Zakaj? Pri vsakem koščeku sveta, ki ga proda ali odstopi občina v zasebne roke, izgubi občina tudi takozv. prirastno rento.

Pri nas je še navada, da se smatra zemljišče in poslopje na njem kot eno, skupno celoto. Na Angležkem na pr. stoji stvar drugače. Tam sta nemnogo-krat posestnik zemljišča in posestnik poslopja, stavbe na njem različna. To- rej dve osebi. Ta sistem imenuje nac. ekonomija lease hold. Na podlagi tega sistema je na pr. zidan skoraj ves London.

To se vrši na sledeči način: A. po- seduje zemljišče. B. bi rad na tem pro- storu zidal hišo, tovarno ali kaj dru- zega. Toda A. mu zemljišča ne proda. B. ga vzame torej v najem na 99 let proti letni renti in s pogojem, da po preteku 99 let poslopje ali to kar hoče na zemljišču zidati, brezplačno prepusti posestniku zemljišča.

Primerjajmo sedaj, kako bi stvar iz- gledala, če bi občina, komuna prevzela ulogo A-ja proti B-ju, privatnemu ka- pitalistu. Kako koristi si lahko občina nabavi na tem polju.

Pri nas je treba še mnogo časa, da se stvari spremenijo. Kulturne in go- spodarske šole se treba.

V korist občine, posameznikov in na korist naroda je — posebno tam po periferijah — da poseduje občina mno- go sveta ter da zna z njim tudi pametno — gospodariti. Pri nas na Slovenskem raste poljedeljski proletarijat; ta ni po- raben za fabrike; za kulija gre v tujino. Vzroki vsemu temu pa leže v tem, da občine ne posedujejo nič svojega sveta ker ne razumejo vrednosti istega. S tem pomagajo pomnoževanju poljedelj- skega delavca.

(Dalje).

UTRINKI.

Letni izdatek vseh evropskih armad je iznašal 1899 leta 7 184 321 093 kron. Vo- jakov je bilo v aktivni službi 4 169 321, konj pa 710 842. Ako računamo, da bi zaslužil mož na dan povprečno 3 krone, konj pa 2 kroni, bi zaslužili vojaki 22 507 963 kron, konji pa 1 420 684 kron. Ako računamo leto s 300 dnevi, bi iznašal zaslužek na leto 4 178 594 105 kron. Pri- računajmo k temu izdatke za vojaštvo, pa vidimo, da velja militarizem Evropo na leto 11 362 914 193 kron, to se pravi enajst milijard in štiristo milijonov kron.

Bela vrana. V Moravski Ostravi je pred kratkim umrl stotnik avditor Arnošt Grünwald. V svoji oporoki je volil 200 kron rudarskemu društvu „Prokop“. Takih častnikov pač ni mnogo.

Socialno politiko starih hlač upeljujejo politični sleparji, ki se igrajo pod imenom „narodnih socialistov“. V Brnu so razposlali nemški „narodni soci- jalisti“ bogatinom beraška pisma v ka- terih beračijo za staro obleko za delavce. In to imenuje ta banda, ki hoče delavce degradirati na berača, „socialno delovanje“.

Klerikalni češki »Rozvoj« piše v 7. številki:

Bog je vstvaril dušo.

Gmota je vstvaril hudiča.

Razum je sin gmote (materije).

Iz razuma se je rodilo zlo.

Čitatelji naj si sedaj po pravih logike predstavijo, čegava hči je nespametnost, ki mora biti po teh strašnih stvarkih mamica vsega dobrega! Da, da, klerikalni razum!

V Nemčiji je umrl veleindustrialec baron Stumm, ki je bil znan kot zagrižen sovražnik delavcev. V državnem zboru in tudi na cesarskem dvoru je vedno podpi- noval uplivne ljudi proti delavcem.

Grof Tolstoj, glasoviti ruski pisatelj, je zaradi njegovih po vsem svetu znanih krasnih spisov izključen iz pravos- lavne cerkve. Tolstoj se boče menda kmalu potolažil, ali vidi se zopet, da je nestrpnost cerkve povsod enaka, naj se gre za katoliško ali pa za pravoslavno.

Južnoafriškanska vojna je veljala Angleže po poročilu državnega blagajni- čarja že doslej 51 500 000 funtov šterlina. (1 funt je okrog 24 kron).

DOPISI.

Blagovica, meseca marca.

Iz našega kraja pride le malo kdaj kaj v svet, samo v pobožnem »Domo- ljubju« ali pa v »Slovenskem Listu« se je véasi kaj bralo, kar pa navadno sploh ni bilo vredno, da se bere. Čudno, da ta dva lista sedaj popolnoma mol- čita, ko bi imela priložnost, poročati za- nimiv slučaj. V naši fari je dalje časa služila dekla M. K. iz Češnice. Bila je splošno znana kot poštena, hodila je tudi k maši, k spovedi i. t. d. Lanjskega leta se je zaljubila v nekega fanta in zgodilo se je, kar se zgodi v neštetil- nih slučajih. To je izvedel naš krščanski fajmošter. Pobožni mož je v svoji ne- skončni čistosti planil po konci, ter je poslal tri može v hišo, v kateri je do- tična služila, z nalogom, naj takoj izže- nejo »k...« iz fare, kajti drugače bo tudi hiša nesrečna. Gospodar se je udal in uboga ženska se je morala preseliti v Gradišče pri Moravčah. A tudi tukaj je dekan stvar izvedel, ter je hitro poslal več mož k gospodarju, pri katerem je M. K. sedaj bivala, češ če je ne izženejo, bo vsa moravska fara omadeževana. Pregnali so jo torej tudi tukaj. Končno je bivala pri nekem kmetu na Petelinku. Gospodje iz farovža so tudi nanj upli- vali, da naj jo izžene, kmet se pa ni hotel udati, temveč je dovolil, da je ostala pri njem. 3. marca pa je na porodu umrla; seveda je to nepre- stano preganjanje gotovo na ta slučaj uplivalo. Gospodje v talarjih tarnajo, da vera peša; »ja, gospodje, če je vera za gonjo proti ljudem, kakor pri nas, potem naj pa le opeša« — pravijo pa zdaj kmetje pri nas.

Pogrebec.

Opomba uredništva. Dopis nam prihaja od zaupnega moža, kateremu res lahko ve- rujemo; vrhu tega pa moramo omeniti, da se nam zdi po vsem, kar opazujemo pri kranjskih črnjakih, eo ipso popolnoma verjeten. Seveda kar je verjetno, še ni dobro in mi se kar nič ne obojavljamo izjaviti, da je tako preganjanje ljudi skrajna lopovščina, pa če so tisti, katerih se tiče makar desetkrat žegnani. Pred vsem bi gospodje v črnih sukajah prav storili, če bi se v takih slučajih spomnili, da so vsi ljudje pod kožo krvavi, in sicer tudi katoliški duhovniki. Kako resničao je to, bi lahko posneli iz nešteti procesov, v kat- rih igrajo katoliški o libatarji véasi prav žalostno ulogo. Ako mislijo, da mo- rajo za moralo kaj storiti, bi lahko kar pri sebi začeli. V drugič svetujemo takim prenapetežem, naj študirajo sveto pismo, saj spada to v njih poklic pa naj poiščejo tista mesta, kjer bodo lahko čitali kako je Kristus sodil — ne o nezakonskih ma- terah, temveč celo o prešestnicah. Končno pa vprašamo vse pametne ljudi, ali ni ta družabni red s svojimi iz predpotopnih časov izvirajočimi predsodki in takozvanimi na- zori, ki dopuščajo, da se žali žensko, ka- dar se pripavlja na svoje najvažnejše in najvzvišenejše dejanje, blazen in vreden da pogine? Postati mati, če ni žegnanec dal v to svojega posebnega privoljenja, je »ne- moralno«; žive ljudi preganjanje, da se jih direktno ali indirektno nažene v smrt, je pa »morano!« Hudič naj vzame tako moralo, ki ljudi mori, moralo, ki ni nič drugega, kakor tarterija, hina, ščivina, laž! Tisti, ki širijo tako moralo, pridejo navadno jako visoko; mi pa pravimo, da se s takimi nauki strupi narod in v naših očeh je to ravno tak zločin, kakor ubijanje.

Ljubljana, začetkom marca.

Stara, na pol umrla čitalnica Vič- Glince je pod uplivom novih, mladih moči zopet oživela ter pokazala, da ta- ka društva ne bi morala pasti med staro šaro, ako se jih ne bi hotelo izrab- ljati še vedno za neke preživele ideje, za katere se nihče več ne zmeni. Viško- glinška čitalnica se je namenila, izvesti nekaj, o čemur je bilo v tem listu že čisto govora in za kar so doslej prav- zaprav samo delavci pokazovali prave- ga zanimanja. Prirediti hoče namreč ciklus predavanj, ki so pričela zadnjo nedeljo, 10. marca. O splošni koristi, o namenu in cilju izobrazbe sta govorila gospoda A. Kristan in Karol Swajger in sicer je bilo to predavanje takorekoč nekaj prolog, nekaj uvod sledečim, ki bodo prirejani vsako nedeljo po 3. uri popoldne. Prihodnja predavanja so 17. t. m. dr. Iv. Robida o alkoholizmu; 24. t. m. g. Albin Prepeluh o domovin-

ski pravici, 31. t. m. g. Luka Jelenc o »vzgoji«. Predmeti, ki so izvoljeni za ta predavanja, so torej zanimivi, poučni, pa tudi aktualni in zeleti je tem pre- davanjem dobrega obiska, na kar opo- zarjamo zlasti naše viško-glinške so- druge.

UMETNOST IN KNJIZEVNOST.

Slovensko gledališče. Izvirni igri »Deseti brat«, ki je ugledala svetlobo pro- scenijskih svetilk nekoikokrat z dobrim uspehom, res ni odredi omena. To je druga »narodna igra« v nekem novem, morda popolnoma slovenskem smislu. Anzeugru- berjevi »Volksstücke« so n. pr. vse dru- gačni. Takorekoč vodilni motiv v njih je ljudska filozofija, ljudsko svetovno naziranje, izraženo v krasnem, res ljudskem jeziku. V »Desetem bratu« — kakor tudi v »Ro- kovnjačih« — pa pride bolj ljudski humor, skoro bi rekel ljudska komika na površje in sicer pogostoma še prejasno. Igralci pa se polotijo z neko uprav strašno energijo ravno te komike. V celoti je v teh Gové- karjevih rečeh tudi preveč romantike. Pri uprizoritvi »Desetega brata« smo videli premalo Jurčiča, precej Govékarja in veliko preveč igralca.

Zadnjič so uprizorili razven burke, »V oivi n« — bedarija, o kateri nočam govoriti — tudi Hauptmannovo »Hänic« (Hannele) in sicer z dobrim uspehom. Igralke so bile vsekakor veliko boljše nego igralci. Sicer moramo reči o predstavi te fine igre, da je bila res umetniška.

Slavna intendantca — kaj pa je vendar s tistimi izvirnimi igrami, ki ste nam jih obljubili začetkom sezone — odnosno delo ma še lani? *Abditus — II.*

Poslano.

Dasi ne rad, sem prisiljen, da se pe- čam z osebno zadevo. Ignac Škvarča me je obrekoval, da sem naredil kot odbornik bratovske skladišnice neki osebi škodo pri razdelitvi milošinske, drugi pa pri proviziji. Prvič: Ali odločujem na sejah sam? Kaj ni drugih odbornikov poleg? Drugič: Ako mi Škvarča do- kaže, da sem oškodoval kakšnega de- lavca le za vinar, sem pripravljen vse povrniti. Dokler pa mi ne dokaže ali ne prekliče, mu pravim, da je nesram- no lagal, obrekoval in okradal tuje poštenje. Nasprotno je znano, da sem radi delavskega gibanja iz ljubezni do svojih sotrpinov že dosti prestal, zakar se pa ne ustrašim pred bodočnostjo, kakor se je ustrašil kdo drugi.

Vas Amerika, 3. sušca 1901.

Tomaž Filipič.

Izkaze o doneskih za tiskovni sklad bo- demo priobčevali vsaki mesec enkrat.

Lastnik lista: Panek Abaz.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopac Josip
Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 — Trst

Železničarji!

Z ozirom na zadnje dogodke na tržaškem južnem kolodvoru, ki so v kričečem nasprotju z obljubami generalne direkcije, se vidi v soboto, 16. t. m. ob 1/2 8. uri zvečer v gostilni „All' Unione“ (ulica Geppa 1)

protestni shod

Potrebno je, da se tega shoda vsi udele- žiti e. Solidarnost železničarjev, ki se je že tako sijajno pokazala, se mora tudi pri tej priliki pokazati. Nihče ne sme manjkati!

Sklicatelj.

Občno konsumno društvo v Idriji

ima dne 24. marca 1901 ob 9 uri zjutraj v pivovarni pri »Črnem orlu«

občni zbor

s sledečim dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika.
2. Poročilo o letnem računu in razde- litev čistega dobička.
3. Nadomestna volitev 4. namestnikov nadzornišva.
4. Izključenje članov.

Vstop je dovoljen samo v poverljivim listkom.

Za nadzornišvo:

Valentin Gliha Ivan Podobnik
zapisnikar predsednik

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Za Nemčijo: za celo leto
548 K.; za pol leta 274
K.; za četrt leta 132 K.
Za Ameriko: za celo leto
728 K.

Reklamacije so poštne, proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

V Trstu, 20. marca

Na Nizozemskem je odstopil vojni minister general Fland, ker je v parlamentu propadel njegov predlog, da naj iznaša vojna služba pri pešakah 12 mesecev. Zbornica je s 50 proti 41 glasovi sklenila 8 in pol mesečno službo. General Fland je leta 1898 na Nizozemskem upeljal osebno vojaško službo; prej si je bogatin lahko najel namestnika.

Enoindvajsta seja.

Torek 12. marca. V svojem govoru je dejal Daszynski nadaljevaje: Vem, da je v vojski dostojnih vojakov in tudi dostojnih častnikov, vem pa tudi, da se zgode izrodki vsled raznih institucij te vojske, vsled nezadostnega kaznovanja takih izgrediv. Spomnimo se na atentat tistega stotnika prot sprevodniku omnibusa, ki je storil samo svojo dolžnost, ko je upozoril častnika na to, da je omnibus prenapolnjen. Za to ga je častnik najprvo zmerjal z besedo *rinoceros* in potem ga je ranil s sabljo. Tudi v kavarni je človek lahko umorjen, če je slučajno natakár pa nima o polnoči več cigaret. Iz tega uzroka je v Trentu neki častnik napadel natakárja s sabljo. Kaj pa še napad desetih vojakov na nekega inženirja v Trentu v božični noči! Ko se je drugi dan ljudstvo zbralo pred vojaškim kazinom, se prišlo več kompanij pešakov in lovcev, ki so teptali po starcih in ranili ženske. Mestni svet je vsled tega sklenil, policijo bolje plačati, da se more mesto braniti pred vojaštvom. Potem imamo dva slučaja barona Erlangerja, ki je s kavalerijo vabil na njivi nekega kmeta, a ko ga je kmet vprašal, kako se imenuje, da se bode mogel pritožiti pa mu ritmojster ni hotel povedati imena in mu je kmet rekel: Če mi ne poveste imena, ste »šuft«, tedaj ga je s sabljo tako po glavi udaril, da se je kmet zgrudil v krvi. Isti baron je imel že prej afero z nekim učiteljem v Wel-su; učitelj se je pritožil na zbornu poveljništvo, ali odgovora ni dobil nikoli. Ta vojaška domisljavnost sega tudi že med male pobe v kadetni šoli in med enoletne prostovoljce. Najbolj nemorenen je slučaj v Rottenmannu. V vojaških krogih razširjena razposajenost,

Končno omenja govornik afero dr. Liebermana v Przemyslu, kjer je prodrla vojaška patrula v prostore delavskih društev. Trije oboroženi častniki so globoko užalili Liebermanovo soprogo, ker so mislili, da je on pisal neko notico. Njega je napadel oborožen častnik, ki ga je udaril v lice, potem pa se je hitro odpejal s kočijo, reši vozniku, če bi ga kdo vprašal, kako sta se peljala, naj bi rekel: počasi. Po nalogu zbornega poveljnika feldnejmajstra Galgoczyja se uničuje existenca. Z državnimi pravdniki komandira Galgoczy kar po svoje in po njegovem nalogu se pošilja časopisom, ki priobčijo kak vojaški izgredek, najbolj neverjetne popravke. «Naprzód» je dobil od državnega pravdnika n. pr. sledeče uradne popravke: «Neki dijak ni dobil brez uzroka kľofute od častnika, ampak *po pravici*, ker je častnika *na ulici zahvito gledal*». (Klici: Cujte! Cujte!) Neki častnik ni nekega urarja *brez uzroka* kľofutal, ampak pribavil si je samo vedenju urarja primerno *zadosčenje*. V tretjem popravku pravi državni pravdnik, da neki stražmešter ni nekega dekleta *na ulici dregnil*, vrigel ob tla in tolkel, ampak da *jo je božal, ona je božala, on za njo, iliti jo je in pri tem sta oba padla na tla*. To so vendar izzivajoči popravki! Govornik navaja še razne druge kričeče slučaje ter prečita ukaz generala Uexküllja z dne 15. decembra l. l., ki zahteva, naj se vojake ob prikl. pouči o socializmu in anarhizmu. Tako se zanašajo čenarije o socializmu in anarhizmu oficijelno v vojašnico. Govornik predlaga, naj se skrajša vojno službo na eno leto. Militarizem izsesava materialne moči prebivalstva, preti celim ljudskim slojem, posurovi v veliki meri družabne navade, in je na potu, da postane nova, privilegirana, oborožena in kulturno sovražna moč. Ljudstvo v Avstriji je napram njemu brez obrane. To ljudstvo, ki mora nositi trikrat težje breme vojašne, ima trikrat slabjšo volilno pravico, kakor posedujoči razredi. Proti splošnemu dresiranju zahtevamo splošno in enake mešanske pravice, splošno in enako volilno pravico. Ker teh pravic nimamo in moramo nastopati proti militarizmu, bomo glasovali proti dovoljenju rekrutov.

Triindvajseta seja.

Četrtek, 14. marca. Nadaljevala se je debata o investicijah. Govorili so poslanci Sylvester, Kaftan, Scheicher, dr. Ellenbogen in železniški minister Wittek. *Ellenbognov* govor je naredil velik utis in je tako zanimiv, v prvi vrsti za železničarje, v drugi za državne delavce in za delavce sploh, da bi ga morali naši sodrugi v celoti poznati. Za to bomo poskusili, izdati ga v posebni brožuri. Minister Wittek je skušal ovreči *Ellenbognove* navode, ali ni imel sreče, kajti utajiti vendar ni mogel resnice.

Štirindvajseta seja.

Petel, 15. marca. Prvo čitanje investicijskega načrta je bilo danes končano. Zanimiv je bil Kaizlov govor, ki je kritiziral sedanjo upravo državnih železnic, katera je taka, da državne železnice ne le nič ne nesejo, temveč da veljajo 170 milijonov na leto.

V kvotno-deputacijo so bili voljeni Abrahamowicz, Foršt, Kaiser, Kathrein, Povše, Schwegel, Jaworski, Kramarž, dr. Menger, grof Zedwitz.

Domaće stvari.

Svoboda vesti in krščanska ljubezen. V Avstriji in namo celo vrsto postav, ki so na papirju tako lepe videti, da bi človek, ki nas Avstrijancev ne pozna, lahko mislil, da živimo v državi resničnega napredka in prave svobode. Oseba svoboda, svoboda znanosti in njenega nauka, svoboda vesti — vse to nam je zajamčeno v državnih temeljnih zakonih, a vse to — je na papirju. Naša osebna svoboda je vsak hip v nevarnosti, da nam jo omeji kak policaj, svobodi znanosti strijejo naši državni pravdniki peroti, svobodo vesti pa spreminja cela armada fanatičnih mračnjakov v prazno bajko. Mi smo zadnji, ki bi duhovnikom zamerili, če skušajo z gorečnostjo širiti svojo vero, če razlagajo sv. pismo in evanĝelij, skratka če opravljajo apostolsko službo. Ali veliko število vojščakov ecclesiae militantis, bojevitih cerkve, je že davno pozabilo na človeške dolžnosti svojega stanu in jezavi tično načelo, da posvečuje olj vsa sredstva, je že tako razširjeno, da so tisti duhovniki, ki spoštujejo Kristove nauke bolj, kakor Liguorijeve, že prave izjeme. Tem izjemam ne moremo prištevati novomeškega prostá drja. Sebastiana Elverta, bivšega kandidata kranjskih klerikalcev in nemških nacionalcev pri zadnjih državno-zborskih volitvah. Kakor se je ta prelát v nekem gotovem sluĉaju védel, odgovarja morda popolnoma intencijam ljubljanskega škofa drja. Jegliĉa, ki bojkotira neljube mu časopise, ali da bi to bilo v skladu s temeljnimi naukom Kristovim, s krščansko ljubeznijo, ne mere trdití nihĉe, kdor si je ohranil še nekoliko zdravega razuma in pristnega čustva. Povejmo sluĉaj popolnoma

suhoparno. Neka bivša učiteljica je po te-
meljitem izpraševanju svoje vesti prišla do
prepričanja, da s svojim modernim znanjem,
s svojimi nazori, s svojim umovanjem in
razumevanjem ne more ostati v zvezi ka-
tolške cerkve, ako ne bo biti hinavka pred
svetom in pred seboj. Ko je njeno prepri-
čanje popolnoma dozorelo, je torej, poslu-
šna svoji vesti, naznanila, da izstopi iz
cerkvene zveze. V Avstriji imamo za ta slu-
čaj popolnoma jasne postavne določbe in
kakor vsaki državljani, tako imajo tudi du-
hovniki dolžnost, postavne predpise točno
izpolnjevati. Dolžnost novomeške župnije,
v kateri cerkvi je bila dotična gospodična
kot otrok krščena, je bila enostavno ta, vzeti
njeno sklep na znanje ter jo izbrisati iz
cerkvene zveze. Prošt dr. Ebert pa ima o
svoji uradni dolžnosti jako čudne pojme.
Da mu je neljubo, če izstopi kakšna „ov-
čica“ iz njegovega hleva, je že mogoče.
Ali ta neljubost mu ne daje pravice po-
čenjati take impertinence, kakor si jih je
ta gospod v svoji „sveti“ jez, in v svoji
nekvalificirani predznanosti dovolil. Slu-
čajno je bil namreč pri njem oče dotične
gospodične, ki je po svojem mišljenju ne
samo kristijan, ampak tudi zvest ud kato-
liške cerkve. Mož je prileten in bolehen;
ženkrat je imel napad, ki je bil za nje-
govo zdravje zelo nevaren in njegova te-
lesna dispozicija je taka, da mu postane
kak nepričakovani moralni udarec lahko
celo poguben. Temu možu je povedal Ebert
brez vsakega uvoda, v tonu kakor bi mu
slikal kakšno grozodejstvo, da „se je nje-
gova hči odrekla sv. vere“. Govoril mu je
o sorodnikih, o velikanski žalosti, ki jo
mora prizadeti ta brezverna hči celi dru-
žini, da „ni se niti sramoval, vprašati: „Kaj
poveš o temu? Vasa firma?“ Obdeloval je
v moza s tako neusmiljenostjo, da ga je po-
poldnoma zbehal in vsa družina — njegova
soproga je komaj okrevala od neke prejšnje
boleznosti — se je ustrašila, ko je videla, ka-
kva grozno je prostova peklenska el kvenca
delovala na četa. Pa še več. Ta namestnik
čuhoji je naravnost zahteval, naj (če in mati
svojo hči prisili da ostane v cerkvi, iz
katere jo vodi njeno najgloblje, najsvetejše
prepričanje. Mesto da bi po svoji dolžnosti
vršil službo, katero mu nalaga postava, je
rekel, da bode nekoliko dni čakal; upal je
menda, da je starega moža dosti zbehal in
da bode s svojim nekrščanskim znanjem,
ki apada v smislu kazenskega zakonika pod
poglavje „izsilovanje“, dekle indirektno pri-
silil, da zataji svojo vest in svoje prepri-
čanje. V tem se je fanatični pop seveda
zmotil; dotična, ki je doletela in ima torej
postavno pravico, ravnati kakor sama hoče,
ima preveč duševne energije, da bi jo tak
zelotizem mogel premotiti. Ali brez obzira
na uspeh ali neuspeh fanatikovih poskusov
je nezasišano da hoče mož, ki bi po svo-
jem poklicu moral nastopati z vso blagostjo,
stariše, sorodnike, brate in sestre delati
odgovorne za dejanja samostalnega človeka,
da zuga, da sili in izsiljuje in da hoče
dotično vest terorizirati, prebeč očetu z
materijalno škodo. Cerkev sama bi imela
dosti uzroka, da bi takim rogoviležem krep-
ko stopila na prste, ker škoduje največ
njenemu ugledu, ako tak fanatik razširja
mnenje, da je mogoče njene ude samo s
terorizmom držati skupaj. S človeškega sta-
lišča pa se mora najstrože obsoditi duševno
nasilje, katere izjava katoliški prelat tako
brezobzirno, da nima spekta niti pred oče-
tovskim čustvom niti pred človeškim zdrav-
jem, katero spravlja s svojim bramarba-
niziranjem v nevarnost — pod plaščem kr-
ščanske ljubezni.

Na južni železnici je bilo vedno tako,
da so imeli delavci vedno le to, kar so si z
ni močjo priborili in z močjo ohranili. Čim je ta
trikrat slavna izkoriščevalna družba kdaj slu-
žila, da bi mogla biti železničarska organiza-
cija kaj slabjša, je vselej porabila priliko, da
bi svojim uslužbencem kaj odščipala. Da je
tako tudi v Trstu, vedo vsi delavci, ki mo-
rajo v potu svojega obraza polniti malhe
akojonarjav južne železnice v prvi vrsti
Rothschildove. Ko je bil lani znani štrajk,
je generalna direkcija delavcem med dru-
gim zagotovila, da bode delavni čas z ope-
ladanskim poditkom vred samo 11 ur. To
se je doslej tako izvrševalo, da je začelo
delo ob 7. uri zjutraj. Čelo zimo je bil ta
govor res respektiran. Kar naenkrat pa se
primeren, da bi se delavec od tega zopet
nekaj vzelo. Vodja delavskih oddelkov
Schmid je sklical delavce, ter jim čital nov
dejavni red, vsled katerega bi imeli od pre-
tečenega ponedeljka začetni delati ob 7.
uri, od 1. aprila naprej pa celo ob 6. uri

zjutraj. To je bilo očeno kršenje ugovorov
z generalno direkcijo in ni se čuditi, da je
zahrumela turja nevolje med delavci. Po-
sledica tega je bil protestni shod, ki se je
vršil v soboto, 16. marca v gostilni „all U-
nion“. Obsežni prostori so bili do zadnje-
ga kotika napolnjeni in nepregledno šte-
valo delavcev je moralo oditi, ker niso več
našli mesta. Na shodu sta govorila sodruga
Kopač in Kristan ob glasnem pritrjevanju
številnih navzočih. Komeno je sprejel shod
sledenjo resolucijo:

Dne 16. marca 1901 v gostilni „all U-
nion“ v Trstu zborujoči železničarski shod
protestira z vso odločnostjo proti poskusu,
da se železničarjem zopet polagoma vzame,
kar jim je bilo po nalogu generalne direk-
cije meseca oktobra l. l. dovoljeno. Prvi
korak za odstranitev tistih koncesij je pos-
kus, da se zopet podaljša delavni čas. Zbo-
rujoči delavci izjavljajo, da se bodo vsa-
kemu takemu krivičnemu koraku z vso
odločnostjo uprli to se pravi, da se ne
bodo dali prisiliti na daljši delavni čas,
kakor je v smislu oktobrskih koncesij njih
dolžnost. Nadalje izjavljajo zborujoči, da si
bodo mogli ohraniti, kar so si priborili in
da bodo dosegli boljši položaj samo tedaj,
ako bodo čvrsto organizirani. Za to sma-
trajo v vsakem tovarišu, ki se drži po strani
organizacije, škodljivca skupnih delavskih
interesov. O sedanjem poskusu, podaljšati
delavni čas, je obvestiti zastopnike organi-
ziranih železniških delavcev na Dunaju.
Vsakemu tovarišu pa nalaga zbor dolžnost,
da stori vse kar je mogoče, za poglobitev
in učvrstitev organizacije.

Sedaj se dela na južnem kolodvoru zopet
normalno, to je od 7. ure zjutraj. To je
uspeh delavske solidarnosti.

Zanimiva obsodba. Nasim čitateljem
je znano, da je bil sodrug Kristan meseca
svečana pri ljubljanskem okrajnem sodišču
obsajen na 80 kron globe zaradi žalitve
Guttmana ljubljanskega postajnega načel-
nika, ki je našel v sebi naenkrat nenavadno ko-
rako, da je tožil radi nekaterih besed, glede
katerih sploh ni dokaza resnice. Okrajno
sodišče je sodilo z ozirom na olajševalne
okoliščine in je izreklo globo 80 kron. Gut-
tman ki je bil že v zbiru in je videl, da je
ta pravda precej cenena, je rekuriral in
deželno sodišče je dne 9. marca obravna-
valo o njegovem prizi in na javni seji Pa-
pežev vitez Guttman potolaži sedaj lahko
svoje krščansko srece. Deželno sodišče je
zvišalo Kristanu kazen na 14 dni zapore z
dvakratnim postom vsaki teden, torej s
štirim postom tekom vseh 14 dni. Priznati
se mora, da znajo sodniki ljubljanskega de-
želnega sodišča razžaljenim Guttmanom pri-
baviti temeljito zadoščenje. Štirinajst dni
zapora in štiri postne dni — to je uprav
drakonična kazen za par izrazov a la birič
in tiran. Ne more se reči, da je bila prva
kazen preblaga in gospodje pri deželnem
sodišču so imeli kaj opraviti da so mogli
utemeljiti nenavadno zvišanje kazni. Da je
bilo to mogoče, so morali najprvo najti
novih obremenjevalnih okoliščin, zavreči
pa so morali olajševalne, katere je prvi
sodnik priznal. Deželno sodišče meni, da
obremenjuje obtoženca, da so žalitve, izre-
čene pred Guttmanovimi podrejenimi, spo-
sobne zrahljati disciplino in pripraviti
uslužbenca, da bi se uprli svojemu pred-
postavljenemu. Ne vemo, ali niso sodniki
pozabili, da je južna železnica privatna
družba, Guttman torej čisto privatna oseba
in da pojem podrejenih in predpostavljenih
tu ne more veljati v nekakem vojaškem
smislu. Gotovo pa poznajo gospodje raz-
mere na južni železnici slabo, ker bi bili
sicer morda uvaževali, da ne more nihče
discipline tako rušiti kakor brutalni pred-
postavljeni a la Guttman. Deželno sodišče
je zavrglo tudi argumentacijo prvega sod-
nika, ki je računal kot olajševalno to okol-
nost, da so bili žalivi izrazi izrečeni te-
kom vročega govora v veliki razburjenosti,
pri čemer ni bilo mogoče, vsake besede
natančno tehtati. Deželno sodišče argumen-
tira ravno nasprotno in pravi: Te besede
so bile dobro uvažene in s premislekom
izgovorjene, ker je obtoženec sam priznal,
da je prišel na shod, na katerem se je ime-
lo govoriti o razmerah na južni železnici in
pri njenih uslužbencih, ter je tam nastopil
kot govornik. To utemeljevanje je vsekakor
čudno in neverjetno, da bi se našlo
mnogo ljudi, ki bi se jim zdelo logično.
Ako bi bila motivacija deželnega sodišča
utemeljena, bi se moral vsaki človek, ki
hoče govoriti na javnem shodu, naučiti
svoj govor na pamet kakor učenec svojo
šolsko nalogo in na shodih ne bi smelo
biti nobenih slučajnih, momentanih dogod-

kov, nobenih mejkicev, nobene debate t.
d. Govornik na shodu ne bi smel imeti
živcev in razburitja ga ne bi smela nobena
stvar na svetu. Vidi se, da je deželno so-
dišče popolnoma prezrlo ali pa pozabilo na
izjavo priči, ki so izrekle, da je bil Kristan
na shodu res razburjen, deželno sodišče pa
tudi na to ni mislilo, da je bil privatni
tožitelj Guttman provokator, kajti njegovo
vedenje napram uslužbencem je provzročilo
tisti shod in vsi kritiki, kar bi moralo biti
za obtoženca vsekakor olajševalno. Zdi se
nam, da je dosti takih ljudi, katerim se
bode zdelo ta sodba čudna.

V daljavi že dani se in zarja že rudi,
Oznajanja svobode nam žari.
Naj zveže in združi trinostvo se vse,
Svobode ne vniči nikdar.
Pravico enako zahtevamo mi
Za ljudstva vesoljnega rod,
Svobodni na svetu naj bodemo vsi,
Prostost naj zasije povsod.

Naprej zdaj, delavci, naprej v sveti boj!
Brat bratu zdaj desnico zvesto podaj.
Ljubezen in bratstvo naj bode nas voj,
Da zrušimo jarem trinostva sedaj.
Nas veže ljubezen, trinov dolžnost,
V tem boju za kruh in prostost.
Raztrgati verige modernih sužnjev zdaj,
To svet nam je cilj in namen.
Naj delo zagleda svobode nam maj,
Zato na bojišče vsi ven!
Omika in veda sta sčit nam in meč,
Podajata duhom krepčost.
Pod saboj nas zbira naš prapor rdeč,
Klic bojni je: duha prostost.

Naprej zdaj, delavci, naprej v sveti boj!
Brat bratu zdaj desnico zvesto podaj.
Ljubezen in bratstvo naj bode nas voj,
Da zrušimo jarem trinostva sedaj.
Nas veže ljubezen, trinov dolžnost,
V tem boju za kruh in prostost.

Sodrugi!

V boju delavskega ljudstva za boljše raz-
mere življenja in za končno osvoboditev iz
kapitalističnega suženjstva je delavski list
najmočnejše orožje.

Za to je vsakemu zavednemu delavcu
dolžnost, da se naroči na list in da ga
povsod in vedno razširja.

Socijalizem v občini.

Piše Abditas.

Vse to kar smo dosedaj povedali o
občinskem socijalizmu, velja večidel le
za večje, industrijske in mestne ob-
čine. Že v začetku te kratke razprave
smo omenili, da se razvoj posameznih
občin ne da pospešiti po enostranski
šabloni in sicer zato ne, ker delujejo v
različnih občinah bistveno različni eco-
nomični pogoji, ki so merodajni določ-
telji življenjskih razmer ljudstva.
Ravnali bi torej proti lastnim izjavam,
če bi trdili, da mora biti gospodarstvo
in politika kmetijske občine povsem
enako gospodarstvu v večjih občinah,
o katerih smo govorili.

V mislih imamo kmetijske občine, ki
tvorijo v Sloveniji večino. Slovenci
smo revni agrarni narod. Kapitala v
domaćih rokah ni; kvečjem prav-
malo! Naša kmetija prihaja na kant,
ker njeno zaostalo obdelovanje polja
ne odgovarja moderni kapitalistični
produkciji; kajti zadnja ima — na-
ravno — premoč na svetovnem trgu.
Naravna posledica propadanja kme-
tije je v prvi vrsti pomnožitev polje-
deljskega proletarijata v velikem slogu.
Ta razred delavstva je danes se naj-
bolj neveden in zaostal in sicer ne le
pri nas, temveč pri vseh narodih. Pri-
merjajmo le angleške „Ganger-je“!
Drugod pograbi večinoma razvita in-
dustrija ta proletarijat, ter ga kul-
tura. Pri nas pa ni industrije razve-
par premogokopov in nekaj fabrik.
Zato postane naš človek tako lahko kul-
v tujini.

*) Glej: Marx: Das Kapital.

Polagoma se vsi pri nas proces kapitaliziranja. Mala posestva prihajajo lirajo v še manjša. Gospodarstvo nas kmetije je naturalno in ekstenzivno. Povsodi primajkuje zemlje. Kmet torej buje za življenje; kajti to je pogoj njegovega obstanka. Tuptam si pomaga prišel pa bo čas, ko bodo tuji kapitalisti to domačo industrijo dvignili na kmet — poljedelski proletarec, njihov industrijalni delavec.

Mnogokrat je slišati, da tudi veleposestva na Slovenskem propadajo. Če je zgoraj navedeno, treba si stvar ogledati blizje.

Veleposestva v Slovencih res propadajo; pa ne vsa! Le ona, ki so v rokah starih plemenitazev, fevdalcev. Ti ljudje namreč še niso modernizirani, kakor se pravi, in ne spadajo v kapitalistično gospodarstvo. Ne razumejo gospodarskega razvoja. Njihova, zamarnjena posestva pričajo o tem. Število travnikov se množi, število obdelanih in posejanih parcel pa zmanjšuje. Na fevdalce računa namreč tako-le: Če obdelujem svet, potrebujem delavcev, raznovrstnega orodja in naposled imam na trgu še zgubo. Naj torej raste trava; ta način obdelovanja je cenejši. Na obdelovanje zemlje s pripravami, ki jih podaja moderna tehnika in kemija, se niti ne spomni. Po zaraščenih livadah pa se preganja divjačina na veliko veselje plemenite gospode.

Potem pride polom. Domačih ljudij, ki bi imali kapitala, je prav malo; večina jih pa tudi nima podjetnosti. Bogata lat, cerkev pokupi na kant prišla veleposestva. Naselijo se razni meniški redovi, če le moreče, vstanove tudi katoško ali sploh kak zavod, ki ima navadno nalogo, germanizirati. Naposled so ti meniški spretnejši, umnejši gospodarji in v odiranju našega malega človeka še večji strokovnjaki, nego njihovi plemeniti predniki.

Tako veleposestvo na eni strani propada, na drugi se širi; množi iz posvetnih rok prehaja v posest kat. cerkve. Drugega ta proces propadanja veleposestva nič ne znači.

Nasledki procesa kapitalističnega gospodarstva se kažejo. Ti pa so za obstanek slovenskega naroda tem občutnejši, čim manj je razvita industrija: To se kaže: I.) v izvanredno velikem številu študentskih konzumov in gostilen. (Pravi trgovci, je pri nas le malo.) II.) V izseljevanju v Ameriko. — Struktura slov. naroda pelje torej — v pogin.

Gospodarski položaj slov. naroda nam kaže strašno perspektivo za bodočnost.

In koliko je individui, ki jim ni odprta ne ad. I. ne ad. II. navedena got! Ti gredo v premogokope, v tujino, na Vestfalsko. Letošnje ljudsko štetje nam kaže, za kako nizke številke se je naš narod razplodil. To so nasledki izseljevanja. — Domača zemlja, če prej ni bila bogve kako rodovitna, po odhodu mož postane še nerodovitnejša. Živino-reja je že propadla, ker se same žene ne morejo pečiti z njo. Vinogradništvo je na psu, še prej nego se je moglo to pričakovati. Trtna us in vinska klavzula z Italijo sta mnogo pripomogla k temu.

Naposled kapitalistično gospodarstvo ne vprašuje po zemlji in ljudeh, temveč samo po zemlji, kapitalu. Način kapitalistične produkcije itak vedno množi brezposelnost proletarijata.

Kmetijstvo na Slovenskem propada; nahaja se pred veliko krizo. — Kako bi se pomagalo, nato pa, kakor se kaže, nihče ne misli. — Nedavno mi je pisal znani narodni ekonom, ki pozna slovenske razmere izborni, sledeče sarkastične vrstice: *) «Nekoli o milijonov imeti, z njimi vsa veleposestva pokupiti ter po Appenheimerjevem sistemu naselbinske, zadruga, (Ansiedelungs-Gesellschaften) napraviti. — No, ker milijonov nimamo, treba poskusiti drugače in sicer s propagando občinskega socializma!»

Če bi v odborih kmetijskih občin se-

deli socialno naobrazeni možje, bi morali pazno gledati na propadla veleposestva. Občine — od dežele ka tacega se ne moremo pričakovati, imamo na Slovenskem še preveč durakov! — bi morale taka veleposestva pokupiti ter na njih naseliti svoje občinarje, ki ni česar ne posedujejo, to je poljedelske delavce, da svet obdelujejo po novem načinu. Seveda bi se morala s primernimi določbami zagotoviti osebna svoboda, da nebi ti naselenci postali odvisni od dobre in slabe volje občinskih oblastnikov. Tudi s konzumnimi društvi bi se na deželi dalo mnogo opraviti, če bi bila ista last občini. Produktivna zadruga, zvezana s konzumnim društvom pa je socialistično gospodarstvo. In sicer bi se ta kupljena veleposestva morala razdeliti na enake dele in jih dati naseljencem v najem, ali pa bi bili pridelki last občine, ter bi jih ista morala tudi razpečavati ter skrbeti za naseljence, ter za vzgojo njihovih otrok kaj pametnega ukremiti.

Le na ta način je mogoče zabraniti izseljevanje poljedelskega proletarijata. S prepovedmi se izseljevanje ne zabrani, temveč zabrani se s tem, če se da tem ljudem doma kmeta.

To je bilo na kratko omeniti o občinskem socializmu. Prostor lista ne dopušča, da bi se o tem velevažnem predmetu govorilo obširneje. Sledil bode le še socialističen komunalni program, katerega bodo cenjeni čitatelji prejeli v eni naslednjih števil.

(Konec)

UTRINKI.

Klerikalizem na vsenčilišču.

Velik škandal se je primeril dne 17. t. m. na vsenčilišču v Budimpešti. Katoliški klerikalni dijaki so lani prošili akademski senat, naj se v dvoranah za predavanja namesti križe. Prošnja je bila odbita in ministrstvo za uk in bogočastje je potrdilo to odločbo. Dne 17. t. m. pa so prišli katoliški dijaki takoj, ko so bile dvorane odprte, vanje in so po vseh namestili križe. Ko so profesorji križe opazili, so odšli, na črni tabli pa je bil pribit oglas, da za negotov čas ne bo predavanja. Profesorji krkvenega prava dr. Julij Kováč je lastno-ročno odstranil križ. Med liberalnimi in klerikalnimi dijaki pa je prišlo do hudih izgrediv.

Velik občinski davčni škandal priobčuje „Ozas“ v Lvovu. Postopanje lvovske občine glede ztirjavanja davka je nečuveno. Zastanki samo na direktnih davkih znašajo 7 milijonov. Kdor pozna razmere pri občini in je grozil, da jih razkrije, tistem ni bilo treba plačati nobenih davkov. Plačal je le, kdor je to prostovoljno storil, kajti davčni eksekutor ga ni nikdar iskal. Velika večina občinskih sive nikov sploh ne plača davka. Nekateri so dolžni za nad 10.000 gold., a se se jih ne trja. Znanje so uplivne osebe, ki že 25 let niso plačale nobenega krajaerja. Sploh so izmed občinskih svetnikov državne davke plačevali le tisti, katerim se davk od plače odtegne, učitelji in uradniki. V zadnjem času so bile cele skladovnice aktov zmetane v kanal, da se tako onemogoči natančna kontrola. Zastanki na direktnih davkih v celi Galiciji znašajo 33%, torej več kakor v vsaki drugi kronovini. Če pa se odbijejo zastanki v Lvovu, ki znašajo 60% davka, katere plača mesto, se pozna da znašajo zastanki vse ostale Galicije le 15%, vsega davka, torej manj, nego znašajo povprek zastanki v drugih deželah.

Zena je pobegnula knezu v Monaku. Imela je ljubzensko razmerje z italijanskim skladateljem Larom, čegar opere je vprižarjala z velikimi stroški. Knežinja je bila eksaltirana in baje duševno bolna.

DOPISI.

Idrija, sreči marca.

Z našimi nacionalnimi chinavci je treba že popolnoma jasno govoriti. Pred volitvami so se prilizovali delavcem kolikor se je dalo; ker v to niso imeli dosti zaupanja, so trobili v „Slovenskem Narodu“ bajke o narodnjastvu idrijskih delavcev, a posebno veliko ulogo je igrala fraza o „narodnem socializmu.“ Vo-

litve so sicer vsemu svetu pokazale, da je Idrija ordo. Ali naši nacionalni slaboumnosti verujejo v to dežo in mislijo, da so oni tiste cerkvene ljudi, ki bodo uničili socialno demokracijo s prilizovanjem, katero je praktična lasti naš hrabri župan Lapajne, ni slo; s terorizmom, z odjemanjem prostorov, z denunciranjem konsumnega društva in t. d. ni slo; s podkupovanjem tudi ni slo. Sedaj mislijo, da pojde s kosčkom papirja. Pravijo, da je papir potrepljiv, ali vendar se mora človek čuditi, da prenaša take nezmisle, kakršne čitamo v prvi številki nedomočeta „Jednakopravnosti.“ Tako se namreč imenuje „glasilo“ narodnasklega političnega društva Idrija. Ako ostane ta listek, kateremu je župan Lapajne pravi krstni boter, zvest načelnik in namenu, katero je objavil v prvi številki, tedaj pravimo že danes lahko, da bode to glasilo najbolj konfuzne konfuznosti. Kakor so klerikalci izpoznali, da se s samim katoličanstvom ne more več gibati, pa so se radi tega prelevili v „kršćansko socialiste“, kar pa papežu ni všeč, tako se je tudi našim liberalom zazdelo, da morajo v posneto mleko svojega liberalizma nakapati nekoliko socialnih traz, ako nočejo na najbolj klavem način izginiti s političnega površja. In glej! V svojem programu je znesla „toliko“ socialnih public skupaj, kolikor jih je le našla pri svojih političnih branjevcih. Prosimo vas: List bode deloval za „narodni, stanovski, gmojni in duševni napredek zlasti delavskega in kmetijskega stanu.“ Njegovo načelo bo: „Jednakost, bratstvo, svoboda na narodni in socialni podlagi. Brez usmiljenja in brez obzira bo sibal črno in rdečo internacionalo deloval bo z ozirom na narodnost in verostvo za narodno avtonomijo in slovensko liturgijo. In potem...“ S socialnega stališča bode naš list „demokratski na zgradbi, praktični podlagi.“ Kritično, znanstveno dognani socializem ima v svojem programu vse koristno, potrebno, resljivo in izvedljivo za nove razmere, ki so nastale vsled napredka kulture, razvija tehnike, gospodarskega liberalizma, socialne anarhije. Blage ideje takega socializma morajo prošiti ne le navadne delavce, temveč tudi rokodelce, obrtnike, kmete, in delavce liberalnih poklicev ter s spostovanjem navdati tudi svoje sovražnike. On ni sovražnik vere, narodnosti in stanov; on ne podira, ampak zida; on ne seje iz hudobije sovražstva med ljudstvom, ampak deluje z ljubeznijo za socialno enakost, bratstvo in svobodo. Le tak socializem ima prihodnost; zato bo deloval naš list za tako demokracijo in neusmiljeno, brezobzirno pobijal „judokracijo“, ki preti uničiti pravi, blagi socializem.

Torej: Mi, socialni demokratje smo uničeni. To sicer se ni rečeno v prvi številki ali v kratkem bomo gotovo tudi to čitali. — Radi bi vedeli, koliko peres se je polomilo revčju, ki je moral to blezgarijo pisati, preden je skrpal ves program te grandiozne zmedenosti. Duševni napredek, za katerega se boče uboga krpica boriti, je menda slovenska liturgija.

Če ne ve ravne ničesar, drugega povedati, tedaj naj bi bilo pač tudi o kritičnem in znanstvenem socializmu molčal, kajti z vsako besedo izdaje, da v o njem ravno toliko, kakor rudarjeva peta. Si nejejšega spricevala duševnega ubožstva si ne bi bili mogli naši liberalni spisati, nego so si ga spisali vstem nad vse bedastim programom, kateri pa le ne bi bil dosti tepeast, če ne bi bila v njem tudi oslarija o judokraciji. Reveži! Po svetu so se bojevali že drugi ljudje proti socialni demokraciji, ljudje, ki so kaj znali, razumeli in premogli. A socialna demokracija je napredovala in se je razvijala tem bolj, čim bolj so hrumeli njeni nasprotniki. Kar bodo naši duševni prikljokve v Idriji dosegli, bode k večjemu slo, da bodo še zadnji indiferentni delavci in kmetje odprli oči in spoznali, da je treba proti tem političnim sleparjem res z vso brezobzirnostjo nastopati. Gospodje naj se le ne šalijo preveč z našim delavnim ljudstvom, drugače u-tegnejo doživeti reči, da ne bodo vedeli, ali so „mandeljci“ ali „babce.“ Ljudstvo je liberalnega sarlatanstva po-

*) Cenjeni gospod mi bo gotovo oprostil, da tavajam tu oddelek njegovega pisma.

sebeno v Idriji že sito. V občinskem svetu so nam dosti jasno pokazali, da je to egoistična, brutalna klika, ki meče okrog sebe z narodjaskimi frazami, pri tem pa misli vedno, le na svoje gospodstvo in na svojo korist. Naši delavci bodo tej gospodi kmalu pokazali, da iz njih moke ne bo več kruha; naša organizacija narašča od dne do dne in v tem je dokaz, kako bedasto in smešno je bramarbaziranje liberalonske svogati Rudarji niso otroci, ki bi padali na kolena pred vsakim škricom, če se jim slučajno včasih milostivo nasmehlja, pa tudi niso tako nevedni in nezavedni, da bi jih mogle premotiti tako puste, tako bedaste fraze, kakor tiste, katere drži menda uboga »Jednakopravnost« za nebesko modrost. Gospodje le še ne poznajo rudarjev.

Spodnja Šiška, meseca marca.
Ni ga več. Po Šiški in po vsej kranjski progi Rudolfov železnice tečejo solze v potokih, kajti odšel je in z njim je izginil stari »dobri« čas, katerega najoriginalnejši predstavnik je bil on, oficijal Klobouk, naš »ljubi« prijatelj. Prestavljen je v Slane na Češkem in železničarji direkcijskega okraja praznega se ga lahko vselej. Ako vzame seboj vse navade, vsled katerih je postal pri tukajšnjih železničarjih tako znan in na svoj način »splošno priljubljen«, tedaj bodo tudi oni kmalu zapeli svoj tedeum. Krokodilske solze, ki se cedijo iz naših oči, da že stiri najst dni dežuje, so prav tako odkritosrečne, kakor je bil prestavljeni gospod napram uslužbencem odkritosrečen. Napolnjen z duhom avtokratizma, je sovražil Klobouk vsako svobodnejšo misel, tem bolj pa svobodno vedenje železničarjev in v neštivilnih aferah teh let, ki so zadele mnogo naših tovarišev, je igral Klobouk glavno ulogo in če se mu je kakšna škana posrečila, če je doletela kakšnega služabnika najbolj neopravičena kazen, tedaj je očitil mož največje veselje v globočini svojega srca. Kdor je imel s tem gospodom službenega opravka, kajti izven službe ni maral nihče z njim občeati, si je dobro zapomnil njegov kačji pogled, njegov melodiozni sovji glas in njegovo kamneno dobroto srca. Odkar je zapustil torišče svojega delovanja, je izginila soparica s tukajšnjega kolodvora, zrak se je očistil in sedaj se vsaj lah o lože diti. Mnogo neprijetnosti, mnogo resnih križev je prizadel brutalni človek uslužbencem. Le enkrat nam je naredil veliko, res veliko veselje: To je bilo takrat, ko se je odpeljal iz Ljubljane.

Trbiž, meseca marca.
V Starem Trbižu obstoji železniška ekspositura, pri kateri bi moralo biti marsikaj drugače kakor je. Vsaki dan pride sem 60 do 80 strojev, katere je treba tukaj popolnoma opremiti in deloma t. di obrniti. Prej je bil tam samo en kanal za čiščenje masin in ko je bilo že preočitno, da se s tem ne more izhajati, so napravili še drug kanal. Začetkoma je šlo bolje, osebje, zlasti ljubljansko, je lahko stroje očistilo, opremilo in preiskalo ter je ostalo še toliko časa, da so ljudje lahko šli jesti. Ker stojita vlaka št. 1714 in 1716 samo po 2 uri 50 minut, je lahko izgracunati, koliko časa ostane personalu če se hoče le količkaj okrepčati. Ali kar naenkrat je prišlo vodji ekspositure na misel, da se na starem kanalu ne sme več čistiti. Ko ga je neki strojevodja vprašal, kaj naj ta novetarija pravzaprav pomeni, ni vedel gospod Bähr odgovora. Na dotičnem mestu so trije tiri. Na prvem stoje stroji, na drugem stroji in vozovi, na tretjem (št. II.) je novi čistilni kanal. Ta tir je prehoden in vsi stroji ga rabijo, če gredo po aplje, v kurilnico, ali pa če se morajo odpeljati. Ako hoče kak strojevodja očistiti masino, čaka že toliko drugih pred njim, da n kdar ni mogoče, natanko pregledati stroja. Kdo bode odgoren, še je na stroju kaka napaka? Na starem kanalu je bilo prej mogoče čistiti, oglja in vode sprejeti in v 10 do 15 minutah je bil človek gotov. Na novem kanalu se zgodi, da potrebuje človek celo uro več, tako da se pri vlakih 1713 in 1710 pogostoma ne pride o tu vozariti s tira na tir in to premikanje je zlasti po noči zelo nevarno. Če bi se pa pripetil kak karambol, bi bilo gotovo o sobje krivo. Ko je bil novi kanal naprav-

ljen, so vsi mislili, da bode bolje, a sedaj se vidi, da je še slabše. Ravnateljstvo državne železnice v Beljaku naj torej naloži gospodu Bähru, da pusti tudi na starem kanalu čistiti kajti osebje mora jesti kakor vodja ekspositure in mora imeti tudi časa, da more pregledati svoje stroje.

Črni bel.

Gruspije, meseca marca.
Neki visoki gospod na tukajšnji postaji ima navado, da se včasih po noči potika med vlaki, k čemur bi mu svetovali, naj bi vzel vsej ročno svetilko s seboj. Kajti lahko bi se primerilo, da bi prišel premodri gospod mesto med vlake, pod kolesa, pa bi ga povozilo in tedaj bi imelo le osebje sitnosti. Tudi se je nekaterim že zdelo da s tem gospodom po noči ni vse prav. Svetujemo mu naj uvažuje naš opomin, kajti drugače bi morali govoriti ob priložnosti bolj jasno.

Črni od težke baterije.

Pulj, 11. marca.
Na progi Trst-Pulj blizu Dinjana se je zgodilo dne 9. t. m. med 5. in 6. uro zjutraj grozno hudodelstvo. Neznani ljudje so napadli železniškega čuvaja Franca Ravniča s številke 69, ko je imel obhod na progi. Nesrečnež je dobil 7. ran od nožev, potem so ga hudodelci položili na progo, tako da ga je se vlak št. 12. povozil, ker se ga v temi ni moglo videti. To se je zgodilo med postajama Dinjan in Zavranič, med čuvajnicama št. 68. in 69. Še le vlak št. 11. je opazil truplo ter je vzel seboj. Sumi se, da so ga ubili iz maščevanja ter je več ljudi iz okolice zaprtih. Rovež je zapustil udovo in tri nedorasle otroke.

DRUŠTVENE VESTI

Rudarsko društvo avstrijskih planinskih dežel ima dne 7 in 8. aprila svoj redni občni zbor v Ljubnem. Dnevni red ni ostalo pribežimo v prihodnji številki. Prijave naj se pošlje sodrugu J. Zwanzgerju, Ljubno, Schulgasse 128 na Stajerskem.

UMETNOST IN KNJIZEVNOST.

Za narodov blagor. V Schwentnerjevi založbi v Ljubljani je izšla komedija v štirih dejanjih »Za narodov blagor«, spisal Ivan Cankar, naslovni list risal arhitekt Jager, 132 strani cena 2 K., po pošti 2 K. 10 vin. Kdor je čital Cankarjeve »Vinjete« pa »Jakoba Rudo«, bode gotovo rad posegel po tej novi knjigi satiričnega pisatelja. »Za narodov blagor« je knjiga, katero bodo znali vsi tisti prav oceniti, ki sovražijo klikovstvo, frazerstvo osebno oboževanje in terfiterijo v naši politiki. Kakor druga Cankarjeva dela, tako bodo tudi »Za narodov blagor« v Slovenih ravno naši somišljeniki najbolj razumeli ter bodo knjigo s posebnim užitkom čitali o zanimivem delu izpregovorimo še obširnejše, za sedaj priporočamo knjigo sodrugom in zlasti našim društvom najtoplejše.

Češki majski list je izšel z le o naslovno sliko Steinlenovo, s polobami socialno demokratičnih poslancev, z Liebknechtovim avtografom in z bogatim tekstom. Cena 24 vin., po pošti 27 v. Naroči se pri Antunu Svedeny-mu, Prag. II. Pa. lakeho nam 359, ali pa pri našem uredništvu.

Organizacijam in sodrugom!

Izvrševalni odbo. jugoslovanske socialno demokratične stranke izda prihodnji mesec

majski slavnostni list.

Da bode mogoče ustanoviti naklado, vabimo vse organizacije in sodruge, naj nam naznanijo, kolikor iztisov tega slavnostnega lista bodo za gotovo potrebovali, in sicer naj poročajo najkasneje do 2. aprila uredništvu »Rdečega Prapora«. Cena temu listu, ki bode sestavljen z vso natančnostjo in ne bode v ničemur zaostajal za izdajami zadnjih let, bode zopet 25 vinarjev, kar je

z ozirom na naše razmere jako ceneno. Za to upamo, da bodo sodrugi to izdajo mnogobrojno naročili in s tem omogočili, da jo v vsakem oziru povzdignemo.

Izvrševalni odbor.

Listnica uredništva.

Posiljatelje dopisov, kateri se niso objavili, prosimo malo potrpljenja. Kolikor bode mogoče, pride vse na vrsto, ali prostor je tiran.

Sodrugi, spominjajte se na »Rdeči Prapor« in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte zanj povsod!

Prihodnja številka »Rdečega Prapora« izide dne 29. marca.

Lastnik lista: Panek Alojz.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopac Josip.

Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 — Trst.

Splošno pravovarstveno in strokovno društvo **podružnica Šiška**

ima dne 1. aprila ob 8. uri zvečer v gostilni pri »Vodniku« svoj letošnji

občni zbor

s sledečim dnevnim redom:

1. Načelnikovo, blagajničarjevo o kužničarjevo in pregledno poročilo.
2. Predavanje s. E. Kristana.
3. Volitev odbora.
4. Predlogi in vprašanja.

Vsi udje so vabljeni, da se mnogobrojno udeleže tega zbora.

Občno konsumno društvo v Idriji

ima dne 24. marca 1901 ob 9 uri zjutraj v pivovarni pri »Črnem orlu«

občni zbor

s sledečim dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika.
2. Poročilo o letnem računu in razdelitev čistega dobička.
3. Nadomestna volitev 4. namestnikov nadzornišva.
4. Izključenje članov.

Vstop je dovoljen samo v poverilnim listkom.

Za nadzornišvo:

Valentin Gliha

zapisnikar

Ivan Podobnik

predsednik

Zaloga in tovarna

pobištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslojpe)

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

DELA VEC RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Naročnina iznaša: Za Avstro ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštne proste. -- Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.32 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

Cenjene naročnike prosimo,
da obnove naročnino, tiste pa ki nam še kaj dolgujejo, naj poravnajo dolg, da ne nastanejo zapreke v pošiljati lista.

Upravnništvo.

POLITIČNI ODSEVI.

Politični in parlamentarni položaj.

(Izvirni dopis »Rdečega Propora«).

V Trstu. 27. marca

Volitve v delegacije so izvršene, v državnem zboru pa odmevajo še dogodki sinočne seje.

Vsakemu politično vsaj deloma izobraženemu človeku je jasno, da ni bilo za vlado v Avstriji v sedanjem času nič tako važno, kakor volitev delegacije. Res je sicer, da državni zbor že nekaj časa »deluje«; to se pravi, obstrukcije ni, debatira se o rečeh, ki so na dnevnem redu, glasuje se, in sprejema se vladne predloge. Delavnost državnega zbora bi bila gotovo vse hvale vredna, ako bi imele stranke namen, storiti kaj dobrega za ljudstvo. Toda vsaki dan pokazuje bolj očitno, da se hočejo meščanske stranke samo vladi pokazati uslužne in to je z ozirom na vedenje Koerberjeve vlade, ki zavlačuje vse socijalne reforme, vse kar bi imelo koristiti delavcem, neoprostivo preziranje vladnih interesov.

Z volitvami v delegacije se odpira vladi pot v brezmejnost. Ako pride sila, si pomaga vlada lahko v vsaki zadevi z §. 14. Saj smo doživili zadnja leta več kot enkrat, da si je vlada s §. 14. dovolila rekrute, da je z istim §. provizorično uredila odnošaj napram Ogr-

ski, zvišala davke, izposojevala si denar i.t.d. Toda delegacij ne more dobiti vlada brez državnega zbora in parlament, ki je volil delegacije, se izroči s tem na milost in nemilost gospodu Koerberju, tistemu ministerskemu predsedniku, čegar nameni še danes niso jasni. Kadar ima Koerber delegacije, je dalnji obstanek parlamenta samo od njegove volje odvisen, in če ne deluje državni zbor tako, kakor vlada želi, ga pošlje brez posebnih skrbi lahko na počitnice.

Ako bi bila Koerberjeva vlada zanesljiva, ne bi bilo posebnega uzroka, za drževati volitev delegacije. Pomen tega trikrat presejanega zbora, ki nema druge naloge, kakor da dovoljuje vojnemu ministru militaristične zahteve, spada seveda na drugo stran. Ali v najvažnejših zadevah delavnega ljudstva, v vprašanju osemurnega delavnika za rudarje, v vprašanju volilne pravice, v vprašanju §. 14. je zauzela ta vlada doslej stališče, ki ne more obuditi nobenega temeljitega zaupanja napram njej. Taki vladi ne sme izročiti parlament svojega edinega orožja, ako noče prepustiti usode prebivalstva na milost in nemilost Koerberjevemu kabinetu. Državni zbor ne bi smel voliti delegacij, dokler nima popolnoma določenih izjav glede tistih vprašanj, v katerih je vsa množica delavnega ljudstva prizadeta.

V pošteb pride tudi to, da je vojni minister namenjen, zahtevati 150 milijonov za nove »potrebe« militarizma. Moloh militarizma se od leta do leta bolj redi, kmet pa ravno tako hujša — je dejal poslanec Schuhmeier na sinočnji seji. In da bodo delegacije pri sedanjih sestavi državnega zbora vojnemu ministru vse dovolile, kar zahteva, je povsem nedvomno.

Ali državni zbor je na sinočnji seji volil delegacije in usoda gospoda Koerberja je rešena. Socijalni demokratje so se zamaš upirali temu sebezatajevanju parlamenta; stranke, ki se imenujejo ljudske, so popolnoma pozabile na svoj opozicijski značaj in s polno paro so hitile k volitvi delegacije. Predsednik državnega zbora jim je v tem stremljenju veselo pomagal: poslancem

Schuhmeierju, Seitzu in Daszynskemu je zaporedoma vzel besedo, Daszynskemu kar sredi stavka. Predlog poslanca Bareutherja, da se odstavi volitve v delegacije, je padel s 105 proti 198 glasovom in takoj na večerni seji so volili delegate. Slovenski poslanci so seveda možato glasovali — za vlado. Tako vidimo v parlamentu večino, ki se sama ne zaveda svojih pravic in svoje veljave, temveč nahaja svoj ponos v tem, da ponižno služi vladi.

Znamenje časa je tudi Luegerjevo maščevanje nad poslancem Seitzem. Sodrug Seitz je učitelj in ud dunajskega okrajnega šolskega sveta. V tej lastnosti je vedno pogumno branil pravice tovarišev učiteljev dokler se ni Lueger maščeval s tem, da ga je hipoma suspendiral od službe in predložil, naj se mu sploh vzame službo. Stvar je provocirala v državnem zboru hudo debato. Prave besede pa so našli vendar le delavci, ki so sinoči na štirih velikih shodih protestirali proti Luegerjevi samolastnosti in s tem zopet pokazali, da so v Avstriji samo delavci nositelji prave svobode.

Nemški cesar se pritožuje, da ni več prave avtoritete na Nemškem. Predsednik nemškega državnega zbora je bil pri cesarju čestitati, da je bil »rešen« pri zadnjem »atentatu«. Možno je govoril tako, kakor da se je šlo za kak resen atentat in ubožega umobolnega človeka, ki je v epileptičnem napadu vrgel kos železa proti Viljemovemu vozu, je primerjal z Nobilingom in drugimi napadalci na vladarje. Vilček je porabil prilžnost, da je spustil zopet govoranco, kakor po navadi. Ta njegov govor je pa nenavadno značilen. Pred vsem je cesar ves ogorčen dejal, da zadnje desetletje, od smrti kralja Friderika izginilo spoštovanje pred avtoriteto. Viljem je menda pozabil, da vlada ravno on to zadnje desetletje; dobro bi bilo, ako bi se bil vprašal, kje tiči vzrok tega ginevanja in v kakšni zvezi z odmiranjem avtoritete je dejstvo, da on vlada. Viljem bi bil našel morda jako zanimive uzroke in morda bi bil izpoznal, da ni samo prazen slučaj, če mineva spoštovanje ravno pod njegovo vlado. Zanimivo je

Listek.

FRAGMENTI.

Napisal A. P.

Na nekem koncertu sta se seznanila. Tedaj ga je povabila, naj jo izvoli ob priliki obiskati. On je obljubil in danes je izpolnil svojo obljubo.

Za Boga, kakšno je bilo njeno življenje. Jeanetta je ležala na staromodri zofi z razgaljenimi prsi ter pušila cigareto.

— Vsekakor je krasno, da ste me izvolili obiskati, govorila je Jeanetta z glasom, ki je izražal vse kaj drugega nego veselje.

Gospod Veja je nekaj nerazločnega mrmral predse, se nerodno prestopal in zadeval kakor otrok. Na povabilo Jeanette naj sede, se je poslužil naslonjala ob zidu.

Zrak v sobi je bil zadušljiv ter namešan s duhom parfuma. Po tleh so

bile razmetane knjige, na bližnji mizici je ležalo nekoliko rokopisov in na steni je visel zarjovel revolver; — skratka. V sobi je vladal pravi nered.

Veja ni mnogo govoril. Tisti grozni izduh mu je legel na prsa, ga počasi oklepajal ter ga napravljal onemoglega. Njegovi prsti so brezmočno se oklepali naslonjala, ustnice so mu postale suhe in škeleče, na čelo mu je stopil mrzli pot. Hotel je govoriti, toda nikakih pametnih besedij se ni spomnil.

In njene oči! Kako razločno se je bralo v teh očeh: Tepec, čemu si prišel baš sedaj — sedaj? Ali ne vidiš, da me objemlje melanholija? Ali ne vidiš, da nimam rada, da sediš tu, kakor klada, kakor lesena klada — slišiš, tepec!? Govori kaj hočeš?

Ni! Le velika muka je glasno brenčala na okenskih šipah.

Vstopivša streljaha je naznanila prihod novega posetnika.

— Gospod pl. Bodal je tu!

— Lrasna ideja! Privedi ga takoj notri! dejala je Jeanetta ter hitro

vstala — Dobro je, da je prišel on! ponovila je k Veji obrnjena.

Čez trenotek je vstopil. — Bil je to človek visoke rasti, mršav z izbuljenimi očmi in kratkim telesom. Govoril je z nosljivim glasom. Jeanetto je poljubil na čelo ter jo zaupno zval »svojo drago prijateljico«. Veja je poznal samo tako, na videz.

— Ah, Vi tukaj? dejal je s začudenim glasom, mu podal roko ter povedal svoje ime.

— Čemu je prišel še ta durak? mrmral je Veja sam za-se skozi zobe.

Bodal je z velikimi koraki začel merit sobo. Pri tem je mnogo govoril ter bil Jeanetti zelo hvaležen ko ga v navzočnosti Veje zvala poeta. — Postalo je živije. Govor se je pletel različno. Veja je živo pripovedoval o neki literarni novosti ter pri tem neprenehoma gladil svoje brke. Potem je Jeanetta razvijala svoje nazore o ženskem problemu. Bodal ji je sekundiral s tem, da je izvolil na dolgo in široko govoriti o veliki evoluciji v katero pelje

pa tudi kako se cesarjevi nazori od leta do leta izpreminjajo in sicer v nazadnjaškem smislu. Bil je čas, ko je Viljem hotel veljati za socialno reformatoričnega vladarja; meščanske stranke so ga smatrale vsaj za liberalnega. Ali socialno reformatorični kurs je moral kmalu izginuti, ko je Viljem dobil svetovalce iz veleindustrijskih in junkerskih krogov. Liberalizem Viljemov se je, pa pokazal ravno pri omenjenem vsprejemu državnozborskega predsednika v najbolj čudni luči. Cesar je namreč dejal, da se zgodi premalo za javno sigurnost in za spoštovanje avtoritete, posebno da so šole v tem oziru potrebne reforme. V tem oziru! V šolah naj bi bilo torej manj svobode, profesorji in učitelji naj bi izvrševali nekako policijsko službo napram šolskim otrokom in morda naj bi se uslišalo želje klerikalnih kričarjev, ki žele tudi na Nemškem poslabšanje šole. To je najnovejši kurz nemškega cesarja. Kaj se bode iz tega izleglo, ne more nihče prorokovati. Ali to je gotovo, da v boju proti narodu tudi Viljem nima pričakovati velikih uspehov.

V francozkem parlamentu je imel Bourgeois dne 25. t. m. govor proti redovnim šolam. Omenjal je naloge, katere dajejo fratri krščanskim dijakom, v katerih se slavi inkvizicijo in obsoja svobodo vesti. Svoj govor je zaključil s sledetimi besedami: «Kakšno bode mišljenje otrok, ki so tako vzgojeni? Na ulico pojdejo in to bode meščanska vojska. Z 293 proti 220 glasovom je zbornica sklenila, da se plakati ta govor.

Na Francozkem namerava vojni minister predložiti zakonski načrt, ki bi dovolil, da se nastavi 30 do 40.000 izsluženih podčastnikov pri vojni, vsled česar bi bilo mogoče nadomestiti pomanjkanje podčastnikov, ki nastane zaradi znižanja vojaške službe s treh let na dva. Vojni minister misli, da bo lahko dobili toliko podčastnikov, ako se jim zagotovi po končani vojaški službi nameščenje kot colninski stražniki čuvaji, orožniki i. t. d.

Zarota francoskih generalov. Parizki časopis «Aurore» trdi, da je senator Vallé tekom neke privatne preiskave našel dokaze, da so bili leta 1898 razni generali s princem Viktorjem Napoleonov v zaroti proti republiki in zahteva, da se jim naredi proces.

Na Portugalskem se nadaljujejo protiklerikalne demonstracije. Iz Oporta so se razširile po mnogih pokrajinskih mestih. V Lissabonu niso imeli v zaporih dosti prostora za vse ljudi, kar so jih radi demonstracij aretirali, vsled česar so spravili 214 ljudi na neko vojno ladjo. Kralju pošilja ljudstvo peticije z neštevilnimi podpisi, da bi mu pojasnili pravi položaj v deželi.

Na Portugalskem. — Dne 19. t. m. so se ponovili nemiri v Thomaru. Mnogi je hotela sezgati lutke, ki so predstavljale jezuite. Ker je hotel nekdo te lutke odnesti, je začelo ljudstvo razsajati. Policisti so prijeli za revolverje, množica je zmerjala policijo in jezuite. Končno je konjanstvo razgnalo ljudstvo. Več ljudi je bilo aretiranih.

žensko vprašanje, prešel potem na drugo polje, omenil neke kmetske revolte ter končno nazval ruskega imperatorja — idejalista.

V sobi je postalo silno vroče. Bodal je neprestano upiral svoje oči v goba Jeanettina prsa. Njegova kri je vze pričela besneti. — Jeanetta ga je z na pol zaprtimi očmi zasledovala. Veja je vedel, da daje Jeanetta nočne posete, za to se mu je ta špekulacija zdela gnusna. Najbrže je hotela doseči kolikor mogoče visoko svoto, dasi je vedela, da Bodal ni denaren mož, temveč le domišljav človek.

Zunaj se je pričelo mračiti. Mrak je legel na star, v nerodnem štilu taroka izdelani mobilar. Bodal se je ustavil pred njo ter pasel svoje lačne oči na njenem polnem telesu. Njegova roka se je tresla, ko se je dotaknil njenih mokrih las. Veja je stopila kri. — Veja je bil pot po čelu v curkih. Zaželel si je novega, svežega zraka. Videl je, da pestaja on, Veja, nepotreben,

Tudi v Braziliji so bile velike protiklerikalne demonstracije. «New York Herald» poroča, da je ljudstvo naskočilo meniške naselbine v San Paolo ter ubilo štiri menihe.

Pri volitvah za danski «Folkething» (državni zbor) postavi socialno demokratična stranka v 30 okrajih lastne kandidate. Naloga stranke je, da iztisne konservativce iz njih sedanjega položaja kot vladajoča stranka in da se oslabi zmerne liberalce. Pri volitvah v letih 1892, 1895 in 1898 je naraslo število socialno demokratičnih poslancev od 2 na 8 in na 12, število konservativcev pa se je zmanjšalo od 31 na 24 in na 16, število zmernih liberalcev od 40 na 28 in 21. Opazuje se torej stalen napredek socialne demokracije in stalno nazadovanje vladinih strank. Volitve so letos prvokrat tajne, vsled česar je pričakovati se boljše uspehe za socialno demokratično stranko.

Po deželah klic se čuje
In razlega se čez plan.
Proletar že po vseh krajih
Se budi in gre na dan.
Zjedinjuje se po svetu
Vse kar strada in trpi:
Navdušenja sveti ogenj
V srcih plamti in gori.

Vse se druži, vse se dviga,
Solnce videti želi.
Nočna že tema gineva,
Na obzorju se dani.
Stara krivnja pred pravico
In resnico pada v prah,
Zatiralce, izdajalce
Pa obhaja groza, strah.

Le naprej, naprej pogumno,
Z bratom naj se brat združi,
Vsi možaki, vsi jednaki.
Naš sodrug je, kdor trpi.
Za svobodo v boj duševni
Sveto pravo vodi nas.
Sveta stvar nas zedinjuje,
Le v edinstvu nam je spas.

Sodrug!

V boju delavskega ljudstva za boljše razmere življenja in za končno osvoboditev iz kapitalističnega suženjstva je delavski list najmočnejše orožje.

Za to je vsakemu zavednemu delavcu dolžnost, da se naroči na list in da ga povsod in vedno razširja.

Domače stvari.

Obrtno sodišče v Trstu. Na neko interpelacijo je odgovoril justični minister, da se je leta 1898 borzna deputacija, namestništvo in obrtno nadzorništvo izreklo proti ureditvi obrtnega sodišča v Trstu. Toda sedaj bodo poskrbljene nove preiskave in če se bode videlo, da obstoje predpostavke za obrtno sodišče, bode isto ustanovljeno.

smešen, grozno smešen v tem stadiju...
Hitro se je poslovil ter odšel.
Zunaj je postal ter trikrat globoko vzdihnil...

Poznejo mu je dejal prijatelj, kateremu je pravil o svojem posetu:
— Te ženske so ostudne. Kaže ti svojo lepoto in ti glej, samo glej! Gorje ti, če bi se le s kazalcem dotaknil njenega golega života! Takoj ti nastavi revolver na čelo. «Vzemi me, ali mi daj, ali mi daj — življenje!» — Za vruga v kakih časih živimo! Pfu! Boré se za svojo emancipacijo, a vse svoje življenje posvetijo uklepanju možkih. — Veja mu je hotel ugovarjati, pa se je premislil.

Leto pozneje.
Veja in Jeanetta sta postala srečna zakonca. Jeanetta ne sprejema več nočnih posetov in Veja je sila zadovoljen.

Finis.

Narodnost in mednarodnost.

Kjer koli prisluškujemo po tej ubogi Avstriji o kateri pripovedujejo poetje najkrasnejše stvari, glede katerih pa mora človek praktičnega življenja le nevoljno majati z glavo, povsod se razlega narodna fraza kot bojni klic in kdor ne soglaša s tem v opojnosti porojenih krikom, velja za izmeček človeštva, za človeka, ki nima nobenega plemenitega čuvstva, ki je nezmožen poleta in vzvišenega mišljenja, za beden, usmiljenja in zaničevanja vreden stvar. Nekdaj je bilo tako tudi drugod, ne le v Avstriji. Vso Francijo, vso Nemčijo, vso Italijo je napolnjeval narodnjaški klic. Veliki zgodovinski dogodki, združenje Nemčije, zedinjenje Italije, osvoboditev Francije od cezarističnega in rojalističnega jarma, dogodki ki so uplivali na razvoj celega stoletja, so se porodili iz nacionalizma. Se danes igra patriotstvo v Nemčiji ulogo, še vedno skrbe nacionalisti v Franciji, da se govori o njih. Ali nikjer se ni narodnjaška parola tako ohranila, kakor v Avstriji, nikjer ni nacionalni šovinizem tako visoko dvignil svojega valovja, kakor v tej nesrečni državi. Tu imamo celo zbirko nacionalnih „vprašanj“: Nemško vprašanje, češko-nemško, planinsko-nemško, vprašanje nemškega mostu do Adrije, vprašanje nemškega državnega jezika, češko vprašanje, vprašanje češkega državnega prava, češkega „državnega prava“, poljsko, rusinsko, jugoslovansko, vprašanje administrativnega združenja Slovencev, italijansko, hrvatsko, hrvatsko državno-pravno, istrsko, dalmatinsko, trentinsko vprašanje — skratka pravi ričet takozvanih narodnih vprašanj. V državnem zboru ustavlja narodno vprašanje socialno reformo, industrijske in poljedeljske potrebščine, sploh vse zakonodajstvo; eno ministrstvo za drugim pomete s pozorišča, celo državni zbor razžene. Deželni zbori mcrajo radi narodnega vprašanja zanemarjati najvažnejše naloge. V občinske zbornice se zanaša narodnjaški boj s hisnimi in uličnimi tablicami ter z dijaškimi kopicami — vse javno življenje stoji navidezno pod gospodarstvom nacionalnega vprašanja. Zlasti je nacionalizem tudi glavna karta proti hudim — socialnim demokratom, ki baje izdajajo domovino, zasmejujejo narodnost in pot gujejo boga s prestola.

No, proti mednarodnim socijalistom imajo gospodje šoviniisti malo sreče, kajti čeprav je v njihovem arzenalu mnogo bombasta, s katerim se doseže tuintam prizelo občutljivih ljudi gledalčeve uspehe, se kažejo orožje „stvarnosti“ mnogo bolj slabotno. Za nacionalizem in patriotardovstvo se ne more spraviti nič svarroga na pozorišče, kar bi moglo obstati pred temeljito analizo. Od katere strani koli pogledamo stvar, povsod se lahko prepričamo, da pogore nacionalci zlasti gleoše nacionalizma, da pa imajo internacionalni prav.

V splošnem se lahko brez skrbi izreče sledeče stavke:

1. Nacionalizem v praktičnem življenju je absurdnost, nezmisel.
2. Nacionalna politika je ljudstvu sovražna politika.
3. Avstrijske stranke, ki imenujejo narodne, sploh niso narodne.
4. Narodnega vprašanja ni moči rešiti drugače, kakor mednarodno.
5. Brez socialne revolucije in resitve narodnega vprašanja.

Absurdnost.

Ako hočemo presejati socialne razmere, katerim je gotovo tudi narodne prištevati, imamo v smislu razuma samo dve točki, od katerih lahko izhajamo: Posameznika ali pa splošnost — individuum ali pa človeštvo. Ljudje se lahko prepirajo, ali je bila prej kokoš ali jajce; nikomur ne pride na misel, da bi mešal v to vprašanje tudi pišče. Naši državopravniki in nacionalisti pa delajo to napako, da ne vidijo niti začetka niti konca poti, temveč da stopijo nanjo na kaki točki sredi poti in tedaj ne pridejo niti naprej niti nazaj; temveč se neprenehoma vrte v vrtincu, od česar pridejo končno v neko opojno omotico, katero smatrajo za navdušenje.

Nacionalizem ne velja posameznik, individuum, nič; kajti po njihovih nazorih stoji narod višje. Njenim interesom mora posameznik podrediti ali celo žrtvovati svoje interese. Za narodno korist se mora posa-

meznik odpovedati svoji sreči, darovati svoje imetje, žrtvovati sebe, pustiti svoje življenje. Posameznik se mora izgubiti v narodu, mora zanj živeti in zanj delovati, mora v njem mora živeti, v njegovi sreči mora videti svojo srečo, v njegovi slavi svojo slavo, v njegovi veličini svojo veličino. Posameznik naj izpolnjuje napram narodu konkretno, popolnoma določene dolžnosti, naj daruje zanj svoj denar, naj se odpove boljši eksistenci naj mu celo svoje življenje daruje; narod ga naplača za vse to samo z abstraktnimi, zelo abstraktnimi i. t. d. Narod je egoističen, ali od posameznika zahteva naj popolnoma zatare svoj egoizem. Glede svojega razmerja napram posamezniku se postavlja narod na stališče, da je splošnost več, kakor posameznik, da so interesi splošnosti važnejši, kakor interesi osebe.

Odložimo najprej preiskovanje ali ima narod v tem oziru res prav in obrnimo medaljo.

Narod je svota posameznikov in odtot izvaja svoje višje pravo. Ali z druge strani je narod zopet le del, n. ako bi hotel biti dosleden, bi moral reči, da mora podložiti svoje pravo pravici svote, splošnosti. Cloveštvo je skupnost vseh narodov. Ali napram cloveštvu ne mora narod odstopiti od svojega egoističnega stališča kot del, kakor zahteva sam od svojih delov; narod zaničuje ne le pravico svojih delov, temveč tudi pravico drugih, sebi enakih delov, drugih narodov in končno pravico splošnosti, cloveštva. Narod se hoče razvijati, postati hoče velik, močan, slaven na račun drugih narodov; dvigati se hoče med druge narode, vladati hoče nad drugimi narodi. In napram cloveštvu se hoče odreči niti najmanjšemu delu svojih „pravice“. Korist cloveštva ni zanj prav nič več vredna, kakor njegova lažna korist in na noben način ne prizna cloveštvu pravice, da bi moglo zahtevati žrtev od njega.

(Dalje)

Sodrug, spominjajte se na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte zanj povsod!

UTRINKI.

Pomiloščen in vendar obešen je bil v Krakovu (v Galiciji) vojak Balzer vsled tega, ker je bil telegram ki je n. znanjal pomiloščenje, prepozno dostavljen. Krivo je tega škandalozno varčevanje in birokratični sistem, ki nobenemu uslužbencu države ne dovoljuje svobodnejšega gibanja. „Naprzod“ poroča o tem groznem slučaju sledeče: Na brzojavnem uradu je došel napaden telegram, da je Balzer pomiloščen. Ta telegram je poslal baje neki umobolni človek iz Tropave. Toda razven tega telegrama je došel še drugi, pravi, z Dunaja, ali vsled nedostotkov pri poštnih uradih in vsled pomanjkljivih naprav pri upravi vojašnice je bil ta telegram dostavljen ko je bil Josip Balzer že obešen. Po noči od 19. na 20. t. m. je imel asistent Roman Šubert službo pri brzojavnih aparatih. Nadzorovati je moral v brzojavni dvorani trideset aparatov. Ravnatelj krakovske poštne direkcije Bilinski, brat bivšega finančnega ministra, je izdal že pred daljšim časom ukaz poštnim uradnikom, da ne smejo na noben način zapustiti aparata, pri katerem imajo ravno opravka, dokler aparata deluje. Šubert je slusal ta ukaz in je sprejel še le ob 7. uri in 10. minut telegram z Dunaja, da ravno je dunajski aparat že od šeste ure neprenehoma trkal. Dunajski telegram pa se je glasil baje po priliki tako: »Pomiloščenje na potu, sistirati justifikacijo. Moser.« Ker ni bilo nobne vojaške ordonance na postu, — vojaška oblast menda ni pričakovala pomiloščenja — je moral poštni kontrolor iz družega brzojavnega oddelka telefonirati na grad Wamel, kjer se je imela izvršiti obsodba. Nesrečni slušaj pa je hotel, da na Wawelu vzle po fonu. Bil je ravno čas oglašila neznan človek, nekje v bližini od poštnega kontrolorja, nekje in je sprejel od poštnega kontrolorja, ko se je neprenehoma obupno trudil, da bi

dobil zvezo, poročilo, da je odda vojaškim funkcionarjem. V tem pa je Balzer že umrl od rabljeve roke. Ko je poštni kontrolor to izvedel, se je nezaveden zgrudil na tla.

Ravnatelj poštnega urada, Bilinski, je bil takoj o vsem obveščen. Prišlo je do ostrega prepira med njim in poštnim asistentom Šubertom, kateremu so očitali, da ni takoj sprejel nujnega dunajskega telegrama. Šubert se je skliceval na ukaz, ki mu prepušča, zapustiti aparat, dokler deluje. Ker je imel službo pri 30 aparatih, je bila kolizija neizbežna. Vzlic temu so Šuberta takoj suspendirali od brzojavne službe in so uvedli disciplinarno preiskavo proti njemu. „Naprzod“ omenja se, da je poštni ravnatelj radi varčevanja brzojavno osebje na polovico reduciral, vsled česar se je moglo zgoditi, da je moral uradnik obsluговati trideset aparatov.

Socijalistični občinski svet londonskega mestnega okraja Battersea je predložil angleški vladi sledeči sklep: Občinski svet želi, da stori vlada na čast Angliji in na korist cloveštva konec vojni v južni Afriki in da naredi kar je potrebno, da se zagotovi obema burskima republikama neodvisnost, voditeljem pa da se predloži take mirovne pogoje, da jih lahko sprejmejo.

Delavska sola je ustanovljena v Parizu. Namen ji je, vzgojiti dobre agitatorje in organizatorje delavskega razreda. Za vodstvo delavskega političnega, strokovnega in družabnega gibanja je potrebno razno znanje, katerega v navadnih šolah ni dobiti. Že ga vodstvo kakega delavskega društva je treba marsikaj vedeti in razumeti. Pomanjkanje v tem oziru naj odpravi delavska sola. Uredil jo je urednik lista „Mouvement socialiste“ Hubert Lagardelle. Predavali bodo: Lagardelle o delavskem varstvenem zakonodajstvu profesor Simiend o delavskih organizacijah in dr. Fanguel o splošnih delavnih razmerah.

Statistiko konzumnih društev objavljajo „Sozialistische Monatshefte.“ Po tem je

	v Švici	Angliji	Nemšk.	Franc.
društev	344	1565	1404	1463
udov	117.600	1.623.500	800.000	475.000
1 društvo pride na	8720	26.058	39.173	26.657
1 društvo prebival.				
1 društvo ima raz.	341	1057	569	331
merno ud.				

Udje porabijo v društvu na leto razmerno v Švici 391 frankov, na Angležkem 999, na Nemškem 312 frankov.

Ko se je angleški kralj vozil v Nemčijo, je priredilo ljudstvo na duistorskem kolodvoru veliko proti angležkom demonstracijo. Ko se je vlak ustavil, je začelo ljudstvo kričati: „Eduard hinaus! Eduard hinaus!“ Tako je kričalo, dokler se ni začel vlak zopet gibati. Načelnika postaje, ki seveda ne more biti odgovoren za mnjenje občinstva, so pa za kazen premestili.

Za železničarje. Vlaki v Ameriki, ki se vozijo po noči po preglednih krajih, na katerih ni nobenega čuvaja, so imeli pogostoma razne nezgode in nesreče. V najmanjšem slučaju so prevozili živino ki je polegala za počitek na progo. Družbe pa so morale plačevati farmerjem velikanske odškodnine za to neprostoovoljno narejeno meso. Za to imajo se, da nočni vlaki ogromne svetilke z močjo 4000 sveč, katerim daje električni stroj na sprednjem delu lokomotive svetlobo. Zrcalo pred svetilko meče svetlobo do dve uri daleč in s tem plaši tudi živino, ki se slučajno nahaja na progi.

Za rudarje. Znano je, da narašča toplota v jamah z vsakim metrom, ki se globokeje izkoplje. V zelo globokih jamah vsled tega ni mogoče delati, tudi če se rudar do nazaga sleče. Z vodo se ni moglo hladiti gorkega zraka, ker se je takoj izpreminjala v paro in onemogočila dihanje. Sedaj izdelujejo v Ameriki brez vseh težav tekoč zrak, katerega puste pri 100 stopinjah pod ničlo zmrzniti. Tak strdjen zrak prinesejo potem v jamo; v tem ko se izpreminja v plinovo obliko, vleče toploto iz okolice na se in jo tako hladi, obenem pa tudi poboljšuje zrak.

Rmen sneg je padal v Hamburg skoraj ob istem času, ko je bil po naših krajih rdeč sneg in dež. Kamor je ta sneg padel, je vse predmete rmenjo pobarval. Seveda je bilo tudi to brez coprnije.

Svoboda.

Ti svoboda ljudstva sveta,
Od mogočnejšev prodana,
Ti tešiteljica sveta,
V temni grob si pokopana,
Straža straži ob gomili,
Da ne vstaneš spet iz groba,
Kraj da ne napraviš sili,
Revne ne rešiš roba.

Zvenketala je iz jekla
Sablja britka v rokah roda;
Kri iz srca nam je tekla,
Vroč kri za te, svoboda!
Ako smo te priborili,
So mogotci te izdali,
Ko smo venec tebi zvezi,
So bogatci ga prodali.

Ti boginja si nam bila,
Vzor presveti, uzor prejasni,
Angelj naš in naša vila,
Up si zdaj nam še prekrasni.
Žitja raj svoboda vstvarja,
Bednim krancel deli trpinom;
Ona lepših dnij je zarja,
Nada vnukov našim sinom.

A kjer njeni žrtvenčki
V zabljenih so časih stali,
Krivi zlati so svetniki
In bogovi zasijali.
Zlatn svet se zdaj priklanja,
Zlato samo se spoštuje,
Le za zlatom se poganja,
Kar zlato le obožuje.

DRUŠTVENE VESTI.

Budarsko društvo avstrijskih planinskih dežel ima dne 7. in 8. aprila svoj redni občni zbor v Ljubnem. Dnevni red ni ostalo priobčeno v prihodnji številki. Prijave naj se pošlje sodrugu J. Zwanzgerju, Ljubno, Schulgasse 128 na Stajerskem.

Budarsko društvo avstrijskih planinskih dežel. Letno poročilo. Pretečeno društveno leto je bilo za organizacijo avstrijskih planinskih rudarjev leto bojev, ki ostanejo naši organizaciji še dolgo v spominu. Boji so začeli s stavko v vojberg koflaškem okraju, kjer so podjetniki delavce naravnost pogнали v štrajk, da ravno se je vse poskusilo, da bi delavci mirnim potom dosegli svoje skromne zahteve. 1. januarja 1900 so rudarji ustavili delo in v petih dneh so dosegli lepe koncesije: za kopače in voznike 10-13% zboljšanja plače za profesoniste 20 vlu, po šihitu in tedenski predjem, vrhu tega 4-6 kron stanarine, končno olje po lastni ceni in zagotovilo, da ne sme biti nihče odpuščen radi štrajka. Komaj je bila stavka v koflaškovojeberškem okraju končana je že začelo gibanje v zagorskem in trboveljskem okraju, kjer so podjetniki mislili, da bodo delavce lahko s praznimi frazami potolažili. Preden so rudarji porabili zadnje sredstvo, je bil sklican spravi urad. Tu so podjetniki uvideli, da ne bi bilo pametno, rudarje še bolj razsrditi ter so privolili sledeče: Osemurni žit pod zemljo; ob nedeljah plača za poldrugi šit; akordne knjižice; na enem mestu se ne sme tekom ene akordne periode akordnega stavka nikdar izpremeniti na škodo delavcev; daleč stanujočim se mora dati kurjavo za 14 dnij naprej, kdor nima podjetniškega stanovanja, dobi 3 krone kdor ima 3 otroke izpod 14 let pa 4 krone stanarine na mesec; laneno olje za lastno ceno; oženjenim vselej predjem, kadar ga potrebujejo; 5% pribojska na akord; radi tega gibanja ne sme biti nihče odpuščen. — To gibanje je bilo končano in začelo je drugo pri šrambahskem premogarskem podjetništvu na Nizjem Avstrijskem. Vsled intervencije organizacije so dosegli kopači 30 vin., podkopači 20 vin., vozniki 10 vin. na dan. Stanarina je bila zvišana od 4 K 80 vin. na 7 K 20 vin. Razven tega so dobili rudarji brez plačno razsvetljavo.

Tudi v Ljubnem. Seegrabnu in v Fohnsdorfu se je izvršila akcija, pri kateri so dosegli rudarji izdatno zboljšanje plače in razne druge koncesije. Organizacija je imela

la težko delo, preden je nekatere rudarje prepričala, da je bolje, ako se more kaj mirnim potom doseči, kakor če je treba velikih žrtev. Posebno pa je organizacija uvaževala, da je bil ravno takrat velikanski štrajk na Češkem in da vsled tega ne bi bilo mogoče, planinske rudarje izdatno podpirati.

Podobno gibanje je bilo v Grünbachu na Nižjem Avstrijskem, ki je bilo končano meseca marca z raznimi pridobitvami za rudarje.

Tudi v Unter Wölblingu na Nižjem Avstrijskem so nastale meseca februarja diference. Podjetniki so v začetku naredili razne koncesije, katere so pa pozneje, preklicali. Rudarji so hipoma ustavili delo ne da bi bili organizacijo obvestili. Ko je slednja izvedela, kaj se godi, je hotela takoj posredovati, ali bilo je že prepozno. Kar je bilo indiferentnih delavcev, so šli vsi zopet brezpogojno na delo, organizirani so pa od potova i.

V Einsenerzu so predložili rudarji meseca avgusta svoje zahteve planinski montanski družbi. Podjetništvo je obljubilo, da bode glede stanovanj kaj ukrenilo; ali do današnjega dneva ni družba še ničesar storila. Delavci so sklenili, sklicati se na spravi urad; potolažilo se jih je s tem, da bode rudniška oblast rudarje podpirala, ali tudi to se še ni zgodilo.

Organizacija je imea svoj delež tudi ob idrijskem boju, ki je trajal dve leti in v katerem so rudarji za sedaj dosegli 15% zboljšanja plače in novo razdelitev razredov. Končano pa še ni to gibanje.

Iz vsega se vidi, da je imela organizacija jako živahno in kritično leto, v katerem so dosegli rudarji zaznamovanja vredne uspehe kar je bilo le vsled energičnega posredovanja organizacije mogoče. Opazuje se, da je organizacija po vseh okrajih, kjer so bila plačilna gibanja, pridobila udov. Bilo je prepričanje odbora, da bode mezno gibanje poprineslo, da bode rudarji organizacijo izpoznali za to, kar je in kar je za nje storila, da je bilo mogoče, z majhnimi žrtvami doseči uspehov.

Opaziti moramo pa, da so v pozameznih okrajih, kjer so bili mezni boji z uspehom končani, nekateri rudarji pozabili, kaj je organizacija za nje storila ter so jo zapustili. Kjer koli so podjetniki to opazili, so skušali delavcem zopet vzeti, kar so jim morali v času energičnega zastopanja delavskih interesov dovoliti.

Organizacija je izgubila več udov vsed tega ker so odpotovali v Nemčijo, misleči, da bode našli tam boljši obstanek.

Organizacija je začela akcijo glede izplačevanja rezervnih deležev pri bratovski skladnici pri rudniku v Seegrabnu (prej Draske). Rudarji so dosegli primeren sklep katerega pa rudniška oblast ni potrbila in stvar je še sedaj pri poljedeljskem ministstvu.

V tistih okrajih, kjer so zaupni moške razvili agitacijo po jamah, se je organizacija povzdignila. Vsled tega bode v prihodnjem društvenem letu organizacijo posebno pažnjo posvetila agitaciji po posameznih podjetjih, da se na ta način organizacijo povzdigne in tako doseže skupni cilj.

Društveno vodstvo se je udeležilo 97 tih shodov. Razven tega je bil 1 občni zbor in 12 odborovih sej. Dopisov je bilo 1515, odpisov 1517. Delegati so bili na strokovnem kongresu, na tiskovni konferenci v Ljubljani, na seji strokovne komisije in na državni konferenci rudarjev. V biblioteki ima društvo 1839 knjig; 90 jih je nakupilo v pretečenem letu. Podružnica ima društvo 28, vplačevalnice 3.

J. Zupančič
poveljnik.

DOPISI.

Nabrežina, 19. marca.

Štiri mesece imamo tukaj novega duhovnika, ki je prišel nekod od Gorice, iz področja famoznega «Primerškega Lista». Ta gospod spada med najbolj strastne klerikalce; njegov katoliški fanatizem je brezprimeren. Ko je prišel v Nabrežino, je začel popisovati, hodeč od hiše do hiše, ljudi ki spadajo v našo občino. Tako si je zapisal 1900 duš v svojo beležnico. Sedaj, ko je postni čas, šteje, koliko izmed teh ljudi pride k njemu po spovedni listek in ker mu pošel ne gre predobro

od rok, je začel na prižnici jokati, da je prišlo doslej le 500 oseb po listke. Ako bi se radi tege samo pritoževal in bi spodbujal ljudi, naj bi bolj pridno hodili k spovedi, mu ne bi nihče tega zameril. Ali mož žuga ljudem, da ne bode nikogar pripustil za botra, ako ne bode imel spovednega listka; da, začel je celo tako daleč, da plaši ljudi, da ne bodo, ako umrjo, pokopani v blagoslovljeno zemljo. Lepo je od duhovnika, če je vnet za svojo vero, ali bilo bi lepo, če bi se tudi sam bolj po krščanskih načelih vedel, čemur pa ne odgovarja, da zahteva za četrtturno pot pri pogrebu otroka 4 krone in pravi, da ni njegova dolžnost, iti na dom po mrtvega, otroka. Svetovali bi Vam, gospod Cargo, da povabite tudi gospoda Tönniesja na spoved in pokoro, katere bi bili njegovi v nebo upijoči grehi zelo potrebni. Ljudi slabo plačati, prisiliti jih, da kupujejo v njegovi prodajalnici na dolg, potem pa jim neusmiljeno trgati zaslužek in jih ručiti, to je počenjanje; katero bi moglo duhovnika bolj zanimati, kakor pa povpraševanje po predsedniku klesarskega društva. V tem oziru bode g. Cargo povedano, da je naše društvo ustanovljeno na postavni podlagi in da nimamo nebenega strahu pred njim. Naš predsednik pa je socijalno demokratičen mož, ne pa klerikalen petoliznik. G. Cargo spada tisti gardi, ki meni, da je duhovnik nekaj prav posebnega, kar sme komandirati in pred čemur se mora vse tresti. V naših očeh je duhovnik človek in nič drugega, kakor človek. G. Cargo s svojim postopanjem nam sam pomaga, da prihajajo ljudje bolj in bolj do tega spoznanja.

V kratkem skličemo tukaj javen shod in nadejamo se, da bode udeležba mnogobrojna.

Socijalist.

SHODI.

Radovoljica.

V soboto 23. t. m. smo imeli v gostilni pri «Bastelnu» javni ljudski shod s sledečim dnevnim redom:

Za kaj se godi delavskemu ljudstvu slaba in kaj mora storiti da se mu bode bolje godilo.

Poročevalec sodrug Kopač je po jedrnatem dve ure trajajočem govoru razmotril, škodljivost današnjega kapitalističnega sistema, ter dokazal, da je današnji družabni red protinaraven in da je za preobrat istega potrebna močna delavska organizacija.

Konečno je priporočal da sodrugi povsod kjer stanujejo vstopijo za svoje glasilo «Rdeči Prapor» ter na ta način omogočijo da bode v kratkem pričel kot dnevnik iskajati.

Sodrug Kordelič kot predsednik je povabil navroče na živahen pristop k delavski organizaciji ter zaključil shod.

Včeraj večer ob 8 ure smo imeli v gostilni gospoda Grudna jako dobro obiskani klesarski shod na katerem sta poročala sodruga Kopač in Končnik.

Na shodu je bilo tudi sklenjeno da se bojkotira vsacega obrtnika ki je proti delavski organizaciji klesarji le tako naprej v združenju je moč.

Socijalistično društvo v Trstu ima vtorek 2. ob 8 uri zvečer svoje sejo.

Listnica uredništva.

Pošiljatelje dopisov, kateri še niso objavljeni, prosimo malo potrpljenja. Kolikor bode mogoče, pride vse na vrsto, ali prostor je tiran.

Lastnik lista: Panek Alojz.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopač Josip.

Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

Prihodnja številka «Rdečega Prapora» izide dne 5. aprila.

Organizacija in sodrugom!

Izvrševalni odbor jugoslaveske socijalno demokratične stranke izda prihodni mesec

majski slavenki list.

Da bode mogoče ustanoviti naklado, vabimo vse organizacije in sodruge, naj nam naznanijo, kolikor iztisov tega slavnostnega lista bodo za gotovo potrebovali, in sicer naj poročajo najkasneje do 2. aprila uredništvu «Rdečega Prapora». Cena temu listu, ki bode sestavljen z vsoto natečajev in ne bode v ničemur nastojal za izdajami zadnji let, bode zopet 25 vinarjev, kar je z ozirom na naše razmere jako ceneno. Za to upamo, da bodo sodrugi to izdaje mnogobrojno naročili in s tem omogočili, da je v vsakem oziru povzdignemo.

Izvrševalni odbor.

V soboto 30. t. m. ob 8 uri zvečer bode v gostilni gospoda Praksmajerja v Skednju

javni kovinarski shod

z sledečim dnevnim redom:

Korist in pomen organizacije.

Sodrugi kovinarji!

Udeležite se shoda mnogobrojno!

Splošno pravovarstveno in strokovno društvo
podružnica siška

ima dne 1. aprila ob 8. uri zvečer v gostilni pri «Vodniku» svoj letošnji

občni zbor

s sledečim dnevnim redom:

1. Načelnikovo, blagajničarjevo, knjižničarjevo in pregledno poročilo.
2. Predavanje s. E. Kristana.
3. Volitev odbora.
4. Predlogi in vprašanja.

Vsi udje so vabljeni, da se mnogobrojno udeležijo tega zbora.

Zaloga in tovarna

pobištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrealih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

DELAVEC RDEČI PRAPOR

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina iznaša: Za Av-
stro-ogrsko kraje: za
celo leto 2.44 K.; za
pol leta 1.22 K.; za četrt
leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto
5.48 K.; za pol leta 2.74
K.; za četrt leta 1.32 K.
Za Ameriko: za celo leto
7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici
Caserma 11. I.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu 4. aprila.

Poslanci počivajo izza »trudapol-
nega« dela v državnem zboru, in čitatelji
časopisov obžalujejo da so v postnem času
izgubili edino zabavo, ki jim je bila v teh
dneh dovoljena ter jih je odškodovala za
vse komedije, burke in podobna kratko-
časenja, ki izmikajo proti veliki n. č. gos-
podje Fresl Klofač, Wolf in Stein so se
odpeljali domov in nadaljujejo prizore iz
Kasperiteatra v omejenem delokrogu; Lue-
ger počiva na dunajskem otovžu izza mo-
ralčnih udarcev ki jih je dobil v zbornici,
Madocheh se trudijo doma, da bi svojim
volilcem zamazali oči in jih »prepričali«,
da so ostali dosledni in zvesi svojemu pro-
gramu, slovenski poslanci skušajo sami sebi
natvesti, da je imelo njih potovanje na Du-
naj kak namen in pomen, Šušteršič sanjari
o velikanskem uplivu »slovanskega centru-
ma«, dr. Ploj ga zavida, Tavčar pa skriva
pod brezbržnim licem jezo nad nehval-
nostjo obmejnih tovarisev in hrvatskih bra-
tov. V svojem ministrskem fotelju sloneč
vzlihne gospod Koerber: Koliko časa bode
ta zbornica še delovala? Koliko koncesij
bodo »opozicijskane« stranke še izpre-
dele za vsako glasovanje? Ko ikokrat bode
moral se Nemcem zatrtje, da prizna ves
pomen nemške kulture za državo, Čehom,
da je njegovo načelo absolutna enakoprav-
nost, Poljakom da dobé za Galicijo še ne-
koliko milijonov? Koliko bode moral še
Madjarom popustiti in kako bode moral
avstrijski zbornici naglašati, da hoče vlada
brezpogojno varovati avstrijske interese?
In kadar je njegova trpeča duša že tako
izmučena, da ne more več prenašati mar-
tirja, tedaj povzdigne oči na steno, kjer
se blišči tolažba: »§ 14.« Deležaje so
voljene za današnji dan je položaj resen;
jutri — no, jutri bo že bog dal.

Ali poleg poslancev in ministrov je v
Avstriji še nekdo: Narodi, volilci, prebi-
valstvo. Tudi oni se vprašujejo kaj je bilo
in kaj bode. A njih račun je kmalu gotov.
Državni zbor jim daruje zakon o rekrutih,
zvišanje davka na žganje, nobene volilne,
nobene tiskovne, nobene zborovalne, no-
bene socialne reforme sploh, pokazuje jim
klerikalno ošabnost in reakcionarni upliv
na vlade in na zakonodajstvo, pokazuje jim
na nepopoljšano nacionalno bázno na nem-
ski in na slovanski strani, pokazuje jim
klečaplazenje »judskih« in policajnega duha
»radikalnih« strank pogled v bližnjo bu-
dočnost pa jim razkriva nove zahteve za
militarizem, 160 milijonov za topova, vo-
jašnice, ladje i. t. d.

Ministri in poslanci bodo te dni mirno in
sladko uživali praznično veselje Velike noči.
Delavno ljudstvo v Avstriji si mora zopet
reči, da nima svojih rešilnih angeljev in
da ne bode doživelo Velike noči, ako si ne
bode samo odprlo groba.

Dr. Lueger je doživel v aferi naš ga
sodruha poslance Seitzza velik moralen po-
raz v državnem zboru. Sedaj pa bode v
celi zadevi sploh menda silno blamiran,
kaj niže avstrijski deželni šolski svet ne
kaj niže sprejeti njegovega predloga, da bi
se odr. Seitzza odpustil iz učiteljske službe,
ker je oca stvar, radi katere ga je hotel
Lueger postaviti na cesto, popolnoma pri-
vratna. To pomeni, da gine Luegerjev upliv
in da bledi njegova slava.

Na Ruskem se položaj bolj in bolj
poostrojuje in zli se, kakor bi se tudi tej
ogromni državi v kateri vlada najbestial-
nejši despotizem, približeval čas revolucije,
ki ima izčistiti zrak. Naši slavomani ki v
slepem oboževanju vsega, kar je slučajno

slovansko, povzligujejo rusko državo ru-
skega carja ruski absolutizem, ruski knut
in rusko S birijo, so pač še vedno slepi in
nekateri narodnjaški časopisi — tetka »E-
dinost« zavzema med njimi prvo mesto —
pišejo o dogodkih na Ruskem tako nramno,
da se mora človek res vprašati, ali j. njih
»slovansko« čustvovanje sploh s. človeško.
Vse kar stori kakšna zverinja v človeški
podobi a la Pobjedonoscev, je tem korife-
jam zvišeno sveto, dobro in »slovansko«,
dasi vé ves nepristranski svet, da je sistem te
hijene ša bolj krvoločni, še bolj brutalen,
nego je bil svoječasno Metternichov sistem
v Avstriji. Ako se hoče presojati dijaške
atentate in dijaške ustaje po vseučiliščnih
mestih na Ruskem, ne zadostuje, padati na
kolena pred otroškim car-batjuško, pred
svetim sinodom in pred Pobjedonoscevim,
temveč nepristransko treba primerjati solene
in senčne strani v Rusiji. Miismo Ruso-
fobi. Mi ljubimo ruski narod tako prsrčno
kakor vse narode sveta. Ali ravno za to
želimo Rusom da bi se jim posrečilo po-
dreti ruski sistem in se osvoboditi ruskega
jarma in knuta. Naše simpatije so na strani
Tolstega, ruskih študentov in študentek,
ruskih modernih literatov, a proti ruskemu
carju, ruski vladi, svetemu sinodu i. t. d.
In te simpatije se na ravna po meglenih
frazah o »slovanski vzajemnosti«, o »m-
rovnem carju« ali kar je že slučajno v
modi, temveč po dejstvih in po faktičnih
razmerah.

Ruska brutalnost, ki dolga stoletja ni
naša resnega odpora, ki je nihilistično gi-
banje z brezobzirno krvoločnostjo zatrla in
ki je vsaki klic po olajšanju absolutistične
peze v prvem začetku zadušila, je našla v
zadnjih desetletjih resnega premca: De-
lavci, dijaki in nekoliko resno mislelih lju-
dij iz višjih krogov se je združilo v ener-
gično svojto, ki hoče za vsako ceno prepo-
diti temo in tudi v Rusiji prižgati luč svo-
bode. Proti delavecem, ki se združujejo in
bojujejo za zboljšanje gospodarskega polo-
žaja, snuje Rusija posebno tovarniško, poli-
cijsko, dijaške goni po sili v vojsko, ve eume
kakor Tolstega pa izključuje sveta ruska
cerkev. Brezobzirnost, s katero izvršujejo
ruski »činovniki« in ruska soldateska ne-
človeške uk-ze avtokratov, je provzročila
že razne rabuke in nemire. Ali zadnji čas,
zlasti po ekskomunikaciji Tolste a je mi-
nila šila in kogar niso bogovi kaznovali s
slepoto kakor naše slavomanske zanešen-
jake, on izpozna da se pripravljajo resni
dogodki v državi belega carja. Na Pobje-
donosceva, višjega prokuratorja sv. sinoda
in državnega ministra, poglavarja vseh
reakcionarcev in ljubljence naših šovinis-
tov je streljal Nikolaj Lagovskij, ne da bi
ga bil zadel. Manj srečen je bil učni mini-
ster Bogopoljev, Pobjedonosčeva kreatura,
katerega je bivši dijak Karpovič tako ne-
varno ranil, da je v kratkem umrl. La-
govskijevi in Karpovič vi strela so pa od-
mevali po ulicah vseučiliščnih ruskih mest,
kjer so ustali dijaki, da bi obrabili svoja
dijaške in človeške pravice proti svojim
tiranom. Gibanje je dobilo že popolnoma
revolucionaren značaj, poulični boji so za-
čeli v raznih mestih 4. 9. 10. in 11. mar-
ca, najhujša bitka pa je bila dne 17. marca
v neferburških ulicah, ki je trajala sedem
ur. Že prej so zaprli v Peterburgu 244. v
Charkovu 636. v Moskvi 600 in pozneje
460 oseb. Dne 17. marca pa so zaprli v
Peterburgu 399 dijakov, 377 študentek in
44 drugih oseb. Mrtvih in ranjenih je bilo
mного na obeh straneh. Ruski despotizem
ima dosti vojakov, policajev, žandarjev, bi-
ričev in rabljev. Lahko se mu posreči ne-
kolikokrat v krvi zadušiti obupne poskusa

zatirancev. Duha svobode, ki dviga tudi
na Ruskem visje in visje krila, ne uniči
niti tigrovski sistem carja batjuške.

Nemški cesar skrbi vedno za to,
da ima javnost priliko, peccati se z njim.
Koncem marca je spustil mož zopet
govoranco, ki je v kratkem njegovo
»popularnost« po vsej Nemčiji še bolj
utrdila in vsemu svetu pokazala, da se
množe znamenja cesarske blaznosti pri
onemu, ki sedi ravno sedaj na nemškem
cesarskem prestolu. Grenadirski polk
Aleksandrov se je preselil v novo vo-
jašnico. Za Vilka, ki mora govoriti
pri vsakem zapriseganju rekrutov, na
vsa em banketu, na vsaki ladji i. t. d. je
bil to dosti važen povod, da se je ude-
ležil posvečenja vojašnice in da je izlil
pravi bajonetni govor. Med drugim je
dejal: »Ako bi se mesto Berlin še en-
krat kakor leta 1848 s predrznostjo in
nepokorščino (mit Frechheit und Un-
botmässigkeit) vzdignilo proti kralju,
tedaj ste vi, moji grenadirji, poklicani,
z vašimi bajoneti ugnati predrzneže in
nepokorne v kobil roga. — Razume se,
da je vse nemško časopisje polno ko-
mentarjev tega prebivalcem Berlina do-
skrajnosti sovražnega govora in vsi se
vprašujejo v čudu, kaj je neki dalo
Viljemu povod, da je poklical sence
leta 1848, iz grobov in tako nezahlišano
razžalil civilno prebivalstvo. Mogoče je,
da so milionarski krvoresi Viljemu na-
polnili ušesa s »socialistično nevar-
nostjo«. Ali ravno veljanski razvoj so-
cialne demokracije, ki je brezdvomno
danes že najmočnejša stranka v Nemčiji,
je najboljša jamstvo za mirno, nek-
rvaro revolucijo. Militaristična roman-
tika Vilčkova obuja pogostoma domne-
vanje, da žele neki krogi v Nemčiji
sami, kakšne krvave dogodke in za
Hohenzollerne ni najboljšie znamenje,
da se pušča v zgodovini in v politični
znanosti enako slabo podkovani Vilček
tako otročje zlorablja za svrhe solda-
teske in najokrutnejših izkoriščevalcev.

Sodrug!

V kratkem izide

majski slovnostni list,

ki je bil že oznanjen in katerega bi
si moral vsak zavedni sodrug oskrbeti.
Ker je izdanie takega lista v naših
razmerah spojeno z velikanskimi stroški,
je izvrševalni odbor stranke sklenil, iz-
dati samo toliko iztisov, kolikor se jih
bode gotovo razpečalo. Ker mora iti
list brezpogojno prihodnje dni v tisk,
pozivamo vse

organizacije in sodruge,

da nam najkasneje do 10. t. m.
naznanijo, koliko iztisov bodo potre-
bovali. Več listov, nego jih bode naro-
čenih, ne bode tiskano. Kdor torej ne
naroči lista pravočasno, bode sam kriv,
ako ga pozneje ne dobi.

Socialistično čustvo in zavednost
vzajemnosti zahteva pač da bi si vsak
sodrug omislil to majsto izda o, za
katero je izdajateljstvo zadn a leta do-
prineslo velikanske žrtve.

Izvrševalni odbor.

Narodnost in mednarodnost.

(Dalje)

Narod ima „načela“, nasprotuje si pa sam v njih. Narod zametuje egoizem, pa je sam egoističen. Žrtvuje prikazuje kot plemenito, ali žrtvovati noče. Podoben je predrevolucionarnim fevducem Francije: Navzdol je avtokratičen, navzgor pa rebeličen. Skratka: V svojih teorijah je absurd.

Toda, če se skuša narod predstavljati kot celota, nam mora biti tudi dovoljeno, da malce preiščemo, koliko je ta t ditev opravičena. V časih, ko je bilo vse znanje spekulativno, so veljale teorije, ki so lepo zvenele in ki so se zdele dobročudnim dušam zelo učene in naravne. Tedaj je veljal tudi še nauk, da je človek ustvaril in osnoval družino in da se je iz nje v čistem podedovanju razvil pleme in v dalnjem nemotenem razvoju narod.

Torej: Narod je plemenska celota.

To je bila pravljica o čistih rasah.

Toda če ne more ta teorija obstati pred novejšim preiskavanjem in znanjem niti glede pravih človeških ras, tedaj ima še manj temelja glede narodnosti. Empirična metoda je čustvapolno pravljica o plemenski edinstvi sonarodnjakov, udov enega naroda, prav temeljito porušila, tako temeljito, da niso zagovorniki nacionalizma danes niti zmožni, definirati pojem „naroda“ in „narodnosti“.

Lahko se najde še dobrodušne norčke, ki sanjajo prej kakor slej brez skrbi za svet, vedo in razvoj, o mamici Libuš, ati Tevtu, Romulu it.d. ter postavljajo svoje sanjarije z najbolj komično resnostjo kot „znanost“ pred nas. Dogmatičarje se najde, ki bi radi obvarovali pokajoči led ter hočejo izvajati edinstvo naroda iz teritorialne skupnosti. Naravno, da je tudi tu dosti polovičarjev, ki povsod lepijo in limajo, ki izvajajo pač pojem naroda iz skupnega pokolenja, ali ker izpoznavajo nestalnost te teorije, jemljejo vendar teritorialne razmere na pomoč in trdijo n. pr. da ne morejo posamezni tuje obvarovati svoje narodnosti med drugim narodom, temveč se morejo asimilirati, ne da bi nam mogli le približno naznačiti število ali odstotek, do katerega sega pojem „tujci“, „posamezniki“, „razkropljeni“ it.d. Dosti je teoretičarjev, ki uče, da je pravica na obstanek narodov absolutna in da ne more zastareti; drugi trdijo, da je narod, ki v boju podleže pravomerno in po pravici izginil. Skratka: Nihče ne more precizno in nespodbojno definirati pojmov „narod“ in „narodnost“.

Splošno so se ljudje privadili, da je jezik glavno znamenje narodnosti. Ali tudi s tem nazorom ne pridemo daleč. Koliko je n. pr. židov, ki bi razumeli hebrejski? Oni govorijo nemški, italijanski, poljski, hrvaški, ali kakšen korumpirani dialekt, toda hebrejski jezik je prav tako malo rabljen kakor latinski ali starogrški. Vendar vidijo židje sami (seveda se najde izjeme) kakor tudi njih najhujši nasprotniki, antisemitje, v njih poseben, sovražen narod. Najbolj fanatični neaški nacionalci, ki mislijo vedno na pomnožitev nemškega naroda in na povečanje nemške domovine, ki zidajo in podpirajo nemške šole v tujini, ki snujejo germanizatorična društva v slovanskih krajih, ki reklamirajo Bure za nemštvo, isti nemški nacionalci nočeje na noben način priznati, da bi nemško govoreči žid bil Nemec. Govori se o katoliških in protestantskih Nemcih, o rimsko-katoliških, unijatskih, pravoslavnih Slovanih it.d., ali ne o židovskih ali izraelitičnih Nemcih, Slovanih, Francozih temveč o nemških, poljskih, ruskih, španskih židih.

Srbi in Hrvatje govorijo en jezik. Vendar jih vidimo kot dva naroda, ki sta si celo prav neprijazna, ki se borita drug proti drugemu in ki se delita v glavnem po veri. Kdor je rojen na Hrvaškem in govori hrvaški jezik, a pripada grško-pravoslavni cerkvi, se imenuje Srba; kdor je ugledal svet v srbskih krajih in tam živi, pa je katoličan, se imenuje Hrvat, Muhamedanci, ki govorijo isti jezik, so se še nedavno priznavali za Osmanlije, sedaj se imenujejo večinoma Hrvate, manjši del se jih pa prištevajo Srbom, dasi jih ne loči niti jezik niti vera in dasi živijo vsi po enakih šegah in navadah.

V Macedoniji se prepirajo narodno misleči krogi, jezikoslovci, folkloristi, etnografi it.d., ali je prebivalstvo bolgarskega ali srbskega plemena.

Jankeeji v severni Ameriki govorijo an-

gležki, ali odločno bi protestirali, če bi jih kdo prišteval angleškemu narodu.

V „izobraženih“ in „finih“ krogih je bila in deloma je še navada, posluževati se v občevarju drugega jezika, kakor ga govori njih narod. Madjari, Hrvatje it.d. so rabili stoletja in stoletja latinščino kot občevarni jezik. Na Nemškem so višji krogi dolgo govorili francozsko; na Poljskem in zlasti na Ruskem je še vedno ta navada.

Če pa jezik ni karakteristično obeležje narodnosti in če pokolenje ne odločuje v tej stvari, (primerjati treba le rodbinska imena: nesevilni Italijani, Nemci, imajo čisto slovanska imena, Čehi, Slovenci čisto nemška ali romanska; barva las in oči ter koža, rast, stas it.d. potrjujejo odločno zmajo ras) tedaj bi ostale samo še tako često naglaševane sege in navade. Ali tudi one ne dokazujejo ničesar, kar bi bilo argument za enotnost narodov.

(Dalje).

Ljubljanski sodrugi, pozor!

Dne 22. aprila t. l. se vrše v Ljubljani občinske volitve iz III. razreda. Temeljiti vzroki nas navajajo, da vstopimo letos brezpogovorno v volilno borbo. Sporazumno z izvrševalnim odborom stranke je sklenil volilni odbor, postaviti lastne kandidature. Njih imena bodo pravočasno razglašena. Vsa vprašanja it.d. v tej zadevi sprejema sodrug Ivan Zink, Ljubljana, Cesta na južno železnico št. 16.

Vse zaupne može se poziva, da se nemudoma poprimejo dela. Za agitacijo veljalo določbe lokalne organizacije. Nujno je potrebno, da pridejo vsa poročila pravočasno!

Volilni odbor.

Domače stvari.

«Mirna Bosna». Najzanimivejši do godek slovenske „politike“ naših dnij je gotovo breca, katero je dal hrvaško-slovenski klub v državnem zboru drju. Tavčarju, otrok svojemu očetu. (Slov. N.) poroča v 73. številki o tej aferi, katero imenuje »izstop«; to je pa v resnici samo polepšanje besede, ki bi označila resnico, in ta beseda je: Breca. Drja Tavčarja so prav brez rokavic in formosti vrgli iz kluba, ki ga je sam osnoval. Že ko je bil famozni »hrvaško-slovenski klub« na krščanski podlagi utemeljen, smo rekli, da je to profinaravna zveza in da so »napredni« slovenski poslanci, vstopivši v ta lokalni klub, zatajili svoja načela in obljubo, katero so dali svojim volilcem pred volitvami. Nismo se čudili slabotnemu Ferjančiču, kateremu ni naprednjaštvo in liberalizem nič drugega, kakor prazna beseda, ali čudili smo se Tavčarju, ki je vendar več kot enkrat odločno naglašal svoje protiklerikalno, svobodomiselno stališče. V slovenskih „političnih“ krogih so seveda vsaj navidezno — naše mnenje prezirali in so delali, kakor da nas sploh ne bi bilo na Slovenskem. Ali dobili smo sijajno zadoščenje. Kar piše sobotni »Sl. N.«, je enostavno potrdilo sans phrase naših svoječasnih nazorov.

«Slovenska napredna stranka vstopila je v ta klub, ne da bi si bila posebno za svoje postopanje na Kranjskem vezala rok. Njeni zastopniki bili so sprejeti kot napredni poslanci v klub, dasi so si bili pri tem v svesti, da se bodo v državnem zboru morali pokoriti klubovi večini in da bodo morali ondi marsikaj opustiti, kar bi drugače, da niso člani hrvaško-slovenskega kluba, ne mogli in ne smeli opustiti. Napredni slovenski poslanci so se lojalno udali ti pokorsomni, in dostikrat so molče glasovali, kakor so glasovali drugi klubovi člani, dasi se glasovanje ni dalo opravičiti s stališča naprednih načel».

Tako piše »Sl. N.« Mi pa vprašamo: Ali ni bil to političen greh par excellence, da so gospodje Tavčar, Plantan, Gabršček in Ferjančič vstopili v zvezo, o kateri so a priori vedeli, da bodo morali marsikaj opustiti, čegar pravzaprav ne bi mogli in ne bi smeli (ipsissima verba Narodova!) opustiti? Dostikrat so molče glasovali, dasi se glasovanje ni dalo opravičiti s stališča naprednih načel? Ali niso to same klofute naprednim volilcem? Ali so bili omenjeni gospodje voljeni na naprednem

programu, ali na temeju pravih absurdnega hrvaško-slovenskega kluba? ... »Narod« pravi, da so napredni poslanci postopali v vsakem oziru »korektno«. Zdi se nam, da pisec članka sam ne veruje, kar je napisal, kajti če imajo pri »Sl. N.« take nazore o korektnosti, tedaj moramo reči da smo gospodo vendar še zelo precenjevali. Edino korektno stališče naprednih poslancev bi bilo, z vso odločnostjo in brezobzirno zadržati svoja in svojih volilcev načela. Radi mrtvih črk klubskih paragrafov zatajiti svojo stranko, svoje volilce, svoje nazore, svoja temeljna načela, pomeni enostavno — izdajstvo.

Ali »Narod« se ne zadovoljuje s tem, temveč dokazuje strmečemu svetu, da so napredni poslanci, ali vsaj da je dr. Tavčar v tem krščanskem klubu igral ulogo večnega ponižanja in osramotenja in da se ni tej ulogi niti uprl s potrebno energijo. »Sl. N.« nam pripoveduje, da so Tavčarjevi kolegi v klubu podpisavali predloge in interpelacije Sušteršičevega centra, da so Sušteršič in njegovi trabanti podpisavali Plojeve predloge, ne da bi bili isti prej ali vsaj obenem tudi Tavčarju in njegovim ožjim kolegom predloženi. Tavčarjev klub je Tavčarja enostavno preziral. Tavčar in njegovi kolegi so pa to trpeli. Ali naenkrat je Tavčar izstopil. Toda to ni bil plod njegove ogorčenosti, to ni bila revolucija proti klubski tiraniji, proti frakcijski oligarhiji, temveč zadnji pečat sramotnega ponižanja. V klubski seji, v kateri ni bilo drja. Tavčarja, so njegovi lastni klubski tovariši sklenili, izključiti ga in niti tedaj, ko se je Tavčarju naznanilo kaj se namerava, ni indigniran izstopil iz kluba, ki je že dvignil nože, da izvede broo temveč naznanil je klubu, da izstopi, ako je to želja večine. In še le, ko mu je bilo to tako rekoč oficijelno naznanjeno je res izstopil. »Narod« zaključuje svoj članek z besedami: »Sedaj bode vsaj mirna Bosna«. Mi pa mislimo, da bi »mirna Bosna« samo povečala itak že dosti veliki škandal. Tu ne gre za privatno afero drja. Tavčarja, ampak za slovensko politiko sploh. »Sl. N.« priznava, da taktika hrv.-lov. kluba ni odgovarjala naprednim načelom. V hrv.-slov. klubu sede pa še vedno trije napredni poslanci in če ni napredni stranki vse naprednjaštvo skupaj že gola fraza, tedaj mora povedati, kakšna bode njena taktika v bodoče. Ali bodo Plantan, Ferjančič, Gabršček mirno gledali, kako so zakrinkani klerikalci sunili njih vodjo iz kluba? Ali bodo sami ostali v tem klubu? Ali pomeni »mirna Bosna«, da bodo napredni poslanci mirno gledali, kako uganjajo Ploj, Spinčič, Bankini e tutti quanti da je svoje klerikalne burke? Ako mislijo naprednjaki tako, tedaj je pač lahko »mirna Bosna«, ali svoj mir najde potem slovenska liberalna stranka — v političnem grobu.

Žensko društvo, ki naj bi obsegalo ženstvo vseh slovenskih pokrajin, vseh slojev in stanov, snujejo v Ljubljani in meščanski časopisi, ki se znajo sicer ženski emancipaciji samo posmehovati, a razumejo o njej toliko kakor zajec na boben, so polni hvale tega novega društva. Kakor zelo radi bi se pridružili tem apriorističnim slavošpevom in veselim prorokovanjem, nam je vendar nemogoče. Tudi mi menimo, da je organizacija žen nujno potrebna in bili smo, ako ne sploh prvi, tedaj gotovo med prvimi, ki so to potrebo naglašali. Ali kdor snuje žensko organizacijo, mora vsaj poznati bistvo ženskega vprašanja in mora vedeti, kaj pravzaprav hoče. Oklici v meščanskih časopisih se ne povzpenjajo nad navadne vodene fraze, ne vidijo ogromne razlike v gmočnih interesih bogate, fine prvakarjeve so-proge in njene uboge izkoriščane slujkinje, za to pa dovoljujejo, da mešajo nacionalne in psevdonacionalne redakcije vse mogoče narodnjake publike vmes in reklamirajo še neporojeno društvo za — narodno organizacijo. Visokorodne gospe in gospice, dovolite, da Vam povemo neko golo resnico: Kar imate na umu, je čisto navaden Ver-einsmeierei. Treba Vam je kakšnega novega naslova, nove priloznosti za vasa imena, za vaše toalete, frizure it.d. V resnici bi bilo bolje, da ostanete v svojih elegantnih budvarjih, kakor da mešate stvar, o kateri ničesar ne razumete in v kateri bi izgubile koraflo, ako bi jo kolkaj izpoznale. Žensko vprašanje je vprašanje zatiranih, katero se mora mednarodno in revolucionarno rešiti. Vasa dobrodelnost, vasi sveč

nikolajski zavodi, vaša platonična koke-
terija z žensko emancipacijo ni vredna
pade v hlače vaših veljaskih pogum
in frakarskih kuzenov, če se pokaže na
obzorju le kaka Daničina notica ali
Zolčina črtica. Kaj hočete več na svetlo-
na bliščečih soarejah in v klepetulj-
skih čajnih krožkih odvadile gledati
in razumeti življenje? Ženske organizaci-
cije je treba tudi pri nas! Ali, prebla-
gorodne domorodne dobrostne dame,
z Vašimi nazori je ne bodele ustvarile.

Popis prebivalstva na Avstro-
Ogrskem. Vračunavši tudi zasedeni de-
želi Bosna in Hercegovina se je pokazalo,
da ima monarhija 46.89 milijonov prebi-
valcev. Avstrija ima 26.1 milijonov, prebi-
valstvo od leta 1890—1900 se je pomnožilo prebi-
valstvo povprečno za 9.3 odstotkov. V
Ogrski in Hrvatski je 19.2 milijonov, v za-
sedenih deželah 1.50 milijonov, torej vseh
skupaj 46.89 milijonov. Prebivalstvo se raz-
deli po kronovinah tako le:

	1890.	1900.
Dolenja Avstrija	2.661.779	3.086.388
Gornja Avstrija	785.831	809.918
Salnograska	173.510	193.247
Štajerska	1.287.708	1.356.058
Koroška	361.008	367.344
Kranjska	498.958	508.348
Trst in okolica	157.466	178.672
Gorica in Gradiška	220.308	232.338
Istra	317.610	344.173
Primorje	695.384	755.183
Tirolska	812.696	850.062
Vorarlberška	116.073	129.816
Tirolska in Vorarl- berška	928.769	979.878
Česka	5.843.094	6.318.280
Moravska	2.276.870	2.435.081
Šleska	605.649	680.520
Galicija	6.007.816	7.295.538
Bukovina	646.591	729.921
Dalmacija	527.426	591.597
Skupaj	23.895.413	26.107.304

K poglavju: Občinski socijali-
zem. Ljubljanska občina se že precej dol-
go pripravlja za zidanje električne želez-
nice. Slavni mestni očetje ne vedo, kako bi
stvar prav za prav pričeli. Kakor pri vsa-
kem podjetju, tako bo tudi tu imela ob-
čina — deficit. Cela stvar se namreč že
tako suča. Pozneje več. Danes hočemo na-
vesi le en zelo pomenljiv akt iz tega
podjetja. Občina je namreč prepustila neki
tupi kap. firmi, da preskrbi potrebne de-
lavske moči in ji dala v tem oziru po-
polnoma prosto roko. Danes bi pač že
ljublj. mestni očetje lahko vedeli, da to ne
odgovarja pametni komunalni politiki. Ob-
čina bi morala imeti od dotične firme vsaj
kako pogodbo, kako se bode plačevalo de-
lavce ob času zidanja železnice in koliko
bo iznašal njihov delavni čas. Za vse to
pa se ti modri možje ne brigajo. Tako so
postopali priitkom oddaje novega cesarja
Fran Jožefa mostu in tako so zopet sto-
rili pri železnici. Poleg tega pa je vsake-
mu paznemu opazovalcu jasno, da bode do-
tična firma občino tudi prav pošteno —
namazala. Skrajni čas je že, da se tej li-
beralni kliki pokaže vrata in mi upamo, da
bodo prihodnje obč. volitve poraz za libe-
ralce vsaj v III razredu. A.s.

Socijalizem v občini.

Piše Abditus.

(Konč.)

Vsakdo, ki se je bavil s sestavljanjem
programov, mi bode rad priznal, da je
to precej neprijetna stvar. — Stalnih
komunalnih programov danes še ni
najti v vsej soc. demokraciji. Zdi se
tudi, da se to izvesti ne dá. Povdarjal
tudi, da so pri tem merodajni čis-
sem uže, da so pri tem merodajni čis-
nitelji — *gospodarske razmere*. V Ju-
gostovanih sploh pa mi tudi ni znano,
da bi se o tem predmetu obsirneje go-
vorilo ozir, da bi se razpravljalo o ko-
munalnih programih. To je naravna
posledica razvoja naše ideje.
Ko sem premišljeval o sestavi našega
programa, stavljal sem si najprvo vpra-
šanje: *Kaj je socijalizem?* Kake «ofi-
cijne» definicije socijalizma — na-
ravno! — ni. Nekateri mislijo, da je
podržavljenje, podružabljenje, lastnine
končni cilj socijalizma. Toda meni se
vidi, da je le *sredstvo* za dosego
onega razmerja med posameznim in
kolektivističnim gospodarstvom. Socija-

lizem sam na sebi torej ni nič drugega,
nego golo sredstvo za uresničenje ko-
likor mogoče popolne gospodarske or-
ganizacije človeške družbe.

S tega stališča sem skušal prirediti
stvar. Morda se mi bode očitalo, da
sem se pri tem preveč oziral na po-
stopno socijaliziranje gospodarstva in
zanemarjal «končne cilje». — Že danes
odgovarjam na to, da ravno postopno
socijaliziranje gospodarstva provocira
socijalno revolucijo. Priznam namreč, da
ima nasilna, nenadna revolucija lahko
upliv na politične položaje, odrekati pa
moram ta upliv na gospodarstvo. Vsako
gospodarstvo pa se lahko pospeši —
kratko malo, čez noč, kakor se pravi,
pa se odpraviti ne dá, ker zahteva
svojo pot.

Kajti danes lahko rečemo, da se so-
cjalna revolucija vže vrši, da se pa v
tej gosp. revoluciji lahko pojavljajo tudi
krvave praske, — revolucije, katere prav
lahko provocirajo **posamezni** gospo-
darski pojavi in katere neumestne oblast-
vene naredbe. Vero na predugačenje
gospodarskega položaja potom ma-
kari splošne nasilne revolucije, mi pre-
poveduje moj razum in nauki nacio-
nalne ekonomije.

Prosim pa vse sodruge, ki se zani-
majo za znanstveni socijalizem, da iz-
rečejo v listu svoje nazore o tem pro-
gramu, ki sledi. Uredništvo bode gotovo
tako prijazno, da bode dalo vsem so-
drugom prostora za to. Lepo bi bilo,
če bi tudi kdo drugi, ki ni *socijalni*
demokrat, ki se pa za socijalizem za-
nima (kak Masarykovec?) izrekel svoje
cenjeno mnenje o tem predmetu. Le
potom resne diskuzije se na ela utrdé
in razbistrijo.

Sledi torej:

Komunalni program.

I. Za volitve v občinske zastope se
zahteva splošna, jednaka, taina in di-
rektna volilna pravica brez vsakega do-
stavka. Volna pravica ne sme ugasniti
radi uživanja kake podpore od strani
občine. Volitve naj se vrše na nedeljo.

II. Na polju šolstva in izobrazbe se
terja:

a. Svetovnost šol. Brezplačnost po-
uka na ljudskih šolah in brezplačnost
učnih potrebščin; brezplačno vzdrža-
vanje učencev, ki so sposobni obisko-
vati višje razrede v svrhu večje izo-
brazbe. V večjih občinah je nastaviti
posebne šolske zdravnike z določenim
delokrogom. Razredi ljudskih šol naj
ne prestopijo števila 30 učencev. Usta-
noviti je posebne šolske razrede za
manj zmogljive in zaostale otro e-
uence. Prepoved vsakega dela za otroke (po-
tovaršah it.d., ki so podvrženi šolski
obveznosti. Obvezni nadaljni izobra-
ževalni poduk za oba spola do 18 leta.
Poduk se mora vršiti ob delavnikih in
sicer med delavnim časom.

b. Ustanove naj se komunalne knjiž-
nice, čitalnice, ki so pristopne vsakemu
in sicer brez policijske kontrole.

c. Prirejanje naj se ljudske gledališke
predstave, koncerti, predavanja it.d.

III. V higieničnem oziru:

a. Občina mora gojiti zdravje. V ta
namen je treba ustanavljati javna,
ljudska in šolska kopališča, igralne trge
za otroke po mestih in trgih; redno
podporo za telovadna društva ter usta-
novitev požarne brambe kot poklic.

b. Osrbovanje za ubožne in sirote
naj se z dostojnimi podporami razširi
na vse sloje ljudstva v jednaki meri.
Po večjih občinah naj se ustanove
azili it.d.

c. Ustanovitev šolskih kantin za u-
božne in zapuščene otroke- uence in

d. Upeljava redne stanovanjske in-
spekcije.

IV. a. Podjetja tičoča se občine (raz-
svetljava, cestne železnice it.d.) naj se
iztrgajo iz rok privatnega izkoriščanja
ter se oskrbujejo od občine same. Tako
naj se tudi vsa večja občinska dela iz-
vedejo v lastni režiji.

b. Dela pa, ki jih zamorejo izvršiti
le večja podjetja, je oddati pod pogodbo,
kako je plačevati delavce ob času do-
tičnega dela in kakšen naj bode njihov
delavni čas; glede tega mora stopiti
občina v dogovor s strokovnimi orga-
nizacijami delavcev.

c. Člani občinskega odbora ne smejo
prevzeti nikakega dela ob občine.

V. a. Delavni čas delavcev, usluž-
benih v komunalnih podjetjih, ne sme

znašati več ko 8 ur na dan. Njihova
plačila ne smejo biti manjša kakor
znaša povprečni zaslužek dotičnega
obrti. Ustanoviti je penzijske blagajne
za delavce, njihove vdove in sirote.
Vsi komunalni delavci pa morajo biti
poleg tega zavarovani za slučaj bo-
lezni, nezgode, starosti ali invalidnosti
pri obstoječih zavarovalnih zavodih.
Koalicijska svoboda delavcev se ne
sme omejit.

b. Upeljati je delavske zastope.

c. Ustanove naj se obrtna razsodišča.

VI. Vse davke je omejit na direktne.

VII. Brezplačnost pogrebne.

VIII. a. Občinska zemljiška posest
naj se vzdržuje in po moči razširja.

b. Izdati je naredba, ki zabranjuje
spekulativno izrabljanje zemljišča z ozi-
rom na podraževanje ljudskih sta-
novanj.

IX. Pri vseh podraževalnih slučajih
zemljišča, ki se izvrše na stroš e jav-
nosti (pri zidanju cestnih železnic, mo-
stov, šol it.d.) primerno obdačenje po-
sestnikov, katerih zemljišča so na ta
način dobila večjo vrednost.

X. Pri vseh prisilnih prodajah zemljišč
(metskih posestev, veleposestev) je iz-
poslovati predkupno pravico občine ozir.
države.

XI. Občina naj na svoje stroške zida
delavska, cenena stanovanja, hiše, ter
ohrani njihovo last. Druga občinska
zemljišča je dati v najem, da nesó večo
korist.

Tako. To je prvi slov. socijalistični
komunalni program. Komunalni pro-
grami liberalne, klerikalne, kršćanske
socijalne stranke mi niso znani, ker
jih ni. Nadaljevanje si pridržujem za
slučaj polemike, katero bi bilo želeti.

UTRINKI.

Na Dunaju je 226 strokovnih, 28
izobraževalnih, 20 političnih in 30 žen-
skih društev na socijalistični podlagi, ki
štejejo skupaj 33.245 možkih in 2386
ženskih udov. Izven Dunaja je na Nižjem
Avstrijskem 105 strokovnih, 28 izobra-
ževalnih, 14 političnih in 2 ženske or-
ganizacije s 7575 možkimi in 145 žen-
skimi udi. Od 1. oktobra 1899 do 1.
januarja 1901 je bilo na Dunaju 337
socijalističnih ljudskih, 1956 društvenih,
in 1510 shodov po §. 2; na Nižjem
Avstrijskem 507 ljudskih, 949 društve-
nih, 558 shodov po §. 2. V istem času
so pretrpeli socijalisti na Dunaju 90
političnih progonov, ki so zahtevali 3
mesece ječe, 9 tednov in 136 dni za-
pora in 284 kron globe, v pokrajini pa
18 dnij in 48 ur zapora ter 215 kron
globe.

Bivši trgovski minister grof
Wurbrand je umrl dne 26. marca t.
l. v Gracu v starosti 63. let. Grof
Wurbrand je bil od leta 1879. do
1896. poslanec in je zastopal najprej
graško trgovsko zbornico, potem pa
štajersko veleposestvo. Ko je nastopila
zloglasna koalicija, je postal minister.

Papežovo bogastvo. Po izkazih
lista «Italie» ima papež Vatikan z vsemi
pripadajočimi poslopji, zbirkami, vr-
tovi it.d. in poseduje neštete nepo-
kretnine, hiše it.d. Se le pred kratkim
je podedoval 10 milijonov. Celotno nje-
govo premoženje se ceni na 2 miljardi
in 120 milijonov. To iznaša na leto
rento od 120 milijonov, na mesec 10,
na teden 2 $\frac{1}{2}$ milijonov, na dan 328.000,
vsako uro 14.000, vsako minuto 233 in
vsako sekundo okrog 4 lir. Temu je
pristeti še razne dohodke iz Petrovega
vinarja, iz kongregacij, samostanov it.d.
Petrova cerkev in vatikanske zbirke so
naravnost neprecenljive. Pravi se n.
pr. da bi Italija s prodajo enega Ra-
faelovega goblena lahko poplačala vse
svoje dolgove. Te zbirke in cerkve se-
veda ničesar ne nesejo. Ali papežovo
nepremično premoženje se neprenehoma
povečuje. Premični imetek, državni
papirji, industrijalne delnice it.d. se ne
morejo nikakor preceniti. Le to se
lahko pravi, da imajo ogromno vrednost.
Gotovega se ne more reči, ker je po
italijanskih garancijskih zakonih papež
oprosčen vseh davkov, vatikanu pa je
tudi na tem ležeče, da se ne izv. pa-
peževoga bogastva, ker se vendar pre-

več razlikuje od siromaštva onega, ki ni imel kam položiti glave.

Mrtič kot urednik. V Novem Sanđacu (v Galiciji) je bil te dni urednik ondnega lokalnega lista obtožen, da je natančno enkrat nekega mrtiča pozneje pa nekega v celotnem mestu znanega berača kot odgovornega urednika. Občinstvo je pri obravnavi kar pokalo od smeha, sodniki pa so komaj ohranili potrebno resnost. Berač je bil v svoji slabotni obleki navzven kot priča ter je izpovedal, da je dobil za svojo službo 10 kron na mesec. Če ede mrtvega urednika je obtožen predložil njegove pa prijete, iz katerih je bilo razvidno, da je imel vse lastnosti, katere zahteva tiskovni zakon. Da mora biti odgovorni urednik tudi živ, tega — je dejal — ne zahteva tiskovni zakon nikjer. Obtožen o je bil obsojen na sedem dni zapora, ali občinstvo je imelo pri obravnavi izvrstno zabavo.

UMETNOST IN KNJIZEVNOST.

Čehov: Momenti. Dvanajst izbranih pijes iz spisov slavnega ruskega pisatelja Čehova je izšlo pod tem naslovom v Prijeteljevem prevodu pri L. Schwentnerju v Ljubljani. Cena zbirke, ki obsega 205 strani, je 3 krone po pošti 20 vin. več.

O PREDAVANJIH.

Piše A. K. Goršič.

Vsak misleči človek se rad pouči in poučuje o stvareh, ki ga zanimajo, in o katerih je bil do zdaj premalo zvedel. Vsak se tudi rad zabava, in vsak pameten dá seveda prednost zabavi, ki zabava in plemeniti duha. Poglejmo le okoli sebe. Vzemimo n. pr. samo prirodne pojave, kakor grom, strela, sneg, ivje, dež it.d. Ali se ne povprašujemo prečesto, odkod je vse to, in zakaj vse to? In kje pa dobimo odgovor? V vedi, v znanosti. Od kod pride grom, blisk, strela — na to nam odgovarja znanstvenik (fizik, prirodoslovec) pojasnjujoč delovanje elektrike v zraku. Ali pa, kadar hočemo vedeti, kaj je solnce, luna, kaj so planeti in podobne stvari, — koga povprašamo tedaj? Mar ne zopet možaki, ki se bavi z vedo, ki razpravljajo planetne sisteme it.d.? In tako bi lahko navédel sto in sto primerov, ki nam vsi kažejo, *vedo, znanstvo* kot rešilno ladjo, ki nas otme temoti in pretečim viharjem zaslepljenosti. Seveda, za revnega človeka je težavno seznaniti se z vedo, s predmeti, ki jih obravnava veda. Knjige iz katerih crpamo vedo, so navadno pisane v težkem, nestrokovnjaku skoro nerazumljivem jeziku. Poteg tega so pa še zelo, zelo drage. In kriva uredba človeške družbe in grozoviti naš boj za obstanek sta zopet tu glavni vzroki, da si revni, neizobraženi ljudje ne bi mogli niti tedaj omisliti teh knjig, če bi tudi bile pisane v poljudnem jeziku. Kriva uredba človeške družbe in boj za obstanek ločita veliko ljudsko maso v reveže in premožne. Premožni ljudje lahko sebe in svojece izsolajo ter tako zadostijo svojim težnjam; revni pa tega ne morejo.

Zategadelj je naloga izobraženih krogov vsakega naroda, da proletarskim masam pomagajo povsod, zlasti pa na kulturnem bojnem polju, dokler se človeška družba ne uredi po človeško, dokler ne izginejo privilegiji, dokler ne bomo vsi enaki z enakimi pravicami. V sled idej enakosti, bratstva in slobode, vsled socialnih idej, kratko; vsled socializma nastala je potreba popularizacije vede. Pod geslom: veda vseh in za vse, so začeli pogumni ljudski borilci v drugi polovici našega stoletja predavati po javnih shodih. Uspeh je bil nedvomen. Ljudstvo, željno pouka, željno izobrazbe, je vrelo skupaj. Želja po izobrazbi je bila tako velika, da so začeli razni učeni možje razmišljati, kako bi sistematično poučevali ljudstvo o napredku na vseh poljih vede. Predavanja, posamezna, že ljudem Angleškem so se na tamošnji univerzi začeli pomenkovati, kako bi razširili univerzo, tako da bi bila pristopna naj-

širšim ljudskim krogom. «Razširiti univerzo» — to je bilo geslo, ki je tatar zavladalo v omikanih krogih na Angleškem. In že l. 1873. je angleška univerza v Cambridgeu priredila prve ljudske kurze — menč: ljudje ne morejo na univerzo, pa naj gre univerza mej ljudi. In uspeh? Danes je po Angleškem, v Ameriki že mnogo ljudskih univerz. Seveda — to je na Angleškem in v Ameriki. — V Avstriji, v tej ne najbolj napredni državi se je se le pred kratkim začelo malo gibati. Letos smo prišli končno do tega, da se je ustanovila na Dunaju pred mesec dni prva ljudska univerza. S tem je tudi pri nas krepč nastopila na dan popularizacija vede. To: sploh v Avstriji kaj pa mej Slovenci? Mej nami Slovenci so predavanja se bolj bele vrane. Vendar se je tu pa tam že začelo. «Začelo» — pravim, ali to «začelo» ne kaže še, da pojde po kakim metodi, po kakem gotovem načrtu. In tega bi bilo prav prav potrebna! Zato mislim, da bi bilo dobro, ako se malo porazgovorimo o načrtu glede sistematičnih, znanstvenih predavanj mej našim ljudstvom. Gospod Anton Askerc, urednik «Ljubljanskega Zvona» je napisal v marčni številki svojega lista članek o ljudski univerzi, na katerega zveret u navdušeno kliče: *Na delo!* Prav. In zato sem mnenja, da naj gospod Askerc vzame stvar v roke; skliče naj razumne mlade ljudi (mlad je meni oni, ki je mlad po duhu, če tudi po letih star) na prijateljski razgovor v svrhu realizovanja sistematičnih ljudskih predavanj. Gospod Askerc je skoro edini, ki more za sedaj to storiti. Je pa tudi to njegova dolžnost, ker, *kdor vabi in kliče ljudi na delo*, ta naj gre prvi, ter naj je za izgled drugim. Če že od mene nasvetovanega prijateljskega sestanka ne bo nič drugega doseženega, bode vsaj to, da bomo vedeli, ali imamo kaj delažljivih ljudi med nami.

* Popularni vsenčistični kurzi obstoje na Dunaju že od leta 1895-96. Take kurze imajo tudi v Pragu, v Gracu in v Trstu. Op. ur.

DOPISI.

Z Blada, meseca marca.

Če se predolgo ne oglasimo v «Rdečem Praporu», misli naša maziljena gospoda z našimi ljubimi liberalci vred, da smejo že delati, kar se jim poljubi. Posebno naš župnik Janez Oblak je kaj imeniten in slaven mož in slavn so njegova dela. V Gradu je neka sirota po imenu Marija Gogala; ki že 9 let ne more nobene uda prav gibati. Imela je malo, že podrti kožo, družega nič. S pomočjo dobrih ljudi se je vendar borno preživela. Sedaj jo ima neki posestnik na Selu pri sebi. Mož je prosil blejsko občino za tako podporo, katero so tudi obljubili. Obiskat jo je prišel večkrat tudi župnik Oblak, obljubljuje ji, da bo že skrbel za njen telesni kruh — «za dušni pa župnik Pristov» — Rekel je: «Z občinskimi močmi sem že govoril, da dobiš tako podporo». Blejski odbor je imel res sejo radi sirote. A prišel je tudi župnik Oblak, dasi ni odbornik, ker ga liberalci niso hoteli voliti. Da bi se jim priljubil, jim je začel razlagati, da Gogala že lahko iz svojega živi, ker je prodala «hišo» za 400 K., njen sin pa je v lotiriji nekaj dobil. Oblaku in odboru se lahko pové, da reva od hišice nima niti 200 kron več, ali ji bo pa sin pomagal, je njegova stvar in verjetno ni, ker se je sam komaj preživi. Ko je bil zadnjič pri materi, je ni niti vprašal, ali ima kaj ali nič, ali česa potrebuje ali kaj. Posestnika je pa le vprašal, ali bode kaj kmalu umrla.

Za neko drugo siroto, ki ima 1000 kron premoženja, je O. druga e poskrbel. Rekel ji je, naj vzame denar iz blejske posojilnice, da ji ga bode drugje naložil. Reva mu je knjižico izročila. Ko je šla v deželno bolnišnico, ji je naredil spricevalo uboštva, da ji ni bilo treba plačati. Odkar se je iz bolnišnice vrnila, se pa ne upa župnika vprašati, kje je zdaj njen denar, pa raji trpi lakoto.

Blejski liberalci so se hvalili, kako

dobro in koristno bodo gospodarili in kako bodo neodvisni, kadar bodo imeli občino v rokah, posebno so se bahali, da se ne bodo pustili voditi od tujcev. Sedaj je pa le duhoven dobro došel, pa ga lepo ne samo poslušajo, ampak tudi slušajo. Lunaska gospoda to! Ali njih stoli niso tako trdni, da se ne bi mogli prečleniti, kadar ljudstvo bolje spre-gleda!

SHODI.

Trbovlje, 1. aprila.

Včeraj sta bila tukaj in v Zagorju dva javna rudarska shoda in sicer ob 9. uri dopoldne v Trbovljah, ob 2. popoldne pa v Zagorju. Udeležba je bila jako velika. V Trbovljah je prišlo 1500, v Zagorju 500-600 rudarjev. Dnevni red na obeh shodih je bil: «Osemurni delavnik v rudnikih in državni zbor». Poveljena sta bila tudi poslanci 3. kurije, ki pa seveda nista prišla. Poslala sta pač pismene izjave, da sta za osemurni delavnik, čegar pa v državnem zboru nista pokazala. Na obeh shodih je govoril sodrug Čobal ob burnem pritrdjevanju. V Zagorju je prišel na shod tudi gospod Šarjanec, ki pa je bil jako miren. Govoril je, a hvalil je poročevalca, pri tem pa zagovarjal klerikalne in druge reakcionarne poslance. Na obeh shodih je bila sprejeta sledeča resolucija:

Dne 31. marca zborujoči rudarski shod izreka:

Rudarji stoje nepremično in nevstraheno na stališču, da se mora upeljati osemurni delavnik za vse delavce v rudnikih že iz zdravstvenih ozirav. Osemurni delavnik v rudnikih ni le državna potreba, temveč tudi nujna zahteva gospodarskega razvoja ter prevažno kulturno vprašanje. Ker je osemurni delavnik faktično že na Angleškem, po večinioma tudi na Pruskem ter celo v mnogih avstrijskih krajih upeljan, ter celo razni uradniki državnih rudnikov to nujno potrebo priznavajo, izreka današnji shod, da so le nekateri nesramni milijonarji zapreka temu kulturnemu vprašanju. Ker je skrajšanje delavnega časa v rudnikih predloženo državnemu zboru in so vsi reakcionarni sovražniki rudarjev v zvezi z omenjenimi izkoriščevalci, prostetujejo danes zbrani rudarji energično proti dosedanjemu zavlačanju te zadeve. Od vlade zahtevajo rudarji, da nepristransko poskrbi, da se ta nujna zahteva nemudoma uresniči. Socijalno demokrati nim poslancem v državnem zboru se izreka najtoplejšo zahvalo za energični nastop v zadevi osemurnega delavnika in zaupanje, ter se poziva predsedništvo današnjega shoda, da jim dostavi resolucijo z naznanilom, da bodo rudarji nepremično stali za njimi, da bodo vedno delovali za svojo organizacijo in da bodo vselej pogumno nastopali, kadar bode treba odbijati nesramne naskoke nenasiljivih milijonarjev in predmarčnih reakcionarjev.

DRUŠTVENE VESTI.

Občni zbor rudarskega društva, ki se vrši dne 7. in 8. aprila t. l. v gostilni «pri ovnu» v Ljubnem, ima sledeči dnevni red: 1. Poročilo o delovanju, računsko in kontrolno poročilo ter sklep o absolutoriju. 2. Volitev društvenega vodstva. 3. Organizacija, taktike, poročilo o državni konferenci rudarjev 14. in 16. oktobra 1900, zadnjega ravnega zbora in sklepi o tem. 4. Industrijalni zbor in vedenje vlade. 5. Varstvo rudarjev. 6. Časopisje. 7. Podpore. 8. Izpremena poslovnika. 9. Eventualnosti. Dne 7. aprila ob 9. uri dopoldne bode predkonferenca.

Prihodnja številka «Rdečega Prapora» izide dne 12. aprila.

Lastnik lista: Panek Alojz.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopac Josip.

Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 — Trst.

DELAVEC

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Naročnina iznaša: Za Avstro ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izbaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.32 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

Prvi majnik.

Praznik delavskega ljudstva je že tako splošno razširjen, da ni treba pisati mnogo o njegovem praznovanju. Vsak zavedni delavec vé, da je praznovanje prvega majnika živa manifestacija za politične in gospodarske pravice, katerih danes delavsko ljudstvo se nima. Proletariat pa vé tudi, da je prvi majnik samo v delavskih koledarjih rdeče zaznamovan, da ga sicer ne pozna nobena cerkev in nobena država. In prav za to, ker si morajo delavci prostost tega dneva priboriti, je za nje tako pomemben in toliko vreden, da si ga ne pusté nikakor vzeti. Nasprotniki svobodnega delavskega gibanja napenajo vse moči, da bi delavcem otežali praznik tega dneva. V prvi vrsti delujejo podjetniki na vse kriplje in mečejo delavcem polena pod noge. V drugi vrsti nastopajo klerikalci, češ da prvi majnik ni posvečen praznik in da daje cerkev dosti drugih praznikov ljudstvu. Oboji razumejo pomen prvega majnika. Sapa tega dneva je revolucionarna; bolj kakor ves čas se spominjajo delavci ta dan, da si morajo priboriti vse, česar potrebujejo, proti volji svojih izkoriščevalcev in zapeljivcev. In tega duha se boje delavski sovražniki. Za to je tem bolj važno, da delavci nikakor ne popuste, temveč da pribavijo od leta do leta večjo veljavo praznovanju svojega majskega dne.

Sodrug! Agitujte zato tudi letos pridno in živahno, da bode praznovanje prvega majnika povsod kolikor mogoče splošno. Še enkrat opominjamo vse organizacije in zaupne može tudi na to, da je priporočil izvrševalni odbor na predlog nekaterih organizacij, naj se priredi letos na dan prvega majnika po vseh krajih veselice v korist tiskovnega sklada za dnevnik. Ako se ta sklep povsod s potrebno energijo izvede, se lahko razširjenje našega lista na dnevnik zelo pospeši in korist od tega bode imela cela stranka.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 11. aprila.

Osmi protialkoholni kongres je prišel o velikonočnih praznikih svoje zborovanje na Dunaju. Socijalni pomen protialkoholnega gibanja je neizmerno posebej velik, je za delavsko ljudstvo, katero navajajo slabe mezde na svojo, katero zganjajo. Razni statistični podatki, ki so jih sestavili učenjaki, dokazujejo, da je pristižati alkohol najhujšim sovražnikom ljudstva. Natančna opazovanja dokazujejo tudi, da so vsi dobri upli, ki se pripisujejo alkoholu,

izmišljeni ali po domišljeni. Alkohol ne strupi samo človeka, ki ga uživa, temveč tudi njegove potomke, še preden ugledajo svet. Ogromno število samomorov, zločinov, duševnih in živčnih bolezni je pripisovati uživanju alkohola. Socijalna demokracija, ki se bojuje za razvoj in napredek človeštva, želi boju proti alkoholizmu, kateri uničuje cele narode, najboljši uspeh in povsod, kamor sega naš upliv, bomo z vso močjo podpirali one, ki vodijo boj proti tej mori. Socijalna demokracija potrebuje za dosego svojih ciljev duševno in telesno zdravo ljudstvo. Seveda ne zadostuje, samo pridigati abstinenco, temveč kakor je poudarjal dr. Legrain iz Pariza, je treba da se izpremeni milieu, okolica bolnikov. Pred vsem je treba socijalnih reform in boljše vzgoje. Tudi demonu alkoholu se bode ljudstvo ložje in rajše opiralo, ako bode dobro vzgojeno, omikano, in ako bode živelo v srečnejših materialnih razmerah.

Novoorganizovana socijalno demokratska stranka na Ogrskem je imela o velikonočnih praznikih deželni kongres. Iz 57 občin je bilo 111 delegatov. Kongres je sprejel več resolucij o gospodarskih zahtevah in o splošni volilni pravici, ter je sklenil, da postavi ob prihodnjih volitvah neodvisno od drugih strank svoje lastne kandidate. Zahteva se tudi gospodarsko oddeljenje od Avstrije in odstranitev skupnih zadev.

Iz svete Rusije. Pregarjanja dijakov na Ruskem se še vedno nadaljujejo. Dne 31. marca so bili tisti izpušeni iz zapora, katere so dne 17. ob priliki pouličnih bojov zaprli. Ali izpuštili so jih še le po »lačnem strajku«, to se pravi, ko so jetniki sklenili, da toliko časa ne sprejmejo nobene hrane, dokler ne bodo izpolnjene njihove zahteve, ali pa ne bodo spravljani v bolnišnico. Še le tedaj so jih izpustili na tri dni z obvezo, da zapuste 1. aprila Peterburg. Kdor je doma v kakšnem mestu, kjer ni vseučilišča ali tovarnen, sme iti domov, ostali si morajo izbrati bolj oddaljena mesta za bivališče. Kaj se ima pozneje z njimi zgoditi, bode administrativno, ne sodnijsko, to se pravi po mili volji biričev odločeno. — Dijakinja Kotljačova, ki je bila pri nemirih v Charkovem aretirana, se je poskusila v zaporu obesiti. To so čuvaji preprečili. Pozneje je polila svojo obleko s petrolejem in jo zažgala, tako da je v groznih mukah umrla. — Generalni adjutant Vanovskij je imenovan za učenega ministra. V dotičnem odpisu priznava car, da so zadnja leta pokazala tako znatne pomankljave ruskega učnega sistema, da je bez odloga potrebna temeljita revizija in poprava. — Časopisi poročajo, da je neki telesni častnik streljal na carja, a ker ga ni zadela, je ustrelil sam sebe. — Hči glasoivitega ruskega pisatelja grofa Tolstega, Tatjana Subotina, je sedaj s svojim soprogom in z otroci v Rimu. Rimska družba z akademično mladežjo na čelu ji izkazuje pri vsaki priliki svoje simpatije za njenega očeta. Kakor znano, je ruska cerkev poslednjega izobčila; Tatjana pravi o tem dogodku sledeče: »On je že pred 20 leti očitno izstopil iz cerkve, ko je bil napisal delo »Moja vera«. Izobčenje ne bode imelo nikakršnega pomena, niti političnih posledic. Nihče na Ruskem se

ne bode predrznil, odvesti Tolstega od njegovih muzikov in od njegovih knjig.

Na Španskem je izdal naučni minister naredbo, da je učiteljem redno izplačevati njih plačo. Pod dolgoletno vlado klerikalcev so morali učitelji namreč po cela leta čakati, da so dobili kakšno malenkost in nič nenavadnega ni bilo, če je moral učitelj beračiti. Za to je splošna ljudska izobrazba na Španskem na tako nizki stopinji, kakor — je klerikalcem všeč.

O Veliki noči so bili v raznih španskih mestih protiklerikalni shodi, zlasti veliki v Malagi in Coruni; ki so zahtevali, naj se izpodi duhovne kongregacije.

Pri državnozborskih volitvah na Danskem je bilo izvoljenih 73 reformatorjev, 15 zmernih opozicijonalcev, 14 socijalistov, 8 vladnih poslancev in 2 divjaka.

Evropska kultura na Kitajskem se izraža v tatvini. Po poročilu lista »Universal Gazette« je ukradeno Kitajcem le v gotovosti več kot pet in pol milijonov taelov, vrhutega pa še za mnogo milijonov srebra in svile. Tega jim seveda nihče ne bode povrnil. Za to pa zahtevajo evropski poslanci vsaki dan na novo, da se tu ali tam nekaterim kitajskim uradnikom odseka glavo, ker so se v njihovih krajih primerjali izgredi proti misijonarjem in podobnim prevzetnim tujcem ob času vojne.

V Srbiji nameravajo izpremeniti sedanjo ustavo tako, da se upelje splošno volilno pravico, katero so v Srbiji že enkrat imeli, in poleg skupštine poslancev še senat, sestavljen iz 51 udov, od katerih bi imeli trije vsled svoje službe sedež v senatu, trideset bi jih imenoval kralj dosmrtno, osemnajst pa bi jih volili okraj. Kar se ima s splošno volilno pravico popraviti, naj senat zopet pokvari.

Narodnost in mednarodnost.

(Dalje.)

Še bolj kakor pri opazovanju jezikovne rabe se pokazuje neenotnost narodov in razredni razloček, ako zasledujemo šege in navade. Živiljenjski običaji posedujočih razredov so vse drugačni, kakor oni neposedujočih. Narodnost ni tu združevalna vez, pač pa deli in združuje razmerje lastnine. Veselice bogatašev so v temeljnih potezih povsem enake druga drugi, a popolnoma drugačne, kakor veselice ubogih. Ples nemških industrijalcev je čisto podoben plesu čeških, angleških, italijanskih industrijalcev, ali razlikuje se popolnoma od nemškega delavskega plesa ali od plesne veselice nemških kmetov. Poroko hčerke kakšnega ameriškega milijonarja je prav lahko primerjati s poroko iz pruskih »junkerskih« krogov, iz francoske »družbe«, iz poljske zlate, i. t. d. Iste poroke pa ne bodo prav nič podobne porokam ameriškega farmerja, nemškega rokodelca, provenzalskega kmeta, poljskega delavca... Kjer je sploh še kaj smisla za »narodne šege«, tam so vsaj že tako zvdenele, da vendar nimajo nič narodnega več v

sebi. Ako presade Hrvatje svoje «kolo», Poljaki svoj «mazur» v plesno dvorano, tedaj to vsled «popolnjenja», «poboljšanja», vsled «oplemenitve» niso več narodni plesi; češka «Beseda», «narodni četverček» i. t. d. so umetne iznajdbe, ne pa narodni plesi; v nemških planinskih krajih navadnemu «šuplatlerju» ne priznajo v nobenem nemškem salonu «salonske sposobnosti». Poljska ali madžarska «narodna noša» ni narodna, ker se ne oblači vanjo narod, ampak privilegiranci. Ljudsko nošo oblečejo «boljši» razredi k večjemu na kakšem kostumnem ali maskarnem plesu in take noše niso pravzaprav pri gotovih narodih navadne, ampak v gotovih krajih. Nemški kmet na Stajarskem se oblači drugače kakor v Šleziji, na Sedmograškem ali v Pommernu; ali nemški in slovenski kmetje na Koroškem in Stajarskem, češki in nemški na Češkem, slovenski in italijanski v avstrijskih primorskih deželah se oblačijo čisto podobno ali enako. Pogosto ma sega to tako daleč, da prevzamejo celo nošo las in brade drug od drugega.

Ako se mora tradicija celo v krajih, katerih se veliki promet le manj dotika, bolj in bolj umikati pred novejšimi šegami, tedaj velja to še bolj za dežele in pokrajine, ki so preprežene in pre-mrežene z velikimi prometnimi žilami. Posebno v posedujočih in «izobraženih» krogih je «moda» že davno izpodrinila narodno šego. Mednarodni frak uživa pri «boljših» razredih vseh narodov enako čast. Dekorativna umetnost ima enako veljavo v palačah bogatašev vseh narodov; ljudstvo, narod, nima ničesar opraviti s sprejemnimi dnevi, jour fixi, fixe o'clock-i in z vsemi podobnimi institucijami «družbe».

Sploh ni ničesar, kar bi moglo dokazati enotnost kakšnega naroda, ki obstoji k večjemu pri najbolj primitivnih narodih na oceanskih otokih, v notranji Afriki i. t. d. Pa še tu so razlike med plemenskimi poglavarji in sužnji vsi ogromne.

Sklicevali bi se lahko na to, da je narodnost posameznika le slučaj in da je vsaj komično, ako se hoče posamezniku radi tega slučajja nakladati posebne nacionalne dolžnosti. Nič od vsega, kar sestavlja posebnost individua, ni odvisno od njegove narodnosti. Takozvane dobre in takozvane slabe lastnosti se podedujejo od starišev, dedov in pradedov, ali ne za to, ker so bili Italijani, Švedi, Rusi, temveč ker so posedovali določene lastnosti. Tudi pridobi se lastnosti, ali ne za to, ker je človek Anglež, Perzijanec, Kitajec, temveč za to, ker je prišel v gotove razmere, v gotovo okolico, ker je bolj sprejemljiv za te utiske in manj za one; — a niti podedovane niti pridobljene lastnosti ne izpremenijo naše narodnosti, temveč uplivajo le na našo individualnost ter jo vzgajajo in vstvarjajo. Človek ni velik, majhen, črn, plav, tepčast, delaven, len, moder, sangvinichen, kolerichen, ženijalen, idijotičen, ker pripada tej ali oni narodnosti, temveč tak kakršen je — je brez vsakega nacionalnega vzroka. Za to je tudi sklicivanje na narodne «veljake» in «velikane» popolnoma neumestno, kajti če so Šekspir, Šiler, Dante, Puškin, da Vinci, Rembrandt, Makart i. t. d. kaj vstvarili, ni pripisovati vzroka angleštvu, nemštvu, italijanstvu, slovanstvu, temveč njih delavna moč je bila neodvisna od njihove narodnosti. Ako ne bi bil imel Goethe pesniških in filozofskih zmožnosti, ne bi bil nikdar spisal Fausta, tudi če bi bil Nemec do zadnje kapljice krvi. Rafael ki bi bil slep za barve, ne bi bil vzel najbolj italijanskega pokoljenja menda niti roke kakšne madone prav naslikal. Ali Gerhart Hauptmann bi bil lahko Vend, pa bi vendar lahko spisal «Fkalee» in «Pogreznjeni zvon». Mascagni bi bil tudi kot Rus lahko komponiral «Cavallerijo rusticano». Prav tako napačno je prisvajevanje del takih velikanov. Indijec, ki je studiral in pojmlil Byronova dela, ima več pravice do Byrona, kakor najbolj britični Atkins, ki meni, da je Manfred ob Tugeli tepen angleški general. In duševni potom narodnosti, temveč potom izobrazbe.

(Dalje).

Občinske volitve v Ljubljani.

(Dopis.)

Neznosne razmere mej obstoječim občinskim odborom in med organizovanim delavstvom v Ljubljani so nas prisilile, da vstopimo brezpogojno v volilno borbo v tretjem razredu. Boj bode huj, kajti liberalna gospoda se bode borila z vsemi mogočimi sredstvi za svoje sedanje stališče. No, tudi mi napnemo svoje sile in pokažemo, da delavstvo ni zadovoljno s političnimi kameleoni v občinskem svetu ljubljanskem. Znano je, kako terorizira par gospodov iz liberalnega tabora večino sedanjih občinskih odbornikov, ki vsled tega molče tudi tedaj, kadar se tresejo jeze in kipe nezadovoljstva proti tzv. doktorski kliki. Ljudski zastopnik v vsakem zastopstvu, naravno da posebno še v občinskem odboru, mora biti neodvisen, samostojen mož, ne pa tak, ki samo kima in je samo glas za potrjenje ali pa zanikanje. To je en vzrok, ki nas je napotil, da kandidiramo. So pa še drugi, o katerih tu na kratkem izpregovorimo.

Komunalni program socialne demokracije pravi: *za volitve v občinske zastope se zahteva splošno, jednako, tajno in direktno volilno pravico brez vsakega dostavka*. In kako je v tem oziru v Ljubljani? Gospodujoči liberalci so proti slehernemu razširjenju volilne pravice kakor v druge zakonodajne zastope, tako tudi v ljubljanski občinski svet. Jasno je torej, da je boj proti takim sovražnim delavskega ljudstva neizogiben, in da se mora vsrati z vso ožrtostjo. V komunalnem našem programu obstoječe daljše zahteve glede šolstva, komunalnih knjižnic in čitalnic, gledaliških predstav in predavanj so sedanjim občinskim odbornikom mesta Ljubljane nepoznane zahteve. Ni nam treba dosti dokazovati, da je to resnica. Samo en vzgled. *Ljubljansko izobraževalno društvo je za neko popularno predavanje naprosilo občino Ljubljansko za izvesten občinski lokal*. In kaj je odgovoril občinski odbor? Stavljal je take pogoje za svoj vedno prazen lokal, da jih naše društvo nikakor ni moglo vsprejeti. Sploh pa je znano, da «napredni» ljubljanski mestni očetje v resnici niso prav nič napredni, ampak nazadnjaški. Njihovo skrb in zmisel za socialno zboljšanje delavstva kaže tudi nedavno ustanovljena mestna kopel. Takoj, ko se ni mastno rentirala, so šli, pa so jo podražili od 10 vinarjev na celih šestnajst. In tako bi navajali lahko dalje, kajti gradiva je mnogo. Ali to bode dovolj, že to nam kaže, da je prišel čas, da nastopimo brez ozira na desno in levo.

Vendar moramo še na nekaj opozoriti. Govorilo se je po Ljubljani, da nameravajo liberalci dati organizovanemu delavstvu dva mandata. Mi smo se temu samo smejali, kajti na pakiranje z liberalno gospodo ni nikdo mislil. No, glej — kar prinese «Slovenski Narod» sklep izvrševalnega odbora liberalcev glede kandidatov v občinski odbor. In mej kandidati se je čitalo tudi ime izvestnega I. Kende, železniškega magacinerja na južnem kolodvoru v Ljubljani. Kdo je Kenda? Kdor pozna razmere na južnem kolodvoru ljubljanskem, kdor ve, kaj počenja že zgodovinski Gutman, ta se ni čudil, da je Kenda prevzel, ali zgrajal se je nad moralno nizkostjo ljubljanskih liberalcev, ki so hoteli «ponuditi delavstvu dva mandata», ali izvolili so si za zastopnika delavstva Gutmanovega podrejenca. Sodrug! To je čin, ki se obsoja sam po sebi. In da smo na moralnem stališču «Slov. Naroda», napisali bi na adresu ljubljanskih liberalcev baš ono, kar je «Slov. N.» napisal 5. aprila tek. leta na adresu tržaške «Edinosli», seveda bi izpustili ono ponižujoče o usodnem letu, ker za nas ni nobeno leto usodno, ker rastemo, liberalci pa umirajo. In letos je baje že usodno leto za življenje liberalcev na Kranjskem. Sploh pa so se liberalci zelo zmotili meneč, da s kandidaturo g. Kende porušijo strankarsko našo solidarnost. Dosegli so namreč baš nasprotno. Železničarji na južnem kolodvoru že vedo, kako je in za koga

bodo glasovali. Vendar pa si vsi zapomnimo, kako nisko postopa stranka liberalcev, ki si prideva olepševalni atribut «napredna». Zapomnimo si ter pokažimo jim, kar so hoteli videti.

Sodrug! Občinske volitve so predurmi. Vršite svojo dolžnost kot organizovanj delavci, kot možje, zavedajoči se svojega dostojanstva. Kandidati se objavijo in razglasijo pravočasno. V vseh zadevah se je obrniti na sodruga Ivana Zinka, v Ljubljani, Cesta na Rudolfovo železnico št. 16. Shodov pa, ki jih priredimo, udeležite se polnoštevilno, da protestiramo bratski proti vladajoči kliki. V vsakem oziru na delo in v boj za pravice zatiranega delavskega ljudstva. 22. april bode pomemben za naš rastoj!

Domače stvari.

Malo pozno, ali vendar. Poslanci Ferjancič, Plantan in Gabršček so za Tavčarjem izstopili iz hrvatsko-slovenskega kluba. Kaj bodo sedaj storili, ali se pridružijo kakšni drugi zvezi bodisi kot udje ali hospitanti, ali pa ostanejo divjaki, še ni znano.

V Dubrovniku je zopet nekaj slovanskih komedijantov odigralo burko, pri kateri menda niti impreza ni prišla na svoje strošce. Ker imamo Slovani že davno to lastnost, da se moramo vedno opičiti po drugih, pri tem si pa domišljamo, da smo sila originalni, je čisto naravno, da je morala priti neka modra glaviča pred par leti na idejo, katero so drugod počasi že položili v ropotarnico. Prirejevati so začeli slovanske časnikarske kongrese. Hudic naj bi vedel, čemu. Da imajo Slovani sploh skupne interese, je mogoče, da jih imajo časnikarji sploh, nam je tudi umevno. Ali žlebedrati, da imajo ravno slovanski žurnalisti posebne interese, je tako gigriško in tako otroško, kakor n. pr. snovanje «krščanskih» čipkarskih društev. Ali človek bi privoščil tudi tem kolegom, da se vsako leto kam popeljujejo in enkrat ob melniškem, drugičrat pa ob dalmatinskem vincu fantazirajo o slovanski vzajemnosti, katere v praksi nikjer ni, če ne bi tudi to prilžnost porabili, da blamirajo slovanskega duha. Žurnalističnega kongresa so se udeležili tudi zastopniki navidezno jako radikalno-svobodoumnih časopisov, n. pr. čeških «Narodnich Listu», ali v imenu njihovega falzificiranega slovanstva se je cela družba radovoljno upognila klerikalni nadvladi, ki bolje ve kaj hoče, nego vsa «slovanska» žurnalistika. Dobro je znano, da pripadajo Slovani različnim veram; med njimi imamo rimske katoličane, grške katolike, pravoslavne, muhamedance, žide i. t. d. Ali na «slovanskem» žurnalističnem kongresu so se morali vsi verozakoni sariti pred rimskim klerikalizmom in tudi najsvobodoumnejši liberalci so ginjeni dovolili, da se je pričel kongres mnogoverskega slovanstva s katoliško maso. Dugo se seveda ta sloga ni držala; kmalu se je pokazalo, kako fantastična je cela slovanska vzajemnost, kajti bratje Poljaki in Rusini ter bratje Hrvati in Srbi bi se bili kmalu kar za lase pograbil. Znamenito je to, da je urednik v Dubrovniku izhajajočega srbskega lista «Dubrovnik» s protestom zapustil slovanski shod, ki se je vršil v — Dubrovniku. Zborovanje je odključil dolgočasni frazer, obzoraš dr. Mazzura in seveda so zborovalci telegrafirali tudi raznim slovanskim veljakom, kajpada v prvi vrsti škofu Strossmayerju, pa baronu Riegerju, drju. Englu i. t. d. Ves kongres ni bil v resnici nič drugega, kakor zabaven izlet v Dalmacijo, kajti kar je bilo pametnega sklenjeno, to bi bili gospodje tudi brez kongresa lahko sklenili, vse drugo je bilo prazno paradiranje. Prihodnja taka veselica bode v Ljubljani. Aleluja!

Iz Avstrije se je izselilo leta 1899-1900 114.847 oseb v Ameriko. Leta 1898-1899 je bilo iz Avstrije le 62.491 izseljencev v Ameriko. To število pomeni pravzaprav nekaj groznega. Omeniti moramo najprvo, da se odnosa smo na izseljence v zedinjene države severne Amerike, da pa se je izselilo

ogromno število našega ljudstva tudi v Brazilijo, v Nemčijo, v Egipt in v druge kraje. Število vseh naseljenecv v severni Ameriki od 1. julija 1899. do 30. junija 1900. iznaša 448.572 oseb proti 311.715 osebom prejšnjega leta; seveda so bili samo potniki iz medkrova šteti za naseljenke, premožnejši, ki so potovali v kajitah, niso vračunani v tem število. Od vseh izseljencev odpade torej na Avstrijo četrtina; izmed vseh držav se je največ ljudstva izselilo v Avstrijo in s Italije je prišlo 100.130, iz Rusije in s Finskega 90.787, z Angležkega in Irskega 48.237, iz Švedske 18.650, iz Nemčije 18.597, iz Danske 2926, iz se je leta 1898 izselilo 39.797 oseb iz Avstrije v Ameriko, leta 1899, pa že 114.847, tedaj vidimo, da se je število izseljencev trikrat pomnožilo. Med slednjimi je bilo 80.193 možkih in 34.654 ženskih, izmed njih 29.183 Slovkov, 22.802 Poljakov, 17.163 Hrvatov in Slovkencev, 16.920 Židov, 13.776 Madžarov, 1001 Nemec, 3056 Čehov, 2832 Rusinov, 1287 Italijanov, 672 Dalmatincev, Bošnjakov in Hercegovcev, 175 Rumunov, 34 Bolgarov in Srbov, 28 Rusov, 8 Litvance, 2 Francoza, 1 Asirec in sedem oseb neznane narodnosti. Pripomniti moramo pač, da je tu nekoliko nenatančnih dat, kajti Dalmatinci, Bošnjaki in Hercegovci niso narodnosti, temveč pripadajo menda večinoma Hrvatom, potem Srbom; bržčas je tudi nekaj Italijanov poleg. Ali zanimivo je že to, da odpade na mali slovenski odnosno hrvaški narod brez Dalmacije, Bosne in Hercegovine nad 17.000 izseljencev. Najvišji odstotek v teh številkah zavzemajo delavci, katerih je med vsemi izseljeneci dve tretjini. Naši narodnjaki, ki imajo vedno blagor slovenskega naroda na jeziku, bi iz teh števil lahko izpoznali, kam vodi njih brezmišeln politika. Ali kakor iz drugih dejstev, se tudi iz tega ne bodo ničesar naučili, temveč bodo reševali narod na svoj blazni način, dokler ga več ne bo.

Podcastnik ubil vojaka. V Celovcu so pretečeni ponedeljek pokopali huzarja, katerega je njegov lastni vodnik (Zugführer) ubil. Huzar Werrasch je prišel k streljanju na dvorišču nekoliko trenotkov prepozno. Vodnik Bothi je takoj skočil k njemu ter ga z ročajem sablje sunil dvakrat v levo in enkrat v desno ramo. Vojak se je takoj zgrudil na tla. Zdravniško preiskovanje je pokazalo, da je dobil na desni senci modro pego. Bržkone ga je vodnik pri tretjem sunku zadel v glavo, vsled česar je takoj umrl. Bothi je bil baje jako surov in nasilen človek. Ali bodo pač Werraschevi stariši izvedeli, kako je bilo s celo zadevo in kakšno zadoščenje bodo dobili za smrt svojega sina?

Strankarske vesti.

Izvrševalni odbor mora odločno gajati, da nekateri sodrugi in tudi nekatere organizacije na noben način ne izvršujejo svoje dolžnosti napram stranki in tako ovirajo njeno delovanje na vseh koncih in krajih. Na zadnjem strankarskem zboru v Trstu je bilo lani sklepajeno, da bode plačeval vsak sodrug redno strankarske doneske, katere imajo dotične organizacije ali zaupni moške pobirati in sicer je odražunati za vsakega sodruga vsaj po 2 vinarja na mesec. Dasi je preteklo pol leta, je vendar še mnogo takih sodrugov in organizacij, ki tega doneska ne plačujejo in tako vzkrčujejo stranki nujno potrebna sredstva za delovanje.

Pred kratkim je razposlal izvrševalni odbor vsem organizacijam in zaupnim odborom formule za poročila, katera je možno formulirati in doposlati stranki samo izpolniti in doposlati stranki karstemu tajništvu. Ali se vedno je mnogo zaupnih moških in organizacij, ki tudi te dolžnosti niso storile.

Resno opozarjamo sodruge, da je potrebno drugačno delo, če se zahteva, da naj tudi izvrševalni odbor koristno deluje. Prepuščati vse izvrševalnim odborom, je navada pri meščanskih strankah, v socialno demokratični stranki mora delovati vsaki njen ud, ker le tako je mogoče splošen napredek.

Pred vsem pozivamo vse organizacije in zaupne moške, naj redno odražunajo strankarski doneski ter naj pošljejo tajništvu stranke izpolnjena poročila.

Sploh je v nekaterih krajih potreba bolj odločnega delovanja. Da se isto omogoči, je pa tudi treba pogovorov. Izvrševalni odbor pričakuje, da bodo sodrugi po vseh okrajih, ki se niso storili tega, v kratkem sklicali okrajne konference, na katerih bodo uresili vse tiste predmete, o katerih je zadnji strankarski zbor sklepal. O teh konferencah je pravočasno obvestiti tajništvo stranke.

V Trstu, 10. aprila 1901.

Izvrševalni odbor.

UTRINKI.

Avstrija šteje glasom zadnjega ljudskega štetja 46 milijonov prebivalcev. Koliko je med njimi zadovoljnih, se ni naštel.

Intelligenca. Najbogatejše društvo v Pragu, »Meštanska beseda«, ki ima same debele žepe za ude, poseduje nekoliko sto tisoč forintov društvenega premoženja, ali — niti ene knjige, kaj pa še biblioteko! Najrevnejše delavsko društvo misli najprvo na to, da nabavi za svoje ude par dobrih knjig, ali intelligenca — tej menda ni treba znanosti.

Vojaška afera nenavadnega značaja se je odigrala pred kratkim v Pragu in je prišla tudi v državni zbor. Nadporočnik Budiner je ranil vojaka Zilaka s sabljo na roki, vsled česar je moral iti ta v bolnišnico. Poslanec Klotz je interpeliral radi tega v državnem zboru. Ko je prišel vojak iz bolnišnice, so ga poklicali v pisarno bataljonskega zapovedništva. V sledeči noči se je Zilak ustrelil. Pokopali so ga, ne da bi bila mati vedela, ob kateri uri je pogreb. Ko so prišli ljudje pred bolnišnico, je bilo truplo že odpeljano in brez vojaškega kondukta pokopano v nekem skupnem grobu. Razume se, da je dignil ta dogodek mnogo prahu v časopisju in med prebivalstvom.

Španski jezuiti v Avstriji. Neki poljski list javlja, da je bilo pred kratkim nekoliko jezuitov iz Španije v Przemyslu, ki so pregledovali nekdanji, pod cesarjem Jožefom II. sekvestrirani jezuitski samostan, da ga kupijo z vsemi pripadajočimi poslopji. Jezuiti, ki se morati izseliti iz Španije, nameravajo tam ustanoviti svoj kolegij. Drugega nam pač ne manjka; v Španiji so že siti jezuitov, in sedaj naj jih dobimo mi! Dober tek!

Maljevena nuna. V sirotišnici v Waizenkirchenu na Gornjem Avstrijskem je med otroci deček bolj vesele narave. To ni ugajalo predstojnici, neki nuni, pa je za to naročila ostalim otrokom, naj molijo »da bi bog nesrečnega dečka kmalu k sebi vzel!« Nuna je to dečkovi teti sama pripovedovala in tudi otroci so pravili, da morajo fantu »odmoliti« življenje. V dvajsetem stoletju! To je »idealna« vzgoja klerikalcev.

Klerikalni patriotizem. Olomuški nadškof dr. Kohn je napisal v popisno polo pri ljudskem štetju, da je njegov občevalni jezik — moravski. To je ravno tako, kakor če bi Ljubljančan rekel, da govori kranjsko, ali pa Celjan, da govori štajersko. In če dotičnik ne bi bil dr. Kohn, bi planili patentirani patrioti tudi iz »katoliškega« tabora prav hitro po takem »izdajalcu«. Seveda, nadškof Kohn — ja, Bauer, das ist was Anderes!

Kraljica pred sodiščem. Belgijska kraljica Henrieta se je peljala pred kratkim v opero, a tako naglo, da so konji podrli nekega starčka, ki je bil tako težko poškodovan, da je kmalu umrl. List »Peuple« zahteva, da se ne pokliče samo kočijaša na odgovornost, ampak tudi kraljico, ki ima navado, da se hoče vedno zelo hitro voziti. V resnici je proti kraljici uložena obtožba. Obtoženka je rojena avstrijska princeza. Ako bi bila to ostala, ne bi mogla biti tožena pred nobenim sodiščem. Kot belgijski kraljici ji mora biti prav, da jo sodnijsko preganjajo kakor katerega koli »navadnega« človeka.

Nemški veleindustrialec Krupp ki ima velikanske tovarne za topove in za oklope na ladjah, »zasluži« na leto po 21 milijonov mark. Ta ogromni profit mu znaša 40.000 delavcev skupaj, v tem ko se moč navadno zabava izven Nemčije.

DOPISI.

Z Vitea, 8. aprila.

Poročali smo že, da je viško-glinška čitalnica priredila cikel javnih predavanj. Vršila so se redno nedeljo za nedeljo. S predavanjem o vzgoji pa se je na cvetno nedeljo cikel končal. Nastalo je vprašanje, ali bode čitalnica započelo delo nadaljevala ali ne; zvedeli smo bili namreč od njenega tajnika, da je presneto težko dobiti primernih predavateljev. No, kmalu nas je vzradostila vest, da se bodo predavanja vendar nadaljevala. In sicer bode pričetek drugega cikla javnih predavanj že na belo nedeljo popoldne ob petih v salonu Travnovem na Glincah. Predaval bode profesor Maher o rdečem snegu in dežju ter o podobnih prirodnih prikaznih. Daljša predavanja pa bodo: O ženskem vprašanju, o modernih slovenski literaturi in o izvestnih točkah prava. Dan in prostor teh predavanj še ni določen. Odbor namreč še ni na jasnem, ali bi bilo bolje prirediti predavanja v soboto zvečer, ali v nedeljo popoldne. Želeli bi bilo, da se prirede ostala tri predavanja na večer. Popoldne gredo ljudje radi v prosto naravo. — Našim sodrugom na Viteu in v Ljubljani pa prav toplo priporočamo, naj se udeležujejo vseh predavanj kolikor mogoče v velikem številu, zlasti velja to za prvo prirodnoznanstveno predavanje.

Idrija, 6. aprila.

Glasilo idrijskih političnih sleparjev, zabita »Jednakopravnost«, je znesla v svoji drugi številki zopet celo kopo oslarij in lopovščin na svoje »gnojišče«. Naši liberalci so res obžalovanja vredni, ker s tem tepčastim »platcem« pokazujejo samo, da se jim mogočari že grozno mehtrajo. Kar ta otročja klika sklepeče in zmaže, je tako grozno neumno, pa vendar tako podlo, tako infamno, da je težko povedati, ali zasluži ta uboga družbica, da bi jo človek od srca obžaloval, ali pa da bi jo prav pošteno oklofotal. Tu nam pripovedujejo o nekem shodu po § 2, na katerem je zopet debitiral naš gigli Lapajne, veliki kanski uničevalec socialne demokracije, rešitelj idrijskega slovanstva in nevednež v socialnem vprašanju. Možičelj, ki se je že popolnoma privadil kršćansko socialnim maniram, pripoveduje o resoluciji političnega društva, s katerim se zahteva regulacijo delavskih razmer, razširjenje šol in železnice. To resolucijo so namreč poslali Ferjančiču in Lapajne je izražal upanje, da ne pojde resolucija samo radi lepšega v svet. No, mi se ne bomo čudili, a o gre resolucija prav za nič v svet, kajti dr. Ferjančiča že poznamo v tem oziru. Mož je že mnogo obljubil, obljub pa ni izpolnil. Mi se spominjamo, da se je leta 1899. sklenilo, temu poslancu poslati nezaupnico. Tisti, ki jo je predlagal, je sedanji neomejeni častilec Ferjančičev, naš slavni župan Lapajne. O delavskih potrebah razume ta liberalni poslanec toliko, kakor delavčeva peta o delu. O razširjenju šol klobasajo naši veljaki že leta in leta, pa ne naredi niti enega koraka naprej. Vprašanje železnice je pa danes vendar že čisto navadna trgovska špekulacija. In kar se tiče tiste resolucije, lah o pravimo, da je šla le radi kšerta in jesenskih deželnozborskih volitev v svet. Gospodi se menda že nekako zdi, da je deželnozborski mandat že nekako kislo grozde.

Pripovedujejo nam, da so šli v ime svoje stranke beračiti k zastopniku poljedeljskega ministrstva pl. Poschu, da bi se pri razdelitvi delavskih kategorij ne oziralo na zahteve socialnih demokratov, ki bi baje zunanjim delavcem prinesle slabše plače, mesto bolj-ših. Mi se lahko sklicujemo na to, da so bili zunanji delavci takrat navzoči, ko se je sklepalo o tem, da se odpravi

mnogostevilne kategorije, ki služijo samo nekaterim klečaplazcem. To zahrbtno lazenje okrog ministrov pokazuje sploh, da slava gospoda niti ne sanja o zboljšanju splošnega položaja delavcev, temveč da bi pač — če bi mogla — rada nekaterim sebičnežem pomagala, katere bi tedaj proti združenim delavcem izigravala.

To smešno glasilo ima služiti kot orožje proti vsakemu svobodnejšemu delavskemu gibanju. Prav nič se ne čudimo, da pisari ta farizejska koterija proti praznovanju prvega majnika, in da imenuje najneumnejši smok to praznovanje neumno. Politični spekulant bi potrebovali delavcev za svoje svrhe, posebno seveda v Idriji, kjer je delavstvo že po svojem številu najvažnejši faktor. Ali naravno je, da potrebuje spekulacija take delavce, kakršnih se je pred par desetletji še vse polno našlo, delavcev, ki poljubujejo ponižno roko svojim oderuhom in ki k večjemu včasih z jokavim glasom malo poberajo. Takih delavcev, ki znajo glavo po konci nositi, ki se zanašajo na svojo moč, ki so zavedni svoje človeške veljave, ne marajo naši veljaki, ker pri takih delavcih ni prostora za veljakovstvo. In ker je prvi majnik izraz take zavednosti, ker delavci s praznovanjem prvega majnika pokazujejo, da se postavljajo na lastne noge, da ne marajo več miloščine, temveč zahtevajo pravico, zato sovraži ta klika delavski praznik še bolj, kakor delodajalci. Spekulant se prilizujejo delavcem v oči, v dnu srca jih pa sovržijo, da bi jih v žlici vode utopili, če bi jih mogli.

Sploh so naši liberaloni že zvesti pajdaši klerikalcev. Ker sami nimajo dosti fraz, si izposodijo od klerikalnih kavalirjev odložena obrekovanja in psovke, s katerimi zasledujejo vsakega človeka, ki se drzne, javno nastopiti za interese proletarijata. Celo bedasta fraza o ljudeh, ki žive od delavskih žuljev, jim mora že pomagati. Mi vemo, da živi tisti, kateremu se to očitá, od prav trdega dela svojih lastnih rok; ali gospodje, ki tako visoko dvigajo svoj nos, naj le potrkajo na svoja prsa, kajti če menijo, da ne živé od delavskih žuljev, tedaj so prokleto neumni.

Konsumno društvo je liberalni kompaniji v Idriji seveda hud trn v peti. Ali delavci dokazujejo ravno s tem konsumnim društvom, da so na mnogo višji stopinji izobrazbe, kakor razni spekulant, ki se hočejo obogatiti z odiranjem ubogega rudarja.

Orožje, s katerim se bori »Jednakopravnost«, je umazano in to jo karakterizuje; za ščitom »Jednakopravnost« se ne skriva nič drugega, kakor kupčijska spekulacija. Tiste osle, ki pojdejo na tak leč, si morajo zviti modrijani še le ustvariti. Doslej jih v Idriji še ni toliko, da bi se dalo z njimi kaj začeti. Idrijska mladina.

St. Vid na Koroškem, marca.

Kadar koli se govori o avstrijskih državnih železnicah in o položaju njih uslužbencev, zatrjujejo naši mogočnejši, bodi že mali načelniki, ravnatelji, ali pa sam železniški minister, da se neprenehoma izvaja socialna reforma in da se položaj uslužbencev od dne do dne zboljšuje. Kako neresnično je to, naj dokáže sledeči enostavni slučaj. Strojvodje na tukajšnji progi so zaslužili še pred dvema do tremi leti — seveda so morali zelo varčiti in paziti na vsak kosček premoga — po 30 for. premije od oglja. Potem se je začela ta premija počasi znižavati, padla je na 28, 25 for., in sedaj zaslužijo po — 5 K., reci pet kron na mesec. Da se pa sistem prav karakterizira, naj še opomnimo, da so strojvodjem vzeli pripomočke, s katerimi so si prej sami lahko izračunali, koliko jim dostaja premije. Sedaj so podjetju na milost in nemilost izročeni, ravnateljstva in ministerstvo je pa gluho za vse klice ubogega izkoriščenega osobja. Tako je na ces. kr. državni železnici!

Sodrug, spominjajte se na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte zanj povsod!

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST.

Kaj hočemo? Pod tem naslovom je izšla v komisijonalni založbi L. Schwentnerja v Ljubljani mala knjižica kot »poslanica slovenski mladini«. Knjižica obsega uvoden članek, naslovljen »Kaj hočemo?«, potem poročilo gospoda Dragotina Lončarja na nekem sestanku, ki ima naslov »Naše filozofsko stališče nasproti liberalizmu, klerikalizmu in socialni demokraciji, ter prevod spisa prof. dr. Drtine »O idealih vzgoje«. O knjižici objavimo v prihodnji številki daljše poročilo.

Policijska kritika o »Mlinarju in njegovi hčerki«. Policijski uradnik v mestu Luckenwalde pri Berlinu je prepovedal predstavo znanega komada »Mlinar in njegova hči« na cvetno nedeljo s sledečim odpisom: »Za uprizoritev na cvetno nedeljo predloženi komad od Raupacha »Mlinar in njegova hči« je radi njegove vsebine polne kričnega babjeverstva in sladko pobožnjaških fraz nesposoben za predstavo v velikem tednu. Na temelju § 5 višje prezidijalne naredbe z dne 14. junija 1892 odklanjam torej dovoljenje. Razven tega se nisem mogel prepričati, da imate umetniško izobraženo gledališko družbo, kajti za dnevno gažo 6 mark s tridnevno odpovedjo in za vožnjo v 4. razredu se po mojem mnenju ne more dobiti umetniških moči. Kontrakti Vam bodo potom policijskega prezidija povrnjeni«.

Mi smo nasprotniki vsake policijske cenzure in obsojamo z vso odločnostjo to institucijo. Ali če mora posamezni uradnik soditi po propisih, katerih ne more izpremeniti, tedaj treba priznati, da je ta odlok naravnost klasičen. Kritika o tej jokavi tragikomediji, ki navdušuje tudi pri nas vsako leto sentimentalne in tercijske dušice, je izborna. Prav umestna je tudi opazka glede slabih gaž. Ali, ali — ako bi se vsem gledališkim podjetjem, ki plačujejo slabe gaže, prepovedalo igrati, tedaj ne vemo, koliko gledališč bi tedaj še ostalo. Ali bi imeli n. pr. na Slovenskem le po eno predstavo na leto...?

SHODI.

Grobje v Savinski dolini mese a marca.

Enkrat se nam je izpolnila želja, da smo imeli tudi pri nas shod. Vršil se je 24. t. m. popoldne. Iz Celja je prišel sodrug Schauzer, iz Trsta pa sodrug Kristan. Zadnji je govoril o političnem položaju v naši državi, o gospodarskem položaju delavstva in kmetijskega ljudstva ter o zahtevah socialne demokracije. Shod je bil jako dobro obiskan, tako da ni bilo čisto nič več prostora. Pa še nam je bilo žal, da ni bilo še več ljudi, kajti shod je bil zelo poučen in vsi poslušalci so bili prav zadovoljni. Škoda, da ni večkrat takih shodov, saj je treba našemu ljudstvu še prav mnogo pouka.

Nova cerkev pri Celju.

Dne 24. t. m. je bil tukaj nameravan ljudski shod, na kateri so se pripravljali ljudje od daleč na okoli. Shod je bil naznanjen, prostor prirejen; v zadnji uri pa je moral odpasti, kajti gostilničar se je ustrašil. Pop Gregorec, bivši deželni poslanec štajarski, ki ima vedno krščanstvo in ljubezen do bližnjega na svojem žegnanem jeziku, je toliko časa pritiskal prav po »katoliško« na gostilničarja, dokler ni odpovedal prostora. Opominjamo Gregorca, naj si za drugič stvar bolje premisli, ako mu je kaj mar njegovega žepa. Kajti ako se to še enkrat zgodi, bomo neusmiljeno tožili radi odškodnine in da bo obtoženec obsojen, je gotovo, ker za to imamo precedenčne slučaje.

Trbiž, 1. aprila.

Sinoči je bil pri nas javen shod z dnevnim redom: Kakšen pomen ima za žene organizacija in socializem? Na izbornu obiskanim shodu je poročal isti dan v Beljaku o političnem položaju, pred tem pa v Celovcu o socialni politiki na železnicah in v St. Vidu ob Glani. Sodrug Kristan je naslital polo-

žaj žene, zlasti delavke ali pa delavčeve soproje v sedanjí družbi in je dokazal, da je ona še bolj zaslužjena kakor možki delavec.

S prepričujočimi besedami je dokazal da postopajo tiste žene popolnoma napako, ki delajo možem ovire, ako se hočejo organizirati, temveč da bi si morale tudi same ustvariti organizacijo. Poročevalec je govoril nad pol drugo uro in njegov govor je naredil jako velik utis. Sploh je sedaj v Trbižu prav živo gibanje in zanimanje za socializem je tako veliko, kakor še nikdar prej.

DRUŠTVENE VESTI.

»Socialistično društvo« v Trstu naznanja svojim udom, da je vplačevanje vsakega 1. in 16. v mesecu v uredništvu »Rdečega Prapora«. — V soboto je društven večer. — Prihodnji ponedeljek ob 8. uri zvečer je odborova seja.

Rudarsko društvo podružnica Trbovlje je imelo 28. prosinca občni zbor, kjer je bil voljen sledeči odbor: Predsednik France Gradišek, namestnik Anton Groznik, zapisnikar Ivan Šnek, namestnik Anton Hribovšek, blagajničar Ivan Skorjanc, namestnik Alojzij Margole, knjižničar France Skorjanc, namestnik Jernej Hace. Pregledovalci: Vin' o Maslnak na Ojstrem, Anton Kuhar in France Urban v Hrastniku, Jože Lavrin v Trbovljah.

Za dnevnik.

Udje kons. dr. v Idriji k. 260 — L. Skok, Trst 4 vin. — J. Stih 1 k. — Leskovec 1 k. — Kaplan 20 v. — Poženel v veseli družbi v Idriji 173 k. — G. Brumen 10 vin. — L. Lapajne 10 vin. — Breitenberger 8 vin. — Potreben 10 vin. — Dermel 20 vin. — Leskovec Dobropolje 166 k. — Zablacan 1 k. — Pergman Borovlje 1 k. — Senožeče: Vesela družba pri »jeleonu« 2 k. — V pivovarni nabrano 2 k. — Prijatelj Rima 4 k. 10. — Brus nabral v veseli družbi pri Zustu 2 k. 6 v. — Predstruge: Dobropolje 2 k. 30 v. — Zbrana mladina pri Zustu; pri soc. dem. shod pri Flipetu 5 k. 56. — V Vevčah nabrano 8 k. 64. — J. Cvik nabral 1 k. 18. — Za berača Glihot 2 k. 18. — Trst: Sedan 20 vin. — Waterloo 30 vin. — Cepon, Candolini 2 k. — Rdeči hudič 20 vin. — Celje: Iz pustnih zabav 6 k. — F. Dolinar, Zabukovci 20 vin. — Shod 16. marca v ulici Geppa 12 k. 16 vin. — Prodani črevlji 4 k. — Demšar, Pangerc 2 k. — Sušmel, Trst 50 vin. — Vodopivec, Trst 6 vin. — Izkazano 90 k. 42 vin. Skupaj 158 k. 87 vin.

Prihodnja številka »Rdečega Prapora« izide dne 19. aprila.

Lastnik lista: Panek Alojz.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopac Josip.
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

Etbin Kristan
Ada Kristan roj. Ozernich
poročena.

v Trstu, 12. aprila 1901.

Zaloga in tovarna

pobištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko posloplje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franco vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Glasilo jugoslovenske socijalne demokracije.

Za Nemčijo: za celo leto
548 K.; za pol leta 274
K.; za četrt leta 132 K.
Za Ameriko: za celo leto
728 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

V Trstu 19. aprila.

O svietl so še razna napačna mnenja razširjena, med drugim to, da cvetijo tam najrasnejša svoboda. Ljudstvo in sicer v prvi vrsti »študirano«¹ ljudstvo

Na Bolgarskem je policija zaprla nekoliko voditeljev t. zv. makedonskega odbora, ki je baje nameraval na balkanskem polotoku, v prvi vrsti v Makedoniji organizirati ustajo proti Turčiji. Ker pa pri hišni preiskavi v društvenih prostorih niso ničesar našli, kar bi moglo ude odbora kompromitirati, so enega izmed njih, po imenu Sarasova, izpustili, ali postavili so ga pod policijsko nadzorstvo. V Sofiji je bil velik shod, na katerem je ljudstvo energično protestiralo proti zapiranju makedonskega odbora. Po shodu je bila

(Dalje.)

«Za domovinu mrijeti, kolika slast» —
to je prav lepo slišati v pesmi, ali v
resnici ni umiranje slast, pa naj že

človek umira za domovino, za differijo, za kugo ali za čemur koli. Posebno deplacirano se nam pa to prikaže, ako si napravimo pravo sliko o pojmu naroda ali domovine (kar nacionalisti navadno, seveda čisto po krivem, identificirajo).

S stališča resnice vidimo lahko, da so interesi posameznih delov vsacega naroda med seboj ne le različni, temveč pogosto nasprotujoči. Zlasti v našem kapitalističnem času je to očitno. Tukaj ni prostor, da bi razkladal vse razredne difference nekdanjih in sedanje družbe. A tudi površen opazovalec izprevidi kaj lahko, da so interesi slovenskega kapitalista, slovenskega podjetnika sploh naravnost nasprotni interesom njegovega slovenskega delavca. Nemški trgovec ima druge, nasprotno interese, kakor njegov nemški kupovalec i. t. d. Pa celo če ne bi bilo razredne razlike, ki je v kapitalistični družbi nujno utemeljena, se ne bi moglo govoriti o skupnosti interesov katerega koli naroda, ker že sama različna temperamentov, običnih nazorov i. t. d. provzrokuje tudi razliko interesov. Človek, ki ljubi salonsko življenje, ima že drugačne interese, kakor prijatelj narave. In da bi bila slast, da bi bilo dobro in plemenito, umreti za interese drugih — to je gotovo absurdno. Kar pa velja za kak zakon, ne more veljati samo za njegove najskrajnejše, temveč mora veljati za vse njegove posledice. Ne samo umreti, žrtvovati svoje življenje, temveč tudi žrtvovati bodisi kak del svojega imetja, svoje prostosti, svoje volje i. t. d. za utopijo nacionalizma, ni slast, dobro, plemenito, temveč je absurdno.

Često se sliši, da je socializem popolno zanikanje individualizma. Ali to ni resnica, kajti moderni socializem ima nalogo, še le ustvariti pogoje za svobodni razvoj posameznega individua. Socializem je k večjemu sinteza interesov družbe, splošnosti, in interesov individua, posameznika. Pač pa je nacionalizem ne le negacija, temveč naravnost zatiranje individualnosti. Nacionalizem zahteva od posameznikov, ki stoje v njegovem krogu, da utopijo svojo individualnost v morju nacionalnosti. Individualnost se sme le tedaj razviti, ako pristaje popolnoma v nacionalni okvir. Ali tedaj je individualnost že uničena, kajti ona je le absolutna, ali je, ali je pa ni. Obrezana in porezana individualnost ni več individualnost. Če se n. pr. pesnika sodi ali pesni v "narodnem" duhu, ali ne, tedaj se mu je že nataknilo okove na roke in zaprlo duha v skatljico. Na takih kritikah je le to značilno, da niso niti objektivne, niti subjektivne; objektivne ne, ker takih sploh ni, kajti nihče ne more odpraviti s svojim duhom v vesoljnost, da bi od onod sodil; subjektivne niso, ker kritikar ne sodi po svojih primarnih osebnih nazorih, ampak te najprvo podredi nacionalizmu in potem sodi kot kastrat.

(Dalje.)

Domače stvari.

Na shodu v Ljubljani je naznanil dr. Tavčar svojim volilcem, da liberalni poslanci, ki so izstopili iz hrvatsko-slovenskega kluba, sedaj ne pristopijo nobeni parlamentarni zvezi. Ostali bodo torej divjaki. Dr. Tavčar je rekel:

"Naša stranka je samostojna v deželi, naj poskusi tudi v parlamentu samostojno postopati, saj je brez dvoma, da bodo poslanci, če bodo postopali po načelih svoje stranke, boljši utis naredili, kakor če se bodo zatajevali in bolje imponirali, če bodo sami, kakor v družbi kacega Szajerja. Hoteli smo samozatajevanjem omogočiti skupno delovanje. S tem ni šlo. Naj bo torej naša stranka tudi v parlamentu samostojna stranka."

V teh besedah je gotovo nekaj resničnega. Da so klubi, ki obstoje iz poslancev različnih strank, samo cikle na nogah posameznih poslancev, je bilo že davno naše mnenje; a čudno je, da je prišel dr. Tavčar, ki bi vendar moral poznati hrvatske in slovenske politične razmere, še le sedaj do tega pričanja, in da je sploh kdaj verjel

v mogočnost skupnega delovanja, s poslanci à la Ploj, Spinčić, Biankini. Dr. Tavčar je govoril o samozatajevanju. V moralnih basnih in povestih starejše šole igra samozatajevanje navidežno sila lepo ulogo. V privatnem življenju je najti jako malo samozatajevanja in v navadnem jeziku imenujejo to stvar neumnost. V politiki našega časa pa je samozatajevanje poslančeve naravnost pregreha, kajti poslanec v državnem zboru ne zastopa svoje osebe, ampak volilce in s političnim samozatajevanjem ne zatajuje samega sebe, svojih interesov, temveč svoje volilce in njih interese. Kdor hoče biti fakir sam za se, mu ni mogoče prepovedati tega kakšnega moralnega ali filozofičnega stališča; ali zatajevati koristi tisočih volilcev samo radi lepšega, radi meglene sloge, zato nima noben politik pravice in te pravice niso imeli niti slovenski "napredni" poslanci.

Toda sedaj so izstopili. Samostalni hočejo ostati. Rešili so se klerikalne hegemonije. Ali ne bi mogli biti sedaj dobri prijatelji z nami?

Ne! To je treba glasno povedati. Če je izstop Tavčarja in tovarišev iz klerikalnega hrvatsko-slovenskega kluba pravzaprav tudi za nas nekako zaščena, se mora vendar strogo držati mejo med liberalci in med nami. S tem, da so bili liberalci — moralno ali nemoralno — prisiljeni na izstop, je samo izpolnjen železni zahtev političnega razvojnega zakona. Delavsko ljudstvo ni s tem izstopom prav ničesar pridobilo; liberalci ostanejo napram delavcem izven kluba isti, kakor v klubu. Naše razmerje napram liberalni frazi pa se ne more izpremeniti.

Žlindra igra po priliki od zadnjih državnozborskih volitev sem precej veliko ulogo v naši domači politiki. Njen pomen je postal tako velik, da je celo neki znani klerikalni politik in vodja dobil po njej priimek, po katerem ga poznajo po vseh slovenskih krajih. Med kmetijsko družbo na Kranjskem in med "gospodarsko zvezo", katera je med tem že zatisnila oči, se je unela huda konkurenca, ker bi bili obe radi sebi pridobili največji upliv na kranjskega kmeta. Ker se klerikalni "gospodarski zvezi" v tem tekmovalstvu očitno ni predbro godilo, je hotel dr. Šusteršič srečo korigirati, pa je naložil, naj dajejo "18 procentno" Tomaževo žlindro za 20 krajcarjev ceneje, kakor kmetijska družba, a deficit poravnava Šusteršič kot načelnik gospodarske zveze sam, le tajno mora ostati. Ta korektura sreče menda ni mnogo izdala, ker je šla gosp. zveza vendar takom zvižgat, ali povzročila je nekoliko procesov, ker se je Šusteršiču očitalo, da ima umazane roke od Tomaževe žlindre. Dr. Šusteršič, ki je tožil, je izgubil proces v dveh instancah. Klerikalci se jeze, v kolikor niso poparjeni, liberalci pa triumfirajo. Z našega stališča je stvar pač tudi zanimiva, ali da bi bila nekaj tako posebnega, kakor piše "Slov. Narod", vendar ne moremo najti. Ves proces je za nas samo dokument za to, kam vodi kapitalistično gospodarstvo. Kmetijska družba in Gospodarska zveza sta bili podjetji na kapitalistični podlagi. V takem slučaju je konkurenca sama po sebi umevna. A da se v konkurenci vsaki del poslužuje tistih sredstev, katera doseže, je že stara stvar. Pravi se, da "gosp. zveza" ni postopala "reelno". Toda o tem, kaj je reelno in kaj ne, so pojmi jako različni, in če bi se vse kupčije vršile "reelno" po kakšnem višjem, recimo etičnem ali vsaj n. pr. krščanskem nazoru, tedaj bi se moral ves kapitalistični sistem čez noč podreti. Gospodje na obeh straneh, ki se ešofirajo, kadar se razkrije kak kupčijski švindl, menda še ne vedo, da je samo dvoje mogoče: Odpraviti švindl, pri čemur mora pasti tudi vsako kapitalistično kupčevanje, ali pa varovati "kšeft", a tedaj trpeti tudi švindl.

Hrvatsko-slovenski klub je po izstopu slovenskih "naprednjakov" rešen vseh elementov, ki so le še količkaj dišali po liberalizmu. Ta klub, ki je bil le v ta namen osnovan, da najdejo slov. liberalci kako narodno podstrešje, je sedaj izgubil vsako pravico na obklerikalnih jugoslovanskih klubov, je popolnoma neumevno. Kar je od Hrvat-

ske-slovenskega kluba še ostalo, je tako čisto klerikalno, kakor Šusteršičev lepi "Slovanski centum". Doslej še nismo čitali ali čuli, da bi se bili ostanki nekdanjega "nevtralnega" kluba formalno pridružili Šusteršič-Szajerjevi gardi. Na kaj neki čakajo? Ali bi samo Ploj rad igral "prezidenta" in je klub samo za njegovo parado potreben?

Sodrug, spominjajte se

na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte zanj povsod!

Z zapada.

(Izvirni dopis „Rdečega Prapora“)

Bilo je dne 28. sučca okolo 2. ure popoldan, ko sem stal v sredini mesta Chicago ter ogledoval v oknih razne lepo razpostavljene reči. Gibanje ljudstva je bilo skoraj bolj živahno kakor po navadi, kajti bil je lep pomladanski dan. Kar na enkrat zaslišim divji hrup, najprvo za menoj, kmalu pa na vseh straneh okrog sebe. Ljudje se prično zbirati na vseh straneh; želel sem izvedeti, kaj se je zgodilo: V sredini stal je nedorasel deček, držeč v rokah novo izšle časnike, ter je kričal na vse grlo, kar je bilo tudi v časnikih na prvi strani z debelimi črkami tiskano: „Agvinaldo, veliki filipinski rebel ujet!“

Takoj se me je polotilo neko tožno občutje in ko sem se ozrl po okoli stojecih, sem zapazil jednako čuvstvo. Nihče ni pregovoril besedice, kupil je list, ter se odstranil.

Ujet(?) je bil Aguinaldo od generala Funstona, potem ko je bil izdan od svojega lastnega narodnjaka. Izdan je bil — od enega tistih, katere je toliko ljubil, za katere je bil pripravljen žrtvovati svoje še mlado življenje! Ime Iskarjota je Placido; bil je polkovnik v njegovi armadi. Judeževu plačilo se ni znano, le toliko vemo, da je moral biti ogromna svota, ki je podkupila skoro vso okoli njega postavljeno stražo. Venezuela, slavní voditelj filipinske revolucije proti Španiji bil je tudi izdan; izdala ga je njegova lastna žena pri izpovedi menihu, ki ji je pretel s pekrom, in on ga je potem izdal sveti inkviziciji.

Emilio Agvinaldo je bil rodod Malajec, iz Čavite na Filipinah; rojen je bil leta 1872. Že v mladih letih je bil pri njem opaziti um, kojega skoro pri dečku njegovih let ni bilo mogoče pričakovati. Vzgojen pri jezuitih, bi bil imel postati duhoven. Ko pa je zapazil postopanje katoliških duhovnov, ko je videl kako njegovemu narodu ušesa režejo v pokoro grehov, ko je videl bla-goslavljeni orožje, s katerim je prior (inkvizitor) glave sekal, odločil se je na boj proti vsemu kar je španskega in posebno pa kar je duhovniško. Šel je k vojakom ter kmalu dvignil med njimi revolucijo; celo najvišji častniki so bili na njegovi strani. Po smrti hrabrega Venezuela pa je on prevzel poveljništvo revolucionarne armade. Ko je istodobni španski poveljnik na Filipinah z imenom Augusti izdal proklamacijo, v koji je obljubil 25.000 dol. v (amerikanski svoti) tistemu, ki mu prinese glavo Agvinalda, oblekel se je on (Agvinaldo) sam v duhovsko obleko, prodril stražo poveljnika z mirnim „Bog z Vami“ ter tako prinesel svojo glavo, ter je prejel nagrado v zlatu. Pozneje pa mu je Augusti ponudil 250.000 doll., le ako de-želó zapusti. Z namislom škodovati sovražniku je sprejel pogodbo in odplul v Hongkong, od koder je potem vodil revolucijo in odposiljal orožje.

Ko se je pričela špansko-amerikanska vojna, obiskal ga je admiral Dewey, obljubil mu zapustiti deželo kakor hitro bo vojna končana ter jo prepustiti Filipincem, le ako mu hoče pomagati. Ko je zvezni predsednik W. M. Kinley to brzojavnim potom odobril, podpisal je Dewey in 12 najvišjih častnikov tam-mošnje amerikanske mornarice pogodbo; dali so mu 300.000 pušk, topov

in nekaj ladij, ter ga prepeljati nazaj na Filipine z ameriškano vojno ladjo. Komaj je stopil na zemljo, je takoj napadel s svojimi najmočnejšo trdnjavo «Cavite», premagal sovražnika ter vjel bil en Amerikanec tam. Drugi dan pa je napadel Manilo, ter le tako je bilo bitko. Tisti čas je bilo čitati v ameriškanskih časnikih o «velikem hrabrem patriotu Agvinaldo», danes pa ga imenujejo «rebela».

Amerikanci so mu namreč tudi ponudili 50.000 doll. na leto, ako izda in zahteva svoj narod; a tega Agvinaldo ni storil, temveč vodil je revolucijo proti novim zatiralcem.

Iskarjot Placido je torej le orodje izdajalcev v Washingtonu. Sicer pa nič ne de, ako ga imenujejo rebela, vsaj beseda «rebela» je častna postala, ter naš — ilic svobodo-mislečih Amerikancev — bo toliko bolj odmeval: «Vive la liberté, vive Agvinaldo!»

UTRINKI.

Drag vladar. Proračun mesta Elberfeld izkazuje, da je bilo za pozdrav nemškega cesarja pri njegovem zadnjem obisku izdano «okrog» 280.000, torej več kakor četrta milijona mark. In to še «okrog»; najbrže bi se bilo lahko ravno tako pravilno zapisalo «okrog» 300.000 v občinske račune. Ali to je še le polovica izdatkov. Od Elbertelda je samo z mostom oddeljeno mesto Barmen, ki je poravnalo drugo polovico. In še k temu je treba prišteti denar, katerega so nabrali navdušeni patriotični zasebniki in ki iznaša tudi pol milijona. En sam obisk nemškega cesarja je veljal torej čez milijon mark. Dragi vladar prihaja svojim podložnikom res drago!

Sv. Avguštin pred sodiščem. Okrajno sodišče v Korneuburgu se je pečalo pred kratkim z obtožbo, ki je bila vložena proti sodrugu Widholzu radi prestopka proti §. 305., ki ga je zakrivil s tem, da je citiral neki izrek sv. Avgustina. Sodišče je sicer pripoznalo, da je citat pravilen, ali da obsega prestopke omajevanja pojmov o privatni lastnini. Zato je bil Widholz obsojen na dva meseca; za sv. Avgustina je pa sreča, da je že od leta 430 mrtev, kajti tako ga državni pravnik ni mogel tožiti.

Socijalno demokratični občinski odbor v Veltrubah na Češkem je odpravil šolnino. Pouk v šolah je torej v tej občini popolnoma brezplačen.

Brez fraka ni parade! Uredniki socijalnodemokratičnega lista «Tagespost» v Monakovem so dobili pred kratkim vabilo na slavnost obkritja spomenika, ki je bil postavljen bavarskemu princurentu. Na to vabilo je dalo uredništvo sledečo notico v list: «Mi uredniki «Tagespost» smo preživeli nekoliko mučnih trenutkov. V imenu nurnberskega magistrata nam je poslal gospod v. Schuh vabilo na udeležbo pri slavnosti obkritja spomenika njegove kraljevske visokosti našega princa regenta i.t.d. Naši čitatelji naj si predstavijo, kako vroče so zatrepetala naša patriotična srca nad tem vabilom. Ravno smo si razbijali glavo, koga izmed nas naj bi doletela velika sreča, v bližini njegove kraljevske visokosti obmirati udanosti, ko smo z obalke vabila razvidili, da moramo priti v uniformi, v uradni obleki ali pa v fraku. Aj, prokleta reč! Dober svet je bil drag. Ker so socijalno demokratični uredniki samo takrat v uniformi, kadar jih posade za mazo, in ker socijalno demokratična stranka doslej še ni uvedla uradne obleke za svoje urednike, je ostal le še frak. In sedaj še le je prišlo nezaslišano dejstvo na dan, da nima niti en sam urednik «Tagespost» kosa krasne obleke te vrste. S krvavečim srcem se moramo torej zdržati udeležbe pri tej patriotični slavnosti».

Vojni minister in delavske organizacije. Francozki vojni minister André je izdal naredbo, ki predpisuje upraviteljem vojaških delavnic, arzenalov, orožnih tovarn i.t.d. da morajo vselej, kadar je treba odpuštili kaj de-

lavcev iz dela, predložiti popis dotičnih strokovnih organizacij. Kajti — pravi minister — pogostoma bi bili odpuščeni delavci v takih družinskih ali drugih razmerah, da bi bil odpust za nje hud udarec, ki bi ga mnogo težje prenašali, kakor drugi tovariši. Zastopniki strokovnih organizacij poznajo razmere posameznih delavcev in zato se imajo upravitelji vojnemu ministru podrejenih podjetij ravnati po njihovih predlogih. — Tako respektirajo uradne oblasti strokovne organizacije — drugod.

Blagoslov potom brzojava. Bratovščina sv. Mihajla za Češko je imela pretečeni mesec pod predsedništvom princa Karla Schwarzenberga občni zbor, katerega so se udeležili mnogi plemenitaši možkega in ženskega spola, ter mnogi višji in nižji duhovniki. Med «visokorodnimi» udeležniki so bili najvišji deželni marsal knez Jurij Lobkovic, princ Ferdinand Lobkovic, knez Karol Schwarzenberg, Friderik Schwarzenberg, grof Hans Ledebur, grof Karol in Adalbert Schönborn, grof Lazarsky i.t.d. Da sta aristokracija in klerikalizem prav tesno združena, je ta zbor pač ad oculos demonstriral. Papež je poslal zboru svoj blagoslov. Predsednik je naznanil, da je dobil papež potom bratovščine pretečeno leto 20.000 lir Petrovega vinarja. Pravzaprav si Kristov namestnik v teh razmerah že lahko «špendira» brzojaven blagoslov.

V Gohi na Nemškem, kjer imajo socijalni demokratje 9 mandatov izmed 20, je sodrug Bock podpredsednik deželnega zbora.

Podržavljenje rudnikov. V Holandiji je bila ustanovljena posebna komisija, ki je imela iskati sredstva, s katerimi bi se odpravila velika beda z ogljem v deželi Na Holandskem se koplje premog na 14.500 hektarih. Komisija je predložila, naj se 10.000 hektarov podržavi, 4.500 naj se jih pa prepusti zasebnim podjetnikom. Vlada je pa odločila, da podržavi vse premogoke, ako bo parlament tako glasoval.

Francozki rudarski kongres, ki je zboroval pretečeni teden, je sprejel resolucijo, ki zahteva od vlade, naj prepusti vse rudnike, katerih ne izrabljajo družbe, rudarskim zavezam. V daljnjih resolucijah se zahteva uvedbo penzije za rudarje najmanj po dva franka na dan, upeliavo osemurnega delavnika in zagotovljenje minimalne plače.

Smrten dvoboj. V Nagy-Szebeni je bil dne 11. t. m. dvoboj na pištole med nekim računskim nadporočnikom in nekim nadporočnikom od trčja. Poslednji je bil smrtno ranjen in je kmalu umrl.

V Przemyslu na Galiskem so našli v stanovanju nekoga častnika ustreljeno dekle. Med civilnimi in vojaškimi zdravniki je mnenje o tem dogodku različno. Drugi trdijo, da se je moralo dekle samo ustreliti, prvi pa pravijo, da je luknja v prsih in v obleki taka, da je moral priti strel bolj iz daljave. Razsoditi bode morala medicinska fakulteta Lvovskega vseučilišča. Preiskavo vodi sodnijski tajnik dr. Hesse. Današnji brzojav naznanja, da je preiskava brezdvomno dokazala samomor dekleta.

Rudarska konferenca.

Ljubno, 10. aprila.

Dne 7. aprila se je tukaj vršila konferenca rudarjev avstrijskih planinskih dežel. Iz vseh revirov so se udeležili zastopniki, in sicer iz Fonsdorfa, Köflaha, Voitsberga, Eizenerca, Vordernberga, Trofaiaha, Schrampaha, Tomasroita, Grunbaha, Trbovelj, Idrije, zgornje in spodnje, Zagorja i.t.d. Strokovna komisija je bila zastopana po sodrugu Muhiču, navzoč je bil tudi sodrug S. Kafi, urednik «Arbeiterstutza». Dnevni red: I. Organizacija, taktika, poročilo državne konference, II. Podpora, III. Varstvo rudarjev, IV. Časopisje.

K I. točki je poročal sodrug Zvanzger. Govornik je omenil, da je v teku

desetih let, odkar obstoji rudarsko društvo, imelo lanskega leta najbolj vroče boje, ki so začeli v Köflachu in so se pozneje razširili skoro na vse revire.

Konstatiral je, da so v raznih revirih rudarji dosegli lepe uspehe, da pa bi bilo mogoče še boljše uspehe doseči, ako bi bili tudi kakor treba organizirani. Organizacija rudarskega društva razširjena je do sedaj večinoma na vse revire, a žal da se v nekih okrajih rudarji premalo zanimajo za njo in zato bode treba ukreniti na današnji konferenci potrebne korake. O državni konferenci poroča govornik, da je bila sklicana, ker je cela organizacija rudarjev v Avstriji potrebna preosnove in da se pripravi podlaga za zvezo vseh rudarjev v Avstriji. K omenjeni točki govorili so tudi sodrugi Cobal, Grablovic, Muhič, potem se je sprejel predlog v smislu sklepa državne konference, kakor tudi en predlog sodruga Zvanzgerja, da pristopi društvo centralni zavezi vseh avstrijskih rudarskih društev od 1. julija 1901. Nadalje en predlog sodruga Grablovica, da se izreče uredniku «Arbeiterwille» sodrugu dr. Schacherlu zahvalo za njegov energični nastop v interesu rudarjev pri obravnavi direktorja Rohlitzerja. K točki «podpora» je govoril sodrug Muhič, naglašujoč, da je nujno potrebno pri vseh strokovnih društvih vpeljati tudi brezposelne, popotne kakor tudi bolnišne podpore. Ker je pri rudarskem društvu brezposelna in popotna podpora že vpeljana, bode potrebno, vpeljati tudi podporo za čas bolezn. Govornik predlaga resolucijo, da se od 1. januarja 1902 vplačuje 10 vinarjev več pri tedenskih doneskih in začne izplačevati za vsaki dan bolezn. po 40 vinarjev od 1. julija 1902 naprej. Sodrugi Cobal omenja, da bodo rudarji s tem, da se jim da v času bolezn. za vsaki dan 40 vinarjev kot bolniško podporo, gotovo zadovoljni, drugo vprašanje je, če bodo tudi pripravljeni po 10 vinarjev pri tedenskih doneskih plačevati. Govornik sta tudi sodrug Rak in Murko, potem se je sprejel predlog sodruga Muhiča, kateri pa se bode predložil na shodih vseh podružnic, ako bodo zadovoljni ali ne. K točki «varstvo rudarjev» poročal je sodrug Kafi; omenil je nujno potrebo osemurnega delavnika, kritiziral postopanje krščanskih socijalistov v državnem zboru, kjer so tudi ti možje zakrivali zavlečenje, posebno poslanec Schoiswol, in je svaril rudarje, da naj se ne pustijo vloviti od gospoda Kienzla, ki izdaja sedaj svoj list z naslovom «Bruderlade», kateri pa nima družega pomena, kakor da bi oslepil odbornike pri posameznih bratovskih skladnicah za svoje namene, namreč masne plače pri sestavljanju bilanc. Govornik priporoča, naj se obrnejo odborniki v takih zadevah na zvezo bolnišnih blagajin, ali na list «Arbeiterstutz», ki jim tudi to preskrbi in veliko ceneje kakor gospod Kienzl. Potem se je sprejel predlog sodruga Kaffa. K točki «časopisje» je poročal sodrug Zvanzger, ter je prečital tudi poslano pismo od uredništva in upravnistva «Rdečega Prapora»; konferenca je pooblastila vodstvo društva, naj potrebno ukrene v zadevi časopisja. Sodrugi Cobal je omenil, da naj se sodrugi v Ljubnem kakor tudi v drugih nemških revirih bolj zanimajo za «Rdeči Prapor» in tiskovni zaklad, potem se je konferenca zaključila. V ponedeljek na 8. aprila je bil občni zbor, na katerem so se sprejeli na konferenci predloženi predlogi. Za načelnika društva je bil zopet voljen sodrug Zvanzger, na katerega se pošiljajo vsa pisma in dopisi. Naslov je: Johann Zvanzger, Schulgasse 128, Leoben.

DOPISI.

Seantoville, Illinois, Sever. Amerika, 1 aprila.

Otroke se navadno plaši z «bav, bavom» kmetovalce s hudičem in birčem ako dovolj povoljno ne slušajo svojih — «komandantov». Enako znajo podjetniki plašiti svoje delavce, ako zahtevajo na podlagi slabe organizacije zboljšanje svojega položaja. Toda podjetnikom se takoj srce oblaži in neizrečeno lju-

Simon Kavčič.

UMETNOST IN KNJIZEVNOST.

«Kaj hočemo»?

starost in mladost!

Poslanica obsega članke: «Kaj hočemo?», «naše filozofično stališče nasproti liberalizmu, klerikalizmu in socialni demokraciji» in «Ideali vzgoje». V prvem članku že karakterizuje prepričanje avtorjev dobro označeni dokaz, da postaja «mejnarnost bolj in bolj naravnejši fakt kakor narodnost». S temi besedami je že pokazano nasprotstvo prav odkritosrčno. Kar se tiče drugega članka, ki obsega referat g. Dr. Lončarja na nekem sestanku, omenim, da je prav dobro karakterizovan liberalizem, da — v par kratkih besedah povedalo se je prav umetniško vse o tej teoriji. Proklamira se v tem članku tudi klerikalizem kod najhujši nasprotnik, kajti on pomenja «socialno-politično izrabljanje religije v osebne namene, skrb za cerkev, ki duši pravo in resnično pobožnost». Napačno pa se mi n. p. zdi, da pravi poročevalec, da zanikuje tudi soc. demokracija «veliki etični in socialni pomen religije». Programna točka «vera je privatna stvar» konstatira samo, da se politična stranka kot taka ne more pečati z bojem proti kaki religiji, ali proti izrastkom religije sploh je ravno soc. demokracija vedno nastopala in soc. demokratje kot posamezniki so morda prvi pionirji za bodočo «religijo», ki pomenja triumf človeške izobrazbe. Da, religija ima najimenitnejši etični in socialni pomen, a dokumentirati se ta pomen ne da s političnimi sredstvi. Socializem kot novo svetovno naziranje deluje v tem smislu — to je naravno; a soc. dem. stranka proglašja vero za privatno stvar nasproti strankarskim stvarem — kar je tudi naravno. Kar se pa tiče marksizma, omenim, da ni socializem marksizem, temveč da je zadnji le narodno-ekonomični nauk posebne vrste socialistev. Marksizem je sam na sebi popolnoma «vprašanje želodca» — socializem je še-le bolj splošen, je nazor. In ako ravno se je marsikateri nauk Marksov lahko moderniziral, marksizem sam na sebi ni pobit. In potem — evolucija ne pomeni «korenitne socialne reforme», temveč je tudi revolucija v tem smislu, da je njen cilj popolno predruženje razmer. Med evolucijo in revolucijo je razlika samo v potu, v gibanju, ne pa v — cilju! Potem moram — žalibog! — konstatirati, da si naša mladina še ni prisvojila niti marksizma niti socializma. Malo napačna taktika se mi zdi, če se hoče koga prepričati o nasprotstvu dveh pojmov, ki sploh nista še znana. Bernstein — in ta vendar ni marksistični «dogmatik» — citira v svoji novi knjigi prav čisto: «Moors Geliebte kann nur durch Moor sterben», torej nasprotnik marksizma postane samo marksist... S kratka, o marksizmu se je v brošuri samo negiralo, na njegovo pozitivno stran se je pozabilo... Najimennitnejši del brošure je članek «Ideali

Abditus II.

Akademije, 7. šte. je izšla z raznimi članki Kampffmeyerja, drja. Soukupa, Kruperta, Steina, Modračka itd. Uredništvo in upravnštvo je v Pragu Palackega namesti. št. 359—II.

Strankarske vesti.

Avstralska delavska stranka je dobila pri volitvah v zavezni parlament, ki so se letos prvič vršile, osem mandatov v senatu in 16 v zbornici poslancev. V nekaterih zveznih državah ima stranka velik vpliv, katerega izrablja za dosego obsežnega zakonodajstva za varstvo delavcev. V raznih krajih je že uveden osemurni delavnik kot maksimalni delavni čas.

SHODI.

V Škedenju bode v soboto ob 8. uri zvečer **ljudski shod** v Praxmarerjevi gostilni. Dnevni red: 1. Cilji strokovne organizacije. 2. Prvi majnik. Poročevalac sodrug Kopač.

Sodrugi, spominjajte se

**na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni
sklad!**

Razširjajte naš list in agitirajte zanj
povsod!

Prihodnja številka „Rdečega Prapora“ izide
dne 26. aprila.

Lastnik lista: *Panek Alojz.*

Izdajatelj in odgovorni urednik: *Kopač Josip*
Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 — Trst.

Zaloga in tovarna

pobištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah.
Ilustriran cenik gratis in franko vsakega
na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico,
ne da bi se za to kaj zaračunalo.

DELA VEC RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

Naročnina iznaša: Za Av-
stro ogrske kraje: za
celo leto 5.44 K.; za
pol leta 2.72 K.; za četrt
leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštne proste. -- Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto
5.48 K.; za pol leta 2.74
K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto
7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici
Caserma 11. I.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu 25. aprila.

V državnem zboru je bila dne 18. aprila velezanimiva debata o dogodku, radi katerega so klerikalci po celi Avstriji veselja pijani. Nadvojvoda Franz Ferdinand, sedanjí avstrijski prestolonaslednik, je prevzel pokroviteljstvo nad katoliško šolsko družbo. Kakor se smatra »nemško šolsko družbo« splošno za ponemčevalnico, tržaško »Lega nazionale« za poitalijančevalno društvo, tako je splošno mnenje, da je »katoliško šolska družba« zveza, ki ima bojne namene klerikalnega duha. Katoliško klerikalno stališče v šolskem vprašanju je splošno znano. Razni klerikalni in krščansko socijalni poslanci, mej njimi taki, ki igrajo v svojih strankah prvo ulogo, kakor princ Lichtenstein, dr. Ebenhoch it.d., so že večkrat nastopili v državnem zboru s predlogi o šoli, ki popolnoma razkrijajo odnosne klerikalne namene. Sedanja nova šola, ki itak še izdaleč ne zadostuje svobodnim zahtevam glede šolstva, glede pouka in uzgoja, je klerikalcem trn v peti, ker ni popolnoma pod njihovo komando; učitelj ima v njej vsaj še nekoliko upliva in razven katekizma se nauče otroci vsaj še nekoliko koristnih predmetov. To ni všeč klerikalcem, ki bi imeli radi šolo popolnoma v svojih rokah, da bi mogli že otroke v nežni dobi popolnoma napojiti s klerikalnim duhom. In naloga katoliški šolski družbi je, spraviti šolo zopet popolnoma v klerikalno oblast.

Če prevzame nadvojvoda, ki postane danes jutri cesar v Avstriji, pokroviteljstvo nad tako družbo, je to na vsak način značilen dogodek, katerega nikakor ni mogoče prezirati. Veselje klerikalcev, ki sodijo o trenutku, je umevno, ali njih zmagoslavje ni opravičeno. Nadvojvoda Franc Ferdinand je danes, kakor je dejal ministerski predsednik dr. Koerber v državnem zboru, privaten človek. Njegov korak je torej privaten, ne pa državni. Ako pa postane nadvojvoda cesar, bodo veljale tudi za njegovo vlado konstitucionalne določbe, in kakor sedanje vlade bodo tudi tedanje odgovorne ljudstvu, odnosno njegovemu zastopstvu. Protektorat nad katoliško šolsko družbo lahko karakterizira osebno naziranje nadvojvode, ne more pa biti merodajen za bodočo politiko države.

V državnem zboru se je razvila stvar na sledeč način:

Poslanec Kaiser je podal interpelacijo, ki se glasi:

V dunajskih klerikalnih časopisih se naznanja, da je prevzel nadvojvoda Franc Ferdinand pokroviteljstvo nad katoliško šolsko družbo. (Čujte! Čujte!) Katoliška šolska družba je vsakemu opazovalcu stvari znana kot *bojno društvo klerikalne stranke*, ki ima zlasti nalogo, *pobijati državni ljudski zakon*. (Čujte! Čujte! na levi). Vsprejen protektorat nad tim klerikalnim bojnim društvom bi torej priskrbel živahno vznemirjenje v vseh tihih krogih, ki izpoznajo nevarnost klerikalizma za državo in za družbo. Podpisani vprašajo torej ministerskega predsednika: Ali odgovarja ta vest resnici? Ali je ta korak storjen z vednostjo ministerskega predsednika in kaj namerava ministerski predsednik stonamerava ministerski predsednik? (Živahno riti, ako je ta vest resnična? (Živahno odobravanje in ploskanje na levi strani).

Poslanec Herzog: Ne bi dogodek se dotika ne le Velenemcev, temveč mora razburiti vse svobodnjaške elemente v tej zbornici in izven nje, ter jih mora navdati z največjim ogorčenjem. »Vaterland« objavlja poročilo o uspešnem deputacije predstojništva katoliške šolske družbe, ki je, kakor znano, klerikalno bojno društvo, pri nadvojvodi Francu Ferdinandu von Oesterreich-Este. Nadvojvoda je dal deputaciji na neko vprašanje odgovor, o katerem sem tem bolj opravičen, tukaj govoriti, ker je nadvojvoda na koncu audijence dejal, da se vse lahko povsod objavi, kar je rekel deputaciji.

Govornik prečita glavna mesta nadvojvodovega odgovora. Klerikalci in fevdalni veleposestniki ploskajo burno pri odločilnih besedah. Posebno močno aplavdirajo Theinfels, Schachinger, Kathrein, in Max Zedtwitz. Ko je prečital dotična mesta, nadaljuje govornik: Ako je to poročilo v »Vaterlandu« resnično, tedaj imamo opraviti z dogodkom, ki najostreje nasprotuje vsem konstitucionalnim pojmom. Kakšni uplivi so bili pri tem merodajni, nimamo mi odločevati.

Poslanec Malik: Na vsak način je bila velikanska breztaktnost!

Poslanec Herzog: Očividno je tu vsled tajnih uplivov črne kamarije član cesarske hiše na popolnoma nekonstitucionalen način posegel v politično strankarstvo in še k temu član, ki ima rekoč narode te brezimenske države neznansko osrečiti, postavil se je proti stranki in proti gibanju duhov v taki obliki, katere ni mogoče dosti ostro obsoditi. (Glasno odobravanje in ploskanje).

Predsednik: Teh izrazov ne morem pripustiti.

Poslanec Herzog: Mi Velenemci smo za te izjave hvaležni, ker vemo, kaj imamo v bodočnosti pričakovati. Mi in vsi svobodni elementi v Avstriji bomo vedeli, na kaj moramo biti nekoč pripravljeni. Svoje vprašanje do častit tega in tem gori dobro zabarikandiranega predsedništva končam: Ali hoče gospod predsednik ministerskega predsednika pripraviti na to, da nam še danes odgovori, ali je to poročilo v »Vaterlandu« utemeljeno na resnici ali ne. Sklepe iz tega bomo sami izvajali.

Ministerski predsednik dr. pl. Koerber: Nadanašnji seji so mi poslanci Kaiser in tovariši podali interpelacijo, kateri je predmet v današnjih javnih glasilih obsežno poročilo o sprejetju protektorata katoliške šolske družbe po gospodu nadvojvodi Francu Ferdinandu.

Cast mi je, odgovarjaje na to interpelacijo, izjaviti, da je odlok njegove visokosti, s katerim vlada doslej ničesar ne vé. (Čujte! Čujte!), le oseben in da je smatrati pri vsprejemu predsedništva omenjenega društva izrečene besede samo kot privatne (klici: Nepremišljene!).

Poslanec Wolf: Prestolonaslednik naj bode previden s svojim privatnimi izjavami!

Dr. pl. Koerber (nadaljuje): ... za katere nima vlada nobene konstitucionalne odgovornosti. Ne morem pa opustiti, da izrečem svoje obžalovanje, da se je o stvari na neki strani tako govorilo, kakor se ne more skladati z dolžnim spostovanjem, do katerega ima član cesarske hiše vso pravico.

Poslanec Iro: Bodoči vladar mora svoje besede premisliti!

Poslanec Herzog: Protestanti imajo enake pravice, kakor katoličani.

Poslanec Fresl (Velenemcem): Tu imate vašo vlado!

Poslanec Wolf: To bode Ferdinand obžaloval! ... Najboljši odgovor na to je: Proč od Rima!

Poslanec Malik predlaga naj se o ministrovem odgovoru otvori debata.

Poslanec Schalk: Konstitucionalno debato!

Poslanec Iro: Gleite v Pešto!

Poslanec Malik: O svojem predlogu zahtevam glasovanje po imenih.

Za glasovanje po imenih glasujejo nemški naprednjaki, nemška ljudska stranka, Velenemci, socijalni demokrati, češki radikali, od slovenskih poslancev edini Tavčar. Vsi drugi, kar jih ni zapustilo dvorano, glasujejo proti glasovanju po imenih in potem tudi proti debati.

Večina državnega zbora, med njimi Mladošehi, in seveda tudi vsi Slovenci in Hrvatje razven Tavčarja (Plantana, Ferjančiča in Gabrščka ni bilo v dvorani) je torej menila, da o stvari sploh ni treba debatirati. To je za avstrijske razmere mnogo bolj značilo, kakor nadvojvodov korak.

Na Španskem bodo nove volitve za zbornico poslancev dne 18. za senat pa dne 19. majnika.

Papež je poslal patriarhu v Lissabonu, v glavnem mestu Portugalskega, pismo, namenjeno portugalskim katoličanom. Papeža poslanik je to pismo razglasil, ne da bi bil tega naznanil vladi. Minister za zunanje zadeve in pravosodni minister sta mu to očitala, vsled česar je poslanik zapustil svoje mesto. Ta o ponižni na Portugalskem vendar niso napram vsemu, kar pride od papeža, kakor n. pr. v Avstriji.

Socijalno politični odsek državnega zbora je razpravljalo o vladnem predlogu glede strajšanja delavnega časa v rudnikih. Schuhmeierjev predlog, da se vzame za podlago specialne debate Cingrjev predlog, ki zahteva upeljavo osemurnega delavnika, je bil z 19 proti 11 glasovi odklonjen. Krščanski socijalisti in klerikalci so glasovali proti predlogu. Schoiswohl je predlagal, naj se vzame predlog subkomiteja za podlago debate. S tem bi se imelo osemurni delavnik tekom let polagoma upeljati. Za predlog je glasovalo 15, proti predlogu tudi 15 poslancev. Odločil je predsednik dr. Gross, ki je glasoval proti predlogu. Tako je tudi ta predlog padel. Kolischer je tedaj predlagal, naj se vzame vladni načrt za podlago specialne debate, ki hoče upeljati deveturni delavnik samo za premogarje, in še tu z neštetimi omejitvami. Schoiswohl je odložil referat in Kolischer je bil voljen za poročevalca. Schuhmeier je naznanil svoj predlog kot votum manjšine, isto tako Schoiswohl svojega. Delavci tu lahko vidijo, koliko prijateljev imajo v sedanjem državnem zboru.

Mornariške zahteve za leto 1902 bodo iznašale okrog 50 milijonov kron. Stroške za ladje v kitajskih vodah se ceni na štiri do 5 milijonov kron, ki bodo najbrže zahtevane kot dodatni kredit za leto 1900. Ali so pač avstrijski interesi na Kitajskem vredni pet milijonov?

(Dalje)

Interesom avstrijskih tovarnarjev na sladkor koristi, da jim plačuje država visoke izvozne premije; ki jim omogoči velikanski profit s trgovino sladkorja v tujini in povzroči, da se kupuje na Angležem avstrijski sladkor za več kakor polovico ceneje kakor v Avstriji. Interesi avstrijskih konsumentov zahtevajo ravno nasprotno: cenon sladkor, torej odpravo izvoznih premij.

V Nemčiji stojé interesi enega dela naroda proti interesom drugega dela istega naroda. Nacijsionalni gospodarski interesi se nam pokazujejo kot fikcija. V Avstriji stojé interesi enega sloja

Če se nam je torej nacionalizem kot ideja sam po sebi pokazal v luči popolne absurdnosti, vidimo njegov drugi absurdum tudi v tem, da je v svojih idejah in idealih popolnoma nezmožen. Nesmiseln v svojih predpostavah, tudi v posledicah ne more biti drugačen. Neutemeljen v ideji, tudi v realnosti ne more uspevati. Nacionalizem ni elementaren pojav, temveč umetna rastlina, ki mora degenerirati, če popiha sapica v slučajno odprti rastlinsjak. V svetu domišljije, sanjivosti ni ideologije. Je je nacionalizem lahko prav lep, v praktičnem življenju nima življenske in razvojne moči, temveč je čisto absurd.

(Dopis.)

Dr. Šušteršič, predsednik Slovenskega centra, je poslal hrvatskemu klubu pismo, s katerim vabi njegove člane, naj sedaj pristopijo centru, »ker so z istopom slovenskih naprednih poslancev odprti tizroki, ki so doslej ovirali za njeno«. Več kakor gotovo je, da bo vstopili Ploj, Spinič et compagnia, saj je vidno pod Šušteršičevo komando, pod katero so stali doslej le pri krilni še kot milost bodo morali smatrati jih, klerikalni, vohovni general, u brohotno sprejme v svoj tepi klub, in mudi to ni bilo, že prvi hip jasno, lah

sedaj izpozna, da hrvatsko slovenski klub od vsega začetka ni bil nič drugega, kakor klerikalni svindl, nastavljen liberalcem, ki so se brez pomisleka vsedli na limanice.

Celibat pri južni železnici. Grški mož je iskal pred kratkim službo pri južni železnici. Mestu mu je bilo obljubljeno in brez dvoma bi ga bil dobil, če ne bi bila prišla mala zapreka vmes. Prosilec je namreč oženjen, ravnateljstvo južne železnice pa hoče imeti samo samce v službi. Ali tu se lahko pomaga. Prosilca je južna železnica presenetila s sledečim dopisom:

V dodatku k tukajšnjemu pismu (štev. in datum) vam naznanjamo, da smo pripravili, kadar se konstatira Vaša fizično sposobnost za eksekutivno železniško službo in kadar napravite brezjavni izpit, sprejeti vas kot uradnega aspiranta za sedaj do izvršene volje Vasega zakona.

Pridite torej kak delavnik ob polu 12. uri dopoldne v personalno pisarno prometnega ravnateljstva, pokažite to pismo in prinesite obenem še manjkajoči domovinski list.

Prometni ravnatelj
(Podpis nečitljiv.)

Zakon je po mešanskih nazorih svet, ali v gotovih razmerah je ločitev zakona praktična stvar. Tedaj se je treba seveda ločiti in razdreti družino kajti postave južne železnice so vendar še bolj svete, kakor najsvetejše v družbi — družina.

Podpičmo!

Ljubljanski sodrugi, pozor! V nedeljo dne 28. aprila t. l. se vrše v okrajno bolniško blagajno volitve. Za te volitve se pripravljajo vse stranke. Pri zadnjih volitvah leta 1897 so zmagali s pomočjo liberalnega magistrata — krs. socialisti. Njihovo postopanje v tej blagajni pa ne odgovarja delavskega interesa, posebno odkar se je izvedelo, kako masne ekspenzarje se plačuje dru. Sušterski. Delavci tudi dobro vedo, da oni niso dolžni prenašati šikan, kadar potrebujejo njim pristojajočo podporo. Tudi liberalci mislijo, da se jim posreči ta zavot zopet spraviti pod svojo oblast. Tudi njim se mora povedati, da jih imajo delavci tem rajši kolikor bolj so daleč od njih. Mi toliko zaupamo ljubljanskemu delavstvu, da smo prepričani, da se ne bode pustilo terorizovati od liberalnih oderuskih podjetnikov, niti od krs. socialcev za nos voditi, temveč, da bode energično preprečilo vse račune nasprotnikov in volilo soc. dem. delavske kandidate jednoglasno.

V Ljubljani imajo liberalci Zecelo vrsto let občin v svojih krempljih vendar se jim do danes še ni ljubilo stopiti s kakšnim izdelanim komunalnim programom pred volitve. Mi imamo svoj komunalen program! V tem programu je rečeno, da nobeden član občinskega zastopa ne sme prevzeti nikakega dela za občino, ki bi mu utegnilo nesti dobiček. Mi mislimo, da mora to zahtevo, to točko našega programa akceptirati vsaka poštena stranka — tudi klerikalci! Toda mi obračamo, ljubljanski liberalci pa obrnejo. V ljubljanskem občinskem zastopu sedi nek mož s imenom Turk. To slovece ima od svojega svetovalecva lep profit. Radi tega, ker je obč. svetovalec ima mož vso mestno vožnjo in z njo lep zaslužek. Njemu je mar, blaginja in razcvet ljubljanskega delavstva, mesta! Njemu je mar za svobodo, za napredek! Sapienti sat!

POSILANO.

Česko dijaštvo je pozvalo visokošolsko dijaštvo vseh narodnosti v Avstriji, da solidarno protestujejo proti nasilju ruske vlade pri zadnjih dijaških nemirih in proti onim listom, ki zagovarjajo ruskim despotizem, ter izreče simpatije ruskim kolegom v njih boju za najprimitivnejše človeške pravice.

Izmed slovenskih visokošolcev se je odzvala edino »Danica« in sicer negativno: katoliško in Slovensko njeno stališče je zabranjelo udeležiti se tega protesta društvi »Slovenija« in »Triglav« sploh nista smatrali za vredno, da

bi sploh kaj odgovorili. Zato pa se je praško jugoslovansko dijaštvo skupno odzvalo temu pozivu na ta način, da je sklenilo na svojem zaupnem shodu 18. t. m. v. Narodnem domu na Vinogradih, kjer so bili zbrani tovariši: Andrić V., Bertić Jak., Bolč Bol., Drechler Al., Ferfolja Jos., Gabršček Fr., Čerm Gabr., Goršek M., Gregorić A., Herić Fr., Hlatac R., Jambrisk J., Jelovšek V., Kenda R., Kovčić Fr., Krestić M., Lončar D., Majhić K., Milosavljević J., Mitrović A., Novak Ju., Presel M., Rajt D., Škrinjar M., Smolec Iv., Starč Eg., Škapin K., Verbić Vl., in Wilder V., naslednjo resolucijo:

Mi jugoslovanski dijaši: Hrvati, Slovenci in Srbi, zbrani 18. aprila t. l. na shodu v Narodnem domu na Vinogradih, enoglasno najodločnejše obsojamo strankarsko pisavo vseh onih naših časopisov (n. pr. Branika, Edinosti, Obzora), ki so se ob priliki zadnjih ruskih dijaških nemirov, napačno umevajoč slovansko ozajemnost postavili na stran brutalne sile ruske vlade. Oni so s tem odobraval in zagovarjali interese reakcije vsake vrste, proti kateri se i mi doma moramo boriti z vsemi sredstvi.

Pismo iz Prage.

(Nekaj o slovanski vzajemnosti.) Dijaški nemiri na Ruskem. Protesti evropskega dijaštva. Stopen protest avstrijskih vsenčenikov. Protestskih in jugoslovanskih dijakov v Pragi. Protestni shod soc. demokratov. Daszinski. O slovanski vzajemnosti se pri nas jako veliko govori in piše. Mi Slovenci smo Slovani, ravno tako Hrvati, Srbi, Bolgari, Čehi, Slovaki, Poljaki, Rusi in Rusi. Vsi smo bratje, sinovi ene majke. Slave, spojeni v verni slovanski ljubezni, mi smo veje mogočnega slovanskega debla, tvorjamo stomiljonski narod slovanski — kdo morevbiti tedaj proti nam? Tako se pri nas o vsaki priliki »slovanske vzajemnosti« zadeklamira. A vprašali bi takega velikega vse slovani, kaj je prav za prav ta slovanska vzajemnost, na kakem polju nam jo je propagirati in do ktere meje, v čem se je vzajemnost slovanska dosega pokazalo, v čem se sedaj javlja take sadove nam je prinesla, kaj moremo z njo doseči? t. d. zadovoljnega odgovora od njega ne dobite, največkrat se bo z ogorenjem in v svetleži obrnil od Vas, breznarodnega internacionalca. (Nenarodnost in mednarodnost, to mu je eno in isto, ja sam je v gotovem oziru mednarodni t. j. vomejmen krogu slovanskih narodov.)

Naši ljudje so pri tem napačno in fantastično umevati slovanski vzajemnosti tako zbegani, da verujejo v slovanskega (severnega severa) odrešenika. Brat Čeh nam začenja pri mlado česki postancu in brat Rus pri generalu Komarovem. Doma smo največji nasprotniki vladi, tu pa tam se o antidinastični, a napram Ruskim največji bizantinisti. Svojega prijatelja vidimo v caru in njegovem regimu, a indiferentni da celo sovražni smo slojem ruskega naroda, ki našega ljubljenelega cara iz dna duše sovražijo, ki se v neznosnih bolih zvijajo pod njegovim bičem, ki se z vsemi silami bore proti njegovemu despotizmu; to je ruski neodvisni inteligent, ruski dijak, ruski delavec. Ta malo-močna peščica vojuje nenaraven, velikanski boj proti premoči carske vlade. In tu bi bila na mestu naša vzajemnost slovanska tu imamo priliko, bratiti se z ljudmi, kateri se bore proti isti reakciji, proti kateri se borimo mi doma oziroma bi se vsaj imeli boriti.

Poslednji izbruh onega velikanskega boja na ruskem se je pokazal v zadnjih demonstracijah ruskega dijaštva. Ves izobraženi svobodomiseln svet je simpatizoval z »izgredniki«, v prvi vrsti seveda dijaštvo. Dijaštvo je demonstriralo v prilog ruskim tovarišem v Bruslju, Bernu, Berlinu, v Rimu, Neopolju, Milanu, t. d.

Tudi avstrijsko dijaštvo ni hotelo zaostati za svojimi vrstniki. Hotelo je isti dan (dne 27. aprila t. l.) z mogočno manifestacijo na vseh avstrijskih univerzah izraziti svoje simpatije ruskemu dijaštvu. Značilno je, da se je ta

misel rodila tu v Pragi, v česki dijaštvu.

Razposlali so se v svrhu skupnega protesta pozivi na vsa glavna akademična društva vseh avstrijskih vseučilišč.

Pozivu so se odzvali italijanski akademiki (liberalni) z Inomosta in Dunaja nemški dijaši z Dunaju, kjer je imel voditi protestno manifestacijo »Socialwissenschaftlicher Verein«. Izmed slovanskih dijakov so se odzvali edino le Srbi iz Zagreba (Srpska akademična Omladina) in Hrvatje iz Gradca (društvo »Sloboda«). Naši dve liberalni in svobodomiseln društvi »Slovenija« in »Triglav« sploh nista odgovorili. Odgovorila je le katoliška »Danica« a protest odbila z opombo, da se ona »katoliško in slovensko društvo ne more udeležiti protikatoliškega« (protikatoliški radi tega, kar se ima izraziti simpatije ruskim — revolucionarjem in neslovanskega protesta) (neslovanski radi tega, ker se ga imajo udeležiti vsi dijaši brez razlike narodnosti). Poljski dijaši se sicer niso odzvali ali njihovi dijaški in drugi časopisi poročajo, da je večina poljskega dijaštva (avstrijskega in rusko-poljskega) nasprotno onemu protestu; pri antagonizmu in sovraštvu Rusov in Poljakov je to pač razlagljivo. Naši praški nemški tovariši niso poziva direktno odklonili ali stvar jim ni bila nič kaj prijetna. Narodni sovinitizem in in sovraštvo do vsega kar le od daleč diši po Slovanstvu je pri nemških dijaških v Pragi še v najlepšem svetju.

Kako so se vršili protesti drugod ne moram se poročati, na nekterih univerzah se priredile najbrže se le pozmeje manifestacije. Za sedaj naj sledi tu le poročilo o protestu v Pragi.

Protest česko-slovanskega dijaštva, kateremu so se imeli pripojit tudi delavci, je bil projektiran na večerj. Toda policija je prepovedala protestni shod, svojo prepoved je motivirala s tremi vzroki: 1. na shodu se hoče govoriti v prilog — ruskim revolucionarjem in to je po zakonu — prepovedano; 2. na shodu se hoče govoriti v jezikih ki niso deželni — a to zopet ni prepustno in 3. po pripravih za shod se lahko sklepa na ulicne izgrede in nemire.

Komentarja kot te famozni prepovedi menda ni treba.

Dijaštvo torej ni ostalo drugega nego omejiti se na zaupno sejo, ki se je vršila v soboto 20. aprila. Na tej seji se je sprejela resolucija, ki izreka ruskomu dijaštvu najgorkejšo simpatijo in obsoja carsko grozovlado, obsoja tudi pisavo českih rusofilskih listov, v prvi vrsti »Narodne Listi«, ki so pisali v prilog carizmu.

V imenu jugoslovanskih tovarišev so mišljenikovi govorili tovariš Lončar približno to le:

V imenu večine *) jugoslovanskega dijaštva, zbranega na zaupni seji dne 18. t. m. pridružujem se i jaz protestu českega dijaštva, s katerim protestom proti nasilju ruske vlade pozdravljamo ob enem v žrtvah carskega regima prvobornike novih, naprednih idej na Ruskem. Pri tem moram konstatirati fakt, da naši tovariši na Dunaju, Gradcu t. d. — mislim v prvi vrsti na Slovence — kateri imajo drugače polna usta svobodomiselnosti in slovanske vzajemnosti, sedaj o tej svoji svobodomiselnosti in slovenski vzajemnosti nečejo vedeti, sedaj, ko se ima pokazati, da boj za najprimitivnejše človeške pravice na de vedno odmeva tudi v naših srcih.

Da ne bi pa ta protest imel samo teoretičnega pomena ampak da bi imel za nas i praktični uspeh, sklenili smo resolucijo, s katero protestiramo proti strankarski naši politiki, za katero ne velja nasilje, če pride od brata Slovana, če tudi to v resnici boli še bolj. Z resolucijo samo pa stvar še ni končana. Najbolje bomo izpolnili dolžnosti svojega naprednega stališča s tem, da bomo skušali vedno in povsod, kjerkoli se nam ponudi prilika — in za to bodo

*) Nekateri tovariši so bili namreč proti temu, da se udeležimo protesta českih dijakov a le iz »formalnih« razlogov, čes da prihajamo prepoznati protestom, da z njim ne bomo nič pomagali ruskim tovarišem, t. d.

Op. pis.

Slovenski majski list za leto 1901 je izšel s sledečo vsebino: Federov: Spomladi (pesem). — Prvi majnik. — E. Kristan: Unvaj Jerman. — Abditus Cilji. — Federov: Mihočemo (pesem). Naroči se ga pr. upravnistvu „Rdečega Prapora“. Cena 20 vin. in poština. **Majski list** so nam zaplenili, izide druga izdaja.

Sodrug, spominjajte se na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!
Razširjajte naš list in agitirajte zanj povsod!

Prihodnja številka „Rdečega Prapora“ izide dne 3. maja.

Lastnik lista: **Pavel Alojz**.
Izdajatelj in odgovorni urednik: **Kopac Josip**.
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

POZOR!

V sojam si slavnem občinstvu naznati, da bodem 2. maja odpri

TRGOVINO

MANIFAKTURNEGA BLAGA

v ulici **Barriera vecchia št. 27**
(nekdanja *Satzingerjeva prodajalnica*)

Poskrbel bodem svojo prodajalnico z mnogobrojnem povsem novim blagom po brezkonkurenčnih cenah in sicer:

Črne in barvane snovij za moške obleke.

Velik izbor snovij za ženske kakor: **saten, perkal, piké za obleke, in bluze** v lepih risanjih. — Bogata zaloga **raznovrstnega perila**, nadalje **srajce, maje, ovrtniki in vratnice** najnovejše mode, **namizni beli in barvani pri: bele in barvana zagrinjala** na meter in gotove.

Vse po najnižjih cenah.

Založil bodem z moji prodajalni vedno dobro in povsem novo blago da bodem vstrigel želji slavnega občinstva.

Upam pa tudi da bodo *sodrug* svoje potrebne stvari pri meni kupovali.

V prodajalni se govori tudi slovensko.

F. DOBAUSCHEK

ulica **Barriera vecchia 27.**

Zaloga in tovarna

pobištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrealih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franco vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

naši rusofili že sami poskrbeli — razširjati pravo razumevanje naloge slovanstva, katera ne more biti nič drugačna od naloge drugih narodov in človeštva. *sploh: namreč pomagati k zmagi pravu in resnici.*

Ker je bil torej dijaški protestni shod zabranjen sklicalo je v nekato nadomestilo socijalno-demokratsko politično društvo javen shod na katerem so imeli nastopiti tudi govorniki iz dijaštva. Shoda se je udeležil tudi poslanec Daszynski. Ko se pokazal na govorniškem odru, bil je od delavstva burno pozdravljen. Takega izbruha navdušenja nisem imel še prilike videti: delavstvo pač ve in čuti, kdo mu stoji blizu, kdo je njegov prijatelj in zagovornik in zna tudi ceniti takega svojega prijatelja. Daszynski je začel govoriti o ruskem dijaštvu in ruskih razmerah sploh; govoril je v poljskem jeziku. Na to je proglasil vladni komisar, da ne dovoli govoriti na shodu poljski. Razburjenje, katero je ta prepoved, poizvzvalo v ljudstvu, je bila nepopisna. Komaj se je posrečilo govornikom, da so ljudi pomirili toliko, da je prišel Daszynski zopet do besede. Moral je govoriti nemški.

V svojem govoru je Daszynski najprej protestiral proti postopanju komisarja a potem začel govoriti o ruskih razmerah. Ruska krutovlada ima svoj izvor v despotizmu malih tatarskih vladarjev. Tatarsko nasilje vlada na Ruskem še danes; ta nasilje podpira v prvi vrsti duhovščina, ki ni nič drugega ko carjeva dekla, burzoazija in plemstvo. Ogromno oporo ima dalje car v analfabetični otepelosti, slepem zaupanju in vdanosti ruskega kmetkega ljudstva. (Tega je 88% vsega prebivalstva). V tem bednem, da najbednejšem kmetu sveta velja deviza: „Eden vsemogočni Bog v nebesih in eden vsemogočni car na zemlji“. Sto in sto let trpi in prenaša vso tiranijo, misleč da je njegovi nesreči, njegovemu izkoriščevanju in izsesavanju krivo le uradništvo, toda za tem uradništvom — nekje daleč je dobrotljivi oče, gosudar, batjuška car, kateri ga pride enkrat za gotovo rešit iz njegovega strašnega stanja.

In vendar se je začelo daniti tudi na Ruskem. Ideje svobode, ideje napredka se niso mogle ustaviti na vratih Rusije. Prišli so mladi inteligentni ljudje in začeli oni velikanski boj, boj napredka, svobode proti reakciji, tiraniji. Oni mala pešerica ljudi, ki nimajo nič drugega ko svoje prepričanje srce krepeče po svobodi, ki hočejo enkrat prosto dihati in imeti tudi svojo lastno voljo in privedi k temu še svoje vojak — se bori z jekleno energijo, brezmejno požrtvovalnostjo proti vsemogočnemu carizmu.

Ta hoče z nasiljem zatreti ono sovražno mu gibanje, toda zaman njegovo početje. Nasilje rodi zopet nasilje. Car Nikolaj I., car Aleksander II. sta umrla nasilne smrti, na cara Aleksandra III. in sedanjega Nikolaja II. so se poskušali atentati.

Despotizem se čuti primoranega, vreči stradaljočin tu pa tam kako drobtinico, seveda da si vzame to drobtinico pri prvi priliki nazaj in še drugega zraven.

Leto 1863. je izdal Aleksander II. nekoliko svobodomiselniji statut za ruska sveučilišča; ta statut je prišel po 15 letnem vladanju sreakcionarnega naučnega ministra Tolstaja (ta nima seveda ničesar opraviti z velikim mislecem enakega imena) je prišel ta statut faktično ob vso veljavo; formalno je bil odstranjen l. 1884. za vlade carja Aleksandra III. Po tem statutu je dijaštvo izročeno na milost in nemilost policijskih špiclov. *Vrhunec brutalnosti pa je naredba od 23. VII. 1899. s katero se mora dijak, kateri se je udeležil le najmanjšega nemira izgreda na ulici, uvrstiti na tri leta med vojake, v t. zv. kasenske bataljone.*

In k tej je uboga žrtev obsojena brez preiskovanja, brez zaslišanja pred sodiščem, le na podlagi policijske ali detektivske denunciacije.

Pri teh besedah poslanca Daszynskega je vladni komisar razpustil shod, policija je vdrila v dvorano in nas gnala ven. Zunaj je čakala ogromna množica

ljudij a med njimi primerno število policistov na konjih in peš.

Poslanec Daszynskemu je prirejala množica navdušene ovacije; čez 4000 ljudij ga je spremljalo do hotela.

Popoldne so imeli socijalni demokrati drugi shod s programom: zakaj slavimo prvi maj in kako se ga udeležimo?

Tega shoda se je Daszynski udeležil zopet in je govoril, *Isti Daszynski, kateri je leta 1896. na ljudskem taboru v Pragi govoril češkim delavcem poljski, kateri včeraj zjutraj ni smel govoriti poljski, govoril poljski je včeraj popoldne in komisarji iste vlade, čuvaji istih zakonov ga nišo motili.*

Es ist nicht alles richtig im Staate Dinemark...

V Pragi, dne 22. aprila 1901.

J. F.

NOVI ČLOVEK.

V političnem in gospodarskem boju ne pozabimo na eno: da je socijalizem revolucionarna in evolucijska moč ne le v svetu družabnih in proizvodnih redov, ampak tudi v svetu misli in občutkov. Ako zahteva novo, boljšo družbo, predpostavlja tudi nove, boljše posameznike. Družbi in samo mehanizem moči, ampak je svet živčih možganov in toplih, bijočih src. in revolucioniranje družbe je nemogoče brez revolucioniranja možgan in src. Novi svet je mogoč samo z novim človekom. Novi človek pa, — to so ne le nove politične in socijalne ideje, nego vsa nova slika sveta in življenja, novo verovanje, nove čuti, nova umetnost, nova vest, nove moralne ideje. Socijalna demokracija raste na tleh, ki so polni takih bodočih zarodkov; za to ne gre, skušati jih uvesti v sistem in spopolnjevati z njimi gospodarski in politični program. To je naloga ne le za stranko, nego pred vsem za vsakega njenega člana. „Vzgoja k socijalizmu, ta kрана Jaurés-ova beseda, izraža dolžnost, ki nam je vsem naložena in s katero imamo vse svoje življenje kaj delati. Nismo dovršni socijalisti od tistega dne, ko smo si prvič utaknili rdeči klinček za prsa in vstopili v organizacijo. Prepored človeka nove družbe ne more biti izveden čez noč. Kajti biti socijalist, pomeni biti od pete do glave drug človek, nego so povprečni predstavniki današnjih redov. Biti socijalist, pomeni ne le bojovati se proti tem slabim redom, ampak izražati v vsem svojem mišljenju in delovanju nove redove. To pomeni, emancipirati se popolnoma od starih verskih moralnih in družabnih pojmov. To pomeni, verjeti v vedo in v delo, upati v napredek in razvoj, imeti ljubezen do ljudstva in do zemlje. Biti socijalist pomeni, biti do najtajnejše žilice prešinjen z novo moralno svobodnega, zemeljskega in umrjočega človeka, ki ne potrebuje, da je dober, niti prikazni od zgoraj, niti privlačnosti zagrobnih rajev, za katerega ne obstoje grehi proti božanstvu, nego grehi proti ljudski svobodi, ljudskemu dostojanstvu, ljudski sreči. Biti socijalist pomeni z eno besedo, vzgajati samega sebe za človeka novega sveta.

F. V. Krejči.

Osemurni delavnik.

Dan ima 24. ur. Te razdeli za potrebe življenja in zdravja na tri dele. Imel bo. deš osem ur za spanje, osem za sprehranje, pogovore, igre in razne zabave, osem ti jih pa ostane za delo, katero lahko brez težave in priganjanja opravljaš in vsako uro nekaj koristnega izvedeš. Stej pa na teden šest dni (sedmi dan popolnoma prepuščajoč za počitek), pa bode na teden 48 ur za delo, na leto pa jih imaš dvatisoč petsto šest in sedemdeset.

Jan Amos Komensky

veliki učitelj, † 1670

(napisal v svoji „Didaktiki“)

DE LA VEC

Geslo : *Kdor ne zna svobodno misliti,*
ne more se boriti za svobodo.

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovenske socijalne demokracije.

Varočnina iznosa: Za Av-
stro ogrske kraje: za
celo leto 5.44 K.; za
pol leta 2.72 K.; za četrt
leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto
548 K.; za pol leta 274
K.; za četrť leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto
7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnistvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici
Caserma 11. I.

Proletarskim ženam.

Ve delavske v šolah, v uradih, v tovarnah in delavnicah, na polju in pri rudnikih, ve žene delavcev in ve, ki nimate niti dela niti moža — spomnite se, da nosite človeški obraz in da vam vsled tega pristojajo človeško dostojanstvo. Pa se vprašajte koliko resnično človeškega dostojanstva uživajte! Ker ste vboge, se morate ukvarjati z neomejenim težkim delom v raznih podjetjih in v hiši, stanovati morate v zadublih, nezdravih, nelepah prostorih, oblačiti se morate v slabe čunje, roke vam postanejo grobe, koža vam poka in se vam grbanči, a svet vas za to prezira. Svet prezira tudi možkega delavca, ker se ne more oblačiti kakor gospoda, ker ne more ubijati časa po šetališčih, po dvoranh, po gledališčih it. d. Ali večinoma prezirajo vas še bolj in vaše trpljenje je še hujše, ker ste žene. Ako je mož suženj, je vendar vaš gospodar, družba in cerkveni zakon zahteva, da bodite možu pokorne in tisoč ter tisoč mož vas ima zato za deklo, za sužnje, ne pa za svoje prave, ljubljene družice. A ve prenašate to zapostavljanje, prenašate vse trpljenje od poroda do groba, pa niti ne pomišlite, ali mora biti vse tako, kakor je, ali ne bi moglo biti morda drugače? V samotnih urah se večasi jokate, ali

Aforizmi k ženskemu vprašanju.

Piše Abditus II.

1. Revolucije v zgodovini ženstva.

Zgodovina človeštva je polna tihih, a globoko posegajočih revolucij. Vsaka doba pomenja v začetku nekaj novega, v razmerju z odstranjenim starim, tudi nekaj dobrega. Potem pa postaja doba zopet vedno starejša, raste vedno naprej in raste končno v ekstremnost — nova revolucija pride, negira pravico do življenja ekstremni dobi in zmaga končno v smislu temeljnega naravnega zakona, zakona napredka. To je večna, ponavljajoča se igra...

Če prelistamo knjige enega največjih rčenjakov in zgodovinarjev prehistorične dobe, *Lewis Morgana*, katerega navki priznavajo se dandanes že splošno kot pravilni, ozirati se moramo na dobo ženstva (ozn. čeno z besedo „materinsko pravo“ (Mutterrecht). V času tega stanja ni bila še monogamija t. j. enoženstvo, današnja forma spolskega življenja, znana. *Promiskuiteta*, to je stanje, v katerem so živele spolsko vse žene z vsemi moškimi, je bila prva oblika. Otroci, ki so izhajali in tega spolskega življenja, naravno niso vedeli za svojega očeta, pač pa za mater. — Zatorej tudi ni bila žena sužnja, ampak ne samo jednako, pravna, temveč tudi vladarica, ki je imela sedež in glas v vseh važnih zadevah. Materinsko pravo je imelo komunističen značaj: privatne lastnine ni bilo. Vsakodnevno

Spolsko življenje omejilo se je vedno bolj na bolj iz preje označene promiskuitete nastala je „generacijska družina.“ Spolsko življenje, omejeno je tukaj že tako, da občujanje samo člani ene in iste generacije med seboj. V generacijski družini pa kakor tudi v nje sledeči formi „panatna družine“ naslji bodemo se vedno materinsko pravo. Ali priznajoče je nastopal močnejši spol, pri boril si je vedno več pravic in privilegijev in preje enakopravna da celo suverena žena, je postala sužnja. Ustanovila se je privatna lastnina in v njenem razvoju je

solze vam ne olajšajo duše, temveč napravijo le vaše oči motne ter pospešujejo vaše ostarjenje v mladih letih.

A vendar imate človeško lice, porojene ste kakor one srečnejše žene, ki uživajo vse krasote sveta, kri v vaših žilah je ravno tako sestavljena, kakor kri v žilah grofove, knezove, kapitalistove soproge, kateri morate služiti, a ona vas zato zanima. V glavah imate možgane, ki so sposobni misliti, v prsih imate srca, ki znajo čutiti. Toda zatajevati, moriti morate svoje misli in svoje občutke, ker ste reve, ker se želje, ki bi se utegnile poroditi iz sodelovanja vaših misli in vaših čutov, ne morejo uresničiti.

Ne morejo?

Ali je to res?
Dà, dà, to so vam rekli stokrat in stokrat tisti, ki sovražijo vaše želje in se jih boje, ker mislijo, da bi sami kaj izgubili, ako bi se vaše želje uresničile. A mislite tudi samo enkrat. Ali je res, da mora biti tako suženjstvo na svetu? Ali je res, da morate ostati zatirane, dvakrat zatirane, ker ste uboge in ker ste žene?

Ne, ne, to ni res.

Tisti, ki vas tako uče, so krivi učitelji. Resnica pa pravi, da bi bilo na svetu lahko vse drugače, ako bi ljudje naredili druge razmere. Med temi ljudmi ste pa tudi vi in v delu za

postala tudi žena samo-lastnina samo stvar v hiši vladujočega moža. Komunizem je izginil in z njim vsaka ženska pravica. Preje je bila zvestoba nekaj popolnoma neznane, zdaj pa se je pričela smatrati kot dolžnost žene. Med tem ko si je zadoščal svojemu nagonu neoženjeni mož lahko pri staroviških prostitutkah, ki so takrat tudi stopile prvič na plan, ko si je zadoščal tudi oženjeni mož lahko pri drugih ljubicah in podženah, kar takrat še ni bilo nemoralno in sramotno — namenjeno je bilo žensko življenje samo olepšavanju in oslajanju možkega.

To je bila prva revolucija v zgodovini žene, katera je ustanovila vsemogočna avtoriteto „Moža“...

Takrat pričela se je tudi bolna ljubezen v vseh svojih varietetah. Spolski nagon, ekstremno vzgojen, se je spajal z idejo, da je potrebno oživati kolikor mogoče in če tudi na najnesramnejši način. Tačasni nazor je imel nekaki epikurejski značaj v slabem zmislu te besede. Nenaravno zadoščenje spolskega nagona je privedlo do tega, da so možiki moške, ženske druge ženske ljubile; — „lesbični ljubezni“ pripadala je celo pesnica Sappho in v svojih najimenitnejših pesmih je slavila strastno svoje ljubezen do različnih deklet.

Naj infamnejši grehi rimskega cesarstva
bili so torej posledice preje označene re-
volucije. Naravno je bilo da je zopet pri-
šla nova revolucija — največja revolucija
vseh časov, *krščanstvo*.

Krščanstvo je vera in naziranje potlačenih, v suženstvu živečih, podjarmljenih obojev. Jezus ni govoril podobnih mogočnijem, on je popotoval med proletarjatom in temu proletarjatu ki je živelo brez nadno v suženstvu, je prinesel novo upanje. V tem njegove bede in revščine je postavil zopet sveto zvezdo. Brez ideala blodečim je pokazal zopet neki cilj. Naravno je, da si je žena potlačena in podjarmljena, najprva poprijela te nove misli. A sklepi krščanstva so bili sezidani na napačnih premisah ..

Kršćanstvo je videlo *pohotne* grehe ne-

svobodo, za človečnost, za pravico, imate ravno ve ogromno nalogo. Brez vas ne more biti nikdar svobode, zato vas skušajo sovražniki svobode vedno pridobivati za svoje namene in ve jim prepogostoma služite, puščate se zaslepiti, pomagate nazadnjaškim duha, morem struam, pa ne izpoznate in ne razumete, da ubijate s tem svojo lastno srečo, da jemljete s tem svojim lastnim strankom upanje v boljšo bodočnost.

Vas naravní poklíče, je, da postanete matere — pravijo tisti, ki vam ne privoščijo svobodnega razvoja in vam priznavajo samo polovico človeškega dostojanstva in človeških sposobnosti. Isti ljudje, ki tako zanikujejo pravico do svobodnega razvoja, vseh vaših dobrih lastnosti, vseh vaših zmožnosti, vas pa vendar gonijo na tako delo, ki ubija vaše zdravje in zdravje vašega zaroda.

Da, narava je tako uredila, da postane žena mati, ali ljudske razmere zakrivljujejo, da morate biti nehoté svojim otrokom bolj matče nego matere. Te razmere vas silijo, da morate biti slabe matere, še preden ugledajo vaši otroci ta svet, in ne morete jim biti dobre matere, kadar ugledajo življenje in kadar se začno razvijati.

A ve ljubite svoje otroke! Tedaj pa poskrbite, kolikor je v vaših močeh, da postanete lahko tako dobre matere.

naravnega nagona. Pomenilo je reakcijo proti njim. Mesto pa, da bi privedlo spolski nagon iz ekstremnosti zopet v naravnost, je stopilo zopet v drugo ekstremnost, v askozo. Vir zla je sužnost žene, ne pa žena sama, kakor nazira krščanstvo. Odskriniti bi se morala sužnost, ne pa žena. A krščanstvo je napovedalo boj proti ženi. Dokaz temu so različni izreki naslednikov Jezusa, v prvi vrsti svetega *Augustina*, ki je ta nazor preciziral z besedami, da je dobro oženiti se, a boljše samski ostati. Dokaz temu je faktum, da je krščanstvo vepa samostanov, izoliranih rkvvenih zavodov, skraćka vera askeze in če bi sploh vse svetovno naziranje bilo popolnoma krščansko, imeli bi svet bolnikov. Dokaz temu je ustanovitve duhovniškega celibata i t d.

Kršćanska teologija večinoma ta dejstva ne zanika. Le posamezni teologi hočejo poravnati nasprotstvo med ženo in krščanstvom. Oni pravijo, da je ravno krščanstvo emancipiralo žensstvo iz suženstvo, da že Jezusov čisti nauk "ljubi svojega bližnjega kakor sam sebe" pomenja enakopravnost žensk. To pa ni istina, in sicer iz sledečih razlogov: prvič moramo že kar naprej konstatirati, da se ta Jezusov nauk nikoli ni uresničil; Jezus si ga je morda mislil kot princip, a njegovi nasledniki so ga smatrali za postransko stvar. Računati se pa mora s tem, kar je, ne pa s tem, kar bi moralo biti — torej z asketičnim krščanstvom, ne pa z "ljub zuijo do bližnjega." Drugič si pa tudi lahko vsakdo konstruirá omejeni nauk po svoji volji. Kaj je ljubezen? Ta pojem sam na sebi ne eksistira, temveč je vedno tesno zvezan z kakim drugim; imamo torej n. pr. splošno ljubezen materinsko ljubezen i. t. d. Seveda, porečejo p. t. teologi Jezus je mislil vseobčno ljubezen, je mislil smar, po kateri se ne sme bližnjemu ničesar zgoriti, česar se samemu sebi ne želi. To je že bolj praktično formuliranje tega nauka, a krščanstvo uresničilo ni prav nikoli tega, kaj ti drugače bi moralo biti proti askezi. Sploh se mi zdi takozvana "vseobča ljubezen" nonsense, torej nekaj, kar ni. Ljube-

kakor bi bile rade. Uprite se z zavednimi možmi vred temu krivičnemu družabnemu redu, v katerem ne morete nikdar doseči popolnega človeškega dostojanstva. Stopite pogumno v vrste tistih, ki se bore za svobodo in pravico, za novo družbo; za nov svet, v katerem boste tudi ve lahko prave žene in prave matere.

Ada Kristan.

Domače stvari.

V »Soči« daj znan slovenski politik socialnim demokratom, do katerih goji simpatije in katerih znanstveno podlago pridno proučava, dobre svete glede njih postopanja napram slovenskemu liberalizmu. Njegovo mnenje je, da bi slovenski socialisti morali priznati liberalcem ter jim vsaj pasivno pomagati, da bi se razvijali. Člankar opisuje verjetni razvoj socializma iz liberalnega gospodarstva in meni, ker pri nas liberalizem še ni dovolj razvit, bi morali socialisti dati liberalcem mir, dokler ne pridejo do prave moči. Pri tem se sklicuje gospod člankar tudi na Bernsteina. In iz vseh premis izvaja sklep, da so ljubljanski socialni demokratje grešili, ker so v tretjem razredu pri občinskih volitvah postavili kandidate. Mi odgovorjamo na to popolnoma mirno in s prepričanjem, da je pobijanje liberalizma na celi črti eminentna naloga slovenskih socialnih demokratov. Premise gospoda člankarja obsegajo nekoliko pomot; ako se te odpravi, pade njegova argumentacija sama po sebi.

Socialistično gospodarstvo se nedvomno razvija iz onega gospodarstva, ki se navadno imenuje »liberalno« ali »manstersko«. To gospodarstvo pač varuje in pospešuje »liberalna« politika. Ali pod to besedo si ne smemo domisljati tistega, kar izraz »liberalno«, »liberalizem«, »liberalci« izhajajo od libertas, liberta, liberté: svoboda. Po tem bi moral biti liberalizem politična struja svobode. Mnogi to res mislijo. Ali v tem je velika pomota, kajti moderni mansterski liberalizem v gospodarstvu in v politiki je faktično znikanje svobode. Podlaga temu liberalizmu je navodno »svobodna igra moči« — »das freie Spiel der Kräfte«. V de-

janju ne obstoji niti to, ker je mansterski liberalizem nekatere moči že pred začetkom te baje svobodne igre zaslužnih, jim porezal peroti in tako naredil svobodno igro nemogočo. A s tem še ni laž liberalizma popolnoma označena. Strankam je prosto, da se imenujejo, kakor se hočejo in ako obstoje stranke, ki se imenujejo »socialne« ali »socialistične«, pa so v resnici vse kaj drugega, se tudi tupatam kaka stranka imenuje »liberalno«, ki niti po mansterskih nazorih ni liberalna, prav tako pa so tudi po imenu neliberalne stranke lahko mansterske. Evdalni plemenitiši so danes po večini v gospodarskem oziru »liberalni«, dasiravno si ne dajejo tega imena. Tudi klerikalci, ki imajo kaka industrijalna podjetja, so manstersko-liberalni. Na ime kake stranke torej ni ničesar dati in če se kranjska narodno-napredna stranka priklada epitet liberalna, ni s tem še nič rečeno, zlasti pa s tem ni dokazano, da bi morali socialni demokratje čakati na njen razvoj, preden bi sami nastopili. Liberalizem je sopro- vzročil postanek socialne demokracije, a ni je rodil. In tisti hip, ko je socialna demokracija izpoznala svojo nalogo, jo ima izvajati radi svojega cilja in radi delavnega ljudstva, ne pa čakati, da se liberalizem povzpne na svoj vrhunec ter se potem sam strokoti. Ako bi delavci tako lahko čakali, dokler ne pride tisti trenutek, sploh ne bi bilo treba socialne demokracije. Ali poslednja ima naloge za bodočnost in za sedanjost. »Soči« člankar se rad sklicuje na Bernsteina, misliti bi se torej moralo, da mu je sedanjost še bolj važna, nego bodočnost. In ravno sedaj naj bi slovenska socialna demokracija držala roke križema in pustila, da liberalci delajo, kar hočejo? Tisti slovenski liberalci, ki se sami niso pojili svoje zgodovinske naloge? In ki so postali sploh nesposobni za izvajanje vsake večje naloge?

Socialna demokracija ima v sedanjosti glavno nalogo, delavsko ljudstvo okrepiti in je narediti sposobno za brezpogojno ruini boj. Kako naj zado- sti tej nalogi, ako se ne postavi po robu tistemu liberalizmu, ki jemlje delavskemu ljudstvu vse moči in ne gane niti prsta, da bi zboljšal njegov mate-

srednoveškega tlačnega kmeta je stopil moderní proletarce. Meščanstvo zmagalo je pod geslom »liberté, fraternité, égalité« — a svoboda bila mu je le svobodna konkurenca, bratstvo bilo mu je zveza z enakim mu, mogočim elementom, enakost je zahtevalo le v dolžnostih, ne pa v pravicah. V Parizu postavila se je žena na prestol pameti. Kakšno stališče pa v istini zavzema žena kapitalistične družbe? Kapitalizem temelji na monogamiji — a kakšna je ta monogamija? Jednako zasluži samo tedaj ta ime če je mejnarodna, mejkonfesi- onalna in mejspolska — kako pa to stoji v kapitalistični družbi?

Kapitalistična družba je krščanska, seveda bolj v Avgustinovem smislu kakor v Jezusovem. Njegov ideal je še dandanes derviš ki sedi mirno in moli, moli... tiči delajo gnezde iz njegove brade, a on moči... blato mu teze po obrazu in nadležna golazen ga muči, a on moli in moli... Seveda, malo je teh idealnih kristjanov, večinoma pa je človeštvo navdahneno materialistično-epikurejsko, zopet seveda v slabim smislu besede. Današnja družba je krščanska, a večinoma je to krščanstvo samo površno, samo pobožna dekoracija, ki pokriva najnižje mislečo bestijo. Današnja družba goji sistematično laž in hinavstvo — cela otroška vzgoja, cela pedagogika temelji na teh stebrih — goji najnižji egoizem na jedni strani, uničuje pa na drugi strani vsako osebnost, vsako individualiteto, tako da je sodobno človeštvo armada avtomatov.

In kakšno je stališče žene v tej družbi? Ljubezen, tisti čisti, najimenitnejši človeški čut, katerega proslavlja poezija, vtaknilo se je dandanes — kakor vse stvari — v »dostojno« obleko, v zakon, na katerega sta vzeli crkev in država privilegij. Vze- mimo torej zakon, katerega proslavljajo od navduševanja živeči optimisti kot sveto in nedotakljivo uredbo, ter ga analizirajmo.

Dve osebi, kateri se hočeta vezati za celo življenje, morata v prvi vrsti misliti, bodeta li mogli živeti skupaj ali ne. Poznati se morata popolnoma. Zatorej, zdi se mi, tudi nauk enega najimenitnejših duhov moderne

rijalni položaj. Ravno ljubljanski občinski svet nam je klasičen primer za indiferentizem, še več, za sovraštvo slo- venskih liberalcev do delavkega stanu. Leta in leta obljubujejo slovenski mestni ateki, da bodo razširili volilno pravico za občinski zastop. V resnici so se enkrat samkrat polotili volilne reforme in takrat so bili nazadnjaki. Hoteli so namreč ženam vzeti še tisti kosček volilnega prava, kar ga imajo že leta 1896. so sekli, da studiraju vprašanje delavskih stanovanj, o katerih je ljubljanski magistrat sam priznal, rih je ljubljanski žalostna. A do danes- da so skrajno žalostna. A do danes- njega dne ni storil prav ničesar v tej zadevi. Mesto oddaje dela, a za delavce pri teh delih se niti ne zmeni. Skratka: Vse delovanje ljubljanskih liberalcev v mestni občini je delavcem sovražno. In socialni demokratje naj to mirno gledajo?

»Soči« člankar vpozarja na napredke občinskega socializma. Ali kdaj smemo pričakovati v Ljubljani socialističnega občinskega gospodarstva, ako se socialistični delavci ne bodo sami polotili stvari? Mar ga pričakuje pisatelj »So- činega« članka od naših liberalcev? Kaj jih še ne pozna dosti temeljito?

Ali njemu se gre za boj proti kleri- kalizmu. Dobro. Tedaj naj pusti libe- ralce umreti, kajti oni samo ovirajo ta boj. Za tak posel je treba odločnosti, katere slovenski liberalci nimajo. Par- surovih notic v »Slov. Narodu« proti posameznim osebam, ki imajo slučajno talar ali kuto na sebi, ne pomeni boja proti klerikalizmu. In s tem, da drže gospodstvo Ljubljane v rokah, tudi ne pobijajo klerikalizma. Stranka, ki je vedno pripravljena na kompromise s klerikalci, katera trpi, da sede njeni zastopniki par mesecev v klerikalnem klubu, katera vidi rešitev slovenskega naroda v tem, da bi ga spravila izpod komande latinskega klerikalizma pod poveljništvo grškega klerikalizma, ka- tera svoje krščanstvo pri vsaki se tako neumestni priliki naglašuje — taka stranka ni vez proti kleri- alizmu in nima prave zahtevati, da se ji prepušča vo- dilno ulogo v proti klerikalnem boju. Čim prej izgine, tem bolje je za delavno ljudstvo. Boj za svobodo morajo tudi pri nas prevzeti krepkejši, čilejši, odločnejši, mlajši elementi. Boj proti

dobe, Friderika Nietzscheja, jako dober, ki pravi: »V stanju zaljubljenosti ne sme vsi žeti.« Zaljubljenost je n-kako moralna pijanost, ki pride in mine. In kadar mine, vidi človek vse v popolnoma drugi luči nego preje. Današnji človek pa nima tiste moralne moči, da bi z mrzlo krvjo premi- slil, kajti napačna, dostokrat zločinska, naša pedagogika vzgaja ga v neki natvno — sentimentalni smeri. On ne ve preje niti o življenju in njega prodirajočih proble- mih; v navzočnosti mladeničev ali mlade- denk govoriti resno v spolskih vprašanjih, je dandanes še pregrešno; marsikatera bur- zoacijska manica bi prepovedala svoji hčerki čitanje Zofke Kvederove, kakor je to povdar- jala z komičnem ponosom bedarije slavna Marija Ana v »Slov. Narodu«. In tako pri- de mladi človek, posebno mado dekle, na- krat v »življenje«, dvakrat se obrne in še stoji pred oltarjom... Potem pride seveda moralni maček!

Na drugi strani bi mogla biti za pravo življensko zvezo merodajna samo in izstju- čeno ljubezen. Dandanes pa je ljubezen po- polnoma postranska stvar, glavno je pa materje na, denarna stran. In vsled tega je vsa vzgoja mladih ljudi namerjena na to, da se dobi takozvano »dobro partijo«. Za žensko je zakon dandanes same institucija za dobro življenje, za možkega samo obli- gatna »domača peč«.

A o tem predmetu pozneje več!

Zgodovina ženstva pripravlja se zopet k novi revoluciji. Posamezni duhovi so že re- volucionirani, povsod se giblje; ustanovilo se je emancipirsko gibanje ženstva. Ono po- raste, če bode moderno. Moderno pa je le tedaj, ako se najprve emancipira, osvobodi samo od vseh zastarelih predsodkov, od dog- matike naše hinavske morale, od vsega starega.

Svet se pripravlja za spremembo svojega nazora. Boj žene pa ne sme biti izoliran, tem- več mora iti s splošnim emancipirskim giban- jem vseh terpinov. Kajti sprememba svetovnega nazora v modernim, novem smislu pomeni tudi za ženo slobodo in kar je še bolj pro- tično, enakost.

Torej, proletarke — »allors enfants«.

žen je samo individualna, v obče, v sploš- nosti velja pa boj in boj je bil vedno in bode vedno najimenitnejši činitelj vsega življenja. Tudi socializem ne bode odstra- nil boja, pripravil ga bode samo v lepe forme, humaniziral ga bode.

Mesto da bi krščanstvo rešilo ženo od sužnosti, zakopalo jo je še globokejši. V srednem veku, ko je triumfiral krščanstvo, imamo še žensko stanje v tem znamenju, imamo tudi n. p. tisti nizki »jus primae noctis« (pravico prve noči), ki je ravno tako značajan, kakor oni orkveni zbor v 9. stol. na katerim se je debatiralo dolgo v velevažnem vprašanju, ali ima žena sploh dušo ali ne, in se je končno z enim gla- som večine sprejelo od častitih orkvenik očetov, da ima ženo res dušo. Suženstvo žene je postajalo vedno večje in sramot- nejše. In prišla je nova revolucija!

Dr. Martin Luther je bil novi revoluci- jonarec. Gibanje, katerega je povzročil in katero je znano pod imenom »velike refor- macije«, ima za naš slučaj zanimivo dejstvo, da ni namerjeno proti ženi.

Luther sam, nekdanji menih, se je ože- nil in razglasil spolsko življenje kot na- ravno potrebo. Naj se misli o njem dru- gače, kakor se hoče (tudi meni je Luther v marsikaterim oziru preveč »katoliški«; n. p. v svojem prav srednoveškem nazoru v pameti, katero imenuje »vine Teufelsdrina«), istinito je, da so on in po njem njegovi učenci nas protovalci katoliški askezi v spolskih stvareh in z vsemi njihovimi izrast- ki; istinito je tudi n. pr., da je še danda- nes protestantski duhovnik lahko ožen- jen. Da torej ta vera ne pozna celibata. Re- formacija je imela veliki pomen, a ni imela tistega uspeha za ženo, katerega bi bilo pričakovati.

Pridimo torej na novo revolucijo člove- štva, ki se je tudi pojavila v krvavih bojih na barikadah — na spremembo družbe v kapitalistično državo. Kapitalizem se je usta- novil z zmago meščanstva — namesto sta-rega aristokrata s toliko in toliko prama- mio in preočetov je stopil buržoa, denarni aristokrat. Namesto staroveškega sužnja in

upam, sem tudi dokazal s pomočjo števil iz poročil obrtnih inšpektorjev. Ker pa kapitalisti nikoli dobrovoljno delavnika neskrájajo, in jih k temu mora vedno delavstvo samo prisiliti — je torej čista jasno, da je le vstred pritiska razrednega gibanja in strokovnih organizacij zavednih in požrtvovalnih delavcev bilo doseženo omejenjano skrajšanje delavnikov.

Mislím, da je s tem popolnoma zavrnjeno mnenje mladih in nepozrtvovalnih delavcev, ki le po zaslugi svojih organiziranih sodrugov živé jedno, dve, štiri ure več kot ljudje — «da se z organizacijami nič ne opravi».

Delavci, na delo! Pristopajte k svojim strokovnim organizacijam. S tem utrdite svoje vrste, ki se bodo ne le lahko branile najljutejših napadov s strani kapitalizma, ampak tudi same napadale.

S. K. G.

UTRINKI.

Izstop duhovnika. V Belgiji je duhovnik, Abbé Benard, izstopil iz cerkve, kar je povzročilo veliko pozornost, ker je mož v znanstvenih krogih dobro znan. Abbé Benard je bil najprvo pri jezuitih, ali že mnogo let ni opravljal duhovniške službe, temveč je studiral in predaval prirodne znanosti. Že osem let je nosil sufano samo radi svoje stare matere. Za klerikalce, ki so vedno citirali Benarda, češ da je najviša veda lahko združena s katoličanstvom je stvar zelo neprijetna. Še bolj pa za vlado, kajti Benard je profesor na vseučilišču v Gentu. Vprašanje je, ali ga bode vlada sedaj še pustila na tem mestu ali ne?...

V mestu Genf na Švicarskem živi 210 milijonarjev. Ko so pa nabirali za zdravilišče za jetične, so se pokazali milijonarji kot veliki umazanci. Proračun za stavbo je bil narejen na 350.000 frankov, 70.000 pa za pohištvo. Nabrali so pa vsega skupaj samo 181.000 frankov, in sicer skoraj vse med srednjimi sloji in delavci.

Kanibalizem na morju. «Newyork Herald» poroča: Jadrnik «Angolo» je zapustil 17. oktobra 1900 luko Cavite na Filipinih proti Singaporu. Šestega dne ponoči je vrgel vihar ladilo ob skalo, da se je razbila. 27 mož se je hotelo rešiti s čolni, a požrli so jih valovi. Drugi so se vzdržali na vrveh jamborjev do jutra. Drugi danje bilo morje mirno in naredili so si iz ostankov ladije dva plava. Pet mož je šlo na manjši plav, 12, med njimi kapitan, pa na večji. Že drugo noč se je potopil mali plav, večji plav pa je plaval 25 dni po morju, noseč 12 obupanih mož, ki niso imeli nobene hrane. Živelí so se z morskimi rastlinami, s svojo obleko in celo z usnje svojih čevljev. 25. dne se je plav na vsled mirnega morja ustavil docela, in tako so stali nesrečniki sredi morja nepremično. V tem strašnem položaju se jih je lotil obup, in nekateri so res zblazneli. Neki Francoz je zgrabil veslo ter razklal z njim glavo tovarišu. Nato si je utesil željo z njegovo krvjo. Ko je hotel začeti žreti njegovo meso, so vrgli tovariši truplo v morje. DrugEGA dne ga je hotel Francoz ubiti zopet nekEGA tovariša. Ker ga v njegovi besnosti niso mogli ukrotiti, so se ga rešili s tem, da so ga ubili. Njih lakota pa je dosegla vrhunec. Vrgli so se torej na truplo ubitega Francoza in ga jeli. Nato so ubili vsak dan enega izmed sebe. Trije mornarji so se vrgli iz strahu pred ubojem sami v morje. Po 42 dneh sta ostala le še dva. Opazovala sta lačna in žejna drug drugega ter kakor dvoje krvoločnih zverij pazila na trenotek, kdaj bodo mogli ubiti drugega. Bila sta že malone blazna. K sreči sta zagledala v bližini zemljo. Z vsó silo sta veslala in dospela na zapuščeno obrežje. In prišla sta do divjih Malajcev, ki so jima dali jesti. Čez nekaj dni pa sta videla ladijo, katero sta priklicala, da ju je pripeljala v Singapor, kamor sta bila spocetka namenjena. Rešena dva mornarja se pišeta Maticora, ki je Spanec, in Johansen, rodóm Šved.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST.

Cankarjeva drama. «Za narodov blagor» baje ne pride na ljubljanski oder. Odločilni niso literalni momenti, kajti če bi se po teh sodilo, bi bilo nerazumljivo, da se tega dela ne bi uprizorilo. Nasprotstvo je politično. Predstavi se upira izvrševalni odbor liberalne stranke. V tistih krogih pravijo, da «naj Cankar rajši studira tehniko, kakor da piše take neumnosti». Ta kritika ni toliko ostra, kolikor je bedasta. Ali karakteristična je ta liberalna opozicija, ker pokazuje, da se čutijo narodnjaki prizadeti s Cankarjevo dramo. Liberalizem liberalne stranke je tako velik, da ne trpe niti na književnem polju svobodnega razvoja individualnosti. Ako pojde tako dalje, bodo dosegli, da ne bode hotel noben literat, kateremu je prepričanje kolikaj ljubo, več pisati za ljubljansko gledališče.

Novo «Ideje» slovenskih liberalcev. Kakor nam poročajo iz liberalnega tabora, prihajo napredna gospoda počasi do izpoznanja, da s svojim dosedanjim delovanjem ne pride «naprej». Po vzoru nemške liberalne stranke se namerava reformirati in v ta namen si loče dati nov program, ki naj bi bil tudi socialen. Načrtal ga je baje že neki odvetnik, ki se je pred po priliki poldrugim letom priselil v Ljubljano. Kakor drugim liberalnim strankam, tako tudi naši ta revizija ne bode pomagala, kajti trupla, ležečega v agoniji, ne reši nobeno elektriziranje. Preosnova prihaja prepozno.

V Avstriji je sedaj šest mest, ki štejejo nad 100.000 prebivalcev, namreč: Dunaj 1.662.269, Prag 204.478, Trst 178.672, Lovov 159.618, Građec 138.370, Brno 108.944, Krakov ima 191.310, Černovice 69.619, Pilzenj 68.292, Žizkov 60.089, Linc 58.778, kr. Vinogradi 52.483. Vsa druga mesta imajo manj kot 50.000 prebivalcev.

SHODI.

V nedeljo 28. aprila je bil v Loki pri Zagorju ob Savi dobro obiskani ljudski shod z dnevnim redom: *štrokovne organizacije in prvi majnik.*

Govorila sta sodruga Kopač s Trsta in Čobal iz Zagorja. Njihov govor je povzročil burno odobravanje.

V torek 30. aprila je bil v Nabrežini dobro obiskani ljudski shod s sledečim dnevnim redom:

Šrenjenje strokovnih organizacij in prvi majnik.

Govoril je sodr. Kopač v slovenskem in sodr. Pauck v laškem jeziku.

Po skoraj 3 urnem govoru je zibrunilo tako glasno odobravanje govorov da se je lahko vsak navzroči prepričal, da je seme padlo na vgodna tla.

Bilo je navzočih kakih 500 ljudi in se je praznovanje prvega majnika jednoglasno sprejelo.

Vsredo na dan prvega majnika sta bila v Trstu dva dobro obiskana ljudska shoda s dnevnim redom: *pomen praznovanja prvega majnika.*

Prvi je bil na vrtu gostilne «Ai Gelsomini» na katerem sta govorila sodr. Učekar v laškem in sodr. Kopač v slovenskem jeziku, zvečer je bila ljudska veselica na istem vrtu.

Drugi shod je bil v ulici Gappa št. 1 ob 12^{1/2} ure popoldan z istim dnevnim redom na katerem je govoril sodr. Kopač.

BRZOJAVNO POROČILO.

Pu'j 1 majnika. Tukaj smo imeli 3 dobro obiskane ljudske shode (navzočih je bilo nad 5000 ljudi) s dnevnim redom: *pomen praznovanja prvega majnika.*

Govorili so sodrugi Martin, List in Domokov.

Zagorje. Praznovanje 1. majnika v Zagorju, Trbovljah in Hrastniku je bilo impozantna manifestacija proletarijata število udeležev ev sprevedov, shodov in veselí je znašalo okoli 6000. Kriščanski socialisti so igrali zopet svojo ulogo. Na sv. Planino zbralo se jih je 30 z Trbovlj in Zagorja skupaj. Zagorski gostilničar **Markoni** pa je pobihal za mežnarja in imel tudi važni govor, da je večje število njihove stranke, kakor socialistične, mogel

je imeti napačne čale da se mu je dozdevalo 30 več kakor 60 0

Listnica uredništva.

Ker n' mamó se od svih krajev poročila o majski slavnosti priobčimo v prihodnj. števil. lista zaostala.

Jdrija Prvo poročilo zastarelo.
Odgovor listu «Jednakopravnost» prihodni.

Chicago: prihodni: pozdrav.
Radi pomankanja prostora se izkazuje prihopni št. tiskovni sklad za dnevniki.

Lastnik lista: Panek Alojz.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopač Josip.

Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 — Trst.

Cukerin Heyden

Cenjenim gg. lekarnarjem ponuja 400 krat slajši od s'adkorja:

št. 5	1 Kg okrog	2000 komadov	44 K.
" "	" "	" "	4 40 "
" "	10 "	" "	4 36 "
" "	1 "	2000 kosov	4 36 "
" "	" "	" "	4 32 "

Friedrik Neuman

pri gospej Schmidt

Schlanay (okraj Breslau) Preuss. Schlesien.

GOSTILNA

Domenik Ravelico

Trst - Ulica Ghenga št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vino Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinejša vina v buteljnikah, pivo prvega reda.

Domača kuhinja, jedi gotove vsako uro.

Sprejemajo se naročniki na obdin večerjo, tudi naročbe na dom s točno postrežbo.

Tudi čista prenočišča na razpolago.

POZOR!

V sojam si slavnem občinstvu naznanjati, da sem **2 maja odprl**

TRGOVINO

MANIFAKTURNEGA BLAGA

v ulici Barriera vecchia št. 27
(nekdanja Salzingerjeva prodajalnica)

Poskrbel bodem svojo prodajalnico z mnogobrojnem povsem novim blagom po brezkonkurenčnih cenah in sicer:

Črne in barvane snovij za moške obleke.

Velik izbor snovij za ženske kakor: **saten, perkal, piké za obleke, in bluze** v lepih risanjih. — Bogata zaloga **raznovrstnega perila**, nadalje **srajce, maje, ovratniki in vratnice** najnovejše mode, **namizni beli in barvani prtí: bele in barvana zagrinjala** na meter in gotove.

Vse po najnižjih cenah.

Založil bodem z moji prodajalni vedno dobro in povsem novo blago da bodem vstregel želji slavnega občinstva.

Upam pa tudi da bodo **sodrugí** svoje potrebne stvari pri meni kupovali.

V prodajalni se govori tudi slovensko.

F. DOBAUSCHEK

ulica Barriera vecchia 27.

Zaloga in tovarna

pobištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrealia in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

Krasno vidimo to na Hrvatskem. Hrvatski narod je v narodnem oziru danes brez dvoma potlačen in njegovi političarji zatrjujejo, da ga hočejo osvoboditi. In zediniti ga hočejo. Kajti oni tolmačijo čisto prav, da pojem narodnosti ni odvisen od dežele, od teritorija; Hrvat ni samo tisti, ki živi, ali pa ki je bil rojen na Hrvatskem; Hrvatje žive tudi v Slavoniji, v Dalmaciji, v Istri, v Bosni, v Hercegovini, na južnem Ogrskem. Torej stroga razlika med pojmom naroda in zemljišča — kjer jim je to v prid. Ali tisti hip, ko se drugi sklicuje na to razliko, so zofisti takoj tukaj, da zataje svojo lastno teorijo. Srbi na Hrvatskem in v Slavoniji tudi nimajo raznih pravic; tudi oni bi jih radi dosegli, radi bi bili narodno neodvisni. Ali draga «slavenska bratca Hrvati» pravijo: «Ne! Vi ste tukaj rojeni, tukaj živite, ne redi vas Srbija, temveč Hrvatska, ergo ste Hrvatje». In če bratca Srbi nočejo biti «pravoslavni Hrvati», tedaj se jim bratski razbije okna, potrga zastave, opljuje in pretepe se jih, ter imenuje lopove, izdajalce, vlaške svinje i.t.d., vse v imenu svete narodnosti. In vendar postopajo Srbi po lastnem principu Hrvatov; tudi oni hočejo; naj se loči narod od zemljišča in naj se jih prizna kot Srbe, ker so bili že njih očetje in dedi Srbi. Tu si pomagajo hrvatski političarji na

dva načina. Najbolj brutalni in pa najbolj bedasti upijejo za starim Starčevićem z njegovimi predpotopnimi nazori: «Srba nema». Seveda odgovarjajo najstrastnejši Srbi na to: «Srbi svi i svuda» pa zapoje svojo «modro» pesmico:

Plavu je nebo, srbske je boje,
Na njemu stoluje Srbin bog;
Oko njega srpski andjeli stoje,
Pa dovre Srbino, boga svog.

Drugi, bolj zviti političarji, priznavajo sicer Srbom pravico, katere jim sploh ne more nihče vzeti, namreč da se smejo imenovati »Srbi«, ali s tem je »amin«; iz tega ne smejo izvajati nobene pravice, ne smejo zahtevati nobene narodne ravnopravnosti, nobene samostalnosti; kajti — Hrvatje so političen narod, Srbi pa ne; Hrvatje imajo svojo državo (v resnici nimajo nič drugega, kakor prazne sanje), Srbi pa ne (v resnici imajo ravno Srbi dve državi). Tukaj je čisto očitno, v kakšen namen je izmisljena bedarija političnega naroda. To je pojem brez stvarnosti. Ako se hoče označiti prebivalstvo take države ali dežele, ni treba tako bedasto paciti pojmov. Avstrija je država; ali kdor bi rabil za označenje skupnosti njenih prebivalcev izraz »avstrijski narod«, bi se mu ljudje rogali. Tudi Ogrska je država; ali ogrski narod ni izdaleč identičen s svoto prebivalcev ogrske države, kajti razven Madjarov stanujejo na Ogrskem Slovaki, Nemci, Rumunji, Srbi, Hrvati, Cigani, in kdor bi vse to skupaj imenoval Madjare ali Ogre, bi se mu reklo, da pači etnografijo; če bi pa fantaziral o političnih Madjarih, ali o političnem madjarskem narodu, bi se mu ljudje rogali.

Kakor na Hrvaškem, kjer bi tudi Slovence radi pod skrpanim imenom «Planinski Hrvatje» (in ta oslarija je že navduševala naše Hribarje in Tavecse in Kreke!) utaknili v svojo bisago, se postopa povsod, kjer potrebuje nacionalizem kake teorije v svoj prid, a jo zanikuje drugim, ki tirjajo enake pravice. Ravno tako postopajo Poljaki po dvojni meri, kadar zahtevajo kaj za se, ali pa kadar zahtevajo Rusini kaj od njih itd.

(Dalje.)

Domače stvari.

Med kranjskimi liberalci liberalci vendar ni vse tako, kakor bi moralo biti. Ljubljanski župan Hribar, ki je vedno rad malo pointiral svoje katoliško mišljenje, katero je zlasti zagrnjal z ozirom na »obmejne Slovence« in na »brate Hrivate«, je prišel že večkrat navskriž z dr. Tavecrom, ki je vsaj v svojem protiklerikalnem vedenju dosti elementaren. Kadar koli je bil teren kličekaj ugoden za kak kompromis, je bil Hribar vedno na strani »slogašev«. On je tudi ljubljanskega škofa Jegliča z vso navdušenostjo pozdravljal, dasi je bilo liberalcem že takrat povedano, iz kakšne šole prihaja novi škof in kakšen bratec je. Zato je bil tudi pri tržaški »Edinosti« vedno prihlijen. In ta značajni list, ki je bil pri ustanovitvi hrvatsko-slovenskega kluba ves navdušen za kranjske liberalce, pa jih je ravno tako navdušeno začel napadati, ko so iz Ploj-Spinčičeve botege izstopili, je zopet porabil prilžnost, da izigra Hribarja proti Tavecru. Z nekakimi umetnimi računi skuša dokazati, da je res, kar ni res, namreč da je dobil Hribar pri občinskih volitvah več glasov kakor Tavecra, pa namiguje, da je Hribarjeva zmerna politika »ta prava«. »Slov. Narod« prav energično reagira proti tej »nepotrebnii reklami«. Ali Hribar skrbi že sam tudi brez »Edinosti« za svoj glas in si pripravlja tla. Nekemu poljskemu žurnalistu je namreč pravil, da slovenski liberalci niso zadovoljni s Tavecrovim protiklerikalnim nastopanjem. »Narod« na to srdito naglašuje, da Hribar nima pravice govoriti v imenu liberalne stranke. To je gotovo resnično. Ali Hribar najbrž pozna liberalne Pappenheimerje ter vé, da sme tako govoriti, ker bode našel v stranki dosti mamelukov in kimovcev. Im Staate Dänemark ist etwas faul...

Sušteršičevo a^{le}ro so slovenski liberalci do skrajnosti izrabili. Pretečeni teden ni bilo v «Slov. N.» čitati ničesar drugega, kakor vedno se ponavljajoča po-

ročila o zadevi, ki mora končno tudi naj-
bolj potrpežljivim čitateljem presedati.
Dan na dan je bilo čitati isto litanijo in
pri tem niso znali niti kaj novega o sami
stvari povedati. Stranka, oziroma njeno
glasilo je s to kampanjo prav jasno po-
kazala svoj pravi demagogični značaj. No-
če je debata o Zindri dokazala, da kle-
rikalci v svojih podjetjih nehonetno po-
stopajo, ni še nikakor dokazala, da bi
bila liberalna stranka tako lepa in sveta,
kakor bi jo «S. N.» rad prikazal. Z vsami-
tistimi dolgimi članki in poročili in pod-
listki ne bodo izbrisali delavcem iz spo-
mina, da liberalci na ljubljanskem rotovžu
že od leta 1891. «študirajo» vprašanje
delavskih stanovanj, pa še dosedaj niso
ničesar «izštudirali»; da vsako leto pred
občinskimi volitvami obljubujejo razširje-
nje občinske volilne pravice, pa še doslej
niso storili koraka v ta namen; da so se
ob rojstvu sedanjega parlamenta sami
ponujali klubu, v katerem bi bili sedeli
skupaj s Šuštersičem; da bi bili še da-
nes udje klerikalnega hrvatsko-slovenskega
kluba, če ne bi bili dobili brce; da so
pri državnozborskih in občinskih volitvah
kjer so le mogli, izpuščali delavske vo-
lilce in jih skušali pripraviti ob njih vo-
lilno pravico; da so hoteli vzeti ženam
še tisto malenkost volilne pravice, kar je
imajo; da so v službi ljubljanskih vele-
trgovcev vodili čisto brezmiseln boj proti
konsumnim društvom i. t. d., i. t. d. Ves li-
beralni boj v Šuštersičevi zadevi se da
reasumirati tako-le: «Slov. Nar.» potrebuje
naročnikov; ljudi, ki ljubijo skandale, je
mного; če se torej spekulira na nizke
strasti in izrablja skandale, se tudi list
prodaja. Torej — se molze kravo. Etični
nameni, moralni oziri, ljudska izobrazba,
oplemenjevanje čustev...? Figa! Kšeft,
kšeft, da zopet kšeft.

Železničarji v Nabrežini se zelo prižujejo nad železniskim mojstrom Königom. Pišejo nam: Njegovo surovo vedenje napram uslužbencem je doseglo že skrajni vrhunec. Mož pita ljudi z vsemi mogočimi imeni, brez uzroka jim žuga za naznanili in celo klofute jim ponuja. Vedno je bila navada, da so ljudje dobivalo staro lesa od železnice; ako ga kdo prosi za to, tedaj pravi: naročite si lesa iz Maribora, kajti za Vas ga nimam. Pravijo, da je prage od travnice sam prodajal, inspektorju pa je rekel, da jih prodajajo čuvaji. Končno se je stvar izvedela, in sedaj jih tudi on ne sme prodajati. Inspektor se pa tudi bolj briga za to, kako bi mogel koga kaznovati, kakor pa za red na progi. Njegova naloga bi bila, progo pregledati, preden se primeri nesreča, kajti potem je prepozno. Ako bi potniki vedeli, kakšna je proga pri nas, bi šli raje s Opčine peš v Trst, kakor pa da se poljejo čez Nabrežino. Ako bode treba, povemo še kaj več.

Pismo iz Prage.

6. majnika 1901.

(*Izvirni dopis »Rdečega Prapora«*.)
Reakcija podpira reakcijo. Resnica tega se je pokazala zopet enkrat o pri-
liki avstrijskih dijaških protestov
prilog ruskemu dijaštvu. Govoriti o
nazadnjaštvu ruske vlade, o policijsko-
kozaski surovosti — avstrijski zakoni
ne dovolijo. Ni morem si sicer pred-
staviti, na kak način bi se dalo upra-
vičenost takega »zakona« utemeljevati.
Glavni in menda edini vzrok za take
prepovedi tiči pač le v bojazni, da bi
se utegnili zoper tujo reakcijo prote-
stovati — vendar-le spomniti, da tista tuja
reakcija v resnici ni tako »tuja«, da je
podobna reakcija tudi pri nas, samo
s to razliko, da je zavita v hinavski
plašč svobodomiselne, moderne ustave.
Javno dijaško manifestacijo so pre-
povedali tu v Pragi, ravno tako v
Lvovu in Gracu. Protestovalo se je
samo v Krakovu (soc. dijaštvo), na Du-
naju in v Zagrebu.

Posebno zanimanje za rusko dijaštvo se kaže sedaj na Francoskem. Pariški dopisnik «*Casa*» poroča, da je začelo v francoski inteligenci pojemat i ono blazno, nezmislno navdušenje za ruskęga carja in da se začenja treznejše razmišljati o ruskih razmerah. Dosedaj je veljala francoski inteligenci ravno tako kakor ruskemu muţiku deviza: Si le roi le savait. (Če bi kralj to vedel). Na vsej bedi in nesreči ruskega ljudstva je krivo le brezvestno uradništvo.

za katerim neke v megleni daljavi
stoji "beli car" v sladkem prepričanju,
da njegovemu dobremu, ponižnemu
mužiku ničesar ne manjka. Francoski
vseučilišni profesorji so izdali brošuro, v
kateri ostro obsojajo pocrnjanje ruske
vlade z dijaštvom, posebno pa tisti
zloglasni zakon z 29. julija 1899. (Na pod-
lagi tega zakona se namreč vsaki di-
jaški "nemirnez" vtakne siloma med
vojake). Ta brošura, pri kateri je sode-
lovalo nad 50 vseučilišnih profesorjev
pod vodstvom energičnega Lapique-a,
se razpošlje vsem vseučiliščem civilizo-
vanega sveta. Tudi francosko dijaštvo
je priredilo veliko protestno manifesta-
cijo. Zanimivo je, da so se toga prote-
sta udeležili *katoliški dijaki* (klerikalci),
kojih zastopnik je na protestu izjavil:
Sešli smo se tukaj, da izrazimo svoje
vroče simpatije ruskim dijakom muče-
nikom in radi tega naj prestane, o vsaj
za trenutek stari naši spori in stare so-
vražnosti, da bi se naš protest proti
skupnemu in najsurovejšemu sovražniku
akademije svobode, ruskemu despo-
tizmu, tem mogočeneje razlegal». Fran-
coski katoliki so protestirali, našim ka-
toliškim Danicarjem pa sta branila "ka-
toličanstvo" in "slovanstvo" udeležiti
se protesta avstrijskih dijakov. In ven-
dar so mi Danicarji bolj ugajali kakor
naši "svobodomiselni" liberalni akade-
miki, ki niso na poziv k protestu niti
odgovorili. Pri tej priložnosti ne morem
zamolčati fakta, ki je sicer sam o sebi
malenkosten ali za naše razmere jako
karakterističen. Ona resolucija jugoslo-
vanskih dijakov iz Prage se je poslala
trem glavnim liberalnim listom "Slov.
Narodu", "Soči" in "Domovini". Izmed
teh je prinesla edino "Soča" naše "Po-
slano" neizpremenjeno. "Narod" je
uvrstil "Poslano" med notice, ime "Da-
nica" je debelo ponatisnil, da bi se že
od daleč videlo, da je "Danica" odrekla
svoje sodelovanje o protestu. Gledé li-
beralnih dijakov pa je izpremenil besed-
ilo "društvi Slovenija in Triglav" pa
nista smatrali za vredno, da bi sploh
kaj odgovorili v besedilo: "društvi Slo-
venija in Triglav pa nista še odgovo-
rili". Celjska "Domovina" pa ni sploh
niti objavila našega "Poslanega". Čisto
naravno! — Kdo bi pa potem še pošiljal
narodnjakom, telegrafnim pozdravom in
kdo jih vzprejemal za častne člene?

(Dajje).

Pekovski počitek in kranjska deželna vlada

V Ljubljani 7. maja.

Zakom od 16. jan. 1895 drž. zak. št. 21.
ki zadeva uravnavo nedejskega in nado-
mestnega počitka predpisuje v členu V.
odstavek 2. za tiste delavce ki ob nede-
ljah med časom od 6. ure zjutraj do pon-
deljka 6. ure zjutraj dalje kot 3. ure de-
lajo, se ima en najmanj 24. urni počitek
slededečo nedeljo ali ako to iz ozirov pr-
meta ni mogoče, en dan med tednom na-
prosto, ali pa 6 ur trajajoči čas počitka na
dva dni med tednom.

Član VII. odstavek 3. ravnostega zakona predpisuje, da ima politična deželna oblast pri določitvi izjem za nedeljski počitek na to v članu V. določeno naredbo glede nadomestnega počitka v poštah jemati. Kranjska c. kr. deželna vlada pa je v tem oziru izdala tri odloke. Prvi odlok c. kr. dež. vlade v Ljubljani z dne 27. aprila 1805. št. 5500 dež. zak. Nr. 13. Drugi odlok c. kr. dež. vlade Ljubljani z dne 3. febr. l. 1896. št. 1367, dež. zak. št. 9. in tretji odlok c. kr. deželne vlade v Ljubljani z dne 2. junija, št. 8124, dež. zak. št. 29. Kar zadene izdelovanje in prodajo kruha, kdaj, od katere pa do katere ure se sme ali ne sme izdelovati oziroma prodajati, je tu pač postranska stvar za danes, in se bo v tem oziru še pozneje nekaj spregovorilo. Glavno, kar je in na kar mi največje važnost polagamo, je uredba nadomestnega počitka. Vsi trije zgoraj imenovani odloki c. kr. deželne vlade v Ljubljani imajo namreč nespremenjeno določbo za nadomestni počitek in vsi trije odloki so 1. nepostavni, 2. praktično brezpomembni. Nepostavna je ta določba za nadomestni počitek že zategadelj, ker se delo pričenja v ljubljanskih pekarijah ob 6., 8., 10. uri zvečer in se neha ob 8., 10., 11. in 12. uri predpoldne oz. popoldan, torej nikakor po vseh pekarnah neauktr. ob eni in isti uri, kakor n. pr. v tovarnah.

Razun tega pa tudi nimajo delavci pri

Razun tega pa tudi nimajo delavci pri

o avtoritetah in tradicijah, zakonih in tako dalje svete in nedotakljive.

...Za tiste govorim, ki jim je ljubša cinična resnica, nego blagoslovljena laž... Doktor Grozd bi bil rad minister ali vsaj dvorni svetnik — za narodov blagor. Tudi doktor Gruden bi bil rad minister ali dvorni svetnik — tudi za narodov blagor... Kdor dandanes javno resnico govori, ga smešijo in preganjajo ter naposled uničijo — za narodov blagor... Doktor Grozd bi dal svojo nečakinja in doktor Gruden svojo ženo — za ideale in za narodov blagor... In že zvenek-tajo šipe tudi na Grozdovi hiši. To je za Grudna in za Grozda signal, da se zopet združita, kajti vsi čutijo, da je v nevarnosti naš svet, kar imamo, da so v nevarnosti najdražje naše svetinje. Tisti strup, ki ga dihajo že od-davna veliki, propali narodi, se hoče priplaziti tihotapsko v verni, nedolžni naš narod. Vse upanje se koncentrira na Gornika, oziroma na njegov denar; ali Gornik je že pripravljen, da odpotuje — prišel se je le posloviti. Kakor on, odideta tudi Matilda in Kadivec — podgane ostavljajo ladjo...

Komedija je vsekakor revolucijonarna in zato se ne čudimo malenkostnim kritikam in komentarjem, ki jih je bilo doslej slišati. Kajti tak spis samo tisti lahko razume, ki ima sam kaj revolucijonarnega duha v sebi. Kdor se sam ne more niti za hip otresti vere v potrebo avtoritet, zakonov, narodnih idealov in svetinj, ne bode nikdar izpoznal vrednosti Cankarjeve komedije, temveč se bode hoté ali nehoté pridružil tistim, ki smešijo, preganjajo in uničujejo onega, ki javno govori resnico. Izgovor: «Pri nas ni tako», ne velja. Seveda, kongruentno ni; saj pa je Cankar pisal satiro, ne pa pamflet. Ali naši «narodovi ideali» so ravno tak švindl, kakor češki, francoski ali kateri koli. In v delovanju za «narodov blagor» ni na Slovenskem nič manj sebičnosti, kakor v Nemčiji, v Srbiji ali na Kitajskem. Pravi se: Gornikovega upliva ni nikjer videti. Nu Gornik je bogat, njegov upliv izvira iz njegovega denarja. Saj se Grozdu in Grudnu ne gre za Gornikovo delovanje, temveč za njegovo blagajno. In kdo bi dvomil, da cvete na Slovenskem famijarna politika skoro ravno tako, kakor v Galiciji?

Seveda je bilo treba poguma, da se v naših malenkostnih razmerah kaj takega pové; in pravzaprav je najslabše znamenje za te razmere, da ni napravila komedija še večjega trušča. A pri nas je vse tako topo, da ne čuti niti biča, ki poka po hrbtu. Le potlačiti neprijetno stvar — to je vse. Ali zdi se nam, da se te Cankarjeve komedije le ne bode moglo tako na lahko potlačiti. Za to se bode poskrbelo.

O literarni vrednosti tega dela nam ni treba mnogo govoriti. Našim čitateljem je Cankar že znan kot nenavadno svež in energičen pisatelj; dobro tehniko je pokazal že v «Jakobu Rudi» in to mu bodo morali nasprotniki tudi v «Narodovem blagu» priznati. Osebe so izborni karakterizirane, kar bi se še bolj pokazalo, ako bi komedija prišla na oder. Fino psihologijo razodeva Cankar s Šuko; človekoljubna klofuta, katero človek potrebuje, da stopi na noge, je nekaj imenitnega. Celo osebe s postranskimi ulogami so jako dobro upelane; tisti politični parasiti, ki se drže Grudna, dokler upajo, da bo imel uspeha in ki ga ob prvem slabem znamenju zapuste pa odkorakajo naravnost v tabor njegovih nasprotnikov, Mrmo-ljevka s svojo slovansko vzajemnostjo, ljubosumni Kadivec, ki se hoče na vsak način streljati z Gornikom, so naravnost iz našega življenja vzete figure.

S komedijo «Za narodov blagor» je Cankar dokazal, da vsestransko napreduje; kar smo prorokovali — ako je dovoljen ta izraz — že vzpričo njegovih «Vinjet». «Za narodov blagor» je za Slovence jako potrebna komedija.

— an.

Sodrug!

se na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte zaaj povesod!

POSLANO.

V štev. 3 z dne 25. aprila je objavila «Jednakopravnost» glasilo liberalnih trgovcev in denuncijantov v Idriji pod naslovom «Obeno konsumno društvo» spakedano in zlagano poročilo o letnih računih imenovanega društva. Namen pisarčku ni drugi, kakor s pomočjo casniške cene, ki ze idrijskim starim ženicam preseda, siriti nezaupanje v društvo. Pač ste obžalovanja vredni, ki na tako podel način poskušate pobijati svojega političnega nasprotnika, ki Vam ni hotel sesti na li-manice, ki pa dobro vé, da ste sklenili, porabiti vsa sredstva za uničenje društva in da je celo župan v občinskem zastopu izjavil, da se bode porabilo vsa sredstva v ta namen. Res so liberalni adjutanti celo nečlane pošiljali v kons. društvo kupovat, meneč da je bodo tako pri sodnji spravi v zadrego.

Ker doslej poskušana sredstva niso dosegla namena, poskušajo sedaj svoje srečo z obrekovanjem. Obžalovati moramo le ljudi, ki so bili pred časom tudi pri nas na dobrem glasu, pa so vendar tako nizko padli.

V omenjeni notici je rečeno: «Kons. društvo je izdalo v času obstanka tri letne račune, iz katerih se niti prostak niti veščak ne more popolnem spoznati. Potem posnema papagajsko in brez pameti posamezne številke iz računskih zaključkov. S tem misli pisarček doseči svoje lepe namene. Kaj ne, gosp. K., to je vaš radikalizem?»

V notici se stavi društvu nemu ravnatelj Rinaldu osem vprašanj. Prvič: Zakaj se je nad osem tisoč kron več za blago izplačalo, kakor nakupilo?

Vi tatovi tujega poštenja, ne bi Vam zameril, ako ne bi bili trgali hlače po re-alkah in gimnazijah, pa se upate nam, ki smo prebili komaj ljudsko solo, na tak način imputirati nepoštenost. Vemu prav-zaprav vprašujete, ko imate s pomočjo vaših adjutantov vse rač. zaključke v rokah? Ali, dragi obrekovalci, potrebno je res, da se ustanovi v Idriji že kako re-alko ali gimnazijo, da se naučite malo računati, posebno koliko kron gre na gol-dinar! Gospoda, za zlobo, katero pokazu-jete in za politično hudodelstvo, katero izvajate proti meni, se sedaj zahvaljujem. Končni račun pride pa prej ali slej.

Na drugo vprašanje, kako da je dobiček na blagu premajhen, Vas le obžalujem veščake, da ste se poslužili pouka oseb, ki se običale v lastnem blatu. Povem Vam pa, gospoda pri «Jednakopravnosti», da si ne bode pustil od vas narekovati, kako se bode računalo čisti dobiček na blagu; odgovoren sem oblasti, članom in pravilom, ki me v tej zadevi od š. 65 do 69 vežejo. Vaši nasveti o računu dobička niso zame vredni kašlja; ali je kako blago brez vrednosti, je skrb predstojništva, ne pa idrijskih trgovcev in političarjev, katerim svetujem, naj si naroče strokovnjaka, da jih pouči v knjigovodstvu in računanju čistega dobička.

Ali pa Vas ni sram vprašanja, zakaj upravni stroški narasčajo, s čemur se postavljate pred celim svetom v pravo luč? Zakaj si pa niste dali truda se za druge številke? Zakaj ste zamolčali, da je društvo v času obstanka plačalo 9536 K. 41 vin. prihodninskega in direktnega davka? Deseterim v društvu poslujočim osebam očitajte njih mesečni zaslužek o znesku 179 for in za to vaše «delavsko prijateljstvo» se vam oni prav lepo zahvaljujejo.

Na vprašanje, zakaj se je izplačalo 400 kron več dividende, kakor priznalo, odgo-varjam, naj si prisarček kupi boljše očale, ali pa mu jih kupi osebo, ki si bo tiste krajcarje še odtrgalo od svoje očitane plače. Potem bode v računih lahko našli, da se je prva dva leta priznalo 9340 k. 44 vin. z odpisanim rezervnim deležem 40 k., izplačalo 6471 k. 11 vin., torej ostane 3066 k. 33 vin. Tudi pri hranilnih ulogah, pri katerih govorite o diferenci 15 k. 96 vin., porabite dobro očale, ka-tere vam kupim, potem bode razumeli, da ni vinarja difference. Ali hinavei, ob-rekovalci in denuncijanti ostanete, dokler poskušate političnega nasprotnika s tako podlimi sredstvi uničiti. Obžalovati vas moram kot idrijsko «inteligenco», ki iščete izmišljene argumente proti osebam, katere vam ne bodo nikdar sekundirale. Čisto razumljivo vam povem, da bodem vedno deloval na to, da idrijsko delavstvo spre-gleda in od vas končni račun zahteva,

pa hujskajte ljudstvo, kolikor vam je drago, naj me na ulici s kamenjem po-bija. Svest sem si, da sem rabil svoje moči vedno v korist proletarijata in glavo bodem po konci nosil, če me tisočkrat imenujete pritepenca, vi ki se tega iz-razu v resnici sami ne morete ubraniti. Na svidenje!

Vaš odločni nasprotnik
Fran Rinaldu

Listnica uredništva.

Redne dopisnike prosimo potrplje-nja. Uredniška miza nam je že tako polna, da ne vemo kam z rokopisi. Delavnost naših sodrugov nas od sreča vesel, ali — če nam ne morejo poslati tudi potrebnega prostora za list, nam je nemogoče u-streči. — Idrija: Stori sem, kar je bilo mogoče. Iz Idrije imamo še devet dopi-sov od šestih dopisnikov. Malo potrpljenja! K. in A. bodeta naznanila, kdaj jima bo mogoče priti. — Florence, Washington, Chi-kago: Vse pride na vrsto, kadar le prostor dovoli. — I. F. Prag: Hvala. Drugače ni šlo, kakor razdeliti. Prosim naslov! Poz-drav!

Za dnevnik.

Skoff Jesenice nabral 4 K. — Bibis-wald: Ker se na jugu dani 1 K. — Ri-chenberk, M. 77 vin. — Trbovlje 3. sušca 2 K. 10. — Hrastnik Kuhar nabral 4 K. 80 — F. Gradišče Trbovlje 4. K. 40. — Gerl Pulj 80 vin. — Torkar Maribor 1 K. 56. — Izkazano 158 K. 87. — Skupaj 178 K. 10 vin.

Strankarski donesek.

Rudarji Trbovlje 2. ap. 2 k 94. — Rud. Zagorje 15 k. — Rud. Trbovlje 4. ap. 3 k. 4 v.

Lastnik lista: Panek Alojz.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopac Josip

Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 — Trst

Cukerin Heyden

Cenjenim gg. lekarnarjem ponuja 400 krat slajši od sladkorja:

št. 5	1 Kg	okrog 2000 komadov	44 K.
" "	5 "		4 40 "
" "	10 "		4 36 "
" "	1 "	2000 kosov	4 36 "
" "	"		4 32 "

Friedrik Neuman

pri gospej Schmidt

Schlanay (okraj Breslau) Preuss. Schlesien.

GOSTILNA

Domenik Ravelico

Trst - Ulica Ghega št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vino Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinjša vina v buteljnikah, pivo prvega reda.

Domača kuhinja, jedi gotove vsako uro.

Sprejemajo se naročniki na ob din ve-čerjo, tudi naročbe na dom s točno po-strežbo.

Tudi čista prenočišča na razpolago.

KAVARNA MIRAMAR

v Trstu

(nasproti postaji južne železnice)

se priporoča tržaškim in v Trst pri-hajajočim sodrugom. Postrežba točno, tople in mirne pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri beli kavi po-najskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago „Rdeči Prapor“, „Arbeiter Zeitung“, „Eisenbahner“, „Glühlichter“, „Simplicissimus“ i. t. d. Kavarna je oskrbljena z vsemi modernimi ure-d-bami.

DELAVEC RDEČI PRAPOR

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Narodnina iznaša: Za Av-
stro ogrske kraje: za
celo leto 5.44 K.; za
pol leta 2.72 K.; za četrt
leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštne proste. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto
5.48 K.; za pol leta 2.74
K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto
7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici
Caserma 11. I.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 15. majnika.

Delegacije se snidejo 21. t. m. Dne 21. ali 24. majnika predloži grof Goluchowsky zunanjemu odboru ogrske delegacije svoj ekspozé, dan pozneje pa istemu odboru avstrijske delegacije. Proračun vojnega ministra pride pozneje na vrsto. Zborovanje delegacij ima biti končano 10. ali 12. junija.

Finančni ministri v Avstriji pač niso leni. Komaj so začela v odsekih posvetovanja o novih kanalih, se že tudi pokazujejo načrti za nove davke. Poleg davka na užigalke, ki ga hočejo upeljati, nameravajo tudi zvišati osebni dohodninski davek in pa ceno smotk. To bi bil pač nov naskok na male mošnjice najširših slojev in težko je verjeti, da ostane ljudstvo mirno, ako se mu vse življenske potrebe ne prenehoma tako neznosno podražijo.

Cesar pride, kakor se oficijelno poroča, sredi meseca junija v Prago in ostane tam nekaj dni. Mladočehi pravijo, da bo štiri dni tam. Iz Prage pojde v Litomjerice in v Uste. Spremljali ga bodo ministri Körber, Hartel in Rezek. Po potovanje ima političen pomen. Mladočehi so je zahtevali med drugimi koncesijami za to, da so opustili obstrukcijo.

Dr. Ferjančič se je zopet obnesel. Slov. poslanci sploh ničesar ne storé na Dunaju. Sém ter tje kdo potrka na kanta ministrova vrata — to je vse! Sedaj pa se je nakrat pojavil na površju Ferjančič. — V ustavnem odseku, kjer se je predlagalo, naj se §. 14 odpravi, je vstal Ferjančič ter zagovarjal ta §. Naši liberalci doma sicer vedno vpijejo, da so opozicionarci, na Dunaju pa njihovi poslanci niso nič drugega, kakor ponižni, prav ponižni kuki vlade in sicer vsake vlade. Slovenski delavci si bodo to zapomnili. Idrijskim rudarjem pa priporočamo, naj vprašajo torklo »Jednakopravnost«, kaj meni ona o tem »narodnem« in junaškem delu svojega protegeja.

Narodni delavci so čisto češki specialitet. Sedaj bi jih tudi pri nas nekateri radi posnemali, toda brez uspeha. Koliko »delavskega« je v delovanju teh Kiofačevcev in Freslovcev, se je že dostikrat videlo. Sedaj pa se pokazuje vedno jasneje, kakšni bratje so to. Du-

najnska »Sonn- und Montags Zeitung« naznanja, da se hočejo češki agrarniki in narodni delavci združiti s princem Fridrikom Schwarzenbergom in obe sorodni frakciji bi bili pod njegovo komando nekako levo krilo fevdalnega kluba. O agrarnikih ni to nič novega, a kjer so agrarniki, niso »narodni socijalisti« daleč. Vprašati je le treba, komu ne bi trebih počil, če sliši da se ljudje imenujejo »socijaliste«, ki stoje tako očitno pod fevdalno princovsko komando!

Izredni vojni stroški v Avstriji iznašajo za leto 1901 25,168,528 kron. Ti izredni izdatki pa se utegnejo vsled poskusov za napravo novih strelnih sistemov povisati za 4-5 milijonov kron. — Izredni stroški za šolstvo pa iznašajo 000,000,000. Število teh ničel se lahko pomnoži po mili volji; a pravijo, da Avstrija ni napredna!

Avstrija čuti potrebo, imeti zopet poslanika v Mexiku, kjer ga že štiriintrideset let, odkar je bil po Napoleonovi milosti za mexikanskega cesarja imenovan nesrečni Maksimilijan v Querétaru ustreljen, ni imela. Sedaj je menda treba kakšnega plemenitca, ki ni nikjer drugod sposoben, kje namestiti in komur da bog v Avstriji plemenitaško pokolenje, mu poskrbi tudi dobro službo. Avstrijski vladi se zdi, da je tedanji zločin že zastarel, ki so ga izvršili Meksikanci nad načelom po božji milosti. Takrat so smatrali Meksikance, ki so se borili za svojo republiko, kot veleizdajalce, pa so več ujetnikov postreljali. Kmalu pa je padel Maksimilijan, ki je imel v začetku dobre namene, sam v roke republikancev in ker je po navodilu francoskega lopovskega generala Bazaina izdal dekret proti »rebelom«, so tedaj njega ustrelili dne 19. junija 1867. Od tistega časa ni imela Avstrija diplomatskih zvez z Meksiko, in niti Avstrijanci niti Meksikanci niso tega pogrešali. Vredno je tu omeniti, kako so se takrat ponasali klerikalci, na čelu nadškof La Bastide. Ko je prišel radi njegovih znanstvenih stremeljenj spoštovani in oblubljeni princ v Meksiko, so ga popi blagoslovili in peli hozana. Ko so pa izpoznali, da je Habsburgova stvar izgubljena, so se takoj odvrgli od njega pa so molili za tisti, katere so par mesecev prej imenovali »rebele« proti iz-

voljenemu in po papežu Piju IX. blagoslovljenemu vladarju. Tako znajo klerikalci vedno svoj plašč obračati, kakor veter piha.

Krivičnost sedanjega volilnega reda mora biti vsakomur jasna, če pogleda sledeče številke. Pri zadnjih državnozborskih volitvah so dobile glavne stranke v Avstriji sledeče število glasov: Socijalni demokratje 799,462, Velenemci 462,813, Nemška ljudska stranka 157,964, liberalci 169,298, krščanski socijalci 288,353, nemški kleriki 350,700, Mladočehi 578,622, češki radikali 525,358, polsko kolo 618,962. Po tem številu bi morali imeti socialisti 58, Velenemci 34, nemška lj. str. 11, liberalci 12, kršč. socijalci 21, nem. klerikalci 25, Mladočehi 42, češki radikali 38, polsko kolo 45 mandatov. V resnici pa jih imajo socijalisti 10, Velenemci 22, nem. lj. str. 51, liber. 39, kršč. soc. 22, nem. kler. 37, Mladočehi 53, češ. rad. 5 in poljsko kolo. 61. To je pač jasen dokaz, kako potrebna bi bila enaka volilna pravica za Avstrijo.

V prefjubi naši Avstriji obstaja mej drugim tudi določba (§. 64), katero prekrsti je, po domače rečeno, se huje kot zagrešiti — smrten greh. Ta določba pravi, da členi vladajoče hiše v Avstriji delajo, kar hočejo, da pa se o tem nikakor drugače ne sme niti pisati niti govoriti, kakor le pohvalno. Ljudem, ki niso lakaji in katerim ne gre v glavo, kako da so neateri ljudje tako svobodni, nekateri pa tako nesvobodni, ko smo vendar vsi iz iste tvarine in na isti način ustvarjeni, se ne zdi prav, da je to tako. In naš sodrug poslanec Pernerstorfer je hotel tem ljudem ustreči, pa je v državnem zboru predlagal, da naj se to določbo kratko in malo črta iz veljavnih zakonov. Utemeljeval je to z govorom, ki je vreden, da si ga vsak človek prečita in zapomni. In človek bi mislil, da se bode ves parlament vzdignil ter glasoval za tak umestni predlog. Ali motil bi se, kajti v avstrijskem parlamentu se edino naši sodrugi še kaj upajo. Predlog je šel za sedaj ad akta štoda sicer, velika, pa, vsaj smo se zopet naučili, da ni za napredek v pravem pomenu besede noben drug vnet kot samo — socijalni demokratje.

Nesrečen dan so imeli poljski staniki 13. maja. V državnem zboru je bil

Listek.

POGUM.

Piše Etbin Kristan

Janko Jagar študira pravo. Tretje leto. Na Dunaju.

Lahko bi se reklo, da je bil Janko Jagar poseben človek, toda kdo vé, ali bi ne bilo bolj opravičeno reči, da so bili drugi bili »posebni ljudje«. Kdo vé? Naše življenje je postalo nekaj takega, tako je na vse strani razvito, ob vseh krajih potrjavano, otrkano, tolikrat skripno, pobarvano, da ne more nihče gotovo reči: to je redno, to izvenredno. Sam Janko, ki študira pravo, se je mnogo pečal s filozofskimi vprašanji o katerih ima narodni, ki se razlikujejo od nazorov mnogih drugih ljudi. In tako je prišlo do tega, da ga imenujejo »posebnega« človeka.

Tako mu pravijo njegovi tovariši.

Nazori sem, nazori tja — vsekakor je družba visokošolcev, ki se redno shaja v posebni sobi gostilne »pri zlatem sodčku«, imenitna, vsaj po svoje imenitna. Dolgočasje je načelno izključeno, pa naj si je tudi suša v žepih. Za zabavo mora skrbeti vsak redni ud omizja. Najviši zakon je slavni križevski statut. Doytipi morajo biti originalni, ali pa vsaj mora biti vir ostalim »komilitonom« neznan. Ako zasačijo katerega, da je zajel svojo šaljivost v rezervoarju »Fliegende Blätter« ali »Caricaturen«, ga obsodijo na pet do deset litrov in na ravno toliko izvirnih zabavljic.

V tem oziru so Jagarju prav ugajali. V mnogih drugih stvareh se pa nikakor ni strinjal z njimi in zato je bil za nje poseben človek. K »zlatemu sodčku« je prišel le semtertja kot eksternist. Reden ni bil, ker ni bil humorist. Na površju ni znal najti bližočih stvari, on je znal samo posegati v globino...

Bila je sobota, pri »zlatem sodčku« torej jour fixe. Ker je bilo vrniti tega še v prvi četrtini meseca, je bila posebna soba polna dijakov in na mizi je stala cela baterija steklenic, pa ne praznih. Danes so veljali »štututi«, »Stola ravnatelj« je bil medicinec Kropnik, devetindvajset let star, junaške postave, goste brade, grmkega glasa. »Fiskusa« pa sta bila Bratič, mlad jurist drugega letnika in »bruceš« filozof Peterman. Pilo in govorilo se je, kolikor so grla dala.

Ob enajsti je vstopil Jagar. Glasen »živio« ga je pozdravil. Jagar je odložil svrtnik in klobuk ter sedel k mizi.

Kropnik se je dvignil — Bratje! je zagrmel — in nikomur ni bilo treba klicati »silentium«. Vzprčo njegovega glasu je vse obmolknilo. Kropnik se je ozrl po tovariših kakor vojskovodja, preden popelje svoje čete do zmage.

Bratje! je ponovil. Pozdraviti nam je novega junaka, po izbor junaka brata

Bodite narodni. Minoli teden se je na vseučilišču v Bonu, na Nemškem zapisal kot slušatelj sin nemškega cesarja Viljema. Stvar sama na sebi je prav brezpomembna; ali časopisje buržoazije jo ceni za nekaj posebnega, kajti kor da bi bil sin cesarja Viljema kakor drugi slušatelji, ki so se baš tedaj imatrikulirali v Bonu. Sploh so dandanes čudni ljudje na svetu, ki vidijo tam posebnosti, kjer jih ni. V tej priliki, ko se je vršilo to zapisovanje, je cesar Viljem zopet po svoji navadi govoril. Pa tudi to še ni nič posebnega kajti da cesar Viljem rad in mnogo govori, je že nekaj starega. Stvar je pa ta, da se z govorom Vilčkovim strinja — glasilo slovenskih liberalov — ter ga izrablja proti mejnarodni socialni demokraciji. «Slov. N.» piše: «Cesarjev govor je zanimiv in poučen tudi za Slovane. Ako je narodna misel prva tudi v kronanih glavah, ako se naglas potreba, da se goji in krepi narodno čuvstvo tudi v tako velikem in močnem narodu kakor je nemški, kolikoli bolj je potem potrebna gojitev narodne ideje Slovanom, zlasti pa Slovencem itd. Znano je, da so uredniki «Slov. N.» precej konfuzni, a po tem le sodeči moramo reči, da so tudi do zla bolj naivni. Narodna misel in — kronani glav! Ako je baš kak ministerijala tajnik prišel na to frazo ter jo zapisal za Vilča kot temeljno misel njegov govorance — to vendar ne gre jemati za kak znamenit dokument, da je treba gojiti narodno idejo. Glas ljudstva mora veljati za edino pravi dokument ali je česa potreba ali ne. Gospodje okoli «Slov. N.» menda ne vedo, da narodne ideje ne reprezentujejo tzy visoki krogi, ampak ljudstvo samo. Pa to vedo in so Vilčkov govor sam zaradi tega priobčili, da so mogli zapisati zopet par psovk proti nam, potem pa že dobro. Gospodje nas titulirajo kot najnevarnejše notranje sovražnik preljubega naroda slovenskega, ter nam postavljajo v isto vrsto s klerikalci. Z čudo pa nas ne imenujejo internacijnalce, ampak — kosmopolite. Gospodom kličemo na njihov poziv: Bodite narodni! — «Ne bodite narodni!» Se je predpust že davno minol, in lep krasni majnik je že nastopil svojo vlado. **Bodite napredni!** naj bode geslo ljudi. Nazadnjaštvo ubija. O tem nam zlasti mogle pripovedovati razne liberalne stranke. Resnica je tudi, da ubit človek, bolan na smrt in tako dolga, ne najde več poti naprej v deželo sveto, v deželo misli in želja, temveč

delaj za vsake novce, ter sploh bodi vesel, da smeš delati; ob času voltve zataji svoj delavski stan, izdaj svoje sodeluge in volj stranko, katero ti družba preporeča! Ako delavci pretijo s strajkom, naznani pravčasno družbi, da zamore se v času zatreti svobodni duh. Stoj na strani družbe, bodi njen špicelj, ter denunciraj svoje sodelugne kolikor ti je mogoče. Potem smeš računati, da prideš za kakoga nadzorovalca z večjo plačo. Tako postopa Frick!

Carnegie je dober kristjan; on je namreč obdaril mesto Pittsburg z veliko svoto denarja, da ustanovi prosto knjigarno, kjer se morajo v prvi vrsti razširjati katoliške delavcem »koristne« knjige. Jekleni trust poseduje poleg Homestead v Pittsburgu največje tovarne. Ni torej dovolj, da se zamori truplo z gladom, pokončati se mora tudi svobodni duh z nauki katoliških knjižur, kupljenih s krvjo naših sotrpilov in spominjajoče nas vedno na zadnje vzdihne pomorjenih delavcev, vedno na jok in stož žalujočih udov in gladi umirajočih sirot. Ako bo ta »kristjan« za vsaki provzročeni umor le četrto ure trepetal v peklu, mu bo večnost prekratka.

Njegov zadnji »dobrodelni« dar ni v resnici nič drugega, nego zasmehovanje ljudstva in zdrave pameti. Koliko časa bodeš se prenasati tako postopanje? Koliko časa bodeš se smeli tisti, ki od vas žive, z vami take burke uganjati? Imate voljno pravico, vas je večina, ako le hočete, je zmaga vaša! Osvoboditi se imate sami in le v lastni stranki, pod zastavo socijalne domokracije zamorete odpraviti sedanji družabni red, ki provzroča toliko trpljenja in pomanjkanja.

Ferd. Peče.

DOPISI.

Nabrežina, začetkom majnika

Prvi majnik so praznovali delavci pri nas tako, kakor se nikdar ne. Delo je po vseh delavnicah počivalo, samo pri Toniesu je bilo ves dan slišati neko tolčenje. Delavci so se zbrali ob 10. uri dopoldne ter so združeni odkorakali na postajo v gostilno Jakoba Pirjeveca, odtod pa v Sv. Križ, kjer so ostali do 3. ure popol., potem pa so se vrnili v Nabrežino.

Izkazal se je ta dan gospod Spessoti v Cavi romani, ki je magacinerju strogo zabijal, da ne sme dati nobenemu praznujočemu delavcu jedi ali pijače; za svoje osebno varstvo je pozval dva žandarja, da sta ves dan stražila okrog delavnice. To bi si bil Spessoti res lahko prihranil, ker bi lahko poznal socijaliste in vedel, da se njegova oseba nima bati nobenih napadov. Saj je bil vendar še leta 1899 korenit socijalist; seveda je bil takrat še delavec in ni zaslužil skoro brez dela 125 f. na mesec, kakor danes. Za to mu delavci pač niso nevoščljivi, ali povedati mu morajo, naj prav hitro neha s svojim surovim zmerjanjem, kajti če mu bodo besede ala »manigoldi« še dolgo vrele z jezika, mu garantiramo, da bo to kmalu obžaloval. Vašo ošabnost se prav hitro lahko prestrize.

Gospodu turgotu pa svetujemo, naj se ne vtika v reči, ki ga nič ne skrbe. Ako hočejo delavci imeti shod, ne bodo nikdar njega prosili, in če mu ni prav, da se vršijo shodi blizu njegovega turovja, se mora pritožiti že na višjo oblast, kakor je občinski redar, pa mu menda tudi ne bo koristilo. Če hoče biti pameten, da se mu ne bo treba na prižnici jokati, ker se ga maže po časopisih, naj se ravna po vzgledu svojega prednika gospoda Marušiča, ki je pustil politiko pri miru, pa bo dobro. S svojimi domišljijami ne bo pri nas ničesar dosegel in če mu je na tem leželo, da se ne srečamo prekmalu v listu, naj bo pameten pa naj se v cerkvi ne vtika v reči, ki ne spadajo tja.

Socijalist.

Rauksel v Nemčiji, v majniku. Kakor mnogi drugi, misli sem tudi jaz, da si delavec v tujini lahko kaj opomore. Sedaj pa moram vse tovarise posvariti, naj nikar ne hodijo sem. Razmere so tukaj jako slabe. Podjetniki so nam povisali šiht v jamah od 8 na devet ur in ker je tu še veliko

število nezavednih delavcev, ki slušajo samo na popovsko komando, se najde še dosti tistih, ki pravijo, da je tudi 9 ur še premalo. Ravno s tem, da prihajajo tuji delavci, posebno slovenski v Nemčijo, si podjetniki lahko pomagajo, ker vzlic svojemu patriotizmu spode zavedne delavce, pa najamejo take, ki delajo za najnižjo mezdo. Prepričan sem se, da je veliko bolje, če se naši delavci doma dobro organizirajo in si skušajo položaj zboljšati, kakor pa če hodijo po svetu. S tem škodujejo le sebi in svojim tovarišem.

Star naročnik »Prapora«.

SHODI.

Idrija, koncem aprila.

Dne 21. aprila sta bila tukaj in v Spodnji Idriji shodi, na katerih je poročal sodrug Rinaldo o rudarski konferenci v Ljubnem. Govornik je razkril, kako se stranke, ki so z eno nogo že v grobu, odvajajo v socijalno obleko, da bi vsaj na ta način preslepili delavce. Tako delajo sedaj liberalci v Idriji, ki stojijo pred političnim propadom pa menijo, da se bodo resili, ako bodo napadali gospodarsko organizacijo, odbornike rudarske zadruge in ako bodo v občinskem zastopu pokazali svoje sovražstvo napram konsumnemu društvu. Shod je soglasno sprejel resolucijo, ki pravi, da postopa občinski zastop le v interesu pristave svoje stranke, ne da bi se oziral na splošne koristi idrijskega prebivalstva. Spécijalno protestira resolucija proti pristranskemu postopanju občinskega zastopa v zadevi koncesije za kremarsko obrt Antona Kogejca.

Govorilo je na shodu še več sodrugov, nasprotnika pa ni bilo nobenega. Zato pa je primarširala cela liberalna družba z županom Lapajnetom in nekim juristom Kogejem na čelu v Spodnjo Idrijo in tam so prodajali svojo plitko modrost, ko pa niso našli pričakovanega odziva, so pa začeli s pomočjo odpadnika Skvarče razgrajati, da je bilo treba shod predčasno zaključiti. Kako smešni so ti gospodje liberalci, dokazuje otroški vzklík gigrskega župana Lapajnet, da bo kmalu zadnji socijalni demokrat izginil iz Idrije. Ako stoji le županski stol tako trdno pod Lapajnetom, kakor socijalna demokracija v Idriji, pa je močitelj lahko zadovoljen. Sodrugi Rinaldo je povedal liberalnim filozofom, kar jim gre, kar pa seveda ne bode ničesar izpremenilo na tem, da bodo svojo trobilo, dokler jih ne bodo zobje tako zabolili, da bodo imeli dosti.

UMETNOST IN KNJIZEVNOST.

Kapitalizem in proletarijat. Pod tem naslovom izide bližnje dni knjižica, ki je za vse sodruge zelo zanimiva. Cena bode samo 14 vin. Kdor naroči deset iztisov, dobi 2 vin. popusta, kdor jih naroči 50, se mu zniža za 4 vin. Denar za knjižice in poštino je treba poslati na upravnistvo »Rdečega Prapora«.

DRUŠTVENE VESTI.

Vplačevalnica Zidani Most splošnega pravovarstvenega in strokovnega društva poziva svoje ude, naj predlože svoje društvene knjižice najkasneje do prvega junija, da se jih pregleda in previdi s potrdilnim pečatom. Vse ude, ki so zaostali z vplačevanjem donestov, poziva, naj poravnajo dolg, ker bi bila vplačevalnica drugače primorana, izbrisati jih.

Socijalistično društvo v Trstu. Prihodnje predavanje, ki je vsled neprilakovane važne zapreke ta teden izostalo, bode isti dan prihodnjega tedna.

Podružnica Sv. Peter splošnega strokovnega in pravovarstvenega društva ima v pondeljek, 20. t. m. ob 1/2 8. uri zvečer **občni zbor** v gostilni gosp. Korošca. Odbor vabi ude na obilo udeležbo.

Lastnik lista: Pank Alojz.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopac Josip.

Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

Občno konsumno društvo v Idriji

sprejme z dnem 1. julija t. l. v službo

skladiščnika,

ki je zmožen trgovine z mešanim in manufakturnim blagom. Vložiti je treba 800 kron jamčevine. V podružnici istega društva v Spodnji Idriji se vsprejme

skladišnico

ki lahko takoj službo nastopi. Potrebna je kaveja 200 kron. Ponudbe s spričevaji je poslati pred tojnistvu obč. konsumnega društva v Idriji.

Delavci! Kmetje!

Vaš položaj je od dne do dne težavnejši in marsikdo med Vami ne more več prenasati teže in gospodarskega propadanja. A kaj je tega krivo? Razne politične stranke Vam obljubujejo že dolga leta rešitev. Toda na svojem telesu se lahko prepričate, da vse obljube niso nič vredne. Enkrat volite klerikalce, drugič liberalce, toda Vaša revščina ostane vedno enaka. In pomagano Vam ne bode, dokler si ne bode sami pomagali.

Da se pogovorimo o našem položaju in o sredstvih da si ga zboljšamo, smo sklicali

Ijudski shod,

ki bode v nedeljo, 19. t. m. ob

3. uri popoldne

na vrtu gosp. Moravca

Senožeče št. 6.

Dnevni red:

Položaj delavskega in kmetškega ljudstva in politične stranke v Avstriji.

Delavci! Kmetje! Pridite vsi. Na shodu bode poročal sodrug Josip Kopac iz Trsta in pogovorili se bodedo, kaj nam je storiti.

Sklicatelj

Zaloga in tovarna

pobištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrealih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Cukerin Heyden

Cenjenim gg. lekarnarjem ponuja 400 krat slajši od s'adkorja:

št. 5	1 Kg	okrog 2000 komadov	44 K.
" "	5 "	"	4 40 "
" "	10 "	"	4 36 "
" "	1 "	2000 kosov	4 36 "
" "	"	"	4 32 "

Friedrik Neuman

pri gospej Schmidt

Schlanay (okraj Breslau) Preuss. Schlesien.

GOSTILNA

Domenik Ravello

Trst - Ulica Ghenga št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vna Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najknejša vna v buteljkah, pivo prvega reda.

Domada kuhinja, jedi gotove vsake ure. Sprejemajo se naročniki na ob- d in večerjo, tudi naročba na dom s točno postrežbo.

Tudi čista prenočišča na razpolago.

KAVARNA MIRAMAR

v Trstu

(nasproti postaji južne železnice) se priporoča tržaškimi in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mirle pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijatah popust. Razven navadnih tržaških, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago »Rdeci Prapor«, »Arbeiter Zeitung«, »Eisenbahner Glühlichter«, »Simplicissimus« in t. d. Kavarna je oskrbljena s vsemi modernimi uredbami.

DELA VEC RDEČI PRAPOR

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Godnina iznaša: Za Av-
stro ogrske kraje: za
celo leto 5.44 K.; za
pol leta 2.72 K.; za četrt
leta 1.36 K

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 rin.
Reklamacije so poštne proste. -- Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto
5.48 K.; za pol leta 2.74
K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto
7.28 K

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnistvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici
Caserma 11. I.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 23. majnika.

Zakon o delu v rudnikih pride danes končno do razprave v državnem zboru. Poldrugo leto se vlači zadeva, katero so morali spraviti rudarji s svojim velikanskim štrajkom v ostrovsko-karvinskem okraju v tir, po parlamentu in po njegovih odsekih. 70.000 rudarjev se je v najtežavnejših razmerah obupno borilo za osemurni štir v jama, razven kapitalističnih izkoriščevalcev je bil ves svet s svojimi simpatijami na strani delavcev; vlada sama je izjavila, da je skrajšanje delavnega časa v rudnikih kulturna potreba; dr. Koerber je obljubil, da bo stvar pospešil, da bode lani o veliki noči rešena. Ali vse lepe besede so ostale prazne besede in isti poslanci, ki so lani s pobožnimi obrazi pritrjevali socialističnim poslancem, dokazujočim neobhodno potrebo osemurnega delavnika, so zlezli tekom časa za peč, pa so v odsekih in pododsekih glasovali za načrt, katerega je vlada izdelala. Ta načrt je komaj še podoben regulaciji delavnega časa. Mesto osemurnega delavnika se ima upeljati deseturni in še pri tem naj bo dovoljeno toliko izjem, da je vsako skrajšanje iluzorično. Rudarji bodo pazno zasledovali debato, ki se bo danes v državnem zboru razvila. Od glasovanja parlamenta je odvisen mir ali boj. Kajti če državni zbor pokopje osemurni delavnik, ne preostane rudarjem nič drugega, kakor da si priborijo človeške pravice z lastno močjo. Če mora priti do novega boja, ne bodo tega krivi rudarji, temveč stranke, ki so gluhe za njih pravične zahteve.

Socijalno politiko avstrijske vlade osvetljuje najbolje finančno ministrstvo. Glavno delo tega splošno priljubljenega urada je napadanje na zepe avstrijskega prebivalstva. V njegovih uradih morajo pač noč in dan premišljati, ali je v državi še kakšna stvar razven zraka, ki še ni obdajena. In srečno so iznašli, da po Avstriji tudi ljudje potujejo, za kar morajo sicer na železnica plačati, od cesar pa steče samo pristojbina za kolek v državno blagajno. In ker potrebujejo tam gori vedno denarja, hočejo sedaj upeljati 12 procentni davek na voznino na želez-

nicah. Radi priznamo, da je v Avstriji kakor povsod nekaj takih ljudi, ki se vozarijo samo za svojo zabavo. Če bi dala gospoda, ki se pelje s polnim žepom v Opatijo, v Nico, v Karlove vane, v Ostende ali Norderney, od svojega prevelikega premoženja kaj državi, bi bilo to gotovo prav. Ali tega vendar ni mogoče kontrolirati pri voznjah na železnici. Ubogo ljudstvo, ki itak komaj zmaguje razmerno velike vozne cene na avstrijskih železnicah, bo debelo gledalo, če bo moralo od novega leta naprej še 12 procentov več plačati. A kakor je naš državni zbor sestavljen, je prav malo upanja, da bi se hotel upreti najnovejšemu naskoku na že prelahke mošnjice siromašnega prebivalstva.

Državni proračun, predložen delegacijam, izkazuje skupno potrebsčino 357.814.966 K.; v primeri z lanskim letom več 780.260 K. Prebitki iz colninskih pristojbin iznašajo 110.541.299 K.; v primeri z lanskim letom manj za 14.497.950 K. Na ministrstvo za vna-
nje stvari odpada čista potrebsčina 10.754.357 K.; za 334.373 K. več. Vojno ministrstvo izkazuje čisto potrebsčino 342.568.542 K.; narasla je torej za 450.022 K. od te potrebsčine odpada za redno vojsko potrebsčina 275.619 K. t. j. 2.399.447 K. več nego lansko leto.

Izredna zahteva vojske iznaša 20.019.103 kron, redna potrebsčina za mornarico pa 30.803.200 kron, izredna potrebsčina vojne mornarice 15.887.620 kron, potrebsčina vojske v okupiranih deželah 7.367.000 kron.

Aforizmi k ženskemu vprašanju.

Piše Abduus II.

Žena sedanjosti.

Vi, ki imate predsodke, ki se ne morete osvoboditi od naziranja večine današnjih ljudi, — vi, ki smatrate gotove uredbe naše družbe za svete in nedotakljive, ki mislite, da jih ne sme zadeni niti senca kake kritike, — vi vsi, ki ne znate misliti novo in moderno, — odložite ta list in ne čitajte teh vrstic! Kajti za vas nisem pisal. Pisal sem za te, proletarka, ki čutiš vsak dan na lastnem telesu tiranijo glada, materijelnega in duševnega glada; ki

čutiš tiranijo naše krščanske morale, naše puhle pravnote; zate, žena-delavka, v kateri ni zlato, zadušilo vsakega strmljenja do človečanstva, vsake idealne nade do boljših, lepših časov; za te, ki se ti gnjusi to življenje sužnosti.

Zakon, torej sočasna oblika spolskega življenja, je za žensko stanje najzgodnejša uredba. *Kakršen je zakon, taka je žena!* In vir sužnosti današnje žene je zakon in kar se njega tiče in dotika. Zakon je tako rekoč meki centrum življenja. Mladine cilj je doseči ta centrum, to zadnjo spremembo v družinskem življenju. Ogledimo si pa ta cilj, zakon, natančneje in sledimo pri tem opazovanju enemu tistih pisateljev, ki so največ premišljevali o tej stvari, *Levu Tolstemu*. Tolstoj je videl grozno stanje današnje in iskal je vir zla, katerega je našel. S svojo veliko in genialno kritiko nam je razodel nizke njene strani, žalostne njene konsekvence. In prišel je do jasnega sklepa: «Stara tla so izrabljena, našli bomo drugo, ne da bi pridigovali pogubljenje pravnote.

Tolstoj imenuje zakon — pekel. In sicer ne samo za reveža, temveč tudi za bogatina. Kakšno življenje je to, če se vezeta dva popolnoma nasprotna si značaja za vedno! Prej se ne poznata, kajti današnja vzgoja jih uči tako imenitno hinavščino in laž, in ne hote se ogoljufata drug drugega. Sele ko dosežeta svoj cilj, ko se prične zakonsko življenje, odpade ta sedaj nepotrebna hinavščina, prienjata se izpoznavati. Mož, ki ji je kot ženin nanosil vse mogoče dragocenosti, pazi sedaj na vsaki vinar, žena, ki se je prej branila vsake malenkosti, postaja zapravljivka. In počasi pridejo prvi konflikti, prvi prepiri, idealna zaljubljenost izgine in nadomesti jo monotona, vsakdanja dolgočasnost. Mož prične iskati veselja in zabave izven hiše, — boj med njim in ženo prične in naš zločinski optimizem imenuje ta boj «zakonsko srečo».

Očividno je, da za žena še bolj go-
ljufani del tega svetega, pred oltarjem sklenjenega kontrakta. Mladi mož današnje dobe — in posebno tisti, ki se ponosno prištevajo k «jeunesse d'oree», k «zlati mladini» — je pokvarjen duševno in telesno. Grozovitna je stati-

— Eh, statut! Prenaredimo ga. To so zastarele forme, mi smo pa moderni ljudje.

Jagar ga je pogledal, a rekel ni ničesar.

— Mi smo moderni ljudje, vse te puhlice o krasnem spolu in ljubezni so pa tako starokopitne in neslane, da nam nikakor ne pristaja o. Ljubezen! Kakšna ljubezen? Ženske naj kuhajo kavo in pletejo; nar mogavice v tem oziru jih imamo vsi radi. Ljubezen pa ni nič drugega, nego otroška igrarija. — A, sedaj pa le nimaš prav, se je oglasil mediciner. Skok. Igrarija ni. Nihče ne poreče, da ne vlada naravni zakon nad obema spoloma in ju sili, da občujeta vzajemno. Seveda je neumno, če krstijo to razmerje ljubezen.

— Eh, ljubezen! Pustite to besedo, se je vmešal Bratič, o katerem so govorili, da buje pesmi; ljubezen je beseda, katero morajo pesniki imeti. Prosim Vas, kaj bi bila lirika brez te besede?

Kaj mi je mar lirika? zavrnil ga je

Listek.

POGUM

Piše Etbin Kristan.

— Živio krasni spol! je zapiskal Frlan. Petermana je to nekoliko zmedlo. Trenotek je počakal, da se je spomnil na svoj tekst. Potem je zopet začel.

— Krasni spol, gospoda moja, krasni spol je sladkor našega življenja, krasni spol nam je tolažba v težkih urah, krasni spol nam je uteha, kadar obupavamo. Krasni spol in ljubezen sta nerazdružljiva pojma. Ljubezen pa je cvet mladosti. Mi smo mladi, torej živio krasni spol!

Čase so zažvenketale in vino se je livalo skozi junaska grla za krasni spol.

S tem je bil «oncijelni del» končan in začela je «prosta zabava».

Poleg jagarja je sedel jurist Goftan. Niemu je bila najmilejša zabava, dražiti druge. Oziral se je že, kje bi našel kak-
tarčo in opazil je Petermana.

— Ti resno? Hahaha! To je pa tvoj najimenitnejši dovtip.

— Fante, pravim Ti, da govorim resno. To ni nikakršen dovtip. Ha! jaz bi predložil, naj se pri nas sploh izpuš-
sajo zdravice krasnemu spolu. To je neumno.

— Oho! Pa statut!

stika veneričnih bolezni med našimi mladeniči. In premisliti je, da se te najstrašnejše bolezni naleže prej morda zdravo in krepko dekle, katero so brezvestni stariši izročili takemu mlademu starčku, in da pridejo otroci tacihi zvez z gnjusnim znakom na svet, da se tako ta bolezen širi in širi v neskončnost. In moralna popačenost naših mladeničev! Kako smesijo ti kavalirji, kadar so sami med seboj, vsak resni čut! Kako »možko« se jim zdi, če »vlečejo za nos« mlado dekle! Ljubezen jim je edino seksualnost, edino zadoščenje spolskega nagona. Upejljavanje v svet se imenuje komedija, katero se uči mladina; dekletu se stavi kot princip koketnost, razvijanje telesnih lepote, s katerimi ji bode mogoče, pridobiti si »dobro partijo«; mladenič se navadi brezmišelnih salonske šege in vsa sredstva za pridobitev neveste. Čim bolj komedijansko je vedenje mladeniča, tem večje upanje ima, da zapelje kako dekle. Čim bolj koketno je na drugi strani dekle, tem prej privabi pozornost nase. In svet imenuje takega moža moralnega, npravnega poštenjaka in častitljivo snema družba klobuk pred njim. Kajti on jo je razumel in čim bolj infamen je, tembolj si je pridobil in osvojil temeljne zakone naše morale: *današnja moralna ima kot temelj laž, sredstvo za goljufijo; ljubezen zaničuje in nadomešča jo z komedijantstvom.* To je tudi Henrik Heine spoznal, ko je enkrat s svojo britko satiro vzkljknil: »Do zadnjega trenutka igramo komedijo sami s seboj...»

Nemorálnost današnje morale kaže se tudi prav karakteristično v neenakem, različenem merilu, s katerim se meri tako zvane »grehe« pri moškem in pri ženskem spolu. Kako zakriče naši tercijalski moralisti, če porodi mlado, neomozeno dekle! Vsakdo misli, da ima pravico, lučati kamenje nanjo, vsakdo jo zaničuje. In vendar je morda bolj ljubila, nego mati kaknega najbolj legitimnega otroka, — ljubila je samo brez dovoljenja crkvenega in državnega. Kaj pa porečejo isti moralisti očetu takega nezakonskega otroka? V mnogih slučajih je on zapeljavec, a nikomur ne pride na misel, reči mu žal besedo. Kajti on je mož in to je njegov privilegij! Isto merilo se rabi tudi pri tako zvani »nezvestobi« zakonskih ljudi. (Mimogrede omenim, da smatram zvestobo v polovici slučajev za nemoralno. Zvestoba proti drugim je čisto nezvestoba proti samemu sebi; v tistem trenutku, ko ljubi oženjeni mož drugo žensko bolj kakor svojo, je že nezvest in naravno bi bilo, da se loči, kajti občevanje s svojo ženo je v tistem trenutku lažljivo, popolnoma živinsko, torej nenravnost. Koliko je takih možkih, ki bi se združili z drugo ženo, samo radi tega, ker imajo doma svojo ženo? Skoraj vsi oženjeni mož je prelomil zakon ravno tako, kakor se je združil že prej tolikrat in tolikrat. A vse to prezira tukaj optimistična naša moralna! Če se pa žena spozabi, da n. pr. išče pri drugem tiste lastnosti, katerih njen mož nima — potem pridejo farizeji in nihče ne misli na mili izrek: »Kdor med vami je brez greha...»

Današnja družba varuje vedno

zopet Gojtan. Jaz ne lovim besed. Pojm, pojmi! Rabi besedo v tvoji liriki, kolikor se ti poljubi. A jaz govorim o življenju. Bodimo stvarni. Kakšen nestvor je ta ljubezen?

Nekaj časa so vsi molčali. Potem se je zopet Bratič oglašil.

— No, saj končno nihče ne trdi, da je ljubezen v življenju identična s pesniško ljubeznijo. Sanjači nismo. Ženitev je praktična stvar, ki more imeti samo praktičen pomen. To je jasno.

Najmlajši tovariši so samo poslušali. V razpravo se niso drznili poseči, ker so se bali, da bi zinjili kaj, kar bi se zdelo smesno starejšim. In blamirati se niso hoteli. Pazen opazovalec bi bil lahko videl, da so bili nekateri v precejšnji zadregi.

— To ni nič prida, je peroriral Skok. Ženitev je praktična stvar, ker si ljudje z njo boljšajo svoj materialni položaj. To pa tudi ni prav. Če je narava vstvarila različne spole, ima svoje namene s tem. Tega ne moremo prezirati. Ampak absurdno je, iz tega izvajati kakš-

močnejšega proti slabejšemu; ona se poteguje za močnega kapitalista proti slabim proletarcem; ona se poteguje za močnejši moški spol proti slabejšemu ženskem spolu.

Ozirajmo se tudi malo na tista dekleta, ki niso našla iz bodisi katerega vzroka moža, ki so torej ostale »stare device« (alte Jungfer). Tolstoj jih imenuje kakor Fourier: vestalke. Tolstoj imenuje njih življenje najlepše in najidealnejše stanje žene in se zgraža nad tem, da se te zaostale devojke zaničuje in ironizira. In vendar niso same krive svoje usode, vendar imajo isto pravico do življenja!

Nasprotstvo med ženo in možem se pa kaže pri proletarki še bolj ostro. Proletarka, ki dobro vé, da ne bode mogla rediti novorojenčka in ki ga vsled tega vrže v vodo, se smatra za zločinko, za morilko; a zločince in morilce je družba, so socialne razmere. Bogato dekle ima sredstva, da se iznebi pravočasno sadu predzakonskega spolnega življenja. Razloček tiči torej samo v tem, da ima ena denarja, druga pa ga nima!

Dovolj naj se mi še par besedi o tisti uredbi, ki je najznačilnejša za žensko življenje sedanjosti, o *prostituciji*.

Kdor hoče spoznavati ženski problem, mora študirati prostitucijo. Najmočnejši nagon v človeku, spolski nagon, silil mlade može, da si zadoščajo na kakršen koli način, socialne razmere so take, da ne morejo taki mladi ljudi izdržavati žene in družine. Iste socialne razmere so pa tudi krive, da mora mnogo mladih deklet iskati postranskega zaslužka, kajti glad peče in življenje je v kljub vsej njegovi nizkosti in slabosti lepo; tista fraza: »raje umrem...« je fraza in nič drugega! Tako pride mlado dekle v položaj, da prodaja svoje lastno telo; buržoazijska družba ga imenuje »grozni prepad«, a izrablja ga do skrajnega konca. Zanimivo je pri tej stvari, kako družba z vsemi mogočimi sredstvi deluje na to, da demoralizira še bolj prostitutke, kako jih stavlja pod javno kontrolo in t. d. S tem ne koristi nikomur, škoduje pa grozno! In vendar priznava ista družba istinitost Bebeljevega izreka: »Prostitucija je danes potrebna uredba kakor država, cerkev, militarizem in t. d.«

Pregledali smo do sedaj stanje žene kot soproge, oz. sploh v spolskem življenju. Oglejmo si pa še ženo kot mater, oz. vzgojateljico in kot delavsko moč.

Kot vzgojateljica... Vzgoja je najimenitnejši moment, kajti ona je temelj za celo življenje. Kakor je človek vzgojen, tak je — in če vidimo dandanes toliko popolnoma nevednih, brez vsakega smisla za življenje in njega naloge vegetirajočih ljudi, je to krivda napačne, kakor sem že dejal, čisto zločinske naše pedagogije. Poglejmo si vzgojo mladega dekleta. Najprvo je v hiši pri materi. Premisliti se mora, da so te matere polne predsodkov, praznoverja, da smatrajo n. p. molitev za bolj važno, kakor potrebne stvari. Ne pravim, da hočejo matere lastnega otroka slabo vzgajati, a same so nevgojene ali napačno vzgojene, imajo

no ljubezen. Tudi ženitev je nenaravna, sploh vsako trajno združevanje, tudi tista »svobodna ljubezen«, ki ni nič drugega, nego ženitev v drugi obliki, bodisi brez obredov, brez premoženjskih obzirrov, brez česar si bodi. Vse skupaj ni nič drugega, kakor neka potreba, prav kakor jed in pijača. Zakaj bi se človek radi tega vezal? Danes tukaj, jutri tam, kakor prilžnost nanese.

— E, če se pa imata dva rada in hočeta skupaj živeti? je vprašal nekam boječ Roblek, ki je bil še le devetnajst let star. A skoro mu je bilo žal, da je vprašal.

— Vidiš ga! Rada se imata! je že zagrmel Kropnik. Sedaj govorimo že celo uro, da ni ljubezni, on pa vpraša, kaj je, če se imata dva rada. Ali ne razumeš, da je to samo fikcija, samo domišljavost?

— A tako! Roblek je obmolknil in ni več odprl ust, razven kadar je hotel piti.

Pogovor se ni več odmaknil od tega predmeta. Prvo besedo so imeli sati-

svoje nazore o dobrem in zlim, o samostojne, temveč podvržene različni avtoriteti, v prvi vrsti verskemu fanatizmu. Tako gledajo na p. tud samo na telesni blagor, zanemarijajo pa duševni položaj. Naučili se bode otroci, potem se glasi naradni izgovor, vendar se mora paziti ravno tako na duševno zdravje, kajti če se umore mlado dušo, je človek pogubljen za celo življenje. Če stopi devojčica iz hite v prvo solo, pride iz dežja pod kap. Samo eno vrsto teh nižjih dekliških sol — mimo pod lupo, samo nunske solo. Samostanke, nune uče in vzgajajo v mladinu. Jaz smatram vsako nuno za vsacega meniha za pol-človeka, za nepopolnega človeka, kajti oni umore v sebi najmočnejše nagone našega bitja, nagon k združevanju in spolski nagon. Človek ni vstvarjen za samoto in spolski čut je naravna njegova lastnost. Taki pol-ljudje vzgajajo potem in vzgajajo in vzgajajo... iz nunskih stopajo tisti hiperkristijani, tisti nadkataličani, od katerih mrgoli se dandanes premila naša domovina. Vsakdo, ki razume veliki pomen vzgoje, se mora bojevati proti nunski soli. In tudi takozvane »višje dekliške sole« so grozno »sole«. Zgodovina, ki se tam uči, neskončna veriga biografij, življenjepisov knezov, postranskih diplomatov, velikih lopovov, dvornih norcev in kraljev, ki so svoji lastni dvorni norci. Literatura, ki se tam uči, mora pasirati strogo cenzuro in konfiscira se n. p. vse izraze, kakor »ljubica«, »ljubezen«, »poljub«, katere se z bolj »moralnim« pojmom, kakor »teta«, »prijaznost«, »pozdrav«, nadomešča. Ljubezen, spolski problem in enaka v življenju žena tako neizmerno važna vprašanja, se prezira popolnoma — mladim govkam je vse to knjiga s sedmimi pečati. Nakrat se omoči taka naivna, nevedna gospodična in ona, ki sama ni vzgojena, postane — vzgojateljica! Tako postajajo neumne matere, ki ne razumejo spolskega rednega življenja, ki se ne znajo braniti proti zakonskim boleznim in tako prihodnjo generacijo zastrupe. In kdo je kriv vsega tega? Naša prokleta sveta »moralna«.

Zdaj pa pridemo do točke, na katero bi opozarjal spoštljivo vlečenjene ljubljanske emancipistke, s katerimi nas je vsevedoti presenetil — bože, ti že veš zakaj... Govoriti mi je namreč o ženi delavki.

Gospa prej omenjene emancipistke Vabim vas enkrat opoludne na Tržaško cesto, k velikim c. k. tobačnim tovarni. Opazujte tam Vaše sestre, če se smete tako izraziti. Opazujte njih upadla rumena lica, ozke brezbarvne ustnice, jetične roke, globoko ležeče, rudeče obrbljene oči... ali razumete žensko vprašanje? Pojdite potem tja nasproti tam prodajajo stare babice (mo kavi, katera brez vsakega drugega kosila zadostuje velikemu številu delavk... razumete? Pojdite potem zvečer za eno teh delavk, precej daleč zadej, kajti vaš fini nasek ne more prenašati smradu tobaka, katerega diha delavka, ki se vsesa v obleko, v lase, v kožo, da ga ne more odstraniti nikoli več. Ko pride domu, prišli ji bodo njeni otroci nasproti, majhni, bolehn, razcapani otroci

ričarji, ki so razmrevarili ljubezen, da ni ostalo cele dlačice na njej.

— Naj vendar kdo pové kaj je praznoprav vsa ta ljubezen? Še toliko ni vredna, kakor slezko vino ki je gotovo dosti kiselo. Sploh je to samo iluzija. Sentimentalne duše, hahaha! V sedanjem svetu — hm no — človek se ozeni ker je taka navada. Pa naj se že, ali vsaj previden naj bode. Ako žena ničesar nima, ni vsa lepota nič vredna.

— Čuvstva? — Vraga! Za dober denar se dobi čuvstev, kolikor se jih potrebuje. — ali poznate pevko Laudo? Krasna ženska, a? Menim tako z umetniškega stališča. Enkrat bi jo hotel objeti, potem naj jo pa objema, kdor hoče.

(Daj)

Sodrug, spominajte se na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte tudi ovso! dp

Cel dan jih ne vidi — ni čuda, da se jih veseli. Delavka si drži služkinjo za se plača lahko služkinjo? Počasi, gospodarjev več, nego zahteva služkinja; njo in dokazuje, da je prišla naša družba v svoji konfuznosti tako daleč, da mora izkoristiti proletarec proletarca.

Ozirajte se tudi, milostive gospe, na svoje lastne služkinje. Lij jih ne tlačite, ste — — — moderne, a bodite take tudi katere potrebujete bolj kakor vsakdanji kruh! Če se po ljubljanskih ulicah sprehajate, ozirajte se na nove stavbe in na tako zване «malterce» in recite: Vam liberalnim soprogom, da naj ne kriče o «nesposobnosti žene za delo»...

Ozirajte se tudi na «boljše» proletarke; na pisarice v Vaših pisarnah, na postarice, na učiteljice in če ste bodete našle «žensko vprašanje» in njega rešitev!

— To je torej par utrinkov iz ženskega življenja. Telesna, materijalna mizerija na eni, suženska odvisnost od svetohlinske morale na drugi strani. Cilj vsakega ženskega gibanja bi moral torej biti, odstraniti jih Stara morala je vredna groba in družega nič. Nadomestiti jo je z novo, boljšo, lepšo moraljo. To je pa etična naloga — socializma!

Domače stvari.

Osebné politike ni na Kranjskem. Tako trdijo vsi meščanski političarji, ki so ogorčeni nad Cankarjevo dramo «Za narodov blagor». Ali kakšna je vendar ta blažena politika, katero uganjajo slovenski zlasti liberalni poslanci na Dunaju? Pred državnozbornimi volitvami so dokazovali liberaloni, da se tudi na Dunaju ne smejo svobodomiselnim elementom upogniti pod klerikalno komando. Po volitvah so se takoj točno upognili pod klerikalno zapovedništvo hrvatsko-slovenskega kluba. Tam so ostali, dokler niso dobili brce. Tedaj so izjavili, da je mizni prt med njimi in med klerikalci pretrgan in da je najbolje, če ostanejo sami zase. Sedaj pa to vendar ni več najboljšo, kajti naenkrat so se začele vse tri «jugoslovanske skupine»: namreč Sušteršičev «slovanski centrom», «hrvatsko-slovenski klub» in pa liberalni divjaki pogovarjati, kako bi ustanovili skupaj zvezo. Liberalci bi bili s tako koalicijo popolnoma zadovoljni, samo da se varuje neko zunanjo obliko, zahtevajo, da Sušteršič ne sme biti predsednik. Ali je to morda načelna politika? Ali niso skoro vsi nagibi te slavne politike osebni? Seveda, če bo treba, se skliče v ljubljanskem «Mestnem domu» spet kak shod, kamor bodo prignani vsi magistratni uradniki in sluge, nekoliko ljudi od banke «Slavija» i. t. d., da bodo klicali «živio», in vse bode lepo in dobro. Dokler se ne boče narod ravno tako naveščen liberalnih burk, kakor klerikalnega poneumnjevanja.

Agitacija po cerkvah je po Kranjskem ravno tako razvita, kakor po drugih deželah, kjer se bojuje katoliška cerkev na politični podlagi in kjer izrabljajo lanatoni klerikalci blagi Kristov nauk v posvetne strankarske namene. Ni torej čudo, da se je zadnjo nedeljo tudi v Senožečih kaplan Plahutnik razkorajil, ker je slišal, da bode isti dan popoldne ljudskih shod. Da isti dan popoldne ne spada v cerkev, pravno to sploh ne spada v cerkev, dasiravno je neko sodišče na Kranjskem določilo, da ni motenje vere, če se v duhovniku ugovarja, kadar govori o rečeh, ki se ne tičejo vere, se vendar ne bi čudili kaplanu, ki je na svoj način agitiral za shod, roče ljudi, naj ne gredo tja. Ali gospod Plahutnik se je gredo tja. Ali gospod Plahutnik se je nekoliko preveč spozabil in iz krščanske ljubezni do bližnjega mu svetujemo, da naj v bodoče malo bolj pazi na svoj jezik, kajti vselej se mu ne bo priza- jezil, kajti vselej se mu ne bo priza- jezil, kakor to pot. Bojeviti gospod je dejal na feci, na kateri bi imel ozna- čati božjo besedo, sledeče: «Prosim, najti božjo besedo, hodite poslu- šati Vas, dragi poslušalci, ne bodite poslu- šati Kopača, ki je od židov podkupljen». Zar Kopača bi nas, kakšno lice bi nare- ženo gospod Plahutnik, če bi mu poslal

naš sodrug Kopač malo tozibico, radi zaljenja časti in mu dal s tem prilož- nosti, da bi dokazal svojo predrzno trdi- tev. Odkod bi vzel gospod Plahutnik dokaze, katerih ni? Klerikalci so sami vedno pripravljeni na tožarenje, tudi tam, kjer nimajo niti najmanjšega uzroka za to. Naši sodrugi imajo pre- več važnega dela, da bi vlačili svoje nasprotnike pri vsaki priliki po sodišcih. Ali če bodo klerikalni petelini preveč impertinentni, jim bo pač treba gre- benček na ta način nekoliko prikriti. Sicer bi pa gospodu Plahutniku le še povedali, da ravno klerikalcem židov- ski denar nič ne smrdi, če ga le mo- rejo dobiti.

Tovarišu M. G. v odgovor.

V Pragi, dne 10. maja 1901.

Tovarišu M. G. je priobčil dne 11. maja t. l. v «Edinosti» neka pojasnila pod naslovom «Naš internacijona- lizem».

Ta pojasnila pa so tako «jasna», da potrebujejo na vsak način še večjega objasnjenja.

Začnem z vprašanjem: V čegavem imenu govori tov. M. G.? V Pragi nas je res okoli 35 dijakov, toda od teh so nekateri doma, nekateri pa so sploh sami za-se in ne občejejo s so- tovariši. Pri ostalih smo se informovali ter izvedeli, da je tov. M. G. le neka- terim tovarišem povedal, kaj namerava, nekaterim je še le pozneje, ko je od- poslal ono «pojasnilo», o tem povedal, nekaj pa nas je «okuženih».

Njegova vojska v resnici ni tako velika, kakor bi se dalo sklepati iz dopisa.

Tov. M. G. je kaj zvitó porabil to priliko in razdelil prave dijače na Ma- sarykovce in napredno-narodne. Vedel je dobro, da je Masaryk nepriljubljena o- seba pri onih, ki ga poznajo le iz «ge- sel» njegovih nasprotnikov. In hoc signo vinces? — si je mislil. Masaryk je semitofil in «internacionalce» — to bodo gesla s katerimi bomo mahali po «oku- ženih». — Toda, prijatelj, zmotil si se malo! — Da, mi radi priznavamo, da vplivajo ideje Masarykove na nas, toda pri tem ne mislimo, da je Masaryk po- slednja faza našega razvoja. Tov. M. G. je seveda že gotov s svojim razvo- jem, njemu je dovolj, če reče, da je napredno-naroden!

Zalostna bi bila perspektiva za Slo- vence, če ne bi mogla mlada inteli- genca prinesiti novih idej, novega živ- ljenja v naše obupno narodno življe- nje, če ne bi vedela družega storiti, nego brezpogojno prikloniti se kaki vladajoči stranki.

S svojim «Masarykovci» posnema naš «slobodomisleci» tov. M. G. čisto na- vaden «slager» iz «Katoliških Listov», za katerega bi se lahko sramoval, ko s tem le ponavlja sodno dožazano ne- resnico.

Tov. M. G. piše v svojem pojasnilu: «Da je prišlo tako daleč, (da nas je «Edinost» namreč imenovala kar «na- rodne izdajice») smo seve krivi sami, ker nismo takoj nastopali proti razli- čnim izjavam in napadom». A nekoliko pozneje nam pove, da on i njegovi so- misljeniki niso imeli povoda nastopati proti tov. Lončarju, ko je proglasil v «Edinosti» oni govor na planinskem večeru kot svoje mišljenje. — Tvoja «slobodomiselnost» Ti je zmešala logiko, prijatelj! Govoriš namreč o napadih, a prosim Te, kdo je koga napadal, kje in kdaj?

Dalje omenja tov. M. G., da so vsi «starejši» tovariši bili zadržani, udele- žiti se onega planinskega večera in da niso mogli prvoletniki — ne dovolj večji češkemu jeziku — reagirati na Lončarjev govor. Konstatiram, da je bil na večeru le en prvoletnik (tov. E. St.) in se temu se nikakor ni videlo, da bi bil nezadovoljen z omenjenim govorom.

Tov. M. G. pripoveduje dalje, da je členom slov. plan. društva izrekel svoje obžalovanje radi one «netaktnosti». Kato je sploh s tem «obžalovanjem» in «netaktnostjo» pojasnil je tov. Lončar v svojem «Poslanem» v «Edinosti» «Obžalovanje» bi se izrekel v opravi- čenem in umestnem slučaju edino le

odboru in v prvi vrsti predsedniku društva, a tov. M. G. niti tega ni storil. Najbrže se je opravičeval pri onem «čislamem rodoljubu» iz «Edino- sti», ki jako rad govori nelepe stvari o nas — za našim hrbtom. Če ima gos- pod poštene namene, naj nas pokliče k sebi in nas lepo očetovsko posvari, če se mu zdi, da smo na krivi poti. A zavratno ruvanje si prepovedujemo tudi od g. F. J.

Vsi «starejši» piše tov. M. G. — s tem misli seveda, vsi pametnejši, razumnejši, med tem ko so drugi mlajši, neizkušeni «bruci». Prvoletnik je neumen «bruc», a drugoletnik postane po prebiti «bru- covski skušnji» — pameten. To posne- manje nemških «buršev» in «fuchsov» se kaj čudno vjema z naprednonarod- nim in slovanskim prepričanjem!

Tovarišu M. G. piše dalje, da so oku- ženi «Masarykovci» uprizorili ono pro- testno gibanje in sicer «po njegovem skromnem mnenju ne iz sedutia do ruskih dijakov, ampak le iz neua- stitljive želje in gonje po originalno- sti». Resnica je, da so nas češki dijaki povabili, da bi se udeležili njihovega protesta.

Iz vseh onih «pojasnil» tov. M. G. moremo sklepati le to, da mu je sploh cela protestna akcija kaj malo dišala, a da si je hotel ohraniti le videz napred- nosti in slov. vzajemnosti s tem, da je protestiral z nami zoper naše časopise. To našo sodbo podpira še posebno to, da se je tov. M. G. pritoževal enemu izmed sklicevateljev protestnega shoda radi tega, da so bila objavljena imena protestujočih, a ko ga je dotičnik opom- nil, da je bil on sam in prvi za to, da se podpisemo, tedaj je izustil tov. M. G. krilate besede: «Da, ali jaz sem mi- slil, da se samo tam (t. j. na konceptu resolucije) podpisemo».

Tovarišu M. G. piše slednjič: «Ker nismo vedeli, da se namerja glasovati, nismo se potrudili za zadostno število naših pristavev». Tako govori kak voditelj politične stranke! A čuden to general ki pušča svojo vojsko doma — in pa «glasovati» — to je seveda glavno, mirna, stvarna debata to na- šim ljudem ne diši — glasovati in tako «zmagati» to je bolj komedija!

Tov. M. G. mora grozno visoko ce- niti svoje nazore, ki se mu zde čitate- ljem «Edinosti» prešib i, pisec kaj v začetku «da so se on in njegovi zdr- ževali izjavo svojemu političnem stre- menju in mišljenju, meniti, da je po- trpežljivost cenjenih, čitateljev nape- njena boljšim stvarjem».

H ovcu svetujemo še tov. M. G., naj poprej prouči to, proti čemur misli na- stopati, da bo lahko govoril z dokazi in odkrito, da se mu ne bo treba več skrivati za svoje «skromno mnenje».

Jožip Ferjoha,
v imenu «okuženec».

DOPISI.

Chicago 17. 4. aprila.

V torek 2. aprila vrsila se je volitev za župana in mestni zbor. Glavna kan- didata za župana, okolo katerih se je vse sukalo, sta bila.

Harison in Hanecy. Prvi (izvoljeni) si je pridobil delavsko prijateljstvo s tem, da je tekom štrajka združenih stavbeni strok (štrajk se je pričel 5. svečana leta 1905, ter še danes ni kon- čan) priporočal sodnikom, kaznovati vsaki najmanjši prestopok štrajkujočih z najmanj 100 doll. globe, kar je enako 5 mesecim zavora.

Ta «kunde» je demokrat. Drugi, sodnik Hanecy, je delavce razveselil — ob istem štrajku in istem času — s posebnim nalogom, (Einhalt- befehl) po katerem ni bilo dovoljeno nobenemu štrajkujočemu priti 100 ko- rakov blizu poslopju, ter sploh nago- voriti med štrajkom poslujoče «scab-e». Ravno tako je prepovedal štrajkujo- čim na ulicah se shajati. Ta «kunde» je republikanec. On je navedel, kaj je prestopok, Harison pa, kako prestopke kaznovati.

Kateri izmed njiju je torej boljši? Delavci so gotovo to vprašanje vest- no (2) razmotavali, kajti oddano je bilo Harisonu 157.000, Hanecy 128.000, soc. demokratom pa 8799 glasov. Izvolili so

iznova bil, s katerim hočejo biti 2 leti tepehi.

Vendar so pa pri vsem tem socijalisti napredovali, kajti pred 2 leti so dobili le nekaj nad 3.000 glasov. Drugače pa je slo po malih mestih v okolici Chicago: V Sheboygan je soci. dem. kandidat za župana podlegel le za 82 glasov. Dobil je namreč 1327, demo. rat 1602 in republikance 1409 glasov. Spravili pa so 4 izmed 8 v mestni zbor, 3 v okrajni zbor (County board) in v šolsko nadzorništvu.

V Milwaukee so prodrl s 6 aldermani, prihodnjo volitev pa nameravajo izvoliti župana, ker se sodrugi v Milwaukee nikdar ne šalijo, menijo gotovo tudi tu resnico.

V malem mestu Kiel Wis. je izvoljen soc. dem. župan s 113 glasovi, vse druge stranke pa se zberale 101 glas. Izvoljeni so tudi vsi drugi soc. dem. kandidati.

Pazite delavci! Sedaj imate priliko opazovati postopanje socijalistov, ter lahko boste spoznali, kdo vas zastopa. Tudi v Battle Creek so bili z glasovi blizu in le mali večini republikancev so podlegli naši kandidati. Enako je bilo še v raznih malih mestih in reči smemo, da je prihodnost naša.

Socijalizem je tudi v Ameriki postal faktor, s katerim imajo kapitalisti računati. Pa tudi mi Slovenci ne bomo zaostajali, boriti se hojemo z drugimi narodi vred in porušiti jarem, ki nas tlači v suženjstvo, ne odjenjamo in ne mirujemo, dokler ne bode poravnano, kar je nad ljudstvom zakriviljenega, dokler ne bode vihrala v zraku rdeča zastava svobode. Toraj rojaki, naprej!

Ferd. Peče.

SHODI.

V Senožčah, 20. majnika.

Včeraj popoldne je bil tukaj na vrtu gospoda Moravca dobro obiskan ljudski shod z dnevnim redom: "Položaj delavskega in kmetijskega ljudstva in politične stranke v Avstriji". Predsednikom shoda je bil voljen sođr. Anton Dolenc, kmet v Slavni, zapisničarjem pa sođr. Filip Eber. Po nagovoru predsednika je dobil s. Kopač iz Trsta besedo, ter je v dve uri trajajočem govoru razložil položaj delavnega ljudstva s posebnim ozirom na kranjske razmere. Paralelno s tem je naslikal politične stranke in njih delovanje v pravi luči. Končno je predložil sledečo resolucijo, katero je shod z burnimi živklji soglasno sprejel:

"Današnji ljudski shod izraža svojo ogorčenost meščanskim strankam, izreka z ozirom na umazano afero s Tomaževo žlindro nezaupanje poslancu za peto kurijo na Kranjskem, drju. Sušteršiču, in sklenc, otresti se vseh strank, ki so doslej delavno ljudstvo vodile za nos. Shod sklenc obenem, da se ima ustanoviti kmet-sko društvo za Kranjsko na podlagi modernega mednarodnega socijalizma.

DRUŠTVENE VESTI.

Podružnica sv. Peter splošnega pravovarstvenega in strokovnega društva je imela v ponedeljek, 20. t. m. zvečer svoj letošnji občni zbor. Predsednikom je bil voljen sođr. Ivan sluga, odborniki pa Marija Sečnik, Fran Novak, Miha Sila, Fran Raspotnik, Anton Speglič in Karol Schwinghammer. Poročal je sođrug Kopač o potrebi organizacija.

POSLANO.

Uredništvu "Edinosti"

v TRSTU.

Poslal sem Vam bil 15. t. m. "Poslano", kjer sem odgovarjal tov. M. G. na njegovo pojasnilo v Vašem listu z dne 11. t. m. pod naslovom "Naš internacionalizem", toda Vi mi odgovora niste hoteli priobčiti. Mislite li s tem, da resnično zakrijete ali da nas prisilite k molku? Povem Vam, da ste na napačni poti.

Ponovim na tem mestu kratko, kar sem napisal v onem "Poslanem" na adresi tov. M. G. glede opravičbe. Ker se vedno govori o tem, kakor bi bila nastala vsled znanega mojega govora nekaka ogorčenost v česki podružnici slov. plan. društva, zato sem se hotel pre-

pričati, kaj je na tem resnice. Bil sem 15. t. m. pri prof. Chodounskem, in on me je na mojo prošnjo pooblastil, da izjavim sledeče:

1. Pri njem ni bilo nikogar in nihče se ni nič opravičeval.

2. Prof. Chodounsky se sicer ne stri-nja s seseni mojim izjavljanji, ni se pa čutil niti on niti odbor nikakor kaj zadetega, ker je prepričan o pošteno-sti mojega mišljenja.

Iz tega sklepam, ako se je tov. M. G. (podpisal se ni najbrže iz skromno-sti) res komu opravičeval, potem se je morebiti to zgodilo nasproti gospodu F. T., ki se je čutil kot Slovenec pri-zadetega, ker najbrže ne more pojmiti, kako more kdo koristiti narodu, ako nima vedno na jeziku slovanske vza-jemnosti in Nemecev.

Druge neresnice tov. M. G., ki jih je seveda zapisal v imenu narodnosti in svodomiselnosti, razkrije kdo drugi.

"Edinost" — brez zamere! Mi sto-jimo, kaj ne, na slovanskem stališču in — basta!

V Pragi, dne 20. majnika 1901.

Dragotin Lončar.

Iz Morove „Utopije“

Tomaž More je bil prvi predhodnik modernih socijalistov, — komunist. Kot humanist in ugleden pravnik je prišel kmalu na angleški dvor. Anglija, kakor tudi druge države, se je tedaj nahajala na potu v kapitalistično gospodarstvo. Revdalstvo je ležalo na smrtni postelji ko je Martin Luter nastopil s svojimi, nauki, skratka: Morejeva doba je bila doba preporeda človeške družbe. Tomaž More je imel bistre oči, da je videl da-leč v bodočnost. Bil je nasprotnik vse-ga nepoštenega, nepravilnega. Kmalu je izpoznal, da je boj protestantizma boj barbarstva proti kulturi. Dasi je bil lord kancelar, imel je vendar poguma, da se je odločno uprl svojemu kralju, ko je zahteval od njega nepoštenih ne-pravih stvari. Kralj Henrik VIII. je bil lisica. Še v Toweru, kjer je bil More zaprt, so slišali Moreja zopet pri-dobiti za kralja. Pa mož je ostal odlo-čen. Poginil je na šatotu pod rabljevo sekiro. Tako je končal prvi moderni socijalist komunist.

Tomaž More je izdal več knjig. Eno glavnih njegovih del je "Utopija". V tej knjigi popisuje človeško družbo tako, kakršna bi po njegovih mislih morala biti, da bi bili ljudje na zemlji lahko srečni.

Za danes omenimo le, kaj je mislil o znanosti in njeni popularizaciji.

Naj slede le trije odlomki iz te nje-gove knjige:

"Navadno se vrše (v Utopiji) zgodaj zjutraj javna predavanja, katera obis-kovati so zavezani samo oni, ki so na-menjeni znanosti. Vendar prihajajo na predavanja tudi množice drugih ljudi, mož in žen, eni na to, drugi na drugo predavanje, kakor katerega zanima

"Cilj teh naprav skupnosti je v prvi vrsti ta, da se vsakemu meščanu omo-goji, odtegniti se v prostem času te-lešnemu delu ter se posvetiti prostemu delovanju in razvoju duha. Kajti v tem vidijo (Utopisti) srečo življenja."

"V moralni filozofiji raziskujejo ista vprašanja, kakor mi. Oni preiskujejo, kakšna telesa in duše so dobra in če izven lastnosti duše v resnici še kaj obstoji, tar bi se zamoglo imenovati dobro. Oni premišljujejo o čednostih in veselju, toda njih glavno vprašanje je, v čem obstoji človeška sreča. In kar je še bolj redko, oni zagovarjajo to svoje stališče z dokazi iz njihove resne in stroge religije..."

Iz navedenih odlomkov je posneti, da je že More v tej svoji knjigi, katere prva izdaja je izšla leta 1516, mislil na najširšo popularizacijo vede, znanosti; da je bil docela moderno misleč človek kar so da sklepati iz te njegove knjige. Ni čuda, da je za tako delo prejel za plačilo — smrt od rabljeve roke.

Abditas.

*) De optimo reipublicae statu deque nova insula Utopia, libellus vere aureus, nec minus salutaris quam festivus, clarissimi disertissimi viri Thomae Mori inclytae civitatis Lon-dinensis civis et vice comitis.

BRZOJAV.

DUNAJ, 23. maja. V državnem zboru je bila danes velika debata o varstvu de-lavcev. Pred dnevnim redom je interpe-liral antisemitični poslanec Schneider, ka-teremu se je videlo, da je popolnoma pijan, zakaj Hilsner se ni obesil. Pri tem je trdil, da so ministri od zidov pod-kupljeni. Vsa zbornica se mu je smejala. Schneider je odšel iz dvorane z beseda-mi: "Pisite me v...". Na dnevnem redu je bil načrt zakona o železniških inve-sticijah. Dr. Ellenbogen je predložil mi-noritetni votum, s katerim se zahteva varstvo delavcev glede plače, delavnega časa, delavskih inspektorjev in delavskega zavarovanja pri železniskih stavbah, kar je Ellenbogen v znamenitem govoru utemeljil, v katerem je naslikal tudi sedanje delavsko varstvo na železnicah. Minister dr. Wittek je takoj odgovarjal, a branil se je zelo mlačno.

Zvečer je prišel načrt o deveturnem delavniku v rudnikih na debato. Prvi je govoril sođrug Schuhmeier, ki je odločno zahteval, da se upelje osemurni delavnik brez izjem. Z izvrstnimi argumenti je do-kazoval, da je to ne le potrebno, ampak tudi mogoče. Schoiswohl je zagovarjal svoj predlog. Minister Giovanelli je bra-nil stališče vlade. Za osemurni delavnik je govoril še sođrug Cingr.

Prihodnja številka „Rdečega Prapora“ izide

dne 31. maja.

Občno konsumno društvo v Idriji

sprejme z dnem 1. julija t. l. v službo

skladiščnika,

ki je zmožen trgovine z mešanim in manu-fakturnim blagom. Vložiti je treba 600 kron jamčevine. V podružnici istega društva v Spodnji Idriji se vsprejme

skladišnico

ki lahko takoj službo nastopi. Potrebna je kavcija 200 kron. Ponudbe s spričevali je poslati pred tojnistvu obč. konsumnega društva v Idriji.

Cukerin Heyden

Cenjenim gg. lekarnarjem ponuja 400 krat slajši od sladkorja:

St. 5	1 Kg.	okrog 2000 komadov	44 K.
" "	5 "		4 40 "
" "	10 "		4 36 "
" "	1 "	2000 kosov	4 36 "
" "			4 32 "

Friedrik Neuman

pri gospej Schmidt

Schlanay (okraj Breslau) Preuss. Schlesien.

GOSTILNA

Domènik Ravelico

Trst - Ulica Ghoga št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vins Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinjša vina v buteljnikah, pivo prvega reda.

Domaća kuhinja, jedi gotove vsako uro. Sprejemajo se naročniki na ob d in ve-derjo tudi naročbe na dom s točno po-strežbo.

Tudi čista prenočišča na razpolago.

Lastnik lista: Ponek Alojz.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopač Josip

Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 - Trst.

DELAVEC RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

Naročnina iznaša: Za Av-
stro ogrske kraje: za
celo leto 5.44 K.; za
pol leta 2.72 K.; za četrt
leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnine proste. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto
5.48 K.; za pol leta 2.74
K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto
7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici
Caserma 11. I.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu 30. majnika.

Avstrijski državni zbor se sedaj postavlja, češ da je izvršil velikansko delo. Sprejel je namreč zakon o deveturnem delavniku za premoganje in sedaj je načrt v rokah gosposke zbornice. Tudi nasprotniki nam morajo priznati, da se po vsej moči trudimo, ostati objektivni in izogibati se vsakemu krivičnemu presojanju stvari in dogodkov. Tako tudi priznamo, da je s tem zakonom storjen korak naprej. Ali to je tudi vse, kar je mogoče priznati in tudi to priznanje je na vseh straneh omejeno. Stranke v državnem zboru so storile, kolikor so absolutno morale; niti ptičice več. Mesto osemurnega delavnika dajejo ubogim človeškim krtom deveturni; mesto vsem rudarjem ga dovoljujejo samo premogarjem, mesto da bi ga strogo zavarovali, dovoljujejo celo vrsto izjem. In kako je ta mala socijalna reforma porojena! V obupnem boju je moralo 70.000 rudarjev svetu pokazati, v kakih grozljivih razmerah žive; stradajoč in pogibajoč so morali trpinčeni rudarji prisiliti slavno gospodo, da se je vsaj nekoliko spomnila svoje socijalno-politične dolžnosti. In kar je pridobljeno, je samo sad organizacije. Brez nje bi bil lanjski rudarski štrajh sploh nemogoč; brez štrajka še danes ne bi bilo skrajšane delavnega časa. Jasno kakor na belem dnevu se zopet vidi, kako neobhodno potrebna je delavska organizacija za vsaki najmanjši napredek delavskega ljudstva.

Ako menijo očetje domovine v parlamentu, da so z zakonom o deveturnem delavniku že končali svojo socijalno politično nalogo, jim bodo morali delavci dopovedati, da je to velikanška pomota. Appetit delavcev po zboljšanju socijalnih razmer je večji, in Koerberjeva vlada ima še posebno dolžnost, ugoditi dotičnim zahtevam. V prestolnem govoru je namreč ministristvo obljubilo celo vrsto socijalnih prenosov, zlasti zavarovanje za starost in nezmožnost, daljši razvoj zakonodajstva glede delavskega varstva, delavnega časa, državno posredovanje dela, ureditev izseljevanja i.t.d. Dosej ni videti niti enega zakonskega načrta v tej smeri in delavce čaka trdo delo.

Listek.

POGUM

Pise Etbin Kristan.

To je bila smer. Ton pa je bil vse-
sih še vse drugačen. Celo nekateri to-
variši, mlajši seveda, so rdevali.
Jagar se ni bil zjnil besedice. Toda
kdor bi ga bil opazoval, bi bil lahko
videl, da se v njem nekaj kuha. To je
bila njegova posebnost, da ga je ta
cinizem jezil in razburjal.

Razgovor je postajal bolj in bolj
nizkot. To ni bilo samo lascivno.
Starejši so z očitim trudom iskali be-
sedice, s katerimi bi mogli dovolj radi-
kalno označiti svoje zaničevanje vsega,
kar je z ljubeznijo v dotiki. Niso se
pečali s kakšnim reševanjem seksual-
nega problema, samo cinizem so hoteli
pokazati. Nekaterim izmed mlajših so
njih kremenite besede zelo imponirale,
drugi pa niso razumeli ničesar...

da zdramijo politično gospodo, ki čuti
pasje dni že po vseh udih.

Učiteljski zbor brez učiteljev
so imeli katoličani o binkošti na Du-
naju. Po programu je bil to zbor «ka-
toliške učiteljske zveze v Avstriji», v
resnici je pa bil sestanek raznih viših
in nižih popov, par fevdalcev, neke-
rih plemenitih katoliških žensčin in ne-
katerih katoliških «selov». Samo uči-
teljev ni bilo na tem učiteljskem zboru.
Skoro vsi avstrijski škofci in razni drugi
duhovniki so brzojavno pozdravili shod,
samo noben učitelj ni telegrafiral.
Dnevni red je bil sestavljen večinoma
iz molitev in blagoslovov, samo učitelj-
skega predavanja ali govora ni bilo
nobenega. Zato so poskušali svojo srečo
razni avstrijski in nemški popi med
katerimi je spustil posebno dr. Teller
z Bavarskega zanimivo komično govo-
ranco, ki naj bi bila dokazala, da se
razven matematike vse predmete lahko
na katoliški podlagi predava. Gospodje
so torej zahtevali katoliško zgodovino,
katoliško fiziko, katoliško kemijo, kato-
liško gramatiko, katoliški nauk o žival-
stvu i.t.d. Končal je znani predarber-
ski deželni glavar Rhombert, ki je že
v gosposki zbornici zblebetal grozne
teptarije o učiteljstvu. Gospodje kato-
ličani bi morali biti toliko previdni, da
bi si bili vsaj za parado zapisali ka-
kega katoliškega učitelja. Če drugod
ne — vsaj na Krajskem bi bili še naši
kakšnega štreberja in petolizca. Dru-
god verujemo da so redki.

Morilec kralja Umberta, Gaetano
Bresci, ki je bil obsojen na dosmrtno
ječo, katero kazen bi bil moral prebiti
v popolni osamljenosti, brez dela in v
vseh mogočih obteževalnih okoliščinah,
je sam naredil konec svojemu življenju.
Kakor poroča «Corriere di Napoli», je
bilo na njem že v jeseni opaziti vsa
znamenja nerazne razrušenosti. Vsi,
ki so ga videli, ko je bil prepeljan v
grozni zapor v San Stefano, so se ču-
dili njegovi silni slabosti, a mislili so,
da je pomorsko potovanje nanj tako
slabo vplivalo. Ali že nekaj tednov poz-
neje je popolnoma propadel. Zlasti o-
samljenost mu je postala neznosno mu-
čenstvo. Nekateri časopisi poročajo, da
se je z robcem zadavil, drugi pravijo,
da se je iz svojih hlač naredil vrv, na ka-
tero se je obesil. Kako velikanška je
bila njegova smrtne energija, je razvid-
no iz tega, da sta bila v sosednem

Jagarja je grizlo.

Enkrat je hotel vstati in oditi, da mu
ne bi bilo treba poslušati teh reči, ki
so ga skrajno ogorčevale. Toda zdelo
se mu je, da mora ostati in da bi bilo
strahopetno, sedaj oditi. Nekateri to-
variši so bili že nekoliko vnašeni, a o
glavnih govornikih se nebi bilo moglo
reči tega. Vendar je požiral svojo jezo,
da ne bi provzročil hujših prepirov.
Sedel je pa takor na iglah in kri mu
je kar vrela.

Né eden se ne oglasi, da bi pobil te
teorije, ki sploh niso nikakršne teorije!
Ne eden! In vendar ni mogoče, da bi
vsi tako mislili in čutili, kakor se tu-
kak govoril. Ni mogoče, da bi verjeli.
Taki mladi ljudje! Pa kako govore o
ženskah...! Ha, pa še tako predrzni
so, da se hočejo imenovati moderni!

V tem trenutku se je spomnil svoje
ljubice, katero je bil obiskal v hiši
njene tete, preden je prišel sem. In
vsa ta manirirana, z neko ženjalnostjo

prostoru dva čuvaja, ki sta imela ne-
prenehoma paziti nanj, pa nista ču-
liti najmanjšega glasu, niti enega sa-
mega vzdihla.

Francozki socijalistični kongres
je sklenil z 904 proti 42 glasovi, da ni-
ma vstop Milleranda v ministrstvo ro-
benih obveznih posledic za stranko in
da Millerand v kabinetu ne predstavlja
socijalistične stranke. Nastopanje stran-
ke napram vladi mora ostati enako, ka-
kor napram vsem ostalim buržoazijskim
vladam, določati ga morajo le občiri na
socijalistični proletarijat.

Kam plovemo?

Proti dosedanjemu podedovanemu na-
činu slovenske politike, ki prehaja od
očeta na sina v neizpremenjeni obliki,
stavimo drugo postopanje, ki ne vozi po
tradicionalnih voznicah.

Kjer vladajo zdrave družabne razmere,
tam vidimo prehode med starejšimi in
mlajšimi v vsem življenjskem naziranju.
To je nužnost razvoja, brez tega ni na-
predka. Vzgoja, kakršna se nam je po-
dajala in se nam še podaja, meni, da
mora biti mladina idealna, pri čemur si
mislimo navadno idealno v tem zmislu,
da se smemo v kipečem navdušenju uda-
jati zlasti čustvom, ne da bi se nam bilo
treba ravno posebno beliti glave, ali ima-
jo ta čustva kaj pomena, ali morejo biti
gibna sila, ki vede h koristnemu dejanju.
Pozneje ko stopimo na trda praktična tla,
ko poznamo pezo življenja in začnemo
izgubljati ideal za idealom, nam kaj malo
ostane od mladeniškega navdušenja, vsled
česar se rado dogaja, da mislimo le nase,
na svojo korist in blaginjo. Nauk se to-
rej glasi: mnogo ognja, velik plamen v
mladosti, da ostane za možka leta vsaj
nekoliko iskric!

To je napačna vzgoja. Nasproti temu
trdim: Ne vzgoja za prazne sanje, za ro-
mantično-sentimentalno uspavanje sa-
mega sebe, ampak vzgoja za življenje!
Kazimo mladini življenje, kakršno je, toda
povejmo ji tudi, kaj ni dobro, kaj bi mo-
ralo biti drugače in da naj s to reformo
začne takoj sama pri sebi. Imeti moramo
cilje, ne živeti brez višjega smotra le
svojim telesnostim; toda stavimo si do-
sežne namene, ideale, ki se uresničijo v

Glej članke «Internacionalizem naših dijakov»
v «Eduinosti» z dne 4., 6., 7., 8., in 9. maj-
nika t. l.

pokazovana blaziranost, ga je še bolj
razkačila.

Ravnokar je Gojtan imel zopet be-
sedo. Sedaj je že kar absolutno vladal.
Vsakdo si je šel ob tej uri v največjo
čast, pritrjevati mu, brez sodbe, brez
kritike, brez lastne misli sploh. On pa
se je radi tega še više dvigal po lestvi
svojih smelih trditvev. Zdelo se mu je,
kakor bi se premalo imponiralo; pri-
trjevanje mlajših mu ne zadostuje.
Ginit bi morali, obéudovaje ga. To je
hotel doseči z daljšim «govorom», ki ga
je spustil v svet široko, sedé z malo
nazaj vzlonjeno iglavo, desnico držeč
na pivni čaši kakor na kakšnem ščitcu. O-
nogi pa daleč od sebe stegnivši. V
njegovem pivnem glasu je bilo nekaj,
kar naj bi se bilo smatralo za ironijo,
v resnici pa to ni bil niti pristen ciniz-
em. V tem roganju ni bilo niti toliko
originalnosti, kolikor je zmogel kakšna
dunajska branjevka na «Naschmarku».

— Mi se moramo končno emancipo

bližnji ali daljni prihodnj sti ali pa katerim se vsaj približujemo in tako dosežemo relativno, kar je absolutno doseči nemogoče. Pri tem pa ne pozabimo, da je uresničevanje teh idealov odvisno od sodelovanja vseh, iz česar sledi, da skušamo dosegati ideal najprej pri sebi. Mladina s tako vzgojo bo navdušena, kipeča, toda pri tem bo tudi delala, ne bo iskala rešitve v omamljajočem besedičenju in čarobnem sanjenju, vedela bo, da potrebuje nekoliko več nego milostno dovoljenje, da se sme opajati z raznimi fantomi, pri tem pa razkošno in brezdeino živeti. Taka mladina se ne bo v življenju tako varala, ker ji bo znano, da se napredek vrši le polagoma z drobnim delom, ki ga je navajena.

Loči nas od starejših naziranje o našem narodnem boju. Dobro vemo, da smo Slovenci zatirani, da nimamo tistih pravic, ki bi jih morali imeti in katere uživajo drugi. Resnica je, ki je ne moremo in ne smemo prikrivati, da se naše število krči in smo v nevarnosti narodne smrti. Kako temu odpomoči? Tu grede naša pota navskriž. Priznavamo, da smo Slovenci zatirani, ne odobravamo pa načina našega narodnega boja. Vi se borite za politično in narodno enakopravnost — nam politična in narodna enakopravnost brez **socijalne enakopravnosti v narodu samem** ne zadoščata. Socijalno enakopravnostjo si prej ali slej priborimo politično in narodno enakopravnost, a ne samo priborimo, ampak si ju tudi ohranimo. Kdo mi jamči, da se bo ljudstvu, ko si pridobimo politično in narodno enakopravnost, v resnici godilo dobro? Ne damo se motiti, če se nam zatrjuje, da si drugo že potem uredimo, ko se otresemo narodnega boja, ki zahteva sedaj toliko dela; ne damo se pregovoriti s takimi in podobnimi izgovori, ker se lahko zgodi, da se bomo naposled, ko si recimo izvojujemo to politično in narodno enakopravnost, ozirali po krepkem, zdravem narodu, ki bi užival te pridobitve, toda tega krepkega, zdravega naroda — ne bo! Podlaga, na katero se moramo opirati, je socijalna. Zame ni glavno in edino vprašanje, v kakem razmerju je nasproti slovenskemu narodu in poedinim njegovim slojem Nemec ali Italijan, ampak prvo mi je, kako je moje postopanje nasproti družbi, katere član sem, nasproti posameznim slojem naroda, kateremu se pristevam. Ako zahtevam, da spoštuje Nemec ali Italijan moj narod, da mu ne krati pravice svobodnega razvoja, tedaj moram predvsem skrbeti, da spoštujem svoj narod v prvi vrsti sam, da mu ne kratim pravic, da ga napravim zmognega za koristno in plemenito delo, in sicer ne samo morebiti one sloje, katerim po stanu pripadam, ampak tudi one, ki stoje umno in uravno, duševno in gmotno nižje od mene. Skratka: izvajati moramo socijalno enakopravnost v lastnem narodu! S tem si zagotavljamo zdrave razmere doma, vzgajamo zadovoljno ljudstvo, ki bo imelo več vztrajne odporne sile nasproti tujemu. Iz tega mi sledi sama ob sebi vzajemnost z enako mislečimi drugih narodov. Če bodo to Slovani, nas mora to tem bolj veseliti, ker nam je to poročstvo, da je prenehala sedanja komedija z narodno in politično enakopravnostjo, ki je bila doslej na papirju ne le pri Nemcih, ampak tudi pri nekaterih Slovanih, ki sicer povdarjajo to enakopravnost nasproti Neslovanom,

vati bedastih fraz, ki izražajo same take stvari, katerih ni. S svojo mesečino, s spominčicami in s pomladnim vetrom, nori pesniki samo slepe in strupe ljudstvo. Kdor jim veruje, je neumnež. Ljubezem — to bi bilo nekaj, če bi bile žene ljudje, kakršni smo mi. A vsa zgodovina in vse uredbe naše družbe nasprotujejo taki naivni misli. Mohamedanci so to prav dobro pojмили, njihov harem je jako modra uredba. Sicer pa katoliška cerkev tudi ni neumna, le razumeti se mora njene dolžbe. Kaj pa pomeni tradicija o podedovanem grehu? Zakaj pa se mora ženska, zakaj mati očistiti v cerkvi? Od moža ne zahteva noben zakon tega. Pa naše družabne uredbe? Hej, zakonodajci že dobro vedo, zakaj ne dajo ženski puške, pa tudi zakaj ji ne dajo pravic. Ženo treba poznati, zunaj i znotraj. Njeno telo i njena duša sta različna od moškega telesa in moške duše, in bedak je, kdor misli, da je žena kaj

dočin je med seboj ne poznajo (Poljaki, Rusini, Hrvatje-Srbi). Kdor se hoče uspešno in v resnici boriti proti nadvladavi naroda nad narodom, se mora tudi boriti proti nadvladavi posameznika nad posameznikom, sloja nad slojem, spola nad spolom v lastnem narodu. Drugače ni to nič drugega, nego izrabljanje narodnosti, kjer zahtevajo to osebne ali strankarske koristi.

Hočemo torej socijalno enakopravnost, ker le ta nam omogoči trajno narodno in politično enakopravnost. Zato pa, ker dandanes t. zv. slovanska politika s svojo narodno in politično enakopravnostjo (dosledno niti tega ne zahteva) ne pomenja že sama ob sebi tudi socijalne enakopravnosti, ne moremo govoriti o nobeni politični slovanski vzajemnosti brezpogojno, dosledno tudi ne o češki. Na drugi strani pa zopet ne zavračamo nobene politične vzajemnosti, torej tudi ne slovanske, ako imamo iste težnje. V svojem govoru 8. marca t. l. na večeru češke podružnice slov. plan. društva nisem odklanjal vsake politične vzajemnosti s češkim narodom. V tem oziru je bilo nespornost. Kako moremo kar a priori odbijati vsako politično vzajemnost s kakim narodom? Lahko to storimo s kako vladajočo stranko, toda ena stranka še ni narod. V vsakem narodu je več strank, med katerimi so nam ene simpatične, druge ne. Umevno je, da v političnih stvareh ne iščemo zavznikov pri strankah, s katerimi se ne strinjamo. Vse stranke kakega naroda brez razločka bi morale sicer imeti ta namen, da privedejo svoj narod do kar mogoče visoke stopinje popolnosti v duševnem in gmotnem oziru. Če pa ta ali ona stranka ne dela v ta namen, če vse to le izrablja v strankarske svrhe, če ji je stranka, ki je samo del naroda, več nego narod v svoji celoti, če podpira nazadnjaštvo in reakcijo na vseh koncih in krajih ter uporablja sredstva, s katerimi doseže n. pr. narodno in politično enakopravnost, toda pri tem zaslužni ljudstvo gmotno in duševno — kaj nam koristi taka enakopravnost? Prej ali slej mora tak narod zopet izgubiti svojo samostojnost, ker ga nezdrave notranje razmete izpodjedajo, da se ne more razvijati, krepiti in se braniti zunanjim silam. Zidati je treba na solidnejšo in trdnjšo podlago. Posamezni sloji v narodu se morajo notranje okrepiti in osamosvojiti, potem bodo laze kos zunanjim nepravilnostim. Kdor hoče trajno in resnično narodno in politično samostojnost, mora hoteti socijalno samostojnost, mora ustvarjati pogoje za tako življenje, kjer bo izključeno izkoriščanje celih slojev družbe. Pri tem izrecno zopet povdarjam, da ne zametam boja za narodno in politično enakopravnost sploh, ampak način tega boja, ker mi je narodno vprašanje del socijalnega vprašanja, ker ne smemo tega ločiti, saj narod ni abstraktna ideja, ampak skupina ljudi, ki hočejo človeško živeti.

Slovanska buržoazija se bori za narodno in politično enakopravnost, ne migne pa niti s prstom za socijalno svobodo, ker sploh ne bi bila buržoazija, ako bi se potegovala za socijalno neodvisnost. Pojem buržoazije se ne sme zamenjavati s pojmom razumnistva ali inteligencije. To ni eno in isto, dasi je dandanes v resnici kaj čisto eno in isto, a ne bi moralo biti. Razloček je tudi med buržoazijo in meščanstvom.

Kdor si je s svojo pridnostjo in varčnostjo pridobil kaj imetja, ki ga racio-

drugega, nego živo orodje, igračka če hočete, ali pa potrebno orodje, če vam je ljubše tako — na vsak način pa orodje, ki slučajno živi. In še enkrat pravim: bedak je, kdor misli drugače... To je bil Gojtanov tekst.

Ko je končal, se je ozrl po omizju. Vse je bilo tiho, bilo je videti, kakor bi vsi strmeli, kakor bi ga vsi občudovali.

Porazeni so uničeni! — to je bila ponosna misel Gojtanova. In trenotek je bilo videti, kakor bi imel prav, popolnoma prav. Nič — nič — nič se ni ganilo. Trenotek...

V Jagarjevi duši pa je vse vrelo. Misli je na svojo mater, na svoje sestre, na svojo ljubico... Kaj vi vsi skupaj nimate ničesar takega? Ne ljubice, ne sestre, ne matere? Ali vas je gozdna zver rodila? Pestl sta se mu krčili vsi živec so mu drhteli, kri mu je silila zdaj v srce, zdaj v glavo, zdaj v grlo, žile so mu bile nabrekli, kakor

nalno uživa sebi in drugim v prid, kdor se je s svojim trudom na pošten način povzpela na višjo socijalno stopinjo, temu ne more nihče ugovarjati. Krivična so v tem oziru očitavanja nasproti socijalni demokraciji, češ da sovraži vsakogar, ki ima nekoliko več nego priprost delavec. Toda kdor si domišlja, da ga njegovo socijalno stanje opravičuje, izkoriščati bedo in neizobraženost nižjih slojev v svoje osebne namene, kdor si vsled svojega imetja, do katerega je morebiti prišel čisto po nedolžnem s tem, da ga je priženil, podedoval ali pa si ga pridobil celo ne nečasten način, domišlja, da ima za to posebne pravice pred svojimi sorojaki, ki se niso rodili v bogatih hišah, niti dobili bogatih žen ali ki so ostali rajši revni, nego da bi si bili omadeževali roke: takega človeka naziva Lassale buržoazija, in to — mislim — je pravično stališče.

Če govorim o buržoaziji, menim take ljudi. Ti so lahko izobraženci, pa tudi neizobraženci. In tu ni nikakih izjem: če označimo koga s tem imenom v tem pomenu, potem se umeva, da so vsi ti taki; kdor ni tak, ta sploh ni buržoazijec, ampak pošten meščan, pošten inteligent i. t. d. Ne delam torej nobene krivice niti meščanstvu niti razumnistvu, ker ono je lahko buržoazijsko, ne pa, da bi moralo biti. Buržoazijsko razumnistvo je pa vse tako, saj drugače bi ne bilo buržoazijsko. In tu potem ni razločka med slovansko in neslovansko buržoazijo. Tudi mi Slovenci nismo brez te buržoazije.

Čudim se, kako mi morete očitati, da sem zatožbe proti češki buržoaziji zapisal v slovenskem listu! V slovenskem listu je bil prvi dopis iz Prage proti nam; torej je vendar čisto naravno, da sem odgovoril zopet v slovenskem listu. Navel sem nekaj slučajev o delovanju češke buržoazije, s katerimi sem hotel pokazati, da ne moremo brezpogojno govoriti o slov. vzajemnosti, kako površno, antisocijalno in protinarodno je pogostoma to t. zv. narodno delo, da so to čisto le prazne besede brez vsebine in da ni vse v resnici narodno delo, kar se kot tako razglasa. Koliko se dotikajo one zatožbe naših slovenskih razmer, to vedo najbolje dotičniki sami, ako jim vest v tem oziru kaj očita.

Iz napak in hlb drugih se učimo. Zato izpregovorim nekoliko več o nekaterih slabih straneh tukajšnje t. zv. slovanske politike, da spoznate, da ni vse to res narodno, kar se kot tako širokousti in na vse mogoče načine psuje one, ki imajo o narodnem delu globlje pojme.

(Konec prihodnj.)

Strokovnim organizacijam na Slovenskem.

V zmislu zadnje konference ljubljanskih strok. organizacij vabimo tem potom vse strok. organizacije na Slovenskem na *strokovno konferenco*, katera se bode vršila dne 29. in 30. junija t. l. v Ljubljani in katere provizorično sestavljeni dnevni red je:

1. Poročila; 2. organizacija in taktika; 3. tajništvo in 4. glasilo strok. komisije; 5. raznoterosti.

Opozorjamo sodruga posebno na točko 3, katere dobra rešitev bi pomenila veliktanski napredek v našem gibanju sploh in prosimo, da organizacije na Kranjskem, Stajerskem, Goriškem in Tržaškem formulirajo že poprej

bi morale ta hip počiti. Jedva je mogel poslušati Gojtanove besede.

Ko je cinik končal, se je tudi Jagar ozrl po svojih tovarših. Med njimi je vendar nekaj govornikov, ki so drugače nesrečni, ako ne morejo užgati svojega retoričnega ognjemeta: nekaj mladeničev je med njimi, ki kujejo verze; ljudij, ki se hvalijo, da poznajo in razumejo zgodovino, socijalne razmere, življenje... Kdo ušane, da zavrne predrznega bahata? Kdo...?

In nihče, nihče se ne dvigne, nihče ne izpregovori besedice.

Tedaj vstane počasi, z nenameravnim dostojanstvom, z drhtečimi ustnicami, z ognjenim plamom v očeh, z valujočimi prsi, kakor kak bog osvete — Jagar. In eno samo besedico izpregovori, a kakor grom:

— Strahopetneži!

(Daje prih.)

svoje mnenje o tej stvari, da bodo njih delegati lahko pozitivno konferenci izjavili, kako stališče nameravajo zavzeti. Vsa vprašanja, naznanila delegatov, itd. naj se pošilja podpisane. Upamo, da bodo vse strokovne organizacije izvršile svojo dolžnost!

Bratski pozdrav!

Ljubljana, 28. majnika 1901.

V imenu sklicateljev:

Linhart Karol

Tržaška cesta 28.

Domače stvari.

Cenzurne kurioznosti. Slavnostni spis, katerega je jugoslovanska socialna demokratična stranka letos izdala, je imel nepričakovano srečo, da ga je tržaško državno pravdnništvo konfisciralo radi nekega odstavka v članku »Prvi majnik«. Tam je bil govor o Kristovem nauku in sicer s tako spoštljivimi besedami, kakršnih bi po klerikalnih listih, katerim je tudi evangelijsko sredstvo za špekulacijo, zaman iskali. Na shodu, katerega so tržaški defavci dne 1. majnika priredili, je rekel sodrug Kopač nekaj podobnega, kakor je bilo v tem konfisciranem odstavku in državno pravdnništvo je na temelju policijskega poročila zahtevalo preiskavo zoper njega, češ da je s tem zagrešil motenje vere, ali pa vsaj poniževanje priznane cerkvene institucije. Sodruga Kopač je bil seveda ves v čudu, ko je bil poklican pred preiskovalnega sodnika in je tam izvedel, kakšen zločin mu pripisujejo; bil je tem bolj v čudu, ker je v svojih besedah videl ravno vzviševanje Kristovega nauka, čemur bi bil moral pač najvernejši kristijan pritrditi. Ali ker je v Avstriji formalnost več vredna, kakor duh kaké reči, mu to morda vse skupaj ne bi bilo mnogo pomagalo, ako se mu ne bi bilo posrečilo dokazati, da ni govoril nekaj konfisciranega po mnenju državnega pravdnika, temveč nekaj, česar isti državni pravdnik že pred leti sam ni konfisciral. Odstavek v majskem slavnostnem listu, katerega je tržaška cenzura letos zaplenila, je bil že leta 1898. v peti številki »Rdečega Prapora« tiskan in takrat ni bil zaplenjen. Ko je to državni pravdnik videl, se mu je pač zazdelo, da se je moral malce zmotiti in umaknil je tožbo proti sodrugu Kopaču. Ali če bi hotel biti konsekventen, se ne bi smel pri tem ustaviti. Kajti ko se je prepiral, da je obtožba proti K. neutemeljena, bi bil moral biti tudi prepričan, da je bila konfiskacija majskega lista brez podlage in dosledno bi moral sedaj konfiskacijo umakniti.

Za časniško cenzuro navdušeni krogi bi iztakih dogodkov vsaj lahko izpoznali, kako absurdno je njih stališče. Če smo že neštotekrat doživeli, da so nam v Trstu zaplenili, ker je prosto izšlo na Dunaju, v Pragi, ali kjer si bode, dasi so avstrijski zakoni tu in tam merodajni, je vendar kurioznost še desetkrat večja, če isti državni pravdnik isti članek enkrat prusti, drugič pa konfiscira. Po čem naj se urednik pri nas ravna? On pozna lahko vse zakone bolje kakor kak profesor prava in vendar bode vedno zadeval vanje, ker poleg zakona je državni pravdnik, ki ima svoje mnenje. Seveda mora njegove zaplene deželno sodnija potrditi, ali mi še nismo doživeli tega, da bi bilo sodišče kak konfiskaciji vztrajalo potrdilo. In ker je tudi reprodukcija konfisciranega članka s tiskom ali z besedo hudodelstvo, bi moral vsak človek vedeti za vse konfiskacije v državi, da ne bi prišel v nevarnost, izpregovoriti besedo, ki je bila že kje konfiscirana. Da bi ta vzvišeni cilj dosegel, se vse življenje ne bi smel pečati z ničemer kakor s preučevanjem konfiskacij po vseh mestih države. To je tako absurdno, da se ne more razumeti, kako da še žive ljudje, ki ne pojmiyo skrajne potrebe, odpraviti cenzuro sploh.

Položaj pekovskih delavcev. Ko je leta 1894 izšel v »Delavcu« članek pod tem naslovom, razburil je prizadete kroge tako, da se je moralo istino navedenih trditev še sodnijsko dokazati in zapečatiti. Tožen je bil radi tega članka takratni urednik sođr. Grablovič in spisatelj članka samega sođr. Škerb. Sodr. Grablovič je okrajno so-

dišče v Ljubljani obsodilo na kazen, in na rekurz je deželno sodišče še kazen povišalo. Ko pa se je vršila obravnava obtoženega pisatelja članka, je hotela sodnija obtoženca kar brez zaslišanja povabljenih prič obsoditi na predlagani 14 dnevni zapor. Le ko je obtoženec energično protestiral proti pristranskemu postopanju, se je zaslišalo priče. Tožitelji je bil pekovski mojster Zalaznik. Kljub temu, da je imel Zalaznik advokata, obtoženec pa ne, se je morala sodnija ukloniti izpovedbam prič, katere so na posamezna vprašanja sodnikova še bolj obtožljivo izpovedale, kakor se je trdilo v članku. Zalaznik je pogorel. Obsojen je bil na poravnane sodnijskih stroškov. Od takrat pa do danes se ni položaj pekovskih delavcev prav nič zboljšal, narobe je še-le vsak dan slabši. Ako srečaš pekovskega delavca, vidiš bledozeleno lice, z obraza pa že lahko bereš, kako rajsko življenje ima. Pekovski delavci se rekrutirajo največ iz krogov siromašnih družin, kjer po navadi kruha manjka. Radi prevelike revščine se pošlje mlade nerazvite dečke v mesto, da se uče za peka. Seveda se takemu neizkušenemu mladeniču slika novi poklic tako, da se mu kar sline cede. Kmalu pa mora izkusiti vse dobrote tega poklica. Ko vse počiva, mora delati celo noč in še celo dopoldne. Delavni čas za malo obrt ni omejen, in ravno v teh malih podjetjih se delavci še huje izkoriščani, kakor v velikih tovarnah; posebno velja to še pri pekovski obrti. Na primer: V Zalaznikovi pekarni se začne delo od 6. uri zvečer, traja celo noč in celo dopoldne, ako se požurijo, pridejo komaj ob 1. uri popoldne v posteljo in zvečer od 6. uri se mora spet ustati. To pa ne samo slučajno kak dan, temveč dan na dan, ob nedeljah in praznikih ravnotako, od nezadostni hrani, ob vodi, v vročini, prahu in smradu in slabi razsvetljavi in potu in ker potrebuje kruh za kvaseenje precej visoko temperaturo, v zaprtih, malokje ventiliranih prostorih. Tako žrtvuje pekovski delavec svoje zdravje, veselje, srečo, vse za borno plato in nezadostno hrano. Pri pekovski obrti se nahajajo uprav patrijarhalne razmere; tam kjer dela pekovski delavec, ima tudi hrano in stanovanje. Za hrano imajo zjutraj kako kavo, ter opoldan kosilo, večerjo pa malokje, ker za tisto skoro povsod plačujejo po 20 kr. na dan; južine se ne dobi v mestih nikjer, k večjemu kje na deželi. Spalnice ali stanovanja se zelo zanemarjena, kljub temu da jih je na pritožbo pek. strokovnega društva obrtna komisija kontrolirala. Ako je mestni fizikat dal nekako poročilo v »Narodu«, l. 1897. v katerem se je pekarije in spalnice delavcev v zanemarjenem stanju slikalo, je toraj uradno in sodno dokazano, da se nahajajo pri pekovskem obrtu največje svinjarije. V nekem kraju je komisijiski ogled konstatiral, da je tekla v spalnici gnojnica raz zid, ki je iz stranišča prodirala. Čeprav se je že nekaj zboljšalo v tem pogledu, vendar ti komisijiski ogledi preobzirno postopajo. To gotovo ni v interesu občinstva. Ravnotako bi bil že skrajni čas, da imajo izdelovalci t. j. delavci kako pošteno čedno, svetlo, zračno, policijskim in sanitetnim ozirom ustrezajočo spalnico. Tako se najdejo n. pr. za spalnico zapušteni koti polni raznega mrčesa, golazni i. t. d., podrtije s tako razbito omaro in polomljenim stolom, postelje druga vrh druge, z eno besedo, kjer je celi svinjak. Da se temu odpomore, naj bi se podvizal mestni fizikat. Saj bi bilo vendar treba pri izdelovanju kruha največje snaznosti. Obrtni nadzornik se je že sam skandalizoval po teh nemarnih, temnih, smrdljivih katakombah, imenovanih pekarni, koder pekovski delavec večino svojega življenja prebije. Zato ni čuda, da malokateri pekovski delavec starost dočaka; večino jih še mlade ugonobi jetika. No, saj družega odrešenja sploh ni pričakovati pekovskemu delavcu. Mojstri pa javkajo in tožijo pred delavci, da ni profita, da je zguba, le da ostane delavec potrpežljiv in da dela za vsako ceno, čeprav mora pri tem stradati in pomanjkanje trpeti, dokler je poraben; ko je pa pomočnik vendar toliko srečen, da se postara, tedaj

ostane na cesti, nikdo ga več ne mara, ker je mladih, bolj gibanih, porabnih na razpolago. Prihraniti si pri borni plači ne more ničesar. »Wasser und Brod machen die Wanger roth«, ta rek ne velja. Pokladajte volu samo slamo in kmalu bo kazal gola rebra in bo poginil. Vrh vsega mora pekovski delavec še preslišati cele litanije; on, ki ustvarja profit, čast in premoženje drugim, je zato zaničevan, preziran in teptan. Gospodarsko močnejši šikanira gospodarsko slabejšega. O rodoljubju, človekoljubju se dandanes pač mnogo govori, tudi pekovski mojstri imajo na jeziku blagor in srečo pekovske obrti, a v resnici jih večina ne pozna družega, kakor svoj žep. Delavec se ne sme niti pritožiti, da je slabo, kajti ako kak mogočni mojster sliši, da delavcu ni kaj po volji, tedaj po navadi pravi: »Če ti pri meni ne ugaja, pa pojdi! — namreč stradati na cesto. Tako se vzgaja hinavstvo, servilizem in vse lepe čednosti civilizacije in kulture 20. stoletja. Pekovski delavec svojega življenja pač ne more biti vesel. Kdor hoče dolgo ostati pri mojstru, ne sme niti misliti na kako zabavo. Kdor se količkaj pregreši zoper avtoriteto principala, si je svest, da bo postavljen na cesto; rezervnih moči je dosti pred vrati. Brezposelnost je tisti bič, katerega se vsakdo boji, saj pekovski delavci kar preplavljajo cesto. Mej uradnimi izkazi »Oskrbovalnih vzprejetišč« bo našel skoraj največje število pekovskih delavcev. V vsakem mestu pa je na stotine, na Dunaju samem 2500 brezposelnih pekovskih delavcev. Mej tem ko morajo v delu stoječi po 14—18 in še več ur na dan delati, mrgoli na cesti brezposelnih, lačnih, raztrganih in obupanih. To je sad privatno kapitalističnega družabnega reda, in država, ki bi imela slabemu pomagati, nima družega kakor izgonški voz, ječe in prisilne delavnice za ubogo zatirano delavstvo. To je sistem, ki ustvarja razne kandidate za zločine, za jetiko i. t. d. Kdor pa si upa resnico govoriti, tega se preganja kakor steklega psa, ta mora občutiti pest tiste sile, ki se ji pravi dan današnji pravica. Da se tudi temu enkrat konec stori, je dolžnost vsakega, kdor se ni svojega človeškega dostojanstva zatajil, kdor se ni še z dušo in kostmi prodal izkoriščevalcem in oderuhom, da stopi v vrsto organiziranih, na dan, na bojno plan. Posameznik ni nič, v združenju je moč.

Volitve v okrajno bolnišnico blagajno v Ljubljani, v kateri vladajo krščanski bratci neomejeno je ljubljanski magistrat ovrgel, ker so se nepravilno izvršile. Vsled tega bodo potrebne nove volitve. Pozivamo sodruga, naj se pravočasno pripravijo, da ne bodo zopet opeharjeni.

Železniška nezgoda se je primerila na binkoštno nedeljo med Logatcem in Borovnico blizu prvega mostu. Vlak se je namreč pretrgal, prednji del se je odpeljal s strojem hitreje naprej, zadnji del se je še z lastno silo dvignil čez najvišjo točko ondotnega dela proge, potem pa je zdrčal hitreje in hitreje za sprednjim delom in se z vso močjo zaletel vanj, tako da se je 12 vozov razbilo. Oba tira sta bila po celi soteski napolnjena z raznovrstnim blagom, iz dveh rezervoarjev pa se je ulival petrolej. Na srečo se ni nihče resno poškodoval. Tudi te nezgode je kriv prokleti varčni sistem na južni železnici, ki nima niti izdaleč zadostnega osebja. Pri omenjenem vlaku je bilo 15 vozov brez zavirača, a pretežki vlak je morala vleči samo ena lokomotiva. Ko se je proga začela dvigati, je moral strojevodja rabiti več pare, da ne obtiči na tiru, a ker ni bilo dosti zaviračev, so ostali mnogi zavori zaprti in vlak se je moral pretrgati, če bi bile verige še tako močne. Pravo čudo je, da se sprevodniku na zadnjem vozu ni nič zgodilo. Take nemarnosti so menda res samo na južni železnici mogoče in kakor je videti, se to ne bode popravilo, dokler si vsled tega prokletega sistema ne zlomi vsaj kak dvorni svetnik vratu. Kajti vse dosedanje nesreče na tej morilni železnici se niso toliko uplivalo, da bi se prenehalo s tem sistemom.

Nacijonalne burke. V Mariboru imajo Slovenci »Narodni dom«, kate-

remu je namenjena imenitna naloga, rešiti ondoto Slovenstvo. Doslej se je videlo sicer še malo, te rešitve, ali v restavraciji omenjenega «Narodnega doma» je iztekel marsikak literat za ovratnike, brez razlike narodnosti. Poleg Slovencev zahajajo namreč tudi Nemci prav pridno v gostilno in namenjnik je bil s tem jako zadovoljen, ker so baje Slovenci sami premalo popili. Ali Nemci so govorili tudi v slovenskem Nar. Domu nemško, ker so plačevali jedi in pijače z lastnim denarjem. To pa najbolj patriotičnim Slovincem ni bilo všeč, kajti čeprav se pri kšetihi sami radi poslužujejo nemškega jezika, jim kvari nemška govorica v gostilni «narodni značaj» Doma — dr. Kušar bi rekel: Omažejuje jim «Narodni Dom». Zato so zahtevali od gostilničarja, naj vsem gostom prepove, nemško govoriti. To pa zopet možu ni ugajalo, kajti pri vsem narodnem čuvstvu mu je dobiček, naj pride tudi od Nemcev, ljubši, kakor izguba. Ni se torej hotel udati in gospodje nacionalsci, ki so hoteli na vsak način ostati domorodni, so bojkotirali — svoj lastni dom. Trezno mislečim ljudem se bo zdela cela stvar do skrajnosti smešna; naši koreniti nacionalsci pa jo bodo imeli gotovo za važen in prevažen naroden dogodek, in kdor ne bodo najmanj štirinajst dni vsak večer pri čaši cvička o njej filozofiral, bo izdajalec naroda, Enjalt in Herostrat.

SHODI.

Idrija, po binkoštih.

Veležanimiv ljudski shod smo imeli tukaj na binkoštno nedeljo. Dvorana pivovarne pri «Črnem orlu» je bila do zadnjega kotička natlačena in poleg socialnih demokratov je bilo videti tudi malo skupino liberalcev in klerikalcev. Dnevni red je obsegal točki: 1. Politične stranke v Avstriji in delavsko ljudstvo. 2. Izobrazba in gospodarski položaj idrijskih rudarjev. V predsedništvo so bili voljeni štirje sodrugi s sodr. Fran Rinaldom kot predsednikom, k poročilu je dobil besedo sodrug E. Kristan iz Trsta. Obžalovati moramo, da je prostor v listu tako omejen, da nam ni mogoče vsaj nekoliko obširneje poročati o tem znamenitem govoru, ki je naredil na ves zbor mogočen utis. Sodrug Kristan je abstrahiraj od vseh osebnosti, a s svojim razlaganjem je podal nespodbiten dokaz, da meščanske stranke ne morejo storiti ničesar resnega za rešitev delavskega ljudstva, tudi če bi bile sestavljene iz samih angeljev. Kdor je slišal ta temeljiti govor, mu je moralo biti jasno, da je namen vsej politiki varovanje materijalnih interesov tistih razredov, kateri ravno politično delujejo; zmagujejo pa tisti, ki imajo večjo moč. Če se tisočkrat zatrjuje, da pri nas ni buržoazije, se vendar ne spravi iz sveta resnice, da je liberalna stranka, stranka advokatov in veletrgovcev, torej prava buržoazijska stranka, kakor so klerikalci stranka duhovnikov. In delavci, ki bi prepustili zastopanje svojih interesov takim njim nasprotnim elementom, bi bili sami svoji sovražniki. Govornik se je dotaknil tudi situacije v Idriji po novem letu in je dokazal, da delavci niso mogli zavzeti družega stališča, kakor so ga zavzeli, če niso hoteli sami sebi vsekat v meso. Med govorom je poskušal gospod Šepetavec svojo srečo parkrat z mejklici, ali vselej je s tem pogorel in ko je mala liberalna družbica enkrat poskusila, narediti nemir, je energični nastop predsednika takoj zopet naredil red. Po poročevalcu je govoril še sodrug Jereb. Predsednik je nasprotnike parkrat povabil, naj se oglašijo za besedo, ali vsi so ostali tihi. Tudi o drugi točki je poročal sodrug Kristan. V prvi vrsti je pojasnil stališče socialne demokracije v uprašnju izobrazbe in šolstva sploh, potem pa specijalno vprašanje nove gimnazije odnosno realke, katero naj se ustanovi v Idriji. Glavni momenti njegovega govora so resumirani v sledeči resoluciji, katera je bila zboru predložena:

«Dne 26. majnika 1901 v gostilni pri «Črnem orlu» v Idriji zborujoci javni ljudski shod izreka v vprašanju srednje šole, ki naj se ustanovi v Idriji, sledeče: Idrijski rudarji stoje odločno na stališču, da je neobhodno potrebno, izo-

brazbo in omiko razširiti, ker je izobrazba moč, brez katere se v času današnje vsestranske konkurence ne more izhajati in brez katere ne bi bilo delavskemu ljudstvu nikdar mogoče, prirediti izpremeno današnjih žalostnih družabnih razmer. Srednjo šolo naj se torej ustanovi.

V vprašanju, ali je od srednjih šol gimnazija ali realka bolj primerna, izrekajo idrijski rudarji, da je vsekakor realka večje veljave, kakor gimnazija. V zadnjem stoletju so se prirodne znanosti in tehnika tako silno razvile, da pridobivajo od dne do dne več upliva na vse človeško življenje. Klasicizem, stari jeziki, sploh materija, ki tvori jedro gimnazijalnega pouka, ima pomen le še za pozamezne učenjake, ne pa za ljudstvo, katero si mora s svojim znanjem služiti vsakdanji kruh. Privilegirani stanoviti teologov in juristov so za učečo mladino tolikor manj vabljeni cilji, kolikor bolj se v življenju razvijajo praktična načela, industrija, veliki promet i. t. d. Zidati nove gimnazije pomeni povečevati armado tistih stanov, ki že danes hirajo in katerim je za bodočnost s oraj odzvonilo. Podlago za praktične, v življenju ne le posamezniku temveč tudi družbi koristne nauke, daje samo realka in zato izreka shod, da ne želi gimnazije, pač pa realko.

Z nobenega stališča se ne da utemeljiti, da bi se smelo izključevati sinove rudarjev, kakor sploh sinove siromašnejšega prebivalstva od srednjega in višjega pouka, za kar bi imele biti samo otrokove zmognosti merodajne. Shod protestira že danes proti temu, da bi se s šolnino in z navado, da morajo stariši plačevati šolske potrebščine, v novi šoli vstvarila podlaga, ki bi dovoljevala obisk samo otrokom premožnejših starišev. Ako naj šola koristi idrijskemu prebivalstvu, ki pripada po svoji ogromni večini siromašnemu delavstvu, tedaj mora biti tako urejena, da jo bodo lahko obiskovali vsi otroci, ki imajo za to potrebne zmognosti. Shod zahteva, naj merodajni faktorji poskrbe, da bodo šolo lahko poleg fantov tudi dekleta obiskovala.

Z vso odločnostjo pa protestira shod, da bi se šola ustanovilo na stroške delavcev ces. kr. rudnika, če tudi bi se to pokrilo s plaščem prispevka ces. kr. montanskega erarja. Doneski ces. kr. montanskega erarja so čisto enostavno odtržki od plače ubogih rudarjev, ki so itak ne le v najbolj žalostnem plačilnem razmerju, ampak so tudi že na vse strani tako obdavčeni, da ne vedo več kod in kam. Ustanovitev srednje šole v Idriji naj se izvrši na stroške ces. kr. naučnega ministrstva, kakor druge podobne šole v državi, rudarji pa, ki nimajo niti najmanjše garancije, da jim bo šola sploh res koristila in ki v najboljšem slučaju niso prvi in edini, katerih otroci bi imeli korist od take šole, protestirajo z vso odločnostjo, da bi se jim na račun tega zavoda odtrgalo le en vinar, ali pa da bi se s prispevki montanskega erarja za šolo navidezno reguliralo njih plače.

Končno zahteva današnji shod, da se naposled uresniči v zakonu utemeljeno obljubo glede strokovne rudarske šole, ki je potrebna in za katero delavci svoje doneske indirektno potom rudarske zadruge že vplačujejo.

Shod je resolucijo soglasno sprejel. Pri glasovanju proti resoluciji se ni dvignila niti ena roka. Po četrtri uri je predsednik zaključil impozantni shod.

Idrija, binkoštna nedelja.

Tukaj imamo žensko društvo «Veda», ki deluje že skoro eno leto, ali v širši javnosti se je doslej o njem malo šulo. «Rdeči Prapor» nam bode torej dovolil malo prostora, da tudi me enkrat povemo, da živimo. Sinoči je bil tukaj v društvenih prostorih javen društven shod, katerega se je udeležilo toliko udov in gostov, da sta bili obe sobi popolnoma napolnjeni. Na dnevnem redu je bilo «žensko vprašanje in potreba organizacije». Poročala je sodruginja Ada Kristan. Govornica je pojasnila položaj žene v sedanji družbi, katerega ne le možki, ampak pogostoma tudi žene napačno razumejo. Žena je ud človeške družbe in s tega stališča je treba presoditi njen položaj. Na Slovenskem se misli večinoma, da je vsa ženska emancipacija v tem, če žena ei-

garete kadi in če se vozi na biciklu, večjemu še če sme študirati na univerzi in postati doktorica. Ali če ima denarja, da lahko dobi doktorja za moža, postane še rajši na ta način doktorica. Poročevalka je razložila, da je pač nekaj splošno ženskega, ali da žena delavka ne sme pričakovati, da se bodo blagorodne dame postavile z njo skupaj v bojne vrste. Žena, ki potrebuje izboljšanja svojega položaja, bo naša zaveznika samo v tistih možeh, ki potrebujejo tudi novih družabnih razmer, torej v zavednih delavcih. Posebno pozornost je posvetila govornica sedanjosti in vzgoji otrok. S pozivom, naj se tudi proletarske žene krepko organizirajo, je zaključila svoje poročilo. Glasnem odobravanju poslušalk in poslušalcev. Potem je govoril še sodrug E. Kristan iz Trsta o istem predmetu. Po nekaterih krepkih besedah sodruga Rinalda in podpredsednice je bil shod zaključen.

Lastnik lista: *Panek Alojz.*
Izdajatelj in odgovorni urednik: *Kopac Jona.*
Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 — Trst.

Delavci! Kmetje!

Dne 6. junija ob 3. uri popoldne bomo na vrtu g. Moravca v **Senožecah**

Ljudski shod

z dnevnim redom:

1. Politični in gospodarski položaj.
2. Ustanovitev kmetijskega društva.

Dne 6. junija ob 6. uri popoldne bomo drugi

Ljudski shod

v **Dolenji vasi**

z istim dnevnim redom.

Udeležite se obeh shodov mnogoštevilno.

Sklicatelj.

Zaloga in tovarna

pobištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu
Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franco vsakega na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Občno konsumno društvo v Idriji

sprejme z dnem 1. julija t. l. v službo

skladiščnika,

ki je zmožen trgovine z mešanim in masnim fakturim blagom. Vložiti je treba 200 kron jamčevine. V podružnici istega društva v Spodnji Idriji se vsprejme

skladišnico

ki lahko takoj službo nastopi. Potrebna je kavecija 200 kron. Ponudbe s spričevali je poslati predtojništvu obč. konsumnega društva v Idriji.

GOSTILNA

Domenik Ravelico

Trst - Ulica Ghenga št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vino Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinejša vina v buteljnikah, pivo prvega reda.

Domača kuhinja, jedi gotove vsake ure. Sprejemajo se naročniki na ob- d in večerjo, tudi naročbe na dom s točno postrežbo.

Tudi čista prenočišča na razpolago.

DE LA V E C R D E Ć I P R A P O R

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

Naročnina iznaša: Za Avstro ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu 6. junija.

Državni zbor je pretečeni teden sprejel investicijski železniški in kanalski zakon v drugem in tretjem branju s tako naglico, ki se dozdeva človeku kakor čaranje nasproti prejšnji počasnosti in napram nekdanjemu oviranju vsakega dela. Niti na misel nam ne pride, da bi tajili važnost novih železnic in kanalov; ali ravno ker je stvar zelo važna, bi bilo treba vsako posameznost dobro premisliti in prerešati, ne pa kar sprejemati pet čez devet zakone, pri katerih se gre za več kakor milijardo kron. Z novimi stavbami, ki so proračunane za dolgo vrsto let, je tesno zvezana usoda številnih delavcev, kratkovidni meščanski poslanci pa ne vedo v tem oziru povedati ničesar drugega, kakor bahati se, češ: Na tisoče in tisoče delavcev bo dobilo kruha. Proletarsko življenje je tem ljudem seveda španska vas; niti v sanjah se ne spomnijo, da bodo morali delavci za ubogo skorjico kruha žrtvovati vso svojo delavno moč. Kapitalisti, ki bodo pri novih stavbah angažirani, bodo gledali na največji profit in ga bodo tudi dosegli. Za to se govori, da so stavbe za narod koristne. Ali če bi bilo gospodi res na tem leželo, da bi imel delavni narod koristi od tega velikanskega podjetja, bi bil moral državni zbor kaj resnega ukrepati za varstvo tistih delavcev, ki bodo pri železnicah in kanalih delali. Vendar ni v tem oziru prav nič storjenega. Večina državnega zbora je odklonila vse predloge socijalnih demokratov; zlati dež se bo vлил v blagajne kapitalistov, delavcem ne bode niti kapla. Če se bodo hoteli prizadeti delavci vsaj proti najhujšemu izkoriščanju varovati, se ne bodo mogli opirati na nobene jasne postavne določbe, ampak zopet le na lastno moč. In če pride po končanem delu zopet kriza, bodo plačali račun zopet delavci.

Stojalowskijeva stranka je popolnoma bankrotirala. Nekaj kratkih let je tega, kar je Stojalowsky po Galiciji, zlasti med kmeti začel agitirati proti poljskim stančikom; v tem boju

se je vedno dobrikal socijalistom in res je dosegel med galiskimi kmeti velike uspehe. Plemenitaši so najprvo naščuvali škofo proti njemu, a Stojalowsky jim je možato odgovarjal. Kar naenkrat se je mož spreobrnil. Odpeljal se je v Rim, prosil je papeža odpustanja, pokoril se je in ko se je enkrat udal škofom, se je začel počasi približevati tudi stančikom. In sedaj je napovedal pravi bankrot. Kakor poroča krakovska «Nova Reforma», so poslanci Stojalowskijeve stranke Bomba, Wilk, Szajer in Fijak na svet svojega vodje naznanili svoj vstop v «poljsko kolo», peti član te skupine, Kubik, pa je pretrgal vse zveze s Stojalowskim. Tako bedno morda še ni propadla nobena politična stranka, kakor ta, ki poljubuje ro in liže pete največjim škodljivcem svoje domovine in svojega naroda.

Nekaj španskega za naše klerikale. Dr. Jeglič v Ljubljani se je že zelo trudil, da bi uničil liberalno in zlasti socijalistično časopisje in njegovim klerikalnim tovarišem se zdi silno ženijalen, ker vodi boj proti «Narodu», «Rdečemu Praporu», «Ljubljanskemu Zvonu» i.t.d. v pastirskih listih, o katerih se je v prejšnjih časih mislilo, da imajo namen, katoličanom tolažiti božjo besedo. Dr. Jeglič je srečno dosegel, da so sedaj po vsem Kranjskem spovednice in lece v klerikalno politični službi; ali praktičnih uspehov pri tem ni. Dr. Jeglič morda le še ni dosti ženijalen. Seviljski nadškof ga v reklamah za klerikalno časopisje prav močno prekosi. Na Španskem prihajajo namreč slabši časi za klerikale, tako da že razni menihi zapuščajo deželo. Kupčija nazadnjaške politike peša bolj in bolj in profit je vedno manjši. V teh žalostnih razmerah nastopa kot rešitelj nadškof seviljski. Novo dobo čutijo najbolj klerikalni časopisi, ki imajo od dne do dne manj naročnikov. Nadškof, ki je ustanovil zvezo klerikalnih listov, skuša te cenjene administracije obvarovati novih izgub. In v ta namen je iznašel popolnoma novo, originalno metodo. Kdor se naroči na klerikalen list, ali pa kdor vsaj opusti naročnino na kak protiklerikalni časopis, dobi — 80 dnevni odpustek. Stvar spominja

bi bil najrajsi planil na Jagarja. Toda neka čudna notranja sila ga je mirila. Zaušnice se ne vrača z zaušnico. Najprvo mora zahtevati pojasnila.

Zobje so mu zavokotali besa, ko je izpregovoril:

— V imenu vse družbe, katero si nezasiščano razžalil, vprašam, komu je bila namenjena tvoja beseda?

Jagar je bil se vedno razburjen. Vendar je dobro vedel, kaj govori in kaj dela.

— Komu je bila namenjena moja beseda? Strahopetnež... Vam, vam vsem O, nikar ne mislite, da kaj prekličem. Strahopetnež je, kdor žali človeka, ki se ne more braniti. In vi žalite ne enega človeka, temveč ves spol. Strahopetnež je, kdor je govoril one drzne, sramotne besede, strahopetneži so oni, ki so soglašali, strahopetneži oni, ki nimajo poguma, da bi jih zavrnili.

— To je preveč! rohnol je Gojtan. Pri žaljivki pridružuješ nove žalitve! Pozivam te, da pri tej priči prosiš družbo odpustčenja!

Glas se mu je tresel, desnica se mu je instinktivno preteče dvignila, levica pa je krčevito stiskal, kakor bi imel kaj v njej, kar bi moral zdrobiti.

sicer nekoliko na Tetzla, ali vsekakor je še bolj originalna, kakor večne jere-mijade v ljubljanskih pastirskih listih. Kot ljudje dobrega srca vendar tudi te metode ne moremo priporočati drju. Jegliču, ker ga nočemo zapeljevati. Španci namreč pravijo, da si klerikalci tudi s tem sredstvom ne morejo več pomagati in da se dandanes tudi odpusti ne morejo tako izpreminjati v gotov denar, kakor nekdanj.

K gospodarskemu in strokovnemu gibanju delavstva.

Napisal Josip Schuster. (Praga).

V svojem boju za obstanek mora delavstvo pogosto segati k poslednjemu sredstvu, k stavki. To dvorezno orojče je bilo znano že v starem in srednjem veku. Čim bolj pa spoznava delavstvo dandanes svoje nedostojno stališče v človeški družbi, tem pogostejše nastajajo prepiri mej njimi in podjetniki. Stavke se vedno množe; posebno bogato je bilo v tem oziru predlansko leto. Cela vrsta strok se je borila za zboljšanje svojih delavnih pogojev, in treba je konstatovati, da še dovolj uspešno. Lansko leto pa se je vršilo v znamenju velike stavke premogarjev, v znamenju doslej na evropskem ozemlju še nedeživiljenega boja.

Predlanske in tudi lanske stavke so bile pomembne zlasti z dvema, za vse delavsko gibanje nad mero zanimljivima in karakterističnima pojavima. Prvi pojav je: dosedaj še nenavadna vstrajnost in možatost stavkajočih, ter sorazmerno malo število stavkokazov. Drugi, istotako zelo vesel pojav, pa se je pokazal v veliki, še ne dočakani požrtvovalnosti delavskih mas. Ogromne svote denarja, katere je delavstvo zbralo minulega, kakor tudi pred tem minulega leta kot podporo svojim stavkajočim sodrugom, so naravnost iznenadajoče. *Dokazujejo da je solidarnost in vzajemna delavnost našega delavstva navedila velik napredek*, kar je dobro znamenje za bodočnost.

Ob enem seveda moramo konstatirati, da tudi delodajalci niso lenobe

Jagar je bil že miren. Kakor bi se šlo za najbrezpomembnejše reči, je odgovoril.

— Prositi odpustčenja? Dejal sem, da niti ne prekličem, vi pa hočete, naj celo prosim odpustčenja! Motite se. Toda jaz nisem absolutist. Obljubim Vam, da bodem prosil odpustčenja vsakega izmed Vas, kadar pové kakšni resni ženi, kaj se je danes tukaj govorilo in jo prosi odpustčenja in kadar dokaže z dejanjem, da res obžaluje današnjo infamijo.

— S taboj ne bomo več razpravljali, je Gojtan odgovoril, kačoz se po sili mirnega. Tvoje vedenje je neoprostivo. Upam pa, da si vsaj kavalir. Moja sekundanta te jutri obiščeta, ti pa glej, da jima naznanis svoji priči. — Pojdimo, gospoda.

— O, čakaj. Saj se vam še ne mudi. Najprvo vam moram pojasniti nekaj. Prihrani si trud, Gojtan, tvoja sekundanta naj ostaneta doma, ker je škoda poti. Pri meni ne opravita ničesar, kajti jaz se ne pretebam.

Cela družba je bila osupnjena. Jagar se ne pretepa — s tem hoče menda povedati, da ne priznava dyboja? Kaj takega še ni bilo slišati v teh krogih. Tudi mlajšim, ki so natihoma simpatizovali z

Listek.

POGUM

Piše Etbin Kristan.

En trenotek je zavladal mir, tak mir, kakor v katoliški cerkvi o povzdigovanju. Ničesar ni bilo čuti... vse, vse je molčalo. Toda srca se niso dvigala v višave, kjer slutijo svete tajne. Po teh grudih so grebli razni občutki in nekaj časa niso mogli najti besed.

Naenkrat je Gojtan planil kvišku. Bil je že nekoliko vinjen, a iz njega vendar ni govoril alkohol. Jagarjev grmeči klic ga je iztreznil.

Prvi hip je bil kakor v neki omotici. Človek ki je dobil močno zaušnico. Zaušnice ga je, pred očmi se mu je nekaj zavrtelo, on pa še ne vé, kaj je bilo pravzaprav. Potem se zavé. Udarec! Udarec v lice spričo cele družbe! To je insult, ki ga ne more in ne sme mirno prenašati. In on se spomni družabnih pravil, ki imajo paragrafe za vse slučaje. Tudi za zaušnice.

Gojtanove oči so bile rdeče. Iz njih je vival ogenj; ko se je zavedel sramote,

pasli. Namesto s posameznimi podjetniki se je sedaj delavstvu boriti z organiziranimi delodajalci. Na ta način postaja seveda boj težji, kar potrjujejo baš zadnje stavke, odlikujoče se po svojem dolgem trajanju. Delodajalci se tudi sedaj vse drugače upirajo kot so se. Začenjajo rabiti nova sredstva. S tem namreč, da odpovedo celi vrsti delavcev delo, skušajo oslabiti akcijo stavkajočih delavcev. Danes moremo že konstatovati, da je postal boj delavcev kompliciranjši in da zahteva, da se delavstvo po njem ravna.

Z ozirom na vso to mogočnost solidarnosti delavcev in vso požrtvovalnost širokih vrst delavskega ljudstva vendar ne moremo biti zadovoljni s zvršitvijo dosedanjih stavk. Prav velikemu številu stavk je treba očitati nepremišljenost in brezprogramatnost, in zahvaliti se je čisto le slučajju, to je: požrtvovalnosti delavcev, ako je zvršitev stavke uspešna. *Kardinalna napaka ogromne večine stavkajočega delavstva je nerazumevanje strokovne organizacije in stavkovskih fondov.* Na tisoče delavcev začne stavkati, ne da bi bili člani svoje strokovne organizacije in ne da bi se popreje spominjali na prihranjenje stavkovskega fonda. To mora biti drugače. *Delavci morajo pravilno prispevati za svoj stavkovski fond,* da bodo mogli pri nastalem boju iz česa živeti in da bodo imeli namesto slučajnih podpor podpore že znanprej zagotovljene. *Delavci morajo biti člani svojih strokovnih organizacij,* ki so v prvi vrsti poklicane, da z rednim podporanjem svojih članov v nezakrivljenem brezdelju branijo potom stavke pridobljene tekovine. Delavstvo katero ni organizirano, gotovo uspehov stavke, pa naj bodo še lepši, nikdar ne ohrani! Prispevki za strokovne organizacije naj bodo kolikor možno visoki, ne samo 20 vinarjev na mesec, ali pa 10 vin. na teden. Kajti le potem bodo mogle uspešno vršiti svojo nalogo.

Taka je pot, katero **mora** delavstvo nastopiti, ako hoče doseči trajnih uspehov. Upam, da po skušnjah od poslednjih stavk sem uvidi pač vsak delavec, da je njegova najsvetejša dolžnost postati član svoje strokovne organizacije in pravilno prispevati na stavkovski obrambni fond.

A. K. G.

Domače stvari.

Strajk v Ljubljani. Dne 4. junija t. l. so v Ljubljani delavci, ki so uslužbeni pri firmi Halske et Co pri izvrševanju del za cestno električno železnico, ustavili delo. Sedaj se polaga tir od Florjanskih ulic do dolenjskega kolodvora. Cesta je tam trda in umevno je, da delavci, ki to trdo zemljo kopljejo in polagajo tir, ne morejo biti ravno spočiti, najmanj pri sedanjih grozni vročini. Slovenski delavci so to! Najbolj nevedna, izmučena bitja, — propadli kmetje, poljedelski delavci. Če jih človek vidi, mora razumeti, da so ti ljudje ponižni, pripravljeni, vse težave radovoljno nositi, samo da si zaslužijo mal kosček grenkega kruha. In

Jagarjevo odločnostjo — Roblek se je celo sramoval, da ni prej oponiral Gojtanu, — je bilo žal, da tepta Jagar čast in njene zakone z nogami. Celo omizje je bilo nemirno. Nekateri so že vstajali, da bi kar odšli, drugi so čakali, kako se »afera« razvije in konča.

Prosim te, Jagar, ne bodi vendar tak. Kako pa moreš govoriti o pretepu? Dvoboj, dvoboj, to veleva čast. Vidiš, saj je tudi najbolje tako. Po vsem je tukaj dvoboj res neizogiben. Sprejmi ga, pa kadar je časti zadoščeno, je tudi ves prepir končan in pokopan. Vse je pozabljeno in mi smo zopet dobri prijatelji.

Da, mi bi bili zopet dobri prijatelji. Ha, moj dragi Roblek, ti govoriš, kakor si se naučil. To ni pretep, ako se dvoje ljudi po vseh mogočih pravilih s sabljami v rokah pripravi, da drug drugega zbije, morda ubije? To je najprostejši pretep, ker se izvaja po stalnih zakonih in ker je v dotičnem trenutku prva strast že minila. Ako se kmečki fantje v gostilni pograbbijo, kadar je jeza v njih prekipela, je vse umevno. Takrat vlada elementarna razburjenost. A če se ljudje v črni obleki, z belimi rokavicami postavljajo drug proti

drugemu, da se bodo klali, ne ker jih je srd zaslepil, temveč ker nekakšni bedasti kodeksi tako zahtevajo, tedaj je to moralna dekadenca človeka. Toda o dvoboju ne bodem filozofiral. Ne bom se tepel, pa basta. Kar se pa tiče starega prijateljstva, je ono nemogoče, dokler vlada med nami tako različni nazori. Kako pa ti to vendar misliš, ubogi moj Roblek? Ako izpustimo drug drugemu par kapljice krvi? S tem naj bi bilo vse pokopano? Ej, ti, udarci sablje ne izravnavajo onih ogromnih razlik, ne povrnejo ženi, čuješ, ženi, celemu spolu, našim materam, sestram, ljubcam, one časti, ki bi jim jo bili danes vzeli nepremišljeni jeziki, da je to sploh mogoče. Jaz sicer mislim, da niso nocojšnje vinjene govorance nikomur vzele časti, kajti kdor je časten, ostane časten, pa če ga nepretrgoma blatite. Čast je tam, kjer je ne pa tam, kjer se priznava. Prijatelji pa ne moremo biti, kajti jaz ne spoštujem človeka, ker je blagoroden, ker ima visoko službo, ker je bogat, ali pa ker je mož, temveč, ker je človek. Vi sodite drugače. Vam je žena igrača, meni je žena mati, tovarišica, v najtežjih urah življenja morda edina tolažilka. Vam je ljubezen pusta fikcija, jaz

ti ljudje so vstopili v strajk! Njih delavni čas traja od 6. ure zjutraj do 7. zvečer nepretrgoma. Plača iznaša od 80 kr. do 95 kr. Sikane od strani priganjačev in raznih polirjev strašne. Psovke: »Windische Schweine! Krainer Schuf-te« ect. so na dnevnem redu. Če gre delavec v kako bližnjo hišo pit vode, se ga psuje kakor psa... Pekel je to. Opoldne malo suhega kruha za kosilo, zjutraj močnika ali frakelj zganja, zvečer nič! To je življenje našega proletarja. Pride ljubljanski občinski svetnik Turk: »Se predobro so plačani! Niti toliko ne zaslužijo!« — To je občinski socializem! Če v nekaterih številkah našega lista smo naglašali, kako bi morala občina varovati delavce in njihove koristi s pogodbo nasproti kapitalistu — podjetniku. Toda kdo se zmeni za to ubogo slovensko paro!! Kje je tu kaj pravičnega! Gospoda, roko na srce! Kdo je izdajalec »naroda«, kdo? kaj ne dá delavci, ki nočejo delati! Ker ne vedo ničesar o caru bačuški, o slovanski vzajemnosti! Zadnjič smo prorokovali, kaj se bode zgodilo! Ti delavci niso socialni demokratje, še krščanski socialisti ne! Kdo zastavi zopet pero v kaki »Soči« in napiše slavošpev »lepi« liberalni stranki in njenemu pametnemu gospodarstvu? Delavci odprite oči! Organizirajte se!

Naprej! Neka metamorfoza se kaže k boljšemu. Med vrste našega delavstva prihaja zopet *Nada*, da pride tudi k nam boljša prihodnost, lepše življenje. *Slovensko delavstvo vstaja!* Zavest, da pride še le v združitvi proletarcev vseh dežel rešitve dan, prodira tudi v vrste naših dosedaj nebržnih in netečnih delavcev. Vstajamo! Probujamo se iz trdne nebržnosti in stopamo v boj za dosego socialne enakosti z namenom, da roko v roki z brati celega sveta porušimo krivo uredbo človeške družbe. *Ljubljana vstaja.* Središče slovenske zemlje se zopet giblje in upati je, da ne zapade več v staro letargijo. Vrste ljubljanskih sodrugov se množe, agilnost postaja z vsakim dnem večja in nekako mrzlično hrepenenje navdaja probujajoči se proletarijat... Pojavlja se nova era v življenju socialističnega delavstva v Ljubljani, *nova era*, ki obeta, da izpolni upe, katere se stavi vanjo. Začenja se delo. Zanemarjeno polje je pred nami. *Gospodarski* boj stoji v prvi vrsti, vspešno z njim pa nas kliče na delo *kulturno* polje ter nam kaže neobdelane ledine. Po političnih travnikih rase robidovje in trnjevo grmovje, ki ga je tudi treba očistiti... Strokovna konferenca dne 29. in 30. junija mora označiti začetek nove epohe, pravega socialističnega dela v prid našim ciljem in idejam. Udeležniki te strokovne konference imajo postaviti temelj zgradbi ki jo ne bodo omajali še silnejši viharji in še groznejše nevihte. Predpriprave za bodočo politično konferenco pa kažejo, da se je organizirano delavstvo zareklo, da napravi strog račun z vladajočimi strankami. Naši »svobodomiselniki«, »napredni« liberalci uvidijo, kako jim poplača delavstvo usluge in njih lažnaprednost.

Idrija — tu so Filipi! Minole občinske volitve v Ljubljani pa važen memento... S klerikalci pa se računa ne sklene prej ko s končno zmago. O konferenci z ozirom na obdelovanje zanemarjenega kulturnega polja ter o dosedanjem gibanju v to svrhu v kratkem več.

Naprej! Ne na počitek preden ne zvršimo saj v glavnem, kar smo začeli. Boj, gibanje — to bodi naše geslo. Naprej — brez ozira na desno in levo. Proč z vsemi pomisleki in spomini na tužno preteklost! Naprej! Saj bodočnost mora biti lepša.

Barnum in Bailey, pretklana ameriška posestnika »največjega kazališča sveta« sta Ljubljano in goste z dežele, ki so dne 30. majnika prihiteli v cirkus, močno razočarala. Ljudje so pričakovali mnogo več, nego so videli. Ali Barnum in Bailey sta naredila pri tem velikanski kšeft in se malo zmenila za nezadovoljnost gledalcev. Velikanska reklama jima bode v drugih krajih ravno tako napolnila cirkus, kakor v Ljubljani. Skoro splošno je mnenje, da je veliko bolj kakor predstava zanimivo postavljanje ogromnih šotorov, ki je v par urah popolnoma zgotovljeno. »Sloven, Narod«, ki je znal kot velik prijatelj delavcev, se ni mogel premagati, da si ne bi bil privoščil pikre opazke o počasnosti naših delavcev, katero se še le prav izpozna, če se vidi te ameriške delavce z njih gostitvijo in disciplino. Verujemo. Ali gospodarje okrog »Naroda« ne vedo, zakaj je tako. Če bi bili kaj povprašali, bi bili lahko izvedeli, da imajo Amerikanci dvakrat več počitka ter trikrat, štirikrat in petkrat boljšo plačo od naših. V Barnumovem cirkusu se lahko sliši, da vpraša predpostavljeni delavca, preden začne delati, ali je imel že »Gabelstücker« pri nas ne pride nikomur na misel, da bi vprašal delavca, ali je sploh kaj jedel. A Barnum je vendar pametnejši od naših podjetnikov; s tem da dobro plačuje, mnogo prihrani. Ali tega naši računarji ne razumejo.

Kam plovemo?

(Konec).

Karakteristične so v tem oziru razmere v Šleziji, in tu se pomudim. V zadnjem času opazamo živahno gibanje, ki ima namen, da seznanja čene bliže in resnično s šlezkiimi razmerami. Tu moram zopet povedati, da onih krogov, ki so najbolj glasni s svojo slovansko vzajemnostjo, pri tem delu ne vidimo. Na nekem poučnem shodu v Pragi, katerega se je udeležilo mnogo razumnih, (med njimi tudi stari Rieger), je dokazoval dober znanec tamošnih odnosov, katoliški duhovnik Svozil, da se češka inteligenca ne briga za ondotno delavstvo, da se Šlezije brez delavstva, ki je tu *socijalnodemokratično*, ne da rešiti. Kdor deluje tu proti socialističnemu delavstvu, koplje naravnost grob narodni stvari, pa naj še tako bobna na svoj narodni boben. Ob zadnji državnozborni volitvi so se pripetili slučajni požrtvovalnega narodnjaštva onega delavstva, o katerem hoče inteligenca natveziti svetuda je pro-

— jaz pa ljubim in iščem sreče v ljubezni. Z vašimi nazori me morate zasmehovati, morate se mi rogati. Da bi bili prijatelji, bi se morali vi vsi izpremeniti, ali pa jaz moral potepati svojo ljubezen, izdati svojo ljubečo, morda narediti iz nje svojo metreso ali pa kupčijsko blago. Jaz pa ljubim. Ali razumete? Ljubim jo! — Ne, ne, vi ne razumete tega. In mi ne bi bili prijatelji?

Roblek je poslušal Jagarja in srce mu je bolelo. Nekateri mlajši so sami sablj priznavali, da ima Jagar vsaj deloma prav. Toda nihče ne bi bil tega javno priznal. Večina je bila gotovo na Gojtanovi strani in kdo bi bil tako bedast, da bi se upiral večini?

Tovariši so se razšli. Jagar je šel s svojimi domov. Od daleč je slišal petje neskladnih glasov:

Es waren drei Hallunken,
die waren stets betrunken...
Drugi dan je Jagar dobil dve pisni. Dijaško društvo »Alma mater« mu je nanilo, da ga je odbor soglasno izločil iz društva, ker se je kratil podati komilitonu in sočlanu društva Gojtanu zlasti nega zadoščanja z orožjem.

tinarnodno, in p. Svozil je izjavil, da se je v tem trenutku *svamoval* te intelligence.

Pri zadnji državnozborni volitvi sta bila v V. kuriji izvoljena socialistična poslanca: Čeh Cingr in Nemec Eldersch. Eldersch je bil protikandidat nemškega radikalca Türka; volili so ga tudi Čehi. In tu se jim je pripetilo nekaj neljubega. Eldersch je prišel med češke volilce in razvil svoj narodnostni program. In kak program je bil to? Češki narodnjaki so spoznali, da ima tudi soc. demokracija narodnostni program, vedno očita, a še več: uvideli so, da je program Elderschev, program — Palackega in Havlíčka! Je-li to mogoče? Palacky je trikrat formuliral svoj narodnopolitični program. Prva formulacija je bila ta, ki se je držila soc. demokracija: Avstrija bodi zveza avtonomnih narodov!

Pred letom 1861 ni vedel Palacky še nič o češkem historičnem državnem pravu. Ko se je zvezal s češkim fevdalnim plemstvom, je vsled tega vpliva izpremenil svoje naziranje tako, da je zvezo avtonomnih narodov zamenjal za zvezo avtonomnih dežel.

Morebiti poreče kdo, da *praktična politika* opravičuje sedanjo taktiko slovenskih meščanskih strank nasproti soc. demokraciji. Dobro. V nekaterih slučajih utegne biti to res. Toda — kje iščimo vzrokov? Le v delavstvu? Ne! Izobraženci se odtegujejo delavstvu, boje se, da bi se ne okužili, za njegove zahteve nimajo zmisla, pač pa mnogo očitanih in preziranih. Ako vidi delavstvo, kako se njegovi rojaki stavijo proti njegovim potrebam, kako so vedno pripravljeni podpirati vsako reakcijo, zadušiti svobodnejše gibanje, tedaj ni čuda, ako delavstvo nima zaupanja vanje, da jim ne veruje, ni čuda, ako iz mržnje do onih, ki narodnost izrabljajo in v imenu narodnosti podpirajo reakcionarne težnje, zametajo še narodnost samo in postajajo mlačni? Ne odobravam tega, toda umevam to in si znam razlagati. Obrat mora nastati v razumnosti, potem bo tudi v delavstvu drugače. Manj izobraženi in zavedni sloji se ravna po izobraženejših in zavednejših vrstah, ljudstvo po razumnosti.

Kako plitva in naravnost pogubna je često politika, ki si nadeva primerek «narodna» in ki misli, da ima vse Slovanstvo in vso narodnost v zakupu, pokazem z nekaterimi slučajmi, ki morajo odpreti oči, komur še ni «slovensko stališče» zatemnilo vida.

V Sleziji — ostanem pri tem primeru — se vrši boj proti nemštvu v znamenju češko-poljske sloge. Kdor si upa rušiti to slogo in dokazovati naravnost njen škodljivi vpliv za Čehe, je seveda izdajica naroda.

Tu pa Poljaki vedno bolj in bolj prodirajo na škodo češkemu življu, Čehom odvezemajo kraj za krajem, pri štetju brez vsega proglašajo Čehe, ki trde, da govorijo «po naše», za Poljake, pri volitvah volijo z Nemci proti Čehom (n. pr. v najnovejšem času pri občinskih volitvah v Dombrovi, Lazeh, Detmarovicah i.t.d.), pri tem so pa Čehom vsled umetne češko-poljske sloge vezane roke. Češki živelj tako rapidno izgublja tla, ki mu jih izpodkopavajo Poljaki, da so začeli celo taki krogi nekoliko kritičneje opazovati to češko-poljsko slogo, katerim gotovo ne bomo odrekli «slovenskega stališča», n. pr. narodno-socialno glasilo «Česká Demokracie», da, po novinah se čujejo glasovi, ki naravnost trdijo, da so Čehom v zadnjih 50 letih izmed vseh škod na Tešinskem povzročili najmanj 90% Poljaki in kakih 10% Nemci!

Čehi in Poljaki so si sosedje v okrajnih glavarstvih Tešin in Frištat.

Na Tešinskem je razmerje prebivalstva tako-le:

	Poljaki	Čehi	Nemci
1890	65.487	41.874	10.797
1900	70.996	44.512	15.505
prirastek v %	8%	6%	44%

	Poljaki	Čehi	Nemci
1890	51.734	27.013	5.479
1900	83.568	32.471	11.180
prirastek v %	60%	16%	104%

Poljake podpirajo galski vplivi. Kjer morejo, nastavljajo samo poljske urad-

nike, učitelje, da, podpira jih tudi kardinal Kopp, in na češke fare ob češko-poljski meji se pošilja poljske duhovnike z nalogo, da širijo poljščino, n. pr. duhovnik Dudek v Boguminu, Moron v Rihvaldu, Brodski v Detmarovicah, Lomozik v Dombrovi, Czyž v Bludovicah i.t.d.

Slovenci se pritožujemo, da nam Nemci in Italijani kratijo naše pravice celo v cerkvi; isto delajo Poljaki Čehom v Sleziji. To pa, kar se je zgodilo v Dombrovi, je škandal, ki je vreden, da si ga zapomnimo. Duhovnik Skulina je naznanil češke farane, da si upajo v cerkvi češko peti in moliti, za kar so bili dotičniki v nekaterih slučajih kaznovani z zapovornim do 14 dni!! Zaprt zaradi češke molitve na ovadbo «brata» Poljaka! To se je pripetilo Franku in Svarcu, ki živita še kot klasični priči*).

In tu vam potem prihajajo patentirani rodoljubi in domoljubi s svojim anathema proti vsakemu, ki ima o slogi in vzajemnosti nekoliko premišljenejšo pojme! Dovolj o tem!

V svojem odgovoru se moram dotakniti tudi osebe, ki bodi nekako bojno geslo, s katerim gredo v boj proti nam naši starejši, namreč prof. Masaryka. Semitofil! Zakaj ta primerek? Zato, ker je nastopil za revizijo Hilsnerjevega procesa. Kaj je dosegel s tem? To, kar je hotel in za kar mu je šlo pri njegovem nastopu. Najvišje sodišče je sicer potrdilo smrtno obsodbo, toda izrecno se v razsodbi poudarja, da nobena okolnost ne dokazuje t. zv. ritualnega umora. Tega naši resnicoljubni listi ne povedo, ker bi utegnili potem ljudstvo imeti eno prazno vero manj. Oni pa potrebujejo praznovernega, slepo udanega ljudstva, ker le tako se ga more izrabljati za boj proti vsemu, kar je njim neugodno. Oni potrebujejo vraže iz XIII. stol. in s tem mislijo, da se bore proti židovski premoči. Boj proti židovstvu, kjer se ono kaže pogubno, more uspešno voditi le zavedno, izobraženo in delavno ljudstvo, ne pa zaslepljena masa. Kdor skrbi za izobrazbo, kdor usposablja in navaja ljudstvo na pošteno delo in na odkrit boj zoper vse nepoštenosti, najsi prihajajo od te ali one strani, temu se ni treba zatekati k praznovernju in vražam, k nepoštenim sredstvom, ki samo vzbujajo najdivjeje strasti in ki so samo ovira napredku in emancipaciji i od židovske premoči. Sicer pa namen ne sme posvečevati sredstev niti takrat, če gre zoper žide. Naravnost apostrofiram naše liste, kakor «Edinost». Ali imate toliko moralne sile, da poveste tudi glede Hilsnerjevega procesa ljudstvu resnico, da se je najvišje sodišče izreklo proti t. zv. ritualnemu umoru?

«Edinost» ironizuje moje trditve, da celo nemški dijaki n. pr. v Curihu, v Švici pozdravljajo v prof. Masaryku neustrašnega zagovornika resnice. Kaj sem hotel s tem reči? Nič drugega nego to, da njegov vpliv sega preko mej naše monarhije, da njegovo nastopanje vzbuja i v dijaštvu tujih držav in druge narodnosti občudovanje in spoštovanje. Da tudi v Pragi ni vse nemško dijaštvo tako šovinistično. Vam lahko povem, vendar moram dodati, da masa plava s tokom časa in da je protistruja v neznatni manjšini (socialistično dijaštvo); zato pa je tu nemško socialistično delavstvo, ki n. pr. na svojih shodih zahteva za češke manjšine čeških šol.

Na eno točko moram še odgovoriti, ker v tem se bistveno razločujemo. Ali je treba navduševati narod z vzpodbudljivimi besedami?

Da. Ali kako? To vprašanje odgovorim s tem, da povem, kako ne smemo navduševati naroda. Na obnem zboru političnega društva «Edinost» za Primorsko dne 14. oktobra 1900 v Narodnem domu v Barkovljah je predsednik prof. Mandić izrekel trditve, da potem, ako nas ne bi hotel niti Dunaj niti Rim, pokličemo drugo velesilo, da okupira Primorsko!

Ako misli prof. Mandić v resnici, da nas reši Rusko (to je ona druga velesila), potem izganja — ako mi dovolite ta izrek — hudiča z Belcebubom. Pod avstrijsko vlado se nam slabo godi,

* «Čas», z dne 26. majnika t. l. št. 144.

pod rusko bi se nam pa bolje? Zato, ker je ruska vlada slovanska, bo tudi nam pravična? Kje stoji to zapisano? Poljaki so nam žalosten vzgled, da ne govorim o Finih i.t.d. Razven tega je to katastrofalna politika, ki zida na velike mednarodne izpremembe, ki pričakuje pomoči od zunaj, a ne v prvi vrsti od sebe samega, od svoje sile in svojega dela. Ali ne uspravate s tem ljudstva, da si misli, čemu bi se toliko potegoval, ko nič ne dosežem — verujmo v Mesijo, ki nas pride rešit. Kako lahko začne omahovati delo, ljudstvo držati križem roke! Skratka: to je obupajoča politika ali jokava politika, kakor jo je dobro označil dr. Tavčar v prvem svojem državnozbornem govoru.

Ako pa prof. Mandić ni tako mislil, kakor je govoril, ampak je hotel le viliti nekoliko «balzama v bolno dušo», samo da navduši, da vrže med ljudstvo geslo, ob katerem se bode zopet nekaj časa opajalo — veste, kako pravimo takemu počenjanju?

To se pravi ljudstvo slepiti!

To je škodljiva vzgoja naroda. Treba navduševalnih besed, ki imajo kaj vsebine, ki bodo vodilna sila k delu za določeni, dosežni in vsem stranem našega bitja odgovarjajoči ideal.

Praga. Dragotin Lončar.

Utrinki k strokovni konferenci.

Kaj nas je pripeljalo do tega, da skličemo to konferenco? V prvi vrsti žalostni položaj večine strok, organizacij na Slovenskem. Velike skupine industrijskega proletarijata nimajo še niti sledu združenja, in akoravno se je ideja socializma v zadnjih letih z neko silno vehemenco razširila tudi med Slovenci, se vendar ni dovolj izpolnila njena praktična konsekvence, organizacija. Razven par krajev, kakor v Zagorju ali Idriji, spe proletarci mirno spanje indiferentizma ali pa ne razumejo praktičnega dela socialističnega gibanja. Tako je v Ljubljani, tako je drugod! Zato imajo obstoječe organizacije tudi tako malo število članov in še v teh maloštevilnih članih najdemo neki drugi indiferentizem, ki je kriv, da vidi mnogo sodrugov svojo dolžnost izpolnjeno, če se vpišejo v kako društvo, da imajo torej dosti «sodrugov», a malo bojevnikov! Mi smo socialisti, — ali le tedaj bodemo resnično zaslužili to ime, če pokrenemo močno, krepko gibanje. To je pa samo tedaj mogoče, če izvidamo strok. organizacije. One so nositeljice moderne ideje in širijo revolucionarno misel. Potrebne so tudi politične organizacije, a razna fakta dokazujejo dan na dan, da nikoli ne bode mogoče organizirati delavstva v velikem številu v takih družtvih, temveč edino v strokovnih. Te organizacije so tudi podlaga politični izobrazbi ter vzgoji v socialističnem duhu. Strok. organizacije so z eno besedo najimennitnejši činitelji proletarske emancipacije.

To je tisti milieu, kateri nas je prisilil, da skličemo omenjeno konferenco. Kako pa si domišljamo tisti način, ki naj nas pripelje do zboljšanja, do neke reorganizacije našega strok. gibanja? V prvi vsti koncentracijo. Treba je zvezati te izolirano stoječe organizacije na Slovenskem, potegniti jih vse v isti krog, vzbuditi močno solidarnost. Treba je ustanoviti neki *centrum*. Centralistično formo se izpoznavamo danes v Avstriji že za najboljšo obliko; in to dokazujejo razne reorganizacije, n. p. v rudarskih družtvih, v organizaciji tekstilnih delavcev, v pekovski organizaciji i.t.d. Organizacija mora biti neka država v državi, bolj rečeno, neka mala komun, neka bojna četa. A ne zadostuje, da je le organizacija ene stroke taka, treba je temveč razširiti ta princip na vse organizacije kot skupino. Posamezne organizacije tvorijo potem posamezne člane, njih skupina pomeni pa zopet novo, večjo in radi tega močnejšo organizacijo. To misel mora bodoča konferenca izvesti. Pač imamo na Slovenskem većinom podružnice avstrijskih organizacij — a to ne škoduje nič. Te podružnice so naravno zvezane s svojo centralo — a radi tega se vendar lahko vežejo s skupino strok. organizacij na Slovenskem. To bi v materijelnem oziru ne stalo

mного, v moralnem oziru pa je neizmerno koristno. Kako pa uresničiti to centralizacijo? V prvi vrsti z ustanovitvijo neodvisnega tajništva. Kako malo moči imamo, je vsakemu znano. Kdor vé, kaj pomeni agitirati, referirati, organizirati, bo vedel, da absolutno ni mogoče z dosedanjimi močmi storiti vsega kar moramo zahtevati. Za moment bi bilo vsaj eno novo moč nastaviti. Ljubljanski sodrugi, ki aktivno delujejo v gibanju, so vsi odvisni sužnji in imajo vsaki trenutek pričakovati, da jih vrže njih gospodar na cesto. In potem? — Naravno je, da ni mogoče v javnosti tako nastopati, kakor bi bilo potrebno! Če se uresniči ideja tajništva, bi imeli torej v prvi vrsti novo neodvisno moč. V drugi vrsti pa stalno *adreso*. Sodrugi bodo razumeli, kaj pomeni stalna adresa. V kakem kraju hočejo sklicati shod, a nimajo ne referenta ne kaj drugega. Kam se obrniti? Tajništvo bi prevzelo to nalogo in bi imelo torej preskrbeti vsa potrebna sredstva. Tajništvo bi sestavilo listo referentov, da se vsem lahko zadosti. Različnim organizacijam bi bilo le potrebno pisati: «Mi potrebujemo ta in ta dan govornika» in centralno tajništvo bi ga poslalo. Tajništvo bi bilo tudi nekaj korespondenčni bureau, ki bi dopisovalo z vsemi organizacijami in bi bilo sploh, da se izrazim z eno besedo, glavni faktor teh organizacij.

V zvezi s tem tajništvom bi bil tudi skupni društveni lokal. Ta lokal bi ne bil morda samo formalnost, temveč bi ravno tako koristil, kakor koristi v drugih deželah kak «Delavski dom». Za Ljubljančane — Ljubljana je naravni centrum Slovenskega — bi pomenil tak skupni lokal čitalnico, v kateri bi bili na razpolaganje vsi potrebni časniki etc; pomenil bi prostor za manjše shode i. t. d. Za zunanje organizacije bi koristil v zmislu stalne adrese. Prirejati bi bilo potem tudi mogoče skupne diskusije in predavanja. Govorniki iz prej omenjene liste referentov izšli bi po celi deželi in tako bi se delalo sistematično, česar do sedaj ni bilo.

Upam, da se tudi drugi sodrugi udeležijo te diskusije o bodoči konferenci, ali da vsaj pošljejo vse strok. organizacije svoje delegate na konferenco samo. Tako bode mogoče sistematizirati naše gibanje in narediti korak naprej!

Linhart Karol.

DOPISI.

Chicago, 16. majnika 1901.

V soboto dne 4. majnika bili so na seji soc. dem. društva v Chicagi izvoljeni nasledni uradniki: tajnikom sod. John Horvat; računovodja Fr. Mladič zopet izvoljen; v organizovalni odbor, Josip Verščaj in Ferdinand Peče zopet izvoljena.

Ob enem bilo je sklenjeno naznaniti v «Rdečem Praporu» sodrugom v Ameriki, naj vse dopise in vprašanja pošiljajo na naslov:

F. Peče, J. Verščaj 608 Bl. Isl. av. Chicago Ill.

UMETNOST IN KNJIŽEVNOST.

Kapitalizem in proletarijat. Ta knjižica, katero smo že naznanili, izide prve dni junija in bode veljala 14 vinarjev; kdor vzame več kot 10 iztisov, dobi primeren popust. Knjižica bode za vsakega, kdor hoče razumeti moderno socialistično gibanje, zanimiva in bi si jo moral nabaviti vsak sodrug. Naroči se jo lahko pri upravnistvu našega lista.

Rude kvety — rdeče cverlice. Pod tem naslovom so začeli češki sodrugi, ki imajo že dva dnevnika, celo vrsto tednikov in obdnevnikov, znanstven časopis, poučno zabaven in dva šaljiva lista ter mnogo strokovnih listov, izdajati nov zabaven list s slikami. Izhajal bode enkrat na mesec, urejeval ga bode sodrug Krejčí. Prvo številko tega novega lista smo dobili in priznati je treba, da je jako lepa in zanimiva. Priporočamo jo vsem sodrugom, ki razumejo češko.

Pavlina Pajkova — umrla. Znana pisateljica Pavlina Pajkova je dne 1. t. m. v Ljubljani umrla za pljučno boleznijo. Bila je rojena dne 9. aprila 1854. v Paviji v Italiji, potem je živela kot otrok v Milanu in v Trstu. Po

smrti starišev, v šestem letu je prišla v Solkan k stricu, kjer se je še le naučila slovensko. Že mlada je začela kovati verze, pozneje pa je zelo pridno pisala do konca. Njeni pridnosti pač ni sledila nadarjenost, najmanj pa umevanje novega časa ter njegovih zahtev in nalog. Bila je bornirana nasprotnica vsake nove struje, a njen starokopitni idealizem ne more ogrevati nobenega duha. Njeno hrepenenje je daleč presegało njene moči in je imelo še vrhu tega napako, da je bilo posneto iz mrtvih časov. Pridna pa je bila res.

SHODI.

Spodnja Idrija, 27. maja.

Včerajšnji ljudski shod se je izvršil ob dobrem obisku z lepim uspehom. Najprvo je poročal sodrug E. Kristan o političnem položaju in naših domačih strankah. Tudi sodruginja Ada Kristanova je govorila o istem predmetu zlasti z ozirom na mnogobrojno navzoče žene. Sodrugi Rinaldo je referiral o gospodarski organizaciji. Pokazalo se je, da so bili nekateri sodrugi glede konsumnega društva na krivi poti, ali da so se liberalci zelo porezali, ko so mislili, da bodo iz nesporazumljenja med nekaterimi osebami razdrili organizacijo. Sodrugi Rinaldo je razložil, da imajo v kons. društvu vsi udje enak upliv in če niso v vsakem vprašanju vsi vedno enakega mnenja, kar je seveda nemogoče, imajo vendar vsi pravico, svoje mnenje povedati, da lahko večina tako odloči, kakor je prav. Kdor zapusti svojo organizacijo, če se le enkrat niso hoteli vsi podložiti njegovi volji, tisti seveda nikdar ni bil socialni demokrat. Shod se je izvršil v najlepšem redu.

Žiri, 28. majnika.

Včeraj je bilo pri nas takih, ki so upali, da bodo doživeli velik škandal. Na žalost moramo namreč povedati, da se pravi po sosesčini o naših ljudeh «Žirovec — surovec». V tem lepem kraju je ljudstvo, hvala klerikalni vzgoji, tako zaostalo, da je pri vsaki priložnosti takoj nož v rokah. Ko je bilo torej razglašeno, da bode tukaj socialno-demokratski shod, so že nekateri mislili, da bode tudi to priložnost za mogočen pretep, posebno ker je bilo ravno ta dan tudi blagoslovljenje zastave «Marijine družbe». Ali upanje teh dobrih ljudi se ni izvršilo; shod se je izvršil tako, da se skoraj ni mogel bolje. Udeležilo se ga je več kot 100 oseb, med katerimi je bilo pač nekoliko takih, ki so bili že poprej naštevani in so hoteli po vsaki ceni narediti nered. Ali večina je bila tako trezna, da se ni pustila provocirati niti tedaj, ko sta dva zdragarja hotela poročevalcu Kristanu besede kar v ustih zavijati. Govornik je posvetil z jasno lučjo na kmetijske razmere in na politične stranke in je končno povedal, da socialni demokratje nočejo od malega kmeta ničesar drugega, kakor da izpozna solidarnost svojih razmer z delavčevimi razmerami in da se organizira, ter s svojo močjo skuša, doseči boljši položaj. Ko je govornik končal, so bili tudi najhujši nasprotniki tihi in uspeh je bil popoln. Že sedaj se splošno zahteva, da se kmalu priredi nov shod in da se tudi v Žireh ustanovi organizacijo na socialistični podlagi.

V Ljubljani, 3. junija.

Včeraj dopoldne je bil v kazinskem steklenem salonu javen železničarski shod, na katerem sta poročala sodruga Grüll in Kristan o dnevnem redu: «Ali imajo železničarji pravico, organizirati se? Oba govornika sta razložila razmere, v katerih žive železničarji, zlasti na južni železnici v Ljubljani, ter sta jasno dokazala, da je pomoč zanje samo v organizaciji. Govoril je tudi sodrug Anton Kristan o istem predmetu. Shod je bil dobro obiskan, samo uslužbencev z južnega kolodvora je bilo najbolj pičlo število v dokaz, da je tukaj terorizem še vedno tako brutalen, da se vsakdo boji za košček svojega bornega kruha.

Leče, 3. junija.

Po daljšem času je bil včeraj popoldne tukaj zopet javen društven shod, katerega je sklicalo društvo delavcev papirne industrije. Naši gospodje mazičenci, ki so že vsa sredstva poskusili, da bi uničili organizacijo delavcev, so hitro, ko so izvedeli, da bode shod, priredili procesijo, meneč da bodo s

tem preprečili zborovanje. To se jim pač ni posrečilo, nasprotno se je zborovanje prav lepo izvršilo.

O pomenu in namenu organizacije je poročal sodrug Kristan iz Trsta, ki je živo opisal razmere industrialnega delavstva, razložil zakone, vsled katerih se je razvilo kapitalistično gospodarstvo in sredstva, katera se delavcem priporoča za zboljšanje njih položaja. Govornik je podal dokaz, da je vsako upanje nik je podal prazno in da je resno sredstvo za doseg boljših razmer edino organizacija. V istem smislu je govoril s. Ant. Kristan, navduševaje delavce za lastno organizacijo in za pogumen boj. Shod se je izvršil v najlepšem redu.

DRUŠTVENE VESTI.

Zagorska podružnica rudarskega društva opozarja vse ude na sklep običnega zbora dne 7. in 8. aprila v Ljubnem, vsled katerega dobivajo člani obligatorni list, če niso štiri tedne zaostali s svojimi doneski. Kdor je torej zaostal, naj poravnajo dolg, da mu ne bode moral blagajničar ustaviti lista.

Dopisnica: Radi pomanjkanja prostora je moralo izostati mnogo že stavljenega gradira. Dopisi, utrinki in iskari torej prihodnjič.

Lastnik lista: *Panek Alojz*.

Izdajatelj in odgovorni urednik: *Kopač Josip*
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrealih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

GOSTILNA

Domenik Ravelico

Trst - Ulica Ghega št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vino Teran, Istrsko, Opole, Vis, najfinejša vina v buteljnikah, pivo prvega reda.

Domača kuhinja, jedi gotove vsako uro.

Sprejemajo se naročniki na obed in večerjo, tudi naročbe na dom s točno postrežbo.

Tudi čista prenočišča na razpolago.

Cukerin Heyden

Cenjenim gg. lekarnarjem ponuja 400 krat slajši od sladkorja:

št. 5	1 Kg. okrog	2000 komadov	44 K.
" "	5 "		440 "
" "	10 "		436 "
" "	1 "	2000 kosov	436 "
" "	" "		432 "

Fridrik Neuman

pri gospej Schmidt

Schlanay (okraj Breslan) Preuss. Schlesien

KAVARNA MIRAMAR

v Trstu

(nasproti postaji južne železnice) se priporoča tržaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mirne pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tržaških, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter Zeitung», «Eisenbahner», «Glühlichter», «Simplicissimus» i. t. d. Kavarna je oskrbljena z vsemi modernimi uredbami.

DELAVEC

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Člankovina iznaša: Za Avstro-ogrsko kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poština proste. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu 13. junija.

Gospodski zbornica je sprejela neizpremenjen načrt o deveturnem delavniku za premoganje. Tako je v tem dolgem in važnem boju pridobljena prva zmaga delavcev. Druge bodo morale slediti.

Čemu so poslanci — tako se mora vprašati, kdor je čital zadnje besede avstro-ogrškega ministra za zunanje zadeve v avstrijski delegaciji. Grof Goluchowski, naš predstavnik pred zunanjim svetom, je dejal dobesedno: *«Izvajanja govornikov ne morejo v nobenem slučaju izvrševati tak upliv na zunanjo politiko vlade»*. Te besede označujejo izvrstno absolutistične razmere v državi. Poslanci naj govore kar hočejo, grof Goluchowski se ne zmeni zanje. Res da zahteva od njih neštete milijone, ali kadar mu je denar dovoljen, jih ne potrebuje več. Grof Goluchowski ima o konstitucionalizmu res čudne pojme; ali lahko jih ima, dokler plešejo poslanci tako, kakor ministri godejo. In poslanci bodo taki, dokler bodo bolj odvisni od vlade, kakor od ljudstva, to se pravi, dokler ne bode splošne in enake volilne pravice, ki bode poslance prisilila, da se bodo ozirali na ljudstvo in tako postopali, kakor volilci zahtevajo.

Za pravičnejše obdavčenje so uložili poslanci Daszynski, Pernerstorfer, Hybeš in tovariši sledeči predlog: *«Vlado se vabi, naj brez odlašanja predloži zbornici poslancev načrt zakona, s katerim bi se izpremenilo § 173 zakona od 25. oktobra 1896, d. n. l. št. 220, tikajoč se osebnega dohodninskega davka, v tem smislu, da bi bil davek od dohodnine, katera presega 20.000 kron na leto, večji kakor doslej in da bi se to progresijo tako uravnalo, da bi bili večji dohodki bolj uspešno obdavčeni, kakor sedaj»*. V formalnem oziru se predlaga, naj se odkaze ta predlog davčnemu odseku, da o njem hitro obravna in poroča.

Politični samomor. Udje t. zv. Stojalowskijeve frakcije so dne 8. t. m. res vstopili v poljsko kolo.

V Budimpešti se nahaja sedaj de-

Listek.

POGUM

Piše Ethin Kristan.

Drugo pismo so mu poslali nekateri adje omizja pri «zlatem sodku». Izrekli so nado, da se ne bode več prikazoval v njihovi družbi, kajti po večeranjih dogodkih mora sam izpredvideti, da je dijakom, zavednim svoje časti, vsako občevarje s človekom, ki tepta najprimitivnejše nazore časti z nogami, kratko malo nemogoče. *«Hrabrost nam je prvi dokaz močnatosti»* — so pisali, — *«človek, ki se boji sablje, ne more biti naš tovariš. Oprostili bi mu še njegove nazadnjaške nazore o ženah, ali pokazati bi moral vsaj toliko poguma, da bi svoje ideje tudi zastopal»*. Jagar je položil obe pismi v svojo miznico.

Poguma! — On torej nima poguma! No, pokaže jim, da ga ima. Sedaj se

putacija Burov in Madjari jih slave kolikor je le mogoče. Ko se je burska deputacija pripeljala v Pešto, jo je pričakovalo 40.000 ljudi na kolodvoru. Buri se hrabo bore za svoj obstanek in za svojo svobodo proti silno močnejšemu sovražniku. Branijo se kot pravi junaki. Zato zaslužijo vso čast in vse spoštovanje. Ali če jih Madjari v Pešti tako slavé, je stvar zelo farizejska; tista bečarska banda, ki jim danes vpije «elyen», je včeraj Angležem prodajala konje, brez katerih bi bili slednji že zdavnaj izgnani iz južne Afrike. Ista druhal, ki psuje Angleže, ker hoče zatirati Bure, zatira sama na Ogrskem vse nemadjarske narode. Preklinjati tuje grehe, je po ceni; tistega trama v lastnem očesu pa le nihče noče videti.

Kitajska komedija, ki je celo leto napolnjevala predala meščanskega časopisja, je v glavnem končana. *«Svetovni maršal»* grof Waldersee, ki bi bil imel pred celim svetom postaviti nemško in zlasti Viljemovo veličino v pravo luč, se vrača domov, nemško vzhodno azijsko zapovedništvo je razpuščeno, na Kitajskem ostaneta od nemške vojske samo dva bataljona. Ta konec nemške kitajske ekspedicije je silno klaverno, za Viljemovo svetovno politiko pomeni pa ne samo blamažo, temveč popoln poraz. Nemčija je žrtvovala velikansko svoto denarja, stržila je pa za to samo izgubo svojega političnega ugleda. Pred nekaterimi meseci so to samo socijalno demokratični časopisi prorokovali in za to so morali slišati zopet vse tiste davno znane lepe priimke *«narodnih izdajalcev»*. *«sovražnikov domovine»* i. t. d. Danes, ko se ne more več zakriti blamaže pred svetom, pišejo vsi količkaj neodvisni listi tako. Ali kdor bi mislil, da bodo sedaj šovinistični nacionalisti vseh narodov poučeni, bi se silno motil. Nacionálna norost je povsod prevelika; za blazne fantazije, za sanje o moči, slavi i. t. d. bodo kakor doslej tudi za naprej povsod žrtvovali denar in blaginjo — ne kapitalistov, ampak delavnega ljudstva.

ga bodo vsi izogibali. To je gotovo. Pa tudi to je gotovo, da se on ne bode pokoril. In tudi to je pogum, morda večji, nego duelirati se.

Kakor je Jagar pričakoval, tako se je zgodilo. Vsi znanci so se mu jeli umikati in gledati ga s sovražnimi očmi. Često je moral poslušati zbadljivke, ki pa niso prihajale neposredno do njegovih ušes, kajti naravnost z njim se niso razgovarjali. Tudi anonimna pisma je dobival in večkrat se mu je zdelo, da spozna v njih Gojtanovo roko, dasi je bila pisava popačena. Neprijetno je bilo to življenje in Jagarju je postalo umevno, kako postanejo pošteni ljudje renegate. Svoji te ne razumejo, žalijo, brečajo te, pehajo in sujejo izmed sebe; a človek je tako ustvarjen, da potrebuje družbe. In tako zaide med ljudi, ki ga hočejo razumeti, njegov rod pa ga imenuje poturico. Ali pa je manjši renegat tisti, ki ostane med staro družbo, pa zataji svoje nazore, izda svoja načela, da more ostati med ljudmi, ki ga ne marajo pristnega? — Umevno mu je bilo, kako se to dogaja, toda on vendar ni postal renegat. Živel je brez

Narodnost in mednarodnost.

(Dalje.)

Že začetkoma smo omenili, da je v Avstriji (bolje rekoč na Avstro-Ogrskem) cela vrsta tako imenovanih narodnih vprašanj, tako da je že težko, napraviti si vsaj ponekod jase pregled vseh. Stremljenja in zahteve, katere obsegajo ta vprašanja, zastopa vrsta strank, ki se imenujejo *«narodne»* in označujejo vsakega za izdajalca narodne stvari, kdor noče trobiti v rog njihovega šovinizma. Bilo bi nespametno oporekati, da imajo te stranke upliv; saj se je nacionalizem tako razvil, da so še take stranke, ki so imele v začetku ali pa ki imajo še samostalne, od narodnega vprašanja neodvisne cilje, prisiljene, zaodeti se vsaj s plaščkom narodnosti. Fevdalci, liberalci in kleriki se delajo narodne iz strahu, da bi jih radikalno narodne stranke popolnoma odpihale. Ali vendar je čudno: Vzlie velikemu številu strank, ki se v Avstriji imenujejo *«narodne»*, ne poznamo vendar niti ene, ki bi bila v resnici narodna.

Če smo pojem naroda le ponekod prav razložili — in nikakor ne moremo verjeti, da bi se naši definiciji resno oporekalo — tedaj bi moralo veljati stremljenje in delovanje nacionálnih strank skupnosti vseh sonarodnjakov. V resnici trdijo tudi vsi politični voditelji in agitatorji, da se jim gre za blagor celega naroda. Absurdnost, nesmiselnost te trditve smo dokazali že v prvem delu teh člankov. Sedaj preostaja le še eno: dokazati hočemo, da te stranke sploh niso narodne, tudi ne narodne po običajnih meščanskih nazorih. V ta namen se nočeno ozirati niti na razredne razločke v narodu in na vse druge razlike, katere smo razložili v prvem poglavju, temveč sprejeti hočemo začasno trditev narodnjakov, da ima skupnost naroda gotove skupne interese. Rečimo da je to res — v nekem smislu se to sploh lahko sprejme kot resnično kakor bomo pozneje razložili — tedaj bi morale narodne stranke nastopati za take skupno narodne interese in njih naravni cilj bi moral biti blagor, stalni napredek, neprestano dviganje materialnega in duševnega položaja vseh sonarodnjakov. To-

družbe in prenašal vse neprijetnosti in težave samovanja. Trpel pa je zelo, dasi ni nihče opazil njegovih globokih boli.

Minolo je nekoliko mesecev, kar pride neki dan Roblek k Jagarju.

— Brate, ali naj to vedno tako ostane? ga je vprašal.

— Kaj naj tako ostane, odnosno ne ostane? je zavrnil Jagar.

— No, to razmerje med nami. Kaj ne vidiš, da je to nenaravno? Glej, mi, namreč jaz in še nekaj mojih prijateljev vemo prav dobro, da si ti najbolj nadarjen in najbolj globoko misleč med nami. In zato nam je žal, da so nastale ta o neumne razmere. Vedno smo te imeli radi; zakaj bi torej bili sovražniki?

— Sovražniki! Dragi moj Roblek, jaz ne sovražim nikogar.

— Tega ne razumem.

— Pa vendar je prav lahko. Jaz ne sovražim nikdar ljudi, temveč samo stvar. Toda če misliš, da se ti posreči, ustanoviti kako prijateljstvo med mano in tistimi tvojimi tovariši, ki sploh niso zmogni nobenega prijateljstva, si prišel

da mi ne poznamo nobene stranke, ki bi imela temu primeren program, pri čemur še enkrat naglašamo, da puščamo za sedaj socijalno ekonomične nauke na stran in da se hočemo potruditi, kolikor mogoče «narodno» misliti.

Blagor naroda je pač najvišje načelo vsake narodne stranke, kolikor besede veljajo. V politiki, kakor je znano, nikdar ne gre brez nekoliko švindla; ali vendar ne gre brez nekoliko presoditi z najboljši strani in dejati, da imajo vsi v poštev prihajajoči voditelji in agitatorji najboljši namene, torej da je premišljeno zapeljevanje mas izključeno. Za naša premotri- vanja bi bilo premalo, ako bi se nam posrečilo dokazati, da ima ta ali oni po- litičar narodno idejo le za molzno kravo, katero je treba rediti z neumnostjo ljud- stva. Da zadenemo stvar samo, je treba bolj globoko poseči: Dejmo torej, da lju- dje, ki obljubujejo celim narodom rešitev, srečo, bogastvo i. t. d., vsaj sami veru- jejo, da je mogoče izpolniti te obljube, in da so sredstva, katera rabijo, primerna njihovemu cilju.

Izmed nemških strank v Avstriji, ki pridejo v poštev, je razlikovati v glavnem dve skupini: *nemško avstrijske* in skratka *nemške* stranke. Prvi skupini je prištevati vse tiste, ki zahtevajo nemško, narodno politiko, ki pa hočejo vsekakor, da bodi obstanek avstrijske države nedotaknjen: zadnja sestoji iz elementov, ki v mejah države nočejo videti mej svojih želja. Kako je postala sedanja avstro-ogrska država in njeno splošno zgodovino mora- mo predpostavljati za znano. Vse se, da ni bila cela državna skupina nikdar enot- no narodna, temveč od vseh začetkov mešana. Za osnovo Avstrije sploh niso bili merodajni narodni momenti, ampak glavno interesi dinastije. Ali čeprav je bilo prebivalstvo narodno mešano, vendar niso bila narodna nasprotstva nikdar ta- ko huda in tako vidljiva, kakor v najno- vejših časih. Nepreporno je imelo nemš- tvo posebno v tako zvanih dednih deželah izrečno prednost in tudi poskusov germa- niziranja ni manjkalo, kateri so sicer tu- patam zadeli na močno nasprotstvo in niso nikdar popolnoma prodrli, a vendar tudi niso ostali popolnoma brez uspeha. Na Češkem, Moravskem in v Šleziji, kakor tudi na Štajerskem, Koroškem in Kranj- skem se je mnogo ponemčilo, ne da bi se bilo prav opazilo, kdaj in kako. Nekdanja vojaška granica je bila vseskozi germa- nizirana.

Ker velja omenjenim strankam prete- klost vedno več kakor sedanjost in bodoč- nost, najde vsaka v zgodovini lahko to, kar potrebuje za svoje namene. Enostran- sko pobiranje posameznih momentov iz preteklosti v strankarsko tendencijske namene imenujejo tedaj političarji «pre- iskovanje zgodovine». Tako seveda ni težko, «znanstveno» dokazati nemški zna- čaj Avstrije; a ravno tako ni umetnost, prav tako znanstveno utemeljiti češko državno pravo Zgodovina pravi, da je Avstrija pripadala nemški zvezi; pravi pa tudi, da je bila Dalmacija del samo- stalnega hrvatskega kraljestva pod do- mačo dinastijo. Skratka, zgodovina mora biti tem političarjem pravi «Mädchen für Alles»; kar je pustila službeno zna- nost s svojim slavljenjem posameznih vla-

zaman. Najbolje je torej, da mi narav- nost poveš, česa želiš.

— To je težko, Jagar. Tudi ne vem, ali me bodeš lahko prav razumel.

— Le poskusi. Govori brez ovinkov. To mi je najljubše v vsakem pogovoru.

— Glavno, česar želim, je tvoje pri- jateljstvo.

— Prijateljstva se ne more sklepati z besedami.

— To vem. Saj ne zahtevam, da iz- rečeš pri tej priči: prijatelj sem ti. Pa to bi rad, da nastane med nama zopet tako razmerje, v katerem bi bilo mogoče, da postaneva vsaj s časom lahko prijatelja.

— In kako naj bi se to zgodilo?

— Jaz — jaz ne vem prav. Ali mi- slim, da bi moralo biti vendar mogoče. Nekaj bi se moralo zgoditi, da izgine tista napetost, ki nas deli v dva nas- protna tabora.

— Ali so se morda nazori v nasprot- nem taboru izpremenili?

Roblek je bil očividno v zadregi. Ve- del je, da misli večina njegovih tova- rišev še vedno tako kakor takrat, ko je nastal prepir, bolje rekoč, da sploh ne

darjev in «junakov», s svojim kupom vladnih in bojnih dat še zdravega na zgo- vladnih in bojnih narodni zofisti vseh dovin, to pokvarijo narodni zofisti vseh plemen. Na umetno sezidano «zgodovinsko» podlago pa postavljajo svoje hišice iz kart. (Dalje)

Domače stvari.

Vabilo k strok. konferenci. Opo- zarjamo sodruge še enkrat na to vele- važno konferenco in prosimo, da nam naznanijo svoje predloge in delegate. Ker je mogoče, da bi se nehote izpu- stilo pri pismenih vabilih kako organi- zacijo, naj smatrajo sodrugi že to na- znanilo kot vabilo. Vse dopise je po- slati sodr. K. Linhartu v Ljubljani, Tržaška cesta 28. Danes pričnemo tudi z objavljanjem predlogov. Upamo, da bodo sodrugi debatirali resno o njih, da bode konferenca izvršila svoj namen.

Predlogi za strokovno konfe- renco s strani sklicateljev. Sklica- telji strokovne konference, vršče se dne 29. in 30. tekočega leta v Lju- bljani, objavljajo tem potom svoje predloge, ki se bodo obravnavali.

K točki: *Organizacija in taktika* predlagamo:

«Vse strokovne organizacije na Slo- venskem, to je na Kranjskem, na slo- venskem delu Štajerskega, Koroškega in Primorskega, naj se združijo v *Centralo strokovnih organizacij sploh na slovenskem ozemlju, s sedežem v Ljubljani*. Naloga te *Centrale* bodi, voditi sporazumno z obstoječimi že zvezami podružnic strokovnih organi- zacij (sedaj še tu z ozirom na posebne naše razmere zvezanih) organizirano delavstvo v sistematičnem delu za dosego namena in svrhe strokovnih or- ganizacij».

K točki: *Strokovno tajništvo* pa predlagamo:

a.) «Reprezentant in vodja ustano- vivše se *Centrale* naj bode strokovni tajnik, ki naj fungira ob enem kot stalna adresa. Strokovnega tajnika delo bodi: pazno zasledovati gibanje delav- stva in delodajalstva na Slovenskem, uredovati vse zadeve *Centrale*, prire- jati redoma obligatorična strokovna predavanja in shode v organizacijah, zvezanih v *Centrali* in redigirati even- tualno strokovno glasilo *Centrale*».

b.) «Z ozirom na *Centralo*, na pi- sarno tajništva in na osredotočenje de- lovanja ljubljanskih strokovnih organi- zacij naj se najame v Ljubljani na prikladnem kraju primerno stanovanje za vse strokovne ljubljanske organiza- cije, ki naj vzdržujejo tem potem skupno čitalnico in skupno knjižnico, ki pa bodita last *Centrale* in konsekvntno temu — na razpolago vsem, v *Centrali* združenim organizacijam. V tem skup- nem stanovanju bodi tudi bureau taj- ništva in sedež «*Centrale*».

K točki: *Strokovno glasilo* predla- gamo:

«Do-ler se strokovne organizacije to- liko ne okrepé, da zamorejo izdajati lastno *dobro* strokovno glasilo, bodi v obstoječem strankinem glasilu *vedno* poseben strokovni oddenek, v katerem naj se vestno in marljivo priobčujejo

misli, nego da samo govori tja v en dan, kakor moda zahteva.

— Ti bi moral biti nekoliko popustljiv, Jagar.

Janko je zmajal z glavo.

— Ti se še vedno motiš. Tako ne gre, kakor misliš. Tvoji tovariši bi zahtevali, naj popuščam tam, kjer bi bila vsaka popustljivost ne le ničvredna, temveč tudi nemogoča. Pa pustiva to. Povej mi rajše, kaj se je vendar zgo- dilo, da prihajaš ravno ti k meni.

Roblek je postal rdeč kakor kuhan rak.

— Jaz, jaz — hm, jaz ... je jecljal.

Jaz — no — pa končno — tebi ven- dar lahko povem, saj nisi tak, kakor drugi.

— Povej, povej! Kaj bi se obotavljal? Meni se lahko vse pové. Predsodkov nimam, to bi ti bilo itak lahko znano. Torej z besedo na dan.

— No, da. Drugi bi se mi rogali in smejali ...

— Morda si zaljubljen.

— Da.

Ko je to povedal, mu je oblila rde- čica ves obraz in tako je bil v stiski,

vse vesti, tičoč se strokovnega giba- nja delavstva, s posebnim ozirom na pravovarstveno stran organizacija.

Organizacija. V življenju moder- nih delavcev, posebno v življenju za- vednih delavcev igra organizacija ve- likansko ulogo; a vendar je še veliko število delavcev, ki to besedo vsak dan desetkrat slišijo, citajo in izgo- varjajo, pa je — ne razumejo. Ako se pravi: «Organizirajte se!», vé pač skoro vsakdo, da pomeni to: «Združite se!». Ali z združenjem še ni vse opravljeno. Združeno ljudstvo še ni organizirano ljudstvo. Organizirati se, pomeni vstra- riti organizacijo ali organizem, to se pravi, veliko telo, ki obstoji iz raznih, skupno delujočih organov ali udov. Naj- boljši primer nam daje človeško telo. Naše truplo je celota; ona ima nalogo, ki se tiče celega človeka, nalogo živeti, a za življenje je razno potrebno, n. pr. jesti, piti, misliti, delati, hoditi, gledati, poslušati, govoriti i. t. d. Vsako tako opravilo pripada posameznemu udu ali organu telesa; gleda se z očmi, duha se z nosom, govori se z jezikom, hodi se z nogami i. t. d. Ali vsi organi mo- rajo biti med seboj v zvezi, katero oskrbujejo živci, ki so v možganih zdru- ženi. Vsi organi človeškega telesa se- stavljajo človeški organizem, ki z umnim sodelovanjem vseh organov lahko svoji nalogi in svojim potrebam primerno deluje. Ako bi zmetali nekoliko nog, rok, očíj, ušes, las i. t. d. na kup, bi pač imeli lahko vse ude, ki sestavljajo telo, skupaj; vendar ne bi imeli telesa in vsi udje ne bi mogli ničesar opraviti. Ravno tako je z delavsko organizacijo. Vsaki delavec sam zase ne more ničesar opraviti; tudi kup delavcev bo podoben kupu kosti in ne bo mogel ničesar storiti, ako ne bode organizi- ran. Delavstvo se mora združiti v mo- gočno telo, ki skupaj deluje, tako da so vsi organi med seboj v zvezi, da izvršuje vsak svojo posebno nalogo in vsi skupaj svojo skupno nalogo. De- lavska organizacija mora imeti svoje oči in ušesa, svoje roke in noge, svoj nos in svoj jezik, svoje živce in svoje možgane. Kakor v človeškem telesu morajo živci vse voditi k možganom in po živcih mora od možganov vse izha- jati v posamezne organe. Združevati se, ne zadostuje; v združitvi sodelo- vati z vsemi združenimi deli, vedno v soglasju s celoto, vedno z ozirom na skupni cilj, to se pravi «organizirati se».

«**Slovenec**» prinaša v 129. številki sila konfuzno poročilo o zadnjem shodu v Senožečah. Da mu shod ni bil prije- ten, je naravno. Še živa duša na svetu se ni veselila svoje blamaže, če je le količkaj razumela, da je blamaža in niti v najhujšem boju še nismo rekli klerikalcem, da so tepci; torej veruje- mo, da razumejo svojo blamažo in da jih peče. Ali v enem se nam zdi, da smo se sami hudo motili; imeli smo menda klerikalce za modrejše kakor so. Človek sodi najrajši sam po sebi; za tujo inteligenco mu je njegova lastna najnaravnejše merilo. Tuje besede sliši človek s svojimi ušesi, pa jih ne razume tako, kakor so bile izrečene, temveč tako, kakor so jih njegova ušesa pre-

kakor da mu je šestnajstletno dekle priznalo svojo ljubezen.

— Menda pač spoznaš, da to ni nič hudega?

— Ne, seveda ne. Pa veš, to je tako čudno. Nekomu moram povedati da ljubim, drugače nimam miru.

— Pa imaš resne misli?

— Seveda jih imam.

— Da me razumeš! Ali misliš resno s to ljubeznijo?

— Da, da.

— Dobro. Sedaj mi pa povej, ali bi ti bilo všeč, da dobiš marijono to za ženo — jaz seveda ne poznam tvoje ljubice, ampak vprašam te, ker je ver- jetno, da bo tvoja sodbja v teh rečeh sedaj bolj resna, nego takrat; saj veš, kdaj. Trdili so tedaj, da je žena samo igračka. Ali želiš dobiti igračko? Ne poznam zgodovine tvoje ljubezni; saj niti ne vem, ali sta že drug drugemu povedala, da se imata rada ... Ne pre- trgavaj me, saj te ne izprašujem o tem. A to mi povej: Ali misliš, da bi bila tvoja pridobitev mnogo vredna, ako pridobiš bitje brez lastne volje in brez lastnih misli?

(Konec p. ih.)

*) *Opravilo.*

DOPISI.

Spodnja Sliška, 12. junija.

Včeraj so bile tukaj občinske volitve v tretjem volilnem razredu. Boj je bil hud, ker so nasprotniki napeli vsi moči. Vendar smo **zmagali s vsemi našimi kandidati**, tako da je ves tretji zbor naš.

Senožeče, 10. junija.

Pred dlje časa smo že imeli priložnost, zmeniti se o nekaj razmerah v tukašnji pivovarni, in imeli smo tudi toliko uspeha, da je moralo podjetništvo nekim prikrajsanim sodrugom plačati, kar jim je bilo pridržalo. Tudi obrtni nadzornik iz Graca je bil prišel in pregledal tovarno, vsled česar so bili razni nedostatki odpravljani, zlasti v pogledu delavskih stanovanj, ki so bila prej v groznem stanju. Ali marsikaj je ostalo še vedno pri starem, posebno postopanje tovarniškega vodje Jurja Liebmann napram delavcem. Mož je pravi ravnatelj starega kopita in modernejši nazori so mu španska vas; videti je, kakor da bi se jih nikdar ne mogel privaditi. Delavci pa ga bodo morali vendar prepričati, da tudi v Senožečah ne more večeno tako ostati, kakor je. Meseca svečana so izobesili delavni red, ki je še iz leta 1898, a nima nobenega obrtno-nadzorniškega potrdila. Pa še tega reda se tovarna ne drži. Tu je n. pr. delo predpisano od 6. zjutraj do 7. zvečer; v resnici pa se dela do 18 ur na dan, to je do 9., 10., 11. zvečer in sicer brez počitka. V delavnem redu je predpisan nedeljski počitek; v skladiščni kleti pa se dela ob nedeljah do poludne. Toda vse to presega še osebno postopanje Liebmann; mož ima namreč še navado, *klofutati svoje delavce*. V nedeljo, 9. t. m. se je sodrug Edmund Wenderlin, ki je bil v tovarni za pivovarnarja, pritožil, da še ni izplačana delavska plača, dasi predpisuje delavni red, da se ima izplačati med 1. in 7. vsaki mesec. To je Liebmann tako razkačilo, da je pozabil na omiko, na človečnost in na zakon, pa je Wenderlina pred ljudmi tako udaril, da se mu je vlila kri iz nosa. Tako postopanje z delavci presega že vse meje; proletarci imajo ne le pravico; ampak dolžnost, upreti se taki brutalnosti, senožeški pivovarni, ki trpi tak barbarizem, bo pa tudi treba zapeti razumljivo pesmico.

Zagorje ob Savi, začetkom junija.

Zadnji «Slovenski List» se zaletuje v zagorske socialiste in besediči jezuitično o vseh mogočih pretepih, katere naj bi bili zakrivali socialisti. Ako so gospodje okrog «Slovenskega Lista» res krščanski, tedaj bi bilo prav, da bi bili enkrat tudi pametni in bi pomedli pred svojimi vrati. Da so ajmohtarski in čakovski fantje res, ko jih je prešinil duh italijanskega vina, razbijali po vasi, priznavamo. A kaj se to nas tiče? Člane rudarskega društva naj bi pa zmedenjaki pustili lepo pri miru in mesto da bi v svoji cunji kričali po policiji, naj bi rajši skrbeli za red in mir v svojem taboru. Naše konsumno društvo je ob nedeljah sploh zaprto in se ta dan ne kupčuje niti z drugim blagom, kaj pa še z vinom. Če že morajo ti čudni moralisti pridigati moralo, naj jo pridigajo svojim krščanskim trgovcem in oštirjem ter katoliškim konsumom. To bi imelo vsaj kak pomen.

Trbovlje, meseca maja.

Čudna in huda govorica se je raznesla po našem kraju in ljudje, ki niso takoj vedeli resnice, so bili zapanjeni. Govorilo se je, da je sodrug Kogovšek odstopil od socialne demokracije, a največji modrijani so celo vedeli, da je odnesel društveno blagajno. Potem so tički ugibali, kako težka je mogla biti. Vir temu podlemu obrekovanju je seveda zopet iskati v tistih krogih, iz katerih bi v prvi vrsti morala izhajati ljubezen do bližnjega. Razni krščanski bratci so se že veselili, ko so mislili, da ne bo več Kogovška in da bodo imeli tako lepo priliko, napadati socialno demokracijo. Ali veselje jim je bilo prav kratkotrajno. Spoznati so morali, da sodrug Kogovšek ni samo «ferajnar», ampak pravi socialni demokrat in da se ga ne bodo tako hitro iznebili, kakor bi radi. Le to bi radi vedeli, kdaj so prismojenci videli, da ni več naše blagajne. Seveda, kdor jih pozna, že

več, da jim ni treba kaj takega videti; oni so vedno obrekovali, preden so se prepričali in če ne na drugega, so računali vsaj na stare ženice, katerim drže svoje «discipline». Črni bratci so pogostona upali, da izgine socializem pri nas; ali upanje je veselje tepcev, zato jim ga od srca privoščimo.

Rdeča straža.

UMETNOST IN KNJIZEVNOST.

Kapitalizem in proletarijat. Pod tem naslovom je izšla knjiga, katero smo že objavili ter se jo lahko neroči pri našem upravnistvu. Da ne bode sitnosti pri razpošiljavi, prosimo, naj se pošlje denar za knjižice in poštino naprej. Kdor želi več iztisov, jih lahko naroči po poštnem povzetju. Knjižica je poljudno pisana in za vsakega, kdor hoče razumeti gospodarske razmere v sedanji družbi, nujno potrebna. Cena 14 vin., po pošti 3 vinarje več. Ker je tiskana samo omejena naklada, opozarjamo sodruge, naj jo kmalu naroče.

SHODI.

Senožeče, 6. junija 1901.

Da klerikalizem na Kranjskem peša, nam pričata zadnja dva shoda, ki jih je priredila jugoslovanska socialna demokratska stranka v Senožečah. Že na zadnjem shodu je bilo sklenjeno ustanoviti kmetovsko delavsko društvo na podlagi modernega socializma.

Danes pa naj bi se izdelana pravila prečitala in odobrila.

Klerikalno vodstvo v Ljubljani je poslalo gosp. Gostinčarja iz Ljubljane v Senožeče, da bi reševal «zlindro» na shodu. Ali grozno se je opekel.

Ob 1/4 uri popoldan je otvoril gosp. Dolenc Anton iz Slavinje kot sklicatelj zborovanje; on je bil tudi voljen predsednikom, sodr. Erber pa zapisnikarjem. K prvi točki dnevnega reda je dobil sodr. Kopač iz Trsta besedo. Razmotrival je v 1/2 urnem govoru vzroke današnje bede in gmotni položaj kmetkega in delavskega ljudstva, ter dokazal, da niso mogli niti liberalni, niti klerikalni poslanci do sedaj rešiti kmeta in da ga tudi ne bodo, da mora kmet propasti, ako ne bode vzel svoje usode sam v svoje žuljeve roke, ter se združil z mednarodnim proletarijatom, ter tako se otresel pijavk, ki mu sesajo kri iz utrujenega telesa. Omenil je tudi, kako važno ulogo ima žena v družini, in vendar ni danes nič družega kakor klerikalna agitatorica, uda se v božjo voljo, in čaka dokler ne zapoje boben in ne iztira kmeta s posestva, da potem išče po mestih v tovarnah kot delavec zavetišča. Končno je naslikal trpljenje žene, ter dokazal, da nikjer ne najde žena toliko zavetišča kakor v socialno demokratični stranki, katera se bori za enakopravnost vseh ljudi brez razlike spola. In ko je končno vprašal navzoče: «Ali hočete v svojo obrambo ustanoviti bojno društvo», je zadonel klic od vseh strani: «Hočemo! hočemo!»

Sedaj se je oglašil gosp. Gostinčar za besedo. Ali kakor da bi bil ogenj v strehi! Zadonel je glas: «Ne maramo slišati niti besedice od ljudi, ki ljudstvo zapeljujejo». Prosil je predsednik navzoče, naj ga puste govoriti; sodrug Kopač je trikrat prosil, naj ga vendar poslušajo; ali vse je bilo zastoj. «Ne maramo, ne maramo!» je bil odgovor.

Še-le ko je bil ves trud zaman, je podelil predsednik sodr. Kopaču k 11 točki besedo. Neki gosp. Meden, ki je ne daj dejal, da ne odpre svoje kovačnice, če ne zasluži 5 forintov, je imel potrebo, se do kosti osmešiti. Dejal je namreč, kako naj bi Kopač kmetu pomagal, ko nima morda še petaka v žepu (bravo!) Delavci so v njegovih očeh nemarneži in socialna demokracija je kriva današnje bede in revščine.

Sodrug Kopač je konstatiral, da ni nikdar kmetom obljube delal, da jih bo rešil, ampak rekel, da kmeta nikdo ne more rešiti in tudi tisti, ki ima več kakor petak v žepu ne, ako se ne bode sam rešil. Veliko veselosti je povzročilo, ko je sodrug Kopač vse svoje premoženje, ki ga je imel pri sebi, stresel na mizo in res ni imel petaka, ampak samo nekoliko čez 2 forinta. (Gosp. Meden je videl toraj skozi hlače v žep sodruga Kopača). Po prečitanku izdela-

nih pravil za kmetovsko delavsko društvo so bila ista enoglasno sprejeta. Z iskrenimi besedami je tedaj predsednik zaključil shod.

Po shodu so navzoči korporativno pojoč pesem «U boj!» odkorakali v eno uro oddaljeno Dolenjovo, kjer se je ob 1/8. uri zvečer otvoril drugi ljudski shod z istim dnevnim redom. Izreč moramo, da že dolgo časa ni bilo toliko ljudi v vasi kakor danes. Ljudstvo je živo odobravalo govornikov govor in enoglasno sklenilo vstopiti v društvo. Ko smo se ozrli po gosp. Gostinčarja ga ni bilo več, on jo je s tovariši (starjšim in mlajšim Želenom) odkuril. Pozno v noči je zaključil predsednik Dolenc še ta znameniti shod.

Dopisnica uredništva

Idrija: Prihodnjič. Vevče: Prihodnjič. — Zagorje: Prihodnjič. Ni mogoče vsem naenkrat ustreči. — Trbovlje: Enako.

Strankarski donesek.

Divača 6 k. 30 vin 2 k. 28., 2 k. Trbovlje 2 k. 48.

DRUŠTVENE VESTI.

Prvega majnika v Nabrežini 3 k. 28 vin. Okršlar v Goričanih 50 vin. Pirc v Pulju 2 k. 70 vin. Kajtna, Griže 28 vin. Pirnat, Dobropolje 1 k. A. Ulle nabr 4 k. 40. Idrija: Rudarji 16 k. 13. Prvega maja 2.24. — M. Jereb 1 k. Ostanek koledarja Ečul 15 vin. Pri Grenkem 40 vin. Izkazano 178 k. 10 vin. Skupaj 209 k. 28 vin.

Javni shodi

se bodo vršili

Četrtek, 20. junija v **Sv. Petru**.

Petek, 21. junija v **Matuljah**.

Ponedeljek, 24. junija v **Divaču**.

Sodrug! Agitujte za obilen obisk!

Lastnik lista: **Panek Alojz**.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Kopač Josip**.
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

GOSTILNA

Domenik Ravelico

Trst - Ulica Ghega št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vino Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinejša vina v buteljnikah, pivo prvega reda.

Domača kuhinja, jedi gotove vsako uro.

Sprejemajo se naročniki na ob d in čerjo tudi naročbe na dom s točno postrežbo.

Tudi čista prenočišča na razpolago.

Cukerin Heyden

Cenjenim gg. lekarnarjem ponuja 40 krat slajši od sladkorja:

Št. 5	1 Kg. okrog	2000 komadov	44 k.
" "	5 "		40 "
" "	10 "		36 "
" "	1 "	2000 kosov	32 "
" "	"		32 "

Fridrik Neuman

pri gospej Schmidt

Schlanay (okraj Breslan) Preuss. Schlesien

KAVARNA MIRAMAR

v Trstu

(nasproti postaji južne železnice) se priporoča tržaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točno tople in mrzle pijače prve kakovosti. Razven navadnih tržaških, danjskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago „Rdeči Prapor“, „Arbeiter Zeitung“, „Eisenbahner“, „Glühlichter“, „Simplicissimus“ i. t. d. Kavarna je oskrbljena s vsemi modernimi urodbami.

DE LA VEC

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Naročnina iznaša: Za Avstro ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštne proste. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

Zakon in ljubezen.

V 15. števil. »Slovenke« čitamo na prvem mestu članek nekega gospoda Podslapinskega, ki razpravlja o »ljubezni in zakonu«. Se pravi: Če smo rekli »razpravlja«, nismo rabili pravega izraza, kajti ta quodlibet je recimo sanjarija nejasne glave, izraz neke nezavedne želje, ali kaj podobnega, nikakor pa ni razprava. Toda pustimo to, kajti prostor je omejen, pa se polotimo takoj stvari. V uvodu članka, ki se je piscu, kakor sam priznava, preveč raztegnil, se je gospod Podslapinsky zaletel nekako v napredne tire, da je bilo videti, kakor bi bil mož brez predsodkov. O čisto spolnih, o seksualnih rečeh je po njegovem dovoljeno pisati. To je nekaj. Pri nas se res še ljudem zdi, da je vsaka beseda o različenosti, posebnosti in potrebi spolov svinjarija. In če najdemo človeka, ki se upa tej hlinavski morali fige pokazati, je to že nekaj. Ali gospod Podslapinsky nam mora oprostiti, če mu povemo, da to še nikakor ne zadostuje in da je tudi tisti lahko velikansk nazadnjak, kdor prizna, da se mož in žena ne razlikujeta samo v tem, da ima mož brke, žena pa jih nima. Tudi gospod Podslapinsky je vzlic vsemu kar se mu dozdeva, velik nazadnjak in sicer izvira njegovo nazadnjaštvo največ iz površnosti. To pokazuje takoj v prvem odstavku svojega članka.

Gospod Podslapinsky pravi v duhoviti maniri, da je vsakemu človeku od trenutka, ko se je zavedel, da so pripovedke, kako lovi vaška babica otroke iz loke in ribnjaka, le prazne bajke, znano, da je obstanek človeškega rodu odvisen od občevarja spolov. Gospod P. se že v tem moti. Kajti tudi ljudem, ki vedo, na kak način prihajajo otroci na svet, še ni »znano« in »jasno«, da je od občevarja spolov odvisen obstanek človeštva. Na svetu je namreč dosti ljudi, ki imajo odprte oči pa ne vidijo, ušesa, pa ne slišijo in možgane, pa ne

mislijo. Kakor drugi ljudje, misli tudi G. P. premalo in odtod pride, da nam je v daljšem svojem članku spisal naravnost nesmiselne reči.

G. P. misli, da je med našim in med drugimi narodi kak bitna razlika; po njegovi trditvi so ravno najbolj omikani narodi zagazili v največje blato nemorale. Sedaj ne vemo: Ali našega naroda ni prištevati omikanim narodom, ali pa pri nas ni nič nemoralnega? Piše si v tem sam ni jasen, ali instinktivno sovraži vse, kar je tuje. Na nekem mestu piše:

«Naš narod je v svojem bistvu dober in nepokvarjen. Kolikor pa je pokvarjen, je pokvarjen vsled upliva tujinstva... Vse, karkoli je prišlo našemu narodu od tujinstva, vse je bilo le v njega nesrečo».

G. P. je hotel napisati znanstven članek, a mesto znanosti mu je vodil bornirani šovinizem pero. Zato je napisal neumnost. Naš narod je v svojem bistvu tak kakršni so v svojem bistvu drugi narodi. Sestavljen je iz ljudi, na katere delujejo najrazličnejši uplivi. Posamezni teh ljudi so dobri, idealni, pametni, pohabljeni, neumni, lepi, pohlepni i. t. d. Ekstrakt iz te zmesi je zopet zmes in jedro naroda torej ne more biti absolutno slabo, pa tudi ne absolutno dobro. Ako pisec sam veruje v to, kar je zapisal, bi se bil moral vsaj nekoliko potruditi, da bi bil stvar tudi utemeljil. Njegov primer s krščanstvom, o katerem trdi, da je doneslo našemu narodu tisočletno sužnost, ko so mu ga oznanjevali frankovski in nemški duhovniki, da pa je »prava krščanska resnica« došla od vzhoda, pojasnjuje sicer, da se pisec navdušuje za pravoslavje, ne pa da je na pravi znanstveni poti. Kajti koliko sreče je prineslo Slovincem »krščanstvo od vzhoda«, ni v članku niti z besedico povedano.

Kar zadeva tujinstvo, so pa piscu najprimitivnejši pojmi sociologije neznan. Kakor posamezni človek ne more

v kompliciranem življenju na zemlji niti samega sebe preživeti, kaj pa se, da bi mogel kaj popolnega vstvariti, tako tudi posamezen narod ne more napraviti kulture. Naj bi bil gospod P. tako prijazen da pogleda za hip čez mejo Istre, v času pa nekoliko pred današnji dan. Zidanja hiš, obleke, porabe ognja, uporabe parne in električne moči niso izumili Slovenci. Galilei, Gutenberg, Laplace, Franklin, Liebig, Humboldt, Edison i. t. d. niso bili Slovenci. Sezidajmo torej hitro kitajski zid okrog slovenskih krajev kot zadnji monument lopovskih tujinskih uplívov, ki so nas učili zidati, vrzimo obliko raz sebe, uničimo železnice, brzojave, telefone, porušimo hiše, sole, pomečimo nože, škarije i. t. d. v vodo, pa začnimo kot pristni Slovenci živeti brez tujih uplívov, po priliki tako kakor so živeli naši praočaki pred morda par stotisoč leti, nagi, neomiti, z neobritimi bradami, ob hrani iz korenin, tepek ter morda surovega mesa. Tedaj moramo postati po teoriji gospoda Podslapinskega zopet »srečni« — samo en križ dobi piše sam čez svoje račune; kakor prvi pristni Germani, Skiti, Grki, tako tudi prvi Slovani niso poznali zakona in gosp. P. si je pljunil v skledo, ko je kot nepopačen Slovenec napisal krepak članek v zagovor neslovanskega rimljanskega zakona.

A gospod P. vsega tega ne vidi, ker se mora preveč jeziti nad »gnjilim zapadom« in zato lomi junaško kopja za nerazdruživost neslovanskega zakona. Po vsem njegovem dosedanjem fantaziranju se nihče ne bode čudil, če rabi tudi za svojo teorijo o potrebi nerazdruživega zakona take argumente, kakor n. pr. gospod Lampe v ljubljanskem »Katoliškem Domu«. Mož skuša polemizirati proti nečemu dosti pametnemu članku gospe Danice; ali ta polemika je časnikarsko nedostojna. Gospa Danica je bila napisala premise in je iz njih logično izvedla zaključek. Sedaj pa prihaja Podslapinsky, priznava

marsikdo, ki te je takrat preziral in zasmehoval. Povedal sem svoji ljubici, kaj se je takrat zgodilo in prosil sem je odpustčenja. To je bil tvoj pogoj. Sedaj bi rad vedel, česa še želiš v dokaz, da nisem več strahopeten in da lahko pričakujem s časom tvojega prijateljstva?

— Samo še enega dokaza želim, a ta je najteži.

— Govori.

— Pojdi k tvojim tovarišem, pa jim reci: Jaz ljubim, a dekle ni marioneta, temveč žena, človeško bitje, kakor mi ni moja ljubezen ni igrarija, nego mogočen nagon mojega notranjega življenja. Jaz spoštujem svojo ljubico, ker je drugače ne bi mogel ljubiti in vaši nazori so napačni.

— Pojdem in povem jim.

— A oni se ti bodo rogali in zasmehovali te bodo.

— Svobodno.

— Morda te celo izobčijo iz svoje družbe. In samovanje je težko, da veš.

— Pripravljen sem tudi na to. Ti si prenašal vse, ko si bil res povsem sam. Jaz pa ne bom več tako osamljen, kajti ti me ne pahneš od sebe. Tam jih je mnogo, mi dva bodeva sama. Toda najine vrste se bodo povečavale, njih število pa se bode krčilo in končno zmagamo mi.

— Dobro, Roblek. Tak pogum velja. Pojdi, mi dva postaneva prijatelja.

Listek.

POGUM

Pis. Etbin Kristan.

— Ne, ne, ne, Jagar. Moral sem se boriti radi svoje ljubezni in najbrže bo treba še mnogo boja. In ti imaš prav. Lutka ga ne bi bila vredna in tudi jaz ne bi bil nič vreden, ako bi se spuščal v težek boj, vedoč, da bo cena moje zmage navadna marioneta. Toda ona je dekle, — oh, da ti morem povedati, kakšno dekle!

— No da, najbrže bo lepa.

— Oh, kaj lepa. Je že res, da je tudi lepa, a radi same lepote bi se ne bil zaljubljal vanjo.

— Torej je morda tudi bogata. Premozeženje je v takih rečeh velikega pomena. Veljavno utegne biti za celo življenje.

— Prestani, Jagar. Ona ni bogata, ampak —

— Ampak očeta ali strica ima morda, ki je upliven v visokih birokratičnih krogih ali pa pri visoki financi. Vsled tega je cela stvar jako praktična, kajti oče ali stric te lahko protežira in ti narediš meni nič tebi nič tvojega doktorja in potem dobiš službo, avanziraš, da sam ne veš kako.

— Stani, Jagar! je zakričal Roblek, že ves razburjen. Ti me zasmehuješ in žališ mojo ljubico!

— Kaj? Zasmehujem? Saj nisem dejal besedice, ki bi mogla biti žaljiva; o zasmeševanju ni bilo niti govora.

— Ne, besedice nisi dejal, ali vse skupaj, ali razumeš, vse skupaj je žaljivo, — je Roblek že kar kričal — a jaz ne bom tega mirno prenašal, to ti kar naravnost povem.

— Tega ne boš mirno prenašal? Dobro. Kaj pa storiš, ako bodeš dan na dan poslušal take in še drugačne reči? In slisal jih bodeš, kajti radi tega, ker si se ti zaljubil, se ne bodo spremenile tiste duše. S pogledi, svojimi smehljaji, s tonom svojega govora bodo zalili tvojo ljubico, kajti zakaj bi bila ona za nje kaj drugega, nego so vse žene? In ti jim bodeš prijatelj. Radi tvoje ljubice se včasih malo sprete, morda se nekoliko stepete, seveda pravilno, v navzočnosti priče in zdravnika, in potem bode vse zopet dobro.

— Razumem te, Jagar. Pa tako ne bode. Jaz ljubim. Moje čuvstvo, moji težki boji — vse, vse me je spremenilo. Jaz nisem več tako strahopeten, kakor sem bil tisti večer. Kajti to je res, da smo bili tedaj vsi strahopetneži, ti edini si bil res pogumen. In zato sem prišel danes k tebi in morda pride s časom še

njene premise, ne poda niti najmanjšega dojava, da njen zaključek ne bi bil logičen, pa ga vendar napada, ker — no, ker njemu ne ugaja. Da bi svoj namen kakor koli dosegel, skuša dovesti ločitev zakona od absurdum, a pri tem postopa sam absurdno, t. j. nesmiselno. Kakor vsem meglečnim moralistom, morajo tudi njemu služiti otroci kot orožje proti ločitvi nesrečnih zakonov. «Kaj bo z otroci?» vprašuje g. P. triumfalno. Ej, gospod Podslapinski, če vi ne poznate sredstva, ga bodo pač morali drugi poiskati; ali da bi zato, ker vi ne veste, kaj storiti z otroci, tisoč in tisoč nesrečnih zakonov moralno nositi najkrutejši jarem do smrti, pri čemur otroci nič manj ne trpe kakor stariši, to ni moralno, ampak je brutalno in kratkovidno. Če pravi gospod P., da je na svetu prav malo nesrečnih zakonov, tedaj pozna svet prav tako slabo, kakor če trdi, da bi bil ves svet en veliki bordel, kadar bi bila ločitev zakona priznana. Na svetu je neverjetno število nesrečnih zakonov in ravno tam, kjer se ne morejo ločiti, da bi našli novo, srečno, plemenito zvezo, se razširja prostitucija in sicer možka in ženska. Jedro seksualnega vprašanja je spanska vas človeku, ki misli, da žadostuje za zakonsko srečo volja. Če bi to bilo res, tedaj gotovo ne bi bilo mnogo nesrečnih zakonov, kajti celo ljudje ki se želijo radi denarja ali radi avanziranja, si ne žele že pred poroko nesrečnega zakona. Ali volja je efekt možganskega delovanja, ljubezen pa je občutek in čustvo, katero ne sprejema komande od nobene volje. Zato je popolnoma neumestno njegovo sklicevanje na Leva Tolstega sina in na njegov «Chopinov preludij». Mlajši Tolstoj in gospod Podslapinski imata o ljubezni tako suhe pojme, da nobena čuteča žena ne bode tej vodeni filozofiji priznala vzvišenega imena ljubezni. Če si mož in dekle nimata ničesar drugzega povedati, kakor besede «Vzamem te za ženo, obljubim Ti, da ne bom živel nikdar z drugo ženo kakor s taboj, da bom skrbel za te in za tvoje prihodnje otroke in te prosim, da mi isto obljubiš», tedaj to res ni nič drugzega, kakor suhoparen ugovor, katerega sicer g. P. noče imeti, ki pa vendar v tem slučaju degradira ves zakon na prostitucijo v lastni hiši. Rad bi vedel, kje je na svetu prava žena, ki bode zadovoljna, če ji le mož prinese potrebnega denarja za kruh in krila in če ne živi z drugo ženo! Mož, ki ne more dati ženi kaj drugzega, ki ne zna ženo ljubiti, ljubiti tako, kakor Tolstoj mlajši in Podslapinski menda ne razumeta, ki ne zna ženo ljubiti, tudi če ji tega ni nikdar z besedami obljubil, naj gre rajši v samostan ali pa naj se abonira tam, kjer lahko zadosti svojemu nagonu brez ljubezni. Potem mu pa tudi ni treba filozofirati o ljubezni, kajti to mora biti stvar onih, katerih se tiče, torej stvar ljudi, ki znajo res ljubiti.

Domače stvari.

V okrajni bolniški blagajni v Ljubljani mislijo menda posnemati Axmanov sistem. Zadnje volitve so se izvršile na pristno klerikalen način brez obzira na zakonite določbe in socijalni demokratije so morali propasti, če bi bili imeli še več volilcev na svoji strani. Naši sodrugi so uložili protest, kateremu se je moralo ugoditi; volitve so bile razveljavljene in sedaj so klerikalci zopet proti razveljavljanju protestirali. Toda priziv, katerega je naredil dr. Brejc, je ostal brez uspeha. Treba je razpisati nove volitve. Sedanje načelnštvo blagajne pa odlašja s tem razpisom, menda sluteč, da se približuje konec njegovi slavi. Razumemo, da se Kregarjevcem lepo zdi, komandirati in če bi bilo od njih odvisno, bi ostala bolniška blagajna na veke vekov lahko v rokah krščanskih «socijalistov». Ker pa so tudi drugi faktorji poklicani skrbeti za izvrševanje zakonov, menimo da se bode gospodi v Gosposkih ulicah vendar še kako dopovedalo, da imajo razpisati volitve, če jim je to prijetno ali pa ne. Pri vsem tem je treba, da imajo naši ljubljanski sodrugi odprte oči in da se na nove volitve tako pripravijo, da jih nič ne bo moglo

iznenaditi. Tudi za volitve v bolniško blagajno je treba organizacije in če hočejo ljubljanski delavci, da pridejo druge razmere v blagajno, naj se krepko pripravijo na neizogibni boj.

Konferenca strokovnih društev na Slovenskem. Delavec je zaščita delavcu. Ta zavest je predpogoj dobri organizaciji. Do te zavesti je treba privedi delavca, da bode dober borilec za interese brezpravnega proletarijata. Predlogi in mnenja, ki so se doslej za konferenco objavila v tem listu, niso brez resnih tal. Ugovarjati jim ni, kajti kljub temu, da se morda iz organizatoričnih ozirov formalno neizpremenjena ne bi sprejela, sprejmo se vendar lahko načelno in tudi stvarno v toliko, da se olajša agitacijsko delo in se omogoči jači in zaneslivejši nastop. Da se namen vzgoje doseže, bi bilo treba, že zaradi olajšanja agitacije nekega izobraževalnega društva samo z namenom izobraževanja. Tako društvo bi lahko po vsem Slovenskem prirejalo ob vsaki priliki predavanja. Strokovne organizacije bi to seveda tudi lahko storile, ali njih delovanje ima v prvi vrsti interes pri delavcih svoje stroke in dalje je delovanje pri njih nekako sistematično, in vsled tega tudi ne more segati daleč v maso neorganiziranega delavstva. — Da je obširno glasilo potrebno strokovnim društvom, o tem ni treba besede. — Nekako tesno mi je pa, ko čujem, naj se govori tudi o agrarnem delavcu. Da, prav. Veseli me sicer, ali težko bi bilo to vprašanje stvarno premostriti v par urah. Praktični moramo biti: to je gotovo! Živeti hočemo! Živeti pa hoče tudi poljski delavec, delavka, gostač, kmet. Vsi hočejo živeti! No torej, če hočejo, mora se jim omogočiti življenje! In kako? Kruha hočejo, enakovredni hočejo biti s svojim bližnjim, katerega morajo oni ljubiti, a njih bližnji jih pa sme tlačiti kakor navadne sužnje. Ali s tem še ni rešeno to pereče vprašanje. Za vprašanje treba temeljiti študij. Organizirati je treba poljskega delavca tako hlapca, deklo, pastirja, gostača (brezposestne delavce) kakor tudi kolarje in kmete. Tudi poslednjih se ni treba ustrašiti. Prvim res suženjstvo navadno ne pripušta primerne izobrazbe, a vendar bi bili še precej pristopni socijalistični ideji; bolj kakor posestniki, ker jih nič ne ovira pri tem kakor le tradicija, predsodki; posestniki so pa poleg tega še na svoja posestva navezani. Pouk, zavednost, to bi bilo predpogoj! A to se ni praksa. Snovati bode treba gospodarske organizacije: produktivne zadruge, konzumna društva na prav obširni podlagi, za katere je pa treba dobiti formo, ki bode v temelju zdrava in bode v prvem početku že kar močnejše socijalističnega značaja; zadobiti mora delo svojo veljavo, ne izdelek kot objekt spekulantov. Take, odnosno primerne kmečke organizacije imajo lepšo prihodnost kot gospodarske organizacije industrijalnih delavcev; kmečke organizacije morajo postati podlaga socijalističnemu gospodarstvu in tudi sedanja važnost industrijalnega delavstva preide na temelj v roke poljskega gospodarstva. Naobrazba in praktično gospodarstvo poraja napredek, revolucija glav povzroča v naprednem gospodarstvu evolucijo, ki vedno bolj izpopolnjuje pravično socijalistično gospodarstvo. O komuniziranju zemljišče je ta list že pisal, kar se naj tudi vpošteva. Na delo torej!

Strokovna konferenca, katere je določena za 29. in 30. junija 1901 v Ljubljani, vršila se bode v *Vodnikovi gostilni v Spodnji Siski*. Opozorjamo sodruge delegate, naj nam naznaniijo, če želijo prenočišče pri kakem sodrugu ali v gostilni.

Določeni so tudi že referenti za različne točke dnevnega reda, in sicer: Sodrug A. Kristan referira o «organizaciji in taktiki», sodrug K. Linhart «tajnistvu», sodrug I. Mlinar o «glasilu». Kar se tiče prve točke dnevnega reda, poročil, mislimo, da bode zadostovalo če poda iz vsacega kraja en zastopnik majhno, splošno sličico o stanju strok. gibanja istega kraja. Za Ljubljano je v tem smislu tudi že določen sodrug Linhart. Prosimo sodruge še enkrat, da nam v kratkem naznaniijo svoje sklepe!

Utrinki k strokovni konferenci.

Strokovne organizacije po naših krajih ne živijo tako, kakor bi poznavalec strokovnega gibanja drugod tudi pri nas pričakoval. Premnogo vzrokov je, ki ovirajo naše gibanje.

Prvič: separatizem, izvirajoč in nekakega stanovskega ponosa. Tu naj navedem tri organizacije, namreč strokovni organizaciji tiskarjev in knjigovezov ter društvo privatnih uradnikov. Tiskarji se smatrajo za neko elito mej delavstvom; po drugih krajih seveda tvorijo generalni štab organiziranega delavstva, pri nas pa stoje separatistično ob strani*). Knjigovezi, specijelno v Ljubljani, se ne gibljejo drugace, kakor pri kakih pevskih društvih. In diurnisti, privatni uradniki najrazličnejših podjetij? Sramujejo se delavstva ter se odlikujejo s svojim klečplastvom. Njih društvo ni bojna organizacija, ki bi energično zastopala koristni inteligentnega proletarca ampak ščit, na katerega se postavlja častne člane i. t. d. To društvo sploh ni delavsko.

Drugič: otrpnjenost in malomarnost, kar izvira iz nezavedanja se delavskega stanja. Tu naj navedemo krojaško, mizarjsko, pekovo in strojarsko organizacijo. V Ljubljani so v krojaški organizaciji le oni krojaški pomočniki, ki so že kaj videli. Sinovi domačih ljubljanskih starišev se pa večinoma izogibajo organizacije. Ne vedo, kaj se pravi živeti. Delajo za vsak denar. Edina zabava jim je ženska družba, pijača, ples in podobno. Isto je pri mizarjih, kjer pa opazamo še nekaj drugzega, namreč nestalnost organiziranih. Kadar se komu, pa bodi da je bil popreje prav zvest sodrug, začne boljše goditi, bodi da je vsprejet v delo n. pr. v c. kr. tobačno tovarno ali kam drugam — takrat izstopi iz organizacije ter se ji ne pokaže več. — Pekovska organizacija se je začela lepo razvijati in upati je, da se kmalu okrepi ter uvrsti v pravo bojno društvo, le potreba bode še vzbuditi neke pomočnike iz sedanje letargije. O strojarski organizaciji ni dosti povedati, kajti naši strojarji se ne zavedajo še tako svojega položaja, kakor bi morali.

Predsodki in strah pred predpostavljanimi branijo južnim železničarjem razcvit organizacije, tobačnim delavcem pa sploh sleherno akcijo za organiziranje. — Ne bom dalje navajal vzrokov sedanjega položaja strokovnih organizacij in vsled tega tudi položaja delavstva sploh, kajti to bode dovolj, da se razvidi, da se tako ne sme iti dalje.

Strokovna konferenca organiziranega delavstva, ki se bo vršila 29. in 30. tek leta bode mejnik in konec sedanjemu stanju ter klicar nove ere mej organiziranim delavstvom na Slovenskem. *Nastavit se mora strokovnega tajnika*. Na kongresu strokovnih organizacij se je sklenilo, da se nastavi strokovnega tajnika za slovenske dežele takoj, ko se dobi za to primerne človeka. Potrebo strokovnega tajnika za naše kraje je takrat prav primerno utemeljil na dveh mestih sodrug Cobal. Uprav leto dnij je že tega — kongres se je vršil od 11. do 15. junija 1900. — ali o nastavljenju kakega strokovnega tajnika za nas ni duha ne sluha. Da pa mej nami ni zato primerne človeka, tega menda nihče ne bode trdil. In strokovnega tajnika potrebujemo, drugače so naše strokovne organizacije čoln brez vesla. Našemu delavstvu treba razjasnjevati potom shodov in predavanj pomen strokovnih organizacij in podobna pereča vprašanja. Naše delavstvo je treba sistematično izobraževati, kajti zgoraj navedeni vzroki oviranja napredka v strokovnih organizacijah morajo izginiti. Vsi delavci, bodi te ali one stroke, čutiti se morajo kot člani ene in iste velike delavske družine. Navdajati nas mora ponos, da smo vsi delavci, pa bodi v tiskarni, v knjigoveznici, na stavbi, v delavnici ali pa v advokatski pisarni. *Solidarnost delavstva vsih strok!* Proč s separatizmom, ki vodi v pogubo!

*) To velja vendar samo deloma.

Pozabimo, kar je bilo. Naprej v delu za naše pravice, naprej v boju za osvoboditev proletarijata izpod kapitalističnega jarma! Naprej! *Roko v roki mora iti tiskar s kovinarjem, knjigovez z mlinarjem in krojačem!* Strokovna konferenca dne 29. in 30. t. m. naj nam začenja boljše dobo! Prosim, da se predlogi sklicateljstva, objavljeni v zadnji številki korenito pretresejo ter prestudirajo. Le tedaj pridemo do poštenega zaključka, ako poznavajo stvar možato in odkritosrčno nastopimo ter se prijateljsko razgovorimo o ciljih in namerah naših.

Na svidenje!

V Ljubljani 15. junija 1901.

A. K. Goršič.

Značaj ameriške demokracije.

Spisal H. Sienkiewicz.

Na drugi strani je bilo pri avtonomiji, ki pripušta, da se značaj in obraz družbe takoj pokaže v institucijah, močje urediti države v duhu onega poslanja dela in zato v duhu čisto in popolnoma demokratičnem. K takim institucijam spadajo pred vsem šole. Če tudi se je v Evropi že davno spoznalo potrebo izobraževanja nižjih vrst, vendar se ni posvečevalo glavne pozornosti elementarnim šolam, ozirajočim se na izobraževanje najširših vrst, ampak višjim zavodom, določenim za negovanje strogih ved. Ni pa treba dokazovati, da so oni višji zavodi absolutno nepristopni za večino vrst, tvorečih tako zvani preprosti svet ali da se državna vzgoja večinoma ne ozira na celi narod, ampak le na svet višji, inteligentnejši, gosposki. To je taka razlika v duševnem razvoju, da je vsled tega družbena in državljanska enakost nemogoča.

V Ameriki je pa to zopet drugače. Šole se ozirajo ne toliko na vedo, kakor na splošno izobrazbo. Seveda so posebni znanstveni zavodi, toda občna pozornost je obrnjena elementarnim šolam, v kojih se uči celi narod. Zato se tudi lahko reče, da je stanje ved v zedinjenih državah nižje nego v Evropi, toda splošna izobrazba je neprimerno višja. Razlika se tukaj neizmerno široko, objema vse brez izjeme. Dodati se mora, da je obseg elementarnega poučevanja tukaj neprimerno širši nego v Evropi. Elementarna šola ne uči le čitati in pisati. Vsak Američan si od naša iz nje razun čitanja in pisanja gotovo znanje iz matematike, zemljopisa, iz prirodoslovja in državoznanstva. Zdalnjim izobraževanjem se pečajo novine in družbena praksa. Popolnoma razumljivo je, da vzgaja v sebi državljani volilec, ki spada k gotovi stranki in čegar interesi so popolnoma neposredno združeni z usodo te ali one stranke, že z neposrednim udeleževanjem političnega življenja ne-le gotovo specialno znanje in nazore, ampak tudi višjo inteligenco in višje razumevanje vsega, kar ga obdaja.

Posledica tega je, da bi bilo treba iskati človeka tako zatemelega, kakor je vsak priprosti človek v Evropi, kakor n. pr. poljski ali francoski seljak, morda med črnici, ki so se ravno kar oprostili suženjstva. S kojim si bodi farmerjem, obrtnikom, kočijazem, mornarjem, moremo govoriti o različnih vladnih formah, o zunanji politiki, o papirnati in kovinski valuti *), skratka: o čemur si bodi, le o literaturi in o lepih umetnostih ne. O vsem tem je slišal v šolah, čital v novinah, o vsem tem se je moral odločevati kot volilec. Slišal je tisoče političnih govorov, čital na tisoče republikanskih in demokratičnih spisov, kjer se mu je podajalo vsako stvar od vseh strani. Njegovi nazori ne bodo vselej globoki, včasih bodo morebiti naravnost nerazumni, nikoli pa ne bodo kazali absolutne nevednosti. V tem kar pravim, ni čisto nič pretiranega. Vsak poprečen Američan ni človek učen, toda zaveden. Tako velikih razlik v duševnem pogledu, kakršne srečavamo pri vsakem koraku v Evropi, ni tukaj nikjer, kratko rečeno, osveta je tukaj razlita širje in razdeljena neprimerno bolj v enaki meri. Ljudje so si tukaj duševno bližji, vzajemno razumevanje med njimi

je torej lažje. Posebnost na takih tleh ne more biti razlog, da bi se drug nad drugim povzdigoval, kajti, ako ima n. pr. doktor različno znanje, kojega nima čevljar, ne zna doktor napraviti čevljev, oba pa sta zavedna človeka, vsled česar so njiju posebnosti le posebni «businessi», ki nimajo vpliva na medsebojne razmere.

To je drugi razlog, ki omogočuje družabno enakost med ljudmi.

In sedaj prehajam k tretjemu.

V Evropi se ne razlikuje višji svet od sveta nižjega le po tem, da se peča bolj z duševnim delom, ne le po imetju, ampak tudi po svojem vedenju. Izhaja to drugo iz drugega. Vzneseno, estetično, omikano vedenje se more pridobiti le na primerno pripravljenih tleh. Ta delikatna rastlina potrebuje neizmerno skrbne duševne priprave, ki omogočuje subtilno občutenje vsega, kaj je estetično, spodobno in čislano in kaj je surovo in neotesano. V Evropi je tudi družabno vedenje pri višjih vrstah doseglo pri danih razmerah tako višino, o kakršni ne more Amerika niti sanjati. Vsled tega vidi na novo prišli Evropejec v Američanih barbare, ki žvekajo tobak in polagajo noge na okna.

Civilizacija v navadah in običajih, ako pogledamo je kulminacne njene točke, na višini, je višja v Evropi. A za to kak prepad deli v našem starem svetu življenje višjih vrst naroda od nižjih! Postavimo dvornega kavalirja zraven seljaka in zdelo se nam bode, da sta to dva človeka z dveh raznih planetov. Razlika je tako velika, da bi mogli reči, da je civilizacija v običajih v Evropi nižja, nego v Ameriki, ako bi hoteli meriti po običajih naših nižjih vrst. Stojl torej nižje in višje, ali — uvaživši vse — pridemo do tega zaključka, do katerega smo prišli, ko smo govorili o prosveti: da je v Evropi razlika v vedenju različnih vrst naroda zelo neenakomerna; na ene je prišlo vse, na druge nič. V Ameriki zopet ni preveč velikih razlik v običajih, kakor jih ni v osveti. Običaji niso nikjer tako uglajeni, kakor v višjem evropskem svetu, nikjer pa niso tako primitivni, tako zanemarjeni, kakor v nižji družbi evropski. — To je tretji vzrok družabne enakosti med ljudmi.

(Dolje).

DOPISI.

Spod. Šiška, 14. junija.

Tritletna doba občinskega odbora je minula! — Župana nimamo! — Vlada mora njegov namestnik! — Treba bode nove volitve razpisati. V prejšnjih časih je šlo to prav lahko. Postavili smo kandidate, prišlo je na dan volitve par volilcev in potrdili so nam udano postavljene moze za nove občinske odbornike! — Takrat nismo poznali drugih strank kakor našo «domačo». Ali tudi pri nas so se časi izpremenili. Naselilo se je semkaj v zadnjih letih precejšno število prav umazanih in lačnih «ajzenponerjev», ki so večinoma socijal-demokrati. In glejte, sedaj bi se nam že tako godilo, kakor lisici, ki je vzela ježa pod streho. Ti «pritepenci» (kakor se navadno neka gospa gostilničarka izraža, kateri njeni stariši niso povedali, ali je pa sama pozabila vprašati jih, odkod da so v Šiško privandrali) — hočejo že v Šiški komandirati! — Sedaj zahtevajo od nas obč. volilno pravico. Voliti hočejo svoje zastopnike v obč. odbor, pa še celo socijal-demokrate! — Stopiti moramo na noge in pokazati jim, da smo mi gospodarji v občini. — Tako je razgovarjala pred volitvami šiskarska gospoda po raznih kotih. Res smo imeli sedaj priložnost, priboriti si naše pravice. Pokazalo se je ob času državnozborskih volitev, kako nas je tukajšnja gospoda prezirala in celo prikrajšala nam volilno pravico v IV. kuriji. Sedaj je tudi nam dovolj! — Pokazati moramo, da smo tudi mi železničarji civilizirani in celo organizovana stranka. Mi zahtevamo pravice za svoj trdo zasluženi denar, kateri Šiskarjem v žepe marsiča. Radi bi vedeli, čemu bi bilo v Šiški sedem kolonialnih prodajalnic, pet mesarjev, tri pekarije, šestnajst gostiln, tri vinotoče čez ulico i.t.d. Pivovarno in dve skladišči za pivo ne štejemo, ker iz teh se

razpošilja na vse strani. Kdo to vse konsumira, ako železničarjev ne bi bilo? — Šiskarji, kaj ne? ali pa mogoče ajzenponerski «puh», s katerim naša inteligentna šiskarska gospoda železničarje blati! — Do sedaj se ni noben trgovec propadel in tudi ne bode treba. To je dokaz, kako kratkovidna je gospoda v tej občini. Zatorej hočemo resno nastopiti boj. Imenik volilcev je bil izločen na razpolago. Pregledali smo tudi mi ta imenik. Ali žal za železničarje ni bilo prostora v njem. Tu in tam je bil zapisan kak hišni posestnik naše stranke. Seveda smo storili potrebne korake in vložili pritožbo na županstvo, da nam prizna volilno pravico. Nekateri obč. odborniki so bili jako nevoljni na to pritožbo in so sklicali sejo, da se posvetujejo, kako bi se odkrivali teh trdoglavih «pritepencev». Seveda to ne gre kar tako. Treba je stvar poslati na okrajno glavarstvo, katero ima v prvi vrsti pravico intervenirati. Okrajno glavarstvo je dalo odgovor, da sedanji zakon določuje, da ima vsakdo volilno pravico, ki plačuje eno leto v občini dohodninski davek. Na ta odlok je bilo županstvo primorano, pritožence sprejeti v volilni imenik. Tudi to se ni tako natančno vršilo, kakor bi se moralo, ker niso bili vsi upisani. Mi mislimo, da odbor ni bil s tem zadovoljen, ker je menda rekurz naredil na ministrstvo. To sklepamo iz tega, da smo morali čakati na razpis volitve tedne in tedne. Končno so se morala vrata obč. urada odpreti in občinski pisar je razglasil, da se bodo vršile volitve dne 11. junija za III. in 12. junija za II. in I. razred. Pripravljati se nam je bilo za dan volitve. Priredili smo potrebne shode a za kandidate smo postavili sodruga Ivan Pirkovič, Anton Kuntara, Feliks Venier, Ivan Klemenčič, Anton Ojster in Florijan Farman; za namestnike pa sodruga Jakob Prestor, Matija Strupnik in Ivan Borštner. Na dan volitve se je v začetku nasprotni stranki dobro godilo, kajti naši sodrugi so bili se le vsled odluka okrajnega glavarstva vpisani v volilni imenik, torej so prišli pozneje na vrsto. Tedaj pa je naše število bolj in bolj narasčalo. Ko je nasprotna stranka to opazila, napela je vse moči in poiskala po vseh kotih, kje bi bilo dobiti še kakoga volilca in ga pripeljati na volišče. Pripeljali so celo take možake, ki niso vedeli, čemu so prišli. Vse napenjanje pa je bilo zaman, in volilcev jim je zmanjkalo. Zmagali smo z osemnajstimi glasovi večine, pri volitvi nadomestnikov pa z enim glasom večine, ker so naši sodrugi, videči nasprotnike odhajati, tudi polagoma zapuščali volišče. Od strani nasprotnikov je bil pa to samo volilni manevar in naši sodrugi bodo morali drugič bolje paziti, da ne bodo res speljani na led. Zvečer smo imeli v gostilni gosp. Ivana Kozjeka pri Vodniku majhen komers.

Napitnice so se vrstile in izreklo se je zahvalo tistim sodrugom, ki so ves čas neutrujeno delali in se žrtvovali za blagor stranke. Neki poročevalec piše v «Sl. Narodu» št. 132 od 12. junija 1901., da je eden glavnih vzrokov propada malobrižnost šiskarske stranke. Dotični gospod se jako moti in mislimo da se ni prepričal, kako se je agitiralo! — Ali je katera hiša, da je ne bi bili obiskali vaši agitatorji? Glejmo n. pr. gosp. Putrerja, kako je delal v Šiški in zunaj Šiške. Kar se tiče volitve s pooblastili, naj nam stranka dokaže en slučaj, da bi se bilo volilo za tovarisa, ki bi bil pred leti premiščen. Da, vpisani so taki volilci, za katere pa nikdo ni volil! — Zaradi nepravilnosti bi se lahko sami za nos prišli! — Mi smo volili s pooblastili, ki so bila uradno potrjena. Ali kdo je Vaša pooblastila potrdil? Morda gosp. Marinkov Miha ali gosp. Cestarjev Jaka! — Tiste volilce je šiskarska gospoda prestela, kateri so bili v imeniku, za katere se ni volilo, ali tistih ni hotela šteti, ki so bili tukaj in niso prišli do volitve, ker niso bili vpisani, dasi ravno bivajo mnoga leta v občini in imajo postavno volilno pravico!

Idrija, meseca junija.

Iz združitve strahu in vladoželjnosti porojeno dete, katero so propadajoči liberalci v času svoje agonije — ko se

*) To vprašanje je ob svojem času vzbudilo nenavadno živo zanimanje.

oskrbljena z vsemi modernimi ured-
bami.

DELA VEC RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

Naročnina inšasa: Za Avstro-ogrsko kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list, je v ulici Caserma 11. I.

Cenjeni sodrug!

Dne 29. in 30. t. m. se zberete na prvo slovenskostrokovno konferenco v Ljubljani in mi Vaši ljubljanski sodrugi, Vas pri tej priložnosti pristočno pozdravljamo. Delo, na katero se zberete, ima namen, uvrstiti našo strokovno organizacijo, ki je podlaga vsemu našemu vevlačnemu a tudi težkemu gospodarskemu boju. Kapitalizem, ki drži svojo pretežno roko na usodi delavcev, poseduje danes vso gospodarsko moč a da bi si jo ohranil na vse čase, se organizira od dne do dne krepkejši, kar mu ni težko, kajti število kapitalistov je povprečno malo in ima v rokah vse pomočke vso politično moč, največji upliv v državi in v javnem življenju sploh. In kapitalisti znajo ves upliv izrabiti, ker razumejo predbro svoje stanovske koristi. Tega razumevanja pa primanjkuje med delavci in zlasti med našimi slovenskimi delavci; zato je njih organiziranje jako težka stvar. Težavna je že, ker je delavcev na milijone, a na njih mišljenje in čutenje uplivajo razne konfesije, narodnosti, opravi i. t. d. Tisti, ki imajo koristi od delavske nezavednosti, se jim dobričajo s tem, da jim obljubujejo vse mogoče dobrote in krasote po smrti ali pa da jim opevajo nekdanjo čast in slavo prednikov, da jim deklamirajo fraze o mihi domovini, o narodnjaški velikosti in jih s tem zazibavajo v prijetne sanje, da jih pri belem dnevu tem ložje izkoriščajo.

Tako drema tudi na tisoče naših delavcev, ki se niso prišli do izpoznanja, da njih življenje ni dostojno človečnosti. Naj se jezuitični klerikalizem in kapitalistični liberalizem med seboj koljeta, kolikor se hočeta; v enem sta si brata. Kolikor sta le mogla, sta oba storila, da bi ostal delavec na večne čase v svoji nezavednosti. In do nedavnega je bilo še tako, kakor bi gledal človek na grobovje, če se je ozrl po tužnem življenju našega delavskega ljudstva. Ali že se je nekaj spremenilo. Posamezniki so se zdramili, socializem se je začel širiti tudi po naših krajih in vzlic medenim frazam buržoazije, ki gode svojo večno dolgočasno pesem o domovini in narodnosti, se je dvignilo spoznanje, da se moramo organizirati na gospodarski podlagi in stati na lastnih nogah.

Marsikaj se je že pač storilo na tem polju in več kakor enkrat je ušla našim nasprotnikom beseda o naši uzorni organizaciji. Ali če je to, kar se je storilo, zadostovalo za začetek, ne more več zadostovati danes, ko je proti večji moči nasprotnikov treba tudi večje naše moči. Vi prihajate, da poglobimo to prepotrebno strokovno organizacijo, da ji damo čvrstejši temelj in pripravimo vse za njen stalni napredek. Naš cilj mora biti, zdramiti zadnjega proletarca, pripraviti ga do zavednosti, pripeljati ga v organizacijo. Kako bomo to najbolje dosegli, je vprašanje, s katerim se je nam in Vam ta dva dni pečati. Vsa osebna vprašanja morajo ostati na strani, naše delo velja samo skupni stvari delavskega ljudstva. To delo ne sme ostati brez uspeha; strokovna konferenca mora ukreniti nekaj resnega, krepkega in odločilnega.

Vam vsem, ki prihajate iz raznih krajev, da sodelujete pri tem važnem delu, kličemo od srca: dobro došli!

Dobro došli v Ljubljani, v tem mestu, kjer razsajajo klerikalne in liberalne orgije, kjer buržoazija, ki sama ni zmožna za reševanje svojih lastnih nalog, z vsemi sredstvi ovira povzdigo proletarijata! Do-

bro došli tukaj, kjer je naš boj nad vse težaven, kjer pa je tudi čvrsta volja, ne odnehati v boju do končne zmage, do osvoboditve delavskega ljudstva iz krempljev kapitalizma.

V tem smislu Vam kličemo:

Dobro nam došli!

Ljubljanski sodrug!

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 24. junija.

Ljudsko štetje pokazuje, da je prebivalstvo v Avstriji zopet precej naraslo. Na Nemškem je bilo leta 1890, nekaj manj kakor 50 milijonov prebivalcev, a leta 1900. jih je naštetih 56.4 mil. V Avstriji ni povisjanje tako veliko, vendar se je pomnožilo prebivalstvo v zadnjih 10 letih od 23.9 mil. na 26.1 mil., na Ogrskem pa od 17.5 na 19.2 mil. Leta 1869. je bilo v Avstriji še 2.887.359 hiš in 20.394.080 prebivalcev, sedaj je 3.577.341 hiš in 26.107.304 prebivalcev. Narasčanje je v prvi vrsti pristihi razvoju industrije. Posebno zadnje desetletje je bilo v tem oziru plodno. Leta 1890. je prišlo na kvadratni kilometer v Avstriji še 68 prebivalcev, sedaj jih pride 87. Upliv industrije na prebivalstvo se vidi zlasti po tem, da narašča prebivalstvo v industrijskih mestih jako hitro, po deželi pa počasi, ali pa se celo krči. To vidimo zlasti na Kranjskem, kjer imamo malo industrije in kjer je prebivalstvo neverjetno slabo naraslo. Ljudstvo po deželi se krči, to je jasen dokaz, da postaja Avstrija industrijska država in pričakovati je, da se bo to še hitreje razvijalo, na kar bodo posebno nove železnice in kanali uplivali. Prometna sredstva delujejo vedno revolucionarno. Ali čim hitrejši je razvoj kapitalizma, tem bližji je tudi njegov konec.

Tisti, ki vedno kriče, da hočejo socialni demokratje uničiti kmete in male obrtnike, bi se iz tega lahko naučili, da socialni demokratje ne storé ničesar drugega, kakor da slepcem povedo, česar isti sami ne vidijo.

Ebenbochi je podal v gornje avstrijskem deželnem zboru zopet predlog proti učiteljem, katere bi rad spravil popolnoma pod klerikalno komando. Dosti je, če navedemo, da bi moral po tem predlogu učitelji izvrševati ministrantovsko službo. Klerikalni deželni odbor bi imel vso pravno moč nad učitelji. Odpor proti temu novemu naskoku med učiteljstvom in delavstvom je splošen. 30 učiteljskih društev je protestiralo proti Ebenbochovemu načrtu in naši sodrugi prirejajo povsod protestne shode.

Novi akordi. Pod tem naslovom je začela Schwentnerjeva knjigotržnica v Ljubljani izdajati nov glazben list, ki bode izhajal vsak drugi mesec. Vsi ki se zanimajo za glazbo, bodo tega lepo opremljenega lista, ki ga urejuje dr. Gojmir Krek, veselili. Prva številka ima jako bogato in raznovrstno vsebino in če bodo prihodnje izpeljale, kar prva obljubuje, bode to vse hvale vredno podjetje. Založništvo in uredništvo naznanja, da je že čela vrsta znanih skladateljev obljubila svoje sodelovanje in že poslalo prispevkov. To je vsekakor dobro vedeti, ker je v tem poročilo, da list ne bo moral zaspiti, ako najde tudi dosti odjemalcev. Kompozicije, katere obsega prvi zvezek, so vseskozi

zanimive in sicer enako pevske, kakor čisto glazbene točke za glasovir in orglje. Vsem, ki se pečajo z instrumentalno in vokalno glazbo, lahko ta zbornik mirne duše priporočimo; da je to sedaj edini glazbeni slovenski list, nam se ne bi toliko pomenilo, kakor da je list, ki obsega res lepe točke.

Kaj se v Avstriji konfiscira. Klerikalni «Linzer Volksblatt» je pred kratkim objavil članek, v katerem je bil protestantizem ostro napadan. Čeprav je protestantizem državno priznana vera članek vendar ni bil zaplenjen. Tedaj si je dovolil ondodni socialna demokraciji list pretiskati tisti članek dobesedno, samo da je besedo «protestantizem» povsod zamenjal z besedo «klerikalizem». Takoj je bil članek zaplenjen.

Kako ministri drugod govor. V italijanskem parlamentu je reakcionarni poslanec Sonnino zahteval, naj vlada ostro postopa proti štrajkujočim delavcem. Minister za notranje zadeve Giolitti je na to označil svoje stališče s sledečim govorom:

«Delavskega gibanja ne more nihče omejiti. Prejšnje vlade niso ničesar storile za delavstvo, da, postavile so se naravnost proti zahtevam delavcev, oviraje njih organizacije, tako da so se mezde na mnogih mestih znižale. V resnici veličastno gibanje je to popravilo. Do 17. junija se je izvršilo 511 stavk, katerih se je udeležilo okrog 600.000 delavcev. S tem so se mezde za 48 milijonov na leto povisale.

Minister se je zahvalil občinskim predstojnikom, ki so delovali na to, da bi delavci izpoznali, da vlada ni njih nasprotnica. Minister polaga veliko važnost na pravilno vedenje delavcev, katero je dokazalo, da je italijanski narod zrel za svobodo. Proti delavskemu gibanju bi mogla vlada k večjemu z nasilstvom nastopiti, s čemur bi šknila mir v deželi. Končno se je Giolitti obrnil proti trditvi Sonnina, čes da je bil parlament pomazan ter je dejal: «Parlament je bil takrat pomazan, ko ni mogel razpravljati o proračunu, ko so mu bile s kraljejskimi dekreti vzete njegove pravice, ko je bil izveden naskok na svobodo parlamentarnega govorniškega odra.»

Drugi dan je govoril ministrski predsednik Zanardelli o istem predmetu; v svojem govoru je dejal: «Pravica štrajka in združevanja sta najvišja varstvena sredstva delavcev.»

V Avstriji, kjer pokajo pri vsakem večjem štrajku maničerske puške, tudi ministri nimajo navade, tako govoriti. In tudi ne bodo tako govorili, dokler jim delavstvo z veliko organizacijo ne pokaže svoje moči.

V Petrogradu so bili minoli teden zopet **delavski nemiri**. Začeli so v velikem državnem arzenalu za ladje, kjer je čez 5000 delavcev, ter so se kmalu razširili po sosednjih tovarnah. Delavci so ustavili delo in demonstriali; do burnejših prizorov je prišlo samo v delniški tovarni za žico, kjer so delavci razbili stroje in pretepli tiraničnega ravnatelja. V nekem drugem zavodu za stavbo ladij je nastal 11. t. m. velik požar iz neznanega vzroka. Tovarnarji in njih priganjaci so tedaj razširili pravljico, da so delavci podžigali ogenj. Vsled te po vsej priliki popolnoma izmišljene vesti je začela policija zopet brutalno postopanje proti

delavcem. Na vsi oglih so pribiti veliki plakati, s katerimi se delavcem ukazuje, naj gredo na delo, a kdor ne bi slušal, bo takoj po odgonu odpravljen iz Petrograda. S tem seveda policija ne bode ničesar opravila, kajti delavsko gibanje na Ruskem je že tako močno, da ga nobena sila več ne zadržuje. Policija ne more s svojo brutalnostjo ničesar drugega doseči, kakor da se bode proti sili rabilo silo. Razvoj Rusije bi le tedaj lahko prišel na mirnejša pota, če bi bile oblasti toliko pametne, da bi popustile tam, kjer morajo prej ali slej popustiti in da bi se izpremenil državni sistem.

Na Francozskem se je izvršilo važno delo. Senat je končno sprejel zakon o kongregacijah, s katerim se glavno nepriznanim kongregacijam prepoveduje vzgojo in pouk šolske mladine. Ako se bode zakon strogo izvrševalo, bode to hud udarec za klerikalizem, ki se je na Francozskem že močno povzdignil in pretil celo republiko. Klerikalci seveda grozno tarnajo o hudi krivici in o brezverstvu in brezboštvo republike; če se namreč njim zabrani, krivico delati, je to zanje vedno krivica.

Značaj ameriške demokracije.

Spisal H. Sienkiewicz.

(Konec.)

Ako poznamo te tri vzroke: čislanje dela, nedostatke preveč očitnih razlik v izobraženosti in v običajih, potem moremo še-le pojmiti ameriško demokracijo in sploh ameriško življenje. Pred nekoliko meseci sem najel voznika, ki naj bi nas peljal k nekemu farmerju-milionarju. Ko smo se tje pripeljali, ni ostal kočijaz pri konjih, ampak je šel ob enem z nami v salon, sedel na divan in pričel zabavati gospodarjevo hčer. V svoji evropski glavi si nikakor nisem mogel tolmačiti teh faktov posebno zato ne, ker nevesče anglešine nisem nikakor mogel oceniti njih razgovora. Toda ondodnim ljudem se je zdelo to popolnoma prirojeno, kajti za nje je bil kočijaz, gentleman, imajoč svoj «business» v konjarstvu, drugače pa popolnoma enak vsakemu državljanu Zedinjenih držav. Danes bi se podobnemu faktu že ne čudil; kajti vedno ako stoji ameriški milionar v eleganci običajev nižje, nego evropski milionar, stoji ameriški kočijaz desetkrat višje, nego evropski.

To naziranje več ali manj popolne intelektualne enakosti in enakosti v običajih osvetljuje tisoče drugih faktov vsakdanjega življenja, na katere ravno prišli potovalci iz Evrope gledajo z debelimi očmi. Služabništvo seda povsod k mizi s svojimi delodajalci in nikakor ne tvori posebne družbe; na kmetijskih plesnih zabavah plešejo nališpane hčere farmerjev s služabništvom svojih očetov kot z gentlemani, ki so jim družabno popolnoma enaki. Železnični kondukterji v prostih trenutkih zabavajo potujoče dame, natakari v restavracijah govorijo z gosti kot popolnoma enak z enakimi. Skratka: skoraj nikjer ni razlik povsodena družba, h koji spada celi narod, povsod razmere enake vrste. Zdi se, kakor bi se bili tukaj ljudje domenili delati drugače nego v Evropi.

Ono čislanje dela, katero sem zgoraj omenil, dovoljuje, da se ljudje pečajo z vsakojakim delom, ne da bi se s tem omadeževala njih čast ali njih socialno stanje. Jako mnogo visokih uradnikov se peča s trgovino, obrtno, da tudi z rokodelstvom, s tem seveda le tedaj, ko jim preostaja časa.

Po odhodu iz urada se poprime vsakdo tega ali onega «businessa» ne brigaje se pri izvolitvi za to, kaj je bil prej. Poznam sam v San Francisco bivšega generala divizije in bivšega vojaškega državnega gubernatorja Georgija, ki ima sedaj veliko pivovarno, žganjarijo i.t.d. in dostikrat lastnoročno podaja steklenice in čaše svojim gostom. Priznate, da je to po evropskih pojmihi nekaj neverjetnega, toda tukaj bi se čudili k večjemu evropskemu začudenju nad tako priprosto in prirojeno stvarjo.

Takih generalov, gubernatorjev i.t.d. bi se lahko našlo v Ameriki več, ker uradovanje traja v Ameriki le nekoliko let in ker je torej mnogo ljudi, ki so

izstopili iz uradov. Navajam te fakte tudi zato, da bi opozoril čitatelje, kako to, da se raznovrstni ljudje poprijemajo raznovrstnega dela, prispeva tudi k vzdrževanju enakosti v javnem in zasebnem življenju. Kako se more tukaj kdo povzdigovati nad gostilničarja, branjevca, obrtnika i.t.d., ko so bili ti ljudje včeraj gubernatorji ali sedeli v senatu; in ako dobi stranka, h kateri spadajo, večino, se zopet poprimejo vlade v deželi in imeli bodo zopet kak enako imeniten ali še imenitnejši urad. Tako torej v vseh razmerah spoštovanje dela rodi enakost in enakost vzajemno vzdržuje ono spoštovanje, enakost v intelektu in v običajih odpravlja razlike v življenju, skratka, ako predelamo latinski rek: «abusus abusum provocat» *) moremo s polno pravico reči o Zedinjenih državah in o demokraciji, da tukaj «equalitas equalitatem provocat» **).

Ako bi mene kdo vprašal, katera družba ima popolnejšo civilizacijo, prižal bi brez pomislekov posebnost Američanom. V Evropi objema civilizacija le nekatere vrste, bolj rečeno eno vrsto, ki pogoltne v sebi vse. Celi svet ekzistuje samo v nji in za njo, veda je izključno njena: poezija, umetnost, skratka vse, kar dela življenje dejanski krasnim, vznešenim, duševnim, kar tvori dejanski ljudsko estetično in intelektualno stran življenja, ekzistuje samo v njej in za njo. Po njej nikdo ničesar ne ve, ničesar ne razume. Oni višji svet piše, sodi, govori, dela družabno mnenje, izdaja dnevnike, napolnjuje razstave slik, biblioteke, gledališča; s kratka, on je cela civilizacija, za katero ekzistuje ogromna večina ljudi, živčih le več ali manj fizično življenje, neizvežbana, zatemnela, neotesana masa.

Ako bi spadali k onemu višjemu svetu v vsaki evropski državi vsaj celi milijoni ljudi, polovica, četrtina osmina in detudi le desetina skupnega prebivalstva, bilo bi vsaj možno reči, da ta skupina prebivalstva ni ravno mala. Toda vidimo, da temu ni tako. Seveda je težko določiti, kdo spada k višjemu svetu in kdo k «priprostemu», vendar moremo približno določiti število, ako vzamemo za podlago večjo ali manjšo imovitost posameznikov. Tak podlaga je racionalna, kajti umeje se, da znanstveno in estetično se morejo izobraziti le oni, katerim to dovoljujejo sredstva. Imam v roki jako zanimivo knjižico, v kateri je pruski uradni izkaz iz l. 1851., napravljen pri uvedbi dohodninskega davka. Iz tega izkaza je jasno, da je imelo na celim Pruskem, katero je imelo tedaj 17 milijonov prebivalstva le 44.408 oseb več nego 1000 tolarjev letnega dohodka.

Ako vzamemo okroglo število 50.000 — kaj pomenja to število? To, da veda, literatura, krasna umetnost, javno mnenje, fine navade, z eno besedo: celo jedro visoke civilizacije, na katero je Prusko tako ponosno in katero smatra za civilizacijo celega naroda, je reprezentovalo na onem Pruskem 20.000 rodbin, kar je pa gotovo vsled splošnega zmanjševanja premoženja, neglede na naraščanje prebivalstva, previsoko — to pomenja, da ostanek, torej milijoni reprezentujejo svet priprostih ljudi, katere deli pri vsem razvoju elementarnega pouka na Pruskem propast od sveta višjega in njegove civilizacije. V demokracijah Zedinjenih državah je čisto drugače.

Tukaj niti veda niti fine navade ne dosega pri posameznikih in menda niti pri celih skupinah take višine, kakor v Evropi, zato se pa oboje razliva — kakor sem že rekel — neprimerno širje, oboje je neprimerno splošnejše. In sedaj pravim toliko: ako nam visoka civilizacija ne jamči za srečo, bilo bi jo treba odvreči in vrniti se k časom, v katerih so hodili ljudje po štirih; če pa ona — kakor se splošno smatra — zagotavlja srečo, moramo priznati, da je možnost socialne sreče na sploh v Ameriki neprimerno večja, nego kjer koli v Evropi, ali, da je ameriška demokracija najbližja onemu socialnemu idealu, po katerem od vekov hrepenimo.

Prevel D. Šapin.

*) zloraba, izizvolje zlorabo; **) enakost izizvolje jednakost.

Domače stvari.

Ponesrečil je dne 5. junija sodrug Vincenc Caharija pri vodovodnih napravah v Avrizini. Sodrugi Caharija je služil 32 let pri južni železnici. Pri omenjeni nesreči je bil tako težko poškodovan, da so ga morali prepeljati v bolnišnico v Trstu in tu je dne 25. t. m. po težkih mukah umrl. Svoji organizaciji je bil zvest ud. Čast njegovemu spominu!

Oni ne spe. Debeli, tolsti filister z zadovoljno smehljajočim se trebuškom, ljubljanski liberalci gleda z začudenim obrazom — kaj se je zgodilo? Ah, prijatelj, oni ne spe. Oni, kršč. soc. delavci bele Ljubljane ne spe. Življenjski Stefek leta kakor preplašen netopir okrog; «delavski tajnik» Gostinčar prosi svojo patrono Sv. Porcunkulo milosti in vpije krčevito «vera», «vera», in Gostinčar najmlajši jecja, napačno razume «bera», «bera». V redakciji «Slovenca» pišejo in pišejo in — to je samo slutnja — Tone Bonaventura poje «U boj, u boj!!!» Oni ne spe... Le pridite, rudečkarji, sinovi satana, le držite strankarske sestanke in imenujte jih «strok. konference» — «Slovenec» pazi in, prijatelj, ne boj se, Sv. Porcunkula, ti tudi ne, kajti oni ne spe... Obzorje je temno, ali oni ne spe. *Abditus II.*

Rudarji in strokovna organizacija. Mnogo se je že govorilo, ali je rudarjem potrebna strokovna organizacija, ali ne. Veliko število rudarjev po naših deželah je že izpoznalo, da si svojega položaja niti materijelno niti duševno ne morejo, zboljšati brez močnega združenja; vendar pa jih je tudi še mnogo neorganiziranih, ki ne razumejo, kako potrebna jim je organizacija. Kadar se jim skuša to razložiti, iščejo vedno izgovorov. Svoj čas se je posebno po Spodnjem Stajerskem in po Kranjskem, celo v Voltsbergu, Köflachu in v Ljubnem lahko slišalo: «Kaj organizacija! Jaz pojdem na Prusko!» Drugi so rekli, da bodo pri volitvah tudi brez organizacije socialno demokratsko glasovali. Mislili so, da bode državni izbor upeljal osemurni delavnik, zboljšal zakone o bratovskih skladnicah, o nadzorništvu rudnikov i. t. d. Nekoliko pa jih je tudi še vedno zaupalo nacionalnim in krščanskim socialnim frazam. Rudarji, ki vsaj nekoliko politično živijo, morajo sedaj izprevideti, da so vsi taki izgovori jalovi. S Pruskega se vrača vedno več delavcev domov in pruski izkoriščevalci ne znajo nič slabše izkoriščati, kakor avstrijski. O naklonjenosti parlamenta in o veljavnosti nacionalnih in krščansko socialnih obljub pouči delavce lahko zadnje delovanje socialno političnega odseka v državnem zboru. Vse zanašanje na tujo pomoč je pištavo. Rudarji si tudi pri nas svoj položaj le z močno organizacijo lahko zboljšajo.

Trbovjska premogokopna družba je imela lani 2.116.704 K. čistega dobička; seveda če bi se računalo, kar je odpisala na svojem premoženju in razdelila kot darilo upravnikom, ravnateljem i. t. d., bi se ta številka še podvojila. Tudi planinska montanska ter gračarsko-koflaška družba sta imeli velikanski dobiček. Vidi se torej, da bi prav lahko zvišale mezde delavcem, ako bi rudarji sami dobro pritiskali. Seveda je to le z organizacijo mogoče in sicer s tako organizacijo, iz katere ne izostane niti en rudar. Že to število, ki je organizirano, je marsikaj doseglo glede plače in drugih koncesij, tako da je organizacija na svoje uspehe lahko ponosna. Koliko večji pa bi bili uspehi, če bi bili vsi organizirani?

Utrinki k strokovni konferenci.

Stoječ na osebnem svojem stališču hočem napisati še par utrinkov. Konferenca ima tudi namen, ustanoviti predlagano centralo. Te se ne sme smatrati za kaj novega, kar bi morda odstranilo obstoječe zveze ali jim nasprotovalo. Naravne zveze mej podružnicami in centralnimi društvi potem zveze z obstoječimi deželnimi strok. komisijami (n. p. na Stajerskem, lahko obstanejo in bodo obstale. Predragocila se bode stvar samo še toliko, da se usta-

novi se nova zveza — rušilo se ne bode nidesar, pač pa novo zidalo. Predlagana «Centrala» bi bila samo skupni izraz vseh slov. strok. organizacij. Diskutiralo se bode pa gotovo o vprašanju, ali naj bode predlagana «Centrala» sploh slovenska, ali samo kranjska, torej navadna deželna strok. komisija, kakor jo imamo n. p. v Gradcu. Dosti razlike bi v tem ne ležalo, kajti ako ravno se ustanovi zadnja, torej deželna zveza, stopala bode ta zveza v nekako vzajemnost z onimi komisijami, katerih delokrog obsega tudi slovenske elemente. Jedro cele stvari bi bilo isto.

Vprašali bodo sodrugi, kako mislimo nabrati sredstva za realiziranje tajništva. Kajti tajništvo nam je še bolj potrebno, kakor vsaka druga stvar in ako ravno bi konferenca — upamo, da se to ne zgodi — ne imela tiskega uspeha, da bi se ustanovilo omenjeno «Centralo», realizirati se mora na vsak način tajništvo, t. j. stalno adreso, neodvisno agitatorično moč in voditelja gibanju sploh. Naravno je, da je prokletstvo naših slojev, da nimamo denarja na razpolaganje. Vendar pa bode mogoče rešiti ta problem. Stvari se ne sme prepustiti samo posameznim organizacijam na Slovenskem, temveč obrniti se treba na obstoječe zveze. Tako n. p. bi prispeval lahko centralni odbor železničarjev; predlog ljubljanskega delegata na zadnjem obnem zboru železničarjev, naj se nastavi železničarskega tajnika, je bil odklonjen. Ravno tako bi lahko prispevala organizacija korinarjev; ona ima sicer zaupnika v Gradcu, katerega delokrog obsega Kranjsko Koroško in Stajersko, a če se opazuje emenentni razvoj kovinarske organizacije na Stajerskem, se mora razumeti, da ne more graški zaupnik zadostovati. Prispevati bi morali na vsak način tudi rudarji; rudarska organizacija se je sedaj centralizirala, a na jugu nima nobene moči. V Zagorju in v Idriji imamo sicer dve neodvisni moči in organizacija teh krajev prida pomen takih moči, — a omenjeni sodrugi imajo službo v konsumnih društvih in delajo lahko k večjemu v najozjem krogu svojega bivališča; za celoto ni to dobiček. V interesu omenjenih zvez leži torej, da se združijo v uresničenju našega predloga. Lahko bi prispevala tudi — vsaj za začetek — centralna strokovna komisija na Dunaju. Nekaj pa organizacije na Slovenskem same. Ljubljanci, Zagorjanci, Idriječani, Tržacani in drugi prispevajo vsakdo nekaj in tajništvo je realizirano! Več v mojem referatu na konferenci sami.

Kar se tiče strok: glasila, je bilo o tem že na zadnjem strankarskem zboru v Trstu govora in sicer, če se ne motim, popolnoma v smislu našega sedanjega predloga. Da ne bodemo mogli ustanoviti na Slovenskem tako kmalu posebnega strok. časopisa, je faktum. Če se pa določi posebna rubrika v «Rdečem praporu» samo zato, da priobčujejo strok. organizacije zanimive svoje vesti, koristi se že na dva načina: mi imamo prvič strokovno glasilo in pomagamo drugič političnemu listu. Gibanje delavstva mora biti enakomerno politično in strokovno; v razvoju strok. organizacije ne sme zastati ideja socializma. In če se upelje list potem obligatorično, pomeni to prav lepo in intenzivno agitacijo — uspehi ne bodo izostali!

Linhart K.

Pismo iz Maribora.

Neké čudne spremembe opazujemo v toku slovenskega političnega življenja. Nezadovoljnost z našo frazarsko «narodno» politiko se poraja na vseh koncih in krajih. Na Dunaju je par visokolcevcv ustanovilo «slovensko-radikalni» list «Jug», ki dobro obsoja piškavo liberalno politiko, vendar pa ima glede narodnostnega boja in sploh glede pametne politike iste piškave in medle pojme kakor liberalci sami. Nezadovoljnost s tako zvano «narodno» politiko pa se javlja že v najmočnejšem delu našega ljudstva (tukaj govorim samo o Spodnjem Stajersku) — med kmeti samimi. Počasi spoznavajo ti ljudje, da fraza o narodnosti ni nič drugega, kakor lep, a nepotreben okras. Spoznavajo, da se jim je treba emancipirati upliva raznih strank in nastopati na

svojo roko za svoje interese. Ako ni vse tako, kakor bi moralo biti, je pač odpustljivo — začetek je težek. Upamo pa, da se vse razvije pravilno in naravno. Kdo je pri nas vsaj deloma kriv nepravilnosti, — o tem govorimo še pozneje.

Da počnem z «Jugom». Kakor znano, izdala se je brošura «Kaj hočemo», v kateri so izražene na kratko misli naših mladih, ki nas nazivlje «Slovenski Narod» Masarykovce. Na «Slovenski Narod» se sploh ne oziramo. Kar govori on, nam je že zdavnaj znano, — kar pove novega, je to, da tu in tam udari po kakem popu. Oglasil se je tudi v tem lističu neki Demeter Drahsler, — a klatil take nesmisle, da sploh ni vredno odgovarjati. A nekoliko več se hočemo pomuditi pri Mestislavu, ki je pisal «odgovor» (!) na «Poslanico» v «Jugu». Ne govorim tudi o tega zmešanih pojmih glede narodnosti, kajti dovolil nam bo, da imamo o pojmu «narodnost» drugačne misli. Le pribiti hočem misel nekega drugega Jugovca, ki apodiktično trdi, da so mejniki naše narodnosti Trst, Gorica, Maribor, Celovec. Torej drugje ni prav nič Slovencev? Na Ogrskem ne živi nad 50.000 Slovencev, v Ameriki jih ni nič, dasi imajo tam svoje kolonije, v Nemčiji jih ni prav nič, dasi tudi tam imajo več kolonij, takozvane «planinske Hrvate» damo iz «slovanske vzajemnosti» «bratom» Hrvatom. V take neumnosti zabrede človek, ako veže kako narodnost na določen teritorij.

A govoriti mi ni, kakor rečeno, o tem, ampak o Mestislavovih mislih o socializmu. On priznava, da eksistira socialno vprašanje. Poglejmo pa, kako ga definira. Najprej govori o napredku v spoznanju različnih dob. Potem pravi: «K novemu spoznanju so se pridružile pridobitve moderne tehnike in tudi število prebivalstva je jako naraslo. Tako so nastale nove razmere. Ali zakoni, privilegiji so ostali stari; stari stanovi ali osebe, ki so imeli prej vso moč in oblast v rokah, nočejo dati moči iz roke, nočejo priznati pravičnosti novega spoznanja, novih razmer. Tako je nastala velika disharmonija mej spoznanjem in življenjem». Pravični duhovi in tisti, ki trpe vsled te disharmonije, se vprašujejo: «Kako poravnamo to neskladnost?» To vprašanje, ki hoče odstraniti neskladnost mej spoznanjem in življenjem, mej krivično družabno uredbo in obstoječimi novimi razmerami, je socialno vprašanje. Mestislav priznava neskladnost med obstoječimi novimi razmerami in krivično družabno uredbo. V čem pa obstoji ta neskladnost? Gotovo v socialni neenakosti različnih slojev ljudstva. Na eni strani oni, ki imajo malo ali pa nič, na drugi posedujoči. Torej da se reši socialno vprašanje, treba je izjednačenja. A ravnam potem ne moremo tega doseči. Treba je boja, boja med slabimi in med močnimi. A reklo se bo zopet: Komunizem? Vsakdo naj dobi pri razdelitvi zemlje enak del? Na te različne bedaste opazke se je odgovarjalo z vspehom že tolikrat, da bi bilo presmešno, premlevati stare otrobe. V področje socialnega vprašanja šteje Mestislav tudi žensko vprašanje. Prav! Toda ako zasleduje logično izvir in povod tega vprašanja, povod boja za žensko osvobojo, — bo prišel nazadnje gotovo do misli, da je žensko vprašanje kos delavskega vprašanja. Ako se bori žena združena z možem za izjednačenje razmer, se bode ob enem spremenil njen položaj. To je jasno kakor beli dan! In da žene to spoznavajo, kaže dejstvo, da je večina za emancipacijo se borečih žen na strani socialne demokracije. Naše milostive ljubljanske dame so seveda izjeme. — A to je razumljivo. Žena, ki lahko hodi v svili, se ne bo oklenila stranke siromakov.

(Dalje prihodnjé.)

Sodrugi, spominjajte se na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!

sdRazširjajte naš list in agitirajte zanj

oo v

UTRINKI

Stranke duhovnov, plemenitašev, brezvercev in brezbožcev, od zdavnaj mej seboj različne, se združujejo v oboževanju kapitala.

Adam Mickiewicz

(poljski pesnik + 1851).

Dajte danes katoliški crkvi tisto moč, ki jo je imela v srednjem veku, in že jutri bodo gorele v vseh mestih, kjer so kakršni koli «krivoverci», grmade in korakala bode naprej na poti fanatizma, ki je spravil že toliko bede in nesreče nad ljudstvo «ad maiorem dei gloriam» — na večjo božjo čast.

Augustin Smetana

(česki filozof + 1851).

Žene morajo imeti enake meščanske pravice in enako vzgojo, kakor možki.

Plato

(grški filozof, + 374 pr. K.).

Vsaki narod in vsaki odlomek naroda, ki govori drug materinski jezik, kakor vladajoči narod, ima s stališča splošne kulture in s stališča svojih ljudskih pravic tudi pravico, da se ga poučuje v jeziku, ki so ga govorili njegovi očetj. V jeziku se vtelesuje posebni značaj naroda, po katerem se razlikuje od vsakega drugega naroda. Vsaki naskok na materinski jezik smatram za naskok na interese splošne kulture in narod, ki hoče biti na visini našega časa, si ne sme dovoliti kaj takega.

August Bebel

Časopis moravske mlade duhovščine «Rozvoj» piše: Avtoriteto cerkve podkopava tisti, ki drugače govori in drugače dela; ki vodo propoveduje, pa vino pije; ki uči revščino, pa naklada denar v bankah; ki Krista razglasuje, pa ošabnosti služi. Gorje mu, kdor bi ga opozoril na napako. Opuščenje ima v ustih, pa masčevanje v srcu. Tako nasprotstvo najbolj strupi vero med ljudmi.

DOPISI.

Spodnja Šiška, junija meseca.

Nasprotniki bi radi svoj propad pri zadnjih občinskih volitvah s tem balzamirali, da govorijo o naši velikanski agitaciji. Ali tudi to jim ne pomaga; stvar ni resnična. Mi smo agitirali, kolikor dostojna, volilna borba pripušča, pa nič več. Če bi bili v agitaciji res tako postopali, kakor bi nasprotniki radi natvezili svetu, tedaj se ne bi bilo lahko zgodilo, da je cela vrsta železničarjev glasovala za nasprotnike, proti svojim lastnim tovarišem. Se celo nekaj takih železničarjev se je dalo od nasprotnikov pregovoriti, ki so stali še pred nedavnim v proletarskih vrstah. Pa od srca. Vam privoščimo moze kakor Kotnik, Kadunc, Kralič, Žlebnik, Fr. Legat, Jakob Kogovšek, Golar. Tudi gospod Snoj je bil nekdanj proletarkega duha, sedaj mu pa menda ni več treba. Našo «grozno» agitacijo osvetljuje tudi dejstvo, da so razni gostilničarji in rokodelci, ki so glede svojega zaslužka naravnost odvisni od železničarjev, glasovali za nasprotnike. Seveda ne bo druge, kakor da se bodo za naprej tudi železničarji držali svojih prijateljev. Naš boj je resen; če nasprotnikom nobeno orožje proti nam ni preslabo, bi pljuvali v lastno skledo, če bi jih v tem še podpirali.

Zanimivo je, kako je prišel gospod Sterle, ki ima Reininghausovo gostilno, k volitvam iz naših sodrugov norce brit; pri tem pa je ostal sam na cedilu, kajti železničarji — kakor se nam poroča — so splošno sklenili, izogibati se njegove gostilne. Marinkov Miha in Francelj ter Miklavžkov Jože so doslej železničarjem vozili premog; ker ga pa nočejo več, bo to opravljal Vodnikov gostilničar g. F. Kozjek.

V svoji lažnjivi ljubljanski cunji ste tudi bledli, da je bil nekdo pri ravnatelju, naj vam razbije podporno društvo. Ker se tega tiče, zahtevamo, vi lopovski lažnjivci, da nam poveste, kdo je bil v pisarni! Pušali smo vas pri miru, ali če vi ne bodete dali miru, tudi ne bomo držali križen rok, ampak bodete bivalni po časopisih, da se vam bo vse vrtilo.

Slovenski delavski koledar 42da
idrijska lokalna organizacija tudi letos
in sicer v večji obliki kakor lani. Ko

Predmeti se postavijo na brod ali železnico
ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Schlanay (okrąg Breslau) Preuss. Schlesien

DELAVEC RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Naročnina iznaša: Za Av-
stro ogrske kraje: za
celo leto 5.44 K.; za
pol leta 2.72 K.; za četrt
leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto
5.48 K.; za pol leta 2.74
K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto
7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici
Caserma 11. I.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 4. julija.

Krščanski socijaleci propadajo.

O tem ne more dvomiti niti sam dr. Lueger več, predvčeranjja volitev v desetem dunajskem okraju za niževavstrijski deželni zbor je vzela antisemitom še zadnje upanje, ki so ga imeli. Za nas to pač ni nič novega; že kmalu po državnozbornskih volitvah leta 1897. se je lahko opazilo, da se majoje tla pod Luegerjevimi nogami; ali samo dobri opazovalci so to takrat izpoznali. Ko pa so pri občinskih volitvah socijalni demokratje prvič zmagali z dvema mandati, ko so socijalisti pri letošnjih državnozbornskih volitvah antisemitom vzeli dva okraja na Dunaju in dva na deželi, je bilo tudi slepcem dokazano, da gre s krščansko socijalno demagogijo resno navzdol. Na ta akt pa je sedaj deželnozbornska volitev v desetem dunajskem okraju, v Favoritih, pritišnila pečat. Po smrti zadnjega poslanca za ta okraj so krščanski socijalci čutili, da jim slaba prede in nikakor se jim ni poljubilo, razpisati volitve. Ko nazadnje le niso mogli več odlašati, so vedeli, da morajo propasti, ako jim ne pomaga sieparstvo. Zato so najprvo volilni imenik po svoje sestavili in po svoje so si razlagali volilni zakon. Mesto da bi bili zapisali v volilni imenik vse volilce, ki imajo občinsko volilno pravico, so zapisali samo tiste, ki plačujejo vsaj 7 K. 20 vin. davka. Socijalnim demokratom je bila s tem volitev seveda silno otežena, kajti vsled tega razlaganja je bilo 12.000 volilcev izpuščenih iz volilnega imenika. Ali vsa umetnost ni nič pomagala. V torek, 2. julija se je izvršila volitev. Krščanski socijalci so napeli vse moči, privlekli so zadnjega moža na volišče, skušali so nasprotnike preslepiti in — **izvoljen je bil sodrug dr. Adler.**

Kako hud je bil boj, se lahko razvidi iz števila oddanih glasov. 80 odstotkov vseh volilcev se je udeležilo volitve. Število vseh volilcev je bilo 11.664, od teh jih je 8517 glasovalo; veljavnih je

bilo 8469 glasov; od teh je dobil sodrug dr. Viktor Adler 4298, krščansko socijalni kandidat Rissaweg 4125, češkonacionalni kandidat 41 glasov; 42 listkov je bilo praznih, 6 neveljavnih, 5 razpršenih. Dr. Adler je dobil torej večino 173 glasov, iz česar se lah o vidi da so krščanski socijalci storili, kar se je dalo, da bi zmagali. Če so vendar propadli, je v tem dokaz, da gre z njimi neustavno navzdol. In tako pojde dalje, dokler ne bodo popolnoma propadli. Bodočnost pa pripada socijalistom.

Kvota, ki določa, koliko ima Avstrija in koliko Ogrsko doprinesati za skupne izdatke, ostane tudi letos neizpremenjena. Avstrija bo plačevala 65,6, Ogrska pa 34,4 odstotkov. Ker kvotni deputaciji tudi letos nista prišli do nobenega zaključka, je zopet cesar določil kvoto.

V deželnem zboru Nižje Avstrije je bila sprejeta nujnost predloga dr. Koliska, s katerim se upeljuje nemčino kot izključni učni jezik v deželi. S tem se ima na nedogleden čas onemogočiti vzgojo čeških otrok na Dunaju. Šolski odbor je stvar sprejel in potem je bila nujnost tudi v zboru sprejeta. Antisemiti so glasovali kakor cu moz, kar seveda Mladočehov in naših klerikalnih Veleslovencev ne bode oviralo, da se jih bodo tudi zanaprej držali kakor bršljan hrasta. «Dělnické Listy» na Dunaju napovedujejo, da bodo sedaj češki delavci na Dunaju najodločneje in najjasneje govorili.

«Wiener Zeitung» razglša zakon o davku na rente, ki je sankcioniran in stopi z novim letom v veljavo. Da bi bil zakon o delu v rudnikih potrjen, še ni slišati.

Končno je vendar tudi rudarski zakon potrjen. Dne 2. julija ga je priobčila uradna «Wiener Zeitung»; v državnem zakonskem listu je izšel dne 1. julija, torej postane dne 1. julija 1902. veljaven.

Novo državno pravo so izkopali v Galiciji. Poljska ljudska stranka je na svojem zadnjem strankarskem zboru v Tarnovu sklenila zahtevati, naj se

njene precej lepe dote, ki je imela nalogo, rešiti njegovo, že ob robu propada stoječe domovje. — Navadno je delal na polju ne mené se za nikogar ali pa se je vozaril v bližnji trg po županskih opravkih. Tudi pozdravljal ni nikogar, ker se mu je zdelo, da bi to njegovo župansko dostojnost poniževalo.

Ko je Mária opazila, možovo nečimernost in brezbriznost, se tudi ona ni več ozirala za možem. Le kadar se je večer družina spravljala k počitku, je župan utegnil vprašati ženo, ali se je morda kaj posebnega pripetilo. In Mária je odgovarjala: «Nič, dragi mož!» Ali pa: «Da, to in ono se je pripetilo, Blaž!» Tako je bilo njih redno obnavljanje...

Bil je krasen poletni večer. Zvezde so blišale in luna se je idilično zibala na nepreglednem nebu. S travnikov in bregov je dehtela pokošena trava, globoko iz doline pa se je čulo zamolklo fantovsko petje.

Mária je sedela na leseni klopi pred hišo in strmela tja v daljo... V naročju ji je ležala edina tovarišica — domača muca, ki se je hip ter hip zaspalo ozirala v gospodinjjo. Današnji večer je čutila Mária dolgočasnost bolj ko kdaj. Ah — ta dolgočasnost, katero je

Galicijo izloči iz avstrijske zveze. Gališki namestnik naj bi bil samo galiskemu deželnemu zboru odgovoren. Galicija naj bi bila samostalna colninsko ozemlje in z avstrijsko državo samo po personalni uniji zvezana, tako da bi bil avstrijski cesar obenem gališki kralj. Torej pravo gališko državno pravo, z drugimi besedami: Prava gališka bedarija.

Strajk državnih uradnikov bi bil gotovo nekaj novega. Z Ogrskega je slišati, da se tam državni uradniki res na to pripravljajo. To zveni sicer čudno, a časopisi, ki dobivajo poročila naravnost od teh uradnikov, trdijo, da mislijo popolnoma resno na to. Že pod ministrstvom Banfiya so uradniki zahtevali zboljšanje plače vsaj tako, kakor jo imajo državni uradniki v Avstriji. Dobili so pa popolnoma nepovoljen odgovor in tudi sedaj ni pravega upanja, da bi bil finančni minister pripravljen, izpolniti njih želje. Ali če bodo dobro ropotali, se jih bode vsaj toliko ustrašilo, da jim bode kaj — obljubil.

Domače stvari.

Bolga pravda je bila v ponedeljek končana v Radovljici. Pred ondotno okrajno sodnijo je bila končna obravnava proti sodrugu Kopaču, ki je bil tožen, da je razžalil zabniškega župnika g. Drnovška in po štirih obravnavah in enem lokalnem ogledu je bil sodrug Kopač **oprosčen.** Zadeva je nenavadno zanimiva, ker osvetljuje klerikalno taktiko na Slovenskem kakor s solnčno lučjo; gospoda, ki ima neprenehoma boga in Kristusa, ljubezen do bližnjega in krščansko usmiljenje na jeziku, je pokazala, da ima v srcu samo nestrpnost in željo za maščevanjem. V tem ko pripoveduje evangelij, da je Kristus šel na križu molil: «Oče, odpusti jim», skušajo nekateri, ki se imenujejo njegove naslednike in namestnike, še take pripraviti v kazni in nesrečo, katerim ni ničesar odpustiti, ker jim niso ničesar žalega storili.

Stvar, ki je dala povod dolgotrajni

sovražila iz vse svoje duše, je tičala v njenem domu kakor pribita. Sedaj ko je čula fantovsko petje, se je spomnila onih lepih nočij, ki jih je preživela kot dekle. Fantje so takrat prihajali pod njeno okno in ji razkrivali ljubezen, bolečine, ona pa jih je tolažila ko so jo obožavali in jo ljubili... oh, kje so tisti časi?...

Oče župan je prišel nocoj kmalu domov. Bil je izvanredno dobre volje in obraz se mu je svetil radosti. V trgu je bil izvedel, da so «merodajni krogi» z njegovim županovanjem zelo zadovoljni. — Sedel je na klopi poleg Márice, česar že dolgo ni bil storil. Osupla ga je pogledala in v njeni duši se je porodilo novo upanje: Morda se Blaž vendar predrugeči?... morda?... Poslušala ga je, ko ji je pravil o svojih vsakdanjih skrbih, kakor bi ji pravil o prihodih nove, neznane sreče, vsa vesela, srečna.

Pri županovih je bilo tisto noč že davno vse tiho. Mirno noč je motilo le neprestano lajanje domačega psa in v presledkih se ponavljajoče mučno, tožno mukanje krave v hlevu za hišo. V podstrešni izbi, kjer je spala Mária, je bilo svetlo, kajti mesec je zrl skozi od-

Listek.

NA GORI

Spisal M. Perkov.

I.

Po celi vasi in še daleč naokoli so si ljudje pripovedovali, kaka grozna dolgočasnost vlada pri županovih. In res je pri Osolnikovih redno manjkalo občinskih vasovalcev. — Pač, tudi pri njih je bilo najti obiskovalcev, a ti niso prihajali radovoljno in kleli so strážno, prestopivši prag županovega doma. To so bili berači in podobni ljudje; vaščani niso zahajali k županovim.

Županova družina ni bila mnogo-brojna: oče župan, njegova mlada žena Mária, hišni hlapec Jurij in pastir Janezek — to je bilo vse.

Kako je Blaž Osolnik postal župan, tega ni razumel sam, niti njegovi sovaščani, kajti splošno je bil zelo nevoljen. Pripoveduje pa se, da v celi vasi ni bilo človeka, ki bi bil hotel prevzeti ta nehvaležni posel; in zato ga je prevzel Osolnik, ki je bil precej časti lakom.

On sam, Osolnik, je bil dokaj čuden človek; z ženo ni mnogo govoril, niti se je briga za njo. Poročil jo je le radi

pravdi, je v kratkem sledeča: Na nekem volilnem shodu v Radovljici ob času zadnjih državnozborskih volitev je radovljiški kaplan Čermaža provociral govornika z bedastimi mejklici, kakršni so pri klerikalcih v navadi, n. pr.: »Socijalni demokratje trgajo ljudem vero iz srca; socijalni demokratje podkopujejo družino in uničujejo družbinsko življenje, i. t. d.« Človek ima lahko hladno kri, a če mora dolgo časa poslušati take podle bedarije, se mu končno pretrga nit potrpljenja in čudo ni, da je tudi sodrug Kopač gospodu odgovoril, naj klerikalci pometajo pred lastnim pragom, kajti ne manjka se »božjih služabnikov«, ki so spravili dosti nesreče nad družine. In ker kaplan še vedno ni dal miru, je sodrug Kopač omenil neki konkretni slučaj, ki se je bil glasom časniških poročil ravno pred kratkim primeril v kamniškem vlaku. Kar naenkrat je dobil sodrug Kopač obtožbo. Tožil ga je žabniški župnik gospod Drnovšek, češ da je njemu očital nemoralno dejanje. Ko je dobil sodr. K. prvo vabilo, je bil na potovanju in ni vedel za razpravo, v sled česar tudi ni mogel priti na njo. Tako se je zgodilo, da je bil in contumaciám obsojen da deset dni zapora. Ljubljanski »Slovenec« je to naznanil v številki od 16. svečana z očitveno slastjo pod naslovom »Socijalno demokratski kandidat obsojen«. Ali dne 28. svečana je bila razprava na katero je prišel tudi obtoženi sodr. K. in sedaj je stvar dobila drugo lice. Nastopile so priče za in proti. Kaplan in nekateri drugi so trdili, da je K. naravnost obdolžil župnika iz Žabnice onega dejanja, dočim je K. odločno izjavil, da o Žabnici sploh ni bilo besede, temveč da je govoril o Krašni. To so tudi nekatere priče potrdile. Ker so stale izjave proti izjavam, je bila obravnava preložena, da se zasliši nove priče. Prišli so zopet taki, ki so govorili v smislu kaplanovem, pa tudi taki, ki so odločno potrdili Kopačev zagovor. Značilno je bilo to, da so kaplanove priče večinoma le mogle povedati, kar so slišale od drugih in tretjih oseb, ne pa na shodu s svojimi ušesi. In zopet je bila obravnava preložena. Kaplan je iskal novih prič, kjer je mogel, a Kopaču so se oglasili taki, ki so bili na shodu in so dobro slišali, kaj se je govorilo. Na tretji razpravi je izgledala situacija kakor na prvi. Ene priče so govorile tako, druge tako. V sled tega je okrajno sodišče sklenilo, odstopiti spise deželnemu sodišču, da preišče, ali se ne gre tu za kako krivo prisego. Tedaj je deželno sodišče odločilo, da se izvrši lokalni ogled na mestu, kjer je bil shod. Ta ogled je vodilo okrajno sodišče, radovljiško in natančno pregledovanje in uvaževanje, ki je šlo tako daleč, da se je na centimetre izmerilo, koliko je bila katerva priča na shodu od govornika oddaljena, je dognalo, da so stale priče, ki so potrjevale Kopačevo izjavo, v njegovi najbližji sosesčini, v tem ko se na prostoru, kjer je stal ka-

prto strešno lino in razsvetljeval prostore.

Bilo je že na polnoč, ko se je iz svislj, na mali, leseni hodnik, po katerem se pride v podstrešje, povzpela zagonetna možka postava, oziraje se oprežno na vse strani. Prišedša, na hodnik je nekoliko postala, potem pa se hotela skozi odprto lino splaziti v podstrešje; toda ta hip je mož z roko zadel ob polico, na kateri so stale rože, v posodah ki so vsled sunka z velikim trusem padle na zemljo. Takoj je zarožljala veriga domačega psa, ki je grozno tulil. Mož se je hitro zleknil po tleh, tako da ga je bilo le težko zapaziti; očitno se je bal, da bi ropot koga zbudil. Toda vse je ostalo tiho in naposled je tudi razjarjeni pes odšel na drugo stran.

Potasi in še opreznije nego prej se je plazil naprej. — Le še par korakov in na lahko je potrkal na njena vrata.

Vse tiho.

Nekoliko časa je prisluškoval, potem pa je potrkal močneje. Iz izbe se je začulo nezazumljiv ženski glas.

— Odpri, Mária; jaz sem!

Vrata so se odprla in na pragu se je prikazala ona v beli, nočni obleki.

— Ah — ti si Jurij?

— Čudiš se? Dejal sem ti, da sem prišel.

plan, govornika, ki je bil tisti dan že hripav, sploh ni moglo razumeti. Tedaj je bila razpisana četrta obravnava za 2. julija.

Tudi tukaj je ostala vsaka stranka na svojem tisku. Dasi ravno je bilo že sedaj dosti jasno, kako stvari stoje, je kaplan še vedno trdil, da je slišal besedo Žabnica. In tožiteljev zastopnik dr. Brejc se je postavil na najlože stališče. Zahteval je, naj se sodruga Kopača obsodi, češ da je jasno kakor beli dan, da je obtoženec župnika iz Žabnice žalil. Se posebej je zahteval, naj se ga strogo obsodi, ker — je trmo-glav. Dr. Brejc ima o pravu vsekakor čudne nazore, pa se zato ni čuditi smoli, katera ga spremlja pri sodnijskih zastopstvih. Ker se mu ni posrežilo, konkretno dokazati ali vsaj ne oliko verjetno podpreti svoje obtožbe, je kar zahteval, naj se zdi sodišču jasno, kar je sicer res bilo jasno, ali v popolnoma nasprotnem smislu. Dr. Brejc je menda mislil, da bo lahko uničiti nasprotnika, ki nima jurističnega zastopnika, ali sodrug K. mu je dokazal, da se zna sam bolje braniti, nego on tožiti. V temeljitem zagovoru je podal K. resumé iz vseh obravnav in zahteval, da se ga oprostijo, ker je razbremenjevalnim pričam absolutno verjeti, tembolj, ker je to tudi lokalni oglede dokazal, in logično ker se nikakor ne da utemeljiti, zakaj bi bil on napadal župnika iz Žabnice, ko mu je bil dogodek znan in je vedel in moral vedeti, da se tiče župnika iz Krašne.

Dopoludne je bilo dokazno postopanje končano in so sledili še plaidoyerji, opoldne pa je sodišče razglasilo razsodbo, s katero je bil sodrug Kopač rešen obtožbe in vsled tega oproščen kazni in stroškov.

Tekom dokaznega postopanja so se primerile razne zanimivosti. Najbolj zanimivo je bilo pač to, kako strastno je nastopal kaplan, kateremu se je v delo, kako željno pričakuje obsodbo Kopača. Nekako čudno so se vedle tudi nekatere priče, ki so naredile utis, da nimajo niti najmanjše samostojnosti. Tako je neki Razinger z Jesenic trdil, da je slišal Kopača govoriti o Žabnici. A ko ga je neka žena vprašala, kako more to trditi, ko je vendar njej isti dan, ko je bil shod, pripovedoval, da je sodrug Kopač opral kraškiškega župnika in zakaj je izpremenil svoje prepričanje, odkar je bil v Jarovžu, ni vedel ničesar odgovoriti. Zanimiv utisek, a ne ravno povojen, sta naredili tudi Bastlovi delčki, ki sta se kaplanu prav napadno dobrikali. Da ste se na shodu ljubeznjivo oklepali kaplanovih rok, je njuna stvar, ki se nas in nikogar ne tiče, ali svojo pristranost sta pokazovali na tako eklatanten način, da so radovljiški sodrugi sklenili, zana-prej se izogibati Bastlove gostilne.

Razprava je ves čas v Radovljici razburjala duhove in ves trg je z napetostjo pričakoval končno razsodbo. In ko je bilo Kopačevo oproščenje znano, mu je priredilo radovljiško prebivalstvo

— Mislila sem, da je Blaž... Mária je zaprla vrata za njim.

— Leži na vrtu, opazoval sem ga! Menda so se posode razbile!

— Pa je kdo slišal? vprašala je skrbno ter strahoma uprla svoje modre oči v Jurja.

— Menim, da nihče!

— Dobro! Če bode jutri kaj vprašal, rečem mu, da jih je vrigel veter.

Mária je odprla izbino okno. Na levo so se razprostirali pokošeni travniki in ob svitu meseca je bilo opaziti kupice napravljene čez dan. Sem ter tja so se čuli z bregov zamokli, pridušeni »juju« klici, znamenje, da vaški fantje tam prenočujejo. Globoko iz doline pa je prihajalo enakomerno žuborenje voda.

— Ljubim te, Mária, ljubim te! Zakaj sva ločena? šepetal je Jurij v njenem objemu. V tihi, mirni noči se je čulo mučne, enakomerne vzdihne žene.

Skozi okno je zrl mesec na srečna ljubimca....

III.

Blaž Osolnik je prebil poleti noči — če ni bilo slabo vreme — na vrtu. Tudi to noč je ležal v travi na vrtu. Roke si je podvil pod glavo in strmel v nebo.

— Od daleč je bilo slišati glasno šu-

prirčno ovacijo, ki je izvirala enako iz veselja nad zmago pravice, kakor iz velike priljubljenosti, katero uživa sodrug Kopač med ondodnim prebivalstvom.

Deželnozborska volitev na Dunaju bi tudi našim klerikalcem in kraškim socijalcem lahko naredila nekoliko misli. Razmere pri nas so dosti podobne nižjeavstrijskim, čeprav računajo klerikalci na Kranjsko še vedno tako gotovo, kakor na Tirolsko. Res je, da je na Dunaju in sploh tam po provinci industrija razvita, v tem ko v dino pri nas komaj njene začetke. Res je tudi, da je industrijalnega delavca prej mogoče spraviti do spoznanja, kakor kmeta in poljedeljskega delavca. Ali če je delo tukaj bolj težavno v enem oziru, imajo po industrijalnih deželah druge težave, ki tudi niso maeji kašelj. Ako je n. pr. na Dunaju dosti delavcev, se ne sme pozabiti, da je v tako velikem mestu tudi vse polno ljudi, ki so bili dolgo časa najboljši material za vse reakcionarne namene, n. pr. cela vrsta branjevcev, hišnikov, la-kajev. Ljudi ki živijo od napojnine i. t. d. Tako je mogoče pojasniti, da se je Luegerjev antisemitom posrečilo, do-biti neomejeno moč na Dunaju in si jo nekaj časa ohraniti. Ali koliko časa je mogla ta slava trajati? Saj še ni dolgo tega, kar se je Lueger postavljaj, kakor da bi mu bila vlada na Dunaju za vse večne čase zavarovana. In hude slabe pameti so mislili, da midar ne bode mogoče podreti te trdnjave. Danes pa je vendar vsemu svetu jasno, da se bliža sodni dan krščanskim soci-jalcem.

Pri nas nastopajo danes klerikalci še tako ošabno, kakor pred kratkim na Dunaju. Po naših deželah res se cvete njih pšenica. A koliko časa bo to še tako ostalo? Ali se ne vidi že danes jasno, da vse stranke počasi nazadujejo, socijalna demokracija pa sicer počasi, a s polno gotovostjo napreduje? In kjer se je socijalizem pri nas ugnézdil, ga ni več mogoče izpodriniti. Nekaj let pogledjmo nazaj: Socijalizem je bil po naših deželah španska vas. Komandirali so narednjaki, ki so bili neaj časa kakor rčet v loncu združen, a nekaj časa so se delili na liberalce in klerikalce. In ko so socijalisti začeli nastopati, so se jim vsi rogali, češ kaj bode opravili. A pogledjmo danes po naših krajih. Navada nam ni, da bi se delali večje, kakor smo; vendar pa lahko pravimo, da je socijalistična ideja danes razširjena po vseh slovenskih krajih. Pogledjmo okrog po Kranjskem: Na Gorenjskem, na Dolenjskem in na Notranjskem imamo ne le svojih pristavev, ampak tudi svoje čvrste postojanke. In tako je na Štajerskem, na Koroškem, na Primorskem. Kaj ni vsak mož, ki za nas glasuje, vsaki ud v naših družtvih, vsaki naročnik našega glasila pridobitev za našo stranko in izguba za nasprotnike? Pravi se nam, da smo majhni; ali nihče ne more oporekati temu, da rastemo in da se razvijamo

menje Save in tam nekje na levi strani so se oglašale zabe s svojim monotonim kvakanjem. Ob robih neba nad gorami so visele raztrgane, dolge rdeče lise.

Take mirne noči kakor današnja so bile na gorah zelo redke. Navadno so bile polne prigod in življenja. Fantje so hodili »na vas«, tam konci sela pa je lovil star tat v potoku rake, oprežno se ozirajoč na vse strani, pripravljen, da izgine vsak hip v bližnji gošči — ali pa se je mešalo tajanje psov v glasno fantovsko petje. Včasih pa je zahrmet skozi mirno noč sum, vpitje, polom in vsakdo je bežal na varno, vedoč, da so se domači fantje stopili z drugimi, ki so prišli iz sosednjih seliš ali celo iz doline vasovati; — da se bijejo z obupnimi obrazi, da lomijo vrte ne ograje, pripravljajo se na »naskok« ali »obrano«.

Vsega tega ni bilo današnja noč. V zraku se je širil nekaj dvomljiv mir. Le Sava je, kakor vedno, drvila svoje vspenjajoče se valove in pozdravljala zibajoče trstje, ki je kakor za strano rastlo ob njej.

(Koniec prih.)

Bilo bi nespametno, ako bi postali naenkrat ošabni in si preveč domišljali. Ali to vidimo z lastnimi očmi, da vsi nasprotniki nazadujejo, mi pa napredujemo. Naša je bodočnost — tega ne more nihče več prezreti. Zato pa je tudi vedno večji pogum v naših vrstah in vedno večja malodušnost pri nasprotnikih. In če kriče in razsajajo in se bahajo, ni to nič drugega kakor poskus, da bi prikrili, kako se boje, prav tako kakor otroci po noči upijejo, da jih ne bi bilo strah.

Velika nesreča se je zgodila na bojni ladji «Kaiser Franz Josef» pri vajah pred Fazano, nedaleč Pulja. Ko se pri streljanju neki top ni sprožil, so vojaki potegnili naboj iz topa ter so ga položili na krov. Tisti trenotek je šepnel (naboj) počil in raztrgal pomorščaka Bobiča na kose. Tudi nekaj drugih mornarjev je težko ranjenih.

Pismo iz Maribora.

Posebne pojme o socializmu in o nalogah politike ima neki dr. X., ki se je oglašil v Jugu. On uči: Našim politikom ne preostaje drugega, nego da postanejo trgovci in podjetni spekulanti. Tako! To je tisti «narodni kapital», ki naj reši narod. V rokah raznih naših politikov — spekulantov nam bode ta kapital rešil vse. Ali ni to blazna in podla misel? Mi naj se borimo za kapital! Ne za kapital, ki bi bil last vsega naroda, ne! za kapital, ki se bo nahajal v rokah posameznikov!

Pri drugih narodih se bori socializem z vsemi močmi zoper kapitalizem, ker vidi ravno v njem vse pogubnosno, kar je prišlo nad narode v zadnjih desetletjih; kapitalizem je pahnil tisoče in tisoče v najhujšo bedo, v stanje popolnih proletarcev. Glavni namen boja je, streti premoč kapitalizma. No in vi, gospod Mestislav, — saj tudi vi se imenujete «socialista»? Torej mora biti vaš boj naperjen zoper kapitalizem. In pri nas Slovincih, ki še nimamo kapitalistov v toliki množini kakor drugi narodi, treba se nam je boriti zato, da ne dobimo posameznih kapitalistov po receptu «Juga». Ali pa naj pustimo, da dobimo kapitaliste in potem, ko jih bomo imeli, in ko bomo občutili v svoji sredini isto obubožanje kakor drugi narodi, potem, ko bodo naši kapitalisti izsesavali naše ljudstvo, to bodo naši delavci odvezli zadnje moči in ko bodo naši kmetje postali počasi sami proletarci — potem se bomo dvignili zoper kapitalizem? Ne — že imamo dovolj proletarcev, že imamo dovolj obubožan kmetijski stan — nego da bi pustili par spekulantov — politikov, si nakopičiti kapitale — pod šifro «narodni kapital». Za nas še vedno velja Marksov rek: «Proletarci vseh dežel, združite se!»

Toda gospod Mestislav pravi: «Ali mi hočemo rešiti svoje vprašanje po svojem programu, ne kakor na pr. narekuje Marks». Na drugem mestu pa: «Socialni demokrati hočejo rešiti to vprašanje po naukih in prepisih Karla Marxa, skupina njegovih teorij se zove marxizem, ali navadno socializem. Ali kakor je dokazal Masaryk, večina teh teorij ne velja, torej tudi ne socializem (marxizem)». Težko je najti bolj zmedenih pojmov, kakor nam jih daje v prežvekanje gospod Mestislav. Jasno kakor beli dan je, da se ne more socialno vprašanje reševati pri vsakem narodu na isti način. Pri nekaterih narodih prevladuje že kapitalizem, in treba je druge taktike v boju, kakor pa pri narodih, pri katerih je nakopičevanje kapitala v rokah posameznikov še le v razvoju. To spoznava vsak pameten socialist in se po tem tudi ravna. Toda, gospod Mestislav, s tem še nikakor niso pale glavne in temeljne ideje socializma. Pri vsakem posameznem narodu pač lahko navzamemo drugačno formo boja, toda same na sebi ostanejo ideje iste in morajo ostati, ker brez idej ni pametnega boja. Pametnega boja pravim, ker se najde tudi nespameten boj, kakor med liberalizmom in klerikalizmom pri nas Slovincih, kjer se sploh ne gre za nikake ideje, ampak le za osebnosti. Toda, gospod Mestislav, odreka socializmu eksistenčnost, — in zakaj? Ker je Ma-

saryk «dokazal», da večina Marxovih teorij ne velja. V prvo moram gospodu Mestislavu povedati, da jako nesmiselno meša pojme «socializem» in «marxizem». Socializem je obstajal že pred Marxom, v raznih oblikah, ki pa so bile kot teorije kolikor toliko, nestalne. Da je prišel potem mož, ki je dal tem teorijam trdnejšo obliko, podlago, okostje, — kaj ne, gospod Mestislav, to je naravno? Toda socializem kot tak v Marxovi obliki ne bo ostal mrtev petrefakt, ampak kakor vsaka ideja, se mora tudi on razvijati, da znoče, da ga prehite razmere in da zastari. Dokazano je dandanes v resnici, da nekateri stavki Marxovi ne veljajo več, — toda to ni nazadovanje socializma, kakor si gospodje predstavljajo, ampak veden in neprestan razvoj. Slabo bi bilo, ako bi se ne našlo mož, ki bi razvijali logično misli Marxove vedno dalje. — Da je eden teh mož Masaryk, je tudi znano gospodu Mestislavu, — toda kolikor morem videti iz njegovih razlaganj, mu je Masaryk španska vas. Da Henry George na Angleškem, da Bernstein pri Nemcih, Masaryk pri Čehih i.t.d. razvijajo ideje socializma, ne pomenja nazadovanja, ampak veden napredek.

Omenil sem, da ima «Jug» glede slovenske politike iste zmedene pojme kakor *tutti quanti* liberalci. Nic konkretnega (razun morda njegovo mnenje o takozvanem «narodnem kapitalu») nam ni dosedaj še v tem oziru izrekel. Davno premetle fraze o boju za obstanek našega naroda se nam zopet v stari obliki priporočajo. Nikakega določnega «narodnega programa» ne kaže «Jugova» filozofija. In vendar bi bilo na mestu, da se radikalci slovenski jasno izrazijo, kaj je tisto, kar je škodljivo našemu narodu in kar hočejo s koreninami vred izpuliti. Nimajo toliko poguma, da bi pritrdili najvažnejši bojnih točk socializma: narodna samovlada. Nečijo ali ne morejo spoznati, da z upeljavo narodne samovlade mine uničevalni narodnostni boj, ki nam je škodoval in ki nam bo še škodoval — posebno nam, obmejnim Slovincem. In namesto da bi propagiral «Jug» ravno to rešilno idejo, govori o narodnem kapitalu, ki naj nas reši iz klempljev tujega kapitala. Kako naivno! Mi hočemo narodno samovlado! Vemo prav dobro, kaj je prva in brezpogojna potreba narodu našemu: — *Mi potrebujemo svojih sol!* In ravno šolsko vprašanje se da urediti najlepše na podlagi narodne samovlade. Vzgajališča za naše otroke morajo biti v resnici narodna. Groza! se bode glasilo! Socialist — pa zahteva narodna vzgajališča! Ti, ki hočejo biti mednarodni, — hočejo imati narodna vzgajališča! Počasi, prijatelji! Na jasnem si morava biti preje, kaj razumes ti in kaj razumem jaz pod pojmom «narodnost».

(Dalje).

Socialni pregled.

PRVA SLOVENSKA STROKOVNA KONFERENCA.

Dne 29. in 30. junija se je vršila v Ljubljani, odnosno v Spodnji Siski prva strokovna konferenca, kateri je bil namen, ustanoviti čvrstšejo podlago za strokovno gibanje na Slovenskem. Socialna demokracija je zadnja leta po naših deželah brez dvoma močno napredovala in to priznavajo tudi naši nasprotniki, katerim bi bilo gotovo ljubše, ako bi imeli manjše uspehe. In če bi imeli klerikalci in liberalci povsod ta o organizacijo, kakršno imajo zavedni delavci, bi se postavljali kakor kavke na gnoju. Toda mi imamo o organizaciji in njenih nalogah drugačne pojme, pa si moramo zato odkrito povedati, da naša organizacija na strokovnem in gospodarskem polju niti izdaleč ne zadostuje. Seveda se temu tudi ne čudimo, ker poznamo razmere in vemo, da se niti najslabejše kajže ne more postaviti kar čez noč. Po drugi strani pa nas to razumevanje ne more zazibati v sladko zadovoljnost, temveč kar se nam doslej še ni posrečilo doseči, moramo gledati z neutrudnim delom in bojem korak za korakom pridobiti. Ako je na političnem polju naš napredek vidljiv od dne do dne, je to še bolj potrebno na gospodarskem polju, kjer se vodi naš glavni boj. In

da se pride tu naprej, je bila naloga prve slovenske strokovne konference.

Na isti so bile zastopane vse strokovne organizacije ljubljanske, organizirani delavci iz Idrije, Zagorja, Jesenice, Več, s Primorskega in Spodnjega Štajerskega, eksekutivi organiziranih železničarjev in kovinarjev ter izvrševalni odbor jugoslovanske socialno demokratične stranke. Dnevni red konference je bil sledeči: 1. Poročila. 2. Organizacija in taktika. 3. Strokovno tajništvo. 4. Strokovno časopisje. Iz vseh zastopanih krajev so dotični delegati na kratko poročali o dosedanjem razvoju in sedanjem stanju organizacije in iz vseh poročil je razvideti, da je delo povsod iz enakih vzrokov težavno. Te vzroke se da sešteti tako le: 1. Zalogostni gmotni položaj delavskega ljudstva. Davno se je že opazilo, da je ljudi, ki se nahajajo v največji bedi, najtežje zbuditi in jim vcepiti zanimanje za življenje. In ravno v naših krajih je beda tako velika, da nima delavec druge misli, kakor kako naj zasluži par vinarjev, katere potrebuje jutri za kruh. 2. Pomanjkanje izobrazbe.

Število analfabetov je v naših deželah veliko in sicer tem večje, čim nižje se pride na jug. Ljudem, katerim primanjkuje izobrazbe, je vedno težko razširiti duševno obzorje. 3. Pomanjkanje agitatoričnih moči in gmotnih sredstev. 4. Slab razvoj industrije. 5. Borniranost in fanatizem mešanskih strank. Vzlic tem gorostasnim oviram je podlaga strokovnih organizacij po vseh deželah razširjena in kakor je bilo posneti iz poročil, se sicer počasi, ali stalno krepeča, vendar se je z vseh strani povdarjalo, da je treba storiti kaj konkretnega, da bode mogoče povsod organizacijo pospešiti.

S tem vprašanjem se je imela konferenca pečati pri naslednjih dveh točkah. Tu sta poročala sodruga Anton Kristan in Linhart. Našim čitateljem so njih predlogi že znani iz našega lista, ki je natančno priobčil predloge sklicateljev in razna mnenja. Debata o obeh točkah je trajala ves prvi dan in končno je konferenca sklenila:

1. Da se principiuelno prizna potreba, ustanoviti v Ljubljani strokovno tajništvo. Dekler pa vsled pomanjkanja gmotnih sredstev to še ni mogoče, se ima

2. ustanoviti v Ljubljani strokovno komisijo za Kranjsko in

3. nastaviti zaupnega moža, ki ima voditi agitacijo.

Potrebna sredstva imajo podati posamezne organizacije, ki so prizadete.

O strokovnem časopisju je konferenca razpravljala drugi dan. Splošno je bilo izraženo, da je ustanovitev posebnega strokovnega lista za sedaj še neizvediva, izrazilo pa se je tudi željo, da bi se kaj ukrenilo, da se bode moglo sedanje glasilo stranke, t.j. «Rdeči Prapor» bolj intenzivno pečati s strokovnim gibanjem, kateremu naj bi bil v listu določen poseben oddelček. Izreklo se je, da je v ta namen razširjenje in povečanje lista neobhodno potrebno. Ker menda ne bode mogoče, takoj narediti skoka od tednika k dnevniku, naj se skrbi za to, da se more list stopnjevaje povečati, n. pr. tako da dobi najprvo večjo obliko, potem da izhaja po dvakrat, trikrat na teden in končno vsaki dan. Da se pa to pospeši, se priporoča vsem strokovnim organizacijam, da ga za svoje ude obligatorno upeljujejo, vsem zaupnim možem pa, da ga kolikor mogoče razširjajo in da se uvede sistematično kolportazo. Obenem se priporoča delavcem, da zahtevajo list po vseh gostilnah in kavarnah, v katere zahajajo.

Uspeh konference je pač tak, da se ga ne more videti na papirju, ker tudi ni določen za papir. Ali v razvoju naših organizacij upamo, da se bode v kratkem pokazal. Posebno sklep, vsled katerega se ima ustanoviti deželno strokovno komisijo, ki je provizorčno že voljena, in vsled katerega se ima nastaviti glavnega zaupnika, se nam zdi velepomemben. Gotovo bode kmalu omogočeno, da se ta institucija lahko razširi in v nedolgem času spremeni v strokovno tajništvo, katero bode potem delovalo brez ovir in z večjim uspehom. Seveda se sodrugi sedaj ne smejo zanašati na to, kar je sklenjeno, temveč

Cenik.

- Žensko delo v Severni Ameriki**
se vedno bolj pomnožuje. Pred 50 leti
je prišla na 10 delavcev mož 1 delavka
žena; danes pride že na 4 delavce 1
delavka. Pred tridesetimi leti so se
pečale 2 tretjini žen, ki so skrbele sa-
me za svoj obstanek, z domačimi služ-
bami. Danes je padlo število teh de-

SHODI

V Trstu, 28. junija.

Delavci in kmetje v Predjami!

Pozor!
V nedeljo, 7. julija ob 3. uri popo-
ludne bode

ljudski shod

Včeraj je bil tukaj ljudski shod z dnevnim redom: 1. Krščanski socializem na Kranjskem 2. Položaj delavnega ljudstva. 3. Politične stranke v Avstriji. Poročal je jako temeljito sodrug Kopač, ki je govoril skoro 3 ure. Shod je bil izvrstno obiskan, dasiravno je priredil dekan procesijo radi svetega

UMETNOST IN KNJIZEVNOST.

Fiskovni sklad.

Strankarski donesek.

Železničarji v Dvači: 2 K. 32, Železničarji v Trstu: K. 24 — Železničarji Sp. Šiška: K. 60 24. — Skupaj: 86 56 K.
Trst, 4. julija.

Lastnik lista: Panek Alojz.

Izdajatelj in odgovorni urednik: *Kopač Josip*
Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 - Trieste

GOSTILNA

Tudi čista prenočišča na razpolago.

Cukerin Heyden

Cenjenim gg. lekarnarjem ponuja 400
 krat slajši od sladkorja:
 št. 5 1 Kg. okrog 2000 komadov 44 K.
 " " 5 " " " " " 40 " "
 " " 10 " " " " " 36 " "
 " " 1 " " " " " 36 " "
 " " " " " " " 32 " "

Fridrik Neuman

Schlanay (okraj Brestau) Preuss. Schlesien.

DELA VEC

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Maročnina iznaša: Za Avstro ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poština proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 11. julija.

Krščanski socijalci v Avstriji

Imeli kakor opice, ki store vse, kar vidijo pri drugih, koncem junija na Dunaju strankarski zbor. Zbralo se je 128 ljudi, večinoma z Dunaja, ki so trdili, da so delegati. Največ je bilo seveda takih, ki so se sami delegirali. Pravili so tudi, da zastopajo 38.000 organizovanih delavcev. Koliko je na tem laži, ni lahko pregledati, a če se ne bi bili prav nič zlagali, so s tem samo razkrili svojo slabost. Ako ne bi imela socijalno demokratična stranka že v par okrajih ene dežele toliko organizovanih delavcev, bi se sploh sramovala, imenovati se delavsko stranko. Ali vedeti treba tudi, kaj velja pri krščanskih socijalcih za delavce; vse, samo pravi delavci ne. Gospodje so se radi tega tudi sami med seboj kregali; Kunschak n. pr. je protestiral proti temu, da so pripeljali celo kopo jezuitičnih bratcev na zbor kot delegate, na to je zopet Prochazka protestiral proti njemu in je s svojo gardo zapustil sveti zbor. Kaj so hoteli s svojo parado, ne razume živ krst. Rekli so, da hočejo revidirati strankarski program ter so sklenili, ustanoviti samostalno krščansko socijalno delavsko organizacijo. Ako bi se to s samimi sklepi doseglo, tedaj bi seveda vsaka šema lahko imela svojo posebno stranko.

Na Nemškem je spravi Vilček zopet vse prebivalstvo po konci s tem, da ni potrdil za drugega župana v Berlinu izvoljenega mestnega svetnika Kauffmanna. Zadnjič je moral nadžupan Kirschner dobro leto čakati, preden se je cesarju poljubilo, potrditi ga, sedaj pa imajo zopet s Kauffmannom svojo «afero». Največ razburjenja je povzročilo to, da sta minister za notranje zadeve in državni kancelar predložila, naj se Kauffmann potrdi, a cesar ga je sam odklonil, ker je Kauffmann pred 20 leti kot rezervni častnik agitiral za svobodomiselnost stranko in vsled tega dobil opraska s tako zvanim častnim svetom. Kakor drugod je tudi v Nemčiji ministrstvo odgovorno za dejanja neodgovornega cesarja. Nerazumljivo je torej, kako so mogli ministri le še en dan ostati na svojem mestu, ko so videli, da se cesar niti ne zmeni za njih

Listek.

NA GORI

Spisal M. Perkov.
(Konec).

Osolniku so prišle čudne misli v glavo. — Ko so včeraj na travniku kosili, jim je prinesla vaška Urša, staro, revno ženišče, od doma južno. Za mal kosec ovse njaka jim je pripovedovala pravljice «O zakletem gradu», «Črni kraljčini» «Razbojnikih» in še mnogo drugih. Te pravljice so sedaj prihajale na um Osolniku, in polglasno si jih je ponavljal. Naenkrat je vzdignil glavo. Nek čim mu je prišel na uho. Nepremično so mu zrle oči tja, odkoder je prihajal ropot.

Naposled je zagledal nekega, ki je tiho lezel po lestvi iz vislij navzdol. Postava je za trenotek izginila, pa se takoj zopet pojavila za vrtno ograjo, tik županovega ležišča.

— Oče župan! Oče župan! klical je nekdo s pridruženim glasom.

Osolnik ni vedel, pri čem je, zato je molčal. Videl je samo gornji del glave, ki je zrla na vrt. — Končno pa se je ožunčel in skočil k ograji.

mnenje in da morajo prevzeti odgovornost za nekaj, kar nasprotuje njihovemu prepričanju. Ako bode mestni svet ostal dosleden, je pričakovati ostrega boja, ker časopisi napovedujejo, da bode pri prihodnjih volitvah v jeseni Kauffmann na vsah način zopet izvoljen.

Velikanski krah je povzročil veliko razburjenje po Nemčiji, posebno na Saksonskem. Lipska banka je naredila bankrot s skoraj 100 milijoni dolgov. 87 milijonov mark je zasejala banka samo pri enem podjetju, pri posuševalni družbi kaselski. Ravnatelj banke Exnerja, ki je večkratni milijonar in je užival v Lipskem velik ugled, so zaprli, ravno tako drugega ravnatelja dr. Gentzsch. Več mestnih svetnikov v Lipskem je odložilo mandate, ker so pri bankrotu kompromitirani. Mestni svetovalec Dodel, ki je bil ud nadzornišva banke, se je odpeljal v Ameriko. Nadzorniki in ravnatelji so dobili zadnja tri leta 1.363.492 mark tanieme.

Dne 27. junija je prišel privatnik Greiner, ki živi v Koburgu, s potovanj domov. V velikanski razburjenosti radi krah je sprožil dva strela proti svoji ženi, katero je teko ranil, potem je streljal na svojo bolno hčer, in končno je ubil samega sebe. Edvard Krohmann v Lipskem, ki je izgubil pri krah mnogo tisoč mark, se je ustrelil.

Kapitalistično časopisje v celi Nemčiji skuša sicer stvar kolikor se da polepšati, vendar priznava, da je to pravzaprav še le začetek krah. Tako prihaja polom za polomom v kapitalističnem svetu in dokazuje, kako prav ima socijalistična znanost, ki uči, da so velikanske krize s kapitalizmom tako tesno združene, da bode prej ali slej kapitalistični sistem vsled njih poginil.

Pameten odlok je izdal angleški kralj Edvard VII., ki je naložil vladi, da naj nikogar ne preganja radi žaljenja njegove osebe.

Klerikalizem zna hudo lajati in tudi ugrize, kadar imajo ljudje strah pred njim. Ali če se mu pokaže pest, zleze lepo v svoj kotiček in čuva kosti in pečenke, ki jih je nabral. To se vidi sedaj na Francozskem. Ko je bil zakon o kongregacijah na dnevnem redu, so klerikalni časopisi po vsem svetu zijali o «ropu», o

tolovajskem naskoku framasonov na sveto vero i. t. d. A glej! Komaj je bil zakon definitivno sprejet in s tem klerikalcem vzeto zadnje upanje, da bi mogli s kričanjem in zmerjanjem prestrašiti republiko, so že napeli druge strune in papež je dal vsem doslej nepotrjenim kongregacijam nalog, naj v smislu novega zakona prosijo za postavno potrdilo. Jezuiti in dominikanci so že papežu naznanili, da se bodo v vsem podvrgli njegovim nalogom. Vidi se torej, da tudi zobje klerikalizma niso tako ostri, kakor ljudje včasih mislijo.

V Belgiji je delavska stranka sklenila, z vso odločnostjo nadaljevati boj za splošno volilno pravico. Glavni odbor stranke je izdal oglas, v katerem pravi, da bode belgijski narod na vsak način osvojil enako volilno pravico. Vse socijalistične zveze v deželi so vabljeni, da prirede povsod shode in demonstracije, ko se snide državni zbor. Oglas konča z napovedbo, da se delavska stranka, ako mirna postavna sredstva ne bi zadostovala, tudi ne bode ustrašila revolucije.

Na Španskem se nikakor ne more povrniti mir. Te dni so bili zopet v Alamedu veliki nemiri. Delavci so priredili demonstrativen sprevod po mestu, policija je zahtevala, naj se razidejo, a ker tega niso storili, je aretirala nekega delavca. Njegovi tovariši so se potegnili zanj in unel se je boj med njimi in mej žandarmerijo. Poslednja je streljala in ena kroglica je zadela nekega otroka v glavo. Tudi žene so se udeležile boja. Na prefekta so metali kamenje in so ga ranili. Končno je infanterija in kavalerija naredila red.

Angleška zbornica poslancev je sprejela zakon, po katerem naj bi žene lahko postale udje okrajnih svetov v Londonu. Gosposka zbornica pa je ta načrt z 88 proti 46 glasovom zavrgla.

Sodrug, spominjajte

se na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte zanj povsod!

Potrkal je na vrata. — Nobenega glasu ni bilo več čuti. Osolnik je porabil zadnjo moč.

— Marica, odpri!

— Si ti, Blaž? Vprašala je ona s prestrašenim glasom.

— Odpri, pravim — nesramnica!

Pod pritiskom njegovega telesa je odjenjal zapah. Na pragu mu je zastala noga. — Pri odprtem oknu je slonel Jurij s sklonjeno glavó in nemo strmel pred sé. Na postelji pa je ležala razgaljena Marica in v njenih očeh se je svetil ogenj, strast.

— Marica ... Jurij ... je ušlo Osolniku iz ust in njegovo tolsto telo je zdrknilo ob zidu na tla. — Skozi odprto okno so prihajali žabji réga — réga — réga glasi.

— Jurij, zakrij me! dejala je ona hladno. Ta hip se ji je življenje neskončno gnusilo. Bilo ji je kakor človeku, ki je pogoltnil nekaj grenkega.

— Jujuju! ukal je na dvorišču Janezek. — Včeraj si ti mene, danes bo župan tebe! Juju! Ju — ju — ju! —

Morala posameznega cloveka.

Morala družbe.

Spisal Ch. Renouvier-a.

I.

Govorim z vami v imenu morale, katero nosi in čuti vsak človek v svojem srcu. Hočem vas poučiti o sredstvih, s kojimi najlažje dosežete srečo, in prve besede, koje vam moram pri tej priliki polagati na srce, so: «Spopolnajte se!» Kajti le tedaj boste srečni, ako boste vedno boljši. Kaj pravi spopolnjevanje se? Po mojem nazoru se človek spopolnjuje tedaj, če se približuje cilju, postati popoln v svojem značaju. K temu je pa treba, da bi nagnjenja njegovega srca našla popolen soglas v njegovi rodbini, državi in prijateljih; treba je dalje gojiti njegovo inteligenco in končno bi potreboval razvoja svoje delavnosti po svojih in prirojenih zmožnostih. Celo vaše življenje je zavisno od odločbe, kaj imate v vsakem trenutku življenja storiti, dobro ali zlo. Delajte vedno tako, da spopolnujete sebe in te, ki so okoli vas; oni vam to gotovo poplačajo. Na svetu, v kojem živite, ne morete prav ničesar premeniti. Povem pa takoj, da ima človek že po prirodi neko moč na ostale ljudi in na zakone, po kojih se ima urejati. In tukaj vam omenjam le to: Delajte vedno to, kar spoznate za dobro po svoji vesti in tako, da se čutite po dokončanem dejanju boljšimi in naprednejšimi na poti k spopolnjevanju. — Pravilo, po kojem vedno urejajte vsa svoja dejanja, in koje nosite v sebi, je pravičnost. Ne storite nikdar drugemu, kar nočete, da bi se vam storilo. Storite za svoje bližnje to, kar sodite, da bi vam morali oni storiti. Pravičnost je sodnik enakosti. Predstavljajte si vedno, da stojite na mestu svojih bližnjih in postavite jih v duhu na vaše mesto in po tem delajte. Ako se vam ponudi vprašanje, imate-li nekaj storiti ali ne, pozabite za trenutek na svoj prosep in svojo strast; vprašajte sami sebe, kako bi sodili o tem dejanju, ako bi drugi tako storili. Tako boste pravični in storite prvi korak k spopolnjevanju. — Toda prava pravičnost je prva stopnja, k tej pa pristopa druga in to je: prava bratovštva. Bratovštvo je čut, kateri nas spodbada k radosti in žalosti, kakor da bi tvorili vsi ljudje jedno telo. Pravi bratje so ti, kateri hočejo deliti s svojimi bližnjimi vse strasti, in ki vse svoje sile porabijo za to, da bi drug drugemu pomagali do sreče. Pomagati prenašati breme trpečega delavca, kojega življenje je trnjevo, nevedno pohčevati, na pravo pot privajati te, koje je beda ali nepravilnost spravila na krivo pot, to so dejanja bratovstva.

II.

Ni dveh moral, jedna za posameznika in druga za družbo vseh ljudi. To, kar je dobro za enega, je dobro vsem. Ako bi mogel združiti vse ljudi na zemlji in ako bi jih videl vladarje njih lastne osode, rekel bi jim: «Delajte in vladajte nad seboj na tak način, da se vzajemno boljate in oblažujete». Celo človeška družba je bila ustvarjena za ta cilj kakor en človek. Človek ne more doseči svojega cilja, ako mu družba pri tem ne pomaga, kajti moči posameznika so jako majhne. Rekel sem že, da bratovštvo deli radost in žalost med ljudmi. Religija nas že od Kristusa vzpodbuja h krščanski ljubezni, požrtvovalnosti in usmiljenju, to je k bratovstvu. Ali kaj zmore posameznik izmed nas, ako je odkazan sam na se in ako ga nikdar ne vzpodbuja vzgled drugega in ako splošna korist ne ureja dobre volje teh, kateri za to korist dobro vedo? Ako imamo Kristusovo moralo v svojih srcih — pokazimo jo; prilagodimo se vsi pojmu bratovstva. Tako kakor je treba, da je vsak izmed nas pravičen in sočuten s svojimi sobraty, samo tako morajo biti pravični in sočutni z vsemi ti, kateri imajo moč nad vsemi ljudmi in hočejo to moč izvajati. Pravim tedaj, da si morajo vsi ljudje s pomočjo zakonov, koje si tvorijo, s pomočjo poučevanja in z vsakim činom olajševati spopolnjevanje in tako se približevati k vznesemu bratovstvu, za koje so bili vsi ustvarjeni.

D. S.

Domače stvari.

Iz ljubljanske c. k. tobačne tovarne nam pišejo: Slabšega delodajalca nima delavstvo, kakor je erar. Vsakemu privatnemu podjetniku se stopi lažje na kurje oko, kakor erarju. Kajti erar kot podjetnik ni posamezna oseba. On je sistem in smešno je samo to, kako se predstavlja vsaka oseba in oseba, vsak najmanjši uradnik ali pisar, ki je ud tega sistema, da je sam erar, to se pravi podjetnik. Delavec v erarnem podjetju pa ima voditi boj proti vsem tem čisto tako malenkostnim osebam in te glavice so še tako grozno zatrkane, da sem jim ne ne more izbiti iz glave misli, da so iz boljšega testa zmeseni kakor navadni delavec. Tako je tudi pri nas v Beli Ljubljani. Fantini, ki so «predstojniki» par tisoč ljudem, nosijo nos tako visoko, da bi človek mislil, da ima pred seboj kakkega nadčloveka. Seveda, kdor ima pri ložnost, opazovati te gospode v bolj intimnem krogu, bo že kmalu spoznal duševno stanje teh sinčkov buržoazije. Mi nočemo razpravljati o tem, da so se ti uradniki sploh po navadi komaj prerili skozi kako srednjo šolo in šli v tovarno samo radi tega, ker niso imeli zmožnosti študirati dalje. Tudi nam je prokleto «Wurst», če so ti gospodje ponosni ali ošabni; saj vemo, da je ošabnost z neko drugo ne ravno laskavo lastnostjo skoro nerazdeljivo združena. A konstatirati hočemo samo take slučaje, ki so v škodo delavstva. In odkritosrečno povemo, da bomo vodili osebni boj proti tistim mej našimi uradniki, ki so došli brezvestni, da šikanirajo delavce in brez uzroka naravnost škodujejo delavstvu.

V c. k. tobačni tovarni imamo namreč še prav patriarhalne razmere. In cela vrsta kazenskih paragrafov tepta vsako pravico v blato. Če se ponesreči kak delavki malo delo, pride že par dnij na «Urlaub». Še bolj razširjene so pa denarne kazni. Prav dobro zna na ta način gospod Effenberger delavcem krvavo zaslužene kronce iz žepa prakticirati. Gospod Effenberger kaznuje strastno, njemu je kaznovanje postalo že drugo življenje; če par dnij nima nikogar kaznovati, je kar žalosten... Pazite se, dragi gospod, da se vam ne ponesreči enkrat ta Vaša navada! Še bolj pa ujezi človeka, če stopa kak delovodja, ki je vendar sam iz delavskih vrst, v stopinje takega paše. Gospoda Loika smatramo za precej konfuzno in pohlevno dušico, vendar ga pa tudi svarimo.

Dovolj za danes... V kratkem pojasnimo temeljito razmere v tovarni. Povedati hočemo vse, kar nam leži na srcu. Javnost je edini faktor, katerega se boje ljudje, ki postopajo netaktno ali celo barbarično. Seveda sove in čuki se boje solnčnega žarka... a posvetili bomo v Vaše trhle brloge, tudi Vi sove in čuki c. k. tobačne tovarne!

Klerikalci in delavsko vprašanje. «Primorski List», ki se odlikuje med slovenskimi časopisi po svoji najbolj po neumnjevalni pisavi, priobčuje neki govor dr. Pavlice na prvem mestu pod kričečim naslovom «Kdo rešuje delavsko vprašanje». Kolikor smo doslej čitali, se glasi recept dr. Pavlice: Pravičnost in ljubezen. S tem bajje katoliška cerkev rešuje delavce. Gospoda okrog «Primorskega Lista» je prišla morda pred par tisoč leti in kdo ve na katerem planetu na svet, zakaj če ni naravnost hudobna, potem si ne moremo drugače razlagati bedarije, ki jo ponujajo delavcem kot kamen mesto kruha. O katekizmu in njegovih naukih se ne bomo prepirali z modro katoliško gospodo, pač pa se nam zdi potrebno, gospodo spomniti, da se s praznimi besedami na svetu prav nič ne opravi. Pravičnost in ljubezen so sicer lepe besede; ali «Primorski List» popiše lahko ves svoj papir, kolikor mu ga inserati puste praznega, s temi besedami, a delavska usoda ne bo niti za dlako popravljena. Kaj so v klerikalnem tabornu res tako zabiti, da verujejo v moč besed? Ali pa imajo delavce za tako prokleto neumne? Kje vraga pa je pravzaprav danes pravičnost in ljubezen, ko je vse odvisno od materialnih razmer? Gospod Pavlica pravi, da si delavci ne smejo s silo delati pravice. Ali naj nam pové pot, po kateri bi prišli do nje. Kako pa si delajo kapitalisti pravico, če ne s silo? Kapital, ki ga imajo v rokah, je največja sila sveta; lakota, ki preti delavcem, če

se ne udajo gospodarjem, je sila, da si je težko misliti hujše. In proti vsej tej sili naj se delavci oborožijo s prazno frazo «pravičnost?» Elin se izbija s klinom in delavsko vprašanje se ne rešuje tako, kakor se je hruške. Najbolj bedasto je torej, če čenča dr. Pavlica, da imajo socialni demokratje navdušenja, ki žive le ob frazah. Če je kje iskati fraze, tedaj se jih najde v prvi vrsti pri katoliških brateh, in socialni demokratje se razlikujejo od njih ravno v tem, da postavljajo mesto prazne fraze resno delo in da stopajo po trdi zemlji, mesto da bi delavce za nos vlačili po oblakih. Ali okrog «Prim. L.» ne bodo tega razumeli, ker jim je delavsko življenje in delavsko vprašanje s sedmimi pečati zapečaten knjižica.

Kdor ima stare desetice ali dvajsetice, jih lahko še do 15. februarja 1902. zamenja pri državnih uradih; pozneje izgube vsako veljavo.

Sablja! Zadnji čas se sliši posebno s Tirolskega o raznih vojaških izgredivih, ki izvirajo večinoma iz stanovskih osebnosti, pogostoma čisto napačno «stanovska čast» imenovane. Že lani o božicu so se pri merili tam veliki vojaški ekscesi, katere so zakrivali deloma podčastniki, deloma častniki. In od tega časa pride vsak hip kako poročilo o novih vojaških surovostih v javnost. Zadnjič je neki poročnik Repasky v Bolcanu napadel magistratnega konceptnega praktikanta dr. Rudolfa na ulici, ker je mislil, da je napisal neki članek proti njemu. Ko ga je srečal, ga je udaril v obraz in ko se je dr. Rudolf pripognil, da bi pobral naočnik, ga je zabodel s sabljo v levo ramo. Razjarjeno ljudstvo se je zbralo okoli njega in da bi mogel pobegniti, je se slikarja Forsterja težko ranil. Ljudstvo je priredilo velike demonstracije pred vojašnico. Razburjenost v prebivalstvu je bila tako velika, da je polkovnik vsem častnikom prepovedal, pokazati se v uniformi na ulici. Mestni zastop je konceptnega poročnika praktikanta dr. Rudolfa imenoval koncipijentom. Kaj je zadelo vročkrvnega poročnika, še ni znano.

Deželna strankarska konferenca na Koroškem se vrši dne 21. julija t. l. v Beljaku ter je za njo predložen sledeči dnevni red: 1. Strankarsko poročilo. 6. Časopisje. 3. Organizacija in agitacija. 4. Reforma deželnega in občinskega volilnega reda. 5. Volitev okrožnega zastopa. 6. Slučajnosti.

Pismo iz Maribora.

Za tebe je narodnost nekaj nejasnega. Narodni biti se pravi po tvoje: ljubiti svoj narod nad vse, boriti se za njega pravice, in se ne ozirati na pravice drugih narodov. Ti hočeš, da dobi naš jezik vso pravico, občevati v zasebnem in javnem življenju, da dobi naš narod svoje šole, da je politično enak z drugimi narodi... V našem narodu treba buditi zavest, da je sam za sebe narod; postati mora ponosen na svojo narodnost in mora sovražiti vse tiste elemente, ki so mu sovražni. To so pri nas v prvi vrsti Nemci, Italijani in Ogri. Pri vsaki priliki mora vsak posameznik pokazati, da je naroden, da je Slovenec: prirejati se mora na deželi veselice, da se narod navduši za narodne ideale, v časopisih se mora pisati, da je «nemška kultura» to, ako kak Nemec v pijanosti kriči: Heil! in vcepljati se mora v narod sovraštvo do te kulture. Kakor vas klerikalci uče, da naj vsak pošten katoličan pri vsaki priliki pokaže, da je res katoličan, da naj, ako gre mimo cerkve, sname klobuk in se prekriža, tako mora naš narod povsod kazati, da je slovenski, s tem da nosi klinčke, da kriči «živijo» in če treba, da se tudi stepe za svoj narod.

Ali — to je vprašanje: kaj je krivo, da narod gospodarsko propada in da kljub duhovniškim in narodnostnim bojem vedno bolj izginja?

Tukaj moj prijatelj obmolkne.

Zasledujmo torej dalje.

Tudi mi hočemo narodno vzgojo. A ta narodna vzgoja je popolnoma različna od vaše. Mi hočemo, da se vzgoji naše otroke v zdrave, švrste in krepke ljudi na duhu in na telesu. Samo krepak zarod lahko rodi zopet krepko potomstvo. Zato pa se borimo v prvi vrsti za izboljšanje socialnega

stanja, ker le v izjednačenem socialnem življu bode vsakomur mogoče, vzgojiti potomstvo zdravo na duhu in na telesu. Kadar ne bo bournemu delavcu treba svojega 6-10 letnega deteta pošiljati v fabriko mesto v šolo, kadar ne bo bournemu malemu kmetu treba svoje dece pridržavati doma pri težkem, mlado telo uničujočem delu, mesto da bi jo poslal v šolo, — takrat bode naše potomstvo zdravo in krepko in bode rodilo nov, zdrav zarod. Kadar bode najbournjšemu delavcu dana prilika, brez težav pošiljati otroka v šolo, ko mu ne bo treba samemu kupovati nič in raznih drugih potrebščin, ko bodo šole (vse šole brez izjeme) v rokah drave, *podržavljene*, in ko bodo tudi učitelji imeli boljše stališče ter v tem boljše voljo za pametno, naravno poučevanje otrok, — takrat bode naš zarod tudi na duhu zdrav, bode olikan. V *takem* narodnem duhu hočemo imeti mi vzgojeno deco.

Seveda zahtevamo za slovenski narod šol, v katerih se bo poučevalo v slovenskem jeziku. Eden glavnih principov pedagogije je, da se otrok vzgaja v njegovem jeziku! In v tem oziru se je vlada glede nas Slovencev pregrešila v obilni meri. Najde se kraje, kjer daleč na okrog ni šol, najde se kraje, kjer morajo otroci hoditi po 1, po 1 in pol, celo po 2 uri, da pridejo do šole. In to so kraji, kjer bivajo izključno Slovenci. Prosilo se je vlado in prosilo, toda leta so minula in šol ni prišlo. Pa se je zganila družba «Südmark» ali kaj podobnega, pa ustanovila šulteranjsko šolo, nastavilo se je učitelje, ki so le malo klatili slovenski, naložilo se je par slovenskih otrok — in v šoli se jim je predavalo v nemščini skoraj vse predmete. Priti je treba v tak kraj pa čuti nemški in slovenski govor. Grozno! Tu bi bila naloga «prvoboriteljev», navdušiti narod zato, da se ustanovi šole; a kaj — saj se je pred leti čunja mariborska ostro izrazila zoper osemletno postavno obiskovanje šole — in slovensko ljudstvo vzpodbadala zoper one, ki so hoteli dati ljudstvu več izobrazbe, več omike. In naši «prvoboritelji» so molčali. To je takozvano «delo» naših narodnjakov. Mi, mi, ki se imenujemo socialiste, ki propagiramo vedno in povsod mednarodnost, mi hočemo narodnih šol, — ker se to popolnoma strinja z našim socialnim programom.

(Dolje).

UMETNOST IN KNJIZEVNOST.

Knjižice «Kapitalizem in proletarijat» je samo še omejeno število na razpolago. Kdor jo želi, naj jo torej kmalu naroči. Dobi se jo pri upravnstvu našega lista. Cena 4 vin., po pošti 3 vin. več. V kratkem izide druga knjižica.

Klerikalna literatura. Na Moravskem razširja duhovščina med ljudstvom ilustrirano knjižico, ki ima naslov «Peklenske muke». Ta pamflet prikazuje «grešnemu ljudstvu» najgrozovitejše muke, ki si jih le izprideni jezuitska fantazija lahko predstavlja. Vsakemu poglavju so dodane ilustracije, ki prikazujejo, kako se uboge grešnike v peklenu peče, cvre, na raženj natika, na kosce seka in kako jih kaže pikajo. Knjižico je spisal neki pater J. B. Manny, ilustracije pa je narisal pater Stogroczynski. Seveda ima tudi to vse služiti od majorem dei gloriam — v večjo slavo božjo. V resnici je spisanje in ilustriranje takih spisov največjega pomilovanja vredna neumnost, ali pa v nebo upijoca hudobija. Vsekakor bi bilo vredno, oba patra vprašati, kako to, da se v peklu tako dobro izpoznata.

Katoliški Obzornik je «znanstveno» glasilo kranjskih klerikalcev, ki je vrejevano v smislu nekdanjega Mahničevega «Rimskega Katolika». Kako tepčasta je «znanost» teh modrijanov, dokazuje neko filozofiranje o komunizmu ali kolektivizmu, s katerim so blagoslovljeni nevedneži hoteli pripeljati k futo socializmom. Črkar, ki je napisal to neumnost, pravi, da je delavcev zaslužek njegova lastnina in s tem hoče dokazati, da je privatna lastnina potrebna. Mož je morda mislil tudi na zaslužek delavcev nadškofa Kohna, ki plačuje po zimi 5 in 10 krajcarjev dni, kar je njegov oskrbnik pred sodiš-

čem potrdil. Vidi se pa tudi, da nima mož o socializmu toliko pojma, kakor najpriprostejši delavec, ki je bil dvakrat na socialističnih shodih. Drugače bi moral vedeti, da zahteva socializem skupno last *delavnih sredstev*, torej masin, železnic, parobrodov i. t. d. Hlače, ki jih nosim na sebi, so tudi po socialističnih nazorih moje, kos kruha, ki sem si ga prislužil je moj, ne pa Nackov in cuckov. Razlike med delavci, nimi sredstvi in prisluženimi izdelki seveda blagoslovljeni nevednež ne pozna, pa tudi tega ne ve, da je po ceni govoriti o delavčevih zasluških, ki so danes taki, da ne more nihče z njimi izhajati in v času, ko na tisoče in tisoče delavcev sploh ne more priti do zaslužka. Emtatično kliče pisarček na koncu: Privatna lastnina mora torej ostati sveta. Kaj pa lastnina kmetov, katere kloštri in mrtva roka sploh posedirajo in im spravljajo zemljišča v svojo malho — ta ni sveta? Ali postane sveta še le takrat, kadar se izpremeni v Petrov vinar ali pa pride v roko «katoliške podlage»? O, katoliška znanost bi bila krasna, ako bi bili ljudje še tako neumni kakor v srednjem veku.

Socijalni pregled.

SLUŽBENI RED

za delavsko osebje c. k. eraričnega rudnika v Idriji.

Splošna določila.

§ 1. Veljavnost službenega reda.

Sledeči s priznanjem c. k. poljedeljskega ministrstva, kot najvišje upravne oblasti c. k. eraričnih montanskih uprav in v sporazumljenju z lokalnim delavskim odborom v smislu zadružnih pravil § 29 odst. d zakona z dne 14. avgusta 1896 izdani, in po c. k. rudniškem glavarstvu v Celovcu upravná št. . . . potrjeni službeni red je veljaven za vse delavsko osebje eraričnega rudnika v Idriji.

§ 2. Začetek veljavnosti in razglašanje.

Službeni red stopi v veljavo s prvim dnem meseca, ki sledi v § 1. navedenemu potrjenju in se ga je vsemu delavstvu pred potrjenjem prečitalo, ki je svoje mnenje o njem izreklo. Ko postane pravomočen, se ga ima po vseh delavnicah in čakalnicah javno razobesiti, razven tega je v rudniški pisarni na ogled izložen. Ravnateljstvo je zavezano, izročiti vsakemu delavcu en iztis službenega reda (obenem s pazniškim redom) za nakupno ceno.

§ 3. Izvrševanje službenega reda.

Izvrševanje službenega reda pripada v prvi vrsti dotičnim prometnim uradnikom; predstojnik rudniškega ravnateljstva nadzoruje natančno izvrševanje vsega službenega reda.

§ 4. Vslužbovanje in odpušcanje osebja.

Pravica vsprejema stalnih in nestalnih delavcev pristoji rudniški seji, in treba v ta namen izročiti zakonito predpisano delavsko (poselsko) knjižico; za mladeniče, ki so šolski pouk še le končali, zadostuje šolsko spričevalo. Rudniško ravnateljstvo shrani knjižice in spričevala ter jih pri pravilnem izstopu iz službe lastniku izroči.

Kurjači parnih kotlov in oskrbovalci strojev imajo poleg delavskih knjižic tudi predpisana izpitna spričevala kot dokaz zmožnosti izročiti stavbenemu in strojnemu nadzorništvu.

C. k. rudniško ravnateljstvo oziroma rudniški zbor si pridrži pravico, pri vsprejemu delavca, ki je prvičrat vstopil v industrijsko delo, da ga pridrži 14 dni na preskušnjo. Delavcev, ki so že pri kakem rudniku službovali, in pri bratovski skladnici zavarovani ter so bili pri vsprejemu spoznani za zdrave, se ne postavi v preskušnjo.

Ako se namerava, enega ali več stalnih delavcev odstaviti od službe, mora rudniško ravnateljstvo obvestiti delavski lokalni odbor, ki se snide v smislu § 71 zadružnih pravil z rudarskim ravnateljstvom na skupno posvetovanje, kjer se izreče mnenje o odpustu in se razsodi, ako se ima delavce od službe odstaviti ali pridržati. Pri odstavljenju pa mora zadruga kot posredovalnica za delo skrbeti za odstavljene kolikor mogoče pri drugem podjetju za delo.

Nestalne delavce, ki so po končanem

14. letu in po izpoznanju potom rudniškega zdravnikarja za zdrave od prometnih vodij za časna dela sprejeti v službo, se vsaki čas lahko od dela odstavi, ako je dotično delo končano in se potrebuje manj delavcev. V nasprotnem slučaju pristojni II. skupini rudniške zadruga pravica, da preišče slučaj. Nestalne delavce se v smislu § 36 kot manjpravne delavce pri bratovski skladnici zavaruje.

Stalne delavce se vsprejema za dela, ki so s prometom v rudniku v neposredni zvezi; oni so kot polnopravni člani bratovske skladnice zavarovani; glede odstavljenja in odpovedi od dela se ravna z njimi v smislu § 201-202-203 in 205 splošnega rudarskega zakona, na vsak način pa kakor določa 4. odstavek § 4, glede skupnih sej rudniškega ravnateljstva in lokalnega delavskega odbora.

Za vsprejem stalnih delavcev se izrečno zahteva:

a. dokaz dosežene starosti 14 let; dostava delavske knjižice, oziroma šolskega spričevala ali rojstnega lista;

b. telesno zdravje, katero mora dokazati zdravniško spričevalo, ki je vložiti pri zavarovanju v bratovski skladnici;

c. dokaz, da so koze cepljene in da so se prijele, ter obveza, da si pusti dotičnik zopet koze cepiti, če bi to časovne razmere zahtevale in če to rudniško ravnateljstvo odredi;

d. za vsprejem nestalnih delavcev za časna dela se zahteva zlasti dokaz doseženega štirinajstega leta, telesno zdravje, izkaz rojstnega kraja in domovinske pravice, ter pismeno izjavo, da začasno v delo vsprejeti ne zahteva nobene pravice na stalno nameščenje; sicer imajo nestalni delavci pravico na zavarovanje v smislu zakona z dne 27. julija 1889. d. a. l. št. 127 § 10.

§ 5. Knjige moštva in imenik delavcev.

Za stalne delavce se ima voditi moštveno knjigo.

Vknjižba se vrši pri vsprejemu. Moštvena knjiga ima obsegati rubrike za ime, starost, rojstni kraj, stan in poklic, oziroma razred, zadnji službeni kraj, število družine, vstop in izstop.

Vse c. k. rudniškemu ravnateljstvu na znanje došle posebne zasluge, priznanja in poškodovanja z navedbo uzroka, kakor ga je pripoznala preiskovalna komisija, in druge slučaje, se zabeleži v rubriko *Opomba*.

Vsaka v imeniku zabeležena oseba ima na primerno zahtev pravico, glede svoje osebe se prepričati o zapisih v imeniku; v pravnih zadevah, ki izvirajo iz razmerja med podjetništvom in delavcem ima delavec pravni zastopnik pravico vpogleda v imenik in sicer v vsakem slučaju v navzočnosti dotičnega rudniškega uradnika.

Za nestalne delavce se vodi ravno tako poseben imenik, v katerega se ravno tako kakor za stalne vse važne podatke zabeleži.

(Dolje.)

Razvoj militarizma. Koliko moči požre militarizem in kako nezaslišano se razvija, se vidi, če se primerja sedanje vojno moč držav s preteklo. Po tem so lahko postavili v polje vojakov

	leta 1869	leta 1899
Nemčija	1,300,000	5,000,000
Francija	1,350,000	4,360,000
Rusija	1,100,000	4,000,000
Italija	570,000	2,236,000
Avstro Ogrska	750,000	1,900,000
Turčija	320,000	1,500,000
Spanija	300,000	800,000
Anglija	324,000	600,000
Švedsko in Norvežko	130,000	510,000
Švica	150,000	480,000
Rumunsko	33,000	280,000
Belgija	95,000	258,000
Bolgarstvo	70,000	200,000
Holandija	45,000	185,000
Grško	35,000	180,000
Srbija	25,000	180,000
Portugal	70,000	150,000
Dansko	45,000	91,000
Črna gora	40,000	55,000

Colnina je izvrstno merilo za naraščanje cen najpotrebnejših sredstev v življenju. Kolikor višja je colnina, ki se jo ima v interesu kapitalistov plačevati na vse mogoče potreščine, tolikor višja je cena, ki jo mora plačevati proletarec. Posebno če pregledamo naraščanje colnine, če primerjamo sedanje pristojbine z isti-

mi iz prejšnjih časov, vidimo kako velikanske so razlike. Leta 1865. se je plačalo za 100 kilogramov kave 16 for., sedaj 40 for. (v zlatu); za čaj 31.5 for., danes 100 for.; za moko 1,60 for., danes 3.70; za enega vola 4.20 for., danes 15 for.; za prešico 1 for., danes 3; za svinjsko ali gosjo mast 5.26 for., danes 16 for.; za sir brez razlike 4.45 for., danes 20 for. Zanimivo je tudi, da je colnina na tiste užitke, ki so samo posedujočim razredom namenjeni, ravno taka kakor na potrebščine siromašnih slojev. Kava in čaj, ki bi lahko izpodrinila uničujoči alkohol v našem prebivalstvu, imata dvakrat, odnosno štirikrat tako visoko colnino, kakor ostrižge in morski pajki; za kilo govejega mesa se plača toliko, kakor za kilogram perotnine, za kilogram črnega kruha toliko, kakor za kilogr. finih makaron. Od leta 1889 do 1898 so narasli dohodki iz colnine od 82,798,712 na 135,531,559 kron. Leta 1889 je prišlo na vsakega prebivalca 3.5 K., leta 1898 že 5.3 K.

Starostno zavarovanje na Francozskem. Po vseh državah je navada, da se daje častnikom, državnim in deželnim uradnikom, profesorjem i. t. d. penzijo v starosti; ali delavci, ki imajo veliko težje življenje in so v starosti najbolj zapuščeni, imajo edino v Nemčiji nekaj, kar je vsaj deloma podobno penziji. Seveda 25 fenigov na dan tudi nemškega starega delavca ne more preživeti. Sedaj je sledila Nemčiji tudi Francija in mogoče je, da bode ondotni zakon o zavarovanju delavcev za starost nekoliko boljši od nemškega. Vlada je predložila načrt v parlamentu, ki je sprejel z 486 proti 75 glasovom nujnost predloga. V generalni debati je načrt že sprejet in sedaj stoji v specijalni debati, za katero so socialisti naznanili že celo vrsto popravkov, med drugimi to, da naj zakon velja tudi za poljedeljske delavce; za male mojstre in za tuje delavce. Po vladnem načrtu se mora vsaki delavec, ki še ni 65 let star in ki ne zasluži več kakor 4000 frankov na leto, zavarovati ter ima pravico do pokojnine, ki iznaša v najboljšem slučaju 800 frankov na leto, če hoče samo pokojnino, ali pa 450 frankov, če hoče, da se izplača družini ob njegovi smrti tudi neki kapital. Zavarovalnino, katero ima delavec plačati, se mu odtrga od zaslužka. Ako še ni dosegel 18 let ali če zasluži manj kakor 2 franka na dan, se mu odtrga 5 centimov na dan; kdor zasluži 2 do 5 frankov, plača 10, in kdor zasluži več kakor 5 frankov (do 4000 frankov na leto), plača 15 centimov na dan. Ravno toliko ima plačati podjetnik. Ves denar je oddati nacionalni blagajni za delavske penzije, ki vodi za vsakega francoskega delavca poseben konto. Za tuje delavce bi imel podjetnik plačati po 25 centimov na dan, ali po vladnem načrtu ne bi imeli tuji delavci pravice do penzije, temveč ta denar bi bil nekaj davek, ki bi imel služiti za upravne stroške. Sodrug Vailant je pa že predložil, naj se to tako izpremeni, da bodo tudi tuji delavci lahko dobivali penzijo. Starostno rento dobi vsaki zavarovanec lahko od svojega 55. leta. Vsakdo lahko sam odloči, ali hoče čisto penzijo, ali pa manjšo penzijo, pa posmrtni delež za družino. Ako postane delavec prej nesposoben za delo, se mu ima plačati invaliditetno rento, ako je bil vsaj 2000 delavnih dni zavarovan. Najmanjša taka renta mora iznašati 200 frankov. (Frank je po priliki toliko vreden, kakor krona). Kdor je že prestopil 65. leto, torej ne more biti več zavarovan, dobi rento iz državnih sredstev, ako more dokazati, da je bil 30 let kot delavec v službah. — Vse to je seveda še jako malo in prave starostne oskrbe ne bodo imeli delavci, dokler obstoji kapitalistični sistem. Ali če se drugod vsaj nekaj začne, se sme vprašati: Kaj pa bode z zavarovanjem delavcev za starost v Avstriji?

Zavarovanje proti brezposelnosti je doslej na Švicarskem najbolj napredovalo. Cela vrsta švicarskih mest je naredila že razne poskuse, da bi se omejilo brezposelnost, to najhujšo mero modernih delavcev in posebno se je skušalo, uvesti najprej fakultativno (nepriporočano) in pozneje obligatorično zavarovanje proti brezposelnosti. Take zavarovalnice so ustanovili zadnji čas v Bernu, v

Baselu, v St. Gallnu i. t. d. Ali v mestnih rokah se te zavarovalnice niso mogle tako razviti, da bi bile dosegle pravega uspeha in v St. Gallnu so jo zopet odpravili. Sedaj je mestni delavski tajnik med dr. Wasiljev v Baselu osnoval nov način zavarovanja delavcev proti brezposelnosti pod naslovom «Blagajna za brezposelne delavske zveze v Baselu.» Utemeljitelji tega zavoda imajo biti delavske strokovne organizacije, ki imajo tudi voditi upravo. Udje so lahko organizovani, pa tudi neorganizovani delavci. Ako nebi zadostovali doneski udov, bodo morale strokovne organizacije podpirati blagajno, obenem pa se bode zahtevalo, da dajo država in občine subvencijo. Uprava blagajne ima tudi za to skrbeti, da dobe brezposelni delavci kolikor mogoče dobro plačano delo. Mestne zavarovalnice so doslej zahtevale od delavcev, da so morali sprejeti vsako, tudi najslabše delo, sicer so pa takoj izgubili podporo. To ima zavarovalnica organizacij odpraviti, ki bode zahtevala od zavarovanih le, da sprejmejo tako delo, ki spada v njih stroko in ki jim je po njih prejšnjem delu primerno.

Amerikanski trusti. Svoj čas smo poročali, da so se v Ameriki največja podjetja, ki izdelujejo jeklo, združila v en sam mogočen trust, kateremu je velikanski izkoriščevalec Carnegie na čelu. Od tega časa so se take velikanske podjetniške zveze še naprej razvijale. Novi trusti v podobah akcionarnih društev, ki so ustanovljeni od začetka leta, imajo 2100 milijonov dolarjev kapitala. Cela vrsta velikih ladjestavnih družeb se je združila s kapitalom 70 milijonov dolarjev, ter hoče tujim podjetjem tudi v tujini delati konkurenco. Da bi se jim to boljše posrečilo, hočejo stvar tako urediti, da bode izvrševalo vsako trustu pripadajoče podjetje samo en poseben specijalitet, n. pr. v eni ladjestavbi bodo izdelovali samo plavi, v drugi torpedovke, v tretji obrežne, v četrti trgovske, v peti bojne ladje i. t. d. S tako tehnično razdelitvijo naj postane mogoče, da se dvigne vsaka posamezna stavba na vrhunec tehničnega razvoja. — V drugem trustu so se združila vsa podjetja, ki oskrbujejo izčiščenje velikih jezer v Zedinjenih državah. Njih skupni kapital iznaša 10 milijonov dolarjev. — V Milwaukee se je ustanovila Allis-Chalmers-Eugene Building Co., v kateri so združena največja podjetja za stavbo parnih strojev in razstreljivnih naprav. — Pripravlja se zveza tovarnarjev, ki izdelujejo svetilke za gazolin, tovarn za pohištvo v Grand Rapids, največjih strojarških podjetij v Pennsylvaniji, tovarn za gotovo obleko v Chitagu, ter največjih tvrdk za preproge. — Končno hočejo tovarnarji za vlivane forme za jeklene bloke ustanoviti novo zvezo, American Ingot Mold Co. S tem trustom hočejo tovarnarji spraviti nadprodukcijo, ki jim škoduje, iz sveta. Šest največjih tovarn izdeluje doslej po 150.000 ton vlivanih form na leto, v tem ko se jih rabi samo 100.000. S tem se hočejo zavarovati tudi proti izgubam, ki jih imajo vsled tega, da je Carnegie Co. ter Steel in Wire Co. napravila lastne zavode za isto delo. — Zanimiv je nakup nekih manjših železnih industrij v Ironton, Ohio, za neki novojoški trust, ker so imeli tudi te tehnično manj razvite tovarne velikanske profite, tako da je sama Belfort Iron Works v 18 mesecih izplačala 220 odstotkov dividend. Kakšno vrednost ima za delavce tako združevanje kapitala, se pa vidi iz tega, da morajo amerikanski delavci za jeklo radi slabih plačilnih razmer stopiti v štrajk.

Uspehi strokovne organizacije. V Nürnbergu so si priborili srebrokovi osemurni delavnik, oblubo, da jim bode plača povišana, čim nastopijo boljše razmere za obrt in obvezo, da bodo podjetniki nastavliali samo ude strokovne organizacije. Kako pa je pri nas?

SHODI.

V Predjani 8. julija.
V nedeljo 7. t. m. ob 4 uri popoldan smo imeli v gostilni gospoda Požarja jako zanimiv shod, ki ga je priredila jugoslovanska soc. dem. stranka, s sledečim dnevnim redom: 1. Politični položaj v

Avstriji. 2. Gospodarski položaj delavskega in kmetijskega ljudstva. Ako ravno je bila zopet procesija za sveto leto napovedana in so bili kmetje radi slabega vremena primorani mirno sušiti, se je vendar zbralo veliko število poslušalcev, med katerimi smo z veseljem opazili obilo žensk. Predsednikom je bil voljen Anton Dolenc iz Slavinje. K dnevnemu redu je dobil sodrug Kopač iz Trsta besedo. Razmotrival je v 2 urnem govoru vzroke današnje bede in gmotni položaj kmetijskega in delavskega ljudstva, ter dokazal, da vsi reševalci kmeta do danes niso mogli rešiti in ga tudi ne bodo, da mora kmet vzeti svojo osodo sam v roke ter združiti se z mednarodnim proletarijatom, ter se tako otresti vseh reševalcev v gospodskih in duhovniških oblekah. Navzočim ženam je priporočal, naj v dosego tega namena podpirajo svoje može.

Jednoglasno je bilo sklenjeno, da se ustanovi delavsko in kmetovsko društvo, kateremu naj bode podlaga moderni socializem. Tako je končal shod, ki nam bode še dolgo časa ostal v spominu.

Rudečkar iz zapuščene doline.

Ljudski shod

bode v nedeljo, 14. t. m. popoldne v

PODGORI

V slovenskem jeziku bode poročal sodrug Kristan.

Delavci naprej! Vsi na shod!

Lastnik lista: *Panek Alojz.*
Izdajatelj in odgovorni urednik: *Kopač Josip.*
Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 — Trst.

GOSTILNA

Domenik Ravelico

Trst - Ulica Ghenga št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vino Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinejša vina v buteljnikah, pivo prvega reda.

Domača kuhinja, jedi gotove vsako uro.

Sprejemajo se naročniki na ob- d in večerjo, tudi naročbe na dom s točno postrežbo.

Tudi čista prenočišča na razpolago.

Cukerin Heyden

Conjenim gg. lekarnarjem ponuja 400 krat slajši od sladkorja:

št. 5	1 Kg. okrog	2000 komadov	44 K.
„ 5 „	„	„	4 40 „
„ 10 „	„	„	4 36 „
„ 1 „	„	2000 kosov	4 36 „
„ „	„	„	4 32 „

Fridrik Neuman

pri gospej Schmidt

Schlanay (okraj Breslau) Preuss. Schlesien.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrealih in slikah, ilustriran cenik gratis in franco vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

DELAVEC RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Naročnina iznasa: Za Avstro-ogrsko kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 18. julija.

Zasedanje deželni zborov. V kolikor ni že, zaključeno, se približuje koncu, a kaj posebnega ni poročati o delovanju teh parlamentov. V narodno mešanih deželah so se ponovile staroznane nacionalne rabuke: v Istri so za izmeno Italijani ostali doma, na Stajerskem Slovenci, v Galiciji so Rusini zapustili zbornico, na Nunaju so krščanski socijalisti izzivali svoje navadne skandale, na Tirolskem so bili tudi že od prej znani burni prizori radi zahteve Italijanov po avtonomiji Trentina, tu in tam so bili tudi drugod še manjši ali večji izredi. Na Moravskem so hoteli narediti spravo med Čehi in Nemci, a sprava je splavala po vodi; na Češkem so izza cesarjevega potovanja nekaj podobnega upali, ali stranke so ostale vsaka na svojem hribu. V nekaterih deželah se je slišalo v začetku nekaj zvonitih o volilnih reformah za deželne zборе, a volilna krivica je ostala takorekoc neizpremenjena. Vidi se, da bode moralo delavstvo tudi tukaj napeti druge strune, ako bode hotelo priti do svojih pravic in se le, kadar bo delavstvo v deželnih zborih zastopano, se bode tudi tukaj nekoliko več delovalo na korist ljudstva.

Ce «Primorski List» veruje, kar piše potem mu je, nebesko kraljestvo zagotovljeno po tistih besedah sv. pisma: «Blagor siromakom na duhu...» Na naše vprašanje, naj nam pove, po kateri bi delavci prišli do pravice, ko si delajo kapitalisti svojo pravico s silo, pravi, da je zadnjič povedal, kako bi je vlada morala braniti pred izsesanjem in izkoriščanjem brezsrčnih močencev, kako bi morala podpirati cerkev v njenih naukih, ki osrečujejo (?) človeški rod, i. t. d. Če gospodje res ne vedo nič pametnejšega, tedaj so pač zastojni trgali hlače po šolskih klopih. Čegav organ pa je vlada, vi modrijani? Kaj ne živimo v kapitalistični državi? Kaj more vlada drugače plesati, kakor kapitalisti zvižgajo. Resnica bo že zmagala, ampak — proti Vam. — Sicer naj si «Primorski List» še eno zapiše za uho. V neki notici pripoveduje, da je neki socijalni demokrat v Gorici zapustil svojo ženo. Prvič tega ne moremo kontrolirati, drugič tak posamezni slučaj ničesar ne dokazuje proti socijalni demokraciji. Ali če se krščanski gospodi okrog P. L. poljubi in če ji skandali ugajajo, naj prav lahko ustrežemo. Ako želi, naj nam le pove, pa uvedemo tudi mi po primeru drugih listov posebno rubriko za popovske svinjarije in lopovščine. Gradiva za to ne zmanjka. Mi se nišmo tega orožja še nikdar posluževali, če pa pridigarji «krščanske lubezni» mislijo, da bo naša potrpežljivost vse večne čase tako daleč segala, da bomo po prvi klofuti nastavljali lice za drugo, tedaj se prokleto motijo. Mi ne provokiramo takega boja, ali naj nikar ne mislijo, da nam manjka zmožnosti za to, če treba.

Duhovniki, ki hočejo narediti štrajk. so imeli te dni shod v Paviji. Sprejeli so sledečo resolucijo: «Nekaj časa sem se brezversnostno razširja in brezversci prihajajo v večino. Crkveni dohodki se vsled tega vedno bolj manjšajo in posamezni župniki, ki so imeli prej nad 5000 lir letnih dohodkov, dobe sedaj komaj 4000, v tem ko je njih delo

v času boja proti socijalistični hudičevi zalevi vedno težavnejše. V teh žalostnih razmerah ne ostane ubogim mestnim in deželnim duhovnikom nič drugega, kakor štrajk v vseh cerkvah škofije San Siro. Preden pa začno ubogi duhovniki ta štrajk, hočejo od ljudstva odgovor: «Ali večje dohodke, ali pa štrajk...» Kaj peša? Za kaj se jim gre?

Na Danskem je ministristvo demisioniralo. Kralj je sprejel demisijo.

O PROSTITUCIJI.

Zadnja «Slovenka» objavlja članek pod tem naslovom, ki obsega poleg raznih po dobrih virih posnetih podatkov tudi toliko pomot, da se jih ne sme pustiti nepopravljenih. Članek prav mnogo moralizuje, a moralizovanje in sanjarenje spada na eno stran, ter ne bode nikdar rodilo praktičnih uspehov. Tako pisanje je enako krščanskim pridigam: ljudje poslušajo, so ginjeni, hvalijo pridigarja, in kadar pridejo iz cerkve, delajo zopet vse nasprotno naukom; pogostoma pa se tudi pridigar sam komaj obrač, pa že pozabi, kar je učil. Kdor upa, da bode odpravil velikanke pomanjkljave človeške družbe, ki so globoko v razmerah ukoreninjeni, s samim moraliziranjem, ne bode svoje žive dni dočel nobenega uspeha. To bi nam bilo končno še lahko vse eno; toda tako neuspešno delovanje, naravnost škoduje ker odbija ljudi, ki se navdušujejo za kako stvar pa ne dožive nikdar koraka naprej.

Članek hoče dokazati, da je prostitucija kriva glavno možka pohota in v tem oziru je sila enostranska. Da pride ložje do tega cilja, zavrača trditve tistih, ki pravijo, da tiče viri prostitucije v kapitalizmu. Ali — pravi pisateljica, — to ni res, ker je bila prostitucija tudi že pred kapitalizmom. Da, da; ali kaj je bila pred kapitalizmom morda gmotna enakost? Kaj ni bilo tudi prej revščine in bogastva? Kaj ni bilo že takrat socijalne neenakosti, ko so razni katoliški cerkveni dostojanstveniki iz gmotnih vzrokov pospeševali prostitucijo, ko so si grajščaki in njih oskrbniki prisvajali telesne pravice nad ženami in dekleti tlačanov, ko so vojskovodjam sledile cele kompanije prostitutk po vseh bojiščih od dežele do dežele?

Za prostitucijo v smislu obrti, za plačo, je socijalna, materijalna neenakost slojev glavni predpogoj, kajti žena, ki ni potrebna, gotovo ne bi prodajala svojega telesa vsakemu, neljubljenemu, antipatičnemu, morda celo gnjusnemu možu, ako le plača dotično ceno. Zakaj dekle, ki se je podalo ljubljenu možu, ni prostituirano; morala, ki kamenjuje celo tako žensko, je naravnost lopovska in zasluži da pogine prej kot močče.

Pisateljica pravi, da je možka pohotnost kriva prostitucije; ali če bi bilo to res, če bi bilo samo to res, potem itak ne bi bilo prostitucije, za katere je poleg možke poželjivosti treba tudi ženske, katere so pripravne tej poželjivosti ustreči in — končno resnica je resnica — prihajajo vsaki možu na pol pota naproti. Da se žene za tako ulogo najdejo mora imeti torej vendar še neke druge vzroke, kakor tisto «zversko pohotnost» možkih.

Vzroka, katero priporoča pisateljica kakor zdravilo proti prostituciji, je lepa reč in gotovo jo mi visoko cenimo; ali vsa vzgoja ne bo odpravila tega, kar je v socijalnih razmerah imperativno utemeljeno. Kdor se hoče boriti proti prostituciji, si mora polskati boljšega orožja; meriti ne sme samo proti oblikam, ki jih ustvarja

družba, ampak proti njenemu temelju. To pa zahteva v prvi vrsti, da se pusti vse predsodke na stran in da se tudi današnja takozvano moralo nekoliko bližje ogleda. Tudi pisateljica govori neprenehoma o «čistosti». Proti tej besedi se mora odločno protestirati, ker bi bilo po tem splošno občevanje samo po sebi nečisto. To je tako hinavsk absurdum, da ga je treba s koreninami iztebiti. Na to stališče se sicer postavlja cerkev, ki si domišlja, da je njena pravica, komandirati vse v življenju in ki je izmislila «nečistost», zato da bi prišli ljudje njo prositi, da jim naredi «čisto», kar bi bilo drugače «nečisto». Ali dva spola sta bila na svetu, preden je kdo sanjal, da bode sploh kdaj kakšna cerkev, in imenovati nečisto, kar je prvi pogoj človeškega obstanka, je neumno ali pa frivolno. Ako se to izpozna, tedaj se mora priti do zaključka, da je tudi govorenje o zakonu popolnoma sanjarsko. Zakon v sedanjih prisilnih oblikah ne brani, temveč celo pospešuje prostitucijo, kar bomo ob priliki jasno dokazali.

Članek zahteva, naj države s silo zatro prostitucijo. Ta terjatev pokazuje nerazumevanje družabnih elementov. Proti prostituciji je kapitalistična država ravno tako brezmočna, kakor cerkev proti cerkvenim izgreedom. Da pade prostitucija, je treba enakosti in svobode, te pa ne bomo dosegli z lepimi besedami, ampak s tem, da pomagamo odpraviti sedanji družabni red in z njim skupaj njegovo jezuitično lažljivo moralo.

Prihodnjic še kaj o tem predmetu.

Domače stvari.

Delavski dom v Trstu. Velika misel organiziranega delavstva v Trstu se približuje uresničenju prvega koraka. Dasi je v Trstu število delavcev ogromno in obstoji tukaj tudi cela vrsta političnih in strokovnih organizacij, je bilo vendar gibanje doslej vse premalno živahno za tržske razmere in sicer je iskati vzrok tega posebno v pomanjkanju ožje zveze med delavci posameznih strok. Dolgo so zaupniki organiziranega delavstva skušali odpraviti ta pomanjkljaj, ali razmere so delale vedno težave. Končno se je posrečilo, narediti prvi korak do realiziranja ideje, s katero se bode gibanje brez dvoma mogočno povzdignilo. Cela vrsta organizacij se je združila v namen, da si priskrbe za začetek skupno stanovanje, iz katerega se ima s časom razviti pravi delavski dom. V postev prihajajoče organizacije so najele celo prvo nadstropje velike hiše na oghi ulice Boschetto, trga bolnišnice in ulice Farnetto, ter se bodo meseca avgusta preselile tja. Na razpolago članom bode ena velika dvorana s petimi okni v fronti, ki bode služila navadno za čitalnico, ki pa zadostuje tudi za razne shode; poleg nje se nahajate še dve manjši dvorani, vrhu tega ima vsaka organizacija za se eno, nekatere po dve sobi, vsaka s posebnim udom. Na eni strani bodo redakcije in administracije «Rdečega Prapora» in «Laboratora», udom bode na razpolago bufet in končno je tam še prostor za vratarja. Prostor se nahaja sredi mesta in ima krasno lego. Zidarji, mizarji, tesarji in slikarji že pridno delajo ter bodo vsa adaptacijska dela začetkom avgusta končana. Slavnostna otvoritev bode začetkom meseca septembra ter bomo vse potrebno pravočasno naznanili.

Da se pokrijejo stroški adaptiranja, so izdane nabiralne pole zaupnim možem. Kdor da nanje krono, ima pri odboru, ki je voljen izmed italijanskih in slovenskih sodrugov, posejilo, ki mu bodo potrjeno in tekmu treh let brez besno povrnjeno. Kdor da izmed kron, do- tični znesek daroval ter bodo vsa darila izkazana v «Rdečem Praporu» odno- no v «Laboratoriu». Tržaško delavstvo je mre- dilo s tem velikim velepomembnim korak in že sedaj se lahko pravi, da se bode z otvoritvijo skupnega stanovanja, katero bomo svoječasno поблиže opisali, pri- čela nova doba v gibanju tržaških delav- cev. Naj biopremu uspehu kmalu sledil drugi, še večji.

Sodrug Skrbic iz Ljubljane nam je poslal izjavo, vikateri odločno pro- testuje proti temu, da predsednik so- drug Linhart ni dal gosp. Steletu be- sede, da bi se bil mogel zagovarjati proti očitanjem prejšnjega govornika sodruga Škrbica. Mi nimamo o tem de- talnem slučaju posebnega poročila, ali mislimo da je na strani sodruga Škr- bica pomota. Shod v «Katoliškem domu» je bil društen; po zakonu imajo na takih shodih samo udele družstva in po- vabljeni gosti, pravico do besede in predsednik shoda nima pravice, podeli- ti nepovabljenim neudom besedo. Rav- no v Ljubljani se je že večkrat zgodilo, da je kak socialno, demokratični pre- sednik skušal podeliti besedo nečlanu, da bi mogel tudi kak nasprotnik govo- riti, a kakor se spominjamo, je dotični komisar vselej proti temu protestual. Ako torej gosp. Stele ni dobil besede, ni tega pripisal predsedniku, ampak društvu in zakonu. Ali obžalujemo, da je tako, kajti sodrug Skrbic ve, da smo vedno z vso odločnostjo nastopali za svobodo besede, morda se bolj od- ločno, kadar se je slo za nasprotnike, kakor pa če se je slo za nas. Ali z glavo skozi zid se ne more. Sicer pa je imel na shodu krcanski sociallec Kregar kot načelnik okrajne bolniške blagajne besedo in to je vega, kakor stori po navadi katolijani, ki giti na svojih ljudskih shodih ne dajejo na- sprotnikom besede.

Nenavaden pogreb so videli pre- bivalci Rojana v nedeljo popoldne. V noči od petka na soboto umrl železniški skladni delavec Mila Sla- vec izza dolge bolezni. Kot starega sodruga in udele organizacije so ga hoteli njegovi tovarši spremiti na zadnji poti, ter so se zbrali v velikem številu pred hišo smrti, odkoder so v dolgi vrsti odkorakali za krsto do rojanske cerkve. Na čelu so našli venec z rde- čimi trakovi in ljudje so imeli prizor, katerega gotovo ne bodo kmalu po- zabili. Slučajno je bil Rojan se od ntra okrasen, ker je bila dopoldne svečo- letna procesija. Pogreb je naredil vsled tega vsled obile udeležbe in d. sve- čanosten utis in mnogobrojno ljudstvo, ki je bilo priča tega izvenrednega prizora je videlo kako caste zavetni delavci spomin svojega zvestega tovarša.

V bolniški blagajni južne železnice so se ta teden vsile volitve ter so zmagali socialno demokratični kandidati z ogromno večino. Dobili so sodrug Scherbaum 572, Hopf 537, No- votny 569 in Zgur 874 glasov. Na kr- scanko socialne kandidate je odpadlo do 14 glasov. To je razmerje volitev iz skupine prometa. Uspeh volitev iz skladišč, priobemo prihodnje.

V Ljubljani se nahaja neka pisarna za posredovanje dela, pod slavnoznano firmo «Flux». Opozorjamo, prepozne osebe, posebno dekleta, na to, da go- spodina «Flux» čisto prav lepe službe obljubljuje; a po navadi je lepota teh služb je izmišljena in zapetane osebe pridejo v kak pošel, katerega vsled mizernih razmer ne morejo ob- držati. Mlada, nevedna dekleta se na ta način za nos vleče in — no gospo- dina «Flux» se ima pri tem dobro... Brezposelne osebe naj se raji obrnejo na uradno posredovalnico na magistratu kakor pa na privatna taka podjetja, katera nimajo drugega namena, kakor obogatiti posameznike na škodo drugih!

Abdus II. Njegov obhod ter bodo vsa darila izkazana v «Rdečem Praporu» odno- no v «Laboratoriu». Tržaško delavstvo je mre- dilo s tem velikim velepomembnim korak in že sedaj se lahko pravi, da se bode z otvoritvijo skupnega stanovanja, katero bomo svoječasno поблиže opisali, pri- čela nova doba v gibanju tržaških delav- cev. Naj biopremu uspehu kmalu sledil drugi, še večji.

Zena in organizacija

V mnogih krajih se lahko opazuje, da delavska organizacija ne napreduje ali pa se da se zelo počasi razvija, dasi imajo so delavci prepričani so- cialisti in dasi jim je pomen or- ganizacije tako dobro znan, kakor njena potreba. So se zasleduje, uzroke tega pojava, se pogostoma opazi, da se mož- nejše radi ljubega miru bodisi ne pristopi organizaciji, ali pa sicer plačuje svoje prispevke v društvo, sicer pa se od- teguje vsakemu sodelovanju v orga- nizaciji. Zene, ki mozu brati in udeležbo pri delu njegovih sodrugov, niti ne vedo, da so svoje in svojih otrok največje sovražnice.

Gotovo je, da čemu žena pogostoma še bolj bode delavskega življenja, kakor mož. V gospodinjstvu ima ona navadno vse skrb; mož ji da, kolikor more, ona pa naj s tem izhaja kakor zna in ve. Tudi če je mož skromen in ne zahteva kaj posebnega na mizi, ima žena se svoje muke v kuhinji, kajti če tudi ve, pa bode on s krompirjem ali s kaso zadovoljen, ji je težko, da ne more vsaj sem ter tja kdaj skuhati kosček mesa ali pa mu zganec nekoliko bolj zabeliti. Pa to je se najmanjši del te- zav; najhujše je, kadar proti koncu tedna sploh niti ena več ni kar bi se dalo položiti v lonec, kadar ni denarja za luj, za drva, a vse mogoče potrebe, katerim se ni moglo izogibati. V ta- kih razmerah ni čudno, če hče žena na vseh koncih in krajih variti in pri- zati se mora, da mnoge žene prav ko- ristno upliva na moža, ako ga obva- rujejo prihranjanja po kreman in zgan- jarjan, kvantitativ in sploh nepotrebnega zapravljanja. Toda kadar se do- takne njih varčevanje organizacije, te- da naredi mož venko napako, ako se ji da, kajti s tem se škoduje le sam sebi temveč tudi ženi in družini. V takem slučaju je njegova naloga, da razloži ženi, kakal pripada organizaciji in da jo pouči, kako potrebna je organizacija tudi ženi.

Vsaki dan se lahko sliši tega ali o- nega delavca, praviti: Moja babja je neumna, ona tega ne razume. Ali mož pozabi, da je čisto njegova krivica, če je žena nevedna in mesto da bi jo sku- šal prepričati o bolšem, leže jezen na klopi in tisti lep, mir, radi katerega je ostal doma, se vendar ne našel v hišo. Mož bi moral premisliti, da je bil nek- dal sem neveden in se je moral se le poučiti, zato bi moral sedaj ko ve ve in ve razume tudi svojo ženo poučiti. Posebno je priporočeno, da mu podeli- jo delavci svoje žene in shode in pogo- vore ter da jim dajo zapise, katere sami držajo za bejlo. Tedaj bode go- tovo žena izpoznala, da ima tudi ona zase in za svoje samo od organizacije priakovati, zbolisani, položiti in se hče, da izogne beda iz hiše in da pri- de vami pravi mir, bode ne le mozu pustila, da se železnice dela v organi- zaciji, temveč bode sama rada zanjala v društvo ter se složno z možem bo- lila za čim zavednej delavstva.

Kat. doma v Ljubljani sreča in konec

Ljubljanski «Kat. dom» se nahaja zad- nji čas v nekem žalostnem stanju, se- kvestriran je namreč. Seveda, zdaj je vse kaj drugega krivo, kakor pa navtost ali ljudomastnost ustanoviteljev, ki so morda mislili, da bode delavstvo, tisto neumno, zaslepljeno delavstvo, ki se ne more lo- čiti od političnega krcanstva, se vedno lahko toliko nanosilo, da se bode pla- čevalo spomenik ljubljanske zabitoši. No, stavbniški mojster F. Supancic je pač do- ber katolican, a denar, ki je seveda nekaj drugega, F. Supancic je tudi dober liberal, a če se ne bode pospešilo pla- čevanje, dolgovi «Narodnega doma» — ki je to pojem, kopei druga stvar. Mi ljubljanski soc. demokrati pa smo humoristi. Vraga, kdo bi ne bil v tej naveni in v Tavearjev humoristi. Bo- teh humorističnih sodrugov grede torej zadnje iz kavarn in pršla jim je

imenitna ideja, katero smo v nedeljo, 14. julija realizirali.

Lahko si mislite, da so ljubljanske ter- cijne gledališče, kakor vse druge duri, ko so videli plakati občin, razuznani, da se ne in dan — ne p. morda Tona Bonaventura na prehod, — ne vidi morda takega obesa, — ne p. morda morda svet, — ampak da se zdi nekaj huj- sega; da se na ta ta vse vsi soc. dem. shod v «Kat. domu» — morda je pria- kovala nekaj groznega, velikega; misli- kovala se bodo najljutejši sovražniki kle- rikalizma (besede «Slov. Naroda») in kle- rikalei stopli — ta navtost Ljubljani! Mi rikalei stopli — ta navtost Ljubljani! Mi rikalei stopli — ta navtost Ljubljani! Mi rikalei stopli — ta navtost Ljubljani!

in klerikalei pa smo dobro vedeli, da se ne bode nič zgodilo; «skrnice vere» nas vendar ne bode napadel in par teatov popov tudi se ne... Shod je bil izborni obisk. Velika dvorana je bila polna, natisnena, in ljudje so stali pred vrati, vseh sodrugov, ki so se zbrali na velepo- membni shod, na katerega dnevu in redu je bila «Bolniška blagajna», je bilo kakih 250-300. Sod. Linhart je otvoril shod in bili so v predsedništvu on, sodr. Lauter in Praček. Sod. Linhart je tudi kot prvi govornik referiral, dejal je, da socialni demokrati niso shoda samo radi «spasa» šklicah v «Kat. domu», temveč radi tega, da nas gospodje slišijo, da jim povemo naše mnenje v lastni hiši. Govoril je po- tem o namenu vsake bolniške blagajne in primerjal vse to z ljubljansko okrajno blagajno. Dokazoval je njeno npržno stalise. Velikanski rezervni fond na eni strani, na drugi preziranje delavskih za- tev. Zdravila so po 6 kr. in 8 takih me- dikamentih, katerih zava, dusa ne more uživati, naj se kurira ljudi. In niti teh se ne dobi vedno, kajti neizmerno devilo slučajev dokazuje, da kakajo različni bol- niški kontrolori — ljudje, ki imenujejo bireri — na vsako malenkost, da bi de- lavca denuncirali kot simulant. Govor- nik se je potem pečal z zadnjimi volit- vami in pokazal poljupno postopanje pri istih, pristransko razdelitev volilnih okra-jev i. t. d. Koncal je z apelom, da naj se združijo delavstvo pri prihodnjih volitvah v edino misel, proč s strankarsko reakci- narnim odborom.

Potem je dobil sodr. Skrbic besedo. Na- vedel je se nekaj detajlov iz bol. blagajne in se potem bavil posebno z in persona zastopanimi Šteplom. Njega postopanje pri zadnjih volitvah je našlo prav ostru kri- tiko in ves shod je burno odobravalo.

Potem je nastopil g. Kregar, sedanjí načelnik bolniške blagajne. Kar je pove- dal, ni bilo nič drugega kakor navadni izgovor vseh starih bat. Liberalci so tudi tako delali, kakor mi. G. Kregar je izjavil, da uradniki boln. blagajne čisto ne store svoje dolžnosti, ter je izjavil, da obstoji sedanjí klerikalni občni zbor boln. blagajne iz tepcev (sic). Očitno je bilo, da je Kregar hotel držati obstrak- cijski govor. A za nas humoriste ste malo premalo kunsni.

Sod. Linhart je odgovarjal tej koritji. Če imate tepce v občnem zboru — mi jih ne potrebujemo. Če vsi uradniki ne store svoje dolžnosti, postopaj in nam prizgaj. G. Kregar naj uraje odgovarjal na pritožbe delavstva.

Govorila sta se sod. Zgur in Praček, ki so vsi jasno dokazovali, kako gnij je sistem v blagajni.

Na to se je zaključil impozantni shod in burni klic «Živla soc. demokrati!» so doneli po dvorani.

Pismo iz Maribora

Tudi mi hočemo narodnega kapitala, ali mi vemo, da lezi narodni kapital v kulturi, da se bode narod tudi gospo- darstveno tim vsije avigal, čim raje bode stal v izobrazbi. Zato treba na- rodu v prvi vrsti sol in sicer ne samo ljudskih, srednjih in visokih sol, temveč tudi strokovnih, ametiških. Na spod- njem Stajerkem bi potrebovali vsaj de- set tisoč sol, a nimamo in niti pet. Ali kaj pomagajo končno tudi sole, če nimce ne gre vanje. Tudi za ametiške sole bi morala skrbeti država tako, da bi imel vsako lahko brezplačen pouk. Med ljudstvom se mora pa tudi štati veselje do takih sol in povedati se mu mora, kaksnega pomena je taka razbrazba v gospodarstvenem oziru. Zadnji čas se je v našem narodu porodila lko gibanje, ki bode usodno na me- stnanske politike. Na vseh koncih

kraji se ustanavljajo kmečke zveze. Kmetje so uvideli, da jih vodijo vsi politiki za nos, da jih hočejo imeti samo tedaj, kadar se jim gre za osebne interese; da je fraza o narodnosti samo lep, a pust okrasček brez vsake globlje vsebine. Oni slutijo prav dobro, da se pravi boriti se za izboljšanje svojega stanja toliko kakor boriti se za narod!

Vedo, da ni mogoče obstajati narodu, ako si ne pomaga iz gospodarske mišerije. Vidijo, da jim drugi nihče ne pomaga, da jih vsakdo pita samo z raznimi bombastičnimi frazami, — zato si hočejo pomagati sami, sami iz sebe hočejo postati srečnejši, sami v sebi, v svoji organizatorični sili iščejo svojo rešitev. In to edino je prava pot, po kateri lahko pridejo do cilja.

Osobito se pojavlja med našim ljudstvom nekaj, kar je značilno: odpor zoper klerikalizem. Leta in leta so prenašali mirno vse, kar se jim je nakladalo težkih bremen od strani klerikalizma. Vedno zatiranje duhovništva, da je vera edina rešitev, da molitev pomaga v vseh težavah, je postalo predmet ogorčenja. V delu je rešitev! se je oglasil klic. Toda kakor smo omenili že popreje: Ni vse tako, kakor bi moralo biti! Mnogo pogreškov se je vrnilo v organizacijo kmečkega ljudstva, ki nima pripravnih voditeljev. Kmet zaupa samo kmetu ali pa takemu, v katerem vidi sotrpina. (Opomniti moram, da ne govorim tukaj o veleposestnikih, ki se seveda tudi imenujejo kmete, niti o večjih kmetih, ampak o malem kmetu, ki se mu godi istotako slabo kakor proletarjem po mestih.) In zato opazamo med našim ljudstvom razna gibanja. V savinjski dolini so opazili nanaglomana naša »liberalci«, da se nekaj giblje. In oprijeli so se te prilike pa počeli ustanavljati po svoje razne zveze. V ptujskem okraju je gibanje kmetijskega ljudstva že od nekdaj jako intenzivno. Ravno zadnji čas se tukaj giblje ne prestando. Toda ne iz ljudstva samega, ravno ker nima vodij, pač iz vrst ptujskih nemško nacionalnih trgovcev se je počelo to gibanje. Poročal sem že enkrat o tem. V zastopanje svojih interesov so ustanovili list »Štajere«, ki si je s svojo kmetom prijazno pisavo pridobil mnogo privržencev v kmetiskem ljudstvu. Kdaj bode pač prišel človek, ki bode našemu ljudstvu prav odkrito povedal namen ptujskega trgovstva? — V mariborskem okraju se morajo kmetje dati organizovati od nemških bauernbündlerjev. Nikjer nič samostojnega, nič svojega.

Tako je danes stanje kmečkega gibanja. A ideja, ideja ostane — V kmečkem ljudstvu bedi duh, ki bo mogoče prodrl, kadar ga vzbudi in izvabi človek, poln energije, poln ljubezni do kmečkega ljudstva. Tak mož pa ni, ako ni dr. Kovaršč s svojim lističem »Naš dom«. Predno dobi ta listič 20 naročnikov, imel jih bo »Štajere« 100.

Ako hočemo, da bo vsepevala organizacija našega ljudstva, moramo gledati nato, da prodre v ljudstvo — *veda*. Sola je prvi faktor v tem oziru. Zato pa zahtevamo svobodno šolo! Toda ona vendar ni edini faktor!

Cene knjižice poučevalne in zabavne vsebine bi se morale izdajati za ljudstvo. V vsakem kraju bi pa moral biti človek, ki bi s krepko besedo in trdno energijo agitiral za razširjanje teh knjig. Ustanavljati se mora tudi ljudske knjižnice. Le pogledimo v dežele, kjer je polno ljudskih knjižnic, kako visoko stoje v kulturnem oziru. A ne le to, tudi javna predavanja o predmetih razne vsebine so potrebna našemu ljudstvu.

In tukaj prebajam v drugo točko. Javna predavanja! Kdo bi bil sposoben za taka? Naloga zadene v prvi vrsti naše učiteljstvo! Ne mislim onega učiteljstva, ki ni samostojno v svojem mišljenju, ki se plazi okoli škofovskih in papeških prestolov (saj lani je bila deputacija spodnje štajarskega učiteljstva, namreč dne učiteljci, pri papežu!), ampak oni del učiteljstva, ki se šteje k naprednemu ali jungovskiemu. Nobena postava ne more učitelju prepovedati, da ne bi ljudstvu predaval o predmetih, kakor ljudstvu predaval o predmetih, kakor zgodovina, naravoslovje itd. *Naloga našega jungovskega učiteljstva je, da gre med ljudstvo, da ga prosvešča, da mu med ljudstvo, da ga prosvešča, da mu odpira vedno nove perspektive v globoko filozofijo človeškega življenja.*

Ne morem si kaj, da bi ne povedal neč oliko o našem jungovskem učiteljstvu. Resnica je, da stoji večina spodnjestajarskega učiteljstva v naprednem taboru. A ti ljudje ne vedo, kaj naj bi storili. Poznajo jungovski program, vedo, da morajo stati, ako hočejo biti res jungovci, na mednarodni podlagi. Toda mnogi se boje; mislijo, da so izdajice svojega naroda, ako se postavijo na mednarodno stališče; mislijo, da se ne morejo s toliko vneto boriti za narodne pravice. Kako smešni pojmi! Za one pravice našega naroda, ki mu gredo po naravnem pravu eksistence, se bori lahko vsak »mednarodnjak« istotako kakor »narodnjak«. Razloček je le ta, da se mi »mednarodnjaki« v »resnici« borimo za pravice svojega naroda, da se mi borimo za te pravice v pametnem in resnem boju, — da pa se takozvani »narodnjaki« bore za nekaj, za kar vsi sami ne vedo, kaj je, in ne z resnim delom organizacije, pač pa s puhlimi frazami in brezuspešnim krikom. Naše (jungovsko) učiteljstvo stoji z večine na takozvanem »narodno« »naprednem« stališču. S tem kaže, da ne umevajo svojega jungovskega programa.

(Konec priht)

DOPISI.

Idrija, meseca junija.

»Jednakopravnost« je prinesla v 5. številko kopo obrekovanj, in to glavno proti osebam, ki so našim »purgarjem« in v peti. Liberalni gospodi ne gre več tako gladko politični svindel, zato padajo po oseh in jih blatijo. Na rešetih sta jim pred vsem Rinaldo in Zonta.

Pojasnimo prvo zavijanje »Jednakopravnosti«. Sodrug Zonta je imel uloženo neko tožbo radi razžaljenja časti in »J.« laže naslednje:

»Mož je najbrže moral tožiti, a k razpravi ga ni bilo, zato je bil kontumaciran. Resnica je, da je Zonta imel na dan razpravo tudi seltiv, prišel pet minut k obravnavi prepozno, in ker je sodnik točno ob določen uri klical ime »Zonta«, ki se nentvob ni mogel oglasiti, je sodnik skliceval se na zakon obravnave ostavil. Dopisnik laže na dalje, da je mesto tožnika prišel ravnatelj Rinaldo, po čemur naj bi citateli mislili, da se je Zonta bal priti. To je popolnoma in menda namenoma zlagano, kajti Rinaldo ni prišel na mesto tožnika, ampak je bil od sodnije klican kot priča.

Zakaj se pa samo Rinaldo poslužuje v vaši umazani »Jednakopravnosti«? Nam je tudi to znano. Ali ni bil tudi Strempfel klican in navzoč? No, pa kaj Strempfel — si mislite vi — če prav nam je že mnogo preglatice naredil, saj je že itak z eno nogo v grobu. Iz političnega društva ste ga že itak izpolnili z drugimi yred, ki niso po vašem kopitu, da imate lahko šapo.

Meni se podtika, naj bi L. B. prisilil, da svojo trditv, radi katere je bila tožena, podpiše; če je ona iz prepričanja govorila, potem se je ni bati nobenih posledic, in jaz ji dam nasvet, naj premišljeno in resnično govori, potem ji gotovo ne bode potreba okoli liberalcev iskati zaslombe; meni je levica ali desnica vsejedno; oba sta v društvu za pravilnost odgovorni.

Ker je bil radi zamude Zonta kontumaciran, vas vprašamo: Koliko denarja ste oddali blagajniku, da vam ni v račun vzet in podpisan? — Dopisnik predlaga dalje ravnatelju društvu, da je on V. C. z zvijačo pri sodnji na predie nje gos. Kogej, zakaj mu pa vendar niste odsvetovali preklica, ko ste že kot nameravan zastopnik po sodnijskih aktih beskali? Zakaj ste pa rep med noge stisnili? Končno je bil gotovo le po vašem na svetu prekli: se utemeljen, ne od mene izvit.

V drugem članku, v katerem se priporoča ravnatelj Rinaldo, naj si orade na oči natakne, vam se enkrat priporočamo, da porabite sami svoje malo boljše; ako bi vam dobro služile, bi ne mogli skrbati takih budalosti glede delavskih plač in »konsumnega« društva, in potem za vaše politične stapanje denar čerkostavee odgovorne. Na očitane, da sem jaz dal nalog, naj bi se molčalo, da je bil pri letnem računu v Spodnji Idriji primankljaj, vam odgovorim da ste obrekovalci prve kvalitete; ves obeni zbor, ki je 24/3 t. l. zboroval, vam lahko odgo-

vori, kaj se je poročalo, in vrabel so po strehah v Idriji čukali; ali to vam ni zadostovalo, ker ne bi imeli miru, ako ne bi dokazali svoje nenavadne zmoglosti v obrekovanju — za »blagor naroda«.

Gos. K., ako ste bili tisti čas gluh, vam sedaj na glas zatrobimo in odgovorimo, da društvo ni imelo do tistega časa še ni kakšne izjave; kar vi glede primankljaja, ki se je skladiščni na račun blaga naprej zaračunal in glede izvanrednega inženarja od mene zahtevate, da bi kot izgubo v letnem računu izkazal, dokazuje samo, da nimate o računstvu nobenega pojma. Za poštenost, s katero me hočete poučevati, se vam lepo zahvaljujem, ker bi bilo bolje, da porabite nekaj časa za svoj lastni pouk, ki bi vam bil zelo potreben.

V članku godrnja skriti zapisnik jokavo, češ na naše prošnje za pojasnilo se nam je R. milostivo oževal, pa kako. Gos. K., kakšno dolžnost pa imam jaz, da jati vam pojasnila?

Kir smešno je, ako se imenujete prijatelje zadrug, ko vam gleda hinavščina in jeza na konsumno društvo iz vsake vrstice. Prijatelji da, ali prijatelji Lapajnetovega, Pinčotovega, Šepetavčevega kalibra. Vsaki resni ud, ki potrebuje pojasnila, bo našel pot naravnost k nam, pa se ne bode lazil okrog Tinčotov in Kogejev.

Verujemo Vam, da bi se radi otesli besed, ki smo Vam jih povedali; ali z vsakim poskusom opravičenja se zakopujete še bolj globoko v blato in z vsako novo besedo dokazujete zopet, da se vam gre res za obrekovanje in denunciranje; kdor ni popolnoma zabit, vidi da skušate nezavednemu ljudstvu nasuti peska v oči. Saj vas to dovolj osvetljuje, da mečete krivico na črkostavee, ki naj bi bili odgovorni za vaše premišljene napake.

V 3. oziroma 5. številki ste dvoje trdili:

1. Da se je za 800 kron več blaga plačalo kakor kupilo;
2. Da se je za 400 kron več dividende izplačalo, kakor priznalo za prva dva leta.

Za odgovor, ki sem vam ga dal v tej zadevi, sem vam vedno na razpolago in ako mislite da sem lagal, ali pa se čutite razžaljene, tedaj hajd na sodnijo, saj imate dovolj denarja za tožbe. Jaz nisem pisaril zvijačo kakor vi, ki na eni strani blatite konsumno društvo in njegovo osobje, na drugi pa se odtegujete roki pravice. Zakaj pa niste naravnost zapisali, da smo ogoljufali za 8000, odnosno za 400 kron? Ako bi kaj takega rekli, bi se vas lahko prijel, tega se pa bojite in zato pisarite tako podlo, tako infamno, da si človek lahko misli, bogve kakšna lopovščina se je zgodila; če se vas pa pograbi, se izvijete kakor jegulja, češ: Saj nismo ničesar rekli. In če je stvar le preveč očitna, potem pravite: Ja, to je bila tiskovna pomota!

Po pogovoru: »Reči mu, da ti ne rečeš tavnate, da skušam citatelje glede osebnih stroškov od stvarnega predmeta odvrnati. Ravno v tem vprašanju obstojam zopet z vso odločnostjo na tem da prosto denuncirate. Vi vprašate, zakaj osebni upravní stroški tako narasajo, kakor čisti dobiček za okroglo 1000 kron vsako leto, da shranijo torej osebe v konsumnem društvu ves čisti dobiček.

Evo vam, lažnjivci in obrekovalci, dokaza! Obeno konsumno društvo je imelo računski od časa ko so se knjige vložile, to je od 1. julija 1898. do 31. grudnia denarnega prometa K. 76.841.42, denar za vstop in delež se je zbiral eno leto poprej.

leta 1899. den. prometa K. 280.555.95
1900. » » K. 290.336.49

Tako je razvidno, da se je promet povisal od leta do leta, ako se primerja promet na prejemku za blago, se je zadnje leto za 141.8 K. 36 vin. povisal. Torej je društvo gotovo tudi več poslovnih oseb potrebovalo, in s tem so tudi stroški narasali. Ali tega neče obrekovalec priznati, in laže, da so se vsako leto stroški za 1000 kron povečali, tako da bi poslujoči sedaj 10.000 K. plače sprejeli.

Resnica je ta, da so redno poslujoče osebe do 31. grudnia 1900. 8.70 K. 46 vin. plače sprejele, med tem ko odpade svota 405 K. 20 vin. na izvanredno poslujoče osebe za časna dela, za razkladanje blaga itd. Tako je spravil v razkladu računov številko na 8675 K. 66 vin. in to po njegovem mnenju za osebe redno poslujoče; čuda da ni dopisnik pisal, da je

Rinaldo kot social-demokrat vse stroške sam za sebe sprejel. Pa kaj, saj je dovolj, če se s prstom kaže: 10.000 kron so morali člani poslujočim osebam plačati, ko se med tem za 1324 K. 31 vin. očitno zlaže. To kaže dovolj jasno liberalno sovrastvo do socializma; kaj ne, sedaj ni več tako prosta konkurenca, ko je delavstvo deloma gospodarsko organizirano. Ko bode splošno, potem je tako konec liberalizma.

Zakaj pa dopisnik ne pokaže na vile, ki so zrasle trgovcem in kretnarjem od delavskih žuljev v Idriji; zakaj pa osebe pri konsumnem društvu za cigane menije?

Dopisnik laže dalje, da se je čisti dobiček povzegal vsako leto za 1000 kron; nasprotno pravi ravno za toliko stalni osebni stroški; sedaj primerjajmo tudi te številke.

Osebnostne stroške vzamemo po dopisnikovi trditvi in klub temu najdemo še izdatno razliko.

Leto	Osebnostni stroški	Čisti dobiček	Razlika med stroški in dobičkom
1898	976 28	2627 02	1650 74
1899	3356 22	8039 00	4682 78
1900	4343 16	9611 78	5268 62

Razlika v na računju leta	1899 in 1900	936 94	1572 78	585 84
---------------------------	--------------	--------	---------	--------

Torej čitatelji lista, ki ste po mnenju »Jednakopravnosti« sami butel, primerjajte naraščaj osebnih stroškov in čisti dobiček leta 1899. in 1900., končno tudi dobiček z dobičkom imenovanih let. Toraj dopisnik odkrito laže za 585 K. 84 vin.; ako primerite naraščaj osebnih stroškov (vstevši izvanredne) so se povzeli za 986 94, dobiček pa za 1572 K. 78 vin.; sedaj nam odgovorite gos. Kogej, ali niste odkriti lažnik?

Kadar se vam vrže resnica v obraz, si iščete v zvižnosti pomoči, in se zvižate v vprašanju dividend. Kadar bode morali našo resnico in vaše laži pripoznati, bode morda tudi tukaj črkostavec kriv.

Vi pravite, da se držite letnih računskih sklepov. Ravno s tem izgovorom pokazate, da lažete. Vas izgovor, da sem jaz vpošteval dividende, ki so se letos pripomale in se imajo se letos izplačati, osvetluje vaše laži pred svetom tem bolj. Predstavljajte si sledeči pregled, potem bode spoznali, kako se vaša trditve majo:

Dividende:	priznala no 1898	priznala no 1899	priznala no 1900	Skupaj
	K. v.	K. v.	K. v.	K. v.
priznalo za 1898	2375			
odpisalo od rez. na div.	40			
priznalo I. poll. 1899		3427 76		
priznalo II. poll. 1899		3496 90		
skupaj priznalo			9340 44	
izplačalo za II. poll. 1898		671 28		
izplačalo za I. poll. 1899			1404 68	
izplačalo za II. poll. 1899			1677 77	
skupaj izplačalo			3750 73	

Iz teh podatkov se razvidi zopet jasno obrekovanje gos. Kogej. Mogoče nam bodo zopet rekli, da ni resnica, da je 5589 K. 71 vin. še na deležu ostalo pripisanih za prve dve leti. Zraven tega vam prepustimo drage volje, da pristejete se za I. polletje 1900. izplačane dividende 2323,38 vin., in klub temu bi se ostalo 3068 kr. 33 vin.; toraj s katero številko bode vaše trditve utemeljili glede 1000 kron? Končno vas prašamo, zakaj ste polletne dobičke in dividende iz vaših računov izpustili, zakaj ste pa ravno v tistih polletnih računih po vseh predalih iskali osebne stroške? Ako imate še kaj narodnjaške doslednosti in nam date pošten odgovor, potem ne bode mogli več denuncirati. Naposled nam bode tudi priznali, da je društvo od časa obstanja do 31. XII. 1900. priznalo 16.746 K.

61 vin. in do ravno istega časa izplačalo 6274 K. 11 vin. dividend; torej ostanek 10.472,52 na deležu deloma še za izplačati.

Očitno mi, da sem vam mesto pojasnila s psovskimi odgovori; odkrito vam povem, da za take liberalne politične švindla nimam rokavice in gladkih besed.

Glede vprašanja, zakaj je dobička vedno več, dividend pa manj, vemo da vas peče, da se rudarji vedno bolj zavedajo, in priznajo, da je potrebno na rezervo vlagati, ki bode enkrat odločevala njih osodo v boju za gospodarski napredek. Našim delavcem ni samo za visoko dividendo, ampak za bodočnost; toraj vas peče rezerva K. 6572,58 vin., ker se društvo postavlja na trdno stališče in vi bi najrajši videli, da bi danes ves konsum na dividendah svedel.

Pravite da vam nisem izpodbil ostalih vprašanj; mislim pa da spoznavate, da

Pa Jednakopravnosti:

Predmet	I. poll.	II. leto	III. leto	Skupaj
	K. v.	K. v.	K. v.	K. v.
blaga kupila	28880 48	122740 41	123691 63	274812 52
za blago izdalo	11529	124480 16	123897	252906 35
za blago prejelo	29984 46	125320 64	138632 28	293947 38
Blaga v zalogi	12551 06	25110 66	30342 06	
osebni stroški				
d. jez. čisti dob.	2627 02	3824 88	4801 96	11253 86
dividi. prizna o.	2375 78	3496 90	3320 85	9193 53
» izplačale		2072 96	4201 15	6274 11

Citateljem lista, posebno pa sodrugom in delavcem v Idriji priporočamo zlasti številke v zadnji rubriki »Jednakopravnostim« poročilo primerjati o nakupu in izplačilu blaga, oziroma prejemu blaga, o doseženem dobičku, priznanju dividend; pripomnimo pa da se dividenda K. 2523,38 vin. nikakor ne sme smatrati za dividendo prvih dveh let, ker se dividenda plačuje vsako polletje in je za I. polletje 1900. plačana, katero gos. K. pršteva za prejšnja leta in pravi, da bi se se-le letošnje leto moglo plačati; potem bodo lahko izpoznali trgovski liberalni švindel.

SHODI.

Jesenice, 12. julija.
Izobraževalno društvo je priredilo v nedeljo, dne 7. t. m. popoldne pri nas javen shod, katerega se je udeležilo veliko število delavcev, čeravno je priredil kaplan Skrlanec, ki nadahuje pri nas, kar je za cel v Zagorju, v vasi tombo. Shod je otvoril sodrug Linhart. Poročal je sodrug Kristan iz Trsta o strokovnih organizacijah. Njegov temeljit in popularni govor je naredil velik vtisk na poslušalce, ki so očitno uživali ob velepočnem predavanju. V kratkem se bode pri nas ustanovila podružnica splošnega kovinarskega društva in tedaj upamo, da se bodo taki shodi pri nas se bolj pogostoma vršili.

Podgora, 15. julija.
Včeraj je bil za Podgoro pravi slavnostni dan. Izra tolikih poskusov gorških krščansko socialnih agitatorjev, ki so nas na vsak način hoteli ujeti na »katoliško podlago«, se je vršil včeraj javen ljudski shod, ki ga je s ilicala socialno demokratska stranka in na katerem je poročal soorug Kristan, ki ga je tukajšnje delavstvo že davno želelo čuti. Klerikaleci so priredili sicer ta dan na vseh straneh veselice, tombole pleše i. t. d. a vendar se je zbralo na shodu toliko ljudstva, posebno delavcev in delavk iz papirnice, da je bil veliki prostor do zadnjega kotička natlačen. Lahko pravimo brez pretiranja, da je bilo okrog 400 ljudi zbranih. List krščansko socialnega popa Fajdutića, *Polo*, je sicer pozival krščanske socialiste, naj pridejo preprečiti namene socialnih demokratov, kar pomeni v pošten slovenski povedano toliko, kakor da naj pridejo razgrajati in razbijati, dom prepričali, da se tu ne bodo mogli proslaviti, pa so zato rajši ostali doma. Na shod ni bilo niti njih voditeljev,

jih sami izpodbijate in jih bode te bolj. Odgovor imate na vse, tudi radi hranilnih vlog smo vam odgovorili in lahko bi spoznali, da se je v drugem letu med drugimi obrestmi tudi na hranilne vloge pripisalo 15 Kr. 96 vin.

Vi ste trdili, da se je za osem tisoč kron več blaga plačalo kakor kupila. Kdo je tu lagal, mi z našimi računi ali vi, ali črkostavec? Gotovo imate se v liberalnem taboru in okoli »Jednakopravnosti« malo butcev, ki bodo vrjeli vašemu izgovoru. Kar se tiče premajhnega dobička na blagu smo vam že v prvem odgovoru navedli, da ne potrebujemo poduka v tem oziru od vas. Kadar nam bode prstor v listu dopuščal, tedaj še več; za danes uvedemo deloma sledeči pregled kakor v št. 8 »Jednakopravnosti« navedeno, in pravilne preglede konsumnega društva o posameznih predmetih.

Konsumni računi:

Predmet	I. poll. 1898	II. leto 1899	III. leto 1900	Skupaj
	K. v.	K. v.	K. v.	K. v.
za blago po račun. dobička	29984 46	127830 56	141940 01	299755 03
blaga kupila	38880 48	122740 41	123691 63	274812 52
za blago izplačalo	34529	124480 16	123897 19	252906 35
za blago prejelo	29984 46	127135 56	141380 94	298500 96
Blaga v zalogi	12551 06	25110 66	30342 06	
» dobiček	4155 04	17669 75	23479 78	45304 57
čisti dobiček	2627 02	3824 88	4801 15	20277 80
od rezerve div.	40			
prizbalo	2375 78	3496 90	3320 85	16756 85
dividende:				
izplačalo I. poll.		671 28	1677 77	2349 05
» II »		1404 68	2523 38	3928 06

in namen ter videti, s kakšnimi sredstvi deluje proti konsumnemu društvu. To je njih boj za blagor naroda. Liberalci, ki smatrajo samo trgovce in dovtorje za narod, nam očitajo, da bodo klerikaleci koristili vleklji glede naših računov; mi bomo strah ne pred vami, ne pred klerikaleci. Prepričani smo pa, da bode en del od propadli liberalcev, ki bodo imeli se kaj dostednosti, dobili mi, drugi del pa klerikaleci, ne da bi jim mi koristili.

Le tako na rej! Vas znanec in tovariš.

niti vojsčakov, vsled česar se je tudi zborovanje popolnoma mirno in v najlepšem redu izvršilo. Pod predsedništvom sodruga Strasserja je dobil prvi sodrug Kristan besedo, ki je v obširnem govoru pojasnil položaj delavcev in nujno potrebo delavske organizacije. Njegovo predavanje je pogostoma pretrgalo burno odobravanje. Potem je govoril sodrug Ucekar v italijanskem jeziku; sledila sta miš se sodrug Milost, ki je govoril tudi slovenski in sodrug Candutti, ki je govoril v furlanskem narečju. Uspeh tega znamenitega shoda se bode malu pokazal; že danes lahko obljubimo, da se bode organizacija pri nas močno ukoreninila in razvila.

Socijalni pregled.

SLUŽBENI RED

za delavsko oseboje c. k. eraričnega rudnika v Idriji.

Splošna določila.

§ 6. Izstop iz službe.

Vsak stalni delavec, ki namerava prostovoljno izstopiti iz službe, ima stinrajst dni naprej odpovedati službo. Nestalni delavci lahko brez odpovedi iz službe izstopijo.

Radi zlorabljenja, slabega ravnanja i. t. d. izstopijo stalni delavci lahko brez 14. dnevnih odpovedi iz službe (§ 205 sploš. rud. zak.).

§ 7. Dolžnosti pri izstopu.

V slučaju prostovoljnega izstopa ali odpusta iz službene zveze imajo delavci izročeno jim orodje, blago, službene beležke i. t. d. izročiti predpostavljenu prometnemu uradniku oziroma pazniku, ter poravnati vse slučajne dolgovine pri rudniku in v bratovski skladnici.

društvi. Reče se more, da je bilo leta 1899. organizovanih več kot 150 tisoč delavcev. Bodi, da je dosedaj to število naraslo za 20.000 in da jih je danes 170 tisoč organizovanih. Vsakdo pripozna, da je to še vedno premajhno število v primeri s številom delavcev, na katere organizacije industrijalcev v slučaju stavke neposredno lahko zelo uplivajo. In ker so le v 35. vseh društev, pripadajočih dunajski in praški strokovni komisiji, uvedeni stavkovni fond, so delavske organizacije proti kapitalistiški organizaciji še mnogo slabše nego je iz gorenjega razvidno.

Poleg tega pa rastejo organizacije avstrijskih kapitalistov hitreje kakor delavske organizacije, in seveda tudi sistematičneje. Sedaj ima zveza avstrijskih industrijalcev člane v vseh avstrijskih deželah in v vseh industrijalnih središčih ima svoje sekcije ter prav čilo agitira. L. 1900. je bilo poslanih na njeno centralno administracijo 9.450 pisem, od te pa poslanih 26.116.

Nasledujoči daljši pojav pa bi moral še bolj vspodbuditi delavstvo, da bi se bolj pobrigalo za strokovne organizacije in ustanovljalo ter podpiralo stavkovne fondе. Centrala zveze avstrijskih industrijalcev je prišla na idejo, da bi bilo dobro za njo, ako ustanovi zavarovalnico industrijalcev proti škodam, ki jim jih povzročijo stavke, in je tudi v resnici že podala podrobno izdelan načrt pravil v kritiko posameznim sekcijam in vladi. Ministrstva delajo dosedaj še neke formalne težave, ker se jim zdi ta zavarovalnica malo preveč politična; principijelno pa niso proti njej; to je soditi s tega, ker se sekcijška šefa Wolf in Mataja zanjo zelo zanimata. Največje težave dela ministrstvo notranjih del, ki smatra garancijski fond v znesku 200.000 kron za precej maljnen in dalje zahteva, da se vsprejme o pravila znižanje odškodnine, ki je določena na 40% mezde, in na podaljšanje karenčne dobe na 6 mesto na tri mesece.

Kolikor poznamo našo vlado, je skoro gotovo, da končno dovolji, da se to zavarovalno podjetje kapitalistov proti stavkam uresniči. V krogih industrijalcev so za njo največje simpatije. Praška sekcija je vsprejela z ozirom na to zavarovalnico sledečo resolucijo: Občni zbor praške sekcije zveze avstrijskih industrijalcev, vršeč se 27. januarja 1901. pozdravlja predlog centrale glede zavarovalnice industrijalcev proti škodam stavk kot mnogo vrednejši korak k zbolšanju težkega stanja industrijalcev proti neopravičenim zahtevam delavstva. V zavarovanju proti škodam stavke vidi institucijo, ki bo varovala in podpirala kakor posamezna podjetja, tako tudi vso obrt. Četudi se priznava, da potrebuje notranja uredba novega podjetja v gotovih smerih in ciljih, v kolikor se tiče stopnje premij in iznosov odškodbe, katerih določitev se prepušča poznejši dobi, popolitve in zbolšanja, vendar priporočajo industrijski podjetniki zavarovalnico, o kateri se govori, že v sedanjih njenih podobah.

Jasno je kot beli dan, da bi bil mezdni boj našega delavstva, če se realizuje ta kapitalistiška zavarovalnica, neizmerno težji. Če bi nastala stavka, bi podjetnik lahko nekoliko mesecev mirno gledal na shode stavkajočih in posmehujoč se metel njihove deputacije na cesto; mirno bi lahko opazoval, kako njegova tovarna stoji in kako se iz nje ne kadi t. d. kajti bil bi gotov, da mu stavka nič ali vsaj prav malo škoduje. Fond zavarovalnice bi stal za njim ter mu nagradil škodo. Stavke, ki dolgo časa trajajo, so le redko na prospeh delavstva, ker je njegova solidarnost z ozirom na nedostatek podpore kmalu uničena. S to zavarovalnico bi torej bilo omogočeno kapitalistom, umetno zmagati delavstva v zavarovalnih podjetjih. Videti je, da koraka avstrijsko delavstvo vedno hujšim in hujšim bojem naproti. Neprijateljske moči, ki se mu postavljajo na poti, rastejo dan na dan, dan na dan so večje in nevarnejše. In, ako bode delavstvo zanemarjalo svoje organizacije in ako se ne bode tako organiziralo, da bode prehitelo kapitalistiške organizacije, gotem že občni svojo nemarnost in netečnost v poslabšanih delavnih pogojih, kajti izročeno bo popolnoma na milost in nemilost združenim delodajalcem. Zatorej pozor, dokler je še čas. Organizirajmo se, da ne bo prepozno.

Po Akademijah in Al.

Ob desetletnici splošnega rudarskega društva avstrijskih planinskih dežel

Dne 21. t. m. praznuje splošno rudarsko društvo avstrijskih planinskih dežel desetletnico svojega obstanka. Z velikimi težavami je bila združena ustanovitev organizacije in mnogo poskusov se je izjalovilo, preden se je posrečil odločilni korak. Leta 1890. je bilo na prvem rudarskem kongresu sklenjeno, ustanoviti povsod, kjer živijo rudarji, strokovne organizacije. Prvi so izvedli ta za ljuček sodrugi v okraju Fojčberk Köflach, ki so dne 21. septembra 1891 ustanovili rudarsko društvo. V tem okraju so pristopali rudarji trumoma organizaciji, tako da je kmalu štela 1000 udov. Podjetništva, zlasti graško-köflaški železnici je bila organizacija pravi trn v peti; tudi lankoviška premogokopna družba ni zaostala v brutalnosti. Uničiti so mislili mlado društvo s tem, da so »masreglovali« zaupne moči in društvene odbornike. Ta poskus maščevanja je zbudil mišljenje rudarjev, ki so izpoznali, da morajo takoj prvi naskok odbiti, ako nočejo, da postanejo podjetniki še bolj predizni. Dne 25. in 26. decembra 1901. so se sešli rudarji iz Fojčberka, Köflacha, Gorenje vasi, Rožne doline, Lankovica, Pichlinga, Zangtala, Hrastnika, iz Ojstrega, iz Trbovelj, Zagorja, Kiesa, Nemške Bistrice, Fohnsdorfa in Pliberka na konferenco v Gracu, kjer so se posvetovali o položaju rudarjev, o organizaciji in časopisju, o bratovskih skladnicah, osemurnem delavniku in o odpuščanju zaupnih mož. Sklenjeno je bilo, nastopiti proti odpuščanju in proti slabemu materialnemu položaju delavcev. Ako podjetniki ne prekličejo odpovedij in ne pobiljšajo gmotnih razmer, naj se skliče povsod rudarske shode in sklene štrajk. Ze v začetku gibanja so našli rudarji na vseh koncih in krajih težave in ovire; sklicateljem shodov se je celo žugalo, da se jih bode izgnalo. V prvi vrsti je skušal okrajni glavar v Fojčberku delavce na ta način prestrašiti, kar pa ni mnogo koristilo, ker so bili ljudje v Fojčberku pristojni. Podjetniki so ostali na svojem ošabnem stališču, ter niso hoteli niti odpuščenih delavcev, zopet sprejeti v delo, niti dovoliti katšne koncesije glede mezde. V smislu konferenčnega sklepa je torej dne 1. januarja 1892 pričela stavka. Še le pri tej priložnosti so morali rudarji izpoznati, da so popolnoma brez varstva. Podjetniki in razne oblasti so delovale proti delavcem, ki so se borili za najprimitivnejše človeške pravice. V köflasko-fojčberskem okraju ter v Zagorju, v Trbovljah in v Kiesu so postopali z največjo brutalnostjo proti štrajkujočim rudarjem. V prvem okraju je uganjal znani ravnatelj Rochlitzer svoje burke, v Trbovljah pa Terpotič. Oblasti so ta dva gospoda podpirale in tako se je zgodilo, da se je sodruga, ki so vodili stavko, brez uzroka zaprla in na koncu še brez o zira na usodo njih družin neusmiljeno izgnalo. Podjetniki so hoteli s tem dvoje doseči. Prvič so upali, da bodo tako stavko zatrli, kar se jim je res posrečilo; drugič pa so mislili, da bodo uničili organizacijo. To jim je pa spodletelo. Po vsem kraju štrajka je bilo sicer zelo žalostno. Družinam so bili ongrabljeni njih prehranjevalci in ostali sodrugi so imeli kaj opraviti, da so pomagali vsaj proti najhujši bedi. Organizacija je imela težko stališče, ker je bil vsakdo, ki je prevzel kako mesto, v nevarnosti, da ga vržejo na cesto. Ali poštenovalnost sodrugov je zopet povzdignila organizacijo, tako da je bilo leta 1894 na konferenci v Fojčbergu sklenjeno, razširiti društveno delovanje po vsem Štajerskem. Brez politika se je delalo dalje, ker so rudarji vedeli, da je organizacija edino sredstvo, s katerim morejo priti do cilja. Leta 1896. se je razširilo delovanje po vseh avstrijskih planinskih deželah in leta 1898. je bilo že 14 podružnic. Danes stoji organizacija v zvezi s 25 kraji in vin z veseljem se lahko konstatira, pa da je imelo desetletno delovanje lepe uspehe. Ako se ozro rudarji nekoliko nazaj ter se spomnijo, kako se je nekdanj zanjimi postopalo, pa kako je sedaj, tedaj najdejo velikansko razliko. Ni še

dolgo, kar so zaslužili rudarji po 60 kr. na dan, pa tudi še manj. Zgodilo se je, da se je plačalo kopačem po 30 krajcarjev. Organizacija je pripomogla, da je po štajerskih in kranjskih okrajih osemurni delavnik že skoro deset let t. j. od 1. januarja 1892. in sicer vsled energične zahteve organizovanih rudarjev, upeljan. Tam, kjer so se vsi rudarji igrali, kakor mačka z mišo, so sedaj razmere urejene. Na podjetnike in na oblasti je dosegla organizacija toliko upliva, da se vsaj ne tepta več očitno zakona, kakor se je nekdanj godilo. V boju so bile prizadete mnoge rane, ali zaceljene so, večinoma, njih cena pa so bile velike pridobitve, na katere je organizacija lahko ponosna. Kar pa je bilo v pretečenem desetletju pridobljeno, naj bode vzpodbuja za novo delo, da se morejo rudarji po prihodnjih desetih letih ozreti se na večje uspehe. Rudarjem, ki se o gibajo organizacije, priporočamo, naj stopijo v vrste svojih sodrugov, da se pospeši končno zmago in skrajša trpljenje, organizaciji naših rudarjev pa želimo, naj živi in raste in cvete.

POSLOANO.

Čul sem, da se je pri zadnjem shodu v »Kat. domu« poljubilo neki kršč. soc. korifeji, katera sliši na ime Jakopič, izrati se o meni, takratnem referentu, prav nesramno. Izjavim, da je g. Jakopič toliko časa, dokler svojega izreka ne dokaže, navadni obrekovalac.

Ljubljana, 16. julija 1901.

Linhart Karol.

Velik ljudski shod

bode v nedeljeko, dne 28. t. m. ob 8. uri zvečer

v Trstu

z dnevnim redom

Zavarovanje za starost in za slučaj onemoglosti.

Poročila v slovenskem, italijanskem in nemškem jeziku.

Delavci vseh strok! Udeležite se tega shoda v polnem številu. Dokazite, da Vam to važno vprašanje ni prazna sala.

Ljudski shod

z dnevnim redom

Zavarovanje za starost in za slučaj onemoglosti.

bode v ponedeljek, 22. t. m. ob 8. uri zvečer.

v Ljubljani v kazinskem salonu.

Poročevalec sodrug Kristan.

Ljubljanski delavci in delavke, pridite vsi brez izjeme. Kadar pridejo stara leta, bode prepozno tožiti. Zahtevajte svoje pravice, dokler je čas!

Dopisnica upravnistva.

Amerikanske sodruge, katerim sta znana naslova sod. Pucha in Kavčiča, prosimo, naj nam pošljeta seznam, ker nam vrača pošta njihovo listo. — Sodr. Peče: Kakšen namen ima tistih 14 K. 75 vin., ki ste nam jih poslali?

Sodruga, ki so prejeli knjižice »Kapitalizem in proletarijat«, prosimo naj obračunajo.

Lastnik lista: Panek Alojz.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopač Josip

Tiskarna Werk, Via della Zonta 2. - Trst.

GOSTILNA

Domenik Ravelico

Trst - Ulica Ghenga št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vine Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinejša vina in buteljnikah, pivo prvega reda.

Domšča kuhinja, jedi, gotove vsake ure.

Sprejemajo se naročniki na ob d. in večerjo, tudi naročba na dom s točno postrežbo.

Tudi čista prenočišča na razpolago.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franco vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postarjajo na broč ali železnico, da da bi se za to kaj zaračunalo.

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije

Rokopisi se ne vraćaju.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnstvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za listje je vtišči
Caserma 11. I.

(Dopis.)

Italijanska socijalna demokracija boče
praznovala n. pr. tudi »nacionalno« slavo
post. zavzetja Rima, ker pomeni padec

»Kar se tiče čeških narodnih socialistov, t. j. »narodnih socialistov«, ni pokazal stari prijatelj delavstva tej stranki niti toliko prijateljstva, da bi se bil vsaj informiral o njenei postanki. Kar on pripoveduje, je prava neresnica. Neresnično je uamreč, da se je cen deli čeških socialistnih demokratov oddel od židovske internacionale ter se postavil na lastne noge. Ne, gospod, ta geneza je nekoliko drugača. Mladocihi, ki so videli, da pripadajo že na vseh straneh, da se nevporno približuje kraj njihovih gemonij, in stankarskega bitništva, so se ugovili za sredstvo, da bi coramodirali delavce pod svojo zastavo in si tako pridobiti vidno in slepo maso. Klofač, vodja »narodnih socialistov«, je sedel celo vrsto let v uredništvu »Narodni listov«, še tedaj ko je bila ta stranka že davno osnovana. Izšel je iz mladocške šole, delal je za svoje gospodarje. Pod svojo zastavo je zbral večinoma popolnoma nezavestno mladih, mladeniči od 14 do 18 let so mu se sedaj najbolj zvesti; potem so se mu pridružili dobri in bogati buržoaziji, razni mojstri, ki bi radi naredili cenen kompromis med »napredjstvom« in »nacionalizmom«. Nazadnje mu je pristopilo še nekaj članov nekdanjih »naprednih« socialistov in omladinovcev, ter nekoliko takih socialistnih demokratov, ki niso nikdar resno mislili na socializem. Tako je izrastle ta famozna stranka. Ki je ostala nekaj let pod vodstvom Mladocihov. Ali Klofač je prebrisana glavica, ko je imel že dosti pretašov, jo je posušil na lastno roko, ter je izstopil iz mladocške stranke. Ta je bila srečna, da se ga je resila, ker je videla, da ni posebno zanesljiv, poleg tega pa so ji delali ti »demokracijski elementi« s svojo surovostjo samo sramoto ter so pokranili njene akcije v njeni diplomaciji, dvorski politiki. Tako je prišlo do razpada in »narodni socialisti« so začeli zmerjati svoje učitelje

Glaslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

POR

racije!

Za Nemčijo: za celo leto	5.48 K.	za pol leta 2.74
K.: za četrť leta 1.38 K.		
Za Ameriko: za celo leto	7.28 K.	

ošiljajo vsi doneski za list je v ulici

ter so klicali v pomoč patra Stojanowskega, Rusina. Kosa, začeli so tehtati mehtaji s hrvatskimi in slovenskimi, kršćanskimi in narodnimi socialisti in nazadnje so pridobili hrvatsko zvezdo, nebuloznega pisca «Slovenskega demokratizma». Taka je ge neza te stranke. Da se pa še bolj izpozna moralno podlago te stranke, pripominjam samo, da je vodjo Klofača, njegov «Sv. Ivan krstitelj» Ferek pred kratkim javno obdolžil jako šegethivih moralnih in značajnih prestopkov, za katere veljajo jako ostri paragrafi... Seveda je tudi Ferek dostojen član te kompanije, pa je sedaj vse zaspalo in tako menda tudi v tem slučaju vrana ne bode vrani, očij izključala, kar seveda le še boljše dokazuje, da se gre tukaj res za vrane. A ravni ti in mnogi drugi pojavi jasno dokazujejo, da stoji ta iz zemlje izbita stranka na jako šepastih nogah, da ima že sedaj jako globoke krize, ki pa ne pomenijo nič drugega, kakor agonijo. Gosp. «stari delavski prijatelj» bi bil lahko pred kratkim čital v časopisih, kako se je izvršitveni odbor dvignil proti Klofaču. A takih reči je še več. Torej nikakor ni resnično, da je ta stranka na najboljši poti, da postane krepka narodna stranka. Narodna bode, o tem ni sumnje; že sedaj je tako narodna, da argumentira prot nasprotnikom ob vsaki priliki s koli, zmernim, vpitjem in s kramenjem. Ali da bode postala krepka, o tem sumnjamo. Najprej je treba, da postanejo ti mlad delci vsaj krepki mladeniči, da začne vsaj misliti s svojo glavo, ako je mo goče. (Konec, prihodnjik).

[illegible]

[illegible]

Proč z 2 krat šesturnim, na dan s 24
urnim nadomestnim početkom. Per
aspera tra

Trgovski pomočniki v Ljubljani
so se pričeli malo zibati. Da je skrajni čas za to, mora vsako izpreviditi. Po-
ganjaje se sedaj v nedeljski počitek,
ki je vsakici pre potreben. Bog ve,
ali je vsak dan par besedi izrekel, ali je
stvariti smisel, je moral počivati sedmi
dan. Trgovski pomočniki pa niso bo-
gori. Omeniti hočemo samo, da se nam
zdi taktika tega pričetega gibanja malo
napačna. S peticijami, deputacijami,
prošnjami i. t. d. se namreč se nikoli
ni mesar dosegel in tudi tukaj se ne
bode. Treba je *biti originalnejši* in ener-
gičnega postopanja v jarnosti, da bode
vsakdo slišal, da so tudi trg. pom. ljudje,
ki hočejo živeti, ne pa večerjati kakor
sedaj.

Abdus II.

Policijske na tržaskem kolodvoru. Z južne postaje nam pišejo. Dve leti je tega katera bijo volje tržaskega kolodvora južne zekuzmitov v tedni včerji meri taka škoda in liza varnost blaga, da morajo vse oslabinke in odelave, da skrijnost razkiniti. Nedavno so po stopu, celovečrnična kolodvora sameni je namreč vse polno redarstva in razni policijski vohajo tudi po seladiših, da celotno pisarnih okrog. Od spominu prednih dni danes je vstopno bryno je bilo 2000 ino od tržaskega policijskega ravnanjstva za varovanje in miru naproseni in tudi z vsi pripravnosti dovoljenih se gospodje se vedno ne morejo pomiriti. Glavno se na tržaskem kolodvoru jevno tako kako kaj urade, kateri je drugod in nihit na misel nam ne pride zahtevati naj bi postaja ne skrbeli za varnost blaga ali južna zekuznica inna varnost tako sredstva, da škibi za potfeljno varnost v seladiših in tudi, kakor vsako dovoljea podjetje go ta namen so tudi nastavljeni posejni dnevi in nočni čuvani in njih ite vilo ne zadostuje nimamo nicoar proti temu, ali njih ponizni Revoz imajo itak dosti težko službo. Ali delavce mora opozoriti za vidijo, da morajo delati pod policijskim nadzorstvom, kakor da bi bili kaznjenci in kakor bi bili vsi taki da so jih mora imeti vedno nistung. Kerica je pri, da se najde policijo, naveden večjem kolodvoru ali poudr opravičajo splošno svarstveno službo pri prihodu in odhodu vlakov čisto ali za nadzornike pri delu se jim grabi nlije in vide in je, itak da bi se hotelo tržasko delavce nalašč postaviti pod nadzorstvo te garde, le da se jih ponižuje. Vse strani, ki imajo v seladiših kaj opraviti, delajo, ze delavci in ne morejo pomiti, kako je tuda policijski osistem mogot. Delavci upajo, da se bode to hitro predrugačilo, naj drugace bi se sumi naravi spominu listega predpisa instrukcije, ki prepuštuje vsakemu nepoklicanemu vstop v razne prostore na železnici ali

Delavci na južni postajevi Trstu praznujejo dne 18. oktobra 100. obletnico njihovega plačilnega poja, izvajanja pridobit. Vse natančneje bode pravčasno naznanjeno. Na Trstu 22. okt. 1922.

Pismo iz Maribora.

Se v enem aktu iscem uzrokov za nepravilnosti, ki se zgodijo v organizaciji kmečkega ljudstva. Na Spodnjem Stajarskem je socializem že krepka postojanka. Toda prečnostranska se morda organizacija, socialistična, ako s ozira samo na mestno delavski stan. Med kmečko ljudstvo treba vnesti socializem. Če bi z onimi učitelstvom, ki simpatizirajo z kmečkim programom, treba delovati na tem socializem tudi med kmečkim ljudstvom za dalje. Če so edina vesela in pozitivna socialistov bi bila, sindikat kmečka društva in politična organizacija kmečega socializma.

To pranje opazim zaradi tega v Kranjskem. Da sumiram v kratkem svoje misli.

Kmečko ljudstvo moramo organizirati. To delujemo samo tem potom, da si rimo vedno med ljudstvom. Glavna naša zadnja pri tem, isto namo inter-

genco, ki v resnici ljubi narod, oso-
bito naše učiteljstvo in naše socialiste,
Ravnateljši socialisti, vsem oziru
prejati, agilita in v najhujše agitaci-
onisti in organizatorji te sile, katero
zahteva vsa, vsako delo, katero obeta
nasel.

Ima organizacija in me pa kmečkega
ljudstva obeta zasek. Organizaciji
našega ljudstva pomoč je, pa tisto, kar
imekuje. Jug na odni kapital, kapital,
kline bo v rokah posameznikov, am-
pak v resnici v rokah vsega naroda.
Ta kapital pa ne bo ležal desetletja in
stoletja mrtev v hranilnicah, ampak se
bo realiziral v blagor in korist na-
šega ljudstva. A organizacija kmečkega
ljudstva ne sme hoditi nikdar potov,
na katerih bi se oskodovali drugi —
mali ljudje. Organizacija, mesnega in
kmečkega delavstva mora iti isto pot,
organizacija obeh pa zopet isto pot,
kakor ona duševno delujočih (učiteljev
in drugih), ker le tako se jih lahko
skupno boriti zopet ono večesilo, ka-
tero mora podpreti taka organizacija.
Le zopet v rokah posameznikov.

[illegible]

UTRINKI.

Dvajsetem stoletju Včasopisu „Karlsruher Anzeiger“ z dne 12. aprila je izšla anonisna slika, ki prikazuje dva mlada človeka, ki se držata za roke. Na sliki sta dva mlada človeka, ki se držata za roke. Na sliki sta dva mlada človeka, ki se držata za roke.

Štrajk Štrajk so napovedali jetniki v Ruskem dne 19. junija. 10. možaki so jih dne 30. aprila in 19. maja zapirali, ni bilo zaslišanih do 19. junija in nekateri so kar kaznovani, ne da bi jih prej zaslišali. Vse tožbe in prošnje jetnikov niso razpisane, tedaj so sklenili, da napravijo lačni štrajk, to je da bodo zavrnili vsako hrano. Prve dni je 35 jetnikov stradalo, iztrudi dan so se jim pridružili tisti politični jetniki, ki so bili 24. marca pri veliki demonstraciji aretirani in tudi kriminalni jetniki so sklenili isto stori. Komunistični injevski zandarmenije, general Novitsky, popustil ter odredil, da se popelje se komunistične politične zestante na zaslišanje. Ker se je bal, da bi neater izmed stradalotih umrlo je 12. moztakor izpustil iz zapora ter jih prosil, naj pridejo na zaslišanje, kad ozdravijo. Se le tedaj so vzeli jetniki zopet hrane.

Socijalni pregled.

SLUŽBENI RED

za delavsko osebo: a. k. enavrednega rudnika v Ljubljani.

Splošna določila.

12. Delavni čas.
Za vse notranje delavce traja delavni čas, vstevši čas za vohod in izhod 8 ur in ne sme presegati določenih ur.
Ozirom na naravo prometa je v podjetju določene ure v osemurni delavni čas vsteti.

Splošno delo se deli na tri periode in sicer od 4 ure zjutraj do 12. ure dopoldne, od 12. ure dopoldne do 8 ure zvečer, od 8 ure zvečer do 4 ure zjutraj. Med 8 urnim delavnim časom se dopušta 3 ure počitka za obkrepčanje in sicer od 12 ure do 8. zjutraj od 4 ure do 4 zvečer od 12 ure do 12 ure v noči.

Ob nedeljah in praznikih se ne opravlja splošnega dela, izjemni delavci katerih narava ne dopušta prestanka in dela oziroma popravke, katere je mogoče izvršiti le ko se splošno delo ne izvršuje.

Nedeljski počitek se začne za rudniški promet najkasneje v nedeljo ob 4. uri zjutraj in traja do ponedeljka do 4. ure zjutraj, in sicer za vse delavstvo.

Za izvanredna dela, ki se ob nedeljah opravljajo, ima ravnateljstvo plačati podvojeno normalno dnino.

Tudi podvojenih normalnih dni za izvanredna dela se ne sme izračunati od pogodbenega zaslužka.

Gezurno delo se dovoli le v izvanrednih in nujnih slučajih po dovoljenju rudniške oblasti.

V slučaju pretege nevarnosti za življenje, zdravje ali imetje so vsi delavci zavezani, ne oziraje se na predložen določila, veliko časa v delu vstrajati, kolikor njih moči dopuščajo.

Za tako opravi se jim plačujejo delavnega časa in moči odškoduje.

Nikdar ne ni dopuščeno, taka rešitev nevarna dela, ki po določeni plačilo oddajati, kar nevarnost delavca povzroča.

b. Delavni čas zunanjih delavcev in rokodelcev traja 8 ur, vračunsko uro počitka in sicer traja delo v zimskem času od 8. ure do 12. dopoldan, od 1. do pete ure popoldne, ob poletnem času odloči rudniško ravnateljstvo z ozirom na vročino od časa do časa, z ozirom na vročino ali končati pri tem je pa vedno določeni 9 urni delavni čas vpostevati.

c. Ako doseže vročina v rudniku 30 stopinj Celzija, ali pri vročini, ima odbor II. skupine rudniškega zborasporazuma z rudniškim ravnateljstvom, posredovati delavni čas, če orja za slabi zrak, množino plinov živega srebra v jami ali žgalnici, pri rečeh, pri

ometanju dimni ov in kanatov, pri stiskanju živega srebra, sploh povsod, kjer se razvijajo strupeni plini živega srebra, znižati na 6 ur. V sled tega skrajšanja delavnega časa se ne zmanjša plača. Pri 40 stop. Celzija je izjeto vsako delo razen reševanja ponesrečencev.

13. Plačilno razmerje.
Delavce se plačuje na dnino ali pa po pogodbi. Pri oddaji pogodbene plače ima prometni uradnik vedno na to paziti, da se pogodba tako visoko ceni, da delavec lahko normalno dnino zasluži, posebno se ima ozirati tudi na daljavo vožnje in sicer se nad 100 m. dogovorjene pogodbe med mesecem nikdar ne sme znižati na škodo delavca.

Pogodbeni odmera je v zato določeno knjižico, ki je pod varstvom prvega delavca, beležiti in sicer je zabeležiti ceno od mtr. voza, lesene stavbe, zeleznice, zastavljanja i. t. d.

Od zaslužka se sme odračunati sprejete craricne rudniške predplače in posojila pritojske skladnice.

Doneske za bratovsko skladnico, preskrbnisko in bolniško blaginico.

Na podlagi službenega reda določene globe in vračila.

14. Zavarstvo. Delavci imajo ob delu stanovanje in prehrano, katere ni bilo povrnjeno.

Vsi oost normalne dnine se določa na podlagi osemurnega delavnega časa, v sporazumljenju s k. k. poledelnskim ministrtvom in prostro strokovno organizacijo delavcev po zakonu določenim poti 2 dne 1. aprila 1870 d. zak. št. 43 in 14. avgusta 1896 d. zak. št. 136.

15. Glavna tobačna tovarna v Ljubljani.

II. Bolniški inštitut, starostna preskrba in delavni red tovarne.

Napredek in razvoj industrije, natančno kot posledico tudi nako, pravi, da je obzirnost napram delavstvu. Mesto, da bi se delavcu olajšalo, temo, ne izumi človeški duh, vsaki hrečnora, sredstva za boljšo produkcijo, postaja delodajalec, to se pravi, posestnik proizvodnih sredstev, samo, ki bolj brezobziren in osaben. To je, že nekaj znanih buržoazisrke družbe in, edino, organizacija proletariata, se more temu nspesno upreti. Razni politiki in sicer ne v zadnji vrstijavstrijski politiki, pa hočejo ta znak brezobzirnasti pokriti s frazami, katere potem u eno, imenujejo „socijalno politiko“. A vsakdo, ki ni bedak, razume in ve, da je vse, kar je delavcu resnično v korist, edino, po delavcu ustanovljeno, da torej v kotah, ne v palačah se vsikdar človekoljubu so se porodili.

Brezobzirnost podjetništva se kaže tudi v tem, kake bolniške blaginje in starostne preskrbe ima, za delavca, kako se sploh v slučaju onemoglosti ali bolezni, z njim ravna. In ravno tobačne tovarne, so prav značilni dokaz, da je delavec od države, od erarja ravno tako temeljito izkorišcan, kakor od kakega privatnega podjetnika, in da se ravna v slučaju bolezni ali onemoglosti sploh z njim, ravno tako brezobzirno, statuti delavskega bolniškega zavoda, s. kr. glavne tobačne tovarne v Ljubljani, so v tem, zmislu, prav značilni. Že predno preidem na ta pravila, hočem omeniti, da, bi se moralo, tukaj vsaj malo bolj človeško postopati, da bi se vsaj za tobačno delavstvo prednagajalo, ali nazirjlo tisti grozni bolniški zakon iz l. 1888. Človek, ki živi vedno v tej prokleti nikotinovi, atmosferi je yendar veliko bolj v nevarnosti, kakor razni advokatski uradniki, ki so pod istim zakonom! Omenjena pravila pa, katera so potrjena z odlokom o. kr. generalnega ravnateljstva, režije tobačnega dn. 10. 8. 1897, pravijo, sama o. k. b. da se hočejo ozirati samo na zakon, ter da hočejo delavstvo, podeliti, kolikor sredstva pripuščajo, podporo pri nezgodah in trajni nezmoglosti za delo. Če sredstva pripuščajo... to je prav

avstrijsko. Po domače rečeno: če se polubi raznim upitnim, cinicnim, Značajno je, to hočem tudi se preie omeniti, da se ozira, statut tudi na delavce, do vstetih 10 let. V tej strupeni jami delajo torej tudi otroci, ljudje pod 10. letom, ljudje s 11, 13, 15 leti, morda tudi se pod tem, tukaj, seveda, ni potreba natančne kontrole, delavčevi otroci naj se zastrupe, če v najmlajših letih. Tu naj bi država utaknila svoj slavni nos, katerega utikuje v najmanjše stvari, ki je nič ne brigajo.

Ravno tako bi se omenil, da delavci, teh pravil, vedomoma nimajo; naj ima ravnateljstvo tovarne to, že urejeno, kaj hoče, istina je, da delavci nimajo pravil. Tukaj naj bi bili gospodje, ki so od zadnjih člankov tega lista sem tako nervozni, malo natančni.

Bolnis a podpora iznasa, za bolne plačane, moške 60 kr. na dan, bi za slabše plačane 45 kr. e) za ženske to re, za večino delavstva, 30 kr. in d) za mladostne delavce 24 kr. Sto, ravno, če bi se kakega, debelega inspektorja pustilo živeti in za družino skrbeti, 30 kr. na dan. Delavci se seveda ne spominjajo več tistega dne, ko bi bil kak član tega bolniškega inštituta, poslan v kopalni ali kaj podobnega, več kakor eno leto ne sme biti človek bolan, etika sicer traja, mnogih slučajih, precej dolgo, ali v enem, letu, se bolnik že lahko premisli, kaj je bolise, umreti, ali ozdraviti, kajti bolan ne sme biti.

Humaničeto našega časa, do tega, drastično tudi postopanje napram porodnicam. Bolniško podporo, 30 kr. dobiva 4 tedne po porodu. Pred porodom je zdrava in niena dolžnost, se delati, tako se vidi, po čestitosti delavke, ne izgledajo ravno estetično in ki pri nekakej vsa, dan poroda, pa se delavstvo, id ali, prirovnano, in ang Sem ter tja se podedi kakemu članu, kateri pride radi bolezn, nesreče ali eda, izvanredno podporo, katere ne sme iznasti več, ali kakor 15 gold. To ima ravnateljstvo tovarne u rokah, katero poroča generalni direkciji, kakor se ji zdi.

Krasno lahko žive „invalidi“. Tem se sme dobiti dnevno plačo, s. kr. Za moške, ako so robotali 15 let, 3 kr. in 40 let 4 kr.; in 40 let, to so ljudje, ki imajo moč, kakor Samson, 2 kr. na dan. Ženske pa od 15—30 let 2 kr. in 30 let 3 kr. In v nesramni delavci nimajo dosti, ali 3 kr. Da pa ne pozro ti „invalidi“ preveč, je določeno, da ne sme doseči skupna, miloselna, enega uda povprečnega triletnega dnevnega zaslužka. In tako živi par rucatov delavcev od te krasne „miloselne“. Ako je pa delavec ali delavka umren pred 15 leti, podeli lahko ravnateljstvo enkrat za vselej odpravnino, s. kr. za moške, ako je služil, 7 let 8 gold, 7 let 12 gold. Za ženske od 3 let 5 gold, in 7 let 10 gold. V delu, pod 5 let, se ne jemlje ozi. Za vse te miloselne plačane delavci sledede doneske, a) bolne plačani delavci na teden 15 kr.; b) slabši 12 kr.; c) ženske 9 kr.; d) otroci 6 kr. in prispevke plačajo tudi bolniki.

Neposredno upravo preskrbuje vodstvo tovarne, seveda v prid članom. Vodstvu tovarne stoji na strani vsi in ozi odsek. Sisi obstoji iz 12 članov bol. inštituta, katerih 6 določi zopet vodstvo. Sisi odsek ima namen, da izraza konec vsacega leta svoje mnenje, o drugem nio, 6 članov tega odseka so torej na vsak način udani trabanti inšpektorata. Delavci jih izvolijo samo 6, tako da nimajo niti tujaj majoritete. Sisi odsek izvohi iz svoje srede 6 članov in vodstvo tovarne določi zopet 2 in to je ozi odsek. Skoraj nemo goe je torej, da bi bil le en član, ozi, tega odseka direktno po volji delavstva. Eden članov ozi tega odseka je, o. zv. „Krankenvater“, kontrolor bolniškov. i. d. Ta kontrola je sama na sebi smesna, kajti kdo bi simuliral bolezen pri takih podporah?

Kako se, torej godi delavstvu, nerarične tobačne tovarne, v slučaju bolezni. Posledice teh, mizernih razmer, so grozne. Bolni in bolni se nazirja proletarsa bolezen, bolni in bolni degenerira narod. Kapitalizem se kaže tu v vsi svoji nagoti in nehoti pride človeku

Schlanay (okraj Breslau) Preuss. Schlesien

DELAVEC RDECI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Naročnina iznosa: Za Avstro-ogrsko kraljevo: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštno proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnistvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

O českých socijálních demokratech.

(Konec.)

Smešno je res, če se gosp. «stari delavski prijatelj» sklicuje na članek «Slovanski socijalizem» ter pravi, da «česka» narodna socijalna demokracija o tem že govori. Rad bi vedel, kje? Če napiše en Hrvat v njih listu nebulozen članek pod tem naslovom, on ki zna svoje fantazije ravno tako lahko pisati v ultra-ovinitistični konservativni in klerikalni «Osveti», v vseslovenskem «Slovanskem pregledu», v radikalno-naprednjaški in protiklerikalni «Samostatnosti», celo — če se ne motim — v najnovejšem času tudi v mladočeskkih «Narodnih Listih», in pri vsem tem ponujati svoje moči še hrvatski koaliciji, tedaj ne vem, kakšne pojme ima ta gosp. «prijatelj delavskega ljudstva». Vsekakor je vzel slabe svetovalce na pomoč. Najprvo je že smešno to večno gofjanje o «pozidovljeni» socijalni demokraciji. Tem bolj, če se takoj malo dalje govori o velikih socijalistih Bakuninu in Hercenu, ki pa nista večeraj stopila v vrste socijalistov, temveč sta že zdavnej izrekla svoj življenski evangelij. Smešno je tem bolj, če se med žide in «nemške pritlikovce» šteje tudi Kautekega, rojenega Čeha. Da bodo slovanski udje v stranko zanesli nove elemente, o tem ni sumnjati in vsakdo se mora tega veseliti, ker to pomeni, da se stranka razvija, da je dosti živa, da more v svojem krilu gojiti razne elemente, da, celo preživeti razne faze in evolucije. In s tega stališča samega je dobro, da se pridruži nemški temeljitosti in francoski eleganci in retoriki (govorništvu) tudi slovansko čutenje, slovanski humanitet in slovanska svezost. Da imajo ali da bodo imeli ti Slovani širše duševno obzorje, tega se ne

more trditi. Vsaki narod ima — kakor vzamemo — svoje posebne lastnosti. Za me je enako vredna nemška temeljitost kakor slovanski lirizem, in pa enako neznosna mi je italijanska poziranost, kakor slovenska «navdušenost» in hrvatska megalomanija. Pa ne le to. Rad bi imel, da bi bilo več židovskega trgovskega duha ne le v socijalni demokraciji, temveč tudi pri nas doma. Potem ne bi veljalo pri našem narodu vedno «tako je delal oče in stari oče», t. j. ne bi živel tako topo, brez nagona, brez želje za poboljšanjem in materialno koristjo. Kotikor je meni n. pr. vsled daljšega bivanja znano, ima česka masa gotovo enake «židovske» zmožnosti, kakor židje iz tukajšnjega petega okraja. In to je dobro.

Sicer pa ne kaže ravno, preveč se sklicovati na slovanske socijaliste. Večinoma — na misli imam v prvi vrsti Ruse — ni tu še nobene kulturne podlage za ta stadij; to se pravi, ruski «inteligent» nima kulturnih tradicij, kot barbar v globljem smislu pride v dotiko z zapadom in postane navadno — fanatik. Ogromno število Rusov in Ruskinj so fanatični Marksisti; za nje je socijalizem dogma, evangelij. To je upliv klerikalne vzgoje — vedno je treba malikov, avtoritet, ikonov. To so eni. Drugi pa greto do zadnjih posledic pa postanejo nihilisti. Ravno Hercen in Bakunin sta veliko bolj nihilista, negativna človeka, razdirajoča, ki imata fantastične sanje o bodočnosti, lepe ideje, ali v sedanjosti nista prav nič socijalista, nič pozitivna. Smešno je torej, če se jima podtika nekaj, česar ni. A še smešnejše je, če se «Edinost» sedaj naenkrat ogreva za slovanski, posebno ruski socijalizem, ona, ki se vedno «navdušuje» za najgrso rusko avtokracijo in despoticem, ona, ki se je tako grdo in nizko vedla ob času dijaskih nemirov, katere so pa vendar uprizarili in ravnali pristali «slovanskega socijalizma», ruski socijalisti. Takrat ji srce ni bilo za te bedne duše — sedaj pa se navdušuje za Baku-

nine in Hercene, a če bi ona vstala iz groba in prišla k nam širiti svoje ideje, bi bila «Edinost» prva, ki bi pograbila kamen, da ga zaluce proti njima in njunemu revolucioniranju. Po vsem se vidi, da nima niti pojma o tema velikanoma.

Enako je pustna kombinacija in stilistična igrarija o federaciji in centralizaciji. Iz tega, kar sem prej dejal, bi lahko dalje zaključil, da je stvar drugačna, t. j. da padajo slovanski socijalisti — zopet mislim v prvi vrsti na Ruse — samo v skrajnosti; ali slepo obožavajo maso ter se v nekem zanesenju žrtvujejo za narodovo stvar (Turgenjev, Novina), ali pa postanejo individualisti, najskrajnji individualisti, človek dejanja, ki sam, brez vsake pomoči, zaupajoč le vase ali v par prijateljev hladno in preračunano podira in ubija. Oboje sta prehodni obliki, popolnoma razumljivi, kadar se potlačene naravne moči srečajo in mešajo z veliko kulturo in z razumno veliko svobodo zapada.

Končno je pri nas že prišlo v modo, obdrgavati se ob Marksa, ne da bi se poznalo le najelementarnije njegove misli. Urednik «naprednega» Juga čita v «Zeit» naslov članka od Masaryka o krizi v marksizmu — hop z njim proti socijalistom, ne da bi imel kaj pojma o Marksu, še manj pa o Masarykovih idejah. Sicer pa ne bi bil skušal izigravati proti socijalistom, ker je znano, da so Masarykova dela socijalistom veliko več koristila, kakor pa škodovala, kakor jim sploh postena in stvarna kritika samo lahko koristi. Samo birokratična duša ne more razumeti take kritike, take evolucije v sami stranki. A ta je potrebna; ona je znamenje življenja in majši pristasi morajo izvajati revizijo načel, ki so postala dogme, pa če jih je tudi sam Marks sankcioniral. To prinaša izkušnja in razvoj, tak je tek življenja posameznika in naroda in stranke. Samo naši ljudje ne morejo tega razumeti, temveč slepo prisegajo na svoje ideale od 15.

Oj ti historična čukarna ljubljanska! V tvojih zatemnelih prostorih so izdahnili slovenski Rekarji in Dionizi mlade duše, na ustnih zaničevanje do tistih pasjih natur, na obrazu «ponosni izraz zmagoslavno prenasanega trpljenja», na jeziku kletev in sovraštvo... To je tisti grozoviti disakord, ki ga čujem v kraši poletni noči, ko mi krvavi srce in ko bi umrl tudi jaz...

Moja mati spi mirno in otrok je utihnil, morda je umrl. Zunaj pa je čarobna noč. Zunaj je harmonija in jaz hitim ven v to harmonijo in jo objamem in poljubim in se potopim v njeno lepoto. Bledi obrazi historične čukarne, ostanite tu v sobi! Jaz sovražim Vaso osodo in jaz ljubim Vaso lepoto in to je harmonija, v katero hitim in jo poljubujem in objamam...

Moji nekrologi... Oh da, oni so ostri in ne vem, kaj sem hotel povedati, čutim je nekaj neizmerno žalostnega! Čutim le, kako kličem pred umrlimi geniji in kako kličem poleg mene mladi rod in mi vsi molimo... Iz umrlih pesmi plava vendar svetla luč, solnena luč in mi verujemo vanjo iskreno, globoko, kati gita je samo jedna, jedna...

K. Linhart.

Listek.

NEKROLOGI...

Moja mati spi mirno in globoko in nikogar drugega ni v sobi. Slisi se stensko uro, in njeno monotonno tikatanje me je hipnotiziralo... Zunaj pa je krasen večer s tenkimi luninimi žarki, z zarečimi kresnicami in z mehko, cudovito milo atmosfero. Zunaj je krasen poletni večer, — tako krasen, da bi človek bežal iz te zaduhle spalnice ven, ven na prosto, da bi se vrget v dehtečo travo in molil...

Večer je krasna, lepa in vesela pesem, vesela v njeni melanholiji. Da bi ne bil groznega disakorda iz te pesmi, — oh, uda bi se tako rad, da bi melanholiji, molil bi tako rad, molil prav otroško-naivno, ali moti me ta pretirani, dobi, boječi disakord...

V sobi poleg naše spalnice se sliši glas intetega otroka. Ta otrok umira od gladi... njegov oče pa se vlaci po kremah... Otrok umira, in vendar ima večjo pravico do življenja! Svet je njegov in bodočnost je njegova. In otroški njegov smejal jo ima razsvetliti, a otrok umira od gladi in pi-
jan bočije žive...

Da, da, napisal bi rad nekrolog, da bi Ti zastalo srce v strašni bojazni. Ti veleumna slovenska inteligenca! V

zlatu in svili se valjas pred svojimi avtoritetami in se kopirš po ulicah, in jaz Te gledam in zaničujem! S platončnim navduševanjem poslušas promehadne koncerte in kažeš tako globoko čustvo, — a jaz Te zaničujem! V zlatu vezanih folijantih čitaš Prešerna, v nežnih bučarjih se klanjaš Goetheju, v salonih se navdušuješ za Šekspira, — a jaz bi Ti pljunil v obraz! Zaničujem Te in pljunil bi Ti v obraz, Ti brezkrvna elita, Ti zastrupljena jeunesse d'oree, Ti Babylon Slovenije! Navdušuješ se in čitaš in klanjaš se pred tistimi, katere Tvoje zlotstvo sramoti, in današnji geniji umirajo...

Moja mati spi mirno, umirajoči otrok pa bolešno ihti, tako grozno ihti. Mene je stenska ura hipnotizirala in v tej hipnozi vidim obraz Ketteja in Murna. Njuna lica upadla, — saj nista imela krupa! Ustnice spavene od bolester satire, in Kette čita nekrologe slovenskih časnikov, nekrolog enega teh časnikov končuje tako lepo: «Skoda za njim... Skoda za fanta, škoda za gimnazijca, saj bi lahko postal še bolj do-
stojen...»

Ta inamna skodoželnost, to nizko pisarenje ljudi, katerim bi se moralo sploh prepovedati pisanje ljudi, ki niso vredni, da bi poljubili črevlje umrlih mladih...

lefa, pa če nikakor več ne gre, tedaj zavijajo dejstvo, kličejo brez znanja tujino, v pomoč ter farbajo sebe in druge, samo da ostanejo vsi skupaj lepo v mirni, smrdljivi konservativnosti, v gosti senči mitre, bajoneta in narodnega kozla.

To sem imel reči »staremu delavskemu prijatelju« v »čistosti«, pa ker na naše veselje naznanja, da se ob priliki se oglasi, upam, da bodo potrpežljivi bralci tega lista zopet sili ali zanimivih reči, za katere ve samo ta prijatelj in njegov dvojček iz hrvatskega loga v »Česki demokraciji«.

V Pragi, 16. julija 1901.

Vladimir Jelovšek.

Domače stvari.

Liberalci imajo program! To prezanljivo novico smo izvedeli pri zajutruku dne 21. julija, ko smo dobili »Slov. Nar.« od prejšnjega dne za osladilo kneipove kave. Povedal pa je to kuriozitetu dr. Ferjančič, zaupnik možem liberalne stranke. Ker so deželnozbornske volitve pred vrati, je umerno, da imajo liberalci naenkrat zopet program, ki je sklepan po znanem kopitu »v korist celega naroda«. Če bi bila dejanja tako po ceni, kakor besede, tedaj nam ne bi bilo treba nič drugega, kakor postati vsi skup liberalci, in takoj bi moral biti rešen ves narod. Kajti narodnjaki imajo za vsakega kaj v svoji malhi. Stranka liberalna namreč glasom svojega najpovejšega programa »vpoštevajo veliko važnost meščanstva, naglašajo veliko važnost kmetijstva, uvažujejo veliki pomen trgovskega in obrtnega stanu, in — hoče skrbeti za zboljšanje delavskega stanu«. Torej mein Liebchen, was willst du noch mehr?

Prav res, mislili smo, da so se liberalci tekot časa kaj naučili, a sedaj vidimo, da so to še vedno tisti frazerski nevedneži, kakor jih poznamo, odkar »delujejo« s svojimi velikimi pozami in puhili mi besedami. Tak program leta 1901, je naravnost škandal za stranko, ki hoče biti voditeljica v političnih bojih naroda. Stranka, ki se danes ne razume, da obstoje med posameznimi razredi družbe načelna in bistvena nasprotstva, si izdaje sprilcevalo duševnega siromaštva, katero ji mora vzeti še zadnja željava. Ves program je delo diletantov, ki naj bi sli rajši učili se gospodarsko in politično abecedo, kakor pa ponujati narodu svoje talni modrost.

Prva točka »programa« glede narodne avtonomije ter enakopravnosti slovenskega jezika itak ni nič drugega, kakor formalnost; v drugi točki zahteva »svobodno, sicer na kulturnih načelih krščanstva zgrajeno« slovo. To naj ljudje razume. Kakšna pa so vendar lista »kulturna načela krščanstva«? Tako besedičenje ni nič drugega, kakor polovničarstvo ljudi, ki nimajo poguma niti da bi rekli, črno, niti belo, fraza družbe, ki živi od samega mlatenja po »farjih«, pa bi si pri tem rada ohranila glas, da je krščanska. Ali pristna bedastostna začena se le pri četrti točki. Tu pravijo gospodje: Stranka priznava enakopravnost in enakoveljavnost vseh stanov ter vsled tega odločno odklanja nadvladje bodisi političsko in socialno kateregakoli stanu. Ako čita človek samo ta stavek, bi moral misliti, da so postali imenitni gospodje kar čez noč socialisti. Kajti če bi bile te besede kaj več, kakor nepremišljeno izrečena fraza, tedaj ne bi imeli gospodje nobene bolj nujne naloge, kakor neodvlačno in z vso energijo začeti boj proti kapitalizmu. Toda modrijani iz liberalnega tabora imajo o uzrokih političske in socialne nadvlade ravno toliko pojma, kolikor njih najstarejši čovelj. Dokler imam jaz polne blagajne, vi pa prazne mošnje, mi lahko protestirate kolikor hočete, ostanem pa vendar le jaz gospodar, vi pa hlapci. To pojmi najmlajši delavčev otrok, ali našim liberalcem je to previsoka učenost. Ali pa se delajo tako zabite, le da morejo potem vsem stanovom kaj obljubovati. Cisto farizejska je peta točka, v kateri trdijo liberalni jezuiti, da so za splošno, direktno in tajno volilno pravico; tem lažnjivcem pač ni treba drugega, kakor podtakniti Ljubljano pod nos. Kje pa je tukaj splošna volilna pravica za občinski zastop? Kaj pa so liberalci dostej storili v deželnem zboru za splošno volilno pravico za sam deželni zbor in pa za občine po deželi? Kadar se odpira tako pot hi-

navsami v programe, tedaj je konec vsake politične dostojnosti.

Poglejmo pa še, kaj ve stranka povedati delavcem. V deveti točki, že čisto na koncu programa, se spomni tudi njih ter pravi: »Skrbeti hoče za večjo strokovno omiko delavstva po državni in deželni upravi s primerno ureditvijo obrtnega nadaljevalnega pouka i. t. d., koja visja omika pomore delavskemu stanu do boljšega položaja v socialnem oziru in boljšega gnetnega stanja, dalje hoče stranka skrbeti za ureditev zavarovanja proti boleznim in neizgodam, zlasti pa za preskrbovanje vseh delavskih slojev za starost in onemoglost«. Tako morejo črkat in blebetati samo ljudje, ki nimajo o delavskem vprašanju in življenju nobenega pojma. Če res mislijo, da zagotovi strokovna izobrazba boljši zaslužek, tedaj ne poznajo o pogojih moderne industrije niti začetnih pojmov. Glede zavarovanja za boleznih starost i. t. d. ne povedo nič, na čegave stroške naj se izvede, o plačilnih razmerah, o delavnem času, o varstvu delavcev v podjetjih, o ženskem in otročjem delu, o nedeljskem počitku, o obrtnem nadzorništvu i. t. d. niti besedice — in to naj bodo himanice za delavce? — V resnici, liberalna stranka je še veliko bolj ostarela in oslabela, nego smo mislili, pa če menijo njene voditelje, da jo bodo s takimi otroškimi programi še enkrat galvanizirali, tedaj morajo predpostavljati pri ljudstvu še veliko več neumnosti, kakor klerikaleci. Čas bi bil pa res, da bi prišel že konec te agonije in da bi to stranko popolnoma vrag zvel.

Deželnozbornske volitve na Kranjskem so razpisane ter se bodo vršile za kmečke občine dne 12. septembra, za mesta in urge 19. septembra, za veleposestvo 22. septembra.

Volilni red za deželni zbor je sledeči:

1. Sodna okraja Ljubljana in Vrhnika volita skupaj enega poslanca;
2. Kamnik in Brdo skupaj enega poslanca;
3. Kranj, Škofja Loka in Trzin skupaj dva poslance;
4. Radovljica in Kranjska gora skupaj enega poslanca;
5. Postojna, Logatec, Loč, Cerknica, Bistrica, Senožace skupaj dva poslance;
6. Idrija in Vipava skupaj enega poslanca;
7. Novomesto, Kostanjevica, Krško skupaj enega poslanca;
8. Trebnje, Zavrčna, Zuzemberk, Mokronog, Ljubla, Radece skupaj tri poslance;
9. Korošje, Ribnica, Velike Lašce skupaj dva poslance;
10. Metlika in Črnomelj skupaj enega poslanca.

V skupini mest in trgov volit Ljubljana dva, ostala mesta in trgi po enega poslanca.

Izvrševalni odbor jugoslovanske stranke bode svoje sklepe dogovorno z organizacijami in zaupniki možni na kranjskem v najkrajšem času objavil. Že sedaj opozarjamo vse pristase, naj se nemudoma prepričajo, ali so v volilnih imenikih zapisani, in če bi bili izpušeni vzlic temu, da imajo volilno pravico, naj brezpogojno reklamirajo. Liberalci in klerikaleci se pripravljajo na obupen boj in naša stranka ima nalogo, da izrabi to prilžnost z največjo pridnostjo.

Volilno pravico za deželni zbor imajo vsi 24 let stari občani, ki plačujejo najmanj osem kron direktnega davka ali pa, ki imajo v občini volilno pravico vsled svojega poklica brez ozira na plačevanje davkov. Kdor ima torej volilno pravico, naj se na vsak način pravočasno prepriča, ali je upisan, in če ni, naj reklamira. Kajti kadar je reklamacijsko postopanje zaključeno, ne pomaga »nobena žavba« več. Volitve so tajne in direktno: vsaki volilec mora torej dobiti legitimacijo in volilni listek, ki mora imeti pečat okrajnega glavarstva. Vsi pristasi naj pazijo, da dobijo nepopisane glasovnice in naj se ne dajo od nikogar pregovoriti, da bi jim zapisali nanjo nasprotno kandidate. Pripovedkam nasprotnikov, da so socialni demokrati, skleniti to in to, naj nikakor ne verujejo, temveč naj se v vsaki zadevi obrnejo do socialno demokratičnih volilnih mož.

V »Primorskem Listu« pišejo take ose, da se mora človek res že bati za razum te gospode. Sedaj so se

zopet razokodakali nad našim zadnjim člankom o prostituciji. Pravzaprav bi bili lahko še počakali, ker smo obljubili, da bomo stvar nadaljevali. Ali kadar se jim je izlegla kasa belarija, tedaj nimajo miru, prečen je ne spravijo na dan, in sedaj ko so pokazali svojim malotičnim »brateljem« tako veliki mošnji so v neumnosti, menda lahko zopet mirno spe. Ta najbržej vseh slovenskih časopisov »bratelji« nekaj o »sveti čistosti« in »čisti« na koncu sleden — nebo spijajo »staro«. Nezakonsko spolno občevarje ne more biti prvi pogoj človeškega obstoja. Prvi pogoj človeškega obstoja je le zakonsko spolno občevarje. Pri taki telesni prenehava vsaka resnoba. Mi smo rekli, da je spolno občevarje spolni prvi pogoj človeškemu obstanku, ter smo iz tega izvajali, da je zato absurdno, spolno občevarje imenovati »nečisto«. Poglejte pa sedaj te pisnarje goriske! Da se more poroditi človek, je treba, da se združi dvoje ljudi raznega spola. Narava ne vpraša pri tem prav nič ali sta cerkev in država doli svojo dovoljenje za to, ali ne, temveč samo pravi, ako hočete, da vam rod ne pogine, tedaj je treba tega in tega. To pa, kar je torej res prvi pogoj človeškemu obstanku, pa naj farizeji, »Prim. L.« zavijajo oči, kolikor hočejo, to imenuje družbica, ki hoče vedno vladati nečistosti, in pravi: »Če hočete, da to ne bode nečisto, morate mene prositi za dovoljenje«. Na tem ne izpremeni ves jezuitizem »P. L.« niti črke. Ali se neko zvrtač teh zofistov moramo prijeti. Pravijo namreč, da so ljudje poznali zakon še preden je bila cerkev. Da tega se nam ni treba še je v njih lepčastega lista učiti, ali nekaj drugega je tu vmes. Ljudi danes obstoji zakon brez cerkve; a kaj pravijo zveličarji temu? Oni trdijo, da tak zakon ni veljaven, da je to konkubinac in zgodilo se je že, da so kristjani, ki je bil po državnih postavah oženjen, vzrati sakramente umirajočih, če se niso prej tudi crkveno poročili. Kda torej lažejo? Če pravijo, da je bil zakon brez cerkve, ali pa kadar, kriče, da brez cerkve ni zakona?

Mazaci pri glasilu poneumnjevanja naj ne bodo predrzni in naj ne govore o drugih, da pišejo konfuzno. Veče konfuznosti, kakor v tem smrdljavi sploh ni lahko najti.

Dr. Tavčar je hvaleh minoli deželni zbor na shodu liberalnih zaupnih mož, da bi človek mislil, da se nikdar ni bilo bolj plodovitega in bolj koristnega parlamenta na svetu. Kar koli trobi v liberalni rog, objavlja sedaj ta govor celo na posebnih prilogah. Nam se pa zdi, da je delal ta hvalospev diju, Tavčarju precej preglavice, kajti ljudomušni ton, s katerim je govoril, je sicer prav zabaven, ali na zaupnih shodih zaupnih mož se navadno bolj stvarno in manj frazasto govori. Delavskega ljudstva ne more ta govor prav nič zadovoljiti; a to je naravno, kajti tudi dr. Tavčar ne more reči, da je zadnji deželni zbor za delavce kaj storil, ko je znano, da mu ni prislo niti na misel spomniti se delavcev. Seveda vedo delavci, da jih bodo gospodje smatrali samo za nekako prikladno, dokler ne bodo sami imeli svojih zastopnikov v deželnem zboru. Zato bodo pa tudi liberalni inteligenci pokazali, da so na svetu.

Zadnja seja trgoveške zbornice v Ljubljani je pokazala prav značilno, koliko liberalizma imajo naši liberalci v sebi. Vedno kličejo ti farizeji, trg. pomočniki, vi spadate k nam i. t. d. A ko pride trenutek, da bi storili kaj za te »ljube brate«, mažejo se okrog kakor mačka okrog vrele kase. Fraza jim je pač več nego resno delovanje. Seja je imela med drugim tudi nedeljski počitek na dnevnem redu. Vsakdo, ki le malo pozna delo teh trgovskih suznjev, bo sprevidel potrebo takega počitka. Utemeljena je z verskega, filozofnega in socialnega stališča, s stališča pomočnika, kakor tudi seja. G. liberalci trg. zbornice pa so govorili proti tej uredbi in naše javno življenje karakterizirajo prav dobro dejstvo, da je moral našim liberalcem zagrizen klerikalec Pollak v obraz povedati resnico. G. Luckmann pa, ki je menda v zbornici za svojo zabavo in na škodo drugih, je

Drugi del delavškega reda obravnavajo *disciplinarnem postopanju*. Kazni so sledeče (a) graja; (b) denarne kazni; (c) začasni odpust iz službe; (d) premeščenje v nižjo službo; (e) odpust iz tovarne. Nekateri kazni so redovni (Ordnungsstrafen), drugi disciplinarni. Proti redovni kazni se splaš ne more rekurirati! Disciplinarno postopanje obstoji iz predobravnave in iz ustne obravnave. Ravnatelj izvoli komisarija za preiskavo izmed uradnikov. Semu tertijsi izvoli se tudi disciplinarne odbore, kateri obstojijo iz ravnatelja, iz enega od ravnateljaidolbčenega uradnika, iz enega delovodjega iz delniškov bolniškega odbora. Darje usa ta obravnavasamo komedija, jes razvidno iz tega, da so zastopanje pri tej sodnji same pohlevne dušice po ravnateljevi volji. Kakor ironija izvenizato tudi dolloba odbora imandolotiti ol krivdi in

Cukerin Heyden

Genjenim gg. Tekarnajem ponuja
krat stajši od sadkorja:

su. 5	1 Kg	okrog	2000	komadov	44 K
"	5	"	"	"	48 "
"	10	"	"	"	48 "
"	"	"	2000	kosov	36 "
"	"	"	"	"	32 "

Fridrik Neuman
pri gospej Schmidt
Schlanay (okraj Breslau) Preuss. Schlesien

Glasilo jugoslovenske socijalne demokracije.

Za Nemčijo: za celo leto
548 K; za pol leta 274
K; za četrť leta 138 K.
Za Ameriko: za celo leto
728 K.

Nasi mladini

Zbornik izhaja vsak mesec na 16 straneh 8.0. Vsaka številka stane 10 vin. Dosedaj je izšlo osem števil. Na-

Tako drugod! Prionas pa — Ne smemo lamentirati! Tudi pri nas gre na bolje! Ideje socializma tudi pri nas prodirajo mej mlađež ter jo otmo nacionalnim in klerikalnim intrigam. Naloga razsejati seme socializma mej

Domaće stvari

To za kaj o poezijo se ne bi bilo tako slabo; toda, cenjena a naivna »Edinost«, delavcem treba v prvi vrsti kruha, a poezija spada na drugo stran. Kadar nas hočejo gospodje, ki so danes klerikalci, jutri liberalci, če treba pa tudi »narodni socialisti«, poučevati, tedaj naj ne sanjarijo, temveč naj govorijo trezno in stvarno. Kaj je treba, da je človek socialist, tega ne vemenda nihče pri »Edinosti«. Kdor hoče znati le krpo prisiti na čevlji, se mora učiti o socializmu, ki je ena najobsejnejših ved, huče pa že vsa do filozofirati, ki nima niti na manjšega pojma o temeljnih stvkih sociologije. O pojmu socializma torej ne bomo polemizirali z listom, pri katerem je videti, kakor bi mu bila nevednost prvi pogoj življenja. A ker je naša navada, da smo objektivni tudi sami napram sebi, priznavamo, da smo v neč drugi stvari mi popolnoma nevedni. Nika or nam namreč ne gre v glavo, kaj je pravzaprav ta slavna domovina, posebno slovenska domovina in kadar nam »Edinost« primerja to čudno reč z očetom, ki ima odrasle sinove ali pa nam pravi, da je domovina naša mati, tedaj gledamo se bolj debelo. Kati — oprostite — to je silna neumnost. Kolikor morejo naši od narodnjakov trpinčeni možgani razumeti, je »domovina« kos zemlje, katero so si bogatejši ljudje med seboj razdelili, za katero se med seboj pravdajo in sleparijo, in katero jim morajo siromašnejši obdelovati. Kako pride tu »Edinost« do primerja-

nja z očetom in z materjo, naj razume kdor hoče. Ali kako absurdno je še le tisto pravo, po katerem nam hoče «Edinost» natvezati, da nam je ta v tujih rokah se nahajajoči kos zemlje nekaj posodil? «Edinost» pravi namreč, da smo tej domovini nekaj dolžni, in sicer ljubezen in spoštovanje. Naši delavci morajo dom, kjer koli ga imajo, plačati in še precej drago. Da bi bili temu domu vrhu tega še kaj dolžni, je čudna juristarija. A da bi bili ljubezen in spoštovanje dolžni neki fikciji — kajti to, kar poetje imenujejo domovino, je prazna fikcija — je absurdno, ker jim nikdar nobena «domovina» ni posojevala ljubezni in spoštovanja, isto tako jih ni nikdar redila, temveč v otroških letih so jih morali živi, pravi očetje vzgajati, potem so se pa morali sami rediti. Delavci so torej dolžni ljubezni in spoštovanja včasih svojim staršem, vedno sami sebi, nikdar pa ne kraškemu kamnu ali pa frazam. In domovina — to mora biti enkrat jasno povedano — ni nič drugega, kakor malik, s katerim hočejo bogatini svoje ubožnejše sonarodnjake ohraniti v suženjski službi.

Za ljubljansko bolniško blagajno še vedno niso razpisane volitve. Gospodje mračnjaki si pušča o časa. Le dnista bila dva sodruga v blagajni vprašati, kdaj bodo razpisane in kako bodo razdeljeni volilni okraji. A povedali jima niso ničesar. Za razdelitev okrajev se ne vedo, ker bo baje vlada določila, kako naj se izvrši. Kdaj bodo volitve razpisane, tudi ne vedo, pravijo pa, da imenik najbrže ne bo gotov pred koncem avgusta, ker da bo «strašansko kunšten», vsled česar imajo baje grozno mnogo dela z njim. Sodruga sedaj ne vesta, kako morejo taki uradniki poslovati v blagajni, ne vesta pa tudi, kako ju more imeti dotični gospod, za tako neumna, da mu bodeta to verjela. K večjemu, če sodijo tujo pamet po svoji. Morda pa tudi delajo «grevengo». Na vsak način naj volilci pazijo. Dolgo ne bode več trajalo do volitev in bo bode hud Zavedni delavec hočejo imeti v blagajni zastopnike, ki se bodo zavzemali za delavske koristi, ne pa kerikalne marionete in pospeševalce nazadnjaštva.

Pravo krščansko ljubezen do delavcev so pokazali nabrežinski delodajalci v ondodni ošrajni bolniški blagajni. Gotovo se ne motimo, ako pravimo, da se primeri kaj podobnega sicer tudi drugod, ali da se gotovo ne bode našlo kmalu kraja, kjer bi bila nemarnost — da ne rabimo strožega izraza — tako velikanska, kakor se je razkrila v Nabrežini. Tukaj se je zgodilo te dni, da so prišli bolni delavci v blagajno po svojo podporo, a blagajničar je skomizgnil ter dejal: **Zal mi je, ali daci vam ne morem ničesar, kajti v blagajni ni niti vinarja.** Ubogi bolniki so debelo gledali, saj je vendar nezaslišano, da ne bi dobili podpore v boleznih, v najhujšem času! A vse čudenje ni ničesar pomagalo, resnica je bila, da v blagajni ni bilo niti vinarja. Kako je to mogoče, so vpraševali bolniki, saj nam je bil donesek za blagajno vendar ves čas odtrgan! Tudi to je bilo res, ali — gospodje delodajalci so sicer doneske odtrgavali od plače, blagajni jih pa niso odračunavali in tako se je zgodilo, da ima blagajna od njih tirjati 5096 kron 68 vinarjev, ne računši tiste zneske, ki so jih gospodarji še le zadnje dni plačali. 81 gospodarjev, malih in velikih je na ta način prekrasno skrbelo za svoje bolne delavce! Med njimi so taki, ki dolgujejo blagajni po 784, po 428, 417 kron. Da je delavce taka nečuvstva nemarnost razburila, je umevno; zato so sklicali pretečeni terek shod, na katerem so natanko konstatirali, koliko «dolgujejo» posamezni delodajalci. Ogorčenje delavcev je zadelo tudi odbor, ki ni znal bolj energično nastopati v tej zadevi in prepričati, da bi prišlo tako daleč, da bolniki že ne dobe svoje podpore. Shod je soglasno sklenil, poslati predsedniku Tönniesu resolucijo, s katero se ga poziva, naj s celim odborom odstopi, ker odbor ne uživa več zaupanja delavcev; okrajno glavarstvo v Sežani pa je sklenil shod prositi, naj prej kot mogoče razpiše nove volitve, da pride red v poslovanje te bolniške blagajne.

Nekaj je v celi zadevi še kakor ugan-

ka. Okrajno glavarstvo pravi, da je že dlje časa, kar je naročilo občinsku glavarstvu, naj eksekutivnim potom iztirja te dolgov, na občini pa trdi, da niso nikdar dobili takega pisna. Kje je tu grof Oerindur, ki bi pojasnil to protislovje?

Zadnja «Slovenka» se jezi nad «Rdečim Praporom», čemur se ne čudimo, kar pa nasa tudi prav nič ne vznemirja. Jeza lista, ki ima v svojih načelih tako malo doslednosti, kakor «Sl.», je sama po sebi problematična reč, ker kdo ve, ali se ne boče pojutrišnjem enako jezila, ako človek to pové, kar je danes sama rekla. V našem zadnjem članku o prostituciji je bilo povedano, da priobčimo še daljša avazovanja o tem vprašanju, a to je častita «Slovenka» popolnoma prezrla. Bodi ji torej povedano, da imamo v redaksijski shrambi še precej člankov o tem predmetu in sicer od raznih avtorjev, iz katerih dobi pojasnila za vse tisto, česar v našem prvem članku se ni razumela. Za danes pa naj objavimo samo kratek odgovor našega sotrudnika a-b.:

Jaz nisem «Slovenki» ničesar podtikal, temveč za vse, kar sem navedel, pokazem lahko dokaze iz «Slovenske» same; ako ta list danes drugače argumentira, kakor nekdan, n. pr. lani, ni to moja krivica. Odgovor «Slovenke» mi samo dokazuje, da njeno uredništvo vzile svojemu napuhu še ne pozna glavnih nagibov življenja posameznika in družbe; dandanes ne bi bila več velika umetnost, vedeti, da ustvarjajo razmere moralo, ne pa morala razmere. Če bi to v uredništvu «Slovenke» vedeli, bi razumeli, zakaj se potegujem za boj proti razmeram in obsojam pusto moraliziranje; tedaj pa tudi ne bi tako otroško pisali o «materializmu» o katerem očitno nimajo niti sledov kakšnega pojma. Vzgoje ne čisla nihče tako visoko kakor jaz in z mano vred gotovo vsi socialisti; ali če mislijo pri «Slovenki» da izvirajo ideali iz morale in vzgoje, tedaj zopet pokazuje svoje narobe obrnjeno mišljenje. «Morala» in «ideali» materialne družbe odločujejo vzgojo, in kjer je morala puha, tam tudi vzgoja ni mnogo vredna. Vsi «niravni zakoni» niso nič drugega, kakor plod materialnih razmer človeške družbe in se menjavajo s temi razmerami paralelno. Ali torej jaz priznavam kak niravni zakon ali ne, je postranskega pomena; vprašanje je, iz kakšnih razmer izraščajo stalni niravni zakoni. Priporočamo «Slovenki» naj pregleda Morganove študije o postanku družine, Beblovo «Ženo», Engelsove odnosne spise — in če želi, ji naznanimo še več virov — pa se bode lahko prepričala, da je bilo v raznih časih čisto moralno in niravno, kar je danes splošno smatrano za svinjarijo. Kar pa se tiče nerazdružljivosti zakona, se čudimo, da častita «Slovenka» ni razumela niti člankov svoje lastne sotrudnice Danice. A «Sl.» niti sama ne čuti, y kako zagato se zaletava. Tu pravi: «Naše načelo je in ostane nerazdružljiv zakon, ali če hočete, večna ljubezen (svobodna 21)». Malo dalje pa pravi: «Nečisto je spolno občevanje v onih slučajih, kadar ne temelji v etičnem čutu ljubezni». Brez obzira na igračkane z besedami «moralno, etično i. t. d.» ali uredništvo «Slovenke» res ne opaza, da ubija z enim stavkom drugega? Nerazdružljiv zakon zahteva. Kaj pa, če v tem nerazdružljivem zakonu izgine ljubezen — saj «Slovenka» menda ne bode trdila, da se to še nikdar ni zgodilo! Tedaj spolno občevanje gotovo ne temelji v «etičnem» čutu ljubezni, torej je nečisto. Ergo posaja «Slovenka», ki maršira z razvitimi zastavami v boj zoper nečistost, nečistost samo na tron. Če pa «Slovenka» pravi, da ne misli zaprositi socialnih demokratov za pomoč v boju zoper prostitucijo, češ «da jim ne kaže stopiti v ta boj, ako hočejo, da se vrsta njih pristašev in istih slepa pokorščina in slepo sledenje za voditeljstvom izdatno in nevarno ne skrči», tedaj preneha koncilijantnost v pisavi in povedati se mora tej «Slovenki», da je izrekla infamijo. «Slovenke» še niti na svetu ni bilo in njenega uredniškega sobja menda tudi ne, ko so se socialisti demokratje borili zoper prostitucijo, z boljšim orožjem kakor ona, in če se hoče «Sl.» učiti, kaj je, odkod izvira in kako se pobija prostitucija, tedaj mora iti v šolo — k socialnim demokratom. O slepi pokorščini pa naj bi molčala tista «Slovenka», o kateri vrabci na strehah čivkajo, da ne sme tiskati nobenega stavka

brez dovoljenja nekega konzorcija. Kaj naj pravim, če «Sl.» vprašuje, zakaj socialni demokratje nimajo poguma da bi od lepih besed prešli k propagandi z dejanji? Menda celo uredništvo «Sl.» spi, pa ne vidi, kaj se godi po svetu; drugače bi ne bili tako ignoratni, da ne bi videli neprestanih dejanj socialne demokracije.

Kar se tiče «dobrih virov», katere sem omenil v svojem članku, vem prav dobro, da se mora človek vsega učiti, kar hoče vedeti; ali žurnalistično je netaktno ako se zamolčuje v člankih take viro, ki so res še pravi viri, ki so stali prvega avtorja neskončnega truda, preden jih je pripravil. To samo mimogrede. «Slovenka» bo dobila še pouka, katerega je zelo potrebna; a koristno bi bilo, ako bi tudi sama izpoznala to potrebo, ker drugače se iz njene meglene osabnosti nikdar ne bode izcimilo nič stvarnega. a-b.

DOPISI.

Spodnja Šiška, koncem julija.

V avstrijski zbornici poslancev je trdil železniški minister pl. Wittek, ki želi, da se ga ima za socialnega politika, da na državnih železnicah ni političnih progov. Ker poznamo precej dobro naše ravnatelje, radi verjemo, da ne poročajo ministru, če kakšnega železničarja iz političnih ozirov «masreglujejo». Ali zato se taki progosti vendar vrše in posebno ravnateljstvo v Beljaku izvršuje dosledno tisti znani tajni ukaz radi splošstva in denudiranja na železnici.

Sodrugi, ki imajo odliko, da služijo v Spodnji Šiški, znajo o tem zapeti marsikatero pesem. Tu se je prestavljalo vedno z namenom, uničiti organizacijo. Dokler je bil tukaj znani Klobouk, ki je sedaj na Českem, je bil on pravi spiritus agens teh zalezovanj in zasledovanj; kdo je sedaj zaupnik gospoda Prosketa za te gentlemenke službe, nam ni znano, ali progoni se nadaljujejo.

Izmed mnogih slučajev, ki se jih lahko kar z roko tipa, navajamo samo nekatere. Sodruga Matko je bil v Spodnji Šiški ter je bil zelo delaven v organizaciji. Naenkrat je bil prestavljen v Wolfsberg na Koroškem, dasi ravno si ni želel priti tja, med tem ko so mnogi drugi prosili za to. Pri ravnateljstvu v Beljaku so mu tudi dejali, da je radi agitacije prestavljen. Sodruga Petrič je bil notorično radi organizacije prestavljen v Trbiž, in odtod zopet v Weiz na Stajarskem, ker je bil v Trbižu predsednik podružnice. Premikac Flaschberger je prosil ravnatelja Prosketa, naj mu dovoli napraviti izpit za postajnega slugo; ko je predstojnik pripomnil: «Flaschberger je jako živahen ud društva», je Proske hitro dejal: «A, vi ste Flaschberger. Saj ste že popolnoma v Zinkovih stopah. Če izstopite iz organizacije, postanete lahko postajni sluga, drugače ostanete v Ljubljani».

In sedaj je tudi sodruga Zink nenadoma prestavljen v Wolfsberg. On je bil tukaj eden najprirednejših delavcev za proletarsko stvar in pod njegovim vodstvom se je povzpela podružnica na sedanjo višavo. Tudi pri zadnjih občinskih volitvah je bil zelo delaven in velik del zasluge za to zmago pripada njemu. Vse to je mogotcem na državni železnici tra v peti in maščujejo se s tem, da je sedaj prestavljen ter mora iti s svojo številno družino v tujino. Mi in z nami ljubljanski sodrugi mu pa dajemo iskren pozdrav na pot. Odgovor brutalnosti kapitalistiških mogočnejev bode z naše strani neumorno organizacijsko delo in agitacija za našo skupno stvar. Proske naj nikar ne misli, da zaustavi naš razvoj, pa če se bolj prestavlja naše sodruge. Živi se v Spodnji Šiški, živi se tudi drugod; pečen golobi pa na državni železnici itak nikomur ne letajo v usta.

Vipavsko, 1. avgusta.

Po vipavski dolini grade zdaj pridno železniško progo. Ljudstvo se je nasploh veselilo železnice, delavci pa za služka. Toda redko se izpolnijo želje, zlasti pa bednemu ljudstvu. Za železnico je poleg države prispevala tudi dežela, in obilo tudi mnoge občine po dolini. Vse delo sta potem prevzela Dunajčana Klemencziewicz in Demuth, ki bodeta menda tudi ves dobiček potisnila v svoje prostorne žepa.

Komisija za odkup zemljišča je skrbno delovala za dunajsko podjetnika in cenila svet tako nizko, kakor bi ga pa nihče drugi ne mogel kupiti. Prizadeti

posestniki godrnjajo in se jeze, a niti sami niti njih predstojniki, župani, se niso znali pravočasno pritožiti, da ni se bilo prav uredilo stvari. Tudi se poskrbi se za odtok vode od proge it.d. Sploh se obnašata podjetnika, kakor da je sedaj vsa Vipavska njuna. Najlepa je pa še ta, da onega nizkega odkupila za zemljišče še sedaj, po več mesecih, ne izplačati ubogim kmetom.

Kako pa se godi delavcem, je tudi že odveč. Delavci, ki so domačini, ali pa tudi iz drugih dežel in krajev, ter večinoma neizobraženi reveži, delajo od 5 ure zjutraj do 7. ure zvečer za dnevno 70, 80 krajcarjev, v najboljših sila redkih slučajih za 1:20 for., pod strogim nadzorstvom delovodij in drugih priganjatev. Izprva se je slepilo delavce, da delajo na akord. Ko so ti reveži čez več časa upali na boljše plačilo za tako naporno delo, so dobili vseeno le okrog 90 krajcarjev na dan. Nezaslišano je, da morajo delavci delati cel mesec in potem jim podjetnik še le določi in izplača dnino. Med tem časom jim da le par krajcarjev za suhi kruh. Pravijo, da tako dobi podjetnik ne aj obresti od delavčevega denarja, ležnega v hranilnici.

Podjetnikov sin, husarski častnik in lep fantek, pa kroži okrog delavcev, se skriva za grmovjem, da potem kakor jastrebi prikiči nad tega ali onega delavca, ki po njegovi misli noče pustiti duše pri delu. Ta o in še drugače se izrablja ubožega delavca po 14 ur na dan kakor črno živino in ni ga, ki bi povzdignil glas za to ubogo paro.

V ponedeljek, 29. julija, je bilo v oddelku Kamnje-Brje odpuščenih nad 40 delavcev, češ da jih ne rabijo več, ker manjkajo delovodje (kapoti). Tem ubogim odpuščenim delavcem pa z odpuvedjo niso odplačali zaslužka, temveč so jim naročili, naj pridejo še le v četrtek, t. j. 1. t. m. po plačilo. Ti odpuščenci so od raznih krajev in strani, pa morajo sedaj za svoj zaslužek čakati brez dela na milost gospodarjevo.

Tem in enakim «rivicam» so se delavci že ponovno uprli in začeli nekaj strajk, toda s par krajcarji povisoka, z odpuščenjem nekaterih «vročejših» in z drugim pritiskom je pravzaprav vedno le podjetnik zmagal.

Tako se povsod godi nezavednemu in neorganizovanemu ljudstvu.

Zagorje ob Savi, meseca julija.

Leto dni je preteklo, odkar smo bili zagorski kamnolomci prisiljeni, oglašiti se v «Rdečem Praporu» zaradi nekega gospoda, ki je s svojim brutalnim postopanjem razburjal vse delavce. Sedaj pa nas sili na to žopet neki gosp. Kolbaj, ki misli, da postane enkrat velika glavica v Zagorju. Ta prijatelj delavcev bi najraje videl, da bi ramparji in kamnolomci zagorskega premogokopa podjetni družbi zastoj delali. Navadil se je tako, da noče delavcem nič več pisati šhtov; že dva meseca ima malo kateri delavec zapisane vse šhte. Ta gospod sili delavce tudi ob nedeljah, da morajo delati, zapisovati pa noče tega dela. Čudno je, da mož, ki hodi tako pridno v cerkev, ne pozna v nebo upijotega greha, da se ne sme delavcem tritati zaslužene plače. Še druge lepe navade ima ta gospod. Dne 19. julija je čital delavce za deset minut pred šesto uro. Seveda delavci takrat še niso bili skupaj, in vsakemu, ki se ni bil navzoč, je odtrgal četrtdnino. Ko je njegov zvesti paznik Baron delavcem povedal, da nimajo celodnine, jih je to seveda razkačilo, radi bi pa tudi poznali človeka, ki bi roko lizal tistemu, ki mu na ta način zaslužek trga. Ljudje so v svoji jezi rekli: «Ako nimamo plače, pa pojdemo domov in pridemo ob deveti, kadar nam plača tebe». Res jih je nekaj odšlo, zato pa jim je bilo odtrgano takoj po pol šhta. Mi ne svetujemo temu gospodu ničesar drugega, kakor naj se poboljša, kajti če misli, da bodo delavci dolgo prenašali misli, da bodo delavci dolgo prenašali tako brutalnost, se zelo moti. Tukaj nima opraviti z nemo živino, ampak z ljudmi, ki izvršujejo svojo dolžnost, ki se pa zato ne marajo pustiti brutalizirati kakor sužnji in bodo našli sredstva, da se omeji tudi napuh gosp. Kolbajna.

Zidani most, 5. avgusta.

Te dni se je zgodila na tukajšnjem kolodvoru velika nesreča. Neki tovorni vlak je zadel med vožnjo v prazno lokomotivo, pri čemur so se štirje vozovi razbili. Ali nesreča je mnogo večja, ker sta tudi dva človeka ponesrecila, in sicer sprevednik Winder in zapisovalec vozov Finz. Prvega so prepeljali v Maribor k njegovi družini, drugega pa v Ljubljano v bolnišnico. Ali revež je že med potom umrl. Na pogreb je odšlo več sodrugov iz Zidanega mostu, da so mu izkazali zadnjo čast. Nesreče na železnici se vedno množe, ali tam kjer bi morali, se za to prav malo zmenijo.

St. Peter na Krasu, 1. avgusta.

Marsikaj se pri južni železnici lahko najde, samo prijateljstva do delavcev in razumnega postopanja ni tukaj dobiti za groš. Morda ni nikjer vse tako šablonsko, kakor pri naših železnicih in sicer v prvi vrsti pri južni železnici. Služba skladiščnih delavcev je na naši postaji kakor povsod zelo težka, ali gospodi pri ravnanstvu je to morda neznano. Vsaj delajo vselej, kadar dobe kako pritožbo, dolge oblake, kakor da bi se jim povedalo najnovejšo novico. Človek bi mislil, da je naloga vsakega podjetja, skrbeti tudi za položaj svojih služabnikov, ter ga v prvi vrsti poznati. Ali pri južni železnici se ne najde prav nobene skrbi za uslužbence, poznanja njih položaja pa menda tudi ni nobena.

Dani meseca oktobra so naredili tukajšnji skladiščni delavci prošnjo za olajšanje svoje težavne službe. Posledica pa je, da je sedaj položaj še slabši, kakor prej. Lani, preden so naredili prošnjo, so delavci delali deset noči na mesec, sedaj pa imajo po petnajstkrat nočno službo. Prej sta delala dva delavca čez noč, sedaj pa morajo štirje živovati svoje spanje. Za čiščenje vozov sta bila prej dva stalna uslužbenca določena, sedaj pa morajo tudi to delo opravljati skladiščni delavci. Tako se izvaja na južni železnici socialna reforma.

Pri vsem tem preganja delavce, kdor jih le more. Posebno so odlikuje v tem asistent Gabriel, ki obljublja delavcem vedno kronce, kazni, kateri seveda delavci pri svoji izvršni plači prav lahko pozabijo, saj zaslužijo po celi dve kroni na dan. In ker je vse to pre malo, hodi oddelčni vodja premikalev Zure neprenehoma ščuvati uradnike.

Delavci delajo po njih rabu vsaki mesec, po sedem noči brezplačno; petnajst noči namreč delajo vsaki mesec, prosti so pa le vsak četrty dan po 12 ur, to je osem dni na mesec. Sedem noči delajo torej ne da bi imeli za nje nadomestnega počitka, in ne da bi bile zaračunane. Počasi pa so se delavci tega naveličali in južno železnico bi dobro stokrat, da bi naredila tukaj kak red.

Socijalni pregled

C. k. glavna tobacna tovarna v Ljubljani.

Pisec Linhart Karol.

III. Raznoterosti.

Nisem človek, ki bi pesimistično vse črno slikal; a prepričan sem, da sem v o mojih člankih o ljubljanski tobacni tovarni, kateri so toliko prahu provzročili in toliko nervoznosti zakrivil, mnogo izpustil in vse se prelepo risal. Kajti dan na dan se sliši posebno v zadnjih dneh med delavstvom pripovedi, katere morajo razburiti tudi najmirnejšo kri. Da, imamo Staats-Dienste mark ist etwas faul. So bili gg. uradniki zelo vznemirjeni, bog vedi zaradi kaj! Končno so oni vendar tudi samo sluge onega podjetja, katerega pravi škandalozni sistem sem kritiziral. A oni so se smatrali kot obtožence in so klicali: nas se napada po nedolžnem — medtem, ko jim živa duša niesar ni hotela. V Ljubljani cirkulirajo pravilnice, da bode pisec teh člankov obtožen in neka modra glavica me smatra za bedaka, ker sem se podpisal s polnim imenom, ne več pa, da sem to samo radi tega storil, da se ne bode radih resničnih člankov šikaniralo kaknega nedolžnega. Evo tožite me, gg. kritiki moje kritike! Nekateri teh uradnikov pa mislijo, da morajo pričeti radi teh člankov še bolj brezobzirno demon-

strirati svojo avtoriteto, nevedoč, da se delajo s tem deloma smešne, deloma pa še bolj kuriozno stvarstvo. Eden teh gg. uradnikov je g. Effenberger, znaneč čitateljev tega lista. Meni je ta gospod osebno popolnoma neznani, nisem imel še dvomljive časti, z njim občeati, a sedaj hočem to v tem zmislu storiti, da bodem zabeležil zadnjo njegovo junasko delo: ne iz sovraštva do ntega, kajti on mi je končno deveta briga, ampak kot dokaz, da ni g. Effenberger tak blagi angelček, za katerega ga hočejo njegovi kolegi narediti. Služi, a katerem imam govoriti, je stedeč.

Leta 1893 je vstopil v tovarno dela vec Jožef Oven. Služil je v teku 8 let najprvo v t. zv. «Allgemeine» potem v ekonomiji, v «Vorrichtung» in do sedaj v oddelku za izdelovanje tobaka za pošlanje. V tem groznem oddelku je izhajal mož celih 8 let in delal brez vsacega kaznovanja, brez vsake napake pošteno in solidno. Mož je zastužil pri tem neusmiljenem delu, katerega grozni sledovi se na njegovem trupu poznajo, gold 1:10 na dan. Sedaj je ves potrt, prišel je v leta in doma ima družino; ima troje otrok, ki so lačni, ki morajo imeti svoj vsakdanji kosček kruha. Pride pa g. Effenberger in — on je dobra duša, pravijo — hoče delavca poslati na drugo delo in sicer v mlin. Mož pravi, da pade v omedlevico, če stopi v mlin; njegovi živel so že tako razbiti, da ne morejo več tako intenzivnega smradu prenašati, njegova moč je pri hudici; mož ima itak težko delo, ko mora hoditi na termometer gledat v zimski rožgratega tobaka; — mesto da bi se mu malo poboljšalo grozno trpljenje, vrže se pa nesrečneža v še težje delo! Potem se govori o humaniteti in človečnosti — in klica, da se zgodi uradnikom rivica, če se na pram takemu postopanju apelira na javnost. Omenjeni delavec je še k namestniku sedaj na «Sommerfrische» se nahajajočega direktorja. In ta mu je dejal: Dobro, če ne morete opravljati tega dela, pa pojdite žopet v «Allgemeine». In tako mora biti delavec, ki je 8 let prodajal svoje moči erariju, na konec teh 8 let, ko je na pol mrt, na istem stalistu, kakor pri svojem vstopu! Kaj pravite, g. Effenberger? Mož ima pri tem zaslužek 95 kr.; to se pravi, vsak dan 15 kr. izgube; preje je komaj izhajal, vsaki hip mora pričakovati, da ga vrže bolezen, katero si je v službi pridobil na posteljo! In sedaj se mu odtrga še od tega prvavo zasluženega denarja 95 kr. na teden! Ali je to tista Vaša človekoljubnost, gg. predstojniki?

Delavec seveda ne vé, kaj bi storil. V mlinu ne more delati, kajti drugače ga odnesejo v par tednih k Sv. Krištofu. V «Allgemeine» pa ima jako občutljivo škodo! In če mu ni prav — bene, potem naj gre kamor hoče; sedaj je tako postal stara masina.

Omeniti pa hočem danes tudi še neki drugi slučaj. In ta slučaj, gospod Debeljak, se tiče Vas! Za svoj svet je ta gospod sicer precej enak navadnim in zato omenim, da opravlja g. Debeljak v tobacni tovarni službo profesor-nista in igra namestnika delovodje za ključavničarje. Privatno veselje tega človeka je, da hodi po pristih okrog delavcev in potem vse, kar opazi, obesa na nos svojim gospodom. A v našem slučaju se je gospod, ki igra vlogo birača, malo opeknil in le treznosti in pameti dotičnega delavca se ima zahvaliti, da se ni še bolj opeknil. G. Debeljak je namreč zadnje nesel g. uradniku na nos, da se pritožujejo različni delavke čez nekega ključarja, da čita ta časopise v službi it.d. In dotični na ta način denuncirani ključavničar je dobil kot kazen — 3 dni odpusta! Končno pa se je izkazalo, da so bile vse tožbe g. Debeljaka izmišljene — morda se je gospodu sanjalo. Delavci so nasprotno pričale, da so jako zadovoljni z obtožencem in zadnji niti v rokah ni imel časopisa, temveč samo neko razglednico! Pred takimi ljudmi, ki so sami iz delavskih vrst in ki hočejo dokumentirati svoj talent za denunciranje, naj se vsakdo varuje in naj jih spoštuje, kakor dolikuje!

Danes sem nanosil več materijala bene, gg. tožitelji, tožitelj! Veliko groja

je, se v tovari in dolgo bode treba delati, da se porabi ta hlev. Angiazev, A končno bo šlo naprej — sam vrag ne more zatreti napredne misli. Torej — allons, le naprej!

Strajk v Nabrežini se ni končal, toda kolikor se da soditi, ne bode več dolgo trajal. Iz zornih disciplin in solidarnosti delavcev je menda že odprla očingospodarjem in njih pivovna osabnost je izginila. Na zadnjih sejah so že začeli popuščati, kar dokazuje, da je bil nekdanji njihov izgovor, češ, da nemo-rejo približati niti za krajcar, popolnoma pihel. V torek je bila konferenca s kamnolomci, ki so stali sledeče zahtevani v 4 kategorijah:

- Plašo naj se uredi po treh kategorijah, in sicer:
- a) v kamnolomu: 1. kategorija K. 480, 2. kat. K. 460, 3. kat. K. 440.
 - b) na dnevu: 1. Kategorija K. 360; 2. kat. K. 340, 3. kat. K. 320.

Akordno delo naj se odpravi. Delavni čas naj iznaša v zimskem polletju 8, v letnem 9 ur na dan in sicer tako, da odpade pol leta po 2 ure, drugega pol leta po 1 uro za počitek. Delo naj pričene po leti ob 7. uri po zimi ob 8. jutraj.

Na te zahteve, o katerih delodajalci začetkom niso hoteli ničesar slišati, so odgovorili v torek s sledečimi predlogi:

1. Delavci se razdelijo v štiri kategorije.
2. Plašo se uredi na sledeči način:

- a) v kamnolomu: 1. kategorija 4 K. 20 vin, 2. kat. 3 K. 20 vin, 3. kat. 3 K. 20 vin, 4. kat. 3 K. 20 vin.
- b) na dnevu: 1. kategorija 3 K. 40 vin, 2. kat. 3 K. 20 vin, 3. kat. 3 K. 20 vin, 4. kat. 3 K. 20 vin.

V zimskem polletju, t. j. od 1. novembra do 1. aprila se zniža plača pri vseh kategorijah za 20 vinarjev na dan, izvzemli tiste delavce, ki imajo samo 2 K. 40 vin.

3. Akordno delo se odpravi.

4. Delodajalci so pripravljene priznati razsodišče, v katero voli odbor delodajalcev 4, in ravno tako odbor delojemalcev 4 ude, za vse slučaje prepira med podjetniki in delavci.

Proti tem ponudbam zahtevajo delavci, ki sprejmejo odpravo, a orda in razdelitev v 4 kategorije, sledeče plače:

- a) v kamnolomu: 1. kategorija 4 K. 40 vin, 2. kat. 4 K. 20 vin, 3. kat. 4 K. 20 vin, 4. kat. 4 K. 20 vin.
- b) na dnevu: 1. kategorija 3 K. 60 vin, 2. kat. 3 K. 40 vin, 3. kat. 3 K. 20 vin, 4. kat. 3 K. 20 vin.

S tem so delavci dokazali, da niso trmoglavci, ker so od svojih prvotnih zahtev dosti popustili. Kar sedaj zahtevajo, je z ozirom na težko in nevarno delo in pa z ozirom na uprav veliko mestno draginjo v Nabrežini, res že minimum. Menda bodo delodajalci to izpoznali in privolili se tisto malenkost, da se konča ta strajk, katerega daljše trajanje jim gotovo ni v korist.

Danes v sredo imajo delodajalci konferenco s klesarji. Upati je, da bodo tudi tukaj bolj razumno postopali, kakor v začetku, saj so morali izpoznati, da sloge in odporne moči organizovanih delavcev ne morejo zlomiti in da so delavci dovolj čvrsto organizirani, da tudi drugod ni najti stavkocazov.

Nabrežina (trzej) 11. avgusta. Podjetniki so preklicali vse obljube. Strajk traja dalje.

SHODI.

Trst. V petek, 2. avgusta je bil železničarski shod v postojniški jami v ulici Tivarnella. Predsednik je bil sodr. Jernejčič. Poročal je sodr. Kristan o položaju železniških delavcev na južni postaji v Trstu. Odkar je lanjski strajk tem delavcem prinesel nekaj približanja, se neki gospodje na južni železnici nikakor ne morejo pomiriti, temveč od časa do časa iztegujejo polceve roge, da bi izkusili, koliko moči in odpora ima se organizacija. Poročevalce je omenil neke slu-

čaje, o katere jih je deloma že naš list poročal in poslabno je osvetlil slučaj delavca Novaka, ki je bil najprej popolnoma odpuščen, potem pa kaznovan z izgubo akordne premije na nedoločen čas, ker ni hotel s svojo dolgo nogo prevzeti službe pri železnici. V tem oziru so delavci sklenili, odposlati protest generalni direkciji, katerega imajo v imenu delavstva podpisati vsi zaupni moči. Govornik je nadalje kritiziral sistem policijskega nadzorovanja v skladiščih in pozval delavce, naj o stanju stvari svoji lastni organizaciji ne ločijo s tem, da so upisani, ampak naj se tudi bolj živo zanimajo za njeno življenje in delovanje; posebno je opozarjal na obisk novih društvenih prostorov, v katerih bodo našli gotovo več prijetnega, kakor v raznih žganjarijah, brez katerih nekateri še ne morejo živeti.

Sodr. Kopač je potem govoril o varovanju za starost in o stabiliziranju. Sedanja pavada južne železnice, da daje prav starim delavcem neko miloščino, ne zadostuje v nobenem oziru. Za starega delavca je to sila ponižujoče, ako mora biti odvisen od beraškega darila, ko je vendar v dolgih letih trdega dela pomagal železnici premoženje toliko povečati, da bi imel iz obresti tega bogastva pravico na dobro pokojnino. Železnica sedaj sploh ni vezana na to, da bi delavcu kaj dala. Generalna direkcija je sicer rekla, da bode ostarelemu delavcu vselej dala 60 odstotkov, ali če to res namerava, tedaj naj zagotovi pokojnino. Kar se delavcu sedaj daje, pa tudi ni zadostno, ker se ne računa »gnadenpejona« od celoga delavčevega zasluga in če je delavec ponesrečen, da dobi kakor rento, tedaj mu južna železnica sploh ne da ničesar. Treba je torej odločno nastopiti za to, da se uredi vprašanje pokojnine in stabiliziranja. Doslej pa se bode to samo z močno organizacijo, ki mora obsegi vse proge železnice. Govornik predlaga, naj shod povabi centralo organizacije, da razvije v tem smislu agitacijo po celi železnici. Delavcem pa je priporočal, naj se čvrsto odločijo svoje lastne organizacije, ker nihče ne bode pomagal, ako si sami ne bodo pomagali. S frazami o narodnosti in o veri se ničesar ne doseže in pretepi radi prepevanja »lepe naše domovine« in »Patrie de Rossetti« dokazujejo samo nezavednost in nizko kulturno stopnjo tistih, ki se pretepajo.

Po kratkih opazkah sodruga Kristana in Konenika je shod sprejel resolucijo za centralo, da se razvije agitacija radi provizioniranja in stabilizacije po celi progi ter je predsednik zaključil shod.

Trst-Sv. Andrej. V soboto večer je bil v gostilni »Ai Campi Elisii« shod državnih železničarjev, na katerem je poročal sodrug Kristan o sedanjih razmerah na državnih železnici in o organizaciji. Poročal je v slovenskem in nemškem jeziku, sodr. Panek pa v italijanskem.

Lupoglava v Istri. V nedeljo, 4. avgusta popoldne je bil tukaj javen shod, katerega se je udeležilo nad 200 ljudi, med njimi dosti takih, ki so prišli po 2 in 3 ure daleč. Na shodu je govoril v hrvaškem jeziku sodrug Kristan o položaju delavskega ljudstva in o organizaciji kot edinem sredstvu za zboljšanje položaja. Delavci so z velikim zanimanjem poslušali in s čestitim odobravanjem so pokazali, da soglašajo popolnoma. V italijanskem jeziku je govoril sodrug Panek. Oba govornika sta opozarjala tudi potrebo mednarodnega združenja delavskega ljudstva. Naenkrat je bilo opaziti, kako stače nekofante ozadju od moza do moza, da bi ljudi naščevali. Pokazalo se je, da je bilo to občinski pisar iz Boljuna, neki Videti, ki je sicer bahato zatrdil, da je proučilo socializma, pa je pokazal, da vé o njem ravno toliko, kakor kak mestni otrok, ki je »platno« prodaja. Gospodku ni bilo vse, da zahtevajo italijanski socialisti za svoj narod italijansko vseučilišče, ako se mu je povedalo, da zahtevajo slovaški socialisti istotako slovaške šole za svoje ljudstvo, je navzven zaklical, da o tem ničesar ne vé. Upal je menda, da se mu bode posrečilo napraviti zgago, a kmalu je izpoznal, da je zanj najboljše, ako pobere šila in kopita, pa se je izgubil in je pozneje pokazoval svojo »korajžo« pri pivu v bližnji gostilni. Neki njegov pajdaš je pokazal, da mu je v učenosti popolnoma enak s tem,

da se je zadržal: »Socialisti bi radi imeli mnogo denarja, pa nič ne bi delali«. Tudi njemu se je povedalo resnica, a konje predsednik povabil nasprotnike, naj se oglase za besedo, ni bilo nikogar od teh imenitnih gospode več tu. Menda sta oba izpoznala, da nista tista velikana, ki bodeda s Samsonovo močjo zaprečila socializmu vhod v Istro. Delavski ljudstvo se je komičnemu nastopu teh junakov samo smejala. Dami se tudi v tej tužni deželici.

Pazin. V nedeljo sta na tukašnjem shodu po § 2 govorila sodruga Panek in Kristan iz Trsta. Shod je bil dobro obiskan in govora sta naredila izvrsten utis.

POSLANO.

Ker se je po Idriji in Spodnji Idriji splošno raznesla obrekovalna govorica, češ, da sem jaz kot bivši skladiščnik občenega konzumnega društva pristopil iz nekakih tajnih vzrokov ali iz osebnih koristi katoliški gospodarski zdruški; ker to govorico zlasti klerikalna stran izrablja v svoje politične namene; ker se nadalje pri tej priliki blati občno konsumno društvo in mene na nečuden način, imenujem vse tiste, ki trosijo in pogrevajo take laži o moji osebi, navadne obrekovalce. Klerikalno stranko in njeno moralo, ki se poslužuje moje osebe ob priliki izstopa iz službe, za svojo agitacijo z namenom, da bi škodovala občenemu konsumnemu društvu, morem samo pomilovati.

Izjavljam, da nikdar ne bodem zatajil svojega prepričanja, da bi postal član katere koli katoliške organizacije, da pa ostanem vedno zvesti pristaš socialno demokratične stranke in tudi član konsumnega društva.

V Idriji dne 7. avgusta.

Anton Kogej.

**) Za objavo pod to rubriko uredništvo ni odgovorno.*

DRUŠTVENE VESTI.

Tajništvo strokovne komisije za Kranjsko v Ljubljani uraduje vsako sredo od 6. do 7. ure zvečer in vsako nedeljo od 11. do 12. ure dopoldne v Vegovih ulicah šte. 9, na levo, prizemno; tam daje pojasnila v vseh delavskih strokovnih in drugih zadevah.

Za štrajkujoče v Nabrežini. Železničarji in razni sodrugi v Trstu K. 40 — Železničarji v Nabrežini 11 K. 80 vin — V kavarni nabrežinske postaje 4 K. 66 vin — Jacob Pirjavec 5 K — Klesarji v Trstu 34 K. 48 vin — Na nabrežinski postaji nabrano 2 K. 30 vin — J. Tance 10 K — Jos. Suben 5 K — Evg. Farot 1 K — J. Pertot 10 K — F. Gruden 20 K — Ana Marušič 40 K — Goriški organizovani delavci 50 K — Železničarji Sv. Andrej 6 K — Skupaj 520 K. 28 vin.

Listneca upravnništva.

Izkaz tiskovnega sklada sledi v prihodnji številki.

Občno konsumno društvo v Zagorju

(vpisana zadruga z omejenim poročstvom) naznanja svojim udom, da se vsi

redni občni zbor

dne 25. avgusta ob 2 uri popoldne v gostilni gospoda Josipa Roharja v Dolnji vasi št. 51.

Dnevni red:

1. Citanje zapisnika.
 2. Računsko poročilo od 1. januarja do 31. junija 1901.
 3. Poročilo nadzorništvu.
 4. Sklepanje o čistem dobičku.
 5. Volitev predstojništva in treh nadzornikov.
 6. Regulacija plače skladiščnikov.
 7. Predlogi in interpelacije.
- Za občno kons. društvo v Zagorju nadzorništvu:
- Matevž Jevnikar Jaka Zajko
zapisnikar načelnik.

Lastnik lista: Panek Alojz.
Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopač Josip
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

DELAVEC RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina inasa: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin. Reklamacije so postopne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in kopiji, ter upravnistvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Caserma 11. I.

Sodrugji in sodruginje!

V smislu organizacijskih določb naše stranke sklicujemo s tem

skupni strankarski zbor avstrijske socialne demokracije

na nedeljo, dne 29. septembra 1901.

Skupni strankarski zbor se bode vršil na Dunaju in bode trajal do 2. eventualno 3. oktobra.

Ne da bi ovirali končno določbo po strankarskem zboru, predlagamo sledeči provizorični dnevni red:

1. Konstituiranje strankarskega zbora:
- a) Volitev predsedništva;
- b) Določitev opravilnika in dnevnega reda;
- c) Volitev odbora za pregled mandatorov.
2. Poročilo skupnega strankarskega zastopa;
3. Poročilo o parlamentarnem delovanju;
4. Organizacija skupne stranke;
5. Revizija strankarskega programa;
6. Trgovinski ugovori in interesi delavcev v Avstriji;
7. Zavarovanje za starost in onemoglost ter preskrba udov in sirot;
8. Eventualnosti.

Zbor se bode vršil kakor vsi dosedanj zbori v obliki shoda, omejenega na povabljene goste (§ 2. zborovalnega zakona).

Vabila bodo udeležnikom pravočasno dostavljena.

Predloge za strankarski zbor naj se pošlje pred 1. septembrom tajništvu skupne stranke, Dunaj 11., Mariahilferstrasse 89 a, da morejo biti pravočasno tiskani.

Za skupni izvrševalni odbor:

Tajniki:
Ignjat Daszynski, Ferdinand Skaret, Karel Vanek.

Pri tej priložnosti opominjamo sodruge na določbe organizacijskega statuta glede zastopa na skupnem strankarskem zboru.

Vsaki volilni okraj ima pravico, poslati po dva delegata, kjer pa so organizirane žene, tudi po eno delegatko na strankarski zbor. V volilnih okrajih, ki so narodno mešani, ima vsaka jezi-

Listek.

Mala Manica.

Spisal K. Linhart.

Mala Manica ima raztrgan predpasnik, a kite si je lepo splešda in jih namazala da se svetijo v svoji črni lepoti. Umazano srajco ima, a na mezinou se ji svetijo zlat prstan za oči groš. Manica je lačna, a srečno se smeje solnčnim žarkom, ki padajo iz belih, kakor pajčolan tenkih oblakov dol.

Ti tenki, fini oblaki... Manica jih ljubi. Ona ljubi vse, kar je črno, megleno, temno kakor pajčolan. Oh, če bi bila vendar ona tista gospa, ki gre po nosem tam mimo, oblečena v črn krep in črna čez obraz tenak pajčolan s črnimi zvezdicami. Če bi bila vsaj za en dan, vsaj za eno uro, ona mlada dekle s tem norjavimi kitami s svetlo, pomladno obliko iz same fine avile...

Te neumne, otročje misli...

In vendar, — Manica vzdihne prav za-

kovna skupina pravico, poslati po dva delegata. Organiziranim industrijskim skupinam vsakega jezika je zavarovano pravo do enega delegata. Člani izvrševalnih odborov vseh narodnih skupin ter socialno demokratični poslanci imajo na strankarskem zboru glas in sedež.

Uredništvo in upravnistvo «Rdečega Prapora» se nahaja od 24. t. m. dalje v ulici Boschetto, šte. 3, 1. nadstropje.

Za dopise, zadostuje naslov: Uredništvo «Rdečega Prapora», Trst; za denarne posiljave, reklamacije i. t. d. pa: Upravnistvo «Rdečega Prapora», Trst.

Vsem udom splošnega strokovnega in pravovarstvenega društva, podružnica Trst!

Društveni prostori se nahajajo od 24. t. m. dalje v ulici Boschetto šte. 3, 1. nadstropje. Društvena pisarna se nahaja desno od vhoda. Udom je na razpolago velika skupna čitalnica ter dvorana za konverzacijo. Vse ude vabimo, naj pridno obiskujejo skupne društvene prostore.

O prostituciji.

Piše Ada Kristina.

Danes ve že vsak bedak, kako nastane ogromna večina zakonov in v čem obstoji «svetost» takih zvez. Ako tudi sanjari deklica, dokler je še «Backfisch» o svojem bodočem možu in o zakonu po vzoru svojih priljubljenih romanskih junakov — kadar se ji približa resno življenje, ji pokaže, da sedaj niso časi, v katerih bi osebne prednosti mogle utemeljiti njeno srečo. V kratkem izve, da mora njeno vrednost tudi zvenetajati denar, popolniti. To ne more biti drugače v današnjem družabnem redu. Za utemeljitev in vzdržanje lastnega gospodarstva je treba denarja in zopet denarja. Sedanje razmere so take, da mnogi, ki imajo v drugih rečeh se precej dobrih nadel, v tem obziru vendarle store, na kar jih okolščine prisilijo. Ne govorim namreč o posameznih razuzdanih osebah, temveč o ogromni večini. Mnogi si še niso zavedni, da bi morali biti drugače in še manj jih je, ki vedo, da bi bilo lahko drugače. Veliko jih je sicer,

lostno... če bi bila vsaj za eno minuto. Ali pa, če bi se smela peljati enkrat v tistem lepem vozu z dvema črnima konjima, če bi se peljala skozi mesto po glavnem trgu in ljudje bi se ozirali nanjo z odprtimi ustmi in ona se hahaha... Manica pokaže smehljaje se jeziček.

Mala Manica ima raztrgan predpasnik in umazano srajco. Sedemnajst let je stara. Njen prvi ljubček je prišel lani, lineh je fine, rujave brke, jasne oči in rada mu je gledala v te jasne oči. Bil je študent in ko je odšel na univerzo, je odšel za vedno... Manica ni nič vedela, kako je to prišlo. In vprašati tudi ni mogla nikogar in potem je pozabila. Pozabila je vse, prav vse je pozabila in jokati ni znala več.

Nad svojo posteljo pa je obesila malo, umazano Madono in kadar ji je tožila in jo prosila, so se svetile blažene oči in dobro je videla, kako Madona raste in raste in postaja večja in svetlejša. In žarki padajo iz lepih, svetlih oči in grejejo srce Manice. In angeli pojo in Ma-

nicajo nad zlom sedanjih časov, a ne vidijo korenine tega zla in zato tudi vse, kar bi morda radi storili v zboljšanje tega, ne zadostuje. Mnogo jih je («Primorski list» i. d.), ki govore in pišejo o prostituciji in o zakonu, a ne vedo — ali morejo vedeti — da je tudi ona žena prostitutka, ki se združuje z možem, ne vsled ljubezni, temveč iz drugih kakršnih koli uzrokov in ravno tako tudi mož, ki se za njeno doto «proda» in če tudi da sveta cerkev temu vse svoje blagoslove. Da se to vsaki dan toliko in tolikokrat zgodi, je sicer žalostno, a resnica je. In pred vsem se moramo resnice držati!

Da pridemo do tega, kar nam je v tej stvari storiti ne zadostuje samo dobra volja. Naučiti se moramo gledati resnici v obraz, preden poducujemo druge. Potem pa treba vse povedati, ničesar zamlčati ali pa olepšati.

Oglejmo si najprej današnje navadne zakone. Pri poroki se vpraša nevesto, ali se «prostovoljno» veže. A kakšna je večnoma ta prosta volja? Ako upli vajo stariši in okolščine — kakršne koli — na dekle in jo prisilijo, da vzame moža, ki ga v drugih okolčinah nikdar ne bi marala, ali je to prosta volja? Resnica je, da se prisiljeno in brez ljubezni veže; to je, da se prostituira, a odgovoriti mora na omenjeno vprašanje: «Da, prostovoljno!» (Družba, v kateri cvete taka hinavščina, ne more biti dobra, podlaga tej družbi ne more biti prava, to izpoveda lahko vsaki s svojo lastno pametjo). In če se tudi resnoba prostovoljno zveže, enemu delu je pa vedno na imenu, kajti dandanes je činek res se nekaj drugemu na denarju ali družini dobičkih ležeče. sveta cerkev jima ne more pogledati v srce, pa jima da božji blagoslov. Ako je pa to tista «svetost» in «čistost», na katero se sklicujejo vneti branitelji nerazdružljivega zakona, tedaj smemo ne da bi nas pekla vesti občudovati in zavidati tene, ki se zvežejo iz čiste ljubezni in živijo v idealni zvezi, bodisi z dovoljenjem drugih oseb, ali pa brez njega.

In še nekaj. Med onimi, ki zahajajo v sramotne hiše, in na druga poststranska pota, jih ni malo oženjenih — in še takih velikih gospodov, ki se drugod postavljajo kot stebri javnega

dona jo vzdigne in pritisne na srce in to je njena Mati, njena davno umrla Mati... Manice drugi ljubimec je odšel kakor prvi. Imel je plavaj, nadožljive oči, a ona mu ni znala reči ničesar, ako ravno je slutila, da bode zopet tako prišlo — tako grozno! In ko je odšel, je sama gledala z velikimi očmi za njim in ko je izginil, je izginil njen up. Manica je znala zopet pozabiti na tona, ga je ljubila, molila, ga je in svoje Madono tišče dni nitiv pogledala ni. naložila zrak, onemela, on

Ko je odšel tretji ljubček, je zopet gledala za njim z velikimi začudenimi očmi. Ničesar se ni upala vprašati in ko ni več slišala njegovega koraka, je poobleklela pred Madono in nežno dejala: Ljuba Mati, odpusti mi, da sem Te pozabila... imam Te rada in molilabo in Te bi imela ljuba. Masij odpusti mi... zveza sta

Potem je slak mizi in zaspano pogledala, kaj je pustil njena tretji ljubček in nasmehnila se je in vzela denar in si kupila kruha in si pogledala na prst

Dà, dà... naša Manica ima umazano

po zobeh. Včasih so trdili, da jim je politični ideal "narodna avtonomija". Če je to res, tedaj moramo vprašati, kaj vruga imajo vedno opraviti z domovino, ki je direktno zanikanje pojma o narodnem edinstvu. Ako bi bili moji starši ob času mojega poroda slučajno bivali na Kitajskem, tedaj bi bilo Kitajsko moja domovina. A vzgojili so me slovensko in postal sem Slovenec. Kaj je torej zame merodajno? Moja domovina ali moja narodnost? Ali sem Kitajski dolžan ljubezni in spoštovanja? Po naših "Ed" bi moral pravzaprav bokserjem pomagati, kadar požigajo evropske bivališča in more katoliške misijonarje. Vemo, da "Edinost" tega ne misli, a njen greh tiči ravno v tem, da ne misli; vse misljenje se mora v narodnjaskem taboru podložiti nekemu nejasnemu čustvovanju, in zato je vsa njih politika vseskozi nerealna.

Na infamije o delavskih "flikah" nam ni potrebno odgovarjati. "Edinost", katero imajo njeni lastni sodrušniki za "Mädchen für Alles", vé dobro, da delavec, če se hočejo bojevati za svoje pravice, ne morejo potrikati pri kakem Gorjapu in Kalistru, da bi dobili sredstev za svoj boj, temveč morajo posegati v lastne žepe. Zato pa morejo biti tudi na vse, kar dosežejo ponosni, kajti vedno lahko pravijo: "To smo storili z lastno močjo." In če bi bilo drugače, bi bilo žalostno za delavce.

Zaduja "Slovenka", ki se je tako znesla nad nami in zatrdila, da ne bode prosila socialnih demokratov pomoči v boju zoper prostitucijo, objavlja v isti številki izvrsten članek — socialnega demokrata, našega sodruga Abditusa. Kakor lahko posnamemo iz začetka nekega prejšnjega članka istega avtorja, ga je uredništvo "Slovenke" naprosilo, naj ji piše o ženskem problemu, kateremu je menda pristevati tudi prostitucija. Koliko je torej vredna osebnost "Slovenke"? — Ni nam treba omenjati, da je članek sodruga Abditusa napisan popolnoma v našem duhu. Če se potem čita, kar piše "Slovenka", sama o ženskem vprašanju, se mora človek vendar prijeti za glavo. Da bi znali vsaj čitati, kar sami tiskajo! Sodruga Abditus je lepo pokazal, kakšna razlika je v sedanji družbi ne le med ženo in mozem, temveč tudi med meščansko ženo in proletarsko ženo; in iz tega je zaključil, da treba ženam, ki morajo same skrbeti za svoj kruh, lastnih organizacij, da pa splošna ženska društva, v katerih naj bi bile gospodujoče in zaslužnjene žene pomešane, ne morejo privedi do cilja. In v isti številki objavlja "Slovenka" pravila — splošnega slovenskega ženskega društva, ter jih toplo priporoča! Ali je mogoče verjeti zatajevanje samega sebe? Ali "Slovenka" tega gotovo ne bode priznala. Kajti pojde še enkrat s cepcem nad socialiste.

Strankarske vesti.

Vsem organizacijam in zaupnim mozem naj služi na znanje, da se nahaja izvrševalni odbor in tajništvo jugoslovanske socialne demokratične stranke od 24. avgusta naprej v ulici Bošchetto štov. 3 v I. nadstropju. Vse dopise za stranko naj se torej pošilja tja.

Vse organizacije in zaupne može, ki še niso poslali poročila za strankarski zbor, prosimo, naj store to nemudoma, ker mora tajništvo izdelati skupno poročilo.

Kakor je organizacijam in zaupnim mozem že naznanjeno, namerava skupna avstrijska socialna demokracija izvesti veliko akcijo za upeljavno zavarovanje za starost in onemoglost ter za prihranitev delavskih udov in sirot. Da se da tej akciji določen izraz, je bilo sklenjeno, poslati državniemu domu peticije iz vseh krajev države. Te peticije in podpisne pole bodo v kratkem izdane, in sicer jih dobe vse politične organizacije ter zaupni može od tajništva jugoslovanske socialne demokratične stranke, strokovne organizacije krajevnih društev pa od strojnizobrazovalna društva. Kadar bodo peticije podpisane, naj se jih povrne na tisto mesto, od koder so jih organizacije dobile.

Va sodruga in sodruginja prosimo, naj se danes poskrbe vse kar je potrebno, da

se nabere kolikor mogoče več podpisov za te velevažne peticije.

Vse organizacije prosimo, naj takoj poročajo uredništvu "Rdečega Prapora" o vseh shodih, ki bodo sklicani radi zavarovanja za starost in onemoglost.

Pisma z juga.

Pod tem naslovom objavlja zadnji "Eisenbahner", glasilo organizovanih železničarjev avstrijskih, članek, po katerem posnemamo sledeče:

Tudi kar je največje na svetu, ni tako veliko, da ne bi v gotovih okolištinah moglo postati manjše in gospod Guttman, mnogo znani ljubljanski postajni načelnik, ki se že dolgo časa sam sebi dozdeva ne navadno velik, ima trenutke, ko je krotkejši. Izza spomina vrednega protestnega shoda meseca sivečana t. l., ki je spravil vse duhove na južnem kolodvoru v Ljubljani v pravo revolucijo, je videti, kakor da je prišel ta sicer ne preveč skromni gospod do izpoznanja, da se tudi pečine lahko omajejo, in lahko se opazuje, da je v njegovem vedenju napram osebju nastopil preobrat. Zanimiv je slučaj, ki se je primeril pred kratkim, po katerem sodeč spoznava tudi Guttman, da bi mu bilo krvavo potreba nekoliko popularnosti med osebjem.

Slučaj, ki naj služi za primer, je sledeči: Pred kratkim je ponosni inšpektor srečal ubogo paro, žrtve izkoriščevalnega sistema južne železnice, ponesrečenega nekdanjega skladišnega delavca Jerneja Svetlina. Z nenavadno prijaznostjo je vprašal nesrečenega moža, kako se mu godi. Ali odgovora, ki ga je dobil, menda ni pričakoval, in v vseh jezuitičnih umetnostih izurjeni gospod ni mogel zatajiti svoje zadrege. Svetlin mu je namreč odgovoril z nasprotnim vprašanjem: Gospod inšpektor, kaj me mar poznate?

Trenutek je bil Guttman vsled tega nedolžnega odgovora osupnen; potem je odgovoril: "Saj sem Vas vendar vedno poznal!" Ali Svetlin je popolnoma mirno odgovoril, da to ni resnično. Gospod Guttman je pretrgal pogovor; bilo je, kakor da je par Svetlinovih stavkov obudilo v njem prav neprijetne spomine...

Svetlin je bil svoj čas skladišni delavec na ljubljanskem južnem kolodvoru pod vrhovnim zapovedništvom Guttmanovim. Dne 3. avgusta 1898 se je na delu prevzdignil in je prišel s kilo v bolnišnico, kjer so ga operirali. Ko je bil odpuščen iz bolnišnice, ga je Guttman poklical v pisarno, kjer mu je naznanil, da dobi od zavarovalnice proti nezgodam 5 for rente. Svetlin je odgovoril, da od tega ne more živeti in Guttman se je tu pokazal očlo vekoljuba. Obljubil je ponesrečencu lahko službo, ki mu ne bode delala težav, ki pa mu bode odvzela skrbi za življenje. Svetlin je bil s tem zadovoljen.

Strokovna zavarovalnica proti nezgodam je Svetlinu naznanila, da se mu dovoljuje za 48 dni njegove bolezn 31 for 68 kr., od česar se je kakor navadno odtrgalo bolniško podporo, tako da se mu je izplačalo od rente še 5 for 76 kr. Od 3. januarja, t. j. od tistega dne, ko je nastopil zopet službo, pa je odpadla vsa ta renta.

Svetlin je prišel torej na lahko službo. Ali že 3. januarja 1899 je postal žrtve nove, sedaj bolj resne nezgode. In da ga je ta doletela, ni pripisati samo praznemu slučaju. Preden je nastopil službo, je naznanil postajnemu načelniku, da ima kurjo slepoto in da vsled tega ni zmožen, opravljati ponoči kako službo. To je potrdil tudi tedanji železniški zdravnik dr. Hegler. Ali Guttman je očutil v tem nasprotovanju in tega ne more prenašati njegova gosposka narava. Naročil je torej višjemu priganjaču Marcu, da se Svetlin ne sme rabiti za vožnjo; sicer pa za lina ne sme rabiti za vožnjo; sicer pa za lina ne sme rabiti za vožnjo. Tako je bil vsako službo tudi po noči. Tako je bil Svetlin po noči določen na rampo in tu je prišel pod mašino. Težko ranjenega so prenesli v bolnišnico. Tu se je zgodilo, da ga je obiskal Guttman ter ga je tolažil s tem, da bode dobil polno penzijo. To je bilo zadnjikrat, da je imel Svetlin priložnost, govoriti s svojim postajnim načelnikom. Iskal je sicer večkrat priložnosti, predstaviti se inšpektorju, ali Guttman mu ni dal več te priložnosti, temveč je rekel, da ne pozna moža. Iz obljubljen polne penzije seveda ni bilo nič; od zavarovalnice proti nezgodam dobi 72 odstotno rento, t. j. 46 kron 93 vin na mesec, in s tem naj živi. Kako je prišlo, da se je Guttman naenkrat zopet spom-

nil ponesrečenca, ne bomo preiskovali. Da je to vsakakor zanimiv moment, ne bode menda nihče tajil.

Ali tudi druge reči so take, da se jim ne more zanikati neke zanimivosti. Pri neki razpravi pred ljubljanskim okrajnim sodiščem je izjavil Guttman, da ga puščajó kritike njegovega delovanja čisto hladnokrvnega. To pa menda vendar ni prav tako, kajti "Pisma z juga", ki se pečajo z njegovim delovanjem, so menda njegovo duševno ravnavago prav močno omajala. Drugače se ne bi moglo razumeti, čemu se toliko trudi, da bi izvedel za pisca teh dopisov, in da rabi pri tem detektivnem delu tudi sredstva, katera se je v odprtem boju vedno preziralo, npr. prostaska anonimna pisma. Guttman je prišel pri svojem iskanju na prav kriva pota, kar se mu seveda ni prvikrat primerilo, ali nas samih se stvar pravzaprav le malo tiče. Vendar se radi odzovemo želji nekega gospoda, ki se čuti z nekaterimi takimi pismi žaljenega in z njim vred svetujemo Guttmanu, naj si prihrani svoje napade izza grma, kajti ptič, ki se ga izpozna ne le po petju, temveč tudi po perju, je v tem slučaju že izpoznan.

Da Guttman ne bi mislil, da je kdo pripravljen, zbiti se, naj ga spomnimo na sledečo kratko historijo. Gre se za jako kritičen čas, namveč za dni velikega potresa v Ljubljani. Guttman je bil takrat postajni načelnik. Gospod se rad ponasa z zavedanjem svoje dolžnosti, ali koliko ima pravice do tega, se bode moglo še le tedaj presoditi, kadar se mu bode posrečilo, neizpodbitno dokazati, da ob času potresa, t. j. 14. aprila 1895 in slededih 24 ur ni zapustil južnega kolodvora v Ljubljani, ki je bil izročen njegovemu varstvu. Ljudje, ki imajo glede tega najbolje informacije, pravijo namreč prav za gotovo, da se Guttman v potresni noči od 1/2 12 do 1/2 4 ni videlo na kolodvoru in da je bil tudi drugi dan v spremstvu svojega zvestega adjutanta Sevnika dopoldne pa do večera na Gorenjskem. Na teh dejstvih ne izpremeni nič nasledujoči dež ordenov, niti časnikarski članki, ki so ga proslavljali, od katerih je neki zanimivi koncept še v gotovih rokah. Izvedenci pravijo, da je rokopis tistega koncepta kakor jajce jajcu podoben Guttmanovi pisavi.

Socijalni pregled.

Strajk v Nabrežini je stopil v novo fazo. Mali podjetniki so se stresli pred velikimi, pa so preklicali vse obljube. Sedaj hočejo dvanajst kategorij za kamnoseke in dvanajst za kamnolomce, akordno delo ohranjeno, po zmi odtrgan zaslužek za skrajšani delavni čas, tako da bi bili delavci ako bi sprejeli to ponudbo, se daj še na slabšem, kakor pred strajkom. Zato so tudi sklenili, vstrajati v stavki, dokler ne dosežejo pravične pogodbe. Delodajalci ki poznajo avstrijske zakone tako, kakor, bi prišli ravno s severnega pola, so dejali da bodo oddali vse delavske knjižice na občino, kjer jih bodo morali delavci vzeti. Seveda, če bode občina prevzela družbi ustregla, da bo shranila knjižice, pa ni če bodo delavci tako nemumni, da bodo šli na občino po knjižice, katerih niso nikdar oddali tja. V lepi slogi denuncirajo župnik, postajenačelnik in par podjetnikov socialistične govornike okrajnemu glavarstvu, pri čemur obrekujejo, da se vse kadi. Tajniki bolniške blagajne leta okrog po krašu in magovarja ljudi, naj gredo na delo. V bolniški blagajni se pa odbor gospodarijev še ne gane, v tem ko je odbor delavcev takoj odložil mandate.

Med delavci se je sedaj porodila misel, ustanoviti produktivno združbo, pa na svojo roko delati. Tedaj ostanejo kapitalisti lahko tmasti kolikor hočejo. Mali mojstri so itak slepi, pa ne vidijo, da jih rabijo Tönnies et compagnia samo za topnice svoje močnine.

Delavci tobačnih tovarn na Nemškem, zlasti v Nordhausenu in v okolici Berlina bijejo velik boj proti delodajalcem. Na Nemškem niso tobačne tovarne v državni režiji, temveč last privatnih podjetnikov. Da so plače boljše kot pri nas — se razume. Erar vedno najslabše plačuje. Nu, delavci tobačnih tovarn na Nemškem so organizovani v močnih strokovnih društvi. Pri nas seveda je organizacij tobačnih delavcev še malo, ali tudi pri nas se že dani. Upati je, da se enkrat razsvetli in postane dan.

(Dopis).

SHODI

3100

DELAVEC RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

Naročnina letna: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštne proste. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in fotokopiji, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski, za list je v ulici Caserma II. I.

Slovesna otvoritev

skupnih prostorov

tržanskega organizovanega delavstva

bode v nedeljo, 25. t. m. ob 12 uri opoldne v veliki dvorani

ulica Boschetto 3.

Ob 7 uri zvečer bode

komers z glazbo.

Vsi udje strokovnih organizacij so vabljeni, da dvignejo vstopnice pri odboru svojega društva.

Što vstopnico je dovoljen pristop tudi družinam udov.

Ortodoksna socijalna demokracija.

Kadar zmanjkajo nasprotnikom socijalne demokracije vse stare fraze, tedaj — si izkujejo novo. Taka nova fraza je, da je socijalna demokracija — ortodoksna, to se pravi pravoverna, pravoslavna. V istem smislu govore, da je dogmatična. Najrjasi pa se poslužujejo te fraze tisti, ki so na pol ali četrt prijatelji socijalne demokracije, ki pa vendar mislijo, da morajo stranki «radi lepšega» kaj prišiti. In ker ji ne vedo nič stvarnega očitati, se poslužijo fraze: Ortodoksna je. No, fraza ostane vedno fraza in ortodoksija, ki jo mečejo socijalni demokraciji v lice, ne bode stranke uničila, kakor je vse druge fraze niso.

Dobro bode pa vendar, da se s temi prijatelji enkrat porazgovorimo o tej ortodoksiji. Pravzaprav ne vemo, kaj bi bilo na besedi sami slabega; ako je socijalna demokracija ortodoksna, pravoverna, ako veruje, kar je prav, tedaj ne moremo razumeti, kaj bi se moglo temu ugovarjati. Ali proti nam se rabi to besedo v prenešenem smislu, češ, ortodoksija je nekaj okamnelega, nekaj, kar ne pripušča nobene kritike, nobene polemike, nobenega drugega mnenja, kakor n. pr. dela katoličanstvo. In da se nam ne bode očitalo zofistike, hočemo vzeti za podlago našega razmatranja ta prenešeni, ne pa prvotni pomen besede «ortodoksno». V tem zmislu imamo vsem cenjenim prijateljem in nasprotnikom povedati, da socijalna demokracija ni ortodoksna, temveč da se to govori iz nevednosti, tako v en dan, le da se kaj pravi. Dokazov za to lahko navedemo, kolikor se le zeli.

Vzemimo nemško socijalno demokracijo, ki je prva začela delavce buditi in organizirati in ki je danes dosegla že velikansko moč ter izvedla neprečelne reforme v korist delavcem. Od začetka Lassaleove mogočne agitacije in od komunističnega manifesta, ki sta ga izdelala Marx in Engels, se je stranka razvijala do Erfurtskega programa in od tod do sedanjega svojega stanja. In kaj je določevalo smer njenega razvoja? Strankarski zbori, ki se vrše v Nemčiji vsako leto.

Na te strankarske zборе se niso delegati shajali, le da bi tam glasovali predloženih resolucijah, volili strankarsko eksekutivno in se potem vračali domov, temveč pred zborom se je razmotrivalo predmete dnevnega reda po mesece, po celo leto in še več v strankarskih časopisih, na shodih in konferencah, ter se je izdajalo cele knjige o posameznih vprašanjih. To je dajalo

meščanstva vselej povod, da je proročevalo bližnji razpad socijalno demokracijske stranke, seveda, ne da bi se bilo njegovo proročanje kdaj izpolnilo. Čudno, se je to zdelo buržoaziji, kajti v taboru socijalne demokracije so se izražala najbolj nasprotna mnenja. Vrhunec je doseglo to v polemiki s drugo Bernsteina na eni in s drugov Kautskega in Bebla na drugi strani. Da je stalo tu mišljenje proti mišljenju, vedo celo nekateri slovenski buržoazijci; toda kakšno mnenje je zastopal Bernstein, a kakšno Kautsky, jih vé prav malo. Item — takrat se je reklo: Socijalni demokracije se pripravajo o Marksovih naukih; raznega mnenja so, sedaj jih mora hudič vzeti.

Socijalnih demokratov ni vzel hudič, ampak nasprotniki so spoznali, da jim je treba nove fraze za uničenje socijalizma. In naenkrat so iz tal izkopali ortodoksijo.

In sedaj prosimo prav lepo: Ali so gospodje kratkourni, ali ne? Ali so malo prismojeni, ali niso?

Dve leti so gledali, kako se v stranki med najpriznanejšimi njenimi učenjaki svobodno razvija polemika, stopa mnenje proti mnenju, dokazuje in argumentira, in naenkrat je ta stranka, ki dovoljuje tako svobodo v zastopanju mnenja — ortodoksna, dogmatična. Menda zato, ker ni hotela buržoaziji izkazati ljubezni, da bi bila poginila.

Poglejmo na Francozko. Socijalist Millerand je tam minister. Nekateri pravijo, da je to dobro, drugi da je slabo; socijalisti sami med seboj so različnega mnenja, in to mnenje se v časopisju in na kongresih na obeh straneh enako svobodno zastopa. Millerand je minister in socijalisti ostanejo socijalisti — ali je to ortodoksija?

Avstrijska socijalna demokracija ima hainfeldski program. Letos je na dnevnem redu strankarskega zbora revizija tega programa; stranka sama pravi, da je treba program od časa do časa revidirati. Ali je to ortodoksija?

Ne, ampak govorenje o ortodoksiji je prazno čenčarenje.

Toda če vzamejo gospodje besedo v njenem pravem pomenu, tedaj smo ortodoksni, to se pravi: Kar smo izpoznali za resnično, pravo, dokazano, tega se držimo in glede temeljnih naukov socijalizma ne paktiramo z nikomur. To se tiče v prvi vrsti glavnih stavkov Marksovega gospodarskega nauka, ki vzhle vsem poskusom niso omajani ali celo ovrženi. V postranskih rečeh so se razmere izza Marksa v marsičem izpremenile; tudi gospodarstvo se vedno razvija in Marks sam je stal na stališču neprestanega razvoja. Ali kar je Marks učil o bistvu kapitalizma, o produkciji, o blagu, o vrednosti, o presežni vrednosti (Mehrerth), o absolutizmu gospodarskih zakonov in v tem zmislu o nujnem razvoju iz kapitalistične produkcije v kolektivistično, to velja, dokler obstoje sedanje gospodarske razmere. In če bi v teh resnicah delali koncesije, kakršnim si bodi polovičarjem, bi bili tepci, ker bi oviirali svoje lastno delovanje. V tem smislu torej smo in ostanemo ortodoksni, a če ne bi bili taki, tedaj bi bili brez načela, kakor jesenska megla. In fraza naša, ortodoksija nas ne bode spravila v neproletarske, nesocijalistične tire, kakor nas ni neumnost proročanje o našem razkolu in propadu.

Dr. Josip. Kaizl.

Na političnem polju avstrijskem, ki je bilo zadnji čas popolnoma pusto in dolgočasno, se je primeril dogodek, ki se ga ne more zamolčati nikjer, kjer je smisla za politično življenje. Bivši finančni minister dr. Josip Kaizl je dne 19. t. m. na miskoviškem gradu pri Sobjeslavi nagloma umrl. In če ne bi bilo treba reči «bivši minister», bi ob njegovem odprtem grobu lahko napisali nekrolog, ki bi bil hvalospev. Dr. Kaizl je bil med českim in sploh med avstrijskimi političarji nenavaden mož in ob začetku njegove politične kariere je podal toliko dokazov temeljitega znanja in globokejšega socijalnega mišljenja, da so moderni duhovi od njega mnogo pričakovali. Kot Staročeh je stopil na politično polje, a kmalu se je pridružil Masarykovi stranki realistov, ki pa ni imela pristavev med ljudstvom. Tako je zašel med Mladočeh in tu je vodil tisto opozicijo, ki je priporila Mladočehom v tistih časih simpatije v vseh za svobodo unetih krogih. Ko je Taaffe predložil svojo volilno reformo, se je Kaizl odlikoval z znamenitim govorom; ob časi koalicije je kakor Cato trjal volilno reformo; v socijalopolitičnih bojih je stal v prvi vrsti; prihajal je na socijalno-demokracijske strankarske zборе in shode, udeleževal se je majskih slavnosti, sodeloval je pri delavskih anketah.

Naenkrat je postal minister, in vse se je izpremenilo. Naredbe glede avstroogrske pogodbe na podlagi §. 14, s katerimi je bilo združeno povišanje najbolj odlozljivih davkov, v prvi vrsti davka na sladkor, gredo na njegov račun. Žrtvoval je svoj dobri politični glas, a žrtvoval ga je zaman. Jezikovne naredbe, za katere se je tako zastaval, so vendar padle, pa tudi politična reputacija Kaizlova.

V zadnjem zasedanju državnega zbora je bilo včas videti, kakor bi se bil Kaizl zopet zdrnil in se hotel povrniti k svojim nekdanjim bogovom. Znamenit je bil njegov govor o tarifalni politiki na državnih železnicah. Kaizl je bil se le 47 let star in če ga ne bi bila smrt tako nagloma iztrgala izmed živčih, je mogoče, da bi bil izpolnil večkrat marsikatero upanje prejšnjih časov. Nad njegovo gomilo se lahko pove, da je bil med avstrijskimi političarji nenavadna prikazen.

Domače stvari.

Delavski dom v Trstu. Velika misel tržanskega organizovanega delavstva je izvršena. V tem, ko pišemo te vrstice, se selijo naša delavska društva v svoje nove prostore v ulici Boschetto štev. 3. in v nedeljo, 25. t. m. opoldne bode sledila slovesna otvoritev. Adaptijska opravila so bila začetkom tega tedna dovršena in organizovano delavstvo ima sedaj dostojne prostore, v katerih bodo našli delavci svoj drugi dom. Vsako društvo ter oba uredništva imata tam lastne prostore, vrhu tega pa je skupna velika dvorana za shode in predavanja, skupna čitalnica, ter konverzijski salon z bufetom. Sedem društev ima doslej tam svoj sedež, v kratkem pa bode začelo delo tudi v drugem nadstropju, da se pripravi prostora še za nekatera društva, ki so doslej z ugovorom še vezana na druga stanovanja. Gotovo je, da bodo organizacije v svojem novem domu mogočno napredovale in iz skromnega začetka skupnega stanovanja se bode

razvil pravi delavski dom. Bolj nego je bilo doslej mogoče, se bodo delavci raznih strok drug drugemu približali in izpoznavanje razmer bo postajalo temeljitejše. Predavanja se bodo vsela v večjem slogu kakor doslej, čitalnica bode bogatejša in bode imela udom prilike, da se informirajo o vsem, kar jih more zanimati. Skupno stanovanje bode postalo središče delavskega življenja in gibanja v Trstu in upajmo, da se bode odtod raztekal oživljajoči sok v najoddaljenejše žile ogromnega proletarskega telesa, v prid zavednemu delavstvu.

«**Narodni socialista**» se je zopet obdregnil v «**Edinosti**» ob slovenske socialiste. Ker je «**Rdeči Prapor**» po pravici zatrdil, da nimajo pri «**Ed.**» očitno nobenega pojma o temeljnih stvkih sociologije, misli narodni junak, da je kaj duhovito, ako obrne kolec, pa pravi, da mi ne poznamo socializma. Z «**Edinosti**» katere uredniki ne poznajo razlike med pojmom «**socijalno**» in «**socijalistično**», je prav nehyaležno, debatirati o takih rečeh. A ker je tudi «**Slovenka**» v zadnji številki tarnala, da ji neki sotrudi tega lista ni povedal potov socializma, bodi tukaj enkrat za vselej odgovorjeno. «**Narodnemu socializmu**», ki je vse kaj drugega, kakor socialist, bodi povedano, da znanstveni socialisti ne iščejo svoje naloge v praznem prorokovanju o nekakem «**Zukunftstaatu**», česar si on želi, temveč jim je zadača, poiskati in razkriti temeljne in vodilne zakone sloveske družbe, najti podlago za presojanje družabnih pojavov, ter na temelju opazovanja, torej empirično, ne pa spekulativno, sklepati glede posledic iz pozitivnih predpostav. Da sili razvoj kapitalistične družbe v gospodarsko kolektivistično, je bilo že tako često povedano, da bi to tudi prevzeti, a v socialnih rečeh absolutno ignorančni «**Narodni socialisti**» lahko vedo, kako se bode nova družba v svojih detaljih organizirala, bode pa stvar te družbe same, in ugibati o tej bodoči organizaciji, je igrarija, ne pa znanost. Na ta led ne bomo sledili nobenemu «**Narodnemu socializmu**», po oblakih naj si zida sam gradove, kolikor se mu poljubi. «**Nar. soc.**» oita «**Rdečemu Praporu**», da ni podal čitateljem nobene vede. To je predrzna laž. Če je «**Narodni socialist**» «**Edinosti**» zelej pouka o socializmu, naj le prelista letnike našega lista od prve številke, pa bode našel v njih dosti znanstvenega gradiva. Sicer pa je časopis politično in strokovno glasilo, in kdor se hoče temeljito poučiti o socializmu, mora že se kaj več čitati. Lenoba in nemarnost slovenske inteligence je dosti kriva, da nimamo v slovenskem jeziku takorekoč nobene socialno znanstvene literature. A če smo pogostoma citirali razne socialistične učenjake in pisatelje, smo storili zato, da bi si znali ljudje, ki so navidezno tako pouka želni, kakor «**Edinosti**», «**Nar. soc.**», oskrbeti dosti literaturo. Naše seme je tu padlo na neplodno tlo; ali samo tu, med ošabno slovensko inteligenco, med temi liberalno-klerikalno-policijsko-konfuznimi «**narodnimi socialisti**», najmlajši organizirani delavci ve o socializmu več, kakor vsa ta puhla, a tem bolj ošabna inteligenca. Da bi se našlo pri nas dosti ljudi, ki bi prestudirali Marxov «**Kapital**» in Engelsov «**Priloge k istemu**» (da bi se zanimali za spise socialnih utopistov prejšnje dobe, kakor Mora, St. Simona, Fouriera i.t.d., se nikomur niti ne sanja) ni lahko verjetno. Ali če se tako boje za svoje glavičice, bi vsaj lahko čitali Kautskega «**Marx' ökonomische Lehren**», ki je menda dosti popularno pisan, pa «**Erfurter Programm**», komunistični manifest, Beblovo «**Ženo**». Seveda bi se morali poučiti tudi nekoliko o naravnoslovnih znanostih, to se pravi, o svetu, v katerem žive; ker drugače ne morejo razumeti družbe, ki se razvija na tem svetu. Vsak otrok pojmi, da se teh poukov ne more podajati v političnem listu tako obsirno, da bi se nadomestilo vsa odnosno literaturo. «**Narodni socialisti**» naj pa sedaj izprašuje svojo vest: kaj je doslej čital o tem? Koliko je čital resnih nasprotnih pisateljev? Vendar smo prepričani, da mi ne pojde v glavo, zakaj se z «**narodnimi socia-**

listi» takega kalibra ne more resno polemizirati. Napisali pa tudi nismo teh vrstic zanj, temveč za čitatelje tega lista, da vidijo, kako znamenito se bojujejo nasprotniki socializma.

Da imenuje «**Narodni socialisti**» nas sotrudi tega lista «**skribente**», nas nič ne zani. Saj res nismo, in ne skuhamo se tega. To je en passant, ker je «**Nar. soc.**» menda mislil, da nas bode ta beseda zadela kakor klobuta. Zmotil se je.

«**Edinosti**» je postala v številki od zadnjega pondelka popolnoma osebna. Menda misli, da bodo njeni takozvani argumenti veljavnejši, ako se zaletuje naravnost v mene. No, odgovoril bi lahko «**E.**», da jaz nisem niti «**Rdeči Prapor**», niti jugoslovanska socialna demokratična stranka, da nisem nikakršen komandant, in da bi morala «**E.**» adresirati svoje napade na večjo skupino, nego je moja oseba. Vendar, ker «**E.**» že nekaj časa vedno mene apostrofira, ji bodi enkrat moj odgovor. «**E.**» si domišlja, da je «**Rdeči Prapor**» odnosno da sem jaz retiriral, češ «**E.**» je rabila besedo «**domovina**» v prenesenem zmislu. Z dovoljenjem. V kakšnem prenesenem zmislu? «**E.**» nam tega tudi sedaj ne pove, in dokler nam ne pojasni tega «**prenesenega**» zmisla, imamo popolno pravico, v njeni domovini videti sicer precej nedoločen kos zemlje, ker se je domovina do danasnega dne tako tolmačila. Meni ohranilo nam torej prav nič ni bilo treba retirirati in prikrivati svojih načel, temveč mi obstojimo na tem, kar smo že davno trdili, da proletarce nima domovine, kajti «**imeti**» pomeni «**haben**», «**habere**», in kdor česa nima, tudi ne more tega kar nima, ljubiti, spoštovati i. t. d. Če se pomisli, koliko je teritorija, na katerem so Slovenci pomešani z drugimi narodi, o katerih se torej ne more reči, niti da je to slovenska, niti da je italijanska ali nemška dežela, odnosno domovina, če se torej ne more nikakor absolutno določiti, kaj obsega domovina, tedaj je dokazano, da je domovina fikcija in tu ne pomagajo nobeni aksiomi. Da pa se mi za živi narod ne borimo, misli «**Edinosti**», in s svojega stališča ima prav. Za posedujoči del slovenskega naroda se res ne borimo, pač pa za slovenske proletarce. Razlika je le ta, da mi to priznamo, v tem ko buržoazijski listi in z njimi vred «**Ed.**», trdijo, da se bore za ves slovenski narod, kar je enostavno nemogoče. O mojem slovenstvu nisem «**Ed.**» dolžan nobene odgovornosti, odločno pa zamikujem, da bi bilo vsemu slovenskemu narodu kaj enako sveto, kajti tudi ta narod je sestavljen iz posameznih oseb, ki imajo razna čustva in razno misljenje. Na primer, ki ga je podal «**Rdeči Prapor**» glede domovine in naroda, ni «**Ed.**» ničesar odgovorila, kajti zalet v dirja Adlerja, ki in parenthesis niti ni žid, ki je žrtvoval za svoje prepričanje, kar je imel, ni odgovor «**Ed.**» se ni povedala, ali razume, da je med narodom in domovino velika razlika in da pojem domovine, na katerem so zgrajena «**državna prava**» in «**deželne avtonomije**» direktno izključuje načelo narodne skupnosti, v katerem se temelji zahteva narodne avtonomije. Ako bi bilo «**Ed.**» lezeče na resni polemiki, na bistrenju pojmov, bi to povedala; ali «**Ed.**» že v, zakaj se tega rajši ogiba, pa se zaletava v osebe. Menda misli, da se bo s tem «**Ed.**» se je dotaknila tudi poglavja «**Slovenke**», a vsekakor bi bila boljše storila, ako bi bila naredila piko pred to točko. Ko sem bil sotrudi «**Slovenke**», je bila ista skoro izključno beletrističen list in kar sem pisal vanjo, so bile beletristiške stvari, ali pa književne kritike. Sedaj pa je «**Slovenka**» glasilo, ki služi v prvi vrsti specialnemu ženskem vprašanju in «**Rdeči Prapor**» zastopa v tem vprašanju drugačna načela, kakor konzorcij «**Edinosti**». Odtod izvira naš boj proti takim izvajanjem «**Slovenke**», ki nasprotujejo našim idejam. Največjo napako pa je «**Ed.**» pač storila, ko je zapisala: «**Zdaj se nam torej, da ga (Kristana) v njegovi kampanji proti «Slovenki» ne vodijo toliko stvarni razlogi, kolikor raztaljeno samoljubje in osebna antipatija.**» Žal mi je, da sem vsled tega izživa prisiljen, popolnoma proti svoji navadi, zapustiti neko rezervo.

Da me osebni interesi čisto nič ne vodijo, sem namreč pokazal takrat, ko je konzorcij «**Ed.**» radi «**Slovenke**» padel na kolena pred «**Slovencem**» in «**Primorskim Listom**». To je bil takrat, ko je dobila «**Slovenka**» sedanje uredništvo. Iz strahu pred «**Slovencem**» je takrat «**Edinosti**» ponovno slovesno zahtevala, da nima Kristan nobenega upliva na «**Slovenko**», in uredništvo «**Edinosti**» je pisalo celo «**Slovencu**» privatno pismo, s katerim je poslednji triumfiral. Jaz pa sem bil vendar vzprie tega zatajevanja in žurnalističnega žaljenja tako neoseben, da sem molčal, ter da sem pustil «**Slovenko**» in njeno uredništvo popolnoma pri miru. Lahko bi bil takrat dejal, da ima vsak sotrudi s tem, kar napiše, upliv na uredništvo, in «**Slovenka**» me je objavila med svojimi sotrudi. Lahko bi bil tudi povedal, da me je uredništvo «**Slov.**» naprosilo za sodelovanje, da me je naprosilo za to, če pri sestavi uredniškega programa, pri poskusih za pridobitev novih sotrudi in t. d. Takrat je bilo prav po ceni, blamirati «**Edinosti**» in «**Slovenko**»; vendar nisem bil osebni in niti vrstiče nisem napisal v tej stvari. In pozneje me je uredništvo «**Slovenke**» indirektno zopet uprasalo, ali ne bi hotel zopet sodelovati. Če bi bil tako samoljuben, bi bil imel že priložnosti zadovoljiti svoje samoljube. A vse to mi ni prišlo nikdar na um in tudi te istorije ne bi bil nikdar pripovedoval, da mi ni «**Ed.**» tako brezmiselno izzvala na to. Sicer tudi radi «**Slovenke**» še nikdar nisem napadal oseb, ampak naš boj je bil naperjen proti «**Slovenki**»; ne vem, ali poznajo pri «**Ed.**» to razliko.

Kar se tiče napadov na sodruga Knapca, mi res ni treba, da bi ga jaz zagovarjal, če se mu bode zdelo potrebno, bo znal to tudi sam storiti. V naših načelih, v katerih so z nami edini vsi prepričani slovenski socialisti, nas pa «**Ed.**» z vsemi svojimi naskoki ne omaja.

DOPISI.

Vevče, meseca avgusta. Krasni plodovi, ki jih rodi klerikalna vzgoja in klerikalni fanatizem, se pokazujejo pri nas v Vevčah, odkar vodi kaplan Rihar glavno besedo med krščanskimi socialisti. Ako smo mi pogostoma trdili, da klerikalci ljudstvo neumnujejo, nam daje postopanje te družbe zato dosti dokazov. Kajti samo ljudje, katerim se neprenemoma vtepa netimnost v glavo, morejo postati tako surovi, kakor naši krščanski socialisti. Do lanskega leta so bili naši sodelavci in sodelavke, ki se postavljajo na krščanski podlagi, se dosti mirni in zmerni, iz česar je razvidno, da jim surovost ni tako prirojena, kakor prijavena. Odkar se je pa tukaj ustanovalo strokovno društvo papirnih delavcev, si prizadevajo omenjeni kaplan Rihar ter zapnik Kolar pri M. D. v Polju in kaplan v Sostvem, uničiti socializem in spraviti vse delavce pod svoj blagoslovljeni plašč. Fanatizem, s katerim vodijo svojo agitacijo, je nepopisen in neverjetno je, kako pridigajo sovraštvo do socialnih demokratov. Tega tudi nikakor ne zatajujejo, temveč pri vsaki priliki prikazujejo javno to nizko strast. Kakšen je pouk, ki ga dajejo svojim ovčicam, dotazuje sledeči dogodek. Dne 21. julija so priredili veselico na krščanski podlagi, s katero so hoteli agitirati za svoje ideje. Najbolj pomenljiva je bila za te ideje ziva slika, ki se jo uprizorili na veselici. Videti je bilo naslikana dva angelja, baje kot zaščitnika krščanskih socialistov, pod to sliko pa je stal katoliški mračenjak s kolom v roki, ki je pobijal na tleh ležečega socialnega demokrata. Na to pa je prihitel drug katoličan oblečen kot hudča, ter je pograbil socialnega demokrata in ga odvelkel seboj. To naj bi bilo pomenilo, da krščanski socializem socialno demokracijo na tem svetu pobije, potem pa da vzame hudča socialne demokrate. Videti je nesramne in sovražne igre, je bil kaplan Rihar, ki je izrazil nad njenim izvedenjem svoje posebno zadovoljstvo. Vse kot en krščanski socialist se je tedaj izrazil: Tako bomo tudi mi storili s socialnimi demokrati.

Dne 29. julija pa se je ta igra v papi-
pirci v dejanju izvršila. Zvečer je pri-
šel katoliški delavec Fran Bukovic,
po domače Kramar ob 6. uri na po-
nočno delo. Paznik Reme je opazil, da
je močno pijan, zganja in mu je zato
dejal, da naj gre domov, ker ga tako
pijanega ne more pustiti na delo.
K stroju. Mesto da bi bil Bukovic sam
spoznal, v kakšno nevarnost bi se po-
dal, ako bi šel tak k stroju, se je pa
mesel nad sodrugom. Remeem, pogra-
s ta o silo udami po glavi, da mu je
črepinja počila in je bilo rezežu tako
videti mozgane. Ko pa je nesrečnej ze-
ležal na kamnenih tleh, ga je Bukovic
še pretepal. V kratkih minutah je Reme
izdihnil. Bukovic pa je zbežal. V
Ljubljani se je zglasil pri sodnji.
To je jasen sad moralne agitacije,
s katero razširjajo naši «krščanski so-
cialisti» svoja «naceja». Kratki rok med
omenjeno skandalozno veselico in
pa med tem žalostnim dogodkom vz-
buja dosti misli. A kako globoko je že
zaneseno sovražstvo do socialno demo-
kratičnih tovaršev med katoliškimi ju-
daji, se vidi iz tega, da je bilo po po-
boju tu pa tam čuti. «Kakšno je bilo
njegovo življenje, taka je zdaj njegova
smrt». Ta in oni je dejal, da se mu je
prav zgodilo, ker je bil rudekar. Sicer
pa so mu katoliške dušice se prej pre-
tile, da ga vržejo v Ljubljano, ali pa
da ga ubijejo, ker ni puščal pijanih
k stroju. In ravno tako očitno se je
pokazalo to sovražstvo pri pogrebu 31.
julija. Vkljub temu, da je dovolil rav-
nateli vsem tistim delavcem, ki ne de-
lajo pri stroju, da se smejo udeležiti
pogreba, so prišli izmed katoliških sa-
mo 4 delavke iz papirnice in 7 delavk
«cigare». Bilo je pač dosti drugega
ljudstva, med drugimi ravnatelji in trije
uradniki, toda katoliška družba je mi-
slila, da je preslepljeni Bukovic izvršil
dobro delo in edino temu sovražnemu
duhu, ki ga širijo katoliški agitatorji,
edino tej lažni vzgoji je tudi pripi-
sati ta uboj in vse sovražne dogodke,
ki se zdaj tako često ponavljajo v
Vevčah.

Spodnja Siska, srednjavgusta.

Siska napreduje in uslužbenec ces.
kr. državne železnice vodi napredek.
To so vnovič dokazali, ko so pred krat-
kim ustanovili svoje pevsko društvo
«Dobro došlo», katero gosp. Škorpič
prav vzorno vzgaja. Dne 11. t. m. je
priredilo omenjeno društvo vrtno ve-
selico z godbo in petjem, ki se je iz-
vrstno obnesla. Vršila pa se je v Vod-
nikovih gostilni in to je nečuvno, vsaj
po mnenju šišenskih narodnjakov, ki ne
morejo razumeti, kako se more tako
veselico prirediti pri potomku našega
pesnika-buditelja. Lepaki, ki so nazna-
mali veselico, so bili namreč dvojezični,
vzpored je obsegal točke v dveh jezi-
kih in nad shodom v vrt ni bilo citati
samo «Dobro došlo», ampak tudi
«Willkommen». Slovensko narodni duh
se radi tega grozno togoti v «Slov.
Nar.» od 12. t. m. Posebno pa pretresa
«vrie patriote» groza, ker je pri tej ve-
selici sodelovalo tamburaško društvo
«Krim», ki je bilo na ta način v grozni
nevarnosti, da se ob par nedolžnih
nemških pesmih okuži in izneveri svo-
jemu narodu. No, tamburaši, katere
moramo prav iskreno pohvaliti radi
izbornega tamburanja, so ostali gotovo
tako dobri Slovenci, kakor so bili pred
veselico. Ali, uboga slovenska Siska, nad
tabor bi se človek zjokal kakor Kristus
nad Jeruzalemom, kajti tebe bodo tujci
poturčili — pardon, ponemčili.

Brez šale. Med železničarji, ki pre-
bivajo v Siski, jih je res lepo število
Nemcev in da bi oni odložili svojo na-
rodnost ter postali tisti hip Slovenci,
ko pridejo v Sisko, kakor da bi mogli
slebi rožo, tega se menda ne more ne
zahtevati, ne pričakovati od njih. In če
poide tako naprej, se prav lahko zgodi,
da bode v Siski več Nemcev, kakor je
slovenskim narodnjakom ljubo. In na
nje se bode moralo ozirati ravno tako,
kakor na Slovence, kajti mi razumemo
enakopravnost v pravem smislu, ne pa
v tem, da se drugega zatira. Sedaj pa
vprašamo eno: Kdo je tega kriv? So-
stana demokracija, organizacija, ali
pa železnisko ravnateljstvo v Beljaku,
ki neprenehoma prestavlja take naše
sodruge, ki so slovenskega jezika

zmožni, in ki bi radi tukaj ostali, iz-
Šiske v druge kraje? Železniski ravnat-
telj Proske v Beljaku ne ne vpraša po
narodnosti uslužbenecv in Šiske, tem-
več hoče iztrebiti organizacijo in zato
podi zavedne sodruge iz Šiske na Ko-
roško i. t. d., pa če bi bili še bolj Slo-
venci, kakor vsi šišenski narodnjaki
skupaj. To dobazuje tudi zadnji slučaj,
ko je bil prestavljen sodrug Zink, pa-
ne, ker bi bil širil nemetno, ampak ker
je deloval za organizacijo. Na ta način
se hoče socialni demokraciji posekati
korenine. Ali gospoda se jako moti.
Kajti tukajšnji sodrugi so predobro
izurjeni in če izgine eden, stopi hitro
drugi na njegovo mesto.

Glede veselice moremo le reči, da
smo bili z njo prav zadovoljni, čeprav ni
bil to bazar pri slovenskih baroncih
Hein in čeprav se ni vršila pod na-
slovom «Coriandoli-Corso». Da pa se
je pelo tudi nemške pesmi, prihaja naj-
več od tudi, ker nas je iskrebalo, da bi
prihitela vsa narodna gospoda, ki na-
vadno obiskuje naše veselice, k nam,
pa bi imeli tedaj preveč prostora, ali
pa bi bilo moralo celotno pevsko društvo
Ljubljana opustiti svojo veselico v Švi-
cariji. In ker nismo hoteli, da bi to
padlo na našo dušo, smo rajši ustregli
tudi svojim nemškim sodrugom. Val-
entin Vodnik pa bode gotovo mirno
dalje počival.

Ljubljana, 15. avgusta.

Prokleta sodruga, ki se je na 30. 8. 08.
Ta klic sem čul zadnjo soboto iz ust
intelligentnega slovenskega moža, ko je
čital glasilo ljubljanskih liberalcev. A
listu je bil namreč dopis iz Nabrežine
o ondotnem strašju, sestavljen popot-
noma po novem liberalnem programu
in pomeni menda tudi prvi čin te do-
sledne stranke na socialno gospodars-
kem polju. Ker je bil ta program si-
cer na vse strani raztegnjen, ob enem
pa tudi na vse strani omejen in ker
živa duša ni mogla iz tega programa
razvideti, kaj liberalci pravzaprav ho-
čejo, podajajo sedaj na ta način ko-
mentarje.

Smeti bojovníki za kruh svoj in
svojih otrok, trgati pri volitvah v bol-
niško blagajno delavcem pravice iz rok,
proti trgovskim uslužbenecem v Lju-
bljani kot liberalne avtoritete nasto-
pati to so točke iz prelepega libe-
ralnega programa. S tem se prav lepo
dopolnjuje pomanjkljivi koncept tega
programa, ki hoče predstaviti liberalno
stranko kot delavcem prijazno.

Vidimo se pri deželnozbornih vo-
litvah, vidimo se pri volitvah v bolniš-
ko blagajno. Pri nasprotnikih bode si-
cer odločeval — denar, a delavci se
tega ne bodo ustrašili, kajti na naši
strani se bode volil na podlagi pra-
vice in iz prepričanja.

Pri volitvah v bolniško blagajno na-
stavljajo klerikali nove banke, da bi
ujeli socialne demokrate vanje. Toda
mi smo pripravljeni naj se volji vseh
okrajih en dan, ali pa v vsakem po več
dni, po okrajih ali pa po abecednem
redu — nam je vse eno; ne ustrašimo
se, če se nam ne upate povedati, kdaj
in kako se bode volilo, a tudi gospo-
dov liberalcev se ne ustrašimo, ki me-
nijo, da je zavedno delavstvo njih
igrača.

Socijalni pregled.

C. k. glavna tobačna tovarna v Ljubljani.

Pisec Linhart Karol, 18. 8. 08.
V člankih, objavljenih v preteklih štev-
ilkah tega lista, ozirali smo se kolikor
mogoče na stanje delavstva in na raz-
mere v tovarni sploh. Seveda, — veči-
ma samo na prav očividne slučaje, če bi
hotel slikati detaljno, bi strelal vsakdo.
To pa že radi tega ni mogoče, ker člo-
vek nima potrebnih podatkov, iz katerih
bi izvajal svoje konsekvence. V interesu
znanosti in poznavanja delavnih razmer
bi bilo, da bi se sam ter tja objavilo sta-
tistiko, da bi jo imel na razpolaganje
vsakdo, ki hoče proštadirati delavce.
Statistika bi povedala, česar delavci niti
sami ne vedo, da so naumreč tlačen in iz-
koriščani, od česarja tlačenostjo vedeli
bi, koliko njihovih sopotnikov mora vsako
leto umreti i. t. d. Potem bi bilo tudi mo-
goče, da bi se upeljalo potrebne reforme,

da bi se tovarno vsaj toliko modernizi-
ralo, kolikor je mogoče v okviru kapita-
lističnem. A o takih statistikah se ve pri-
nas proketo malo, ako ravno imamo
k. delavni statistični urad.

Razumemo! Če bi širji svet izvedel, ko-
liko delavcev in delavk tobačnih tovarn
pade vsake leto uničenih v grob, potem
bi se morale vsaj nekaj storiti, da bi se
iztrebilo to zlo. In radi tega, da je tiho,
tiho, naj ostane vse pri starem. To je
večna melodija, katero pojo peklicani
«voditelji» naroda. No, saj je znano, člo-
vekoljubni ali veliki kapitalisti, država —
zatorej se končno tudi ne čudimo, da
država sama na sebi ne prične reformi-
rati. Iniciativo mora dobiti država vedno,
od zunaj. In zato se mi zdi prav čudno,
da se n. pr. naše slovenske politične
stranke niti enkrat ne spomnijo na po-
ložaj teh «slovenskih» in «krščanskih»
bratov. Slov. Narodi ne govori drugače
o tobačni tovarni, kakor takrat, kadar se
dela norca iz delavk, pripadajočih kato-
liški ženski organizaciji. Gotovo, tudi
meni se zdé te organizacije, delavke iz
«Katoliškega doma» precej komične, a
vendar le so obžalovanja vredne. Saj jih
spravlja le napačna vzgoja, neizobraže-
nost in politični jezuitizem v tabor Bo-
naventur in Suštersčev in saj trpe uboge
v tovarni ravno tako, kakor druge. Stranka,
ki hoče delati za blagor naroda, mora
delati za ves narod, ne pa samo za pri-
padnike ene stranke. In Slovence in
«Slovenski list»? Zakaj ne piseta ta dva
«katoliška» lista ničesar o razmerah v to-
bačni tovarni? Samo v «Kat. dom» jih
vabijo in tam jim natočijo usesa polna
fraz in prazne slame in potem prihaja
tisti četeljski duh v tovarno, ki ne misli
na nič drugega, kakor na pridige in ne-
besa. Čudno je samo to, da se delavci
niso že davno vzdramili in da niso spre-
videli, da se jih je do sedaj samo farbal
in za nos vlekl od tistih, katerih poli-
tičnim naukom so verjeli. Spominjati se,
da so delavke nabrale enkrat denarja,
da bi se odpisale nekako deputacijo na
Dunaj, pod vodstvom Dr. Breka. In kaj
je iz tega nastalo? Kaj je takrat posla-
neo delavske kurije stori za tovarno?
Delavci naj sami odgovarjajo na to vpra-
sanje!

Ivan Cankar pravi v Epilogu svojih
«Vinjet»: «Neprijetno je, če človek nima
kruha; jaz vem to jako dobro...» Toda
jaz za mojo osebo moram reči, da me
vznemirja mnogo bolj to strašno duševno
upostanje, kakor n. pr. v rusko odseeno so Slo-
vence žalob se bolj ubogi nego materi-
jelno in to pomeni veliko. In o kato-
bačni tovarni v Ljubljani je itak rekoč
spediše slovenskega nazadnjaštva, in radi
tega nizkega obzora proletarijata, trdjava
klerikalizma. Dolga delavci ne bodo vr-
gli raz seboj jarma tega klerikalizma, do-
kler ne bodo postali misleči ljudje, tudi
ne bodo mogli ničesar doseči. Treba se
je postaviti na lastne noge, treba je soo-
vati lastno stanovsko organizacijo, z vsemi
sredstvi voditi brezobzirni boj proti vsem,
delavce duševno in telesno izkoriščajočim
elementom. To najobi tobačno delavstvo
vendar že sprevidilo. In zbirajoč se
in se nekaj. Sem ter tja so delavci
vlagali prošnje na generalno ravnateljstvo
in po krščansko-socialni vzgoji so delali
s peticijami in deputacijami. Uspeh tega
postopanja je — ničla! Iz tega naj se
delavci nauče, da je treba druge tak-
tike, drugega postopanja. Da je treba
siloma utepsti gosposki v glavo, da so
tudi proletarci ljudje. Treba je v prvi vrsti pobojšanje plače,
sicer ne zopet za 1 ali 2 kr., temveč te-
meljitega pobojšanja. Posebno se je pa
treba še ozirati na delavce z dnevno plačo.
Ti zaslužijo 90 kr. — 1.10 gold. in sicer
od vseh 70—80 delavcev jih dobi samo
8 maksimalno plačo! In tekom 2 let se
jim je pobojšata plača samo za 2 kr.
Treba je revizije delovnega reda in sicer
tako, da ne bode vsak uradnik vladal ab-
solutno kakor sultan, da ne bode beda-
stih kazni radi nesreče; da se sploh ve-
činoma popolnoma neopravičene kazni
odstrani.

Treba je popolnoma predrugačiti bolni-
ški inštitut in starostno prekrbo, da ne bodo
delavci v slučaju bolezni ali onemoglosti
umiravali od gladi. Da ne bodo po-
rodnice delale, in se ne bode s tem že
nerojeno generacijam zastrupljalo. Da se
omeji bolezniki kolikor je to pri današnjem
stanju medicinske vede mogoče.

Treba je paziti, da se ne sprejme pre-

DELAVEC

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Naročnina iznaša: Za Av-
stro-ogrske kraje: za
celo leto 5.44 K.; za
pol leta 2.72 K.; za četrt
leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.

Reklamacije so poštne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.Za Nemčijo: za celo leto
5.48 K.; za pol leta 2.74
K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto
7.28 K.Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici
Boschetto 3 I.

Ven z zavarovanjem za starost in onemoglost ter s preskrbo ndov in sirot!

Slovesna otvoritev skupnih delavskih
prostorov v Trstu.

V nedeljo, 25. t. m. je napočil za tr-
žaške organizirane delavce velepomem-
ben dan. Izpolnila se je stara želja tu-
kajnjega zavednega proletarijata, ki
je ta dan otvoril svoje nove skupne
prostore. Poznati se mora tržaške raz-
mere in zgodovino delavskega gibanja
v tem mestu, da se more razumeti
pravi pomen tega koraka. Nacijonalni
šovinizem, ki je v Avstriji sploh doma,
cvetel tukaj tako bujno, kakor v krajih,
ki so radi narodnjaških rabuk najbolj
znani. Sovraštvo Italijana proti Slo-
vencu, Slovenca proti Italijanu i. t. d. se
je zanašalo na vse moguče načine tudi
med delavce, kajti ako so generali ho-
teli imeti vojske, so jo morali iskati
med proletarci. In bil je čas, ko so tu
našli pripravna tla; glede izobrazbe je
bilo delavstvo tako zanemarjeno, da
glava ni znala bistro misliti, vroče srce
na je vendar iskalo predmeta, da se
more zanj ogrevati. Tu je nacionalna
fraza lahko uspevala, šovinisti so
lahko operirali z delavskimi bataljoni.
V takih razmerah ni bilo lahko, pri-
praviti polje za delavsko zavednost.
Razvijati se je mogel tu samo duh ka-
ste; delavec ene kategorije je prezirno
gledal na delavca druge kategorije in
človek, ki je izpoznal, da leži rešitev
delavskega stanu edino v popolni, brez-
obzirni slogi vseh delavcev, v slogi
brez razlike narodnosti, vere, spola,
kategorije, bi bil lahko obupaval. Kdaj
in kako se bode posrečilo, pripraviti
te delavce tako daleč, da si bodo radi
enega velikega cilja, radi lastne rešitve,
vsi podali roke?

Našlo se je med delavci vendar ljudi,
ki niso obupali. In da so imeli prav, je
pokazala zadnja nedelja. Ko so se po-
dali na težko delo, organizirati svoje
tovariše na podlagi solidarnosti, so na-
šli zapreke na vseh straneh. Ali ker
niso bili plašljivi, so premagali težave
in danes se lahko pravi: Prvi cilj je
dosežen.

Otvoritev skupnih prostorov organi-
zovanega delavstva tržaškega pomeni
mnogo nad nacionalnim šovinizmom,

V RUDNIKIH.

Spisal Abditus.

Ca ira, ca ira...
(Stara pesem).

I.

Na Posavju je postalo nenavadno.

Človek, ki je danes prvokrat prišel
v ta obljudeni kraj, bi gotovo mislil, da
je danes časti kakega svetnika po pra-
vici, ali pa bi stopil v prvo rudarsko
kolo in ponižno vprašal, kaj se je zgo-
dilo v tej prijetni dolini. Morda bi se
tudi začuden oziral po rudarjih, ki
na ta dan navidezno leno postajali po
cestah v večjih in manjših skupinah
ter se živo razgovarjali. Nekateri so
bili oblečeni praznično, drugi v na-
vadno, umazano, na kolenih in komol-
cih že raztrgano delavno obleko, zopet
treti pa so imeli na klobukih pripete
veleke sveže rože. Tudi iz velikega
šumnika tam doli se ni kadilo, kakor

nad duhom kaste, nad umetnimi razli-
kami, ki se jih je delalo med delavcem
in delavcem. V novem domu so brats-
ko združeni delavci italijanske, sloven-
ske, nemške narodnosti; tu imajo stan
delavci različnih kategorij; tu se zdru-
žuje delavstvo možkega in ženskega
spola. In slavnost otvoritve je pokazala,
da delavski dom tržaški ni umetna
stavba, temveč pravi plod odkritosrčne,
skoz in skoz zavedne delavske solidar-
nosti. To pa nam je tudi porok, da se
bode iz tega se vedno skromnega za-
četka razvilo tisto krasno, ponosno po-
slopje, za katero znašamo vsi kamenje,
neutrudljivo, brez obzira na težave, ki
se nam jih dela na vseh straneh, —
tisto poslopje, v katerem bode vse de-
lavno ljudstvo našlo kruha in svobode
za svoje delo. Porok nam je to, da po-
stane svet, ki je danes dom kapitali-
stov, svet in dom delavnega ljudstva.
Naj bi imel to vsaki delavec pred
oči! Le združeno delo vseh more iz-
vesti to krasno a veliko nalogo; zato
se morajo polotiti dela ne posamezniki,
ampak vsi od prvega do zadnjega. In
prej ko se to zgodi, prej bomo zma-
gali.

**

Slovesna otvoritev doma se je izvr-
šila opoludne v veliki dvorani v na-
vzočnosti mnogoštevilnih delavcev. Ok-
rog predsedniške mize je bil zbran
odbor za ustanovitev delavskega doma
in v njegovem imenu je sodrug **Pit-
toni** otvoril slavnost. Govornik je
povdaril pomen otvoritve, ki leži v
tem, da so v novem domu zbrani de-
lavci vseh kategorij brez razlike na-
rodnosti ali vere, in da bodo imeli de-
lavci od novih skupnih prostorov prak-
tične in moralne koristi. Današnji dan
pomeni začetek nove dobe za delavsko
organizacijo v Trstu; odpira se nam
široko polje delavnosti in vse moči mo-
ramo zbrati za izvedbo svojega progra-
ma. V prvi vrsti moramo odpreti oči
tistim delavcem, ki se niso izpoznali
svojih pravic in svojih dolžnosti, ter
jih poklicati v vrste zavednih sodru-
gov; pobratenje vseh delavcev mora
biti naša glavna naloga. Skrbeti mo-
ramo za izobrazbo in vzgojo naših so-
drugov, ker po tej poti se približamo

navadno ob tem času in na malem
gričku stoječa cerkev z nekdanj rdeče
pobarvano zvonikovo streho je bila
zaprta.....

Stvar je bila pa prav enostavna.
Rudarji so štrajkali.

Revne in stare ženske so hodile od
hiše do hiše in prinašale za mal dar
najnovejša poročila in ugibale, kaj se
bode še zgodilo. Med njimi jih je bilo
mnogo, ki so trdile, da so že davno
vedele, da bode to prišlo; spoznale in
izvedele so to baje iz nebeskih zna-
menj, ki so se ponavljala tisto leto iz-
redno mnogokrat.

Tisto leto je vshajalo solnce tako
krvavo rdeče in vidilo se je zvezd-
patic, kadar je bilo nebo jasno, kolikor
že dolgo ne. Ob solnčnih zahodih je
nebo rdevalo in lastovke so odhajale
tisto jesen kmalu iz dežele. Kričeč je
bežala tudi ostala divjačina na vshod.
Kadar se v prirodi porajajo taka zna-
menja, se gotovo zgodi kaj slabega v

svoji osvoboditvi. Na gospodarskem
polju se moramo borovati za ohrano
naših pravic in za pridobitev potrebnih
poboljškov. Slediti bomo morali pri-
meru drugih dežel tudi na polju pro-
duktivnih zadrug in konsumnih dru-
stev. Za izvršitev te misije nam je treba
le enega sredstva: Solidarnosti. S so-
lidarnostjo, katere ne smejo nikdar
motiti osebnosti, in samo z njo dose-
žemo lahko vse svoje cilje. Vi poznate
svoje dolžnosti napram organizacijam
in napram svojim sodrugom; širite
svojo zavednost med vsemi delavci,
kajti v našem skupnem domu bode
prostora za vse. Otvorimo torej svoj
dom in pozdravimo bratstvo proletar-
cev vsega sveta. (Glasno odobravanje).

V slovenskem jeziku je dejal sodrug
Kristan po priliki:

Dom, ki ga danes odvarjajo tržaški
organizirani delavci, je dom bodočno-
sti in slika bodočnosti, ki nam poka-
zuje, kako si zavedno, bojujoče se de-
lavstvo predstavlja družbo bodočnosti.
Iz lastne moči so si delavci ustanovili
ta dom, in iz lastne moči delavcev se
ima dvigniti splošni dom svobode, v
katerem bode triumfiral delo. Kator
je ta dom plod proletarskega dela,
proletarske moči in njegova last, tako
naj postane proletarec svoj gospod,
gospodar plodov svojega dela in s tem
svoboden človek. Boja bode treba za
dosego tega vzvišenega cilja; ali tudi
orožje, s katerim v tem boju zmagamo,
smo videli. S slogom in vzajemnostjo se
je zgradilo ta skromni začetek našega
doma in če postane delavstvo vsega
sveta, brez razlike narodnosti in vere,
poklica in spola složno in solidarno,
bode tudi nepremagljivo. Bes naših na-
sprotnikov, ki pokaže ježe, videč lepi
uspeh zavednega delavstva, dokazuje
da jih je to zadelo v živo srce in da
so delavci na pravem potu. Vedno na-
prej, ne zanašaje se na posameznike,
združuje vse moči in vsi enako delavni,
enako požrtvovalni, vedno visoko držeč
zastavo mednarodne solidarnosti vseh
proletarcev moramo zmagati in bode-
mo zmagali. Živila mednarodna orga-
nizacija delavcev! (Glasan aplavz).

Sodrug **Panek** je končno izprego-
voril v nemškem jeziku:

deželi. Stare ženske so torej dobro slu-
tile zlo, ko so prorokovale o bližnji
vojski, kugi, ustajah, puntih....

Res je prišlo!

V rudnikih na Posavju je zavrelo in
zaslutilo se je, da se bliža sodni dan.
Ljudje so se ob večerih, ko je nebo
rdevalo in živina v hlevih tožno mu-
kala, prestrašeni zapirali v svoja za-
duhla stanovanja. Letošnja jesen je
bila nad vse čudna in prihajala je v
deželo s proroškim licem.

Rudarji, siti trpinčenja in izkorišča-
nja, pokopani v večno bedo in muko,
so zatirjali, da trpe grozno krivico in
govorili so o slabem življenju, o člove-
skih pravicah in o gladi. V njihovih
praznih, temnih, pustih dušah je nena-
doma zablestela iskrica s tajno močjo
vspodbude ter jim netila duha uporno-
sti. In kri jim je zakipela in zakoprnela
po nemem novem, neznanem; iz ust pa
jim je čisto prihajala trditev: *Ljudje
smo!*

Pozdravljam Vas, ki ste zbrani v tem slovesnem trenutku, tudi v imenu nemških sodrugov v novem domu, ki bodi dom miru za delavce med seboj, a tudi bojni arzenal, v katerem najdejo delavci orožje, ki ga potrebujejo v svojem velikem boju. Na vseh straneh vidimo stranke, ki nimajo druge naloge napram ljudstvu, kakor ščuvati narod proti narodu ter delavske razrede s tem deliti, slabiti in jim jemati moč za prepotrebni boj. Ali delavstvo spoznava, da je njegova rešitev samo v slogi delavcev, pa se združuje in brati brez obzira na apostole sovraštva. Mednarodno organizovani proletarjat dobiva od dne do dne več moči in postaja bolj in bolj sposoben, da izvede svojo vzvišeno nalogo: osvoboditi vse narode iz krempljev kapitalistične sužnosti in jim odpreti pristojo pot napredka. V mednarodni združbi se odgajajo svobodni ljudje. Naprej torej, odkritosrčno združeni, da uresničimo rešitev delavstva in človeštva. (Burno odobravanje).

Sodrug **Čekar** je govoril v imenu socialističnega časopisa. Povdaril je pomen tega časopisa v boju za osvoboditev delavstva, pozval sodruga, naj vse storijo za pospeševanje in razvoj svojih listov *«Laboratore»* in *«Rdeči Prapor»* ter je končal ob burnem aplavzu z življenci svobodi in mednarodni delavski organizaciji.

Potem je se predlagal, naj se izreče zahvalo odboru za ustanovitev delavskega doma v prvi vrsti bratoma *Pitoni*, ki sta z neprimerno požrtovlostjo pripomogla, da se je v tako kratkem času pustilo skladišče izpremenilo v dostojne prostore. Sodrug *Pitoni* je zavrnil, da gre zahvala vsem, ki so sodelovali; potem je opozoril na *«Strahljivo»* sodruga v *Nabrežini*, ki so že peti teden v stavbi, ter je izjavil otvoritev doma.

S tem je bila slovesnost končana.

Zvečer je bil v vseh prostorih komers z godbo in petjem. Udeležba je bila tako ogromna, da tudi trikrat tako veliki prostori ne bi bili zadostovali za vsprejem vseh delavcev in njih družin, ki so hoteli biti navzoči. Veliko število gostov se je moralo zadovoljiti s prostorkom, kjer so morali stati, a manjše ni bilo število onih, ki sploh niso več našli prostora. Pevski zbor delavcev je zapel delavsko himno, ki je bila tako navdušeno vsprejeta, da se jo je moralo ponoviti in potem so morali pevci še drugo pesem dodati. Na komersu se je prečitelo tudi brzojavke, ki so došle v pozdrav od slovenskih in italijanskih organizacij in sodrugov. Brzojave so poslali delavci iz Splita, Pulja, Gorice, Kormina, Radovljice, Idrije, Tržica. Iz drugih krajev, kakor iz Ljubljane i.t.d., so poslali pisma, a iz nekaterih mest so bili zastopniki osebno navzoči, tako zlasti iz Pulja, iz Gradiške i.t.d. Nekaj gostov je bilo tudi iz oddaljenih mest, n. pr. dva iz Olomuca. Citanje brzojave je obudilo glasno, navdušeno odobravanje, tembolj, ker so prišli vsi pozdravi spontano. Zabava je bila jako živahna in vseskozi dostojna ter je trajala do polnoči.

Pred domom so stale cele trume ljudi, ki so poslušale petje in glazbo. Z ulice je bil krasen pogled na razsvetljene

Naposled se je pripetilo nekaj čudovitega. Sredi jutra so rudarji začeli popuščati svoje delo in udarci kladiv v jamah so pnehali. Zdelo se je, kakor, da so skratke zapustili svoja podzemna skrivališča in svoje neizmerne zaklade ter se podali na zemljo, gledat svetlo sonce in umirajoto naravo.

Rudarji so korakali proti pisarnam rudniške družbe. Ravnatelj je ravno kar prišel v svojo sobo in je, kadeč dčhtečo smodko, gledal skozi okno, ko so se pred hišo pričela pojavljati prva delavska krdela, mirno in brez šuma. Prišlo jih je sto, dvesto, petem tristo, vedno več in več, v umazanih jopcih in z bledimi obrazi. Kmalu je bil prostorni trg pred hišo napolnjen z ljudmi. Direktor pri oknu je prebledel in prestrašen je poklical tajnika iz sosedne sobe.

— Kaj hočejo ti ljudje? ga je vprašal z vznemirjenim glasom in pokazal z roko skozi okno.

prostore, zlasti z bolniškega trga, kamor ima fronta 13 oken.

Sodrug in sodruginja!

V smislu organizacijskih določb naše stranke sklicujemo s tem

skupni strankarski zbor avstrijske socialne demokracije

na nedeljo, dne 29. septembra 1901.

Skupni strankarski zbor se bode vršil na Dunaju in bode trajal do 2. eventualno 3. oktobra.

Ne da bi ovirali končno določbo po strankarskem zboru, predlagamo sledeči provizorični dnevni red:

1. Konstituiranje strankarskega zbora:
 - a) Volitev predsedništva;
 - b) Določitev opravnika in dnevnega reda;
 - c) Volitev odbora za pregled mandatov.

2. Poročilo skupnega strankarskega zastopa;

3. Poročilo o parlamentarnem delovanju;

4. Organizacija skupne stranke;

5. Revizija strankarskega programa;

6. Trgovinski ugovor in interesi delavcev v Avstriji;

7. Zavarovanje za starost in onemoglost ter preskrba udov in sirot;

8. Eventualnosti.

Zbor se bode vršil kakor vsi dosežani zbori v obliki shoda, omejenega na povabljene goste (s 2. zborovalnega zakona).

Vabila bodo udeležnikom pravočasno dostavljena.

Predloge za strankarski zbor naj se pošlje pred 1. septembrom tajništvu skupne stranke, Dunaj 11, Mariahilferstrasse 89 a, da morejo biti pravočasno tiskani.

Za skupni izvrševalni odbor:

Tajniki:

Ignat Daszynski, Ferdinand Skaret, Karel Vanek.

Pri tej priložnosti opominjamo sodruga na določbe organizacijskega statuta glede zastopa na skupnem strankarskem zboru:

Vsaki volilni okraj ima pravico, poslati po dva delegata, kjer pa so organizirane žene, tudi po eno delegatko na strankarski zbor. V volilnih okrajih, ki so narodno mešani, ima vsaka jezikovna skupina pravico, poslati po dva delegata. Organiziranim industrijskim skupinam vsakega jezika je zavarovano pravo do enega delegata. Člani izvrševalnih odborov vseh narodnih skupin ter socialno demokratični poslanci imajo na strankarskem zboru glas in sedež.

Suženj fraze.

Piše Ada Kristan.

Današnjim politikom je treba velikih besed, ker imajo navadno prav majhne misli ali pa nobenih in tu jim je fraza rešitev. Največje resnice in besede poetov je lahko ponizati do fraze. Tudi besede *«svoboda»*, *«napredek»*, *«bratstvo»*, *«dostojnost»* i. t. d. so v devetindevetdesetih med sto slučajih samo fraza. Go-

*) Nekatera izvajanja v urodu posnemam po izvršnem članku *«Der Gefangene der Phrasen»* v glasilu Jungfernen *«Freie Lehrerstimme»* št. 12, 1. 1900, ki je bil namenjen nemškimi frazerjem, pa velja mutatis mutandis tudi za naše.

Tajnik se je zagledal v množico pred hišo, skomizgnil je ter dejal:

— Gotovo hočejo zopet kaj prositi — kaj-li?

— Sedaj, ob tem času?

Tajnik je zopet zmignil z rameni in pristopil bliže k oknu.

— Izvemo takoj, gospod ravnatelj! kriknil je tajnik. Poslali so ravnokar deputacijo gori.

Ravnatelj je še bolj prebledel. Preplašen se je ozrl parkrat po sobi gori in doli, oistro pogledal tajnika ter zaskripal z zobmi. Potem pa je nanagloma sedel za svojo pisalno mizo, naredil otroško nedolžen in ravnodušen obraz in se navidezno zagledal v neko pisanje. Tajniku se je zazdehalo in ironičen smehljal mu je zdrsnil po licu. Obrnil se je od ravnatelja proti oknu in gibaje se zrl na množico.

Tako sta pričakovala deputacijo.

Spočetka je bilo pred hišo še precej mirno. Toda šum je polagoma naraščal

vornik in poslušalec ne mislita pri njih ničesar, imata pa celo zmes nedoločenih a prijetnih čuvstev, katera vzbujajo take besede v njih ter tako zabredeta v sladko a bezpomembno čuvstvanje, da ne moreta več misliti in sta — sužnja fraze. Ta nedoločna čuvstva, ki jih vzbuja fraza in njena megljenost in brezmiselnost, ki dovoli vsakemu poslušalcu, da si predstavi v njej svoje najljubše misli in svoje ideale — so njena nevarnost. Od tod izvira, da fraza zapeljuje in na ta način postane iz nje skoraj posastna moč.

Le eno sredstvo imamo, da se rešimo njenih zanj: strogo razumstveno izkušajo. Kjer se najde zapeljivo, veliko besedo, mora se jo pograbit in vprašati: *Kaj pomeniš? Kaj vse tiči za t-boj? Kaj naj si mislim ob tebi? Kdor tirja pri lepodonečih besedah vedno jasne izraze, ne postane nikdar žrtev fraze.*

Ako bi pisal socialnodemokratski list: *«Dobil je (delavec) stranko, ki se neustrašljivo bojuje zanj, ki odkrito pove, da je tudi on človek, ki nima le dolžnosti, ampak tudi pravice»* — tedaj to ni fraza, ker je resnica. Ako pa beremo take besede v idrijski *«Jednakopravnosti»* št. 8 — je to in vse, kar o delavcih čenca, frazerija in lepa limanica za delavce. Kajti ako tako piše katerikoli nacionalni list, si imamo takoj predstaviti, kdo so nacionalci, pa vidimo, da stranka, ki stoji med svoje pristase veleposestnike, velike trgovce ter bogatine sploh, katerim njen list služi, ne more biti ob enem stranka delavcev. Tak list ne more pisati resnice, ako hoče pridobiti delavce za se; in na drugi strani — v dejanjih — ne morejo rezati svojega lastnega mesa; tako je vse njih pisarenje o njih ljubezni in čuvstvu pravčnosti do delavcev — prazna fraza ter še več: zlobna hinavščina.

V zadnjem času se je zopet *«Edinosti»* posebno izkazala. Mlatila je staro slamo o *«lepi domovini»*, ki je in ostaja naša mati, kateri smo vsi dolžni ljubezni in spoštovanja, kakor smo tudi v vsakem slučaju dolžni biti hvaležni svojim staršem. Kdor ni tega mnenja je kriv *«bogokletstva»* (1) *«blasfemije»*, *«ynebovpijočega preklinjanja lastne domovine»*.

No — dosti za zdaj; predno se nam zmesa v glavi, vzemimo to stvar pod lupo. Ne v jezi, ne s predsodki, samo z mirno pametjo; tudi srca nam zapreti treba ni.

S Slovenskega se mora vsako leto na sto in sto ljudi izseliti v tujino. Komentar za to je nepotreben. Kakor poznam jaz matere, mislim, da dobra mati raje sama strada, kakor da bi pustila svoje otroke stradati in ne pila enega več kot do sitega, med tem ko njeni drugi lakoto umirajo. Le o mačehi v pravljici in o protinaravni materi sem slisala kaj takega. Da — cenjeni narodnjaki — resnica je nekako drugačna, neprijetnejša, kakor lepe fraze. Torej — z domovino kot eno materjo — sepa stvar prav zelo.

Kaj pa pomeni beseda *«domovina»* sploh? Deželo, kjer je človek rojen, ali pa deželo, v kateri se govori njega materin jezik in katero morda v svojem življenju ne vidi? Eni pravijo tako, drugi

1) V narodnjakam listu *«Edinosti»*, 190. št. se lepo bere o narodu, ki se poteže za to, da bi na svojih podgorinah (?) Meh užival svoje človeške pravice... No — no!

(Poznejša opomba.)

2) Glej *«R. pr.»* št. 33 notico o *«Edinosti»* opazko o nekem Stajercu, ki je svojega otroka spelal in pojedel.

in nemir med množico se je širil bolj in bolj. Šem-ter tja se je slisalo tudi glasne klice in vsi so se kdo zaklical z samozavestnim glasom:

— Deputacija!

Tedaj so se vse oči obrnile proti hišnim vratom in vse se je drenjalo v ospredje. A tam ni bilo ničesar, kajti deputacija se še ni vrnila. Naposled pa je zavladal popoln nemir. Vse je hotelo izvedeti, kaj se je zgodilo in zakaj se deputacija toliko časa ne vrne. Iz bližnjih hiš so prihitele žene z umazanimi, raztrganimi otroci, preplašena dekleta, odrasli dečki in stareži v vprašajočimi lici ter zvedavimi očmi: vse to se je pomešalo v veliko gnjevo ter izginilo v nedoločni masi. Le tupatam se je začulo cvileč otroški glas, če je težka rudarjeva noga stopila na bosi dečkov palec.

(Dolje prihodnja.)

veliki tabor ljudstva z dnevnim redom.

Zavarovanje za starost in onemoglost ter preškrbljenje vdov in sirot.

S tem velikim manifestacijskim taborom bo dan signal na boj za to veliko delavsko zahtevo. Temu taboru bodo sledili tabori in shodi z istim dnevnim redom na Viču, v Večadah, v Radovljici, Jesenicah, Idriji, Zagorju in drugod. Povsod se povabijo bližnji mestni in občinski zastopi, na veliki manifestacijski tabor v Ljubljani pa sta pozvana poleg mestnega zastopa ljubljanskega in občinskega odbora v Šiški tudi izvrševalna odbora narodno-napredne (liberalne) in katoliško-narodne (klerikalne) stranke.

Sodrug! Delavci in delavke! Kdor ima le količkaj zmisla za blagor svoj in svojcev, kdor le čuti in misli kakor delavec, kakor član velike delavske družine, *ta naj pride na te tabore in shode*, da solidarno s svojimi sodrugi manifestira za delavska prava.

Strakova komisija.

Iz ljubljanske okolice se nam piše: Klerikalizem na Kranjskem sploh zelo cvetel, kako je še posebno pri nas, o tem bi se dalo napisati cele knjige. Zlasti o gg. franciskanih bi se povedalo lahko mnogo. Po občini Vič pobirajo vsako leto krmo in živila, — seve, to jim nikakor ne zadošča. Hočejo biti popolni gospodarji. Zadnjič se je na tržaki cesti pripetil slučaj, ki se mora zabeležiti. Neki pater se je peljal, nekega obhajati. Pri tem opravilu bi moral moliti, ali tega ne. Vpil je nad ljudmi, ki se niso prehitro odkrivali, naj to storijo. In to na tak način, nad kakršnim so se skoro vsi zgrazali. Vpraša se, ali naj to še dolgo traja, ali naj ta klerikalna razzia še vedno razsaja mej nami? Zakonodavni zastopi morajo delovati na to, da se gotovi kazenski paragrafi z ozirom na rušenje veré odpravijo, če pa tega ne, pa saj preurede v modernem zmislu. Dobro bi bilo, če se podobne slučaje vedno objavi, kajti na dan naj pride ves ta nezgodni smrad; dosti časa ga že duhamo. — Deželnozbornske volitve ljudi še dosti ne vznemirjajo, saj ni čuda — pri nas kandidira sam generalissimus krševanske vojske g. dr. Žilindra. Mej kmeti se sicer nekaj giblje. Hočejo kmeta. Seveda vprašanje je, ali dobi to malo gibanje pravo podobo. Župniki so pri nas preoblastni, ljudje še malo zavedni. V celi ljubljanski okolici na sploh pa vlada tema, tema... Najhujše izgledajo občine Dobrova (slovesna božja pot ta čast!), Horjul, Polhovgradec it.d. V občini Brezovici se že malo gibljejo, ali temu gibanju proti klerikalcem še ni dosti zaupati. Upajmo sicer, da tudi k nam pride svetlo in da tudi pri nas nastane dan. Kdaj? Ne vemo sicer še dne, ali priti mora. Tolažimo se s tem, da je povsod prej bila tema, predno je nastal svetli, krasni dan.

Bum! Sedaj sta se spravili tudi «Soča» in «Gorica» nad socijalne demokrate. «Gorica» je sicer klerikalna, «Soča» pa liberalna, a v boju proti socijalnim demokratom sta tako lepo složni, kakor dve denarni mošnji. To kar bi imeli obema povedati, smo že nešteto krat povedali. Liberalci in klerikalci tudi čisto dobro vedo, da je vse, kar delavcem pripovedujejo, puhla fraza, pa bodo vendar svojo komedijo nadaljevali. Zato bi bilo škoda prostora, ako bi ji hoteli poučevati, da nimajo prav. Mesto tega nevhvaležnega truda bomo rajši nadaljevali svoje delo med delavci in čisto nič se ne bojimo, da bi ne imeli popolnega uspeha. Da sta «Soča» in «Gorica» tako skočili na noge, nam le dokazuje, da ju je naše dosedanje delovanje počilo v živo meso in da prihajajo delavci tudi na Goriskem na pravo pot.

Z južne postaje nam pišejo: Splošno je dobro znano, da so delavci na južni železnici v Trstu organizirani. Po ne ugaja vsem ljudem. A če kaže gospoda delavski organizaciji kako nasprotstvo, se temu ne čudimo. To teži v krvi in je umevno. Drugačna pa je stvar, če se trudi kak delavski nadzornik ali pa prevzemalec blaga, ki bi bil sam najbolj potreben organizaciji in pouka, nagovarjati delavce, naj od-

padejo od svoje organizacije. Odlikuje se v tem prav posebno neki Masnak, prevzemalec 19. oddelka. V našem listu ni dosti prostora, da bi se pečali z vsakim, ki stoji na taki stopnji, kakor g. Masnak. Vendar ga opozarjamo enkrat za vselej, naj nas pusti pri miru, ker znamo sami misliti in smemo pripadati tistemu društvu, katero nam ugaja. Ako to ne bi zadostovalo, se pa ostreje pozdravimo.

Delavci.

Socijalni pregled.

Strajk v Nabrežini. Vstrajnost in sloga delavcev slavi prvo zmago. Sinoči je 23 podjetnikov podpisalo zadnje pogoje, ki so jih stavili delavci in danes je začelo okrog 300 delavcev delati pri naslednjih delodajalcih: Kamnolomci pri gg. Angelo Calligaris, Ivan Caharija, Anton Radovič, Peter Tance in drug, Valentin Radovič, Tomaž Gruden, Martin Pertot, Jaka Radovič, Ivan Caharija v Sestlani, Josip Mareš, Ivan Suc, Marko Caharija, Emil Marega, Fran Blažina, Pasquale Benvenuto, Anton Verginella, Luis Donda; klesarji pri gg. Josip Mareš, Anton Radovič, Stefan Zandomani, Tomaž Gruden, Ivan Veniz, Emil Marega, Pasquale Benvenuto, Ivan Sedmak in Lupiori, Ivan Verginella, Ivan Besetti, Alojzij Donda.

Pri ostalih delodajalcih traje stavka dalje in se svari delavce, naj ne jemljejo dela za Nabrežino.

Delovodja Spesot in Simon gg. Wildi in Pavetti sta odšla v Istro, lovit delavce za Nabrežino. Opozarjamo še enkrat, da je samo generalni štrajk končan, pri tistih gospodarjih, ki se niso udali, pa traja dalje. Upamo torej, da tudi v Istri ne bodo našli stavko-kazov.

Več nabrežinskih delavcev je odšlo radi stavke drugam iskat dela. Sodr. Ivan Sedmak, Mat. Košuta, Josip Tance, Ant. Košuta, Rudolf Suk se zahvaljujejo ogrskim sodrugom, ki so v Budimpešti svoje slovenske tovariše z največjo ljubeznjivostjo sprejeli, za posredovanje dela.

«Edinost» se je zopet do kosti blamirala. Ona je, če se ji sme verjeti, najbolj slovenski list na svetu, a vendar je učeraj takoj objavila italijanski dopis nekaterih nabrežinskih podjetnikov, ki so jo nalagali, da je štrajk že 9. končan, ker so vse delavce odpustili in izročili delavske knjižice občinskemu uradu. Razven tistih delavcev, ki so zapustili Nabrežino, ni nobeden sprejel knjižice in da delavci niso bili odpušteni, dokazuje to, da so se še sinoči gospodarji z njimi pogajali. S tem dopisom so menili nekateri podjetniki le delavce ugnati v kozji rog in «Edinost» jim je takoj podala roko za to plemenito delo, dasiravno je edini gospodar, ki se je na tistem pismu podpisal, še svoje ime prečrtal. Tako deluje domovinaški list za slovenski narod.

SLUŽBENI RED

za delavsko osebje c. k. eraričnega rudnika v Idriji.

Splošna določila.

a). V pisarni službujoči delavci imajo varovati uradno tajnost o tem, kar opazujejo.

2). Službenemu redu dodane predpise o razstrelilnih sredstvih, o prometnem redu in voznem redu je natančno izpolnjevati.

b). Z ozirom na vedenje in osebnost.

a). Delavec mora biti v službi zvest, poslušen in spoštljiv napram predpostavljenim. Izven službe se mora obojestransko ozir jemati na stanovsko čast in se po tem ravhati.

b). Delavci in uradniki so dolžni razven službenega reda državne zakone izpolnjevati, kar velja posebno glede združevalnega zakona z dne 7. aprila 1870. drž. zakon št. 43.

V slučaju službenih ali plačilnih pritožb se imajo delavci, kakor obratni uradniki in zaupniki, obračati do rudniškega predstojnika, ter mu svoje že-

lje in pritožbe mirno in dostojno predložiti; nikakor si pa ne smejo sami pravice iskati, ako pripada zadeva po zakonu z dne 27. maja 1852. št. 117. politični oblasti, ali razsodišču § 29. dr. z. z dne 14. avgusta 1890. št. 151. in §§ 20.-21. zakona br. skl. z dne 28. julija 1889. št. 127.

Ako delaven ukazi predpostavljenega uradnika niso jasni ali pa so mu sumljivi, zlasti glede varstva v slučaju nezgod, naj si poišče potrebnega pojasnila pri uradniku ali pa pri rudniškem predstojniku.

§ 16. Prepoved kadenja tobaka in uživanja opojnih pijač.

a). Kadenje tobaka v rudniku, v rokodelnici, in drugih opravičnih prostorih, ki so po rudniškem ravnateljstvu naznanjena kot nevarna glede požara in razstreljiva, je prepovedano.

b). Donajanje in pitje opojnih pijač pri delu je prepovedano; izvzeta so pa potrebna okrepevalna jedila, vsled česar pa ne sme delo zastajati.

Dalje.

SHODI.

V nedeljo, 1. septembra od 1/11. uri dopoldne v Mavhini pri Devinu; ob 4. uri popoldne v Nabrežini;

ob 1/4. uri popoldne v Radovljici; v ponedeljek, 2. septembra od 8. uri zvečer v Spodnji Šiški.

v torek, 3. septembra ob 8. uri zvečer v Reichenburgu;

v sredo, 4. septembra ob 8. uri zvečer v Zidanem mostu.

V Trstu ima sodrug Ferri, državni poslanec iz Italije v soboto zvečer in v nedeljo opoldne predavanja v «Politeama Rossetti».

Zahvala.

Podpisana se zahvaljujeva vsem sodrugom, ki so v ogromnem številu izkazali zadnjo čast najinemu ranjenemu očetu; posebno se še zahvaljujeva sodrugom pevcem za milo petje in sodr. Kopaču za nagrobni govor.

V Nabrežini, 27. avgusta.

Josip in Aleksander Temporini.

DRUŠTVENE VESTI.

Delavsko in kmetovsko društvo se je ustanovilo v Senožečah in okolici v nedeljo, 25. t. m. na ustanovnem obnem zboru. Natančneje v prihodnji številki.

Lastnik lista: Panek Alojz.
Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopač Josip
Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 — Trst.

GOSTILNA

Domenik Ravelico

Trst - Ulica Ghega št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vino Teran, Istreko, Opolo, Vis, najfinejša vina v buteljnikah, pivo prvega reda.

Domača kuhinja, jedi gotove vsako uro.

Sprejemajo se naročniki na ob d in večerjo tudi naročbe na dom s točno postrežbo.

Tudi čista prenočišča na razpolago.

Cukerin Heyden

Cenjenim gg. lekarnarjem ponuja 400 krat slajši od sladkorja:

št. 5	1 Kg	okrog 2000 komadov	44 K.
" "	5 "	" "	40 "
" "	10 "	" "	36 "
" "	1 "	2000 kosov	36 "
" "	" "	" "	32 "

Fridrik Neuman

pri gospej Schmidt

Sohlanay (okraj Breslau) Preuss. Schlesien.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(Solsko postopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franco vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

Izhaja v prstu vsaki petek.

Reklamacije

Posamezne številke veljajo 10 dni

proste. II Nefrankirana
Rokopisi se ne vračajo.

ne sprejemajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrto leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

se pošiljajo vsi doneski za list je v njej

(*Dalje prihodnjič*).

Dugoslovenska socijalno demo-
kratična stranka je sklenila dogovore
s političnim delovnim odborom kranski in ter
zaupnimi močmi, postaviti za **dežel-**
nozbovske volitve na Kranjskem
v mestnem volilnem zboru v **Idriji** kan-

Ta »popravek« nam je poslal Rihar priporočeno in s povratnim receptisom. Menil je menda, da je pri nas tako, kakor to nekaterih katoliških uradnihstvih, kjer se delajo, kakor ne bi bili dobili popravka, se ni priporočeno. Ali Rihar naj si nikar ne domislja, da objavljamo njegovo šmirazo radi povratnega receptisa. Vzlic vsem poštnim priporočilom bi bili lahko pogreznili to stvar na dnu našega koša pa sveto vadi Riharju naj se najprvo uči, kako se popravek piše in potem se le naj nam jih pošilja. Hoda! objavi smo njegovo »reč« in jo vendan, ker bi nam bilo

na dnu duše, žal, ako ne bi bili naši čitatelji iz tega dokumenta sami izpoznali, kako daleč sega klerikalna predrznost. Kapelan Rihar se bo moral že privaditi, da bodo drugi kritizirali to, kar on prireja. Če on trdi, da je živa slika, kakor je sam opisuje, bila dostojna in ljubezen vzbujajoča, tedaj je pač težko reči, ali spada to v poglavje slaboumnosti, ali pa skrajne predrznosti. Rihar postavlja k krščanskim socializmom angelja, k socialnim demokratom satana in potem ima še toliko obraza, da trdi, to je dostojno, to vzbuja ljubezen. Če razume Rihar tako krščansko ljubezen, tedaj se ni čuditi, da katoliški bratci, ki niso duhovniki, namestniki, božji, v imenu krščanske ljubezni pobijajo. S tem andaloznim popravkom dokazuje Rihar edino, da je dostojen naslednik tistih, ki so kurali nasprotno mnenje z mučilnico in z grmado. In potrjuje, da imamo prav, če pravimo: Hudoznost ne tiči v ljudstvu, ampak pohujšanje, izhaja od vas klerikalnih agitatorjev.

Socijalni pregled

SLUŽBENI RED

za delavsko osebo a. k. eraričnega rudnika v Idriji.

Splošna določila.

§ 17. Odpust.

Rudniško ravnateljstvo in prometni predstojnik dovolijo v svojem delokrogu lahko največ do 4 tedne oziroma 3 dni odpusta. Daljše odpuste samo če kr. poljedeljsko ministrstvo lahko dovoli. Pri nastopu 4 tedenskega odpusta se mora vsaki delavec oglašiti pri računovodstvu bratovske skladnice ter mora članske in rudniške dožeske zavarovanja že pri nastopu odpusta plačati. Tudi delavec, ki se vrne z odpusta, se mora takoj oglašiti rudniškemu ravnateljstvu in računovodstvu bratovske skladnice.

V slučaju prestopka odpusta se ravna z delavcem po § 44. br. prav.

§ 18. Zdravstvenost med delom in po delu.

Predpisi glede zdravstvenih priprav med delom in po delu so obsežni v posebnem razglasu, ki je izdan delavcem in ga je natančno izpolnjevati.

II. Posebne določbe.

§ 19. Posebne službene dolžnosti posameznih razredov.

Posebne službene dolžnosti posameznih delavskih razredov so v glavnem sledeče:

A) Rudniško ravnateljstvo.

a) Grajski čuvaj.

Grajski čuvaji imajo skrbeti za varnost eraričnega imetja, posebno imajo čuvati rudniške blaginice v gradu, v noči predpisane runde izvajati, po dnevu pa opravljati tudi uradna poselska pota.

b) Čerkovnik.

Čerkovnik ima opravljati vsa pri mestni cerkvi v Idriji mu določena službena opravila.

B) C. k. rudniško oskrbnistvo.

a) Delavci na kamenju.

Delavci na kamenju, Kopač, podkopač, Delavci pri jamskem prometu imajo izvrševati vse ukaze uradnikov i paznikov ter postopati s tisto paznostjo, ki je radi preprečenja nevarnosti za življenje in zdravje v jami in zunaj jame poslušajočih oseb potrebna.

Preden pridejo na lice odkazanega jim delavnega kraja, imajo na kamenju poslušajoči delavci stransko in sprednjo steno glede varnosti preiskati: ako opazi, da je jaski voz izpodmaknjen ali da so lesene stave zrahljane, imajo takoj sami potrebno ukreniti, v slučaju večje nevarnosti pa izvesti potrebno tesarstvo opravilo.

Strajk v Nabrežini je končan. Končan z zmago delavcev, ki so ohranili šest dolgih tednov obudovanja viedno solidarnost, katera se zrealizirala v tem, da se ni našlo med vsemi nabrežinskimi in sveto križskimi delavci ves čas niti enega stavkoka. Boj teh izkoriščenih delavcev je bil sili težak, tem težji, ker je bila vsa buržoazija, vse nasprotno, časopise delavcem so vražno do skrajnosti. V tem ko je »Independent« pihal v narodnjaški ogenj, cel strajkujoči delavci so Slovenci je

«Edinost» ravno tem slovenskim delavcem metala polena pred noge. »Primorski List« je poročal, grozen propad »Soča« in »Gorica« sta priporočali delavcem popustljivost. »Slovenski Narod« je trobil v podietniški rog. Vsa ta nasprotovanja je premagala krasna sloga delavcev in s popolnim zadoščenjem so šli nabrežinski kamnolomci in klesarji včeraj zopet na delo.

Kar so delavci pri tem štrajku dosegli, je razvidno iz sledečih koncesij, ki so jih sedaj vsi gospodarji podpisali:

1. Delavni čas se zniža za osem mesecev na 10, za 4 mesece na 9 ur.

2. Akordno delo odpade, razven v nekih strokah, kjer pa ostane se tedaj, ako zasluži delavec pri njem več kakor dnino.

3. Obračunava se vsakih petnajst dni.

Na zahtev delavca se mu pa mora izplačati tedensko 50 do 80 odstotkov zaslužka.

4. Dnina se plačuje po 9 kategorijah (tako, da ni razlike med jamo in po dnevnim delom) in sicer: 1. kat. zasluži 4 k. 20 v., 2. kat. 4 k. 10 v., 3. kat. 3 k. 90 v., 4. kat. 3 k. 60 v., 5. kat. 3 k. 40 v., 6. kat. 3 k. 20 v., 7. kat. 3 k. 8. kat. 2 k. 70 v., 9. kat. 2 k. 20 v.

5. Ta pogodba velja eno leto od dne podpisa.

6. Radi stavke ne sme biti nihče odpuščen od dela.

Razven tega je sprejet poseben tarif za tista klesarska dela, ki se jih ne more izvrševati drugače, kakor v akordu, ter zahtev glede orodja, knjižice, i. t. d.

Brez vsega napuha torej delavci lahko ponosno pravijo, da so dosegli krasen uspeh, ki ga imajo zahvaliti sami svoji in splošni delavski solidarnosti.

Od srca čestitamo uzornim nabrežinskim sodrugom. Složno naprej in končna zmaga ne more izostati.

Račun.

o skladu za stavko:

Skupni dohodki 4118 k. 45 vin.

Izdatki za podopre 4117 k. 64 vin.

Ostanek 4 sept. 100 k. 81 vin.

Račune pregledali in našli v redu:

Jos. Kopač, R. Lendeta.

F. Gruden, Ivan Radović, A. Krošelj.

SHODI.

Ljubljana, 1. septembra.

Danes dopoldne je bil tukaj na Kolerjevem vrtu shod, kakršnega Ljubljana že dolgo ne pomni. Zbralo se je okrog tisoč ljudi na manifestacijo za starostno zavarovanje, to eminentno zahtevo zavednega modernega delavstva. Kaj je zavarovanje za starost in onemoglost, ter s preskrbo udov in sirot? — se je glasil dnevni red. Obilni obisk tega shoda ne dokazuje le, da je delavsko gibanje tudi v Ljubljani živahnejše, kakor že dolgo ni bilo, ampak tudi, da je ravno zahteva glede preskrbe starih in onemoglih delavcev, ter njih udov in sirot danes najpopularnejša, da je delavskemu ljudstvu tako rekoč iz srca izrasla. Impozantni shodi, katere prireja socijalna demokracija po vsej državi, ne izostajajo niti na Slovenskem. Tukaj se vidi tisto živo solidarnost delavskega ljudstva vseh narodov, ki je priobčila delavcem vse do dosedanje uspehe in ki jih mora privedi do končne zmage, tista krasna solidarnost, ki ne pozna mej in katere nasprotniki nikdar ne morejo razumeti, ker jim megla stoterih predsokov kali bistri vid. Tudi tedaj shoda je bil tak, da ostane udeležencem gotovo dolgo v spominu.

V predsedništvo sta bila soglasno izvoljena sodruga Lavtar in Skrbic, zapisničarjem pa sodrug Brestvar. Poročal je o dnevnem redu sodrug Linhart, za njim je govoril sodrug El Kristan, potem s. Skrbic in s. Haberman iz Zagreba. Na shod so bili povabljeni: Občinski svet ljubljanski, občinski zastop, šolski ter izvrševalna odbora liberalne in klerikalne stranke. Zadnja je poslala g. Stefeta, da jo zastopa vsem drugim se ni zdelo potrebno, poslali le enega zastopnika. Posebno karakteristično je to za liberalno stranko, ki leže v vsakim oklicu in programu okrog delavcev, a v praksi z vsakim korakom dokazuje, da je protidelavska, kolikor le more biti najzagrizenejši manchestrovce. Na shodu se

je to tudi energično naglašalo in razni burni poklici, poslušalcev so pokazali, da je minil tisti čas, ko se je moglo delavce slepiti s praznimi, sicer donečimi a popolnoma votlimi besedami. G. Stefe je izjavil, da bodo tudi krščanski socialisti priredili akcijo za starostno zavarovanje, a zdi se nam, da bodo prišli prepozno. Da bi podali poročila govornikov, ki so naredila mogočen utis na zbrano ljudstvo, nam ne dovoljuje skromni prostor, ki nam ga daje uradništvo na razpolaganje; omeniti pa moramo še, da je ljubljansko zborovanje našlo odziva tudi po deželi, ter so poslali sodrugi iz Idrije, Bizovika, Vevče, Vija, iz Postojne ter iz Radovljice pismene odnosno brožavne izjave soglašanja.

Mavhinja, 2. septembra.

Včeraj ob 11 uri dopoldne je bil tukaj prvi ljudski shod, na katerega je ljudstvo povabilo sodruga Kopača iz Trsta poročat. Kako veliko je bilo zanimanje prebivalstva iz cele okolice, dokazuje ogromna udeležba iz Mavhinje in sosednih krajev. Prostorno dvorišče, na katerem se je shod vršil, je komaj zadostovalo za vso množico. Omeniti moramo, da razni žandari v tem kraju menda čisto nič ne poznajo zborovalnega zakona, ker silijo vedno s svojimi puškami na ramah na shode, daš zborovalni zakon odločno prepoveduje udeležbo oboroženih ljudi na shodih. Tudi pri nas je moral predsednik orožnike pozvati, naj se odstranijo, ali pa naj odlože orožje in tudi govornik je moral opozoriti na dotično zakonsko določbo. Zdi se nam, da bi bil že skoro zadnji čas, da bi glavarstvo ali pa dotične komande poučile orožnike ne le o njih pravicah ampak tudi o njih dolžnostih in o pravicah drugih. Tudi to se mora enkrat pri nas izpoznati, da so orožniki radi ljudstva, ne pa ljudstvo radi orožnikov na svetu. Shod, ki je imel dnevni red: »Položaj delavskega in kmečkega ljudstva«, se je v vsakem oziru izvrstno obnesel in sodrug Kopač je žel za svoje predavanje burno priznanje. Nasprotnikov ni bilo.

Izjava.

Glavno uradništvo »Rdečega Prapora«

Trsta, 1. septembra.

Podpisani delavci iz Trsta, Nabrežine, Sv. Križa in okolice Vas prosimo,

da objavite sledečo izjavo: »Edinost«

Nekaj časa se zaletava »Edinost«

prenehoma v naša sodruga Kristana

in Kopača, misleč najbrže, da bode

tako povzročila razkol ali kaj podobnega v našem taboru. Naproti temu

izjavljamo, da so naša načela »Rdečega Prapora«

tudi naša načela, da smo delavci-socialisti v vseh načelnih vprašanjih enega mnenja in da nas »Edinost«

z vsemi svojimi besnimi napadi ne bode

promotila. Njena zavijanja obujajo pri

nas samo prezir.

Posebno pa protestiramo nabrežinski in sv. kriški delavci proti temu, da

se sodruga Kopača v času, ko nevtrudljivo in z največjim poštovanjem deluje za delavski blagor, napada s predrznimi lažmi, kakor je tista, da je

imenoval slovensko zastavo »cunjo«

To obrekovanje, karakterizira nizki in

perfidni boj »Edinosti«, kateri izražamo za to soglasno prezir.

Sledi 340 podpisov iz Trsta, Nabrežine, Sv. Križa, Komna, Prečnika, Zagreje, Volčjegagrada, Pliskovice, Berij, Sempolaja, Prošek, Sute, Tubelj, Slivnega, Gorjanskega, Brestovice, Solisa, Kostanjevice, Devina, Praprota, Ronta, Monfalkona, Farej, Mavhinje, Vojske, Vanjegagrada, Sesljane in Vižovelj.

Radi pomanjkanja prostora so morali izostati mnogi dopisi, poročila in izkazi. Prihodnjic!

Lastnik lista: Pivec Alojz.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopač Josip.

Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 - Trst.

2. SPOMENIČNI GOSTILNA

Trst - Ulica Ghega št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vino

Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinjša vina

v bučljikah, pivo prvega reda

Domača kuhinja, jedi po tovarniški ceni

Sprejemajo se naročila na obede in večerje

in tudi naročila na stališča po

strežbo.

Tudi čista prenočišča na razpolago.

DELAVEC RDECI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Marčnina iznasa: Za Avstro-ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Posamezne številke veljajo 10 vin. Reklamacije so poštne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Bochetto 3.

Ven z zavarovanjem za starost in onemoglost ter s preskrbo udov in sirot!

Deželnozborski volilci mesta Idrije!

V važnem času stopimo pred vas z resnimi besedami. Pred deželnozborskimi volitvami stojimo in obe stari stranki, liberalna in klerikalna, sta že napeli vse moči, da bi priborili svojim kandidatom sedeže v deželnem zboru. Volilni boj pa vodijo z vzajemnim surovim napadanjem oseb, ki se mora pristuditi vsakomur. Mi se ne maramo pečati niti z liberalnimi, niti s klerikalnimi osebami, kajti v vseh zakonodajnih zborih postopajo stranke kompaktno, tako da je brez pomena, kdo je med liberalci, kdo med klerikalci; odločilno je pri predlogih, glasovanjih i. t. d., katere stranke so zastopane v zboru in katera ima večino. Ogledati si moramo torej stranke in njih programe.

Liberalna stranka izjava svoje ime od lepe besede »svoboda«; ali njeno ime se čisto nič ne vjema z njenim delovanjem. Napredek in svoboda sta tukaj popolnoma prazni besedi, za katerimi se ne skriva nič drugega, kakor koristi buržoazije, želja za dobrim isefom in za profitom. To tudi ne more biti drugače, kajti liberalci so stranka velikih trgovcev, advokatov, ljudi, ki imajo kaj pod palcem. Neumni bi bili, ako ne bi varovali svojih koristi, in mi jim tega niti ne očitamo. Konstatirati moramo samo resnico, iz katere se vidi, da liberalna stranka ne more biti odkritosrčna prijateljica delavcev, ker bi škodovala svojim lastnim pristajem, bogatejšim slojem, ako bi v sedanjih razmerah hotela pomagati delavskemu ljudstvu. Na političnem polju so nasprotniki splošne volilne pravice; niti v deželnem zboru, niti v občinah, v katerih imajo večino ali pa izključno vlado, niso storili nobenega resnega koraka, da bi prišlo brezpravno delavsko ljudstvo do volilne pravice. Liberalni kandidat za kmetske občine okrajev Idrija in Vipava je dejal, da sedaj ni čas za splošno volilno pravico; tudi liberalni poslanec za Idrijo stoji na stališču, da bi bila nesreča, ako bi se preosnovalo sedanji krivični volilni red. V Idriji izhajajoča »Jednakopravnost« najbolje osvetljuje liberalno tak-

tiko s svojim večnim zavijanjem in obrekovanjem.

V novjšem času se dobrikajo delavcem, češ da so jih izobrazili in jim priborili boljše življenjske razmere; vprašajmo pa ogromno večino idrijskega prebivalstva, koliko koristi ima od vsega liberalnega delovanja in dobili bomo odgovor: Nobene.

Na gospodarskem polju stoji liberalna stranka na stališču proste konkurence, ki je uničila malo obrtnijo, malo kmetijo. Brez svobodne konkurence ni gospodarskega liberalizma, ki je izrasel ravno iz načela, naj se vse moči svobodno razvijajo. Ali v svojih lastnih načelih ne morejo biti liberalci dosledni, kar vidimo posebno v njih boju proti konsumnim društvom, katerim z vso svojo svobodomiselnostjo ne privoščijo svobodnega razvoja, ampak bi jih z vsemi sredstvi radi zatrli.

Ali morejo zavedni delavci mesta Idrije oddati svoje glasove taki stranki, ki jim mora biti nasprotna, tudi če ne bi hotela?

Z druge strani se ponujajo delavcem klerikalci, ki se jim v Idriji zlasti v novjšem času skušajo približevati. Česa imamo pričakovati od klerikalcev, nam povse zgodovina. Ideal te stranke je tisti čas, ko je imela katoliška cerkev vso moč na tem svetu v svojih rokah: svetovno vladarstvo, papeževstvo, ki naj bi bil kralj nad kralji, cesar nad cesarji, je njih cilj. Vsako isticno svobode bi se moralo zatreti v prid te stranke, kateri je svobodna misel največji greh. Napram bednemu položaju delavcev v naših časih pa ne poznajo drugega zdravila, kakor tolaženje delavcev z nebesi in pa priporočanje potrpežljivosti.

Ako bi hoteli delavci glasovati za to skrajno nazadnjaško stranko, bi pomenilo ravno toliko, kakor da bi si sami položili vrv okrog vratu.

Čenjeni volilci!

Mi Vam priporočamo, da glasujete za socijalno demokratičnega kandidata.

Mi apeliramo na delavno ljudstvo in na tiste volilce, ki imajo toliko izpoznavanja, da privoščijo tudi trpinu delavcu človeško življenje. Na vsem Slovenskem in še daleč naokoli ni druge delavske stranke, kakor socijalno de-

mokratična. In v Idriji, v tem eminentno delavskem mestu, ni drugače, kakor drugod po svetu. Kdo se je kdaj brigal za položaj idrijskega delavstva, dokler ni prišlo tukaj delavstvo samo do zavednosti, da se mora združiti z delavci vsega sveta in si ustanoviti čisto delavsko organizacijo, ako si hoče zboljšati svoj bedni položaj in se končno rešiti iz železnih oklepov kapitalistične sužnosti? Socijalno demokratična stranka, ki e delavce tudi tukaj zbudi, organizirala na strokovnem in na političnem polju popeljala v boj za človeške pravice. Vam priporočam tudi sedaj, da se postavite na lastne noge in glasujete za delavskega kandidata.

Zavedni delavci v Idriji vedo, kako je bilo tu aj pred socijalno demokratično organizacijo. Saj so iznašale plače po sedem krajcarjev na sramoto človeštva. Kar se je doslej doseglo zboljšanja v gmotnem položaju, v postopanju z delavci, v izobrazbi, so si priborili zavedni delavci sami v socijalno demokratični stranki. Načela delavcev pa morajo najti glas tudi v deželnem zboru in zato Vam priporočamo, da oddate vsi svoje glasove dne 19. septembra kandidatu socijalno demokratične stranke, za katerega je postavljen sodrug

Fran Rinaldo

vodja kons. društva v Idriji.

Bodite složni in ne dajte se od nikogar premotiti. Zmago si priborite samo s solidarnostjo in z zavednostjo. Zmaga Vašega kandidata pa bode Vaša lastna zmaga.

Sedanja in nova žena.

Piše K. Linhart.

(Dalje.)

«Degeneracija na vseh straneh, utrujenost je znak današnjega ljubavnega življenja» pravi znana socialistična pisateljica Wally Zepler. In v istini je ravno ta bolna utrujenost karakteristična za današnjo ženo. Pesimizem je glavna njena filozofija in v tem pesizmu živi brez nade in brez cilja, svoje tako zvane »dolžnosti« izvršujoč; živi brez veselja in sreče, da, veselje in sreča se ji studijo; živi brez žalosti, ker ne more postati žalostna v njeni

Posavje in da so daleč naokoli govorili o njem.

Ana je bila zapuščená sirota. Mati ji je umrla na porodu in oče, rudar, se je ponesrečil v jami. Umrl je v strašnih mukah, ko je bila še majhno dete. Usmiljeni rudarji so jo potem vzgojili. In bila je lepo dekle. S prikupnim vedenjem si je pridobila kmalu mnogo prijateljev. — Pred letom se je seznanila z Marijanom in ljubila ga je strastno, vroče...

Skoraj vsaki večer sta sedela v tej lopi in kramljala ter se ljubila. Bila sta srečna in vredna zavisti.

Bojim se, Marijan, da se štrajk slabo konča, dejala je Ana, ter se z vprašujočim pogledom ozrla v lepi njegov obraz.

Ne vznemirjaj se! Vse se dobro konča, vse, — končno. Ali nimamo pravice do življenja, ali nismo ljudje? A ti izkoriščevalci... ti... Marijan se je naenkrat razburil in s tresočo

V RUDNIKIH.

Spisal Abditus.

II.

Soča voda je žumela,
Mesec je na nebu s' jal.
Tam pri oknu sva stonela,
Ko sem jaz slovo jemal.
(Slov. narod. pesem).

Večer.
Mrzel jesenski veter je pihljal po zemlji.

V leseni lopi za hišo na vrtu sta sedela Marijan in Ana, sama, zatopljena drug v drugega. Goreče sta se ljubila. Ta dva bitja, zapuščená od vsega sveta, brez roditeljev in intimnih prijateljev, sta poznala ljubezen in njene globoke tajnosti in svetosti, kakor zamore to le blago nesebično bitje.

Dve siroti.
Iz neznanih tujih krajev je prišel pred leti Marijan kot rudar na Posav-

letargiji. Na vseh teh obrazih je videti neki bolni stud; to je tisti gnjus, katerega čuti človek, ki je padel v blato. Živci so bolni in ta nervozna bolehnost spaja ves svet v temno, nedlo senco. Na jedni strani »trudne duše«, kakor jih riše *Arne Garborg*, ki strme v svoji propadlosti za nečim višjim, lepšim, svetejšim; a ne dosežejo tega cilja, temveč samo neki »narkotikum« in omamljeni se zgrudijo in — ne trpe več. To so tiste umetniške ženske nature, tiste fine, visoko diferencirane duše, ki nimajo življenja v današnjih razmerah, ki morajo v njih poginiti, tiste plemenite duše, ki ljubijo in katerih ljubezen trda črka »morale« ostavi, a brez te ljubezni ne morejo živeti. Na drugi strani iste visoko diferencirane duše, ki pa imajo dovolj energije, da se branijo proti zločinu, katerega hoče družba nad njimi izvršiti; branijo z vsemi in — žal! — tudi umazanimi sredstvi. Ne dajo se ubiti, kajti premočne so. In z odprtimi rokami padajo v propad, s smehljajem na ustnih in z žarečimi očmi. In če pride potem svet s svojim moraliziranjem, pravijo mu hladno v obraz: »Tu me imaš, ubij me! Strgaj mi obleko s telesa in izženi me iz hiše, — da te ljubim! — Ti sam si kriv...« Ta Cankarjeva doktorica, potem njegova Magdalena in Julija, — to so »gresnice«, gresila pa je morala najprej, nad njimi in ker imajo dovolj energije, se branijo strastno, — kdo mi zameri, da se branim proti morilcu? Anica v »Jakob Ruda« nam je tudi tip take nesrečnice. V njeni duši se zbirajo vsi lepi čuti in protestirajo proti zlorabi, protestirajo proti vsem predsodkom, kateri jo silijo, da postane nevesta staremu lopovu. A predsodki so močnejši in Anica se upogne — ona nima tiste moči, da bi vodila boj, ako ravno je imela dovolj, da ubije sama sebe. Helena v »Popotovanju Nikiča« je malo Marholmove žene; ona je fatalistka, nima toliko poguma, da bi z mezinčcem ganila in premaknila svojo usodo, — objokana čaka in čaka... Rekar končuje... Nikič postane njen mož, a nobeden ne more reči, da ga ljubi; ona se le brani proti samoti... Tudi v že večkrat citirani Zofkini knjigi imamo dosti tih pesimističnih žen sedanosti, kajti tudi v proletariatu jih najdemo. To so iste narave, katere sem preje označil, katere se pehajo na visoko goro z okrvavljenimi nogami in znojnim čelom, kajti tam gor je njihov cilj. In ko pridejo gor, ni krasoče in vse nade so se zrušile v temo, v veliko, sivo resignacijo... Mučno vskliknejo: »Niso mi pokazali prave gore... Hodila sem na goro, na katero hodi živina. Rodila sem in robovala, — jaz, človeška živina! In menila sem, da hodim na sveto goro človeških duš!...«

Moderna literatura vzdigne preprogo in velika, krvavorudeča slika sedanje žene stoji pred nami: Povsod propadlost, degeneracija, povsod suženstvo in boli — najsvetejši in najlepši moment, spolni moment je postal edino nizko zadovoljenje naravnih nagonov. Sedanjost je izgubila ljubezen — bodočnost jo ima zopet prinesla.

roko se je prijel lesene ograje. Njegove oči so se svetile in lasje so mu stali razmišljeni pokonci.

Ana se je preplašena odmaknila. Čemu se je pač tako razburila? Dragi, ne razburjaj se, prosila ga je. — Saj te razumem, Marijan; saj te razumem. Tudi jaz čutim na prsih to strašno breme suženstva. Pa, stari ljudje pravijo, da je vedno tako bilo, da kdor je pod slamnato streho rojen, ne je nikdar belega kruha? Menda je res tako, ali ne? vprašala je v svoji naivnosti.

Ha, ha... Vidi se ti, da si nedolžno bitje in da ne poznaš sveta. Da je vedno tako bilo, to ni res! Verjemi mi, ni res! Toda povem ti raje pravljico, žalostno pravljico, ki se je pripetila v Poljskeji, gori na daljnem severu. Cuj torej!

Nekoč, to je bilo v davnih, davnih časih, živeli so trije bratje srečno in veselo, kajti v obliči so imeli vsega, kar so potrebovali za srečno življe-

Nova žena!

Predno se obrnemo k tej ženi bodočnosti, predno poskusimo konstruirati iz sedanjih tipov nove, moramo premisliti, kakšno bode spolno življenje v bodočnosti sploh.

Naj se pregleda stališče naše žene še tako optimistično, rezultat je za vsecega, ki se je emancipiral od napačne vzgoje: *bodoča oblika spolnega življenja je t. zv. prosta ljubezen*. Ne vstrajate se, ljubi ljudje, — počasi se bodele tudi na ta izraz privadili. Izraz sam na sebi je prav za prav napačen, kakor že konstatira Ellen Key, kajti pravno tako, kakor zunanja zapoved ljubezni ne more ustvariti in ne zadržati, temveč je ta v tem smislu vedno prosta, tako je tudi kakor vsa čustva vezana po gotovih psiholoških zakonih. Ljubezen sama na sebi je torej vedno prosta in vedno vezana. Prosta, svobodna ljubezen je samo malo nerodni izraz za bodočo formo ljubavnega življenja, oziroma za nasprotni pol današnjega zakona sploh. A ker je ta izraz že v navadi, naj ga tudi mi rabimo.

Ravno tako, kakor je vsaki poskus, današnje družbo z majhnimi medikamenti kurirati, zaman in je treba celo družbo v principu spremeniti — socialistična »dogma«, g. Ivanka! — *tako je tudi brezuspešno, kurirati zakon s majhnimi reformami: treba je torej spolno življenje pridrugaciti v principu*. Tudi najliberalnejši ločilni zakon ima še pogoje za ločitev, zunanje pogoje, kajti noben zakon se ne briga za čustva in enake momente. Pomisliti pa je treba, da se teh pogojev v mnogih slučajih ne more podati ali vsaj ne povedati. Dva človeka sta združena v zakon, a nesrečna sta, ker ne spadata skupaj, rada bi se ločila, a pogoja ni, kajti obadva sta poštena i. t. d. Pomisliti je tudi, da je jako težko, vse te misterije, te tajnosti človeške duše povedati drugemu, katerega prav nič ne brigajo. Vse take reforme, ki zahtevajo olajšanje, ločitev, so brezmiselne, nimajo ničesar dobrega v sebi. Proč torej s slabo korenino, z zakonom samim. A kaj bode potem — vskliknejo prestrašeni »stebri družbe« — ko ne bode več družine, sreče i. t. d. Kje pa je tista družbinska sreča sedaj? V družbi brez privatnega posestva produkcijskih sredstev ni več bede in revščine, odpade torej v prvi vrsti pogoj za sklepanje nesrečnih denarnih zvez. Vezali se bodo torej samo iz ljubezni in — to je že prosta ljubezen.

Prostost ljubezni torej v prvi vrsti! Nobena druga stvar ne sme uplivati na ljubavno zvezo. V tej obliki se mora vršiti spolno življenje bodočnosti, ker druge posledice ni. A ta prostost ljubezni ali se bolj prostost ljubezne izvolitve mora veljati za obadva spola. Ne zadošča torej, če se uniči današnji zakon siloma, če se dekretira novo obliko. Treba je tukaj izvršiti veliko večjo revolucijo, — revolucijo nazorov. Treba je vse šege pridrugaciti, katere se tičejo tega problema; treba je v istini spoznati enakopravnost žene. Da se ta bodoča forma že sedaj pričinja razvijati, nam dokazujejo ljubavne razmere v proletariatu. Tu se pričinja v praksi stare npravne razmere prezirati,

nje. Neki dan pa je poklical starejši brat mlajša k sebi ter jima dejal: Med nami sem jaz najstarejši in posedujem kot tak zmožnosti dovolj, oskrbovati vse naše premoženje in voditi gospodarstvo. Dajal vama bodem vsega, kar je za življenje potrebno; seveda, da mi bode ta morala pridno pomagati pri delu.

Mlajša dva sta se vzradostila nad pozitivnostjo starejšega brata, ki hoče prevzeti vse skrbi naše ter mu z veseljem prepustila vsak svoj delež. Nekoliko časa je bil pri hiši red in bili so zadovoljni. Pa to ni dolgo trajalo. Starejši brat se je s časom ločil od mlajših in živel je dobro brez dela. Ona dva pa sta morala delati, kakor črna živina in dobivala sta vedno slabšo jed. Tudi ju starejši brat ni več trpel v hiši, kjer so preje prebivali skupno. Postaviti sta morala za hišo svinjak, kjer sta prebila ponoči. Tako sta delala in trpela. In mislila sta, da tako mora biti. Vsaj že dolgo

— prosta ljubavna izvolitev prične se razvijati bolj in bolj odkrito.

Nasprotniki socializma smatrajo »prosto ljubezen« za brezumno pohotnost in pravijo: pri takih razmerah bi postali ljudje demoralizirani na isto stališče, na katerem so bili naši pradedje, ki so plezali kakor opice po drevju... Ti ljudje pač ne razumejo velikega etičnega in vzgojevalnega pomena ljubezni. Ne vedo, da je ljubezen sedaj nekaj individualnega, da je »iz surovo zunanega nagona postala ljubezni strast« (W. Zepler). Ta ljubezen je v svojem razvoju prišla do monogamije in monogamija je tudi sedaj njen princip. Ljubezen ima v sebi neka o egoistično tendenco v lepem smislu besede in ta egoizem je pogoj ljubavni zvestobi. Dokler se dva človeka ljubita, si bode ta tudi zvesta ostala. V trenutku pa, ko se ne ljubita več, je tudi njuno spolno občevanje nenravno.

To je par refleksov iz tiste tolikokrat kot protisocialistični argument citirane »proste ljubezni«. V tem se tudi zrcali stališče bodoče ali nove žene.

Nova žena je v prvi vrsti zopet — žena. Svojo individualiteto si je pridobila in to je prvi korak moralne emancipacije. Dandanes je vse, kar ženo od moža razlikuje, kar torej njeno osebnost tvori, razvoj možkega gospodarstva ugrabil. Besede, katere so izraz nečesa posebno ženskega, so obenem psovke. Tako se imenjuje mehkužnega možkega »babnika«. V nemškem je to še bolj značilno: »weibisch«. Vsa današnja modrost je zanikanje ženskega elementa, zanikanje tistih mehkih, nežnih črt v ženskem karakterju, katere že *Komensky* toliko ecni, da postavi z njimi ženo nad moža. In vsa naša vzgoja je tako urejena, da se uniči ta specifično ženski element, da postane ženska bolj in bolj »možka«, to se pravi, da negira svojo osebnost. Prav dobro se to vidi v literaturi. Večina pisateljic so — pisatelji. One so sicer ženskega spola, govore morda tudi vedno o »ženski pravici« i. t. d., — a če se čita njih pisateljska dela, se čuti možki duh, možko osebnost. Zatorej ima tudi Ivan Cankar prav, če imenuje Zofko Kvedrovo »edino slovensko pisateljico«, kajti tudi najbesnejši sovražnik Zofke ji mora priznati, da so črtice iz »Misterija žene« pisane s posebnega ženskega stališča, da je »hotela nekaj povedati, kar je sama videla s svojimi očmi in ne skozi očalanaše, ničvredne tradicije«.

S tem, da ima nova žena zopet svojo osebnost, da se torej ne poskusa, indentificirati je z možko psiho in da stoji obadva spola izolirana drug poleg drugega, — je tudi zajamčena njena svoboda. V novi ženi bo radi tega razvita človeška krepkost ravno tako kakor ženska nežnost, samostojnost ravno tako kakor popolna udanost v ljubezni. Vidimo torej, da je nova žena tisti ideal, katerega si stavlja socializem.

Da, nova žena je socialistka! Naše gospodarske razmere se socializirajo, naše duševne težnje se socializirajo, svet se socializira in z njim tudi žena.

V tem zmislu ima emancipacija — zmisel!

tako živita! No, — nekaj nista tako slabo živela, a to je bila že davno. In v svoji ubitosti sta si domišljala, da je njiju stari brat njun gospodar, kralj, postavljen od samega Boga.

Pa tudi v nju glave je prišlo nekaj novega; sama nista vedela kako. Ko jima je dal neko opoludne starejši brat zelo slabo kosilo, sta se zelo razsrdila in rekla sta bratu:

Ti živiš dobro in piruješ storaj vsaki dan. V hišo vabiš bogate tujce in jih napajaš z najinimi pridetli. Godci so v tvoji hiši stalni gostje. Mi dva pa smrzujeva v svinjaku. Ne privoščiš nama ničesar, dasi se trudiva od ranega jutra do poznega mraka. Midva novega več tako živeti. Izplataj vsakemu svoj delež!

Oj, da bi draga Ana tedaj videla starejšega brata, kako se je zahrhtal. Z visokim, zaničljivim glasom gospodarja in z ironskim nasmehom na obrazu jima je ošabno odgovoril: kot starejšemu sta mi dolžna pokorščino.

Domache stvari.

Dobrodošlico objavlja torkova narodnjaška **Edinost** **madjaronu** Križevca, desni roki bana grofa Khuen-Hedervaryja! Ali klerikalcem narodnost ni plašč! Delavci so pa izdajice, če se mednarodno organizirajo! — Puhli frazerji!

«Slovenka» menda misli, da smo mi kontraktne vezani, imeti proti njej neke obzire. Moti se, in ker tako hoče, bomo pustili obzire na stran, pa ji bomo dokazali, da ne le prepišuje, zavija in zmerja, temveč da tudi predrzno laže. Na prostasko impertinenco, katero se je dovolila proti naši sotrudnici Adi Kristan, ji odgovori sotrudinja A. K. sama. Kar se tiče socialno demokratičnega «dogem» in Slovenkine modrosti prepustimo sodbo brez strahu treznim čitateljem. Če «Slovenka» trdi, da njeno uredništvo noče ženstvu sugerirati nikakršnih načel, se udari par vrstic kasneje sama po zobeh ko pravi, da je umevno, da sloni tendenca lista na krščanskem načelu; ali to ni sugeriranje? Sicer pa smo mi opozorili na Abditusove članke zato, ker je «Slov.» tako bahato se širokoustila, da socialnih demokratov ne bo prosila pomoči zoper prostitucijo. Uredništvo «Slovenke» pa tudi taji, da bi bila pod kako kontrolc konsorcija «Edinosti». Ali se urednica «Sl.» gospa Ivanka nič več ne spominja, kdo se je bitko pritoževal radi zagrizenosti konsorcija? Kdo je pripovedoval, da tisti gospodje ne trpe niti sence kakšnega nasprotnega mnenja? Ali ni bila to ravno urednica «Slovenke» gospa Ivanka in njen soprog gospod Klementič?

V dodatku k svoji polemični notici zavija «Slovenka» še na dalje. Dela se, kakor bi obžalovala, da sodrug E. K. ni že prej pojasnil tega, kar je bil pojasnil v letošnji 34. številki. «Slovenka» piše, kakor bi mislila, da bi bila ta izjava za njo neaj prijetnega. No, sodr. E. K. ni dejal samo, da ima vsak sotrudnik s tem, kar napiše, upliv na uredništvo, temveč je tudi dejal — in «Slovenka» to sedaj priznava — da je bil naprošen za sodelovanje že pri sestavi programa, za pridobitev novih sotrudnikov i. t. d. Takrat pa je «Slovenka» lagala, da Kristan nima nobenega upliva na uredništvo in če bi bil Kristan povedal, na kar ga je «Slov.» s svojim izzivanjem sedaj prisilila, tedaj bi bila postala laž «Slovenke» odnosno «Edinosti» očitna; kajti tega menda tudi «Slov.» ne bo zanikala, da se s sestavljanjem uredniškega programa, z vabljenjem sotrudnikov i. t. d. upliva na uredništvo.

«Slovenka» se sedaj joka, da zmerjamo i. t. d. Mi pa lahko povabimo vse čitatele, naj sodijo, ali smo v svojih polemikah s «Slovenko» kdaj koli zmerjali! Lahko pa konstatiramo, da je «Slovenka» prva počela zmerjati in sicer prav surovo, ker — ni imela stvarnih argumentov, ter jih tudi danes nima.

Dresira se v menažerijah in cirkuših živali doma pa pudle. «Slovenka» pravi, da je naša sotrudnica sotrudinja Ada Kristan **dresirana**. Predrzna, kakor je, bo gotovo v prihodnji številki rekla, da mi zmerjamo, ona pa stoji na etični podlagi. Mi pa bi lahko na te-

Kar jaz zapovem, to se mora zgoditi! Ne vesta li, da je meni ta oblast dana od samega Boga? Upirati se hočeta tej božji oblasti? Mislita li mar, da bodeta večno živela, lopova? — Sicer pa, če nika or nočeta več dalje delati, pa idita, idita. Pravična božja kazn vaju zadene! Idita, jaz vaju ne bodem oviral! — In obrnil se je v stran.

Mlajšima se je tedaj zasvetilo v glavi. Spoznala sta, kakšno napako sta napravila, ko sta se udala bratu. Bilo je prepozno.

Vidiš draga Ana, tema mlajšima bratoma smo podobni mi vsi, ki nas zo-vejo Nemaniče. Mi sami smo krivi naše bede.

Marijan se je oddahnil. Iz doline se je čulo melanholično fantovsko petje in v bližnjem gozdu je pričela skovitati sora.

Ta pripovedka mi ugaja, Marijan. Uf, kako žalostno je na Posavju.

melju te ene besede o dresuri konstatirali, da je moralna, krščanska, narodna in etična «Slovenka» v svojih polemikah skandalozna.

Na južnem kolodvoru v Trstu in nikdar konca opravičenim pritožbam. Povod za nje dajejo razne osebe: zadnja tožba, ki nam je dosla, se tiče odločnega souschefa in policajnega oficijala Schabla. Po priliki pred dvema meseci se je v nekem vlakcu, ki je došel v Trst, izgubila suknja. Lastnik jo je reklamiral, pa je niso mogli najti. Ko pa je delavec Josip Petrič, ki čisti kupče, došel v neki voz, jo je našel pod sedežem ter je to takoj naznanil delavskemu vodji Zetku. Ta mu je rekel, naj odda suknjo uradniku, ki ima službo, kar je Petrič takoj storil. A mesto pohvale je moral slišati jako čudne besede od souschefa, ki je naznanil stvar policiji, kakor bi bil Petrič sumljiv, da je hotel suknjo ukrasti. Dvakrat je moral iti P. k policajnemu oficijalu Schablu, ki je govoril z njim v tonu, kakršnega se ne bi smel uradnik v službi nikdar posluževati. Schabel je dejal Petriču n. pr.: «Almeno lo conosco» (sedaj Vas vsaj poznam), sploh je občeval z njim tako, kakor bi bilo dokazano, da je Petrič, ki je izvršil svojo dolžnost, kaj ukradel. Ko je Petrič drugi dan v uredovalni sobi opomnil, da stoji zunaj priča, je Schabel za kričal: «Non voglio testimoni» in zopet je uredoval s tistim žaljivim tonom. Ker Petriču ničesar ni mogel, ga je odpustil, češ «sedaj pojdite. Gospodu Schablu bo treba povedati, da je ta način uredovanja popolnoma neumestno. Človek, kateri ni obsojen, je gentleman in niti sodnik ne sme pet minut pred obsodbo žaliti ga; kadar je človek svojo kazn prebil, je gentleman in nihče mu ne sme očitati kazni; dokler je obsojenec v kazni, se mora z njim po zakonu ravnati, a ne sme se ga žaliti. A gospod Schabel je imel pred seboj človeka, proti kateremu je bil celo vsaki sum neopravičen in g. Schabel ga ni smel niti s pogledom razžaliti.

Včeraj so se na kolodvoru izgubili trije zaboji, ki bi bili morali pasirati finančno revizijo. Zabojev niso mogli nikjer najti, g. souschef pa se je zopet znesel nad Petričem, češ na njega leti sum. Samo mimogrede spominjamo, da Petrič se nikdar ni imel nobene kolizije s policijo ali s sodiščem in kadar se tako sumničenje ponavlja, je umevno, da se njegova notranost proti temu upira. Zaboje so pozneje našli v «Hotel Delorme». Radovedni smo, kako zadoščenje bode dali ponovno zlojenemu Petriču.

Uredništvo «Slovenke» ne pozna družega od mene, kakor ime in to, kar sem v «Rdeči Prapor» napisala. A ker mojega stvarnega članka ne more stvarno kritizirati, ni v stanu družega pisati, kakor to, da sem nastopila proti «Slovenki» «zelo bojovito» ter sem dokazala, da sem **izvrstno dresirana** soc. demokratka, in «družega nič». S tem stavkom je moj stvarni članek o prostituciji odpravljen. Vse kar pravi **tako uredništvo**, me ne more iritirati. Samo, da javnost izve, kako se ljudje, ki stojijo na takozvanem «krščanskem stališču», bojujejo za svoje «ideale», objavim tukaj, da sem bila že pred tremi leti — **ko a trzaskah s socialisti-**

Pri srcu mi postaja žalostno, težko, vzdihnila je Ana.

Postalo je temno. Na jasnem, plavem nebu je migljalo tisočero lučij, svetlih in bledeh. Oba sta se zagledala v nebo in njuni duši ste za hip vsplavali tja gori v krasne visave in sanjali o lepem, krasnem svetu, o ljubezni, o sreči.

Baš ta hip se je utrnila na vshodni strani neba svetla zvezda, in padla na zemljo; za seboj je zarisala žarečo, svetlo črto.

Zvezda se je utrnila, Marijan!

Videl sem jo, padla je na zemljo!

Pravijo, da to ne pomeni nič dobrega.

— Vraže!

Naposled je Marijan vstal. Tudi Ana je vstala.

— Te li zebe, Ana? Mrzel veter piše!

— Ne utim, da bi me zebló.

— A čemu se treses?

— Ne vem. Danes je tako žalostna noč.

stih se slutila nisem — edina soc. dem. v St. Miheľju pri Wolfsbergu, uštevši moze, potem edina soc. dem. v Sv. Leonhard-u ob Lavanti, izvzemši moze, in da sem bila sploh edina učiteljica na vsem Koroškem, ki je bila abonirana na list radikalnih «Jungovcev» ter sem kot soc. dem. nastopila in po vsem Koroškem zlasti med učiteljstvom kot taka bila znana. Da torej nisem **dresirana** soc. demokratka, temveč da sem prišla do tega s studijem socialnega problema in da je moje mišljenje moje **lastno** prepričanje, je tem bolj verjetno, ker sem stala sama in sem z mojo prepričanja vso kritiko in vse resne debate, katerih ni manjkalo, premagala.

Lastnosti «Slovenke» s sedaj lahko vsak čitatelj sam predočuje. Našim čitateljem imam v tej stvari le še reči, da se za «Slovenko» ne bomo več brigali, kajti storila bi ji preveč časti, ako bi se kdaj polemizirala z njo. Ljudje, ki se tako branijo nauka, so in ostanejo vedno — recimo — omejeni. Jaz se pa rada učim in zato si bodem nauk, ki sem ga ob tej priliki dobila, dobro pomnila. Glasise: Ne polemiziraj z jezuitičnimi ljudmi! **Ada Kristan.**

«Edinost» je začela tarnati. To je odkritosrečno: vse drugo pri njej je umetno. Sedaj zvija roki nad Nabrežino, ki bode baje propadla, ker je socialistična. Slisala je, da prireže nabrežinski delavci dne 22. t. m. veselico, nekdo jo je naenčal, da bodo socialisti vsakega narodnjaka natepli, kaj li, ako pride blizu tej veselici, in iz tega izvaja, da sedaj Tržačani «obeh narodnosti» ne bodo več hoteli zahajati v Nabrežino po čisti zrak in občina bo imeli velikansko izgubo. Čudno je, kako je «idealna» «Ed.» naenkrat praktična. Ali naj se le potolaži! Socialisti se došlej niso mogli pritoževati, da bi se bili narodnjaki v prevelikem številu udeleževali njih veselice, če pa bode kdo izmed njih prišel, se mu ni treba bati za njegova rebra. Seveda socialisti kakemu domovinašu na čast ne bodo peli «Zastave slave». Brez lopovščine seveda «Ed.» tudi te notice ni mogla izleči. Da bodo delavci videli, kako nesramno piše glasilo, laži o njihovi stranki, citiramo nekaj stavkov iz canje.

Tudi ta slučaj priča svetu, da vsemu istemu «delovanju» «sodrugov» ni namen drugi, nego — hujskanje. Hujskanje človeka proti človeku, sloja proti sloju, stanu proti stanu. To seveda ni šovinizem. Ne v resnici ni! Kajti navadno ima tudi šovinizem kaj etičnega na sebi, česar o divjanju socialistov ni možno reči. Slovenski narod naj bo razkosan in razcepljen, bodi razdejan in razmetan! To hočejo «socialisti», ker so najemniki tujinstva, ker hočejo, da narod naš postane, obnemogel nasproti sovražnikom svojim, ki so **laškem, hiper nacionalistiškem, buržuazijskem** (v gršem pomenu te besede) **in kapitalistiškem taboru!** Cilji lazisocialistov so skrajno nemoralni. In po njih ciljih jih morate soditi!

«Ed.» tarnja, da so ji tisti nasprotni, ki je ne čitajo. Mi ji bomo torej pomagali, da bodo njeno cvetje tudi tisti spoznali, ki je ne čitajo. Vprašamo pa sedaj delavce, ali zasluži list, ki o njih tako piše, kaj družega, kakor zaničevanje? Kdo bolj hujska, kakor «Edinost»?

Zdi se mi, da so te zadnji dogodki razburili. Toda ne boj se, vse se dobro izteče.

Da bi se!

Spremil jo je do vrat njenega stano- vanja. Tam sta se poljubila. Ana se je krčevito oklenila njegovega vratu in njuna lica sta se zopet in zopet dotikala. Zdelo se jima je, da ju danes neka neznana notranja slutnja druzi, druzi... Žalostna sta se ločila. Hitrih korakov je Marijan odšel. Ana je stala na pragu in zrla za njim, ko ji je vže davno izginil izpred oči. Sama ni ve-vela, kaj jo danes tako teži.

Tisto noč Ana dolgo ni mogla zaspati. Pred očmi so se ji prikazovali grdi obrazi in nje je bilo strah.

Zunaj pa je vladala pusta, tiha, svetla noč, napolnjena z dučnim zrakom.

(Dalje prihodnjič).

Ali ne ščeva v vsaki številki Slovencev proti Italijanom, proti Nemcem i.t.d.? Ali ne ščuje tercijalstih in domovinaških Slovencev proti socialističnim Slovincem? Ali ne ščeva policije in državnega pravnikar? Glede tega, kar kriči «Edinost» o «najemnikih tujinstva», ji pa pravimo, da je to skrajna lopovščina, katere smo pri cunji sicer že vajeni, ki pa zato ne postane nič manjša. In te večne lopovščine delajo popolnoma nemogoče, da bi se s tako smrdljivo pisavo koncilijantno postopalo. Proti takemu boju veljajo samo moralne klofute.

Pri g. Cotiču se ne bomo učili, kako naj urejemo list. To naj si zapomni. Tako dobro kakor «Edinost» je bil «Rdeči Prapor» se vselej urejen. Za naš tiskovni sklad naj si g. Cotič ne razbija glave; k njemu ne pojdemo pobirati. Če g. Cotič ne razume, da v tedniku ni toliko prostora, kakor v dnevniku, je g. Cotič obžalovanja vreden. G. Cotič ne vé, kaj je v socialističnem listu potrebno; tega g. Cotiču ne zamerimo; saj g. Cotič niti ne vé, česa bi bilo v «Edinosti» treba. Da se zdi g. Cotiču neki izrek Multatulija «sumljiv», nam ni «sumljivo»; ako bo g. Cotič Multatulijeve spise prečital, se bo g. Cotiču od spisov tega duševnega velikana v glavi zavrtelo. Glede svojega članka o ženi bode naš sotrudnik sodrug Linhart že svoje povedal. Da g. Cotič in morda še druga možka in ženska gospoda pri «Edinosti» niso razumeli Linhartovega članka je žalostno za g. Cotiča in njegove somišljenike. Ako g. Cotič vé, kako bi se dalo v kapitalistični družbi prostitucijo odpraviti, tedaj svetujemo g. Cotiču, naj gre na prihodnji, abolicionistični kongres, pa naj g. Cotič tam razodene svojo dragoceno modrost. Preden bo g. Cotič zopet v imenu slovenstva, v imenu krščanstva, v imenu kulture protestiral proti našim napadom na «mravnost našega naroda», naj se nauči, kaj pomenijo vse te lepe besede, ki jih g. Cotič tako emfatično rabi. Če g. Cotič na koncu svoje lažnive notice napiše «eks», tedaj verujemo, da je pri g. Cotiču z njegovim argumenti res eks.

Socijalni pregled.

Nabrežinski štrajk je imel še mal epilog. Dva gospodarja, eden v Nabrežini, drugi v Sv. Križu, nista hotela izplačevati po novem tarifu, vsled česar so došli delavci zopet zapustili delo. V Nabrežini se je stvar poravnala, v Sv. Križu pri Mosetlju se pa ne dela. Delavci se opozarja, naj v tej delavnici ne sprejmejo dela. Vodja okrajnega glavarstva v Sežani je interveniral v tej zadevi, takoj ko je dobil poročilo; sploh se je tekom štrajka po močnejši trudi, da bi se skrajšalo stavko, ter si je prizadeval, v tem smislu uplivati na gospodarje.

UGOVOR

Na seji dne 2. septembra l. 1901 v Nabrežini, ki se je vršila v zadevi delavnih pogojev v kamnolomih in kamnoseških delavnicah v Nabrežini, je bilo sledeče ustanovljeno:

Glede kamnolomcev:

1. Delavni čas traja osem mesecev v letu po 10 ur, ostale 4 mesece po 9 ur na dan; v smislu te določbe se sme znižati dnino tekom 4 pozimskih mesecev, ko se dela samo po 9 ur, za vrednost ene ure.

2. Akordno delo ostane za kanale in jarke (cuniere) dovoljeno; enako je dovoljeno delo v subakordu, ako izrazijo delavci željo v tem smislu.

3. Redno izplačevanje mezde se vrši vsakih petnajst dni; na željo delavca se mu mora pa tudi v soboto med polmesečem izplačati najmanj 50, a največ 80 odstotkov njegovega zaslužka na obračun.

4. Dnino se določi po devetih kategorijah, v katere so delavci razdeljeni, in sicer je ustanovljena dnina

za 1. kategorijo	K. 4.20
» 2. »	» 4.10
» 3. »	» 3.90
» 4. »	» 3.60
» 5. »	» 3.40
» 6. »	» 3.20
» 7. »	» 3.—
» 8. »	» 2.70
» 9. »	» 2.40

5. Ta ugovor velja za eno leto, računa se od današnjega dne.

Radi stavke ne bode noben delavec odpущен.

Delavci, ki so bili drugim potom sprejeti, ostanejo na delu, kakor je bilo z njimi ugovorjeno.

Vsaki delavec mora biti ves teden na delu. Delavec, ki brez umevnega uzroka, n. pr. radi bolezni ali radi drugih nujnih zaprek, poslov i. t. d. v pondeljek ne bi prišel na delo, bi bil odpущен.

Cenik za klesarje:

	Trdi mehki kamni
1. Stopnice brez profila, obe ploši izdelani	3.40 3.20 K.
Iste s spodnjo ploščo grafontirano	2.80 2.60 »
Iste brez lambela	2.40 2.20 »
2. Stopnice s profilom, spodaj čiste	4.— 3.80 »
Iste s spodnjo ploščo grafontirano	3.30 3.10 »
Iste brez lambela	2.90 2.80 »

3. Za začetne stopnice po kvadr. metru. K. 9.—

Za vsako profilirano glavo št. 27. » —.60

za vsako čisto glavo št. 27a » —.30

Vijugaste stopnice štev. 28 po kvadr. metru » —.30

Zaprte stopnice štev. 29 po kvadr. metru » —.20

Za stopnice z dvemi neizdelanimi glavami se odbije za glavo » —.30

Te stopnice se računa z normalnim profilom. V nobenem slučaju profil ne sme presegati 5 membratur.

Za stopnice z bogatejšimi klesarjami se določi cena po ugovoru.

Obrobni kamen s profilom in obe ploši izdelani po kvadr. metru » 9.20

Isti spodaj grafontirani po kv. m. » 7.20

Isti brez lambela po kv. m. » 6.20

Pri obrobni kamni se meri vso dolžost in širokost izven zida.

Spodnje plošče ne smejo presegar kamna več kakor za 4 c. kar velja tudi za plošče brez lambela

Žagane plošče bodo plačane po kvadr. metru » 2.—

enake stopnice po kv. m. » —.60

Za stopnice prostega izdelka ima biti cena pri kv. metru

povišana za » —.20

pri trdem repentaborskem kamnu pa 20 vin. več od določene cene za trdi kamn. Pri istrskem kamnu se ima cena

v vsakem slučaju določiti po dogovoru. Kar se tiče dela izven navadnega in

takih izdelkov, ki niso označeni, na načrtih, velja v vsakem slučaju, ako se gospodarji in delavci ne bi mogli dogovoriti, ustanovljena dnina.

Izplačuje se polmesečno, delavci pa imajo pravico, ob sobotah, ko ni izplačevanja, v razmerju svojega zaslužka zahtevati 50 do 80 odstotkov odplače na obračun.

Popravke orodja bodo oskrbovali gospodarji.

Delavni čas velja ravno tako, kakor je dogovorjen s kamnolomci.

Vse drugo velja kakor je določeno glede kamnolomcev.

Vsaki delavec dobi knjižico, v kateri se mu bodo zabeležilo in zaračunalo izvršeno delo.

V Nabrežini, 2. septembra 1901.

Slede podpisli:

Obeno rudarsko društvo avstrijskih planinskih dežel.

Cenenji udje!

Po sklepu občenega zbora z dne 8. aprila t. l. Vam predlaga društveno vodstvo sledeči oklic glede upeljave bolniške podpore. Predloženo je bilo,

zvišati bolniške doneske na 10 vinarjev na teden od 1. januarja 1902., katere bi imel vplačevati vsaki ud, ki bi za to glasoval, ako glasujejo dve tretjine udov za zvišanje.

Predlaga se sledeče:

1. Vsaki ud, ki vplačuje 20 tednov nepretrgoma doneske za bolniško podporo in ni z društvenimi in bolniškimi doneski več kot deset tednov zaostal, ima pravico na bolniško podporo.

Član, ki zaostane nad 10 tednov, izgubi

vsako pravico do bolniške podpore. Ako bi članu bilo nemogoče doneske pravilno plačevati, ima to naznaniti društvenemu vodstvu ter se priporočiti za podaljšanje roka, ako neče izgubiti pravice na bolniško podporo.

2. Bolniška podpora iznosa 40 vinarjev na dan in se začne četrty dan bolezni, ter traja deset tednov. Občni zbor po premoženju blagajne lahko dnevne podpore zviša in tudi rok za podpore podaljša. Po smrti uda je udovo in sirote po premoženju blagajne podpirati, najmanj pa ji je izplačati tritedensko podporo.

3. Ako član zboli, se ima z bolniškim listkom bratovske skladnice ali okrajne bolniške blagajne oglašiti pri društvenem vodstvu ali pri zaupnem možu in predložiti člansko knjižico. Zaupni mož ima napraviti bolniški listek in naznaniti društvenemu vodstvu.

4. Pri bolezni vsled pretepa nima ud nobene pravice na podporo.

5. Nezmožnost za delo se računa od dne zgašenja do odgašenja. V nedeljo po dvanajsti uri se ne izplačuje podpor.

6. Ako zboli član tekom 8 tednov s staro boleznijo, se mu izplača podpora s prejšnjo boleznijo skupaj le 10 tednov.

7. Ob času podpore se odteguje tedenske doneske.

8. Bolniške podpore se izplačuje po tem društvenega vodstva vsaki teden.

9. Nedelje in prazniki ne veljajo kot bolniški štiti.

10. Ako je poslan član bolniške blagajne v toplice ali drugam na zdravljenje, ima to takoj naznaniti društvenemu ali podružničnemu vodstvu.

11. Član, ki se ne more osebno oglašiti, mora to pismeno storiti ter velja poštni pečat za dan prijave; da se mu izplača podpora, mora potem poslati zdravniško spričevalo ali pa bolniški listek.

12. Kadar naznani član bolezni, mora tudi stanovanje naznaniti.

13. Član, ki se ne ravna po teh pravilih, izgubi pravico do podpore.

SHODI.

Nabrežina. V soboto, 7. t. m. zvečer je bil na občinskem vetu velik shod z dnevnim redom: Zavarovanje za starost, onemoglost ter preskrba udov in sirot. Udeležba je bila veličanska, kar morda ni bilo vse občinskemu stražniku Pertotu ki je gonil žene proč, dokler ga ni sodrug Kopač poučil o njegovih pravicah. Delavci in kmetje na shodu so javno pokazali, da soglašajo z izvajanjem poročevalca sodruga Kopača in da se pridružujejo zahtevi po zavarovanju za starost. Pri tej priložnosti naj še omenimo, da je proti stražniku Pertotu vložena tožba, ker je rekel, da je sodr. Kopač «falot».

DRUŠTVENE VESTI

Pekovsko strokovno društvo za Kranjsko ima društvene prostore v gostilni pri «Kroni» v Gradišču. Društveni shod je prvi četrtek vsakega meseca. Vplačevanje ob nedeljah od 10.—11¹/₂. Društvo posreduje brezplačno svojim članom delo. Vsa pisma in druge spise za društvo je pošiljati na naslov sodruga Jakoba Škerbica, Ljubljana, Dunajska cesta 7.

Lastnik lista: Panek Alojz.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopač Josip.

Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 — Trst.

GOSTILNA

Domenik Ravelico

Trst - Ulica Ghenga št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vino Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najkrajša vina v buteljkah, pivo prvega reda.

Domuša kuhinja, jedi gotove vsako uro.

Sprejemajo se naročniki na ob d in večerjo tudi naročba na dom s točno postrežbo.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franco vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

Glasilo jugoslovenske socijalne demokracije

En z zavarovanjem za starost in onemoglost ter s preskrbo udov in sirot!

Uredništvo in upravljanje

Ali blado, keri!

Poročilo se glasi:

Da se razume dogodke pri volitvah, se mora poznati idrijske razmere. Paznemu čitatelju »Rdečega Prapora« so lahko toliko znane, kolikor jih more poznati človek, ki ne živi neprenehoma med nami. Že več let vodi tukajšnja, meščanska, liberalna stranka proti socialno demokratičnim delavcem in njihovim organizacijam strasten in v svojih oblikah podel boj. Na kratko spominjamo: Postopanje liberalcev tekom dve leti trajajočega volilnega gibanja; denunciranje odbornikov rudarske zadruga in bratovske skladnice, boj proti konsumnemu društvu. Kjer so imeli količnik upliva, celo v občinskem odboru, so napenjali vse strune, da bi uničili gospodarsko organizacijo delavcev. Konsumno društvo, ki je rudarjem tako zelo pogoj njih materijalnega obstanka. Komaj je bilo društvo ustanovljeno, so mu že sausal prizadeti smrtni udarci. Pa tem so se posluževali najumazanejših sredstev. Najprej so nagajali, da društvo ne bi moglo dobiti prostora. Te težave

Pri volitvi so liberalci nadajevali svoje
ostudno počenjanje. Volilcem se je legi-
timacije po sili in na skrivaj jemalo, me-
njevalo se jim je listke, ali pa se jim jih
je — skrilo; po domače rečeno, kradlo,
da so se le glasovi izgubili. Občinski od-
bornik Šepetavec je uplival na Nežo Mi-
klavčič, ki ima nemega sina, da ji ga
bodo v 8 dneh odpravili iz zavoda, ako
oče ne bode liberalno glasoval. Tako in
podobna nasilstva so rodarje od ure do
ure bolj razburjala. In zopet se je slišalo
psovke kakor že zvečer: „Cmazanci!
Spat pojdit! Tregeline in kroco rabite!“
Liberalci, ki so upali, da jim bode njih
terorizem pomagal do zmage, so si pri-
povedovali, da bodo spustili pred kon-
sumnim društvom balon v zrak, kjer

Obratamo se do naših sodrugov, ki ne vedo vsega, kar se je zgodilo. Ako pa to premišljijo, tedaj tudi tistih sodrugov ne bodo mogli obsojati, ki so po nepristnih izzivanih, v nervozni razburjenosti, katero je povzročilo nesramno postopanje delavce iz dna duše sovražecih liberalcev hoteli brez obzira na sredstva doseči cilj, in podreti liberalizem v Idriji.

Kar se je zgodilo, naj si liberalci za- pišejo v spomnisko knjigo. Pri občinskih volitvah se zopet vidimo. Za sedaj izjav- ljamo, da ne bomo sprejeli nobenega kompromisa, nobenega dogovora, ali da bomo lastne moči dotle, kolikor povz- dignili, da vžejemo sovražno nam, proti- delavsko lazi liberalno kliko ob tla. Libe- ralnega propada so krivi idrijski liberalci s Kogejem in Lapajnetom na čelu. To naj sedaj premišljujejo naši gospodje.

ljubljanskim pa svetujemo, naj jih bolje pouče, kajti drugače se lahko pripeti, da pride za prvo kofuto druga — in morda še več.

Za lokalni odbor:

Valentin Gladić Jakob Kristan
predsednik Fran Rinaldo
Ivan Gnezda Anton Jereb
Matej Podobnik Ferdinand Reven.

Temu poročilu nam ni treba nicesar dostavljati. Iz njega se razvidi tako, da izgine vsak sum, da se je stranka absolutno pravilno vedla. Da so nekateri sodrugi glasovali za Arkota, se lahko obžaluje, če se hoče, to je stvar osebnega okusa. Obsojati se jih ne more. Da je padel idrijski liberalizem, pa ni čisto nič obžalovati, pač pa smo lahko zadovoljni, da naši idrijski sodrugi pojmiyo gospodarski značaj socijalno demokratičnega boja. Tu je čista borba med buržoazijo in med proletariatom, med posedujočimi in nemajočimi, in da se Idrija ne dajo več vloviti v liberalniimi frazami, je vsekakor veselo znamenje njih gospodarske izobraženosti. Boj proti klerikalizmu zato tudi v Idriji ne bode opesal; ali za liberalce ostane Idrija — **memento!** Doslej so vedno svoje račune tako uravnavali, da so pristevali socijalne demokrate kot nekako prisiljeno rezervno svoji armadi. Mislili so, da morajo naši sodrugi samoumevno zanje glasovati, kadar jim huda prede; v zahvalo pa so jih blatili ter jim odrekali najprimitivnejše pravice. Sedaj vidijo, da nimajo z nami nobenega kontrakta in da so minili časi, ko se je moglo s socijalisti igrati. V Idriji so sejali veter, pa zanjo vihar. Ako bi se iz tega kaj naučili, bi bil ta propad za nje še koristen. Ali veliko upanja ni.

Da je ta propad zadeli ravno dr. Majarona, je nekako tragično. Bil je čas, ko je ravno dr. Majaron najbolj goreče zagovarjal stogo liberalcev in klerikalcev; bil je tudi čas, ko je mislil, da bi mogli socijalni demokrate in krščanski socijalci skupno delovati. In sedaj ta poraz od klerikalcev. Tempora mutantur.

Se se bodo časi izpreminjali, ali Idrija ostane liberalcem dolgo — **memento!**

Mac Kinley.

Predsednik zedinjenih držav severne Amerike, Mac Kinley je umrl dne 13. t. m. zjutraj ob posledicah atentata, ki je bil dne 6. t. m. v Buffalu na njega izveden. V omenjenem mestu je ravnokar vseamerikanska razstava, katero je predsednik zedinjenih držav obiskal, ter je tam govoril o razvijanju ameriške industrije, za katero se je Mac Kinley vedno zavzemal in katero je hotel z vsemi sredstvi povzdigniti. Kmalu po njegovem govoru sta zadeli predsednika dve krogli, kateri je sprožil 28 leten moč iz samokresa proti njemu. Predsednik je bil težko ranjen v prsih in v trebuhu, vendar so zdravniki dolgo časa upali, da mu bodo ohranili življenje. V začetku je bil sicer njegov položaj nevaren, a potem se je pobiljšal, dne 12. pa se je nenadoma zopet obrnilo na slabše in po noči 13. je umrl. Napadalec se imenuje Czolgosc ter je

V RUDNIKIH.

Spisal Abditus.

Zemlja se je krvi napela,
broče, rdeče ljudske krvi,
ki jo je sila stoletij prebila,
nad, ki v dišah prostost zadusi.
(E. Kristan).

Drugo jutro je Marijan ležal v postelji, ko se je vže davno zdanilo. Spal in premetaval se je po postelji in premišljeval dogodke zadnjih dni. Kar nakrat se mu je zdelo, začel je rasti sum zunaj na cesti. Slisal je znanje mu glasove in sodil, da mora biti na cesti mnogo ljudi. Radovednost ga je gnala, da je skočil iz postelje in pogledal skozi malo zamazano okno venkaj. Zunaj na cesti je stalo nekoliko skupin starejših rudarjev v živem razgovoru. Marijan se je naglo oblekel in ne da bi se umil, kakor je imel navado, stekel na cesto.

Kaj imate, kaj se je zgodilo? kričnil je glasno in se obrnil do prve skupine.

Košakov Fran je stopil pred Marijana ter dejal:

po rodu Poljak. Pravi da je anarhist. Ko je množica opazila, da je predsednik ranjen, se je vrgla na napadalca ter ga je hotela linčati. Redarji so ga s težavo obvarovali pred srdom ljudstva ter so ga spravili v ječo.

Kakor v vsakem takim slučaju, je začela tudi sedaj divja gonja proti anarhistom in v Ameriki, v tej deželi svobode, je policajna turija ravno tako krvavela, kakor v raznih državah stare kulturne Evrope. Celo vrsto ljudi, ki se imenujejo anarhisti, ali pa ki jih imajo na sumu, da se držijo anarhistične nauka, so zaprli ter jih še dalje zapirajo. Pri drugih prilikah smo že povedali, da je za nas človeško življenje najsvetejše, kar more biti na tem svetu. Enako odločno obsojamo vsak umor, naj zadene berača ali pa vladarja. Tudi umor iz političnih razlogov obsojamo, kajti umor ostaje v vsakem slučaju umor, brez obzira na to, da vsi podobni atentati niso ljudskega napredka toliko pospešili, kolikor ustanovitve enega samega delavskega društva. Škodovali so pač, ker so vladajoči krogi tembolj povečavali in pomnožavali sredstva svojega gospodarstva in terorizem na vseh straneh se je le, povečal.

Ali če je bil Czolgosc atentat na predsednika, ki ima že danes svojega naslednika, blaznost — kajti kakor dunajska «Arbeiter Zeitung» dobro opazi, je blazen tisti človek, ki nosi smrt, dobro vedo, da s tem sam gubi življenje — je krvoločnost zlasti časopisja meščanskega enako blazna in gonja proti anarhistom je otroški bes.

Czolgosc pravi, da je anarhist. Tisoč in tisoč anarhistov to odločno zanikuje in nobenega razloga ni, da bi jim ne verjeli. Anarhist je bil Bakunin, anarhist je Lev, Tolstoj, anarhist je John Henri Makay, anarhist je Landauer i. t. d. A vsi ti močje odločno zamejujejo vsak terorizem ter stoje na stališču, da se svobode ne more doseči s sredstvi, ki ubijajo svobodo. Anarhizem je po učenju teh moč svetovno naziranje, katero izključuje vsako silo, vsako vlado, ki hoče popolno svobodo za vsakega, tako da bi človeška družba bila družba samih suverenov. Za tem ciljem streme anarhisti, naj si bodo komunistični ali individualistični in nihče ne more zanikati, da to ne bi bil najpraviši ideal človeške družbe. Ali in kako bi bilo mogoče tak raj na trdih zemeljskih tleh uresničiti, je vprašanje, o katerem se da mnogo debatirati. Da pa je na svetu dosti ljudi, ki anarhistično idejo krivo razumejo in mislijo, da bi se jo dalo z morilnimi realizirati, dokazuje, da taki ljudje ne poznajo nauka, kateremu baje slede in da se po krivem imenujejo anarhiste, ne pa da so anarhisti morilci.

Ali brez obzira na vso teorijo je gonja proti anarhistom norija, kajti z nasilstvom in z zastraševanjem se ne nikdar ni preprečilo novih zločinov. Malo je atentatorjev, ki bi bili utekli smrtni kazni, in če je v kaki deželi obglavljanje ali obesanje odpravljeno, tedaj je usoda takega človeka v ječi groznejša nego smrt. To dokazuje Brescijev samomor. A vsa grozna poročila, ki prihajajo o mukah ta-

Ravnokar nam je ravnateljstvo dalo na znanje, da morajo oni, ki stoje v strajku, zapustiti in izprazniti stanovanja, ki so last rudniške družbe in sicer v teku enega dneva. A skoraj vsi stanujemo v rudniških kočah. Ravnateljstvo trdi, da potrebuje naša stanovanja za delavce, ki ne strajkajo!

Marijana je vest zelo presenetila. Srd, sovraštvo in neka neznana bojazen zljala se je ta hip le v eno besedo, ki jo je izustiti zamogel.

— Pes!

Kaj nam je torej storiti? vprašalo je deset glasov nakrat.

Marijan je porudel kakor pesa. Za nekoliko časa se je zamislil, potem pa dejal z neodločnim glasom:

— Dobro! Ravnateljstvo naj jih izprazni samo, če hoče. Mi se ne moremo upirati sili. To mu pa ni mogoče, ker nima ljudi za tako delo na razpolago.

Obrazi navzočih so se hipoma razjasnili. Res? Kdo neki bo opravil to delo? Na celem Posavju ne najde človeka, ki bi mu v tem slučaju šel na roko. Marijan ima prav! V njih dušah se je zopet pričelo jasnit in z obrazov jim je odsevala neka tiha sko-

kih nesrečnih zmotljivcev v javnost, niso v stanu, preprečiti novih atentatov, ki se ponavljajo vzlic vislicam in banji zadoja leta že z neko grozo obutajočo pravilnostjo.

Taki atentati niso nič drugega, kakor lokalni izbruh bolezn, ob kateri boljše celo te človeške družbe. In kakor ne zadostuje, ako se jetičnemu samo za pln, da kaj daje, tako se ne da družabnega telesa ozdraviti po načinu buržoazijskih receptov; atentati in umori v imenu pravosodja bodo izginili le tedaj, ako se bode družba v svojih temeljih reformirala.

To je star nauk, katerega smrt Mac Kinleya zopet potrjuje.

Domače stvari.

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani. Končno so se klerikalni komandanti okrajne bolniške blagajne v Ljubljani vendar odločili, razpisati volitve, katere so od pomladi zavlačili. Razpisane so za dne 22. in 29. t. m., torej prihodnji dve nedelji.

Ljubljanske sodruge opozarjamo, naj ta dva dni v polni meri izvrše svojo dolžnost. Postopanje merodajnih faktorjev je tako, da je skrajni čas za temeljito reformo. Pri naših posvetovanjih s sodrugi nismo čuli drugega kakor besede nevolje nad to blagajno. Iz vsega, kar smo izvedeli o ravnanju z bolniki, glede zdravljenja in glede nadzornistva, bi moral človek misliti, da odločuje tu samo lice. Delavcem nikakor ne zadošča, če se posameznim članom v vsem ustreže; ne pomaga to, da se pošilja bolnike na delo, ali pa da se jih nateza kakor ob časti inkvizicije. Vsega tega mora biti konec, kar pa bode samo tedaj, ako dobi blagajna drugo upravo. Kopicirani razpis volitev nas nič ne plaši in ne bode oviral naše zmage — samo ne slepariti, ljubi krščanski socijalci! Mi bomo pazili na to, da bode pri štetvi ravno toliko glasov, kolikor jih bode pri volitvi oddanih. Toliko že sedaj radi ravnanja.

Ej da, tudi psevdo-narodovci mislijo poskusiti svojo srečo. Ugajal bi jim kompromis, pri katerem bi delavcem popevali «taceas!» Pa ga ne bo!

Krščanski liberalcem prede huda. Pri deželnozbornskih volitvah iz kmetijskih okrajev so jo tako polomili, da je grdo. Niti enega mandata niso mogli izbiti klerikalcem, nasprotno so se enega izgubili, tako da imajo sedaj samo še idrijsko-vipavski kmetijski okraj, kjer je voljen Božič. Ta propad dokazuje, da liberalna stranka res nima več prave življenske moči. Kajti radi priznamo, da imajo klerikalci velikansko moč, ker jim služi cerkvena organizacija tudi za politično. Ali stranka, ki trdi, da ima vso inteligenco za seboj, ki vedno nastopa s svojim prijateljstvom napram kmetom, ki vrhu tega pravi, da so vsi učitelji v njenem taboru, bi morala doseči kaj uspehov, ako bi imela res kaj temelja med ljudstvom in ako bi znala ljudstvo vzbujati, ne pa se le 14 dni pred volitvami

dožnost. Skrb in bojazen, ki ju je vstvaril ravnateljjev ukaz, sta se hipoma umaknili prejšnji energiji in samozvesti. Da, mi moramo zmagati in če bi sto vragov... Na prej otoznih, udrtih licih se je prikazovalo veselje, ko so se razšli.

Pa to veselje ni trajalo dolgo. Po Posavju se je kakor strela raznesla nova vest, neumljiva, skoraj neverjetna: — Ravnateljstvo rudnikov je poslalo v glavno mesto po — orožnike!

Ta klic je deloval med mirnim prebivalstvom, kakor bomba. Ljudje so si pripovedovali grozne stvari; vse se je balo in treslo. Matere so nagajajočim otrokom žugale z orožniki. — Ob enem pa je postalo jasno, da bode boj z podjedinstvom težak in v marsikateri hiši se je dvomljivo govorilo o zmagi delavcev. Razburjenost je narasčala vsak trenutek. Marsikateri rudar je prvi hip izgubil pogum in v glavi so se mu porjavljala vprašanja: Kaj bode, če izgubimo? Kaj se zgodi z nami starejšimi, katere ima podjetništvo samo še vsled tega v službi, ker smo v rudnikih one-mogli? kaj z našimi dražinskimi ženami, otroci? kaj? — kaj?

(Dolge prihodnji)

se nekoliko razkričati. Toda kako naj se pričakuje vzgoje od liberalne stranke, ki je padla na tako nizavo breznačelnosti, da je groza? Kdo se ni zgražal nad takiko «Slov. Naroda», ki hoče biti liberalen list, pa je agitiral proti klerikalcem s tem, da je očital nekaterim njih kandidatom, češ da se ne od-krivajo najsvetejšemu? In kdo naj zeli stranki zmago, ki nima več drugega orožja, kakor denunciacijo?

O vodstvu jugoslovanske soc. dem. stranke se je razpisal na dolgo in široko «Slov. Nar.» izza volitve v Idriji. Dotični pisec, ki je spisal notico — a zdi se nam precej znan, kakor piše po perju in petju — filozofira o «Rdečem Praporu», o izvrševalnem odboru in največ o sodrugu Kristanu. Da se liberalci radi Idrije jeze, se nam ne zdi čudno. Ali bolj čudno je to, da pozna «Slov. Nar.», ki je po svojih trditvah najbolje informiran in ureje-vani slov. list, tako slabo razmere, da tako pogostoma nasede. Na drugem mestu se zmenimo, ali je to, kar se je zgodilo v Idriji, res škandal, ali ne. Toda karkoli je, nikakor ne more priti tu strankarsko vodstvo v poštev, še manj pa posamezna oseba sodruga Kristana. Toliko pojma bi imeli lahko tudi inteligentni liberalci o socialno demokratični organizaciji, da bi šli iskati uroke idrijskega dogodka v Idrijo, ne pa v Trst. Koliko je izvrše-valni odbor, odnosno sodrug Kristan uplival na volitve v Idriji, je razvidno iz sledečega:

Izvrševalni odbor se je informiral pri vseh organizacijah, ali in kje bi kazalo postaviti lastne kandidate za deželni zbor. Ko je dobil iz Idrije poročilo, da žele ondotni sodrugi na vsak način u-deležiti se volitve, se je izvrš. odbor in-formiral radi kandidata. Izmed vseh, katere so idrijski sodrugi predlagali, je mogel samo sodr. Rinaldo prevzeti kandidaturu; dva druga, ki sta bila predlagana, nimata volilne pravice po sedanjem volilnem zakonu. Izvrševalni odbor je torej izrekel svoj sporazum z Rinaldotovo kandidaturo, katero je nominiral lokalni volilni odbor v Idriji. Sporazumno z izvrševalnim odborom je bil tedaj izdan volilni oklic v 37. številki «Rdečega Prapora». Ta oklic obsega mnenje izvrševalnega odbora; redigiral ga je sodrug Kristan. Iz tega oklica se gotovo ne da soditi, da bi bil izvrševalni odbor idrijskim sodru-gom priporočal, glasovati za takega drugega kandidata, kakor za socialno demokratičnega. Za vse ostale volilne okraje je izvrševalni odbor priporočal abstinenco.

Izvrševalni odbor, odnosno v njego-vem imenu sodr. Kristan je pisal v Idrijo dva pisma, ter je tako, da je bil vsaki dvom izključen, priporočal, abso-lutno zavrniti vsak kompromis, naj bi prišel s te ali z one strani. V nedeljo, 8. t. m. je bil sodr. Kristan osebno v Idriji, kjer je govoril na shodu o zava-rovanju za starost, ter o deželnozbor-skih volitvah. O tem predmetu je go-ovoril popolnoma v smislu volilnega o-kllica; priporočal je Rinaldotovo kandi-daturo, odklanjal pa je liberalno in klerikalno. Ker se mu je zelo mudilo, je odšel pol ure po shodu peš iz Idrije; imel je torej le malo časa, da se pogo-vori še osebno z idrijskimi sodrugi. Kar se je v tem kratkem času govo-rilo, se da v sledečem reasumirati:

— Kaj je pričakovati pri volitvah?

— To se da težko povedati, ako bi imeli splošno volilno pravico bi bilo liberalcem in klerikalcem hemo-goe zmagati, tudi če bi se združili. Ali v sedanjih razmerah ima malo na-sih sodrugov volilno pravico za deželni zbor in se od teh so mnogi zadržani.

— To razumem, a kako stoji z nas-protnimi strankami?

— Oboji močno agitirajo in gotovo pride od obeh volitev.

— Med katerimi?

— Najbrže med klerikalci in med nami.

— Kaj je to mogoče, da bi bili kle-rikalci močnejši od liberalcev?

— Skoraj gotovo. Z liberalci gre tu-kaj silno rakovo pot.

— Pa če bi res prišel Rinaldo v ožjo volitev z Arkotom, kaj mislite, da bi liberalci storili?

— Morda bi ostali doma, ali se bolj

gotovo bi — vsaj velik del — glas-o-vali za Arkota.

Na vsak način: Vi ne zahtevajte nobenega kompromisa, pa ne sprejmite nobenega!

Tega gotovo ne bomo; ampak pritisek je od obeh strani strašan in mi bomo imeli težko delo.

To je v kratkem smisel onih kratkih pogovorov.

Sodrug Kristana je spremljaval sodrug Pivk do bližnice pri serpentinah pod znamenjem in med potom sta se po-govarjala o delavnih razmerah pri rudniku ter je dal Pivk Kristanu ne-kaj materiala o teh okoliščinah. Radi popolnosti omenjamo še, da se je sodr. Kristan pred shodom z Rinaldom in nekaterimi drugimi sodrugi pogovarjal o bolniškem in starostnem zavarovanju gozdarstvih delavcev.

To je bilo vse. Izvrševalni odbor odnosno njegovi udje niso o volitvah z idrijskimi sodrugi niti pismeno, niti ustmeno kaj drugega govorili. «Rdeči Prapor» ni ničesar drugega objavjal. Med glavno in ožjo volitvijo je bilo ko-maj par ur časa. Izvrševalni odbor je dobil poročilo, da se po končani ožji vo-litvi, in če bi bil hotel, ne bi bil mo-gel na njen izid nikakor uplivati.

Kako more «Slov. Nar.» ali kdorkoli trditi, da gre to, kar se je zgodilo v Idriji, na rovaš strankinega vodstva? Glasovanje pri ožji volitvi v Idriji je izviralo iz osebne inicijative volilcev samih, ravno tako, kakor se nekaj ljubljanski socialno demokratični vo-lilci iz osebne inicijative glasovali za Tavčarja, da preprečijo v Ljubljani iz-volitev klerikalnega kandidata, in ka-kor so tudi sedaj n. pr. radovljški so-cijalni demokrati iz lastne inicijative in iz istega namena glasovali za libe-ralca, ker ni bilo socialnega demokrata kot kandidata.

Kar piše Narod o sodrugu Kri-stanu spetjelo je vseskozi neresnično.

Koliko je sposoben za politiko, o tem ima soditi njegova stranka in če bi ta zahtevala, naj se umakne s svojega mesta, bi Kristan to tudi storil; nika-kor pa ni njegova dolžnost, uslanjati se sodbi liberalne stranke. Da se Kri-stan ne da voditi od svojih osebnih motivov, ve stranka, ki je tako organi-zirana, da ne more z njo komandirati niti Kristan, niti kdo drugi, temveč opravlja stranka sama svoje posle in daje sama smer svoji politiki. «Rdeči Prapor» nikakor ni bil ustanovljen pro-ti socialni demokraciji, temveč je bil sam socialističen list; prepri, ki so bili takrat v stranki, so bili čisto po-pobni diferencam, ki so bili pred hain-feldskim zborom med «radikalnimi» in «zmernimi». Da bi se bil Kristan pri-dobil nekaj marionet v izvrševalnem odboru, je naravnost smešno, kajti fužija «Delavca» in «Rdečega Prapora» ni bila sklenjena v izvrševalnem odboru, temveč na izvanrednem strankarskem zboru v Ljubljani. Nič manj smešna ni trditev o «polni skledi», pri kateri sta baje sedela naenkrat Kristan in Kopar, kajti meseca na plača je iznašala 26 forintov in taka skleda se menda ne more imenovati prepolna. Laž je, da bi se bil Kristan kdaj usiljeval v meščanske kroge; v Trstu je bil ne-koč povabljen na sejo radi ustanov tve literarnega kluba, iz česar pa itak nič ni bilo; v Ljubljani je bil ravno tako povabljen v umetniško društvo, kjer ni bilo nobene politike.

Kristan je napisal tudi par podlist-kov za «Slov. Narod», to je resnica, ki nikogar ne sramoti. Ali kar «Narod» iz tega izvaja, ni resnica, kajti «Rdeči Prapor» in socialno demokratična stran-ka sta se takrat vse eno bojevala proti liberalcem. «Narod» naj se spomni le na občinske volitve zadnjih let! Laž je, da se «Rdeči Prapor» zadnje mesece ne bi bil boril proti klerikalcem; le čit-tati ga je treba. Tudi Kristan na sho-dih, katerih je imel dosti, ni rabil nič manj energije proti klerikalcem kakor proti liberalcem. «Rdeči Prapor» čisto nič ne misli, da pomaga svoji stranki, ako podpira klerikalce; v resnici jih namreč nikdar ni podpiral in jih tudi ne bode, dokler bodo klerikalci. Da potrebuje jugoslovanska socialna de-mokracija podpore, ni treba tajiti; ali najavnost bi bila, misliti, da je dobi pri naših liberalcih ali pa pri naših kleri-

kalcih. Podpore, katero potrebuje, si mora poiskati v vrstah delavcev, katere mora pripraviti do zavednosti in do moči potom lastne organizacije. To je za delavce edino sredstvo, da si pri-bore druge razmere, in ergo tudi za socialno demokracijo.

Končno se Narod se silno trudi, da bi nasenal kranjske klerikalce proti socialnim demokratom. V sobotnem u-vodnem članku in v raznih noticah do-poveduje klerikalcem, kako rušianska je «zveza» s socialnimi demokrati, ki so kot najdoslednejši zavrgli krščanstvo kot temelj kulture in vsega javnega in zaseb-nega življenja. No, to težko delo bi si bil «N.» lahko prihranil. Kar so bili kle-rikalci doslej, to bodo gotovo tudi za-naprej ostali in mi se ne udajamo nobe-nim iluzijam. Škof leglje je «Rdeči Pra-por» izrečno prepovedal in mi nikakor ne upamo, da ga bodo poslej duhovniki na prižnicah priporočali. «Narod» si sam ne veruje, da je bila med klerikalci in so-cijalisti res kaka zveza. «Narod» pa tudi ve, da socialni demokrati niso optimisti, ki bi od slučajnega dogodka v Idriji pričakovali naklonjenosti od strani klerikal-cev. Prvič poznamo predobro meščanske stranke. Ali se se ni zgodilo, da so so-cijalni demokrati v Ljubljani glasovali za liberalce, ki so prosili zaboga, naj se jim pomaga, da ne postane Ljubljana črna? Ali ni bilo tako leta 1897, in tako tudi letos? Takrat liberalci niso kričali, da je vodstvo socialno demokratične stranke pozabilo na svoj program (ki je drugačen, kakor liberalni) in zavrglo svoja načela (ki so drugačna, kakor liberalna), ampak zatajili so svoje resitlje in kjer so mogli, so metali socialistom polena pred noge. Drugič pa poznamo tudi kle-rikalce same in vemo, da bodo socialno demokracijo kakor doslej «krvavo prega-njali in jo predstavljali kot izvrzek člo-veštva»; da jo bodo proglasili kot ate-istično stranko, kot najhujšo sovražnico vere sploh, zdaj kot republikansko, zdaj kot anarhistično, kot sovražnico Boga in cerkve. Vemo, da se gre klerikalcem le za njih koristi in da bi nas v žilci vode utopili, če bi nas mogli. Vemo, da kleri-kalci kakor liberalci ne morejo biti drugačni, kakor so. Tretjič ne bi ničce tako obziral kakor mi, ako bi klerikalci svojo taktiko napram nam izpremenili, kajti le v tem bi bila nevarnost, ako na-sprostita ne bi ostala jasna, temveč bi se zamazala. Zato se je «Slov. Narod» čisto po nepotrebnem trudil, kajti da ostanejo klerikalci naši nasprotniki, za to bomo že sami skrbeli.

Samo eno vprašanje še. Kako pa je bilo takrat, ko so sklenili liberalci kom-promis s klerikalci — ne za eno mesto in za eno uro, ampak za celo deželo in za vse volitve sploh? Kaj je takrat li-beralno vodstvo storilo s svojim progra-mom in s svojimi načeli? E?

Gospod Franjo Klemencič bi v «Edinosti» rad igral ulogo v sreč užeje-nega prijatelja, ter je v ta namen napi-sal notico, v kateri govori nekoliko ne-resnice, nekoliko psuje, nekoliko se baha, z vsem skupaj bi rad naredil utis visoko nad vsemi človeškimi strastmi stoječega človeka, v resnici pa dosega ravno nas-proten uspeh. Gospodu Klemenciču pra-vimo, če sodi, da je tolerantnost gospode od konsoreciji res tako mala, da bi ga spravili ob kruh, ako slišijo, da v tem ali v onem drugače misli, kakor oni, da to ni nasa krivica. «Rdeči Prapor» ne bi bil čehnil besedice o odvisnosti «Slo-venke», ako ne bi bila «Slovenka» — prav po nepotrebnem — izzivala Gospod Klemencič naj ne govori o «slepi stra-sti» Kristanovi! Gospod Klemencič naj pri besedi o «slepi strasti» rajši misli na se! Ker gospod Klemencič sam tako lahko zabrede v slepo in najbolj slepo strast, zato se tudi čisto nič ne esofiramo radi njegovih izbruhov v «Edinosti». Sa-mo eno mu povemo: Kadarg. Kl. pisari, da smo hoteli njemu in njegovi ženi na-praviti materialno škodo, ve, da trdi ne-resnico; ali gospod Kl. ima to bolezen, da imputira ljudem, ki sploh ali pa mo-mentano ne soglašajo z njim, take podle nakane. «Rdeči Prapor» ni vodil boja niti proti gosp. Klemenciču, niti proti njegovi soprog, temveč proti «Slovenki». Kristan je pušcal g. Kl. in njegovo soprogo in iz-dajateljstvo «Slovenke» in vse skupaj pri-mir, dokler niso prišli zadnji napadi, ne od nase, temveč od nasprotne strani. Na te napade pa se je moralo odgovoriti,

kaj drugače bi se bilo po stari, že izkušeni navadi reklo, da smo poraženi, da se nam je sapo zaprlo.

Kdor dobro prečita notico gospoda Klemenčiča, mora priti do prepričanja, da jo je napisal največ v ta namen, da se more pohvaliti: «Ves svet mi je odprt». No, g. Klemenčič naj se potolaži; radi nas ostane lahko vse svoje življenje v Trstu, ali pa gre lahko tja, kjer se mu zdi svet najlepši in najboljši. Tako kratkega traja pa menda tudi g. Klemenčič ni, da bi res mislil, da drugi ljudje ne bi mogli živeti nikjer drugje, kakor v Trstu.

Cela beležka g. Klemenčiča ni nič drugega, kakor ena sama fraza, sem ter tja malo varirana, pa vendar fraza, pusta, puha, peresnena, bombastična in nesmiselna fraza. Potrjuje jo z začetkom, kjer zlobno ali pa brezumno pravi, da «Rdeči Prapor» zagovarja prostitucijo; potrjuje jo z zadnjim, smesnim stavkom: s katerim imenuje našo stranko — skrajno levo, liberalne stranke. Kadar gospoda Klemenčiča slepa strast tako daleč zavede, bi pač bolje storil, da bi sel spat, kakor da piše notico o slepi strasti drugih.

Zdaj hodem pa jaz povedala «Edinosti», kaj je «dresura», ako že absolutno hoče, se bolj natančnega poduka, kajti — da bi zabila «Edinost» bila v stanu nas v čemur koli podučevati, tega vendar ni sama ne bo resno verjela. Menda je le daljnega pojasnila želja.

Ako se besedo «dresura» li velja za živali, rabi za človeka, tedaj morajo biti tudi taki pogoji, ki so podobni onim pri živilih.

Danasnje učiteljstvo bi se lepo zahvalo, ako bi kdo trdil, da je vsa «danasnja solska vzgoja dresura», ker ponujajo po izvirnih metodah in vzgajajo otroke k samostojnemu mislenju, resijo fizikalne aparate in podučena sredstva vsake vrste skupaj, da bi otroci to, kar se uče, tudi razumeli; smatrajo za eno največjih napak, ako učiteljski kandidati pri izkušnji zahteva od otrok le en stavek, katerega se ni pojasnil; v katerega bi otroci morali je mehanično za njim govoriti. Tudi ne sme učitelj s hipotekarno podajati otrokom faktov, temveč mora otroke na to navesti, da sam iz znanja na neznanje sklepajo — seveda s tem da mislijo, ne pa z dresuro — učitelj jim le pomaga misliti. Učiteljstvo, ki podaja otrokom tako vzgojo, si je pa že davno na jasni, da je poduk od strani katehetov — dresura v polnem pomenu besede, kajti katekizem, ki je v solski rabi, je pisan v obliki, katere je že pametnejšim katehetom samim dala povoda za pritoževanje in za kile po novih katekizmi in na Koroskem, kjer so katekizem ravno kar predelali (morebiti tudi drugod) so zopet ostali na cedilo, kajti otroci morajo stavke blebetati, katerih se vzrasti ne razumejo in tako, katerih otroci ne sme razumeti — radi pravosti. Naj katekizem stokrat predelajo — tega ne bodo iztrebili. Malo v prvem razredu se ne morejo dolgi in za nje težkih besed izgovarjati; ako bi ne bilo prežalostno, bila bi si enkrat trebala držala od smeha, ko sem čula, kako je ubogi pop sebe in otrobiče mičil, da bi vsaj — kakor papige za njim govorili. Ta dresura je tudi eden izmed važnih vzrokov, radi katerih zahteva učiteljstvo čisto cerkve od šole: To omejuje tako mimogrede. A nekaj naj še povem, kar je prav značilno. Nek provizor me je naprosil, naj mu svitujem, kaj početi z malimi, ki ne morejo mirno sedeti, ker jim je vsled nerazumljivosti katekizma dolgčas. «Dokler pripovedujem kako povest, so pazni, a ko začnem s katekizmom, je nemir getov» dejal je. «Pripovedujte jim dobre povesti iz življenja, po katerih jim bo več morale in ža mo po ostalo v glavi in v srcu». «Oh — saj veste, da je vsako leto vpih iz verouka, kaj bi dikan rekel, če otroci ne bi znali katekizma?». «No, dani driljen». Sie vetter! sem mu odgovorila. Tukaj je je bila beseda «driljen» (pomeni isto kar «dresura») na svojem mestu in zato mi je g. provizor tudi ni zametil.

Ako «Ed» pravi, da «nezadovoljneži» imenujejo celo danasnjo solsko vzgojo dresuro, se nikakor ni dokazala, da imajo tudi prav, se manj pa, da so soc. demokrati delavci dresurani. Kako pridi «tolerantna» «Ed», ki ne živi v krogu soc. demokratov, da tega, da socializem ali kak socialisti komu «daja v glavo puhle fraze» (a la «Ed»), je že več ko čudno.

Pač malo jih bo narodnjakov, ki so bili že kdaj socialisti, skoraj — najmanj vsak drugi socialist je bil s prva narodnjak in zato pozna razliko med socialistično «dresuro» in narodnim — «podukom» (a la «Ed»).

Zavedni delavci! Pazite, kako barabsko pisari cunja «Edinost» o Mas! V številki od pondeljka ima sledečo infamno notico:

«Kaj je dresura?» 3. G. Kristan uči, da se dresira samo v menazerijah živali, doma pa pse. Opozarjamo ga na malo netočnost o razlaganju te besede. Dresira se tudi plemenitejši živali, n. pr. konje, in danasnjo solsko vzgojo imenujejo nezadovoljneži dresuro.

Po našem mnenju «dresirajo» tudi socialni demokrati nerazsodno delavce v sovražstvu proti drugim slojem, v sovražstvu proti lastnemu narodu, proti veri. Ako se komu zabija v glavo puhle fraze o mednarodnosti in bratstvu, ako se ga starba z nadomestno enakost, tne da bi se mu o tem podajalo drugega, nego grde psovke nasproti vsem, ki so drugega menenja, ako se ga ne uči razmišljati o socialnem problemu, marveč le v slepi pokorščini klanjati se višjim in najvišjim poveljem iz mednarodne sinagoge — to je po našem prepričanju dresiranje nedolžnih preprostih ljudi v hijene, katerim ni sveta nobena stvar in ki ne spoštujejo niti svetosti družine.

Gospod Cotič je žutil potrebo, dokazati, da zna biti «Edinost» vsekakor bolj čedotska, kakor «Slovenka». Zadanja je rabila besedo o «dresuri» z namenom, da razaleno osebo, sodruginjo Ado Kristan, «Edinost» pa najprvo razlaga, da se konje dresira in potem rabi to besedo, da namenoma razzali vse socialistično misleče delavce. Vi, ki ne trobite v rog te barabske cunje, ste nerazsodni delavci, ki z vsako vrstico pokazujejo svojo ignoranco o vsem, kar se ne tiče narodnjaskih kravalov, so modrijani. Neimate v glavo zabite puhle fraze o mednarodnosti in bratstvu; oni, ki pa mednarodnosti niti ne razumejo, ki žive od same fraze in puhlosti, so učeni ljudje in «realni političarji». Oni, ki ne znajo skoraj nitiesar drugega, kakor zmerati in psovati, govorijo psovaje. Ali kaj pravite, se le k temu, da se v slepi pokorščini klanjate višjim in najvišjim poveljem iz mednarodne sinagoge, da ste hijene, katerim ni sveta nobena stvar in ki ne spoštujejo niti svetosti družine!

Kaj sodite o delavskem prijateljstvu tako laotsko pisanje cunje?

Neki narodni delavec nas vprašuje v «Edinosti», kaj pravimo temu, da 25 črnogorskih delavcev v Trstu ni moglo dobiti dela. Naš odgovor na to je kratak in enostaven: Črnogorski delavci naj se mednarodno organizirajo, pa bodo naši po vsem svetu sodrugov, ki jih v slučaju pomanjkanja ne bodo zapustili in organizacijo si bodo priborili take delavske pomoči, da jim ne bodo treba stradati. Po bi jim več pomagalo, kakor vse tiste prazne fraze o «rodu in krvi», s katerimi jih pitajo narodni delavci.

Sodrug Sparošiča je «Edinost» napadla, čes da usiljuje delavcem «Rdeči Prapor» in da pravi, da se mora v Trstu govoriti italijansko, ne pa s per stavov. Sodrug Sparošič in taki sodrugi, ki ga poznajo, nam zatrjujejo, da je tudi na trditve «Edinosti» prednja laž. Sodrug Sparošič se nikoč ni slišal, naj kupuje Prapor, temveč je to le priporočal. S tistimi, ki razumejo njegov jezik, hrvatski, srbsko, narobeje govori hrvatsko, kdor tega ne razume, iz njim seveda govori italijansko. Da se ne bi smelo slovensko govoriti, tega sodr. S. še nikdar ni rekel. Pa «Edinost» se itak sama bje po zobek. Ako bi bil sodr. S. res tak nasprotnik slovenskega jezika, kako bi pa tedaj deloval za razširjanje slovenskega «Rdečega Prapora»?

Veliko vrtno selce prirede nabrežinski sodrugovi nedeljo, dne 29. septembra t. l. na občinskem vrtu v Nabrežini s sodelovanjem pevskega zbora nabrežinskih sodrugov, ter treh glasbenih zborov. Vsporedi je sledeči: 1. del: 1. Koračnica, združena godba. 2. Slavnostni govor, govori: sodr. Kopar, slovensko, sodr. Panek italijansko.

3. Nasa pesem, zbor. 4. Godba. 5. in 6. Godba. 7. Delavski praznik, delamira sodruginja Ada Kristan. 8. A. Nedved: Ljubezen in pomlad, zbor. 9. in 10. Godba. 11. Bratje mili, zbor. 12. Godba. 13. Hr. Volario: Na pes. zbor. 14. A. Askerc: Delavčeva pesem o premogu. Citanje. 2. del: Pes. saliva posta, prosta zabava, ognjomet. Začetek ob 4. uri popoldne, konec o polnoci. Vstopnina 20 vinarjev.

Za tržške sodruge je odhod ob 2 uri 48 min. popoldne. Na postaji v Bivju jih bode pričakovala godba, da jih spremi v Nabrežino.

Sodrugi in sodruginje!

Po sklicanju strankarskega zbora so bile razpisane deželnozborske volitve na Češkem, kjer so naši sodrugi v raznih okrajih postavili svoje kandidate, vsled česar potrebujejo vse moči za volilno agitacijo. Zato bi jim bilo nemogoče, koncem tega meseca odposlati na strankarski zbor delegate, katere potrebujejo nujno doma za volilno delo. Vsled tega je skupni strankarski zastop soglasno sklenil, preložiti strankarski zbor od 29. septembra na 1. novembra. Vse dotorbe za strankarski zbor ostanejo v ostalem nespremenene. *Strankarski zastop.*

Strankarske vesti.

Prihodnja seja izvrševalnega odbora bode v torek, 31. to. m. ob 8. uri zvečer.

Na adresi «Edinosti».

In oglasili so se zopet oni moralni falsifikatorji in protestirali v 207. številki «Edinosti» v imenu krščanstva in slovanstva proti mojim, cinčnim napadom na pragnost našega naroda, slovesno in emfatično. Jaz debatiram jako rad z ljudmi, ki se drže resnice in ki znajo rabiti kake druge argumente, kakor navadne fraze in psovke. Radi tega mi pa gotovo dajteji oprost, če se oziram le v kratkem na omenjeni članek modre «Edinosti». Prostor v našem listu in ornilo sta draga...

Kar se tiče Multifalija, — molimo; mož bi se moral v grobu obrniti, če bi vedel, kaj delajo slovenski «Droogstopelni» z njim. Kar se pa tiče moje «lazi», da naglašajo slov. emancipistične boj proti možu, prosim le, naj se ozirajo citatelji na različne članke n. p. Ivanke (vidi «Prostitucijo») in naj potem sami sodijo. To je sploh popolnoma naravno: ženske sužnosti je kriva danasnja družba in njena morala ali pa — mož. Torej, g. pisec, malo premisliti, predno pridete s psovkami! In sedaj polemika sama, katera se v prvi vrsti tiče prostitucije. Jaz sem razvil socialistični nazor, kateri pravi: Prostitucija je danes potrebna, ker je del kapitalistične družbe. G. člankar ni dokazoval neresnice tega, temveč izvajal je iz tega stavka samo neumno obrekovanje, da sem jaz sploh za prostitucijo. In potem išče «organične zveze» med tem obrekovanjem in mojim stavkom o socializmu, katere sem baje napisal «malo pozneje», kateri se pa v istim oahajajo v popolnoma drugem delu mojega članka, v katerem prostitucija sploh niti omenjena ni. Na jedni strani sem torej govoril o sedanjosti, na drugi strani o bodočnosti. Na jedni strani sem oertal danasnjo ženo, na drugi strani ženo bodočnosti. Da, sužnja v starem mestu ne more biti žena — bojevница; a dohler bode eksistirala naša krščanska družba in slovanška morala, bode tudi staro mesto eksistiralo — žalostno, a istinito. Le v drugi družbi je mogoča ona nova žena.

Kar govori člankar o militarizmu, je v istini tako zmedeno, da človek ne more razumeti, kaj hoče. Militarizem je glavna križda — g. člankar pa pripada oni stranki, ki je še vedno aplavdirala in klimala, se je prišel vojni minister in zahteval nove milijone za armado. S tem hoče g. člankar menda dokazati, da on in njegova stranka ne spadata k «omikane-mu svetu», kajti v isti sapi pravi, da podpira nas socialiste ves omikani svet v boju proti militarizmu. Če pa pravi g. člankar, da je laž, da bi mož ne imel sredstev za zakon, — potem bi bilo treba, da se ga prime za nos in pelje v tista smradljiva stanovanja v katerih ječi proletarijat. Za g. pisca pa je zakon menda samo druseina.

Mi ne zagovarjamo prostitucije a sram nas je, legati se ljudem, da se jo da v okvirju današnje družbe odstraniti. Vi pa,

pripadniki buržoazijskih strank, ki živite golj od fraze. Vi lažete, da hočete, že-
no rešiti, kakor lažete, da je mogoče, re-
šiti malega kmeta in malega obrtnika.
Vi zagovarjate zakon, vir ženske sužno-
sti, zagovarjate drugo vlogo, katero igra
žena, zagovarjate avtoriteto moza. To je
Vaša sveta pravica!

Da, pravica!... Iščite je tam, kjer
mora proletarska mladina skupaj spati
brez razlike spola in starosti; tam, kjer
se udaje meščanka njej antipatičnemu
bogatemu soprogu; to je pravica naše-
ga in vseh narodov in proti njej nam je
treba nastopati, nam, ki nam je narod
več kakor puhla fraza v političnem boju!

To sem vam imel povedati, gg. pri-
«Edinosti». Žal mi je, da sem se le eno
minuto jezil nad Vašimi budalostmi; saj
je Multatuli dejal: «Ne disputiraj s po-
božnim!...»

Karol Linhart.

Bodoča poročna sodišča v Pojedinih goščavah.

Prvi prizor

(Oder predstavlja porotno sodišče. Ko
se zagrinjalo vzdigne, razgovarja se
prav živahno obtoženec, v finih čev-
ljčkih in s svilnato čepico na glavi, s
svojim zagovornikom.)

Pride sodni sluga.)

Sodni sluga. Sodnik ponižno vpraša,
če je gospod zatoženec pri volji, spre-
jeti ga.

Obtoženec (jezno): Takoj! (prižge
smodko.)

Zagovornik. Želite častiti gospod, da
se potegnem za Vaše oproščenje?

Obtoženec (malonarno): Veste kaj —
med nama rečeno — to je meni jed-
nako. Če pa vam to morda dela za-
bavo... No, jaz vem kako je... advo-
kati hočejo zmiraj govoriti! (proti sod-
slugi). No, pa naj gospodje pridejo; ob-
nem pa lahko porotnike pripelžete.

Drugi prizor.

(Oddelek orožnikov. Sodniki. Drugi od-
delek orožnikov. Porotniki. Obtoženec
da znamenje, da sedejo.)

Predsednik (prikupljivo): Ste li dobro
spali, gospod obtoženec?

Obtoženec: No, tako — bo že!

Predsednik. Ste li s hrano vedno
zadovoljni? Nimate li se morda čez
postrežbo pritožiti? Upam, da se vpo-
rablja potrebna skrb.

Obtoženec. Da, da! Le smodke niso
nič vredne. Država se pusti goljufati
sami poglete (poda mu smodko).

Predsednik (stiska smodko): Res je,
prav imate, no, jaz bodem poročal o
tem ministru.

Obtoženec (jezno): Kaj ne, da bodo
časopisi o celi zadevi pisali? To ni nič,
jaz tega ne maram! (dobrovoljno) Sicer
pa jaz raje iz pipe kadim... ako nimate
nič proti temu... (potegne pipo iz žepa.)

Predsednik (posebno ljubeznivo): Se-
veda, seveda! Delajte kakor bi bili
veda, mej tem pa lahko o Vaši malen-
domi zadevi govorimo...

Obtoženec (baše pipo): O tako, Vi
mislite to malo streljanja (proti orožni-
ku) Hej, orožnik, ognja!

Predsednik: Sodišče bi rado stavilo
nekaj vprašanj.

Obtoženec: Prosim! (prižiga pipo.)

Predsednik: Kako se pišete?

Obtoženec: John Zlatovrečar.

Predsednik: Kaj delate, da se pre-
živite?

Obtoženec (razžaljeno): Pustite šale
na stran, gospod! Jaz... delati?! Moji
milijoni se sučejo in mi meljejo denar.
Predsednik: Moja edina in najhujša
kazen je bila, ko sem izgubil o priliki
velikega štrajka milijon dolarjev. De-
lavci pa so mi to krvavo

Obtoženec: Naj bo — spregledal bom
topot, čeravno je goščavni glavnik moj
prijatelj...

Predsednik: Ne jemljite mi za zlo,
če se vsojam ponižno Vas vprašati, če
ste bili že kdaj kaznovani?

Obtoženec: Moja edina in najhujša
kazen je bila, ko sem izgubil o priliki
velikega štrajka milijon dolarjev. De-
lavci pa so mi to krvavo

Predsednik: Pst... pst... to je al!
Priče pravijo, da ste obstrelili
delegata delavske unije. Ali je to istina?

* To izvrstno satiro na ameriško pra-
voslavlje, ki pa ni čisto izključno ameriško,
objavlja naš bratski list «Zora» v Chicagu.

Obtoženec: Kaj bi to ne bilo res!
Predsednik: Zakaj pa... dovolili
se tako spozabiti ali nes...
Obtoženec: Nič takega! Kupil sem
nov revolver, hotel sem ga poskusiti,
tardé ni bilo pri roki, pokaže se to člo-
veče... pok... pok... pok, ležalo je na
tleh.

Predsednik: Vaša mozata odkrito-
srčnost vam ne dela nič manj časti,
kakor Vaša spretnost v streljanju. Vre-
den ste sin očetov, ki so pozlačeno slo-
bodo teh goščav ptujega pavperskega
jarma rešili. (Živahno ploskanje na ga-
leriji in med porotniki.)

Goščavni pravdnik: Jaz zastopam
pojedine goščave in tudi jaz sem vrl
patriot. Pod nikakimi pogoji pa se ne
sme privoliti, da bi se zločini te vrste
brezkaznovano mogli dogajati. (Za hrb-
tom se mu približa zagovornik obto-
ženca, ter mu začne v žepu skricov tla-
čiti podolgast zelen papir). Ako pa
vpoštevamo vse odnose in smatramo
ranjenca kot zrak, cela tožba razpade
v nič in jaz v imenu goščav odstopim
od vsakega daljnega postopanja proti
obtožencu.

Predsednik: Gospod Zlatovrečar. Vi
ste častno vsake krivde oproščeni, ter
ste slobodni. (Vsi odidejo iz sodišča.)

Tretji prizor

(Porotniki pred sodnijskim postopjem.)

Prvi porotnik: Goščavni pravdnik
Samogoltnič je vse pokvaril, zopet nas
je spravil ob težko pričakovani čudli.

Drugi porotnik: Stotak ali pa še
dva bi vsakemu padel v žep, če bi Sa-
mogoltnič tožbe neodtegnil.

Tretji porotnik: To je storil zato,
ker ga temokrajška stranka ni imeno-
vala kandidatom za višjo sodnijo.

Četrti porotnik: Da, da, mi vsi smo
pa temokrajci.

Peti porotnik: Le čavajte, se bo-
demo že poravnali z njim — sli bomo
v tabor repujskove stranke in kadar
pride volitev, šel bo Samogoltnič to
hell!

Vsi: Tako je! Hurrah for the boodler!

DOPISI

Črni graben, meseca septembra.

Slučaj, o katerem govori ta dopis,
naj dokáže, kako samovoljno se pri-
stavbiškem oddelku deželne vlade v
Ljubljani upokojujejo in nastavljajo
njeni uslužbenci. Čestni mojster v lu-
koviškem cestnem okrožju je bil dne 1.
maja t. l. nenadoma umirovjen z raz-
logom, da je «službeno nesposoben».

Gre za to službeno nesposobnost, ka-
tero si moramo bliže ogledati. Leta
1885, ko je čestni mojster nastopil v
tem okrožju svojo službo, je dobil dr-
žavno cesto od Črnuce proti Stajerski
meji v jako slabem stanju. Po cesti je
ležal s travo porasli gramoz, ob vsa-
kem večjem naliyu ni mogla trojanska
pošta med vami Krasnja in Spodnje
Loke vsled preplavljenja voziti, ampak
pisma so se prenašala po bregu.

Leta 1886 je bila v Črnem grabnu ve-
lika povodenj, ki je podrla mnogo pod-
pornih in odpornih zidov ter mostov.
V tem času je začel čestni mojster na
svojo roko vzdigovati cesto, čemur so
se ljudje sprva protivili. Ko pa so
pozneje izprevideli, da je bilo to prav,
so mu dale vse dotične občine pohvalna
potrdila.

Da bi mogel čestni mojster uspešneje
opravljati svoj posel, si je kupil leta
1894 na svoje stroške kolo. Leto pozneje
so pa dobili njegovi kolegi erarična
kolesa, kar se je tudi njemu obljubilo,
toda ne izpolnilo. Potem so ga silili,
da bi vzel erarično kolo proti podpisu
reversa, da mora popravila plačevati
sam. On pa ni hotel eraričnega kolesa,
dokler mu ne povrnejo njegovega, ki ga
je veljalo 200 gl. Na to so mu povrnil
stroške, ki jih je imel s svojim kolesom,
dali mu na kolo 30 gl. — leto pozneje
pa modro polo, češ, da je nesposoben
za službo!

Proti temu je vložil rekurz, ki se do
danes ni rešen. Prvič mi nikjer zapi-
sano, da morejo imeti čestni mojstri
kolesa, sicer bi moral biti vsak čestni
mojster kolesar. On si je napravil kolo,
ker je čutil potrebo za to, da bi lažje
opravljaj svojo službo. Če se ni ugodilo
njegovim zahtevam, ga nihče ne more
siliti, da bi moral vzeti erarično kolo.

Drugi pa se je njegova upokojujejo-
vršila brez disciplinarne preiskave, ki
bi morala dokazati, da je res službeno
nesposoben. To atero s kolesom je u-
porabil nadinženir, ki je nadzoroval
njegovo cesto in s katerim sta se ka-
sih kaj sporekla, za prevezo, da ga je
odstranil.

Da bi bil čestni mojster zaradi tega,
ker ni hotel eraričnega kolesa, služ-
beno nesposoben, tega dolžni nadin-
ženir in referent v tej stvari sam ne
more verjeti. Sicer bi si moral napra-
viti o njem ne ravno lasavolno sodbo.
Bodisi tako ali tako čestni mojster je
bil upokojen zaradi službene nesposob-
nosti, ne da bi se mu bilo to discipli-
narno dokazalo in na njegovo mesto je
bil nastavljen drugi, ne da bi se bila
poprej služba razpisala. Ali je to, zopet
postavno, o tem ni treba dolgo raz-
mišljati.

Tako se samovoljno kršijo postave,
ako se kakemu predstojniku zazdi da
treba nepovoljno osebo odstraniti.

Umirovleni čestni mojster zahteva
in pričakuje, da se mu da zadoščenje
in da se postopa zakonito tudi takrat,
ako komu dotična oseba ni pogodi, toda
svojo službo vestno opravlja.

Ako se pa predstojniku dozdeva, da
ne vrši svojih dolžnosti ali da za nje
ni sposoben, potem se mu mora to do-
kazati. Brez dokazane krivde ne more
biti obsodbe.

Radovljica, meseca septembra.

Nekega našega sodruga, ki je od tu-
kajšnjega bralnega društva, je pisarenje
tržaške «Edinosti» tako razjezilo, da ji je
pisal v pismu svoje mnenje. «Edinost» mu
je na to pismo prav dolgo odgovorila, ali
nas radovljiških sodrugov ne bo premo-
čila. Mi nismo socialisti njenega kalibra
in poznamo svoj program ter delovanje
naše stranke. Beseda o narodni skupno-
sti je lepa, a mi se ne lovimo več na
fraze. Narodne skupnosti ni, kjer so in-
teresi posameznih slojev naroda naspro-
tni. Če se pa pravi, da ima narod skupne
kulturne interese, potem lahko odgovo-
rimo, da nam je to zopet preozko, kajti
enake kulturne interese ima vse človeštvo.
Pri vsem tem nismo bili nikdar nasprotni
opravičenim narodnim težujam, n. pr. na
rodni soli, narodni umetnosti, t. d. Mi ne
odebavamo, če se hoče Slovenca po sili
obrati v Nemca, pa tudi ne, če se Nemca
sili, da mora slovensko govoriti. Mi priz-
navamo Italijanu narodne pravice med
Slovenci pa zahtevamo tudi za Slovence
narodne pravice na Dunaju. Naši so-
cijalno demokratični delavci jugoslovanski
imajo v Gracu, na Dunaju, v Berlinu,
v Parizu, jugoslovanska izobraževalna
društva; seveda se strokovno organizirajo
skupno z Nemci, Francozi, Italijani, t. d.
In tako hoče socialna demokracija
sploh rešiti narodno vprašanje; vsak
naj se prišteva tisti narodnosti, kateri
sam hoče, pa naj prebiva kjerkoli. Za
nas je narodnost nekaj drugega, kakor
dežela. Avstrija za nas ni ne nemška
ne slovenska, ne italijanska, ampak med-
narodna država, in tak je za nas sploh
ves svet. Kar za trebih bi se človek dr-
žal, če «Edinost» priznava, da ima soci-
jalna demokracija lep narodnostni pro-
gram, ampak da ga Kristan in Kopac
nimata. Pri «Edinosti» pač ne vedo, kaj
je sodrug Kristan na strankarskem zboru
v Brnu govoril, ko se je slepalo o reso-
luciji radi narodnega vprašanja. «Edinost»
nam pripoveduje, da pozna sodr. Krista-
na in Kopaca bolje, kakor mi; a mi ji
lahko povemo, da se zelo moti, ker mi
smo z obema sodrugoma že toliko obče-
vali in poznamo njuno delovanje tako
dobro, da nam «Edinost» ne more nič-
esar natvezti. Naj torej govore, kar hočejo,
mi ostanemo to, kar smo postali po svo-
jem prepričanju: Zavedni socialni de-
mokratje.

Radovljica, 17. septembra.

Tukajšnja bralna društvo je priredilo
dne 14., 15. in 16. septembra javna pre-
davanja o temi «Stara in nova stoletja».
V gostilni pri Lectarju, kjer so se pre-
davanja vršila, je bilo vsa tri večera na-
čeljeno ljudstvo, ki je pazno poslušalo ve-
ležanimiva izvajanja sodruga Linhart iz
Ljubljane. Zadnji večer so poslušalec zaht-
evali, naj se priredi še vsi takih pred-
vanj. Da ustreže ljudstvu, je odbor bral-
nega društva sklenil, prirediti meseca ok-
tobra zopet taka predavanja, katara bo-
demo pravočasno naznanili, pa vabimo
vse sodruga na obilno udeležbo.

Seatonville, Illinois

Vedno naprej k svobodi!

SHODI

DRUSTVENE VESTI.

POSLANO

ZA DNEVNIK

Tiskovni sklad.

VABILO

4. del

II. del

GOSTILNA

Zaloga in tovarna

Cene brez konkurence

Cukerin Heyden

Fridrik Neuman

KAVARNA MIRAMAR
gleba in v Trstu

(nasproti postaji južne železnice)
se priporoča tržaskim in v Trst pri-
hajajočim sodrugom. Postrežba točno
toplo in mrzlo pijače prave kakovosti.
Železničarji imajo pri vseh pijacah po-
pust. Razven navadnih tržaskih, du-
hajskih, ljubljanskih časopisov so na-
raspodelajo "Rdeči Prapor", "Arbeiter-
Zeitung", "Eisenbahner", "Glühlichter",
"Simplicissimus" i. t. d. Kavarna je
oskrbljena z vsemi modernimi ure-
dili.

DELAVEC RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Godnina iznaša: Za Avstro ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 rin.
Reklamacije so poštne proste. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi, rokopisi, ter upravnistvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Bochetto 3 I.

Ven z zavarovanjem za starost in onemoglost ter s preskrbo udov in sirot!

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 3. oktobra.

Državni zbor je sklican. Prvo sejo novem zasedanju bo imel dne 17. oktobra. Za avstrijske delavce je to skoraj nekaj presenetljivega. Kaj imamo v Avstriji sploh se kak državni zbor? — V resnici je bila notranja politika naše države zadnje mesece tako v mrtvilu, da ni mogla obuditi nobenega zanimanja. Mnogo je to povzročilo, da je bil državni zbor toliko časa na počitnicah. A gospod pl Koerber je vedel, zakaj ga noče sklicati. Saj ne vč, ali se mu boče posrečilo, ohraniti ga pri življenju in obvarovati svojo lastno ministrsko eksistenco. Že v spomladnem zasedanju je imela vlada svoje križe in težave s tem parlamentom, ki ima po svoji sestavi rakove tendence: Vse v njem leze narazen. Vsakdo se še spominja, kako se je gospodu Koerberju takrat posrečilo, nataktniti na svojo udico vabo, ki je privlačila naprednjake in nazadnjake, Slované in Nemce, skratka najbolj nasprotno elemente. Železnice in kanali so potisnili vse narodnjaške prepire v ozadje, gospodarski prošli so se pokazali močnejši, kakor ves nacionalni idealizem. Ali to je šlo ravno za eno zasedanje; tako velika ni Koerberjeva umetnost, da bi našel sredstvo, s katerim bi mogel temu nesložnemu parlamentu vdihniti trajne sloge in mu s tem zagotoviti trajnega življenja. Slava politika etap, ki jo zagovarjajo stranke brez velikega cilja, bode tudi za gospoda Koerberja tista cesta, katere se bode moral držati. Ali «politika etap» je pravzaprav le polepševalni izraz; pokojni Taaffe je ta sistem veliko bolje okrstil, ko je dejal: «Man muss sich eben fortretten». Le da je za Koerberja še veliko vprašanje, koliko časa se bode mogel sploh fretati.

Tiskovna reforma ima priti na

V RUDNIKIH.

Spisal Abditus.

V prej veselih prsih, v zmago verujočih očeh se je zopet porajal strah, težak, obupan.

Kaj se zgodi? kaj? kaj? ... Tudi ta naval obupanosti ni vstrajal. Kajti v izmučenih prsih je kmalu se z večjo silo vsplamtel ponos in stari srd se je podeseteril. Od prejšnjih vprašanj se je popolnoma abstrahiralo. Duhovi so se končno sami sebi čudili, da jim je pogum le za trenotek začel padati.

Ko se je izvedelo, da prihajajo orožniki, je vse hitelo na cesto in na hišnih pragih so stale skrbne ženice in umazani otroci ter se ozirali proti zapadu, odkoder bi napovedani priti morali.

Proti poludnevu so res prišli. S trdimi, ponositimi koraki so stopali mimo hiš in ob strani stoječih rudarjev. V primerni oddaljenosti so jim sledili odraščeni in neodraščeni otroci. Osnajeno orožje se je blestelo v solnčnem svitu, da jih je bilo opaziti že od daleč.

Ko je legla tisti dan krasna, s svetlimi zvezdami posejana noč na zemljo ter objela trudne zemljane in jih vabila k blagodejnemu počitku, je v marsikateri koči bedel reven rudar, ki je danes

dnevni red bodočega zasedanja državnega zbora. Vse je radovedno, kakšna bode. Ako bi živeli v državi, ki ima v parlamentu res ljudske zastopnike, bi bila radovednost lahko kmalu zadovoljena; pravi ljudski zastopniki bi se postavili na noge, pa bi prisilili vlado, da brezpogojno odpravi objektivno postopanje in prepoved kolportaje. Ali pri nas se z vsem politično kupčuje. Sliši se, da boče vlada za omenjeno koncesijo odtegniti žaljenje potom časopisja porotnim sodnijam, tako da bi imeli tudi o takih žaljivah odločevati učeni sodniki. In na naš parlament se je prav malo zanašati, da bi se njegova večina resno uprla temu vladnemu namenu poslabšanja sedanje postave.

Zavarovanje za starost je za avstrijske delavce najvažnejša zadeva, ki ima priti na dnevni red v bodočem državnozbornem zasedanju. Nad vsemi narodnjaškimi in strankarskimi prepriji stoji solidarnost zavednih delavcev, katere napolnjuje skrb za njih stara leta in za osodo njih udov in sirot, ako sami zatisejo oči. Odkar se je delavstvo toliko zbudilo, da razume važnost gospodarskih razmer, je postalo vprašanje starostnega zavarovanja eno najvažnejših in najresnejših. Ravno v tem vprašanju se kaže veliki pomen socialno demokratične stranke kot samostalne politične organizacije zavednih delavcev. Tako gotovo, da bi bilo vsako dokazovanje naravnost žaljivo, je to, da so delavci sami to vprašanje sprožili in kadar bode rešeno, bodo imeli to delavci le sami sebi zahvaliti. Pač prihajajo sedaj razni meščanski političarji, n. pr. klerikaleci, ki pripovedujejo, da so sami v državnem zboru stavljali predloge glede starostnega zavarovanja, ali pa da je vlada v prestolnem govoru obljubila, rešiti to vprašanje. Toda kdaj se je to godilo in kako? Ko je bila socialna demokracija že močna stranka

prvikrat v svojem življenju začutil na svojih ramah strašno breme, zamnogo pretežko, pod katerim gine in gine, dokler ga ne reši majka smrt. V izmučeni glavi pa mu je v enomer rojila žalostna misel: «Mu je pravilo, da je suženj, večen suženj». Na upadlem obrazu se je pojavila biserna solza, ki se je hipoma skrila v posiveli bradi. Po cestah pa tisto noč ni bilo miru. Mladi fantje so ukali in popevali; kakor da hočejo s tem pokazati, da se ne boje orožnikov!

Drugo jutro je izza gorovja izšlo solnce krvavo, kakor še nikdar; njegovi močeni zarki so pozdravljali rudarje.

Z novim dnevom pa so prišla tudi nova, za marsikatero družino obupna poročila. Od hiše do hiše, od koče do koče, ki so bila last rudniške družbe, so hodile orožniške patrulje, ki so imele nalogo, prisiliti družine strahajočih rudarjev, da zapuste svoja dosedanja stanovanja. Skoraj pred vsako kočo je na cesti ležala polomljena hišna oprava: stare postelje, stoli s polomljenimi nogami, stiri lonci in druga enaka ropotija. A po zamazanih posteljinah opravih so se valjali na pol nagi otroci, kričeči in vpiljoči. Moje pa so po žepih stiskali pesti in sripali z zobmi.

Marijan je z drugimi miril razburjene ljudi in jih tolažil. Tudi njemu so

ter je razvila že veliko agitacijo za to stvar, so si mislili nekateri klerikaleci, da morajo delavcem pokazati svoje «priateljstvo». Ali nobena stranka ni storila ničesar resnega in če je bil kdaj stavljen kak predlog, je našel večni počitek v arhivnem prahu. Koerberjeva vlada je v prestolnem govoru obljubila tudi starostno zavarovanje, ali doslej se je storilo komaj nekaj teoretičnega za penzije privatnih uradnikov, prav nič pa ne za delavce. Važna naloga proletarijata je torej, skrbeti za to, da pride ta stvar na dnevni red in da ne izgine z njega, dokler ne bode rešena. Petitionerji, ki jih je naša stranka izdala v ta namen, morajo toraj dobiti na tisoče in tisoče podpisov, da bode videla vlada in državni zbor, kako govori delavsko ljudstvo.

Czolgoecz, morilec predsednika zedinjenih držav Mac Kinleya, je obsojen na električno smrt, ki se ima izvršiti ta teden. Krščansko stoletje — oko za oko, zob za zob.

Revizija strankarskega programa.

Na skupnem strankarskem zboru v Brnu pred dvema leti je bilo sklenjeno, revidirati program avstrijske socialne demokracije ter je bila izvoljena komisija, ki je imela izdelati načrt novega programa, pa ga predložiti letošnjemu strankarskemu zboru, ki se bode vršil začetkom meseca novembra na Dunaju. Komisija je svoj načrt izdelala in po njenem nalogu je dr. Adler oskrbel končno redakcijo. Strankarski zbor bo imel v tej stvari zadnjo besedo.

Za vsako stranko, ki boče biti resna, je program prevažna stvar. Potrebno je torej, da si novi načrt ogledamo. Gotovo je, da razlike med dosedanjim in novim programom ne morejo biti velike, kajti v bistvu stranke se ni nič izpremenilo.

izpraznili stanovanje in ga posadili na cesto. A on ni bil oženjen in ni imel družine. Tezje je bilo onim, ki so imeli zeno in kopo otrok z la-nimi zelodci. Tem so morali pomagati mlajši, neoženjeni rudarji. In s splasnim obupom se je družilo sovraštvo in srd. Obenem pa je začel tudi glad s svojo železno roko neizprosno trčati na vrata, otroci pa so zamermarjali solo ter so pohajkali zmučeni in lačni po poth in goščavah.

Naposled je razburjenost prikipela do vrha. Toliko časa so robotali in družbi, toliko solz, vzdihov in muč so si utrovali, toliko življenj svojih tovaršev darovali; kolikor je človeku mogoče trpeti, so trpeli in gladovali, za plačilo pa žanjejo sedaj to brutalnost, to brezsrčnost, kakršna se zamore poroditi le v srcih, sorodnim Cezarov Avgustov.

Ni čuda, če je brezumni odpor zmagoval nad razumom!

Po poludne se je zbralo na občinskem travniku polno ljudstvo. Na ponosnih obrazih z razmršenimi lasmi in zaspanimi očmi se je spajala neizrečena žalost z znakom maščevanja. Čuli so se klicati, kakor: «Maščevanje je treba!» in «Kajha nam dajte!»

Sklenili so, da gredo vsi pred pisarno rudniške družbe in tam vzdignejo protest proti počenjanju podjetništva.

Stranka je le narasla, njene naloge so se povečale, znanje njenega temeljnega načela se je poglobilo, in to povzroča potrebo, od časa do časa pogledati nove razmere ter se prepričati, ali odgovarja stari program vsem novim izkušnjam in novim nalogam. Zadnji cilj stranke pa ne more biti sedaj drugi, nego je bil prej, kajti sicer stranka sploh ne bi bila več tista, ki je bila nekdanj. Z ozirom na to ni lahko, da bi se v splošnem delu programa kaj važnega izpremenilo, bolj mogoče pa je to glede specialnega dela.

Komisija, ki je imela izdelati načrt, je res v prvem delu pridržala vsa tista načela, iz katerih je izšel hajnfeldski in erfurtski program. Ali stilizacija je sedaj nekoliko drugačna, bolj precizna, v nekaterih točkah, ki so bile zadnji čas preporne, popolnoma določna. Temelj vseh sedanjih družabnih razmer je iskati v tem, da so delavna sredstva monopolizirana v rokah posameznih posestnikov. To je za socialno demokracijo Arhimedova točka, in ta igra v novem programu isto ulogo, kakor v starem. Velika zmota vseh meščanskih strank je ta, da iščejo uzroke vseh neprijetnosti v raznih političnih oblikah in prikaznih. Absolutizem, konstitucionalizem, monarhija, republika, državni centralizem, deželna avtonomija i. t. d. so izhodišča in meje vse meščanske politike, in njeni nositelji ne morejo izpoznati, da je današnja država sploh in vse njene naprave samo posledica gospodarskih razmer, ne pa njih azrok, ali pa celo kaka od gospodarstva neodvisna prikazen. Kakor stari program, tako izreka tudi novi v svoji ekspoziciji, da je današnja razredna država izraz političnega in ekonomičnega gospodstva razreda veleposestnikov in kapitalistov.

Nekaj razlike pa najdemo med starim in novim programom v sledečem odstavku. Nova stilizacija je v tem obširnejša in popolnoma jasna. Novi načrt pravi:

«Tehnični razvoj, naraščajoča koncentracija produkcije in posesti, zedinjanje vse gospodarske moči v rokah kapitalistov in kapitalističnih skupin ima ta učin, da odzame vedno večjim krogom prej samostojnih malih podjetnikov njih proizvajalna sredstva ter jih spravlja kot mezdne delavce ali uslužbence direktno ali indirektno v odvisnost kapitalistov, male kmete pa izpreminja v hlapce dolgov. Življenjski položaj vedno širših krogov delavnega ljudstva prihaja bolj in bolj v nasprotstvo s hitro naraščajočo produktivno močjo njih lastnega dela in z naraščanjem bogastva, ki so ga sami ustvarili. Iz pomanjkanja vsakega plana v kapitalistični produkciji izvirajoče krize s svojim spremstvom brezposelnosti in bode podvzajajo in postružujejo ta razvoj.

Kolikor bolj pa razvoj kapitalizma proletarijat pomnožuje, tem bolj je poslednji prisiljen in sposoben za boj proti njemu. Proletarijat prihaja do zavestnosti, da postaja vsled odpiranja posamezne produkcije tudi posamezna lastnina vedno bolj nepotrebna in škodljiva, da se mora

In šli so zmedeno in hitro, v raztresenih vrstah. Šlo je vse prebivalstvo. Delavci, žene, razcapani otroci, pomešani in poživljeni. Zdelo se je, da se je vzdignilo vse ljudstvo, ki hoče zapustiti svoja dosežanja bivališča ter se naseliti drugje, daleč, daleč od tukaj. V srcih te nepregledne, obupne množice je zopet prevladal stari ponos in že brez hip je krepka samozavest pregnala obup in veselje je zakipelo na potrlih obrazih. V nekaterih vrstah se je začelo petje in v zraku je kmalo zorila pesem, ki je postajala močnejša in močnejša, glasnejša in glasnejša. Slišala se je delavska maršeljeva:

Hej, socialisti v vrste smelo,

Pod prapor naš! Čuj bobna glas!

Osvoboditi naše delo,

Prostost zbuditi zdaj je čas.

Pršli so do ovinka. Tu se deli cesta v dve. Ljudje pravijo temu kraju Kamenec. Iz kakšnih uzrokov, ni znano. Vse najstarejši očanci so rekli temu kraju tako, ker so to čuli od svojih prednikov. Množica je krenila na pot, ki pelje proti rudnikom. Toda nadaljno pot ji je zaprla četa orožnikov. Njihov poveljnik je zahteval, da naj se množica takoj razide.

obenem za nove oblike združnega proizvodjanja in skupne posesti ustvariti potrebne duševne in materialne predpogoje, in da mora biti prehod delavnih sredstev v skupno last vsega ljudstva cilj boja za osvoboditev delavskega razreda. Nositelj tega potrebnega razvoja more biti samo za razredno zavednost zbudjeni in za razredni boj organizirani proletarijat. Proletarijat politično organizirati, navdihniti ga z zavednostjo svojega položaja in svoje naloge, napraviti ga duševno in fizično sposobnega za ta boj in ga takega obhraniti, je torej pravi program avstrijske socialne demokracije, ki se bode za njega izvršitev posluževala vseh vrsti in naravnemu pravnemu čutu ljudstva odgovarjajočih sredstev.

Avstrijska socialna demokracija bode v vseh političnih in gospodarskih vprašanjih vedno zastopala razredne koristi proletarijata in bode energično stopila na pot vsakemu zatemnjevanju in prikrivanju razrednih nasprotstev ter izrabljanju delavcev na korist vladajočih strank.

Avstrijska socialna demokracija je mednarodna stranka; ona obsoja pravice naroda ravno tako, kakor pravice rojstva in spola, posesti in pokolenja, ter izjavlja, da mora biti boj proti izkoriščanju mednarodni, kakor izkoriščanje samo. Stranka obsoja in se bojuje proti vsakemu omejevanju svobode izražanja mnenja in vsakemu duševnemu varstvu od strani države in cerkve v vsaki obliki. Ona stremi po postavnem varstvu življenjskega položaja delavnih razredov, ter se bojuje za dosego tistega upliva na vseh poljih javnega življenja, ki gre proletarijatu.

To so temeljna načela, ki jih izreka načrt novega programa. Proti njim bodo rabili nasprotniki isto orožje, kakor doslej. A to je dobro, kajti pomagali bodo nehoté našemu programu, ki izreka, da je naloga socialne demokracije, stopiti na pot vsakemu zatemnjevanju in prikrivanju razrednih nasprotstev. Kolikor besnejši bodo napadi meščanskih strank, toliko bolj bode prihajalo delavsko ljudstvo do izpoznanja, kako velikanski je propad med delavci in kapitalisti.

Načrt, o katerem bode moral odločevati strankarski zbor, ne prikriva ničesar. Ekspozicija tega programa je vseskozi znanstvena, česar ne najdemo v tej meri pri nobeni drugi stranki. Program ne pove samo, kaj socialna demokracija hoče, ampak utemeljuje te zahteve, pove, zakaj to zahteva. Ta splošni del je brez dvoma najvažnejši v celém programu, čegar drugi del objavimo v prihodnji številki. In če ima vsaka stranka pravico zahtevati, da se jo sodi v prvi vrsti po njenem programu, tedaj bi mogla socialna demokracija od svojih nasprotnikov pred vsem zahtevati, da se oborožijo z znanostjo, preden nastopajo proti stranki. Seveda smo prepričani, da bodo napadi tudi z naprej tako plitki, kakor so bili doslej, in zato je dobro povedati, da je program socialne demokracije v prvi

Predenji je stopil Marijan povdarjač, da rudarji nimajo zlobnih namenov, da hočejo popolnoma mirno izvesti svoj protest ter zopet tiho oditi. Orožniki naj se torej umaknejo, ker tudi nimajo pravice razganjati mirnih ljudi. Odklanjal je končno vsako odgovornost, če bi posredovalo orožništvo.

Zadej pa je v množici rastel šum. Zadnje vrste so hotele vedeti, kaj se godi spredaj, pa so silile naprej. Sprednji, rinjeni naprej, se niso mogli ustavljati sili zadnjih. Vse ustavljanje, tivanje ni pomagalo ničesar. Šum je postal splošen. Ker se rudarji niso umaknili, niti razšli, komandiral je orožniški poveljnik v orožje. Takoj so morale smrtonosne cevi orožniških pušk rudarjem nasproti ter vstvarjale grozno in še večjo zmešnjavo. Prestrašene žene in otroci so zagnali pretresujoč vik in čuli so se obupni klici. Tupatam so se vzdignili močnejše kriki na ramena svojih obupanih in zmešanih tovarišev v sprednjih vrstah ter dajali z roko in hripavim glasom znamenja zadnjim, naj se umaknejo. Tam zadej se za ta znamenja niso zmenili ali pa so jih napačno umeli in pritiskali so še huje. V raztresenih vrstah je bilo slišati pojoče glasove.

In zopet so se začeli tam zadej novi vspodbujajoči glasovi: Naprej! Naprej! Ta hip je bil naval množice v zad-

vrsti sestavljen za delavce, ne pa za buržoazijo in klerikalce.

BERNSTEIN.

Socialno demokratska stranka je osnovana na znanstveni podlagi. Tudi najljutejši nasprotniki še niso zanikali tega, temveč k večjemu so skušali stvar tako prikazati, kakor bi bila ta podlaga napačna. Ako bi se jim posrečilo, to dokazati, tedaj bi bila socialna demokracija premagana, in z njo socializem. Ali to se ni še nikomur posrečilo, kajti temelji znanstvenega socializma so tako čvrsti, da jih ni mogoče omajati. Nepobitno najbolje jih je brez dvoma naslikal Karol Marx, ki je dokazal, da izvirajo vsi pojavi človeškega življenja, navadno »politika« imenovani iz gospodarskih razmer. Bilo je treba mnogo bistroumja za to spoznanje; a tisti hip, ko je bilo izrečeno, je postalo ravno tako, kakor znano Kolumbovo jajce. Zakaj so si skušali prvi ljudje napraviti orodja iz kamenja? Zakaj so si to pozneje skušali nadomestiti z bronovim in z železnim orodjem? Zakaj so to orodje neprenehoma spopolnjevali in pobiljševali, dokler ga niso zavrgli, pa potegnili mašino v svojo službo? — Ker so si hoteli pobiljšati svoj materialni položaj. Čemu so ustanovili zakon? — Ker so hoteli svojim otrokom zagotoviti svoje lastne materialne dobrate. Čemu je bila ustvarjena država? — Da si posestniki zagotove svojo last proti brezposestnim. In kar opazujemo v velikem, to nahajamo tudi v malem, v vseh detaljih se nam ponavlja velika resnica, da so gospodarske razmere glavni motor prikazni v javnem in večinoma tudi v privatnem življenju.

To izpoznanje velikanskega pomena materialnih razmer je tista znana točka, od katere izhaja vsa socialistična analiza, da pride do neznanega. In najvažnejša odkritja tega postopanja imamo zahvaliti Karlu Marxu, ki jih je večinoma zbral v svojem velikanskem delu »Kapital«. Izza Marxa pa se je pojavila dolga vrsta pisateljev, ki so deloma dalje izvajali Marxove nauke, jih širili in poglobljali, deloma pa na novo pretresovali in kritično proučavali. Med poslednje spada tudi Nemec Bernstein, ki je moral, kakor mnogo drugih nemških socialnih demokratov prebiti dolga leta v prognanstvu, ker bi ga bila doma čakala ječa. Še le lani mu je bilo mogoče, povrtni se v Nemčijo, in čudno — kakor socialni demokratje, tako so tudi razni buržoazijci z velikim veseljem pozdravljali njegov prihod. Le da je bilo v tem veselju nekaj neodkritosrčnega. Zagrizeni nasprotniki socialne demokracije so namreč upali, da bode sedaj — stranka razpadla.

Buržoazija je videla zlasti v Nemčiji, kako silno se razvija socialna demokracija. In ker ima premalo znanja, da bi razumela socializem ter izpoznala, da z ureditvenjem socializma pač se-

njih vrstah tako silen in močan, da so sprednji morali leteti naprej, pehani, teptani naravnost smrti v zrelo. Nekateri so se skušali preriti na stran; a tam so stale hiše, zaprte in prazne, tako, da je bil pritisk tam še huji. Zdelo se je, da bode ta siloviti naskok množice pomendral orožnike v prah.

Na čelu množice je letel Marjan, bled, prepaden, gologlav. V trenutku je spoznal, da je položaj kritičen, da je življenje rudarjev v nevarnosti. Rešiti je hotel množico. Rotil, prosil je s povzdignjenimi rokami orožnike, naj se umaknejo. Zaman.

Čez trenotek so doneli po dolini streli, enkrat, dvakrat, kakor bi trenil, je ležalo na tleh nekaj teles. Zmešnjava je bila grozna in ljudje so mislili, da je prišel sodnji dan. Sonce se je z žalostnim svitom poslavljalo od krvavega prizora.

Obupane in omedlele žene padle so pri svojih mrtvih in ranjenih možih na tla in žalostno, tako žalostno ihtele.

Tam čisto spredaj pa je ležal Marijan s krčevitim, obledelim, mrtvaškim obrazom. Iz čela mu je počasi kapala črnikasta kri in se mesala s cestnim prahom.

(Dalej.)

A menda smu se sploh zaman trudili. Gospod R. D. je jezen na jugoslovansko socialno demokracijo. Zakaj, to je njegova stvar. In jeznemu človeku se ne sme prihajati z argumenti. Ko je bil gospod R. D. jezen na liberalce, je hotel, naj bi »Rdeči Prapor« zagovarjal klerikalna konsumna društva. Sedaj je videti, da ni več jezen na liberalce. Zakaj — to je zopet njegova stvar. Ali eno mu svetujemo: Kadar

načrta zopet tako neumnost, kakor zadnjič v «Slovenskem Narodu», naj se ne podpiše »socijalist«. To on ni in vsi socijalisti se mu bodo samo smejali. Kajti kadar on svari socialne demokrate, tedaj — merkt man die Absicht und wird verstimmt.

«Slovenki» je poslala sodruginja Ada Kristan popravek, ker jo je ohkami list imenoval dresirano. Uredništvo «Slovenke» izjavlja v «Edinosti» — dobre sestrice! — da ne bode objavila tega popravka, češ da se z njim ne popravlja »dejstva«. Gospoda pri «Slovenki» ima o dejstvih čudne pojme. Menda misli, da se more izraziti dejstva samo s samostavnikom; to pa nikakor ni resnično, kajti glagol služi ravno tako lahko isti svrhi, posebno v slovenščini, kjer igra glagol večjo vlogo, kakor v drugih jezikih. Ako se pravi: »ničesar drugega nisi dokazal, kakor da si dresiran socijalni demokrat«, tedaj je tu trjeno dejstvo — ki v tem slučaju ni bilo resnično, kar se da dokazati. S tega stališča je bil torej popravek popolnoma opravičen. «Slovenka» pravi v «Edinosti» — v lastnem listu se ženira to povedati — da z izrazom »dresirana« ni hotela žaliti sodruginje Ade Kristan. Vsekakor čuden okus! «Slov.» skuša to utemeljiti, pa pravi, da bi tedaj bilo žaljivo komu reči, da je pil limonado, ker živali tudi pijejo. Gosp. Klem — pardon «Slovenka» — je menda pozabila, da je »pije« svojstvo, ki je po sebi skupno človeku in ostalemu živalstvu; v tem ko se rabi besedo »dresirati« samo za živali za ljudi pa le v slučajih, kadar se hoče človeka ali pa metodo ponižati. S tako evidentnimi sofismi naj torej «Slovenka» ostane doma. Boljše bi bilo, ako bi bila rekla, da obžaluje tisto žalitev; rečimo, da je hotela po ovinkih to povedati, pa pogrnmimo plaše krščanskega odpuščanja čez to besedo.

Gospod Rok Drofenik hoče biti sodnik socialno-demokratske politike, in se je v ta namen zatekel k «Slovenskemu Narodu». Od ljudi, ki stoje izven stranke, je sploh težko pričakovati objektivne sodbe, od g. D. pa še posebej. Kajti če nam kdo priporoča gospodarsko in strokovno organizacijo, obenem pa pravi, da si moramo pridobiti simpatije pri liberalcih, ki so največji nasprotniki gospodarske organizacije, kar so pokazali ravno v Idriji, tedaj pokazuje to pomanjkanje logike, da sodbe ne more diktirati objektivnost, temveč drugi uzroki, kateri nas prav malo zanimajo. Naša stranka ne potrebuje nobenega pouka o gospodarski in strokovni organizaciji od zunaj, kajti kar je jugoslovanska socialna demokracija v svojih težkih razmerah na tem polju storila, se lahko brez bahanja imenuje veliko delo. Sploh je gosp. Drofenik tisto frazo o gospodarski in strokovni organizaciji rabil samo »radi lepšega« in popolnoma brez misli. Boj proti liberalcem v Idriji se vodi ravno radi gospodarske in strokovne organizacije; ali gospod D. hoče imeti socialno-demokratsko blamažo za vsako ceno, pa mu zato nič ni mar, če vso logiko na glavo postavi. Tudi pouk o socializmu in anarhizmu si gospod D. lahko prihrani; zanj imamo boljše vire, kakor njegovo znanost, ki stoji na precej slabih nogah. Kar čvka jo baje vrabel na strehi o nezadovoljnosti sodrugov, je morda pobožna želja gospoda D. Hrvatje pravijo: »Što se babi htelo, to se babi snilo.« Ali tega naj si gosp. Rok Drofenik nikar ne domišljije, da bo s podobnimi napadi omajal slovo jugoslovanske socialno-demokratske stranke, ki je utemeljena na prepričanju so drugov, ne pa na osebnih simpatijah in antipatijah, in tudi ne na kakem osebnem absolutizmu, kateri morda gospodu Drofeniku ne bi bil nič neprijeten, ako bi bil — Drofenikov absolutizem.

Vinsko trgatov prirede združene strokovne organizacije v Ljubljani v nedeljo, 6. t. m. ob 8. uri zvečer v kazinskem steklenem salonu. Vstopnina v predprodaji 60 vin., pri blagajni 80 vin.

Strankarske vesti.

Prihodnja seja izvrševalnega odbora stranke je v sredo, dne 9. t. m.

Kdor zeli peticij in podpisnih pol za starostno zavarovanje, naj to takoj naznani izvrševalnemu odboru jugoslovanske socialno-demokratske stranke, Trst, ulica Boschetto štev. 3.

K. idrijski aferi.

Ako govorim obširneje o »idrijski aferi«, ne storim to morda radi tega, da bi nastopal proti bedastim in nizkim napadom meščanskih časopisov, temveč le zato, da se v naši stanki sami prične debata o tem vprašanju in da sodrugi spoznajo, da je bila idrijska ožja volitev le naravna posledica razmer.

Naravna posledica! Ogledimo si najprvo ona dva elementa, katera sta si pri zadnjih deželnozborskih volitvah nasprotovala kot glavna antipoda: klerikalni in liberalni elementi. Kar se prve struje tiče, metali bi bob ob stebo, ako bi jo hoteli karakterizirati. Klerikalizem je pri nas kakor kje drugod oblika, v kateri nastopa v politiko in narodno gibanje zanešeni katolicizem. Na tem temelji tudi njegova moč, kajti če bi bil le od vere ločen politična teza, bi ga že davno vrag vzel; ker je pa le politikujoči verski fanatizem, naši bodo demo povsod značilnih fakt, da triumfira nad vsemi v njegov propad ustanovljenimi strujami, v prvi vrsti nad liberalizmom. Ta razvoj bomo našli povsod, ta razvoj se mora tudi pri nas uresničiti in se bode — kakor dokazujejo ravno zadnje deželnozborske volitve — uresničil.

Slovenski liberalizem ima baje še neko malo življensko iskro v sebi, živi še vedno od predsodka, kateri je vse, kar ni klerikalno in kar je za socijalizem preslabo, združil pod njegovim praporom. Naša liberalna ali narodno-napredna stranka ni nič drugega, kakor logična reakcija proti premočnemu klerikalizmu, v tem smislu je tudi sama negativna stranka, v kateri je to zanikanje princip. Taka stranka sama na sebi ni sposobna za življenje, kajti tudi v politiki zahteva človek pozitivnih momentov. Radi tega tudi ni čudno, da se sedaj proti tej umetni negaciji zopet dviga reakcija ali pa — da pada liberalizem počasi v agonijo. Treba je večjega, krepkejšega bojovníka, ki bi imel končati boj proti klerikalizmu z zmago.

Te splošnosti treba je upoštevati, predno se sodi o znani ožji volitvi med Arkotom in dr. Majaronom. Upoštevati se pa mora tudi še posebno stališče, katerega zavzemajo ravno idrijski liberalci. Oni namreč niso navadni, pravcati liberalci. Oni so bolj »radikalni«, z liberalci so sploh morda v takem razmerju, kakor krščanski socijalci s klerikalci, »Schönerjanci« z nemškimi nacijonalci in češki »narodni socijalisti« z mladočes o stranko v začetku. To se pravi: oni so za agitacijo v delavstvu pripravljani liberalci in ker je liberalizem proletarijatu bivstveno nasprotujoča teorija, pomeni njihovo gibanje demagogijo v najnjudnejšem smislu besede. Stem, da se je ustanovilo to novo liberalno gibanje med proletarijatom, s tem, da se je realiziral organ teh novih narodnjakov »Jednakopravnost«, ki vodi boj proti socijalistični organizaciji z najsurovejšo osebnostjo in infamnostjo, s tem je postal liberalizem tudi v praksi delavski stranki direktno nevaren in sovražen in — poroditi se je morala logično nova taktika naše stranke.

Nova taktika naše stranke pomeni jednakomerni boj proti vsem našim nasprotnikom. Hud boj, katerega vodijo vsi napredno misleči proti klerikalizmu je vsled naraščanja klerikalne moči zavzel take oblike, da se je razvil, kateri smatra liberalizem za boljše kakor klerikalizem. Samo tarjanje je bilo vedno volilno geslo in tako so se rodila žalostna dejstva, da so socijalisti simpatizirali z liberalci, da so se posamezni sodrugi celo v protiklerikalnem gibanju združevali z njimi in da so zanje oddajali glasove. In bile so taktične pomote v veliko večjem smislu besede, če so ljubljanski železničarji oddajali svoje glasove za Tavčarje in Hribarje, tako da so liberalne kapacitete več kot enkrat samo radi teh preklicanih rudečkarjev »časno zmagale«. Liberalizem je kot teorija ideja posameznika, ideja kapitalistične produkcije, sploh ideja kapitalizma, socijalizem pa pomeni misel solidarnosti, kolektivizma. Liberalizem je v praksi nasprotnik splošne jednake volilne pravice, katera je prvi pogoj zaboljša-

nje delavskih razmer. V teoriji in v praksi je torej delavstvu nasproten in tega nasprotstva ne pregrnejo vse fraze proti farjem i. t. d.

Stara taktika se je premalo ozirala na nevarnost tega liberalnega nazadnjaštva in radi tega se je razvil prejenjen napadni nazor. Nova taktika omenjeni napadni nazor. Nova taktika pa se ozira na vse nasprotnike jednako komerno. Liberalizem je nasprotnik, torej boj proti njemu!

Pač ni zamolčati, da bode idrijska aferi morda imela posledice, izključno ni, da se stranka se pomanjša, a čeno ni, da se stranka in novorojena zopet prestala bode to krizo in novorojena zopet nastopila. Pokazalo se bode, ali mora stranka tako postati, kakršna postaja sedaj povsod soc. demokracija; ali bode morala postati oportunistična ali ne. Oportunizem pa je pri nas absolutno potrebna taktika. Jugoslovanska soc. demokracija naučila se je zadnje čase veliko; v prvi vrsti, da je poleg klerikalne tudi liberalna reakcija in da so njeni »prijetelji« v naprednem taboru tako nevarni sovražniki.

Tako ne pomeni »idrijska aferi« nič drugega, kakor potrebno operacijo na telesu naše stranke. Gnjoba je postala velika in v sebi noseča smrt — bene. Idrijski so jo kot prvi odrezali.

Ljubljana, 1. oktobra 1901.

K. Ljubljana.

Tolstoj o francozko-ruski zvezi.

Pretečen mesec je bil ruski car na Francozskem in naši narodnjaki so bili v sedmih nebesih, ter so smatrali vsakega za brezumno žival, kdor ni z njimi pel slavospevov bačuški carju, »slovanski ideji« in raznim praznim frazam. Pisatelj grof Lev Tolstoj je slaven Rus in nekaj radi njegove slovanske krvi, nekaj pa radi njegove svetovne slave priznavajo tudi naši narodnjaki, da je velikan. Zato je jako zanimivo, kaj sodi on o francozko-ruski zvezi. Italijanski pisatelj Pietro Mazzini ga je glede tega vprašal in Tolstoj mu je odgovoril sledeče:

«Ruski narod, pravi narod, ljudstvo, ni niti najmanjšega pojma o obstanku te alianse. Ako pa bi bilo slučajno vendar med njim razširjeno znanje o nji, sem prepričan — ker veljajo v njegovih očeh vsi narodi enako — da bi mu zdravi razum in čut človečnosti dejal, da more imeti ta zveza, sklenjena izključno z enim in ne obenem z drugimi narodi, samo en namen: Dražiti ljudstvo na sovraštvo in morda celo na vojno z drugimi narodi. In iz tega razloga bi mu bila ta zveza največji meri neugodna. — Rusko ljudstvo ne deli francoskega navdušenja — če je sploh tako navdušenje med francoskim narodom, o čemer pa zelo dvomim; nasprotno, ako bi vedel, kaj se vse v imenu te zveze na Francozskem govori in dela, bi ga napolnilo čuvstvo neznanja in odpora proti narodu, ki začne nenkrat, brez vsakega vzroka klicati da čuti spontano in nenavadno ljubezen napram ruski narodu. — Na vprašanje, kakšne bodo posledice te alianse na civilizacijo sploh, mislim da vam po vsaki pravici lahko odgovorim, ker nima ta zveza drugega namena, kakor vojno alijenje z vojno napram drugim narodom, da lahko samo zlo upliva. Kar se tiče vpliva te alianse na oba angažirana naroda, je jasno, da je prinesla obema samo mnogo hudega, ter jima tudi v bodočnosti ne prinese ničesar dobrega. Francoska vlada, francoski tisei in tisei del francoske družbe, ki sedaj triumfirajo nad to zvezo, so pa naredili velike koncesije in velike kompromise s tradicijami velikega in razsvetljenega naroda, a prisiljeni bodo, narediti še večje koncesije in kompromise, da se morejo izločiti s čuti najbolj despotične, najbolj brezobzirne in najokrutnejše vlade v Evropi, ali pa da bi se vsaj zdelo, da so z njimi složni. To pa je in bode velika nesreča za Francijo. Za Rusijo pa ima ta alianca še pogubnejše posledice in jih bode še imela, ako bode dalje trajala. Od tistega časa, kar obstoji ta nesrečna zveza, se ruska vlada sploh ne briga za mnenja Evrope, s katerim je prej vsaj računala. Anker čuti podporo v čudnem prijateljstvu naroda, ki ima zgodovino civiliziranega naroda, postaja od dne do dne bolj in bolj zadnjaška, bolj brutalna in okrutna. Ta čudna in nesrečna zveza more torej imeti samo jako neblagi vpliv na blagor obeh

narodov in civilizacije sploh. — Sprejmite, cenjeni gospod, izraz mojega spoštovanja

Lev Tolstoj

Socijalni pregled.

Uslužbenec in delavec.

res. kr. priv. južne železnice!

Ker preteče kmalu funkcijska doba delegatov in namestnikov železniške zavarovalnice proti neugodam, ki so bili voljeni leta 1899, bode predstojništvo v smislu § 9 pravil najbrže meseca januarja 1902 razpisalo volitve delegatov in njih namestnikov za občni zbor omenjene zavarovalnice, ter bode kot zadnji termin za volitve določen 15. februar 1902. V smislu § 8. in 9. pravil imajo udje vsakega železniškega podjetja, ki pripada zavarovalnici, voliti enega delegata za občni zbor, in enega namestnika. Kot prometni uradniki, oduosno delavci se smatrajo tudi volonterji, praktikanti, vajenci in druge osebe, ki radi nedovršene izobrazbe še nimajo zasluzka, ali pa imajo le manjšo plačo. Pasivno volilno pravico imajo vsi zavarovani udje, ki so avstrijski državljani, neporočni, polnoletni in ki niso udje predstojništva ali pa razsodišča železniške zavarovalnice.

Voli se z glasovnicami, ki jih imajo za volitev opravičeni železničarji tekom navedenega roka zaprte vposlati predpostavljenu ravnateljstvu, oduosno oddati na tistih zbirališčih, ki jih ravnateljstvo določi. Posamezna železniška podjetja izvedejo potem potom določenega uradnika v prisotnosti dveh zavarovanih udov skrutinij in pošljejo volilne akte z volilnim zapisnikom, katerega morajo podpisati osebe, ki so posredovale pri skrutiniji, predstojništvu zavarovalnice. Isto odpre poročila na posebni v ta namen sklicani seji ter ustanovi protokolarno uspeh volitev.

Voljene so tiste osebe, ki so dobile relativno največ glasov. Glasovnic, ki so oddane za take osebe, ki nimajo volilne pravice, ali pa ki ne določajo natančno kandidata, se ne šteje.

Kakor te določbe pokazujejo, imajo vsi uslužbenci in delavci volilno pravico; a da morajo železniško upravo, oduosno službena mesta svojim uslužbencem, in sicer vsem, pravočasno naznaniti volitev, da se morejo glede svobodne volitve dogovoriti in postaviti kandidate ne da bi bili odkazani na kandidate ravnateljstva.

Že sedaj vabimo vse uslužbence in delavce, naj se brez zamude pomenijo glede kandidatov in naj jih še tekom tega meseca naznanijo uredništvu »Eisenbahner-Jas«, da bodo tam, in tudi v našem listu objavljeni. Zavarovalnici pripada 29 železniških družb, med njimi tudi južna železnica.

Obenem opozarjamo uslužbence in delavce, naj oddajo svoje glasovnice v kuverti, ker je volitev tajna.

Železničarji! Sodrugi! Pripravite se za volitev in postavite kot kandidate može, ki zastopajo pravice potlačenih železničarjev brez razlike kategorije, mnenja, narodnosti in vere. To pa delajo samo socijalni demokrati. Kandidirajte torej socijalne demokrati! Na delo, da bode vaša zmaga popolna!

Pivovarna Reininghaus in njeni delavci.

Grški delavci so izrekli bojkot proti pivovarni Reininghaus. Na to zadnje bojno sredstvo jih je prisililo postopanje lastnika pivovarne Hansa pl. Reininghaus. Po končanem štrajku leta 1897 je bil med vodstvom pivovarne in med delavci sklenjen ugovor, ki pa je posestniku pivovarne delal samo eno brigo: Kako bi ga zopet odpravil. V tem ugovoru je bilo sledeče določeno: »Po končani sladni kampanji bodo sladjarji porabljeni v drugih oddelkih pivovarne, ter obdržali svojo prejšnjo mezd« Določba je bila popolnoma jasna. Gospod. pl. Reininghaus je vedno hotel, da se ga ima za socijalno politično izobraženega in delavcem prijaznega moža. Vendar je prelomil jasni ugovor na brutalen način.

Dne 29. aprila t. l. so odpustili v pivovarni 60 delavcev, med njimi take, ki so delali že nad 10 let pri Reininghausu; zapovedalo se jim je, da morajo do 3. popoldne izprazniti svoja stanovanja in zapustiti pivovarno. Tucat zandarjev, pripadnikov uradnih in priganjačih so imeli pripravljeni, da se ta nalog strogo izvrši. Odkrbeli, da se ta nalog strogo izvrši, nabeženi delavci niso smeli storiti nobenega koraka, razven v svoje stanovanje in k durim pivovarne. Enega delavca so

iz čisto brezpomembnega uzroka zaprli. Nekateri izmed odpuščenih so prosili, naj se obdrži vsaj tiste njih tovarise v delu, ki imajo celo kopo otrok, izmed katerih se je eden celo v tovarni pohabil. To prošnjo so porogljivo zavrnil.

In kaj je bil uzrok tega brutalnega posajanja na cesto?

Sredi meseca aprila so predložili pivovarniški delavci uljudno prošnjo, s katero so prosili, naj se dovoli 10 kron stanarine tistim delavcem, ki ne marajo stanovati v pivovarni, prosto porabo deputatnega piva, oduosno odškodnino 22 vin. za liter, pol ure počitka popoldne, osemurno delo za kurjače in strojnike, 20 odstotkov povišanja mezde za dninarje in dninarice, zboljšanje mesečne plače za pivnicarje, ali pa nedeljski počitek, dovoljenje, da smejo v svojem prostem času sprejemati obiske v pivovarni, priznanje zaupnih mož, odškodnino za norme in za t. majnik, ter ohranitev ugovora iz leta 1897. Zaupni možje so prosili odgovora do 22. aprila, a reklo se jim je, da ga pred 25. ne morejo dobiti, ker ima zveza štajerskih pivovarnarjev še le 24. sejo.

Delavci so čakali. Ali izpoznali so kmalu, da so bili prevrjeni. O polnoči 22. aprila je pridrl Hans pl. Reininghaus z žandarmerijo v spalnice delavcev in zakričal: »Če hočete delati, pojdite gor v delavnico; za zadostno varstvo (zandarje) je poskrbljeno. Če pa nečete delati, pa glejte, da se poberete«. Delavci so bili začudeni, ker ni nihče ničesar vedel o kakem štrajku, pa so se dalje mirno čakali na odgovor, ki jim je bil obljubljen.

Dobili so ga dne 29. aprila, kakor je bilo že uvodom povedano. Vsi sladni delavci so bili odpušteni, češ da se bode napustilo sladnico. V resnici pa je videl Reininghaus v sladnih delavcih »agitatricne elemente«, katerih se je hotel rešiti. V časopisu je Reininghaus razglasil, da je pripravljen, dati delavcem mesto deputatnega piva po 8 kr. za liter, a da bode obdržal vsaki dan znesek za en liter in s tem denarjem upeljal starostno zavarovanje. Delavcem je to naznanil v posebnem oklicu, v katerem jih je žalil s sledečimi brezobraznimi besedami: »Če mi bode te pa kradli pivo, vam to zopet odtegnem«.

Mnogo delavcev, ki so bili takrat odpušteni, išče se danes zama dela. Kjer koli povedo, da so bili pri Reininghausu, se jih pošlje dalje. Črne liste izvršujejo svojo nalogo.

Postopanje Reininghausu je dalo povod boju, v katerem je bilo delavstvo končno prisiljeno, porabiti zadnje sredstvo.

Delavci so sklenili, da ne pijejo Reininghausovega piva. Kdor z delavci tako ravna, ne sme pričakovati, da mu bodo delavci pomnoževali profit, ustvarjen s krvavimi delavskimi žulji. Noben delavec, noben prijatelj delavskih interesov ne mara povečavati Reininghausovih milijonov; nobeden ne mara pomagati, da more večkratni milijonar Reininghaus triumfirati nad ubogimi delavci.

SLUŽBENI RED

za delavsko osebo e. k. obratnega rudnika vldnji. Splošna določila.

Ako ne bi mogli vzpostaviti varnosti, ne da bi se sami spravili v nevarnost, morajo to takoj pazništvu naznaniti. Vsak delavski oddelek ima iztesanje za izvoz svojega izdelanega blaga sam oskrbeti.

Kopač ali podkopač mora na svojem okraju odločiti prazno kamenje od stalnega in na 100 mtr. dalje odstraniti trske i. t. d. v določeno jamovje.

Na večje daljave se jemlje ozir pri odmerjenju in doloitvi pogodbene plače.

Pri ravnanju z razstreljivom je izpolnjevati na koncu tega službenega reda navedene odredbe rudniške oblasti.

Ako se mora svetilko prirediti na lesen stebel, se mora paziti, da ne pride preblizu lesa. To določbo morajo vsi v jami poslujoči delavci izpolnjevati.

b) c) Jamski tesarji in zidarji. Jamski tesarji imajo jamsko tesarsko delo po urazu tesarskega mojstra, zidajo zidarska dela po naročilu zidarskega mojstra izvrševati, ter z lesom ali stavbnim materijalom varno ravnati.

Pri odstranjenju zgubljenih (odpadnih) lesenih stebrov, dalje pri zabiranju sploh pri vseh delih je treba vedno s potrebno paznostjo postopati,

na vse okolišine, po katerih lahko nesreča nastane, paziti in o pravem času misliti na tista mesta, od katerih bi mogla priti nevarnost.

d) Vozniki. Vozniki vozijo rudo od izsipov globin k glavnemu jasku (Schacht).

Pri tem imajo dolžnost, vozove dovoljno napolniti, a ne preobtožiti in če se voz slučajno zvrne, progo takoj očistiti.

Ako vozijo vozniki eden za drugim, imajo najmanj 10-15 mtr. daljave med saboj ohraniti, in ne smejo posebno pri močno visečih železnica voza iz rok v tek pustiti. Na določene znake z zvonce pri jasku imajo natančno paziti. Priprave za nasajanje jasknega voza in za varnost pri oddajanju voz morajo vedno čuvati varovati se poškodovanja istih, opazene pomankljivosti pa takoj pazniku naznaniti.

Po potrebi se porabi voznike tudi za dela pri zastavljanju (Versatzarbeit).

e) Zastavljanci in čistilci. Zastavljanci in čistilci so določeni za zastavljanje izdelanih jam z jamskim gradivom, za napolnjenje vsipov in čiščenje jam.

Pred vsem imajo dolžnost, za zastavljanje določena tla, steze in rove od razsute tvarine in praznega kamenja vestno očistiti, zadostno z zalozbenim gradivom zastaviti in na to paziti, da ne pride nikakršno dobro kamenje in leseni odpadki v zagrajo.

a) Zunanji delavci in drugo osebo. Zunanji delavci imajo dela, ki jim jih odkaze zunanji paznik, pridno in pazno izvršiti in orodje po dovršenem delu oddati v določeno shrambo.

Drugo osebo ima dolžnost, po predpisu in vestno izpolnjevati določena dela.

Pred vsem ima b) Čuvaj jaska in rova strogo paziti na vsako požarno nevarnost in na varnost blaga in orodja, zabraniti vsako tatvino na istem in na rudi in kdor bi to poskusil, ga naznaniti prometnemu vodji. Jaskno poslopje ima odpirati in zapirati, ter oskrbovati kurjavo in razsvetlavo v jasknih in ustavnih prostorih.

Dolga

Gospod obrtni nadzornik! Z Vrh-nike nam pišejo: Dasi ravno je pri nas precej industrijalnih podjetij, je ta kraj vendar popolnoma pozabljen v tistih krogih, ki bi se smeli malo interesirati za razmere po delavnicah in tovarnah. Ako bi gospod obrtni nadzornik kaj obiskal naš kraj, pa pogledal tu pa tam v kako delavnico, ne da bi prej naznanjeval svoj prihod, ako bi povprašal delavce o delu i. t. d., ali kadar niso priganjači poleg, tedaj bi izvedel marsikaj, kar bi ga moglo in moralo zanimati. Prepričal bi se n. pr., lahko, da je za varstvene naprave prav slabo poskrbljeno, o čemur priča cela vrsta žalostnih dogodkov, radi katerih tukaj nobena mačka ne zamijavka. Da se spomnimo le nekaterih takih slučajev iz novejšega časa. V Bistri pri Vrh-niki ima gospod Josip Verbie tovarno za stole. Tu se je pred kakimi štirimi tedni ponesrečil neki delavec tako, da so mu bili 4 prsti odtrgani. V žagi gospoda Antona Kobija je bil enim delavcu odtrgan 1 prst, v istem podjetju pa se je pretečen teden primerila večja nesreča. Pri cirkularni žagi je neki delavec rezal les. Nakrat mu je žaga vrgla kos lesa v prsa in in siromak je od hudega udarca umrl. To je sicer le življenje delavca, ali ta delavec je bil človek in prava kultura ne vpraša, na kateri stopnji socialne lestve stoji človek, čegar življenje je v nevarnosti. Zakoni glede varstva delavcev so pri nas še v povojih. A niti to, kar je določeno, se ne izpolnjuje.

Socijalna reforma na južni železnici je bila vedno piškava. Uslužbenecem se je vedno obljubovalo, ali malokdaj se je kaj resnega izvršilo. Že dolgo časa zahtevajo uslužbenci vseh kategorij, naj bi se popravilo službeni red. Ali — človek obrača, generalna direkcija pa obrne. Službeni red so sedaj res izpremenili, ali tako, da so ga pohujšali. Doslej je bila na mnogih postajah štiriindvajseturna služba, kateri je sledilo ravno toliko počitka. Ali štiriindvajset ur službe je za človeško zdravje in za varnost prometa preveč,

kar so potrjevala razna zdravniška izvestja. Vlada je vsled tega delovala na to, da se odpravi, in končno se je južna železnica udala. Toda to novo reformo je zopet tako izvršila, kakor je njena navada. Sedaj ima prometni uradnik in prometni uslužbenec 18 ur službe, 12 ur počitka, 18 ur službe, 18 ur počitka, 12 ur službe, 18 ur počitka i. t. d. S tem je še veliko na slabšem, ker sedaj nima ni dar celega dneva prostega, temveč je popolnoma izpremenjen v mašino. V odgovorni službi mora biti n. pr. od 2. ure popoldne do 8 ure zjutraj, potem ima 12 ur počitka, a ob 8. zvečer mora biti zopet v službi in ostati celo noč. Tekom 48 ur ima torej 36 ur službe, in sicer dve noči. Kakšen pa je počitek brez noči v tesnih stanovanjih uslužbenec, si lahko vsakdo predstavi. To je pravo nečloveško izkoriščanje delavske moči in postopanje južne železnice dokazuje, da ga bode samo močna organizacija mogla ustaviti.

DOPISI.

Ljubljana, 20. septembra.

Splošno slovensko žensko društvo v Ljubljani je dne 29. septembra priredilo v dvorani »Mesnega doma« javno predavanje z dnevnim redom: »Naloga žene v društvu in družini.« Predavala je gospodična Zofka Kveder. Dasi sem preobložen z opravili, sem šel vendar tja, ker sem že radi spisov preda ateljeje upal, da bode zanimivo. Sedaj obžalujem, da sem šel izgubiti čas. Prvič ne vem, ali je prosto čitanje sploh predavanje; drugič pa moram priznati, da sem se o nazorih gospodične Kveder zelo — motil. Kajti da zamore žena iskati svojo srečo samo v družini, tega menda predavateljica sama ne veruje. Konstatirati moram tudi, da gibanje za žensko emancipacijo ni samo zato tu, da zviša nivo družine. To so načela meščanskega ženskega gibanja in tu se je pokazal upravljenost in remosten jaz med proletarko in meščanko. Gosp. Kvedrova misli vsaj ali upa, da se s spremenitvijo vsebine idej da vse doseči. Mislim sem, da ji je gospodarska zgodovina bolj znana. Danes je že dokazano, da se socialni položaj posameznih gospodarskih ras ne da izpremeniti samo z okrožnicami kaknega provincijalnega splošnega ženskega društva. Meni je n. pr. docela neumljivo, kako naj se splošno žensko društvo poteguje za koristi služkinj, če imajo v njem odločilno besedo — njih gospodinj. Z nekaj več logike bi bila prišla predavateljica do vse drugih zaključkov, nego sem jih slišal. Če se misli take nazore raznašati po svetu, bi boljše storila, ako bi se omejila na svoje navadno delovanje.

Sedaj se vidi, da bodo morale tudi delo za organiziranje in izobraževanje proletarske žene vzeti razbujalne moči slovenskih socialistov v roke. Gosp. Kvedrovi svetujem, naj si najprvo ustvari trdno filozofsko svetovno naziranje, s takimi nazori, kakor smo jih slišali, pa proč. Taka predavanja ne štejejo nič. *Abdus.*

Nabrežina, 30. septembra.

Včeraj popoldne se je izvršila veselica organiziranega delavstva ob krasnem vremenu tako izvrstno, kakor morda še nobena veselica v Nabrežini. Občinski vrt je bil dekoriran s socialističnimi emblemi v rdeči barvi, kar je naše domovinaše tako spetlo, da so se razjokali v »Soči«, čes niti ene slovenske zastave ni bilo videti. Mehkoputni domovinaše je pozabil, da tudi italijanskih, nemških, francoskih, ameriških zastav ni bilo. Gospodje še vedno ne morejo razumeti, da smo mednarodni socialisti, da torej nikjer in nikdar ne moremo enostransko narodno nastopati. Ako bi nam bilo mogoče, veselilni prostor dekorirati z zastavami vseh narodov sveta, se ne bi temu branili. Ker pa to ni mogoče, smo se poslužili tiste barve, ki je mednarodna, ki velja torej za vse narode v enaki meri. Če je ta barva plašila gospodo, ni plašila naših delavcev, ki so se udeležili veselice v ogromnem številu ne samo iz Nabrežine, temveč tudi od daleč na okoli. Kar smo izrekli, ko je bila stavka končana, nam je ta veselica potrdila: Delavska Nabrežina je socialistična.

Po stavki so skušali nasprotni listi, ki so tokom stajke porabili vsa sredstva, da bi škodovali delavcem, socialno demokracijo s tem ponižati, da so trdili, da delavci niso ničesar pridobili. Ako bi bilo

to resnično, bi bilo ogorčenje delavcev lahko začelo slatko in ko se jih je pojavilo na praznovanje zmage, bi bil moral vskipeti njih srd. Ali delavci so prišli v ogromnem številu, ter so tako dokazali, da znajo ceniti, kar so si pridobili v sedmih tednih hudega boja. Znali pa bodo iz tega tudi izvajati posledice, ter ne bodo pozabili, da ne morejo ničesar doseči brez organizacije.

Vsopred veselice je bil obsiren. Obsegal je slavnostni govor v slovenskem in italijanskem jeziku, glazbene točke, petje, deklamacije, šaljivo pošto in krasen ognjomet. Slavnostni govor sta imela sodruga Kopač in Panek. Zvečer se je mladina zavrtela na plesnem prostoru in še le po polnoči je končala veselica, ki je pomenila pravi praznik zavednega delavstva v Nabrežini.

Dunaj, meseca septembra.

Dne 8. t. m. je imelo jugoslovansko izobraževalno društvo »Sloga« nenavadno veselico. Praznovalo je namreč desetletnico svojega obstanka in praznovanje se je izvrstno izvršilo. Društvo je od svoje ustanovitve leta 1891. prebilo dosti težkih dni, a pretrpelo je vse krize in danes stoji na čvrstih nogah, na veselje zavednih jugoslovanskih delavcev, katerim je na velikem Dunaju pravi dom. Slavnost se je vršila v dvorani in na vrtu Bieringove restavracije. Zvečer je ob pol. 5. uri popoldne s kratkim nagovorom sodruga Martiniča, ki je pozdravil tudi večje odposlanstvo bratskega društva »Danice« iz Graca. V imenu te deputacije se je zahvalil sodrug Balatinac, v imenu dunajskih nemških sodrugov pa je pozdravil jugoslovanske delavce sodrug Grüssing. Tudi v imenu rusinskih in poljskih delavcev sta govorila sodruga Pasičnik in Riedl. Slavnostni govor sta imela sodruga Martinič in Widholz. Zastopana so bila tudi razna strokovna društva, katerih doposlanci se govorili. Program je obsegal nadalje tamburanje, katerega so se udeležili tudi tamburašice in tamburaši iz Graca, pevske točke, katere je oskrbel pevski zbor kluba novinarskih stavecev, ter razna humoristična predavanja. Sodrugi tapetarji so dvorano in vrt jako okusno dekorirali. Zabava je bila zelo animirana in udeležencem ostane dolgo nepozabna. Naši »Slogi« želimo, naj se na zdravi podlagi, ki si jo je ustvarila v težkih razmerah, razvija naj živi in cvetel v prid vsem zavednim jugoslovanskim delavcem na Dunaju.

Mavhinja, koncem septembra.

Pred kratkim smo imeli tukaj velik ljudski shod, ki ga je priredil sodrug Kopač iz Trsta na željo tukašnjega prebivalstva. Naši kmetje, ki prihajajo z Nabrežino mnogo v dotiko, so opazili, kako se tam socializem močno razvija in ko so nekoliko povpraševali po načelih tega za naš kraj novega nauka, se jih je polotila želja, da bi kaj natančnejšega izvedeli o socialni demokraciji, njenem programu in njenem delovanju. Shod je bil jako dobro obiskan in poslušalci so bili navdušeni. To pa seveda ni vse. »Primorskemu Listu«, ki misli da ima patent na vse večne čase drati primorsko ljudstvo v klerikalni sužnosti in neumnosti. V 39. številki prinasa to zakotno glasilo nekako »poročilo« o tem shodu, ki je po starem načelu tega popovskega lista od prve do zadnje vrstice zlagano. Dopis je preneumel, da bi se spuščali z njim v kako polemiko. »Primorskemu Listu« in njegovi sestrici »Gorici« hočemo samo povedati, da kmetje v Mavhinja niso taki osli, kakor ta klerikalna garda morda misli. Odločno protestiramo proti nesramni trditvi privilegirane lista, da bi mi kmetje puščali take reči pri enem ušesu notri, pri drugem pa zopet ven, ne da bi se nas kaj prišlo. To navado imajo bolj v klerikalnem taboru, kjer pohlevne ovčice same ne vedo, kaj verujejo in kaj hočejo. Mi pa smo se naučili, o tem razmišljati, kar slišimo in citamo in tega smo se držali tudi na shodu sodruga Kopača. Pomilovanja vrednih revčkov, o katerih govori dopisnik primorske lažitorbe bolj bedasto, nego humoristično, je res dosti na svetu; a največ jih najdemo med listimi ubogimi ovčicami, ki mislijo, da nimajo na tem svetu druge dolžnosti, kakor pohlevno držati, da jih drugi strizejo, med tem ko jim pripovedujejo lepe povesti o krasotah, ki jih čakajo, kadar jih več ne bo. Basta.

SHODI.

Vrhnika, 30. t. m. Prvi socialno demokratični shod na Vrhniki se je vršil na nedeljo, 29. t. m. ob 3. uri popoldne. Dnevni red mu je bil: »Zavarovanje za starost in onemoglost ter preskrba udov in sirot.« Shod je bil jako lepo obiskan, kajti prišli so ne samo liberalci, temveč tudi klerikalna garda iz okolice pod komando dveh vrhnjskih popov. Sodruga Oroszy je shod kot salicatelj otvoril in tukaj že se je čutilo, da so bili klerikalni kmetje nalašč pripeljani v namen, razbiti shod, kajti po komandi g. kapelana: »Kristan ne bode govoril na Vrhniki«, so pričeli krščanski bratci tuliti kakor črna živina. Končno je bil izvoljen predsednikom g. Lenarčič, podpredsednikom sod. Oroszy in zapisnikarjem sod. Linhart. Besedo je dobil sod. Kristan iz Trsta.

Prišel je risati v prvi vrsti splošni položaj proletarjata in karakteristične znake kapitalizma. V dolgem in krasnem govoru, pretrgavanem neprehoma od tuljenja klerikalcev in bedastih opazk kapelana-ignoranta, raztolmačil je vzroke kapitalizma, politični katolicizem, liberalizem i. t. d. Omenil je, da so vse reforme netemeljite in ne zadenejo v tarčo, da je naravna posledica sedanjih razmer — socializem, torej popolnoma drugačena družba. Vse jedno je pa treba reformirati, popboljšavati stanje delavstva, kajti le zdrav proletarjat more uresničiti svojo misijo. Zato je tudi delavska stranka v Avstriji pričela boj za zavarovanje za starost. S tem je pričel govornik očrtavati starostno preskrbo v Avstriji in jo primerjal z isto uredbo v drugih krajih, v prvi vrsti v Avstraliji.

Med celim govorom so črni klerikali tulili in razgrajali v krščanski vzgoji. Kapelan, ki je uplival na razsodne poslušalce kakor kak politični abecednik, se je postavil sodr. Kristanu nasproti in govoril take budalosti, da je groza. Privlekel je iz žepa neko brošuro nasprotnika socialne demokracije in vedoma ali nevedoma lagal, da je bil to socialni demokrat Pametni ljudje so se mu smejali. Govoril je o socializmu tako, kakor more govoriti le kak vrhnjski kapelan. Da, g. kapelanček — učiti se morate šele prvotnih pojmov o socializmu, čitati morate, prijatelj!

Navidezno je spredaj kapelan ljudi miril, zadaj pa je stal debeli dekan in šepetal ljudem v ušesa! In ljudje so tulili... No, shod je dokazal, da bode tudi na Vrhniki dan zasijal! Sod. Kristan je kapelančku povedal še marsikaj in ljudje (razven tulečih klerikalcev) so burno odobraval govorniku. Do svidenja, g. modrijan v črni obleki!

Shodi bodo. v nedeljo, 6. oktobra t. l. ob 9. uri popoldne v Pevni; ob 1/2 11. uri popoldne v Šempolaju; ob 4. uri popoldne v Volčjem gradu; ob 4. uri popoldne v Podgori.

Tiskovni sklad.

Vano Calaharja 1 K. 6 vin. — L. Burg in Bombič 4. K. 67. — Pri Pirjavcu v Nabrežini nabrano 5 K.

Lastnik lista: Panek Alojz.
Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopač Josip
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu
Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopije).

Bogat izbor v tapeterijah, zrealih in slikah.
Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na broč ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

GOSTILNA

Domenik Ravello

Trst - Ulica Ghenga št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vine Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najbujnejša vina v buteljnikah, pivo prvega reda.

Domacia kuhinja, jedi gotove vsake ure.

Sprejemajo se naročniki na obed in večerjo, tudi naročbe na dom s točo po strežbo.

DE LA VEC

Glaslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Naročnina iznaša: Za Avstro ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravištvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Borchetto 3 I.

Ven z zavarovanjem za starost in onemoglost ter s preskrbo udov in sirot!

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 9. oktobra.

Prva seja državnega zbora bode imela sledeči dnevni red: 1. Prvo čitanje vladnega predloga, obsegajočega načrt finančnega zakona in državni proračun za leto 1901. — 2. Poročilo kmetijskega odseka o načrtu zakona glede kmetijskih zadrug.

Na Ogrskem so imeli začetkom tega meseca državnozbornske volitve. Večino ima zopet liberalna stranka, ki pa je vendar izgubila mnogo mandatov. Dosti je pridobila Košutova stranka. Novo zastopana bode v bodočem parlamentu demokratična (ne socijalno demokratična) in pa narodnostna stranka. Po podedovani ogrski navadi so se volitve izvršile krvavo. Pet mrličev in cela vrsta ranjenih je plačala s svojim življenjem, odnosno zdravjem ogrsko volilno «svobodo».

Pri občinskih volitvah v Korminu so socijalni demokratje pridobili 5 mandatov. To je na Goriškem prva občina, v katero so socijalni demokratje pri volitvah prodrli.

Krasno volilno pravico imajo na Saksonskem za deželni zbor, odkar so izdelali novi volilni zakon. Pri zadnjih deželnozbornskih volitvah so dobili socijalni demokratje 4804 glasov, nasprotniki pa 2430. Ali pri vsem tem bodo imeli nasprotniki dvakrat toliko volilnih mož, kakor socijalni demokratje in tako ne spravijo posledni vzlic svoji dvakratni večini niti enega poslanca v deželni zbor. To se imenuje volilna «pravica».

Kongregacije na Francozskem so imele po novi postavi, o kateri smo svoječasno poročali, do 8. t. m. časa, da se podvržejo novim propisom. Tega dne imajo sodnije postopati proti tistim duhovnim redovom, ki tega niso storili. «Agence Havas» naznanja, da sodnije v tej smeri ne bodo imele mnogo opraviti, ker je videti, da so se tiste kongregacije ki niso prosile za postavno dovoljenje, razkropile, ali pa so zapustile Francijo. Sodnije bodo imele torej le po postavi izvesti likvidacijo premoženja teh redov. Veliko število te črne gospode hoče osrečiti Avstrijo s svojo navzočnostjo. Mnogo jezuitov in podobnih bratov je že prišlo k nam, ker je menda te družbe še premalo pri nas. Blažena Avstrija! V Španiji so se že naveličali vsakovrstnih menihov in

sedaj ima menda naša država res prevzeti ulogo Španije.

Taktika.

Idrijska volitev za deželni zbor je spravila vprašanje strankarske taktik v ospredje. Pristasi stranke, še bolj pa njeni «dobri» prijatelji vseh stopinj «dobrote» so o njem debatirali in še debatirajo. Glasovanje za klerikalca je v meščanskih neklerikalnih krogih naenkrat postalo smrten greh, dasi smo — če ostanemo le na Kranjskem — doživeli kompromise s klerikalci že od strani slovenskih in nemških t. zv. svobodomiselnih elementov. Gospodje iz liberalnega tabora torej nimajo nobene pravice, soditi taktiko socijalistov in njih ogorčenje radi idrijske volitve je veliko bolj umetno nego naravno. Meni se zdi, da tisti dogodek za stranko sploh ne bode imel v nobenem oziru škodljivih posledic; res je pač, da so se nekateri sodrugi prvi hip jako razburili, ko so slišali za izid volitve, a niso poznali razmer. Ravno tako pa je tudi res, da so dobili takoj drugo mnenje o dogodku, ko so izvedeli, kakšen je v Idriji boj liberalizma proti socijalizmu. Meni se zdi pozicija idrijskih liberalcev sploh čudna. Sodrug Linhart jo primerja levim krilom nekaterih strank, ki so se od matice deloma ali popolnoma odtrgale; v tem je gotovo nekaj resnice, kajti idrijska «Jednakopravnost» se je tudi sama že drgnila ob liberalce, n. pr. ob dr. Tavecra še kratko pred volitvami. Sploh je «Jednakopravnost» že izjavljala, da nima z liberalizmom ničesar opraviti, češ njen program je «narodni socijalizem», kar je za vse razsodne ljudi in poznavalce socijalizma vrhunec konfuzije.

No, kako si bodo liberalci uredili politične račune s svojimi desnimi in levimi krili, s svojimi javnimi in skrivnimi disidenti, je njih stvar. Naše zanimanje privlači taktika naše lastne stranke, ki postaja toliko važnejša, kolikor večji je vpliv stranke na javno življenje. Dokler je bila jugoslovanska socijalna demokracija še tako slaba, da ni mogla samostojno nastopati, je bilo v praksi le malega pomena, kaj so volilci storili. Navadno so šli vselej v boj za liberalca, v Ljubljani, v Idriji in

drugod. Sprva ni bilo mnogo takih glasov, ali stranka je naraščala, elementi, ki so nekdanj z njo le simpatizirali, a so stali vendar še v meščanskem taboru, so tekom časa kristalizirali svoje mnenje in odtegnili stranki tudi simpatije, ali pa so se ji popolnoma pridružili. In prišle so ure, ko so socijalni demokratje tu in tam **odločevali** v prid liberalcev. Vodilno mnenje sodrugov je bilo v takih slučajih vedno enako: Boljši je liberalce, kakor klerikalce. Tako nastopanje je bilo vedno nesebično. Socijalisti so pomagali liberalcem, a niso zase ničesar zahtevali. Ravno tako je bilo sedaj v Idriji — samo da so imeli sedaj korist klerikalci mesto liberalcev.

Eno in drugo je politična napaka in konstatirati se mora, da je pokazovalo vsako glasovanje za katerega koli meščanskega kandidata *pomanjkanje discipline*. Stranka je imela od tega vselej škodo, posebno od vsakega glasovanja za liberalce. Kolikor je s svojo naraščajočo močjo pridobivala upliva, skoro toliko ga je izgubljala vsled takih glasovanj, pri katerih so sodrugi brez obzira na stranko, osebno, uslišavali prošnje liberalcev in jim pomagali. Pri liberalcih se je na ta način uvrstilo mnenje, da socijalno demokratična stranka kot taka sploh nič ne šteje, ker se njene ude itak v slučaju potrebe lahko zastopj pridobi. Ako se n. pr. v ljubljanskem občinskem svetu volilna reforma še ni ganila, je to zapisati na rovaš takih nepremišljenih glasovanj; in še marsikatero drugo vprašanje spi spanje pravičnega, ker liberalci vedno na to računajo, da bodo pri prihodnjih volitvah vendar zopet dobili socijalno demokratične glasove *brez vsake koncesije*.

Naloga politični taktiki je, pridobivati za stranko kolikor mogoče več stvarnih uspehov. Socijalna demokracija je stranka, ki ima v sedanjosti pripravljati tla bodočnosti. Cilj in gibanje je za njo enake važnosti. Samo teoretiziranje o zadnjem cilju nas ne približa temu cilju niti za korak; a vse gibanje nima za proletarijat nobene koristi, če ni vedno uravnano z ozirom na končni cilj. To opravičuje politično akcijo socijalne demokracije, to pa ji tudi nalaga dolžnost, pri vsakem poli-

gov glas je bil mil in otožen, in je spominjal na smrt....

Na pokopališču so bili izkopali veliko jamo. Iz nje je dišalo po sveži zemlji. Zvonenje je za hip prenehalo, ko je duhovnik, stoječ ob grobu glasno molil: «Iz prsti si in v prst se boš spremenil!...» Tedaj so zaplakala vsa srca, vsa ta nepregledna množica, te utrujene, izmučene, krvave oči so plakale.... Veter je odnašal solze z razoranih lic in se obenem ustavljal nad odkritimi glavami. Vsa množica se je klanjala svojemu velikemu Bogu, ter v silnem trepetu prosila za svoje.... Solnce, onemoglo in brezmočno se je peljalo po nebu ter svoj veličastni obraz obračalo od pokopališča; orumenelo listje je padalo z dreves ter počasi in brez šuma, kakor tat, se plazilo po tleh naprej, naprej, dokler ni ostalo tam v jarku pri svojih tovariših....

V RUDNIKIH.

Spisal Abditus.

IV.

V minutu žižn trudnaja
tjesnit-ja m' v sercu grust:
odnu molitvu čudniu
tveržu ja naizust.

Lermontov: Molitva.

Drugi dan popoldne je bil pogreb.

Na čelu sprevoda v večerajni praski ubitih, ki se je počasi pomikal proti pokopališču, je stopal mlad človek, lepega obraza z rudečimi brki in s širokokrajnim klobukom na glavi. Nosil je črno zastavo, ozaljšano z zelenim vencem in širokim, rdečim pajčolanom. Lahen, precej mrzel veter se je poigraval z njegovimi dolgimi kodri, ki so mu padali

globoko doli po čelu in zadaj po ovratniku.

Za njim je korakal star duhovnik s plešo, s tankimi, posivelimi ustnicami, in uklonjenim vratom. Ustna so mu šepetala mrtvaške pesmi; njegov glas se je stresal, se dvigal pa zopet padal ter se izgubljal v vetru. Za njim pa se je vrstilo šest krst, belih, nepobarvanih, v naglici stesanih. Za vsako krsto pa je šla glasno ihteača žena, ali stara, upognjena ženica, mati mrtveca. Za eno pa so lezli trije mali nezavedni otroci, kički, praznično oblečeni. Vodil jih je star rudar v slabi opravi. Čisto na koncu je šla truma rudarjev s solznimi očmi. Na njihovih licih se je bralo obup in strah.

Počasi se je bližal sprevod pokopališču, pustemu in praznemu. S cerkvene line je klenkal zvon, spočetka precej tiho, pa glasneje in glasneje. Nje-

tjehem koraku vprašati, kaj pomeni isti za njen cilj. Odtod izvira, da radi strankarskih interesov pri volitvah noben sodrug ne bi smel postopati na svojo roko, temveč bi moral strogo varovati strankarsko disciplino, kajti samo skupnost more v takih momentih presoditi, kaj je za stranko koristno in kaj ne.

Nekdanji nazor, da se socialni demokracije pri nobenih volitvah ne bi smeli družiti z drugimi strankami, je že premagan; ako se stranka sploh lahko udeležuje volitev, tedaj je tudi njena pravica, gledati, da si pri njih zagotovi kolikor mogoče več koristi. Uspeh volitev ne leži vedno samo v pridobivanju mandatov. Ako stranka sama ne more zmagati, tedaj pridejo zanj vendar mnoga druga vprašanja v postev. Kjer ima dva nasprotnika pred seboj, si mora v prvi vrsti oba ogledati in razsoditi, čegava zmaga bi mogla proletarjatu kaj koristiti, če pa niti ena niti druga zmaga ni pozitivno koristna — kar velja skoro za vse volitve na Kranjskem, — tedaj se vpraša, čegava volitev prinese manj škode. Ako bi n. pr. v boju stali dve stranki, od katerih ena odločno zastopa splošno volilno pravico, druga pa jo zametuje, bi bilo za socialno demokracijo bolj koristno, da zmaga prva. Ali lahko je mogoče, da tudi ta sama točka ne more odločevati, kajti če bi imela n. pr. prva stranka program, s katerim bi proletarjatu še pred upeljavo splošne volilne pravice prizadela kakih hudih udarcev, druga pa bi s svojim delovanjem pomagala povzdigniti moč proletarjata, tako da bi si ta sam lahko izvojeval volilno pravico, bi se šanse že izpremenile. Skratka, preden se odloči postopanje pri volitvah, je treba vse razmere preračunati. Tega pa ne more posameznik v stranki, temveč samo cela stranka. V tem oziru bode v bodoče vsekakor treba več preciznosti, kajti glasovi socialnih demokratov so tudi na Slovenskem tako narasli, da v mnogih slučajih lahko odločujejo. Ti glasovi so torej dragoceni in politična pamet ne more dovoliti, da bi se take glasove komur koli darovalo. Takí glasovi so za stranko političen kapital, iz katerega morajo za njo izhajati politični interesi.

Nikakor se ne da tajiti, da lahko pridejo časi, ko je naloga vseh svobodomiselnih elementov skupno nastopiti proti nazadnjstvu. Tako je bilo zadnja leta na Francozkem, kjer se je bilo bati, da klerikalna reakcija uniči republiko, vsled česar bi bila pač Francija pahnjena skoro za celo stoletje nazaj. Ali razmere na Slovenskem so nekoliko drugačne, kakor na Francozkem; slovenska liberalna stranka, ki je sama že dostikrat protestirala proti temu, da bi bila liberalna, gotovo ni v ničemur podobna francoskim republikancem. Taktika pa se mora ravnati po razmerah. Tudi pri nas nastane lahko taka situacija, da storé socialni demokratje prav, ako glasujejo za liberalce. Ali tisto misel se mora liberalcem izbiti iz glave, da je to dolžnost socialne demokracije. Ako bodo liberalci izpoznali, da je v naši stranki disciplina utrjena, da noben socialno demokratični volilec s svojim glasom ne disponira drugače, kakor je stranka sklenila, tedaj se bodo tudi odvadili, v odločni uri se laskati posa-

meznim socialistom, beračiti za njih glasove, po volitvah pa kazati fige ali pa še kaj drugega.

Torej: Taktika mora biti vedno tako uravnana, da prinaša celi stranki koristi; za uspešno taktiko je pa nujno potrebna čvrsta strankarska disciplina.

e. k.

Domače stvari.

Okrajno glavarstvo v Sežani nadaljuje svoje prepovedi shodov. Zadnjo nedeljo sta imela biti dva ljudska shoda v Volčjem gradu in v Sempolaju, a oba sta bila prepovedana. Sklicatelj shoda v Volčjem gradu je dobil sledeči dopis:

«Vsled odloka c. kr. okrajnega glavarstva v Sežani z dne 2. oktobra 1901 šte. 11174 naznanja se Vam, da je javen ljudski shod nameravan za nedeljo 6. oktobra t. l. v gostilni oziroma na vrtu Ivana Kosmina prepovedan in se Vam nalaga, da se po tem ravnati o gibom zakonitih posledic?»

Županstvo v Komnu
dne 5. oktobra 1901.

Župan
J. Svava.

Pustimo stran, da je to nova navada, obveščati sklicatelja o prepovedanem shodu potom županstva. A vprašati si dovolimo, iz kakšnega vzroka, temeljem katere postavbe je izdan ta nalog? Okrajno glavarstvo je oblast, ki ima v tem in onem paziti, da se izvršuje zakon; za tako oblast je pa v prvi vrsti naloga, da se sama strogo drži zakona. Prepovedati shod, ne da bi se to postavno utemeljilo, se nam pa nikakor ne zdi zastonj odgovarjajoča pot. Od vodje okrajnega glavarstva pa bi se smelo zahtevati, da pozna ne le besedilo, ampak tudi duha avstrijskih zakonov. Da more to bivstvo razumeti, bi moral tudi vedeti, iz kakšnih razmer se je postava porodila, kaj se je hotelo z njo fakično določiti. Zborovalni zakon določa pred vsem, da ima vsaki državljani pravico, sklicavati shode; in to je ne le po vspredu, ampak tudi po smislu njegova najvažnejša določba. «Shode sklicavati je svobodno» — to je najvažnejše, kar je hotel zakonodavec izreči v nasprotju s prejšnjim absolutističnim nazorom, ki je smatral državljana samo za atom tiste množice, ki je tukaj radi visokih in nizkih oblasti. Državna konstitucija, ki obsega v svojih temeljnih določbah tudi svobodo zborovanja, je popolnoma prekučnila stari «red» in je sestavila novega na temelju nazora, da je državljani svobodni človek, katerega imajo oblasti po potrebi varovati, ne pa mu delati zaprek v njegovem gibanju. Od tod izvira tudi določba, da mora sklicatelj shod oblasti *naznaniti*, ne pa *prostiti* dovoljenja. Ravno s tem je izrečeno, da je svoboda sklicavanja in prirejevanja shodov glavno, pravilno; prepoved shoda pa more biti samo izjemna, in ker taka izjema omejuje temeljno določbo o svobodi, mora biti dobro utemeljena. Gospod Rebek v Sežani je doslej menda drugače mislil. Po neki stari avstrijski tradiciji menijo včasih razni uradniki, da je njih naloga, posebno na tisto paziti, kar je v postavah negativnega, izjemnega. To je tisti policijski duh predmarčne dobe, ki še dandanes, trideset let izza revolucije, več kot stavimo spominek tem žrtvam bede, zveste družice našega življenja. V naša srca si zapišimo z zlatimi črkami njih imena, sveta in častitljiva. Zapomnimo, da naš boj ne sme biti preje končan, dokler ni poravnana velika krivica !.....

Govornik je končal. Zapuščene žene in sirote pa so zaplakale glasneje, otonjeje. Človeški glasovi so se mešali s petjem zvonov, ki so glasili zadnji pozdrav.

Votlo je bobnela težka prst, padajoča v jamo in na venci z dehtečimi, svežimi rožami. Pokopališče se je počasi praznilo. Ostali so le najbližji sorodniki in prijatelji ranjkih. Le gomila Marijana je samevala, kakor bi tako plemenita duša ne potrebovala sožalja.

Tisti večer so se hiše zapirale preje kakor navadno in ljudje so se zgodaj podajali k počitku. Ceste so bile prazne in luna, ki je samevala na nebu, se

striji plaši, tako da bi veliko bolj po pravici lahko rekli, da imamo absolutizem, katerega postavbe nekotliko oblaže, kakor pa imamo konstitucionalizem. Ali če se od nas zahteva, da se moramo držati postavbe, imamo tudi mi pravico, zahtevati to od gospoda Rebeka in tovarišev. In zato mu svetujemo, naj se bolje poglobi v duha konstitucije, pa bode izpoznal, da so njegove prepovedi shodov nepostavne. Človek se končno naveliča, to vedno se le potem namestništva dokazovati.

Pravo, izraščeno infamijo si je dovolil «Slovenski Narod» v zadnjem sobotnem podlistku. En odstavek tega duhovitega proizvoda podtika sodrugu Kristanu, da je imenoval idrijskega dekana Arkota boljšega in značajnejšega poslanca, kakor bi bil dr. Majaron. Ta kleveta dokazuje, da je postala pri «S. N.» nad in pod črto navada, enostavno kaj iz trte izviti, da se more planiti po političnem nasprotju. Iz našega poročila je bilo popolnoma jasno, koliko je sodr. Kristan sploh uplival na idrijsko volitev; v Trstu in v Idriji je priporočal absolutno samostalno nastopanje stranke in je odločno že a priori odgovarjal od vsakega kompromisa. «Sl. N.» pa ni bilo dosti, da je zamolčal ta fakt, da je sploh zamolčal popolnoma nepristransko postopanje izvrševalnega odbora in idrijske organizacije, temveč podtika celo posameznim sodrugom, da so osebo zalili liberalnega kandidata. Kdaj in kje se je to zgodilo? Kristan je med nami ravno nasprotno rekel, da je obžalovati, da je moral ravno dr. Majaron doživeti tisti poraz. Tega nam nikakor ni bilo treba obešati na veliki zvon, ali toliko dostojnosti bi se bilo vendar tudi od «Slov. N.» lahko pričakovalo, da se ne bi posluževal takih infamij.

Da imponira «Slov. N.» tudi neumna čenčarija vrhniškega kaplana, pokazuje le, da je ta list že popolnoma na nivoju navadnega Tratschblatta. «Narod» ima na Vrhniki še nekaj pristašev, katerih je bilo dosti na onem shodu; če ga je mikalo izvedeti, kako je tam bilo, bi se bil pač lahko bolje informiral pri svojih somišljenikih, kakor pa pri «Slovincu». Gospod Lenarčič n. pr., ki je bil celo predsednik shoda, bi mu bil lahko povedal, da mora biti tisti grozno bedast, kateri more misliti, da je prišel Kristan na Vrhniko iskat prijateljstva klerikalcev. On je prinesel očiten boj in če uganja ondotni kaplan prismojene burke v «Slovenčevih» predalih, hoče s tem samo zatajiti togoto, ki ga je na onem shodu kartresla. Polemizirali s tem gospodom ne bomo v našem listu; za to nam je prostor preveč dragocen. Kdor taji, da je imela v srednjem veku katoliška cerkev več moči, kakor svetovni vladarji, ki so morali biti njenemu glavarju pokorni, kdor imenuje križarske vojne najsvetlejšo točko zgodovine človeštva; kdor trdi, da je katoliška cerkev danes taka, kakor jo je Kristus osnoval; kdor pripoveduje, da je katoliška cerkev osvobodila ženo in odpravila suženjstvo, nima nobene pravice na serozno polemiko. «Slovenskemu Narodu» pa so čenče takih modrijanov merodajne. Zakaj mu jih ne bi privoščili?

Se li to pravi norce briti, ali kaj? Sobotni «Slovenec» je naznanil shod «Slov. kat. del. društva» v Ljubljani z dnevnim redom «o razmerah pri ljub-

je žalostna ozirala po mrtvem Posavju, kakor bi vedela, da se je tam suženj, uprl svojemu krutemu gospodarju...

Čez nekoliko dni pa so prinesli velikomestni žurnali vest, da je orožništvo zaprlo nekaj oseb na Posavju, ki so v svojih govorih baje ščuvali rudarje na štrajk. Tudi glavnega vodjo so zaprli — Ivana Koščakovega.

Toda žaloigra rudarske usode se ni končala pri Kamencih, niti na pokopališču, niti se ni odločila s preganjanjem. Štrajk je trajal še nekoliko tednov in beda je gostovala na Posavju. Pa glad in bližajoča zima sta prisilila rudarje, da so zopet vstopili v delo. Družba je izpolnila le na pol njihove zahteve. Na Posavju je zopet mrgolelo pridnih delavcev in slepci so hodili od hiše do hiše ter brenkali na svoje harfe pesmi, ki so jih sami v dialektu zložili o štrajku ravnokar končanem. (Dalje).

Ko je minila navadna cerkvena ceremonija, stopil je na svežo, izkopano prst Koščakov Ivan, ki je pričel govoriti s tožnim, toda močnim glasom:

— Bratje! Prve žrtve boja naše osvoboditve so padle. Ravnokar smo izročili majki zemlji njih trupla. Reveži so dali za nas vse svoje: Svoje borno, bedno življenje. Tu leži mrtev naš hrabri, požrtvovalni bojevniki, brat Marijan...

Govornika je prekinil obupni, žalostni vzdih ženske, ki je onemogla se zgrudila na tla. Rudarji so jo dvignili: bila je Ana. Ubožica je vila roki, se borila z mukami in neizrečenim trpljenjem. Njen obraz je bil mrtvaško blede, lasje so ji bili razmršeni, mokri; bila je bolj podobna mrliču nego živemu. Nesli so jo na stran ter jo položili v travo... Govornik pa je nadaljeval:

— Bratje! Dolžnost naša je, da po-

ljanski električni železnici». V nedeljo zjutraj pa opazimo velike plakate v secesijonističnem slogu, ki so naznanjali javen shod, a sklicatelj ni bil podpisan. Ti plakati so pa imeli še točko o volitvah v bolniško blagajno na dnevnem redu, katere prešnji večer v «Slovenec» ni bilo. Naši sodrugi so bili mnenja, da je treba iti na shod, ker je dnevni red važen. Ob četrtni uri popoldne so bili že pri Frilizu na vrtu. Sedaj pridejo tudi gg. krščanski socijaleci, pa le par voditeljev. Po zborovalce so morali iti pred škofijsko cerkev. Na to se shod otvori. O prvi točki je govoril g. Nučič, odpušteni sprevodnik električne železnice, ki je sicer orisal žalostne razmere pri tej železnici dobro, ako ne bi bilo sijalo iz njegovega govora osebno sovraštvo in krščansko-socijalna morala. Razmere so resnično žalostne. Stavlil je resolucijo, ki naj se predloži železničnemu ministerstvu. Dobil je tudi besedo sodrug Linhart, in se je izrekel za resolucijo v imenu navzočih socijalistov ter naglašal, da se naj nastavljenici te železnice organizirajo, posebno jim je priporočal pristop k železničarski organizaciji na južni železnici in potem si bodo z lahkoto priborili boljše razmere. Glasovati seveda socijalisti ne bomo mogli za resolucijo, ker nismo člani zborujočega društva in nam je po zakonu glasovanje zabranjeno. Tudi gospod Stefč je povedal svoje mnenje, in stavlil resolucijo, da naj občinski svet gleda, da se dotična pogodba z električno železnico objavi in da se izpolni i. t. d. G. Gostinčar da torej resoluciji na glasovanje, rekši, kdor je za resoluciji naj vstane. Toda čudež — vstal ni nihče. Stalo je sicer tam pri zidu za drevesom deset krščanskih socijalcev, kakor bi se bali, in niso imeli stolov, mej katerimi pa ni bilo nobenega člana društva. Tako je bila resolucija g. Nučiča sprejeta le od socijalistov, ki so se zanjo izrekli. Toda predsednik, ko je v zadregi še spustil dolgo govoranco, izjavi, da sta resoluciji sprejeti. Pride druga točka: «o volitvah v bolniško blagajno». Predsednik izjavi, da so v vseh volilnih okrajih, kjer so socijalisti zmagali, vložene pritožbe in vsled tega danes ni potreba o tej stvari, ki še ni rešena, govoriti. Glasovali so o tem, ali se naj govori ali ne; vzdignila sta dva navzočnika roki za to, da naj se shod zaključí. In res, shod se je zaključil! — Sodrugi! «Slovenec» je poročal, da je bil shod dobro obiskan. Da, navzoči so bili pa socijalisti. Krščanskih socijalistov ni bilo in to kaže, da nimajo srca, da nimajo razuma za «sobrate» delavce in da nimajo nobene moči v Ljubljani. Žalostna majka delavcem, ki se ne vedo drugam obračati, kakor na te klerikalne agente, ki so ravno s tem shodom najbolje pokazali, koliko storé za probujanje delavstva. Večega skandala si mi ne moremo misliti, večje lumparije ne, kakor če se hoče protestirati proti krivicam, ki se godé delavstvu, na ne spraviti niti deset svojih ljudi na shod! To se pravi trpine pri električni železnici zasmehovati ali pa tudi pokazati svojo nezmožnost in na drugi strani svojo zmožnost, s tem da smeši trpine, dajati poguma bogatim židom. Klerikalci bogate jude vedno podpirajo. — Ravno tako smešni so pa, da si niso upali govoriti o volitvah v bolniško blagajno. Pa pritožili so se proti volitvam! Zaradi sleparij? Kdo je sleparil, dokazuje nam ta shod! Kdo ima upravo v rokah? Na shod niso mogli prignati ljudi, ker nimajo za to v rokah terorističnih sredstev. Ljudje ne pridejo, ker jih poznajo in jim ne zaupajo. Pri volitvah so uporabljali najgrša sredstva, sredstva, katera lahko imenujemo sleparijo. Pritožbe krščanskih socijalcev so nam le v veselje, kajti pošten boj nas bode vsejedno privedel v bolniško blagajno. Ljubljanski sodrugi so izdali parolo: *Proč s temi prijatelji delavstva! Videti hočemo, zakaj se nas vendar tako boje v bolniško blagajno!* — Zakaj si nam ne upajo v lice povedati, kaj hočejo? — Proč te ljudi, potem se proti sleparijam ne bode treba več pritoževati. Proč! Odkritosrčno hočemo!

L. J.

Železničarsko veselico priredi Socijalistično društvo v Trstu v soboto, 19. t. m. ob 8. uri zvečer v društvenih prostorih, ulica Boschetto šte. 3, v spomin pridobitev tržaških železničarjev ob lanskem plačilnem gibanju. Vspored obsega slavnostni govor v slovenskem in italijanskem jeziku, deklamacijo sodruginje

Ade Rristan in recitacijo sodruga Kristana godbo orkestra na lok, ter petje zbora nabrežinskih sodrugov in zbora italijanskih sodrugov iz Trsta, žaljivo pošto, ter ples. Pristop je samo z vabilom dovoljen ter se z razpošiljanjem vabil že začelo.

Malenkosti.

Ljudje so jako radi površni. Če hočejo o kaki veliki, za človeštvo tako ali drugače važni stvari govo iti, vzamejo le njeno obliko postranske važnosti in debatirajo in polemizirajo... moi bog! če hočejo o ljubezni govoriti, govoré o sočasnem zakonu; če hočejo o človeški duši govoriti, debatirajo o njenih predsodkih; če bi radi povedali kaj o seksualnem problemu, secirajo kako predmestno vlačugo. Žalostno... Socijalizem je zanje le navadna politična stranka, liberalizem jim je narodno-napredna stranka in klerikalizem jim je splošni izraz za gospoda župnika. Ti ljudje ne razumejo, da je vse samo posledica razmer, da morejo le v takih in onih razmerah te in one politične struje eksistirati in da so radi tega vse te politične struje tesno vezane na poseben svetovni nazor, da so pripadniki teh strank samo nasprotni radi tega različnega naziranja, mišljenja in čustvovanja. Seveda, — o falsifikatorjih molčim; tó so oni nevedneži, ki pripadajo enemu svetovnemu naziranju in ravno temu naziranju nasprotni politični struji.

Če se torej hoče politične struje prav razumeti, študirati se mora njih svetovni nazor.

Pri tem postopanju se pride čisto na prav frapantna odkritja. Vidi se, da markskatere stranke, katere si v političnem boju nasprotujejo in se sovražijo na nož, prav za prav na istem nazoru temelje, da je torej njih politični boj zopet le boj za — malenkosti. Ali so te stranke ignorantne, to se pravi brez pravega zmisla za celotno gibanje po nekem nasprotstvu napram staremu hrepené, — če so take, imajo samo pripravljalni pomen in kristalizirajo se iz njih šele stranke, katere imajo dovolj krepkosti in moči za življenje. Ali pa so demagogičnega značaja, to se pravi, za delovanje v krogih, katerim so bivstveno nasprotni, pripravirane. Tudi te imajo le kratko življenje, kajti nekaki naravni instinkt ljudstva jim brani napredovanje, antipatija ljudstva napram frazam jim onemogoči delovanje. Ta naravni instinkt narodov je močnejši in gotovejši kakor modrost veleumnih učenjakov in ako je ljudstvo še tako demoralizirano, ako stoji na še tako nizki stopinji, ako mu pridiga napačna civilizacija še tako konfuze pojme o dobrem in slabem, — pri ljudstvu odloča o tem srce in ne glava, ljudstvo stoji tako rekoč «jenseits von gut und böse» in ima svoje pojme, katerih si ne pusti iztrgati. Odtod prihaja tudi deistvo, da imamo dandanes dvojno moralo: moralo «intelligence» in moralo pripostega človeka; da imamo dvojno pravnost: natančno izdelano pravnost kapitalističnega, recte krščanskega naziranja in pravnost narodovo.

A nazaj k našemu dnevnemu redu! Omeniti je tukaj še nekaj, če se že govorí o čudnih dejstvih, katere človeški duh odkrije pri študiranju svetovnega naziranja političnih strank. V naših časih, v katerih je dospela politika in politiziranje do skrajnega vrhunca, se sem ter tja vendarle najde ljudi, ki se z njo ne pečajo. Ne govorim o rojenih tepcih, ki se ne morejo pečati z njo, — ti se po navadi vendarle pečajo... Mislim pa na neko vrsto nihilistov, ki vse politične stranke jednako morno sovraži. Ti ljudje zanikajo pesimistično vse, — kaj pa je prav za prav krivda tega večnega, čisto neutemeljenega zanikanja? Zopet že preje omenjeno nasprotstvo med svetovnim naziranjem in političnimi verami strank, disharmonija med temi dvema pojmi in konfuze posledice te disharmonije.

To v splošnem!

V sledečih črticah nameravam nekoliko mogoče v okvirju majhnega političnega lista očrtati posebne oblike preje splošno omenjene tendence. Namen mi je globokejši pogled v bivstvo, v duševno življenje različnih strank in končno posebno globokejši pogled v sve-

točno naziranje soc. dem. stranke ali pa v socijalizem sploh. Kajti tudi v soc. demokraciji sami so taki ljudje, ki jo smatrajo edino kot politično stranko in kateri ne vedo ničesar o socijalizmu, njega morali in pravnosti, njega svetovnem naziranju.

**

Klerikalizem!

Govorilo se je o klerikalizmu ze dovolj in vsakdo, ki zna in hoče misliti, se mora od njega obrniti s tistim studom, ki ga čuti napredno in svobodno misleči človek napram babjevernemu srednjemu veku. Govorilo se je dovolj, — a govorilo in pisarilo se je zopet večinoma le o v obliki politične struje nastopajočem klerikalizmu. Dandanes pa nimamo samo politični klerikalizem. Klerikalstvo je zavzelo vse javno življenje, vse misli in čustva narodova, inficiralo je umetnost in znanost, prodrlo v najsvetejše in najprivatnejše momente človeškega življenja. Ob enem se je spreminjalo v dolgi metamorfozi in z vsako stopinjo človeškega razvoja se je tudi ono izpremenilo. Ako se hoče torej v istini in s pravim orožjem nastopati proti klerikalni megli in temi, tedaj ne zadostuje, da se le politično deluje, temveč je treba tudi vzgajati in pripravljati ljudstvo do velikega zanimanja sedanjega duševnega življenja, na negacijo, ki bi bila obenem začetek zgradbe novega poslopja človeškega duha. O tej negaciji pozneje več.

(Dalje).

Socijalni pregled.

Rudarjem avstrijskih planinskih dežel.

Na rudarski konferenci v Ljubnem dne 7. aprila t. l. je bilo sklenjeno, da se ima sklicati tekom tega leta še eno konferenco da se rudarji posvetujejo o svojem položaju, o svojih zahtevah, in o organizaciji. Predsedništvo rudarskega društva je sklenilo, sklicati to konferenco na božične praznike, dne 24., 25. in 26. decembra v Ljubljano (hotel pri ovnu). Dnevni red bode sledeči: 1. Položaj rudarjev in njihov zahteve ter poročilo o situaciji. 2. Organizacija, agitacija in časopisje. 3. Varstvo rudarjev in bratovske skladnice. 4. Rudarske zadruge. 5. Mednarodni rudarski kongres 1902. 6. Eventualno.

Rudarji!

Od leta 1896. že niso bili rudarji avstrijskih planinskih dežel skupaj, da bi se skupno posvetovali o perečih vprašanjih, ki se njih tičejo. Vršile so se pač pozneje še konference na katerih pa so bili zastopani samo kraji, kjer se nahajajo organizacije. Ali po avstrijskih planinskih deželah je še dosti rudnikov, v katerih je rudarjem organizacija še neznan in kjer je delavcem še popolnoma nejasno, kako bi si mogli zboljšati svoj položaj. Ne le, da je v takih krajih življenje rudarjev nad vse mere slabo; taki delavci škodujejo s svojim nezanimanjem tudi svojim tovarišem po drugih krajih, če prav nehoté. Radi tega vabimo vse rudarje, naj ne zamude priložnosti, da se skupno pogovorimo. Skrbite za to, da pridejo delegati iz vseh krajev. Za vsakih 100 rudarjev se lahko voli enega delegata, tako da se lahko odpošlje za vsako podjetje toliko delegatov, kolikorkrat 100 delavcev je tam vposlenih. Ako je v podjetju manj kakor 100 rudarjev, imajo pravico na enega delegata. Obenem vabimo rudarje, naj se pripravijo, da bodo mogli poročati o položaju in sicer zlasti o bratovskih skladnicah, o jamskem nadzorništvu, o varstvenih napravah, o delavnem času in o plačilnih razmerah.

Dne 24. decembra zvečer bode v hotelu pri ovnu predpogovor. Vsa nazonanila in vprašanja v tej zadevi je upravititi na sodruga Ivana Zwanzger-ja, Ljubno na Štajerskem, Schulgasse 128.

Z rudarskim pozdravom — na zdravje!

Sklicatelja

Miha Čobal, Ivan Zwanzger.

Predstojniki konsumnih društev, pozor! Predstojništvo zveze delavskih pridobitvenih in gospodarskih organizacij je stavilo predlog, da se skliče po vseh deželah po potrebi konference za te zadruge. Ta predlog je našel že toliko odzira, da bode predstojništvu mogoče, sklicati konference meseca novembra in decembra. Ako pa se hoče popolnoma doseči namen, ki je s tem združen, je treba, da so na

konferencah zastopane vse odnose za druge. Vsled nastopov ki jih podvzamejo nasprotniki na zadrage, so postale te konference neobhodno potrebne. Tudi novi, v državnem zboru že sprejeti zakon o obligatorični reviziji zadrug mora najti delavska konsumna društva pripravljena. Novi zakon postavlja zadrage pred alternativo, da predlože svoje knjige uradnemu revizorju, ali pa da pristopijo kake zvezi, ki ima po postavi pravico revizije. Vsled ustanovitve zveze delavskih zadrug je vsakemu konsumnemu društvu, vsaki produktivni zadrugi i. t. d. omogočeno, da pusti izvajati revizije potom zveze, od katere dobi tudi vse potrebne svete. Vsa predstojništva društev in zlasti tudi vsi zaupni možje so povabljeni, da naznanijo imena in naslove vseh v njihovem okrožju se nahajajočih konsumnih društev (tudi podjetniških), vseh produktivnih zadrug i. t. d. zvezi delavskih zadrug (Verband der Arbeiter-Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften) Dunaj, V12, Wolfgangsgasse št. 58.

Obrtni nadzornik o strokovnih organizacijah. V zadnjem poročilu obrtnega nadzornika na Virtemberškem se nahaja nekoliko stavkov o delavskih strokovnih organizacijah, ki so vredni, da se jih zabeleži. Poročilo zagotavlja, da pripadajo strokovnim organizacijam po navadi najbolj delavci. Nadalje zanikava pomotno mnenje, da bi se šlo pri mezdni bojih za hitro spuntanje nezadovoljnih življenj. Vsaki mezdni boj — pravi poročilo — je po načrtu prirejena akcija. Okolščina, da se nahajajo sedeži centralnih strokovnih organizacij pogostoma daleč od mesta meznega gibanja je temu le na korist. Ta leži v okolnosti, da omogoči ravno ta oddaljenost centrali jasno sodbo o vsem prepiru. Stavka, katere organizacija ni priznala, se ne podpira in njeni udeleženci imajo nositi vse posledice sami, ako vzame tak štrajk slab konec. Ako so stvari na ta način v redu in če vodijo strokovno organizacijo razumni in okretni ljudje, ki skušajo, kolikor mogoče uravnati prepire mirnim putem, tedaj je v tem najboljša garancija za mirni razvoj obrti in industrije. — Tako se sodi na Virtemberškem; bilo bi le želeli, da bi se tudi v Avstriji obrtni nadzorniki povzpeli na to višavo nazorov.

Bojkot Reininghausovega plva je končan. Na zadnjem pogovoru z zastopniki prve graške delniške in Reininghausove pivovarne so poslednji protokolarno zagotovili delavcem obeh pivovaren popolno združevalno svobodo, priznanje zaupnih mož, priznanje ugovora iz leta 1897 in garancijo, da bodo imeli delavci sami upliv na starostno zavarovanje, katero se ima upeljati v obeh pivovarnah. Dne 3. oktobra je bil sklican shod pivovarniških delavcev v Gracu, ki je izrekel, da ta zagotovila zadostujejo za končanje boja in vsled tega je strokovna komisija v Gracu sporazumno z deželnim strankarskim odborom izrekla, da je bojkot končan.

DOPISI.

Radovljica, 4. oktobra.

Včeraj je prinesel «Slov. Narod» dopis z Gorenjskega pod naslovom «Dihur štev. 2», ki trdi, da gorenjski sodrugi vračajo «Rdeči Prapor» s prištevkom, da naj ga bere idrijski dekan. Prav verjetno se mi zdi, da je izšel ta dopis iz peresa nekega radovljiškega liberalčka; prav liberalca ga ne moremo imenovati, ker je to tako rekoč le po sili. Tukajšnja «inteligencia» mu je že sama zagrozila, da ga bo pahnila iz stranke, češ da ima predolg jeziček. Resnice Narodove trditve ne morem kontrolirati; morda je bil res kak nezavedni sodrug od liberalcev na to napeljan; ali od nobenega zavednega ne verjamem tega — ravno na Gorenjskem ne. Pri nas že poznamo liberalce. Kako simpatizujejo z delavci, smo videli pri bralnem društvu. Ko je prišlo v roke delavcev, so takoj liberalci kakor na komando izstopili in eden izmed njih je kar povedal, da noče sedeti med delavci v odboru. In tudi po drugih gorenjskih krajih že poznajo prešernost te gospode. Kadar jim je treba glasov, se nam pa na vse načine laskajo, da

bi nas dobili na svoje limanice. Pred volitvami je dr. Vilfan vedno hodil nad me, naj vendar za božjo voljo tukajšne sodruge pregovorim, da bodo liberalno volili. Jaz nisem nikomur prigovarjal, tako naj voli; vendar so naši sodrugi iz doprega srca glasovali za liberalce. Po volitvah je pa Korošin po trgu klical, da bi bilo vse eno, če bi bili socialni demokratje oddali tistih pet glasov ali ne. No, po volitvah je lahko, tako upiti. Ali liberalci ne premislijo, da to še niso bile zadnje volitve in če bi socialni demokratje ne bili glasovali za Ferjančiča, da bi bil padel kakor je dolg in širok. Za gorenjske delavce in kmete velja danes klic: Proč od liberalizma! Saj pravijo liberalci, da se kmetu danes še predbro godi. Glede splošne in enake volilne pravice je pa dr. Vilfan meni rekel, da je liberalci **ne morejo upeljati**, ker bi prišli drugače po deželi sami farji v zastope, v mestih se pa liberalci boje socialnih demokratov. V. V.

Dostavek ureništva. Liberalce bi menda zelo veselilo, če bi nam res naročniki «Rdeči Prapor» kar na kupe vračali. Ali njih pobožna želja se nikakor ne uresničuje, kajti velikansko število naročnikov, ki so to storili, je — eden! List nam je vrnil neki posestnik z Bleda ter ga je spremil z jako konfuznim pismom in z obljubo, da bodo tudi drugi to storili. Ta obljuba je ostala do današnjega dne prazna. Dotični posestnik je liberalce, ne pa socialni demokrat in tako se da pojasniti, da je — mahnil po vodi.

SHODI

Gorica. V nedeljo, dne 6. oktobra sta bila pri Gorici dva shoda, in sicer dopoldne v Podgori, popoldne pa v Pevmi. Na obeh je bil dnevi red enak: 1. Starostno zavarovanje. 2. Delavska organizacija, in na obeh je poročal sodrug Kristan iz Trsta. V Podgori se je izvršil shod brez zaprek, tudi nobenega nasprotnika ni bilo, kajti gospodje krščanski socialci iz Gorice so menda že izpoznali, da je v Podgori grozdje prekislilo. Drugače pa je bilo popoldne v Pevmi. Tukaj se je pokazalo, da živimo v deželi, kjer vladajo še zastareli pojmi in kjer se misli, da se gorski potok lahko zajeti s pešico peska. Imeli smo v Pevmi naznanjen ljudski shod, ter smo zanj priskrbeli gostilno. Naenkrat pride gostilničar v soboto v Gorico in pové, da mu je hišni gospodar prepovedal, dovoliti prostor ter mu zažugal, da mu drugače odpove gostilno. Morali smo torej prirediti v drugi gostilni shod po § 2., kar se je po mnogih težavah posrečilo. Ne radi ljudstva; s te strani bi bilo šlo vse gladko, kajti ljudstva je bilo toliko, da v obsežni gostilni ni bilo prostora za vse. Pokazalo se je tukaj zopet, kako neumna je tista fraza, da je socializem na Slovenskem tuja cvetka. V tej pozabljeni Pevmi je ljudstvo komaj pričakovalo socialističnega shoda, dasi je slišalo o socializmu že vse tiste neslanosti, ki jih razširjajo o njem klerikalci in liberalci. Na tem shodu pa so imeli delavci enkrat priložnost, slišati resnico o socializmu. Sodrugi Kristan ga je razkladal dve uri in tako temeljito, da so se morali tudi najbolj nevednemu pojmi razbistriti. Navdušenje ljudstva je bilo nepopisno. Gospod fajmošter, ki je bil na shod povabljen, je prišel, pa je ostal samo pol ure, potem je zopet šel. En shod ne more izpreobrniti sveta; ali v Pevmi je ta shod veliko naredil. Sad bode v kratkem pokazala organizacija delavcev.

Šempolaj. Kakor smo že uredništvu tega lista naznanili, je bil javni shod, ki smo ga sklicali za pretečeno nedeljo, prepovedan. Zakaj, tega do danes še ne vemo. Bili smo torej prisiljeni, prirediti shod v smislu § 2., torej samo za povabljenе goste. Vendar je bila tudi tukaj udeležba jako mnogobrojna, ter se moramo posebno sodrugom iz Prečnika zahvaliti, ki so z navdušenjem agitirali, da so prišli vsi povabljeni na shod. O dnevnem redu, ki je obsegal položaj delavcev in kmetov ter politične stranke, je poročal sodrug Kopač iz Trsta. Zanimanje med njegovim govorom je bilo veliko in s shodom smo vsekakor dosegli velik uspeh.

Volčji grad. V nedeljo, 6. t. m. je imel biti tukaj javen ljudski shod. V soboto, torej dan pred shodom, nam

je županstvo brez navedbe kakšnega zakona naznanilo, da je shod prepovedan. Ker se na telegrafične rekurze ne dobiva telegrafičnih rešitev, ni ostalo nič drugega, kakor prirediti shod po § 2. zbor. zak. Ali tu smo imeli dosti težav. V gostilni, v kateri smo hoteli zborovati, je sedel žandarski stražmojster iz Komna, ki drugače nima navade, izven službe obiskavati našo vas, z dvema drugima gospodoma, ter so skupaj igrali «briškulo». Na shod so povabljeni nimajo pristopa nepovabljeni. Za to nismo mogli zborovati v navzočnosti teh gospodov. Ker je gostilničar dovolil svoj prostor za shod, je šel prositi tiste gospode, naj bi šli v drugo sobo igrati. Na svoje veliko začudenje pa je dobil od stražmojstra odgovor, da «naj pazi, kaj govori! da ima otroke!» Ko gostilničar ni ničesar opravil, je šel vsled skupnega sklepa sodrug Kopač tja, ter je igralcem razložil položaj. Ali glej! Stražmojster se je «čutil nadlegovanega». Nihče ni dvomil, da je bil tu očiten namen, preprečiti shod. Vendar se to gospodi ni posrečilo. Gosp. Ivan Štolfa je odstopil svoje privatno stanovanje in tam se je potem izvršil shod, na katerem je govoril sodrug Kopač ob pravem navdušenju poslušalcev. Po shodu je predsednik g. Vinko Metlikovec nazdravil govorniku in socialni demokraciji ter v imenu vseh izrazil željo, da bi se kmalu zopet priredilo podoben shod.

Na koncu se je primeril še mal intermezzo. Pred vrati sta čakala dva orožnika, ki sta hotela od sodruga Kopača izvedeti ime in sploh njegov nacionalne ter menda tudi pričeti kako preiskavo. Vedno bolj se vidi, da potrebujejo orožniki tega okraja še prav veliko šole! Mesto da po nepotrebnem ljudi nadlegujejo, naj bi se raje učili, kako daleč segajo njih dolžnosti in pravice. Tudi na Krasu minevajo tisti časi, ko je bil žandar vsegamogočen gospod, pred katerim je imel neuniformirani državljani dolžnost, tresti se.

DRUŠTVENE VESTI.

Mesto tajnika je razpisano pri splošnem rudarskem društvu avstrijskih planinskih dežel v Ljubnem. Nastopiti je z novim letom 1901. Želi se tudi znanje slovenskega jezika, vsekakor pa mora kompetent biti strokovnjak. Oferte, v katerih naj se omeni, koliko plače se zahteva, je poslati društvenemu predsedniku sodrugu Ivanu Zvanzgerju, Ljubno (Leoben) Schulgasse 128.

Lastnik lista: **Panek Alojz.**
Izdajatelj in odgovorni urednik: **Kopač Josip**
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu
Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah.
Ilustriran cenik gratis in franco vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

GOSTILNA

Domenik Ravelico

Trst - Ulica Ghèga št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vino Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinejša vina v buteljnikah, pivo prvega reda.

Domača kuhinja, jedi gotove vsako uro.

Sprejemajo se naročniki na ob- d in večerjo tudi naročbe na dom s točno postrežbo.

Cukerin Heyden

Conjenim gg. lekarnarjem ponuja 400 krat slajši od sladkorja:

št. 5.	1 Kg.	okrog 2000 komadov	44 K.
"	"	5 "	4 40 "
"	"	10 "	4 36 "
"	"	1 "	2000 kosov 4 36 "
"	"	"	4 32 "

Fridrik Neuman

pri gospej Schmidt

Schlansy (okraj Breslau) Preuss. Schlesien.

DELAVEC RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Naročnina iznaša: Za Avstro-ogrsko kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin. Reklamacije so poštne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K. Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3 I.

Ven z zavarovanjem za starost in onemoglost ter s preskrbo udov in sirot!

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 17. oktobra.

Avstrijski državni zbor ima danes prvo sejo. Že pred dnevi so se začeli poslanci zbirati na Dunaju, vršile so se klubske konference in ves parlamentarni stroj se je začel počasi gibati. Eno prvih vprašanj, ki jih ima parlament rešiti, je volitev prvega podpredsednika na mesto Pradeja, ki je odstopil. Danes se predloži državnemu zboru proračun in finančni exposé.

Na Češkem se vrše deželnozborske volitve. Za politiko v naši državi so razmere na Češkem že od nekdaj jako važne in zato je tudi splošno zanimanje za te volitve mnogo večje, kakor za deželnozborske volitve po drugih deželah. Po novem volilnem zakonu se voli prvič direktno; ako ostane prva volitev neodločena, se izvrši druga volitev, in če ostane tudi ta brez uspeha, pride do ožje volitve. Prve volitve v kmečkih in mestnih občinah so končane, ter so pokazale, da gre mladočeha stranka vedno bolj rakovo pot. Večina si je znala še ohraniti, a izgubila je že pri prvih volitvah v kmečkih občinah celo vrsto mandatov, v tem ko se je morala v mestnih občinah zavarovati s tem, da je sklenila kompromis s Staročehi, svojimi nekdanjimi najhujšimi nasprotniki. Po deželi je precej napredovala agrarna stranka, v nemških okrajih pa se je nemški liberalni stranki tako godilo, kakor v čeških okrajih mladočehi. Večinoma so tam voljeni Wolfovi kandidati. Za socijalne demokrate so deželnozborske volitve v prvi vrsti samo agitatorskega pomena, kajti delavci, ki ne plačujejo direktnega davka, nimajo volilne pravice. Ali vzlic temu se je pokazala moč socijalno demokratske organizacije v praškem predmestju Liben, kjer sta dobila socijalno demokratska kandidata največ izmed vseh oddanih glasov. Razmerje je bilo tam sledeče. Dr. Meissner (socijalni demokrat) 290, Schuster (soc. dem.) 277 glasov; Mladočeha Filip 268, dr. Scharf 203; narodna «delavca» Slama 103; Zamyslicky 80; antisemit dr. Roček 105; samostalni kandidat Machaček 49 glasov. V Josefovem, ki pripada istemu okraju, sta dobila Meissner 31

in Schuster 26 glasov, tako da imata vsega dr. Meissner 321, Schuster 303 glasove, nasproti 318, ki jih ima Mladočeh Filip, in 257, ki jih ima dr. Scharf. Socijalni demokratje pridejo torej po drugi volitvi gotovo v ožjo volitev, in to je znamenje, kako bi se godilo, ako bi bila splošna volilna pravica. Tudi po raznih drugih volilnih okrajih so dobili socijalni demokratje lepo število glasov, na zmago seveda ni bilo misliti in ne bode misliti, dokler ostane sedanja volilna pravica veljavna. Kakor povsod, je tudi na Češkem na političnem polju boj za splošno volilno pravico prva naloga delavcev.

Volitve na Češkem so v glavnem končane. Vse zanimanje se je koncentriralo seveda največ na drugo volitev v liben-josefovskem okraju, kjer je bilo pričakovati najostrejši boj med Mladočehi in socijalnimi demokrati. Pri prvi volitvi so dobili v tem okraju največ glasov socijalni demokratje, na drugem mestu so bili Mladočehi, na tretjem narodni «delavci», na četrtem samostalna kandidata. Za socijalne demokrate je bilo že naprej gotovo, da morajo sami napeti vse svoje moči, kajti na glasove katere koli nasprotne stranke niso mogli računati. Pozabiti se ne sme, da je volilna pravica za deželni zbor tudi na Češkem privilegirana, v sled česar so socijalni demokratje, ki imajo svojo glavno armado med delavci, silno oškodovani. Tem bolj so se Mladočehi bali, da bi bil prišel kak okraj v socijalistične roke, pa so zato storili vse, da se zapre delavcem pot v deželno zbornico. Ker so vedeli, da sami ne morejo zmagati, so poskusili vsa sredstva, da pridobijo glasove drugih strank, pa so v ta namen pustili svojega lastnega kandidata dr. Scharfa na cedilu, ter so postavili na njegovo mesto Machačka, ki je pri prvi volitvi nastopil kot samostalen kandidat. Dr. Scharf je izvedel se le iz «Nar. Listov», da ni več kandidat. Narodni «delavci» so takoj preklicali svoje kandidature ter se podali v službo Mladočehov proti socijalnim demokratom, tudi antisemit dr. Roček je odstopil in tako je bilo vse pripravljeno, kot pomočna četa za Mladočeha, ki so s svoje

strani razvili tudi najintenzivnejšo agitacijo ter, kjer so le imeli kaj upliva, silno terorizirali volilce. In le v sled te zveze vseh nazadnjaških elementov in terorizma so mogli preprediti, da bi bila prisla dva socijalna demokrata v deželni zbor. Zmaga ni slavna. Mladočeha sta dobila s pomočjo ostalih: Filip 509, Machaček 553 glasov, socijalni demokrat pa: Schuster 304, dr. Meissner 399 glasov. Jasno je torej, da češka socijalna demokracija silno napreduje in da se morejo nasprotniki edino s pomočjo svojih političnih privilegij ohraniti. Zato je umevno, zakaj so vsi taki nasprotniki splošne volilne pravice.

Bojni duh našega časa označuje najboljše dejstvo, da so na vseh koncih in krajih radikalne stranke najbolj žilave, in sicer radikalno napredne ravno tako, kakor radikalno nazadnjaške, med tem, ko zmerne stranke ginejo. V Avstriji nam je za to klasičen dokaz nemška liberalna stranka, ki je izgubila v politiki vsak pomen in životari komaj, se kakor spomin iz starih časov. Propad staročeske stranke je pokazoval to že pred leti na Češkem, in sedaj potrjuje našo trditev neustavno nazadovanje Mladočehov, ki izgubljajo toliko več upliva, kolikor bolj se hladi njih revolucijska kri; a da se morejo Staročehi zopet vsaj nekoliko gibati, je znamenje, da se tudi reakcija na Češkem zopet vzdiguje ter da čutiljo mešanski elementi sploh potrebo koncentrirati se proti socijalni demokraciji. Naš domaći boj se od dne do dne poostruje in surovost nahaja vedno več plodnih tal. V dunajskem parlamentu so debate pravi boj, ne le v prenešenem smislu. In isti ostrejši veter opazujemo na vseh straneh.

Ni še dolgo, kar so se na Francozskem duhovi vsaj navidezno nekoliko pomirili. Naravnost gigantičen boj smo opazovali tam ob času, ko je sedanje ministrstvo nastopilo vlado. Vsa reakcija je bila koncentrirana v protirepublikanskem taboru, militarizem in klerikalizem sta bila v znamenju nacionalizma združena, da bi uničila zadnjo iskro politične svobode, in če bi se jim bila ta ideja posrečila, bi bila po vsej Evropi reakciji odprta prosta pot. Z-

Kazalec svoje desne roke je položil na mrzlo čelo in pomislil: Kdo stane tu notri? Rudar Samec! Stopil je k oknu in poslušal. Vse tihno. Z od mraza se tresoč roko potkal je na zmrlžo okenko šipo. — Iz izbe se je začelo mrko godranje in čez nekoliko časa vprašal je zaspan glas od zgoraj: Kdo je?

Jaz, Koščakov Ivan, rudar! Oni v izbi je hipoma obmolknil. Čulo se je, da se z nekim posvetuje. Sedel po dolgem je vprašal: zopet oni v izbi? Kaj bi radi? Sedaj ga je oni notri vikal, kar med rudarji ni navada. Koščakov je takoj čutil, da ni naletel prav, vendar je odgovoril s tresočim glasom: — Preočil bi rad. Zuhaj, naš otava

snež. ali nje mraz je. Zadovoljen bi bil, v izbi vendar. Zuhaj, naš otava. Bratec, verjemi mi, ne omarim! Na tabor smo stari, starije v mahu. Pomisli: Jaz, žena, njena bolna sestra

V RUDNIKIH.

Spisal Abditus.

Vsi so prihajali,

Njega ni bilo.

(Slov. nar. pesem).

Bila je ena onih nočij, ki so vsem potovalcem zelo neprijetne. Nebo je sinjebelkasto in sém ter tja je opaziti celo obledelo zvezdico. Izpod neba na letava zaspano suh, droben sneg, ki prsi potniku v obraz. Zemlja pokriva tanka snežena mrežica, podobna ravnokar opranemu pajčolanu, tupatam malo raztrganem; iz votline gleda čudna lisa — zemlja. — Na nekaterih krajih raznaša mrzli sever, drobne in trde snežinke po zraku, od koder po dolgih ovinkih zopet padajo na zemljo. Kamor veje sever, tja se podé snežinke in ustvarjajo na tleh tanko, nekoliko že zmrznjeno mrežo, tu debelejšo, tam

zopet tanjšo. Človeku se zdi, da se vsa narava grozno dolgočasi in da umirajoče, obledele zvezdice na zamažanem nebu že težko pričakujejo sonca, ki jih reši pogleda na zemljo, pusto, dolgočasno.

Po grpasti in izvoženi cesti bežal je s hitrimi koraki zguban, stisnjen človek; roke je tiščal v žepih. Videle se mu je, da ga njegova letna obleka slabo varuje mraza. Na glavi mu je čepela oguljena kapa in obut je v bil v škornje; z enega čevlja je mahal na pol odtrgana peta, ki se je pri vsakem koraku oglasala s zadusenim klop-p glasom. Prijetno toda razorano lice so pokrivali tri brki in zadržal so mu padali črni, mastni lasje po ovinkih. Njegova hoja je bila zmbdena in zločutna; tako je bil Koščakov Ivan, eden prvih rudarskih koč. Dospel je do prvih rudarskih koč. Začel je premišljati, kaj bi se odločil za prenočišče. Krenil je k prvi koči.

adovednežev, ki so prodajali zija-
kor je ob tasih imenitnih prilikah
vedno. Okoli 5. ure pa so odšli z dol-
mi nosovi. Sklicatelj shoda je bil ka-
kor navadno Kristan. Tudi nas g. ku-
rat je dobil povabilo in je šel na shod
in jednako dva podžupana. Ko pa so
deli, da je škoda za čas, so zopet
deli. Največ je bilo se iz Podgore de-
javcev, morda takih, ki se vedno ne
poznajo dobro krivih prorokov in pri-
polniti ne morejo. Tako je bilo ko-
stalo najmanjšega sledu.

Temu dopisu ne dodajemo nobenega
komentarja; delavci, ki so bili sami na
onem res velepomembnem shodu, naj
si pa sami napravijo pravi pojem o
klerikalnih izveličevalcih, ki se predrz-
najo ljudem to odtajati, kar so sami vi-
deli in slišali.

Tudi «Soča» se zdi potrebno, proti
socialni demokraciji nastopati z ne-
resnicami, ker morda vidi, da se z re-
snično ne da tega splošnega delavskega
gibanja zatreči. «Soča» govori o shodu
v Pevni, sicer drugače kakor «Gorica»
vendar tako, da podtika vse kaj dru-
tega, kakor pa je bilo govorjeno. Pravi
namreč, da je sochr. Kristan rekel sle-
deče: «Ni treba gledati, na to, da imajo
Slovenci v Gorici slovenske napise,
marveč je treba le presrbeti si kru-
ha». To je navadna laž. Kristan je na-
sprotno dejal, da od samih slovenskih
napisov ali pa od tega, da postane kak
slovenski buržoazijski sin visok uradnik,
narod ne bode imel kruha, ali če bode
ljudstvo materialno zavarovano in
krepko, bode imelo tudi moči, da si pri-
bori narodne pravice, da je torej na-
padno natečlo, najprvo narodnost in
potem kruha, temveč da je prvo gnotni
položaj, in potem icalni cilji. Ako ima
«Soča» svojo trditev od tistega gospoda,
ki se je na shodu predstavil kot njen
zastopnik, potem naj mu priporoči, da
je drugič ne nalaze, če pa ji je to kdo
drugi povedal, naj pa vpraša svojega
poročevalca.

Nadalnje klobasanje o uplivu «na-
prednjakov» in neuplivu socialnih de-
mokratov naj prodaja «Soča» ljudem,
ki mislijo kaj manj, kakor socialisti.
Za interese delavcev se ni zmenil no-
ben maček, dokler se niso sami orga-
nizirali. Če pa «Soča» svetuje delav-
cem, naj se obračajo do «svojih» po-
slancev v deželi, tedaj se ji morejo so-
cialno demokratični delavci le smejati.
Delavci namreč se nikdar teh «svojih»
poslancev niso videli, da bi se bili res-
no zanimali za njih razmere in interese.
Delavci ne potrebujejo, o pagod, katerim
bi se morali hoditi klanjat, temveč so
izpoznali, da morajo stati na lastnih
nogah, če hočejo kaj doseči. Čez ta pro-
pad tudi «Soča» ne bo več zgradila
mostu.

Gosp. Rok Drogenik je priobčil
v «Slov. N.» Poslano, v katerem se
hoče kregati z nami. Domišlja si, da je
poslancem za sodnika nad jugoslovansko
socialno demokracijo, pa se zelo moti.
V svojem «Poslanem» taji, kar je v
prvi notici v «Narodu» pisal, kjer je
dosti razločno priporočal alianco z li-
beralci in svetoval stranki, naj pomete
«rodstvo». Prebedasto je, ako g. R. D.
«rodstvo» pravi, da mu je vse enega pome-
na, ako se kaj pravi resno ali v šal-
i, ironije g. D. menda sploh ne razume,
pa si potem menda domišlja, da bode-
mo z njim polemizirali. Povedati smo
mu hoteli samo eno: «Rdeči Prapor»
nikakor ne smatra za svojo nalogo,
da bi gosp. R. D. pomagal, delati se
velikega in važnega. Povedati smo mu
hotel, se da laže, govorec, da se je v
Idriji sklenil kompromis med socialni-
mi demokrati in klerikalci in pa se to,
da je smešno, če fantazira, da ga hoče
«Rdeči Prapor» denuncirati. Komu ne-
ki? O pomenu besede «denuncirati»
naj gosp. R. D. sam malo premišlja, pa
če zna sploh logično misliti, naj si od-
govori, kako imenuje tisto, kar je v
svoji prvi notici v «Narodu» napisal
in o čemur bomo na drugem mestu
govorili.

DOPISI.

Idrija, začetkom oktobra.

Tatoy po volitvi v mestni kuriji je
«Slovenski Narod» napadel idrijske

socijalne demokrate, češ da se je skle-
pala zveza, že na volilnem shodu
klerikalcev, in pri tem se je skliceval
na poročilo «Slovenskega Lista» o ti-
stem shodu. Med volitvami smo imeli
preveč opraviti, da bi bili mogli citati
vsak listek, pa nam ni bilo takrat niti
znano, kaj je «Slov. List» poročal, tem-
bolj ker je to v Idriji prav redka cve-
lica. Karakteristično je to, da je po-
skusil Narod, ki drugače sam «Slov.
Listu» ne veruje nobene besedice, izra-
biti ta list proti socialnim demokra-
tom; s tem je pač dokazal, da je
tudi njemu v boju proti socialni de-
mokraciji vsako sredstvo dobro. Končno
smo dobili tudi mi tisto številko «Slov.
Lista» v roke, in da ne bi morda kak
sodrug, ki ga je bral, mislil, da so soci-
jalisti v Idriji res taki tepeči, kakršni
bi morali biti, če bi bilo tisto poročilo
resnično, povemo tukaj, kar si je znal
itak vsak pametni na prstih seštetih, da
je vse, kar pripoveduje o soc. demo-
tih zlagano, ali pa vsaj zavito.

«Slov. L.» pravi, da so bili na tisti
shod povabljeni tudi socialni demokra-
ti. Na tem je toliko resnice, da so kle-
rikalci povabili nekatere na e pristase,
o katerih so mislili, da jih bodo lahko
pridobili zase. Mi pa smo se udeležili
shoda tako, kakor se navadno udele-
žujemo vsakega javnega shoda, kakor
bi se bili udeležili tudi volilnega shoda
liberalcev, če bi bili pripustili volilce
sploh na shod. — Kar naravnost je pa
«Slov. List» lagal, pripovedovaje, da je
Rinaldo hvalil dr. Sustersiča, češ
da je kot državni poslanec res z neu-
mornim delovanjem zaslužil tudi pri-
znanje nesomisljenikov. Pravimo, da je
«S. L.» s tem direktno lagal, kajti sochr.
Rinaldo je dejal glede Sustersiča sle-
deče: «Moji predgovorniki je omenili, da
bode kritikoval razne stranke, ali te-
kom govora ni razvil nobene kritike o
socialni demokraciji. Dejal je le, da se
katoliško-narodna stranka popolnoma
strinja s programom socialne demo-
kracije, izvzemši točko, da bodi vera
privatna stvar. S tem je dr. Sustersič
indirektno priznal, da je socialna de-
mokracija na pravi podlagi. Kar se tiče
vere, ne razumem, zakaj ne bi mogla
biti privatna stvar v Evropi, ako je
lahko v Ameriki. Ali se morda duhov-
nikom v Ameriki vsled tega slabše godi?
(Klic kurata Oswalda: Kakor je.) Ri-
naldo: Ali se morda v Avstriji vsem
duhovnikom dobro godi? (Klic med
duhovniki: Ne.) Ker imate vedno svo-
bodo na jezi-u, pustite torej tudi ose-
bam, ki so drugega prepričanja, prosto
mišljenje... Naša stranka je po svojih
nazelih prva, ki se je postavila na noge
za pravice ljudstva. Ker so pa druge
stranke videli, da propadajo, so se za-
čele posluževati našega programa, tako
katoliška, kakor napredna. Prepričan
sem, da tistih volilcev, ki pripadajo po
svojem mišljenju katoliški stranki, ne
bodem mogel hipoma pridobiti, da bi
glasovali za socialno demokratičnega
kandidata, pač pa sem prepričan, da
bodete tekom časa tudi vi izpoznali, da
je edina socialna demokracija odločna
zastopnica ljudstva.»

Kje je tu kaj hvala dr. Sustersiča
in klerikalne stranke?

Sodrug Zonta je res omenil, da zah-
tevajo socialni demokrate od vsakega
poslanca, da se potegne za splošno
eno-o, tajno in direktno volilno pravico
in sodrug Rinaldo je omenil, da bi bila
tudi Sustersičeva dolžnost, da bi to sta-
ril v državnem zboru. Na to je Suste-
rsič odgovoril, da njega ni treba opo-
minjati na to; poslanec Dąszynski je
že uložil tak predlog v zbornici in on
je obljubil, da ga bode podpiral. Potem
je polemiziral s sochr. Rinaldom, češ da
se tudi njegova stranka poteguje za
ljudske pravice, priznava pa socialnim
demokratom, da delujejo za delavstvo.
Končno je pač Sustersič priporočal,
da naj se v slučaju ozihih volitev nikar
ne voli liberalca, — in tu pravi «Sl.
L.», da je bilo «gromovito pritrdjeva-
nje». Ali to pritrdjevanje je bilo samo
med pristaši katoliške stranke, ne pa
med našimi sodrugi.

Iz tega je razvidno, da je bilo poro-
čilo «Slov. Lista» jezuitično, da pa je
«Slov. Narod» to poročilo ravno tako
jezuitično porabil. Bratca se lasata, la-
žeta pa oba enako. In mi poznamo oba
dobro.

SHODI.

Zagorje, 14. oktobra. Včeraj je bil
v prostorih gospoda Müller-ja javen
ljudski shod z ogromno udeležbo. Če-
ravno gre blizu tisoč oseb v prostore,
vendar je ogromna večina ostala izven
sob, ker ni bilo prostora. Na omenjeni
shod se je povabilo tudi dr. Sustersiča
in dr. Tavcar-ja. Sustersič se je po na-
vadi odrezal, da nima časa, čeravno
vemo, da bi bilo bolj resnično, če bi bil
pisal, da ima strah pred volilci v ku-
rije. Dr. Tavcar pa se je zborovanja
udeležil. Leono ob 2. uri je odločil
sklicatelj shod javni dnevni red: 1.
«Varstvo za starost invalide, udove in
sirote», omenil, da se je na shod povabi-
lo od obeh strank in sicer dr. Suste-
rsiča in dr. Tavcar-ja in da je slednji
navzoč. Omeni pomen shoda, glede pr-
ve točke opozori na važnost sedanjega
gibanja, ter drugo točko: Volitev v
deželni zbor v Idriji, glede katere se
nesramnim laznjivcem po časopisih ne
gre za drugo, kakor da bi sramoto, ki
jih je zadela, stresli na našo stranko.
Pri današnjem zborovanju bode treba
tudi opomniti na e domače liberalce,
da se ne bode blamirali zopet s kakš-
nimi brzojavom v «Slovenskem Naro-
du». Potem se je izvolilo predsedništvo
ter je podelil predsednik sodrugu Co-
balu besedo kot referentu. Govornik je
v svojem govoru razvil sedanjí zaostni
položaj delavskega, kakor črnčskega
ljudstva, ter dokazal, da ni mogoče
srbeti sinovom in hčeram za svoje
starše, invalide i. t. d., tako kakor bi
bilo potrebno, ker sami komaj prežive
svojo družino; omenil je nujno potrebo
varstva, ker le ako se v smislu znane
peticije uvede zavarovanje za starost,
je mogoče resiti starce, invalide, udo-
ve in sirote pred velikansko bedo, v
kateri žive. V dalje kakor eno uro dol-
gem govoru je govornik statistično
navedel sedanje krivice, ki se delajo
z odgonskim vozom, pomanjlivost bol-
nišnega zavarovanja, kakor tudi kako
bi bilo mogoče vpeljati varstvo za sta-
rost in zboljšati bolnišne blaginje in
zakon proti nezgodam. Potem se je
sprejela že objavljena rezolucija z ve-
likim odobravanjem.

Ker se k prvi točki ni nihče oglašil
k besedi, podelil je predsednik zopet
k drugi točki sodrugu Cobalu besedo.
Govornik omenja, da je takoj po izvr-
senih idrijskih volitvah zagrmelo po
vseh meščanskih časnikih, katerim sre-
dišče je bil «Slovenski Narod», glasilo
kranjskih naprednjakov. «Slovenski Na-
rod» je pisal o neki črni in rudeči žin-
dri, — oprostite če omenjam, da ako
bi naši slovenski liberalci svojo črno
in narodnjako žindro ob času prihoda
sedanjega škofa Jegliča poprej poravnali,
ne bi jim zameril, ako bi sedaj čerav-
no krivieno očitali idrijskim sociali-
stom. Govornik omenja spravo kleri-
kalcev in liberalcev, kakor tudi ne-
sramnost, katero so storili liberalci
leta 1894, proti delavskemu ljudstvu,
ko so vrgli na cesto «Delavca» na
ljubo njihovih klerikalnih zavéznikov.
Potem omenja govornik sedanjí bo li-
beralcev proti konzumnim društvom,
ki ni drugega, kakor poskus, da obdrže
nekaj malih trgovcev, da ta boji tudi
ni resen, kaže njihovo naporno postro-
panje, ki ima samo ta uspeh, da nekaj
zaslepljenih trgovcev leže za njimi. Ko
je govornik splošno liberalni stranki
opisal grehe, bilo je burno pritrdjeva-
nje, liberalcem pa so visele glave, ka-
kor bi bili vsi zmešani. Potem se je
obrnil na idrijsko volitev, omenil pr-
vič, če bi imeli naši zagorski Sokoli
kaj hvalečnosti, morali bi se sodrugu
Rinaldotu zahvaliti, ker jim je ustano-
vil s pomočjo nekaj družih Zagorski
Sokol; seveda da jih je potem zapu-
stil, ker so ga pri prvem nastopu za
delavske interese proglasili za anar-
hista, sedaj pa ga, ne da bi se bili
prepričali s svojo nesramno brzojavko
v «Slovenskem Narodu» psovali. Po-
tem je posvetil sodrug Cobal idrijskim
liberalcem glede njihovega nesramne-
ga delovanja tekom celih dveh let ob
času delavskega gibanja za zboljšanje
pláce, kakor tudi ob sedanjem volilnem
gibanju. Govornik omenja, da je vse
očitanje social-demokratični stranki v
Idriji popolnoma zlagano, da se je sam
osebno prepričal s sodrugom Repov-

sem v Idriji, da ni bilo nikakršnega kompromisa, ker so na vsakem zborovanju in posebno z vsako stranko odklanjali vsak kompromis. Potem pa se oglasi k besedi gospod dr. Tavčar omenil je prvi, da je prišel na shod kot prijatelj, ne pa kot sovražnik, da obzaruje, da se je res zgodilo to pri liberalcih, kar jim je sodrug Cobal obzaruje, da se ne da utajiti, da ima liberalna stranka dosti grehov na sebi, ali on ni tega kriv, temveč pristasi narodne stranke, ker je ogromno število polovitarjev med njimi. Odobral je deloma vse, kar je govoril sodrug Cobal, priznal da so idrijski liberalci tudi sami zakrivali svoj propad, ker so napadali delavce v »Jednakopravnosti«. Želi pa, da naj se vse to pozabi, kar se je zgodilo, bodisi v Idriji in druge stvari pri liberalcih, želi bi, da bi prišel v dotiko s socialdemokratsko stranko, da bi skupaj delovali proti klerikalizmu, ter končno izjavi, da bode glasoval s socialdemokrati, ako pride na dnevni red predlog za varstvo delavstva. Potem pa je pohvalil zagorske delavce, da njihovo obnašanje njemu jako ugaša in da se pri njih res lahko slobodno govori. Potem je odgovoril sodrug Cobal dr. Tavčarju, ter omenil, da o zvezi z liberalci ni misliti, ker si liberalci mislijo, da bodo imeli socialne demokrate za svojo štafazo in v tem se jako motijo. Socialni demokrate bodo znali pokopati liberalizem kakor klerikalizem, to je jasno, če se ozremo sedaj na češke občine pri volitvah v deželni zbor, na ogromno število socialdemokratskih glasov. Kar je mogoče na Češkem, bode mogoče tudi na Kranjskem. Potem je se zavrnil par drugih trditev. Ko je se končno sodrug Repovš opral zagorske liberalce, zaključil se je tri ure trajajoči shod z živio - klici na socialdemokracijo ob velikem navdušenju.

Vrhnik, 13. t. m. 1901. Včeraj zvečer smo imeli na Vrhniku zopet shod in sicer po § 2 zbor. zak. Shod je bil jako dobro obiskán od delavcev in ga je sklicatelj otvoril ob 8. uri zvečer. Predsedoval je shodu sod. Stulter in je podelil besedo sod. Linhartu iz Ljubljane. Le-ta je govoril o splošnem položaju delavstva, o čem največ je sovravnike, kapitalizem in njega, zascitnik in se potem oziral na sredstva za poboljšanje teh razmer. Naglašal je pomen in namen organizacije in opozarjal vrhniško delavstvo, naj se tudi ono združi v moderni soc. demokratični organizaciji. Odobravanje govornikovih besed je bilo dokaz, da so navzoči delavci sprevideli, da je treba društva in sicer v našem smislu. Sod. Stulter je predlagal ustanovitev takega društva in se je na istem mestu vpisalo 30 sodrugov v »Napredno izobraževalno, pravovarstveno in podporno društvo za Kranjsko«. Vložila so se podružnična pravila in bode torej v postavnem času lahko podružnica konstituirana.

Tako se je torej delo pričelo — kaj pravite, modri g. kapelan Bernik? Da tudi za Vrhniko so minuli časi srednjeveške teme, tudi tukaj so pričeli delavci misliti, in kadar pričnejo misliti, obračajo se tudi od vas nazadnjakov in stopijo skupaj vkljub vsem vašim grožnjam. Iskra se je vnela — morda bode Vrhnik mogel med divjake rogoviliti hoditi, kajti delavci nekdanje črne Vrhnike postajajo — rudeci!

UMETNOST IN KNJIZEVNOST

Slovenski delavski koledar je v delu in izide prihodnji mesec. Ker ga je lani zmanjkalo, se ga bode letos nekaj več tiskalo, vendar pa opozarjamo vse sodruge, da bode nastala omejena, ker ima lokalna organizacija v Idriji, ki ga izda, velike stroške z zalogo. Kdor torej želi koledar, naj se kmalu naroči, ker kdor pride prepozno, ostane brez njega. Vsa naročila naj se pošilja sodrugu Fran Rinaldu, vodji konsumnega društva v Idriji. Cena vezanega koledarja je 80 vinarjev.

Češki železniški koledar za leto 1902. je izšel v žiljski lista »Železniški žrincec« v Pragu. Vsebinsko koledarja je jako raznovrstna in vsebinska za železničarje. Naroči se ga pri omenje-

nem listu. Prag. Žizkov. Havlíčkova ulica 936.

Nemški železniški koledar je izdalo kakor vsako leto uredništvo »Eisenbahner« ja. Vsebinsko je izbrana in jako bogata, primerna za potrebe železničarjev. Tudi oprava je jako lepa. Cena je 1 krono. Kdor naroči 20 izstisov in 10 naprej plača, ima 20 odstotkov popusta, drugače 10 odstotkov. Naroči se pri uredništvu »Eisenbahnerja«, Dunaj V. Schlossgasse 22.

Socijalni pregled.

Članom bolniške blaginje, državnih železnic.

V kratkem se bodo vršile volitve za odbor bolniške blaginje ces. kr. drž. železnic. Dasi ravno famozni statut ne pripušča izvoljenim odbornikom prevelikega upliva na upravo blaginje i. t. d. je vendar važno, da se voli v odbor take osebe, ki bodo vse storili, da bodo pravice udov varovane in da se izvede reforme na njih korist.

Na raznih shodih zaupnih mož so bili sledeči kandidati predlagani, ter priporočamo vsem udom, naj jih volijo:

Promet in komercialna služba:
Odbornika: Robert Novotni, sklad. delavec, Dunaj I., Josip Grünbeck, sprevodnik, Dunaj II. Namestnika: Leopold Smolik, sklad. del., Dunaj I., Andrej Kern, čuvaj, Dunaj III.

Delavnica in vlakodstvo:
Odbornika: Ivan Hartmann, mizar, Dunaj I., Josip Lohner, vlakovodja, Hütteldorf.

Namestnika: Max Grünhut, ključar, Dunaj I., Josip Keppnik, vlakovodja, Hütteldorf.

Vzdržanje proge:
Odbornika: Josip Peschek, ključar, Dunaj I., Josip Schubert, presojevalec proge, Dunaj III.

Namestnika: Fran Srovnal, pr. delavec, Dunaj II., Engelbert Schön, čuvaj zapor., Dunaj II.

Vsaki ud bolniške blaginje mora dobiti prazno glasovnico od c. kr. drž. železnice in naj zapiše vse navedene kandidate na njo. Ne zadostuje torej, da bi delavci volili samo kandidate od prometa, čuvaji samo od vzdržavanja proge, temveč vsaki ud mora voliti vse železničarje! Volite samo te kandidate, da se glasovi ne raztresajo. Navedeni kandidati so možje, ki bodo, kolikor dosega njih moč, energično zastopali pravice udov.

Na agitačnih listih sta bila tiskana sodruga Ivan Wögebauer in Ivan Witte, ker pa je prvi prestavljen z Dunaja, a odborniki morajo imeti svoj sedež na Dunaju, drugi pa je izstopil iz železniške službe, preporočamo mesto njih sodruga Josipa Grünbecka, odnosno Leopolda Smolika. Vse zaupne moze prosimo, naj to na agitačnih listih popravijo, ter naj ude na to tudi ustmeno opozorijo.

Za eksekutivno organiziranih železničarjev:
Josip Tomschik

Napredki naših državnih železnic.

Državni zbor je sklican. Po vseh kotih žalostno znane Avstrije se giblje in vse obrača oči na dunajski Francov-ring, kakor bi se od tam bilo pričakati zboljšanja žalostnih razmer velike mase nižjih slojev. Naravno je torej, da tudi mi železniški služji želimo pričakujemo bodočih dnij, kateri naj bi nam prinesli veselo vest, da so se gospodje državni poslanci vendar spomnili tudi na nas in na nas žalostni položaj. Prepričani smo sicer, ako se res kaj ukrene, da bode gotovo soc. dem. frakcija državnega zbora prva, ki se bode na nas spomnila, a da tudi meščanski poslanci ne bodo imeli izgovora, da so o našem položaju premalo informirani zdi se mi potrebno, da jim se enkrat javno potožimo, in jim stem omogočimo daljše postopanje v tem važnem vprašanju, ki se tide tisoč in tisoč avstrijskih državljanov.

Vedkrat, in ob različnih prilikah, se je opravilo kritikovalno sistem naših državnih železnic, a morda se nikoli ni bila kritika tako opravljena, kakor ravno sedaj, ko se namerava z višjega mesta, vse prilobitve do gotrajnjega, težkega boja,

kateri je veljal nešteto žrtev, kar v par tednih odvzeti. Komu niso znane velike obljube nekdanjega sekojskega sefa, našnjega železniškega ministra gosp. Witteka, s katerimi je za časa, kar drgne toliko teh obljub je za časa, kar drgne toliko železniškega ministra, že uresoteni?

Z žalostnim srcem mora se priznati, da je njegovo striletno delovanje spravilo ne le železničarje, temveč tudi železnice v stanje, katero mora vsak državljan z opravičenim strahom opazovati. Železniški spet se bliža bolj in bolj bankrotu. Spet celstvo napreduje od dne do dne, preganjanje zvestih služabnikov radi političnega mišljenja se razvija kakor v letih 1893 in 94. Službeni red, kateri naj bi imel vzdržavati red med uslužbenci in podjetjem, spremenil se je v instrukcijo, kateri le zapoveduje, a ne dovoljuje nobenih pravic.

V dokaz teh trditev zdi se mi potrebno, navesti fakta, ki so vsakemu slovenskemu sužnju avstrijskih državnih železnic do čela znana in katera na eventualno željo vsakemu, ki bi se za stvar zanimal, dokazemo.

Prva trditev, da je gospodarstvo naših državnih železnic povsem piskavo, potrjuje z jasnimi številkami stenografični protokol zadnjega zasedanja avstrijskega državnega zbora. Kdor se le količkaj zanima za naše javno življenje, je gotovo bral govor umrlega državnega poslanca, nekdanjega finančnega ministra dr. Kaizla in grehi katere je isti našim železničnim kapacitetam takrat očital, niso majhni. Seveda se je oficijelno, po pravi avstrijski navadi, vse odtajilo, ali kdor se hoče prepričati, kako prav je imel mož, ogleda naj si posledice istega govora v delovanju pozameznih direktij. Vse »špara«. S pravo grozo opazujemo to gospodarstvo in vprašanje, kako dolgo bode še to napredovalo, je občno. Odpuscanja najpotrebnejših delavcev so na dnevnem redu in ostalim se naklada vedno težja bremen. Vsak vlak pripelje enega ali več prepotrebni organov direktije, katerih naloga je »studirati«, kje bi se dalo se kakoga čuvaja ali magazinskega delavca odpustiti. Služba na vlakih se je podaljšala tako, da uslužbenci ne dobe niti najpotrebnejšega počitka in so že tako izmučeni, da le še mehanično opravljajo svoj posel. Vse prošnje so zastoj in stokrat se lahko bere vsaki mesec:

«Der Credit für das abgelaufene halbe Jahr ist bedeutend überschritten und muss unbedingt in laufendem Halbjahre hereingebracht werden» mi. To se pravi z drugimi besedami: dokler se ni gospodi na prste pogledalo, so gospodarili po svoje in sedaj, ko se je začela tudi javnost z njimi baviti, treba je, da se pokažejo dobre gospodarje. Tudi mi smo za to, da se gospodari tako, da je mogoče kaj prihraniti ali da se tisočake, katere spravljajo nepotrebneži po višjih mestih in da se velike svote, katere naravnost skozi okna mečejo, izpreša iz mozga največjih trpinov, tega nase neumne buče nočejo razumeti. Ni je skoro postaje, kjer se ne bi bilo število uslužbencov v teku zadnjih mesecev znižalo. (Koniec prih.)

Listnica uredništva.

J-č: Do konca oktobra. V koledarju 19. oktobra. Pozdrav.

Listnica upravnistva.

Vse tiste, ki imajo se obračunati brošuro »Kapitalizem in proletarijat« prosimo, naj to storijo, da moremo izdati drugo knjižico, katera čaka na ta obračun.

Lastnik lista: Panek Alojz.
Izdavatelj in odgovorni urednik: Kopač Josip.
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Triest.

Zaloga in tovarna

pohišstva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu
Piazza Rosario 2.

(Solsko postopje).

Bogat izbor v tapetirajah, zrcalih in slikah.
Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

DELAVEC RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti
ne more ne boriti za svobodo.

Naročnina iznosa: Za Av-
stro ogrske kraje: za
celo leto 5.44 K.; za
pol leta 2.72 K.; za četrt
leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto
5.48 K.; za pol leta 2.74
K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto
7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici
Boschetto 3 I.

Ven z zavarovanjem za starost in onemoglost ter s preskrbo udov in sirot!

Sodrug!

Podpisujte peticije za zavarovanje za starost in onemoglost, ter agitirajte, da jih tudi drugi podpišejo. Dosedaj zbrane peticije, in sicer 1397 s 575.995 podpisov, so bile danes, 22. oktobra predložene v parlamentu; jutri bodo predložene peticije občin in korporacij. Peticije slovenskih sodrugov tu še niso vštete; prosimo, naj se nabiranje podpisov in podpisovanje kolikor mogoče pospeši. Kdor potrebuje še peticij, naj se takoj obrne na izvrševalni odbor jugoslovanske socijalno demokratične stranke, Trst, ulica Boschotto 3. Tja se pošlje tudi vse že podpisane peticije.

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 24. oktobra.

Državni zbor se je sešel in gospod Koerber je mojster za avstrijsko politiko. Gospod Koerber bi igral kje drugod kako popolnoma neznačno ulogo, ali pri nas ga obseva luč političnega umetnika. To ni ravno velik kompliment za njega, pač pa je nekaj drugega za gospoda v državnem zboru, ki jo ima gospod Koerber tako rekoč na vrvi, ter jo zna omotati okrog mezinca. Ko je prišel sedanji državni zbor po zimi prvokrat skupaj, mu ni mogel nihče prisoditi enega meseca življenja. Saj so prišli ravno najradikalnejši, najbolj za razgrajanje pripravljeni elementi v tem parlamentu skupaj in po zraku je letalo toliko isker, da bi se bilo kar čuditi, če nobena ne bi zletela v smodnišnico. Ali dr. Koerber je vendar našel sredstvo, da je preprečil obstrukcijo in ohranil življenje parlamentu, ki sam ni imel mnogo volje za to. Seveda je to veljalo mnogo milijonov, ali že to, da se imajo milijoni enkrat porabiti v druge, kakor v vojaške svrhe, je v Avstriji nekaj naravnost čudovičnega in Koerber, ki je znal storiti ta

čudež, zasluži hvalo in priznanje vse tiste privilegirane gospode. Delavci imajo pač veliko manj uzroka, da bi ploskali, kajti na nje sta se vlada in parlament pri onih velikih delih prav malo spominjala in ničesar se ni določilo, da bi jim bilo pri zidanju železnic in kanalov količjak zagotovljeno človeka dostojno življenje. Ravno tako nima delavstvo sedaj nobenega razloga, peti slavo Koerberju, ko je drugičkrat spravljal meščanski parlament v svoj žep. Ne vemo sicer niti, zakaj naj bi se meščanstvo nenavadno veselilo; ali tega buržoazija menda sama ne vé, ki je bila na dan otvoritve parlamenta vesela pijana. Gospod Koerber je namreč nekaj storil, kar doslej ni bila navada v avstrijski zbornici; stopil je namreč pred poslance, ter jim je povedal nekaj o namelih vlade. In pri tem je našel besede in glasove, ki so v ustih avstrijskega državnika res nenavadne. Če pogledamo k našim sosedom na Ogrsko ali v Nemčijo; tedaj opazimo, da imajo tam ministri in podobni gospodje navado, interese svoje države zastopati z vso energijo, in da se prav malo pomišljujejo, če hočejo dati svojemu zavezniku človekoljubno brco. Pri nas je bilo vedno drugače. Vsi naši zavezniki, pred vsem oni na Ogrskem, so z nami delali, kar so hoteli in naši državniki so vedno le popuščali, kakor da bi bila to njih glavna naloga. Naenkrat pa vstane sedaj gospod Koerber in proglašja, da ima ugovor samo takrat pravo vrednost, če je ne le lojalno sklenjen, ampak če se tudi vsaka stranka neprenehoma na drugo ozira. Z ministrskega mesta zakliče v zbornico, da je v preteklem času vodila tema v razmerah z Ogrskim in da mora to postati jasno. In tudi glede trgovinskih razmer z Nemčijo je dejal, da Avstrijanci ne bodo več pohlevne ovce. To so vsekakor glasovi, katerih

avstrijski parlament doslej ni bil vajen, vsaj ne z vladne strani. In ta nova energija nam pojasni, kako se je zgodilo, da je Koerber koj na prvi seji zmagal in da zbornica kar ni mogla nehati odobravati.

Delavci so tudi tu bolj hladnokrvni in ne vedo, čemu naj bi se navduševali. Vse te besede so prav lepo donele, ali preden delavsko ljudstvo aplaudira, hoče videti dejanja. In tega doslej ni bilo. In malo je upanja, da ga bode, dokler bodo delavce drugi zastopali.

Glede zavarovanja za starost je dejal g. Koerber, da so temeljni načrti za tak zakon gotovi. To je seveda še jako malo, tem manj, ker ni prav nič povedal, kakšni so ti načrti. Ali indirektno je s tem priznal, da ima respekt pred socijalno demokracijo. Nihče ne more dvomiti, da bi bila naša vlada še cel kup »bolj važnega« dela, kakor je delavsko zavarovanje, ako ne bi bila socijalna demokracija zabelala svoje velikanske, po vsej državi razširjene agitacije, ki je pokazala, da tudi delavci ne marajo več biti »pohlevne ovce«. Vlada je torej izpoznala, da so socijalno demokratični delavci vendar moč, katere se ne sme in ne more več prezirati in s tem uspehom je stranka vsekakor lahko zadovoljna. To je seveda bolj teoretično. Praktično nastane sedaj vprašanje, kako bode zavarovanje izvedeno. Ne sme se pozabiti, da je tudi Avstrija kapitalistična država, da ima tudi naš parlament kapitalistično podlago in da se mu mora vse, kar je v korist delavcev, tako rekoč izprešati. Zato morajo delavci pazno stati na straži, kajti zakon, ki bi jim zavaroval starost samo z besedami, jim nikakor ne more zadostovati. Pripravljeni morajo biti torej vsak čas, da se potegnejo za svoje pravice. Kajti tega bo še čisto treba.

V RUDNIKIH.

Spisal Abditus.

Kaj naj povem? Vsak otročaj na Posavju vé o njej mnogo pripovedovati. Slepci pojó za groš pesmi o njej. — Oj, kolika spremena v tem kratkem času. Zblaznela je revica! Zblaznela.... Tona je napravila žalosten izraz in ga skrila v dlani svojih rok.

— Za Boga, kaj pravite? Zblaznela je? vprašal je presenečen Koščakov.

— Da! Odpeljali so jo v mesto, siroto! Saj veste.... tisti strašni dan mojega bratranca so tudi ubili! Saj ste poznali Nikolo? In Anica je zblaznela od tuge. Zelo je bila bolna. Ko je ozdravela, pa se ji je začelo mečati. Ponoči je hodila v tuje hiše in klicala Marijana. Po dnevu pa je belkala po poljih in gozdu, ali pa je presegala po cele ure, dneve na njegovi gomili. Njeno stanje se je slabšalo in mnogokrat cel dan ni hotela ničesar zavzeti. Potem so jo odvedli v mesto in videl je ni nihče več.

Koščakova je ta vest pretresla. Molče in nepremično je zrl v slabo luč. Njegove oči so bile mokre. V izbi je postalo tiho; slišalo se je le jednako merno tiktakanje zaprašene stenske ure.

Grilc pa se je zagledal v brošuro na mizi. — Očez dolgo časa pričela je zopet Tona:

— Čuden, da je bila tako zaljubljena v njega, tega Marijana. Čuden človek je bil, nihče ni znal, kje je pravzaprav doma....

— Meni je le toliko znano, da je bil Poljak — vmešal se je Grilc. — Bil je revež a imel je dobro, predobro srce — to je bil vzrok njegove zgodnje smrti.

— Ljudje pa so pravili, da je bil Nemec a ga je nemška vlada iztirala, ker ji je bil bajc neljub. Še mnogo drugega so ljudje govorili, pa jaz ne verjamem vsega. Tona je zaspano zavehala.

Ura je šla že na polnoč. Dete v zibelci je že davno zaspalo. Ogenj v peči je ugasnil in pod stropom se je plazil mráz.

— Čuješ, bratec! začel je Koščakov tiho. — kaj pa je kaj novega v rudnikih? Je kaj bolje sedaj? — a?

— Ah! — kaj bi ti razkladal! Nič ni bolje. Res, v začetku so pač nekaj zboljšali, toda s časom so zopet zavili na staro pot. Komaj živimo....

— In ljudje so nezadovoljni? — In Kolnejo, jeze se — pa to nič ne pomaga. — Grilc se je začel in z rokami si je podprl glavo.

— Kaj pa nameravaš ti sedaj? Ta zima — vmešala se je Tona.

— Grem na Prusko. Jutri uredim še neke moje stvari, ki jih takrat nisem utegnil!

— Znam, znam!

Drugo jutro je Koščakov vstal rano in se poslovil od Grilca prijateljsko. Bog zna, če se še kdaj snideta!

Tisti dan je padlo mnogo snega in mraz je pritiskal. Zvečer so ljudje sedeli v kočah pri slabo zakurjenih pečeh in ptici so zmrzovali v gozdu.

Prihodnjo spomlad je bilo na železničnih progah na Posavju zelo živahno. Rudarji so v velikem številu zapuščali svojo domovino. Njih misli so hitele tja gori na daljni sever, v Nemčijo, Westfalen.

Pod pritiskom prvih žarkov pomladnega solca se je tajal zadnji, umazan-rujav sneg in izginjal s Pogorja. Tla so bila močvirnata in ceste polne blata. V deželo je prihajala sveža, krasna pomlad z veselimi licem in z njo so se vračale lastovke in si iskale norvih bivališč.

Oni pa so odhajali — za vedno, vedno. — Proletarjat....

Državni proračun za leto 1902

Potrebnosti	Pokritje:
Dvor	9.300.000
Kabinetna pisarna	179.338
Državni zbor	2.688.569
Državno sodišče	49.724
Ministrski svet in upravno sodišče	3.059.629
Skupne zadeve	263.479.377
Ministrstvo za notranje zadeve	68.033.678
Min. za dežel. obrambo	60.823.851
Min. za uk. in bogočastje	79.008.269
Min. financ	275.499.513
Trgovinsko ministrstvo	130.413.080
Železniško ministrstvo	242.592.720
Poljedeljsko ministrstvo	46.050.002
Justično min.	71.337.631
Najvišje sodišče	460.800
Penzijske	60.276.080
Subvencije	16.618.110
Državni dolg	353.913.528
Uprava drž. dolga	1.304.045
Dohodki iz prodaje drž. nepremičnin	1.078.352
Skupaj	1.685.117.944 K.
Prebitok	848.413 K.

Socijalno demokratični poslanci Eidersch je v imenu svojih sodrugov na prvi seji podal nujni predlog glede zavarovanja za starost in onemoglost ter za preskrbo udov. Predlog obsega vse te zahteve, ki so obsežne v znani socijalno demokratični peticiji. Poslanec Seitz (soc. dem.) je podal nujni predlog glede olajšanja velike bede, ki se razširja vsled brezposelnosti. Predlog pravi:

Po dolgih letih skoraj popolnega zastajanja je stopila avstrijska industrija sedaj v znamenje *hude gospodarske krize*, ki sicer še ni dospela do vihunca, ali vsled katere je že mnogo podjetij omejilo delo in odpustilo mnogo delavcev. Državni zbor naj torej zahteva od vlade:

1. Naj predloži načrt zakona, ki daje vladi pravico, da porabi kredit, ki ji je dovoljen z investicijskim zakonom do leta 1905, že do konca leta 1903.
2. Naj vse pripravi, da se začne s stavbo železnice in z izvrševanjem investicij takoj, ko bo zakon dovoljen.
3. Naj si pribavi kredita, ki je potreben, da dobi delavsko ljudstvo tudi v tistih mestih in krajih dela, kjer ni vsled investicijskega programa delavne prilagoditve.
4. Naj se pri oddajanju državnega dela stavi take pogoje, ki omogočijo, porabiti domače delavce in jim dati boljše življenske pogoje.
5. Naj se takoj predloži načrt za državno posredovanje dela.
6. Na državnih železnicah naj se upelje za delavce, ki iščejo izven svojega prebivališča dela, posebno znižane cene.
7. Obrtnim oblastim naj se naloži, da dovolijo delo čez uro le če je brezposojno potrebno.
8. Privatne železnice naj se pripravi do tega, da znižajo tarife za prevažanje oglja.

Boj proti kršcanstvu.

Ljubljana, 17. 10. 901.

Gospod Dr. Janez Ev. Krek je torej vse jedno upognil ponosno svojo glavo pod klerikalni jarem. On ni več tisti ki smo ga prej poznali in spoštovali. Može bil prej krepak, samostojen, in neodvisna njegova individualiteta se je svetila v taboru krščanstva. Daleč za njim so stali vsi drugi katoličani, niso ga mogli doseči, niso se mogli dvigniti do njegove višave. In ker je klerikalna slovenska inkvizicija čutila, da se on vedno od nje oddaljuje, da pričinja hoditi nova, dostajajoč prepovedana pota, da ga ne more nikoli doseči, zato ga je potegnila nazaj, iz svoje višave v blato klerikalstva. Tako je prišel

ta edini resni dah med slovenskimi katoličani v tisto sfero, v kateri se nahajajo ljudje a la Susteršič, Evgen Lampe ali pa vrhniški kapelan. In to je žalostno.

Dokaz, da je Krek odnehal z bojem v lastnem taboru, je zadnje njegovo predavanje, katero se je vršilo na 16. t. m. v Katoliškem domu v Ljubljani in katerega dnevni red je bil: Boj proti krščanstvu. Shod je bil dobro obiskan in tudi precej naših sodrugov se je našlo tam. In sedaj k predavanju samemu!

Kot najpreve sovražnike krščanstva imenoval je predavatelj žide in pagane. Narisal je staro rimsko državo in se posebno oziral na aristokratsko njevo tendenco. Socijalna stran krščanstva pa je bila demokratična in že s tega stališča se je pričel boj starih paganov proti krščanstvu. To podpišemo tudi mi. Prvi kristjani so bili demokratje, kakor se je krščanstvo sploh rodilo v ljudstvu in je bil Jezus sam proletarec. Mohameda je Krek samo imenoval in govoril je precej o panteističnem gibanju onega časa. Tukaj imam konstatirati neko faktično, oz. govorniško podoto. Ironija namreč ni protidokaz, ga doktor! Osmesi se lahko tudi najresnejšo stvar in v Kat. domu samemu se je zgodilo lanijsko leto, da te nekis ignorantni predavatelj osmesil eno najkrasnejših pesmi Zupančiča. No, terci-jalke so se mu rogale, ko je tam z komičnim patosom deklamiral njemu in občinstvu nerazumljive verze. Ravno tako je postopal Krek s panteizmom. Taka teorija, kakor je panteizem, se pač ne da s par smešnicami odstraniti. Treba bi bilo prej stvar malo označiti, predno se proti njej nastopa. Temeljna ideja panteizma, ki vidi povsod v vsej naravi boga, ki taji torej samo nedotakano osebnost božjo, — ideja, katere imajo veliki paganski sistemi kot princip, — to idejo poprej razjasniti bi bilo naloga predavatelja. In dovolj časa bi bil imel, saj bi bil lahko izpustil različne psovke na sedanjo pol. stranke, katere se lahko rabi na pol shodih, ne pa na znanstvenih predavanjih.

Tukaj moram tudi že omeniti, da je Krek nalogo, katero si je stavil s svojim dnevnim redom, samo na polovico izvršil. Orisal je nasprotnike krščanstva, a povedal ni, zakaj so se, ti nasprotniki pojavili; narisal ni dolge metamorfoze krščanstva samega. Radi tega je bil govor popolnoma jednostranski in — zelo tendenčen. Tendenčen v slabem zmislu besede, kajti če se v celoti nevedni publiki zamolči eno stran in se govori le o drugi, govorniku ravno ugodni strani, potem je to grda tendenčnost.

A dalje! Prišel je govornik, govoriti o onem stremljenju, katero je hotelo zopet popolno zmago t. zv. »rimskega prava«. Cilj tega rimskega prava je bil, napraviti zasebno lastnino popolnoma neomejeno in uresničiti oz. vzdržati absolutnost v družini, v gospodarstvu i. t. d. To je protikršćansko, kajti »pred bogom je lastnik kake stvari samo njen »oskrbnik« in na drugi strani je cerkev vrhovna načelnica, oz. bog (in njega namestnik?) vrhovni poveljnik vsega, torej tudi cesarjev. Radi tega — pravi dr. Krek — se je rodil boj med cesarjem in papežem, katerega se je tudi drugače tako krščanski cesar Friderik Barbarossa udeležil. Tukaj je zapustil Krek dokazana zgodovinska dejstva in pričel je slikati — jezuitsko. Boj med cesarjem in papežem je imel namreč popolnoma druge vire. Takrat se je namreč že izvršila velika katastrofa v katoliški cerkvi, velika reorganizacija, katere je nekdanj samo kot svetovno naziranje, torej kot duševni moment obstoječe krščanstvo spreminila v — posvetno silo, v državo v državi. Ta boj je bil boj med posvećenimi vladarji za posvetne stvari. Cesarji so čutili, da se njihova moč omejuje z vsakim korakom, s katerim narasla papežev upliv. In radi tega je Barbarossa pretoril alpe, radi tega so njegovi nasledniki vodili ostri boj proti papežu, boj, kateri je končal s popolno zmago zadnjega. S tem, da je poljubil nemški cesar papežovo nogo v Kanosi, je bila vesoljna moč krščanske crkve dokumentirana. Da, rimski absolutizem je provzročil ta boj,

a ravno cerkev se je poprijela tega absolutizma, ravno ona je hotela vladati neomejeno! To vse je g. doktor zamolčal.

Nadalje pravi dr. Krek o srednjeveški sužnosti, da so jo le vladajoči zakrivali, vladajoči od rimskega prava nadahnjeni mogočezni. Istina — a kdo pa je bil vladajoči v srednjem veku? Ali ni bila ravno cerkev najmočnejša institucija v onih nesrečnih časih, katere si dobri kristjani še danes nazaj želijo? Ali ni bilo vse javno življenje inficirano od te cerkvene sile? In tukaj je konstatirati dejstvo, da je začeloma demokratično, krščansko načelo izginilo v srednjem veku in da je bilo nadomeščeno od aristokratskega duha. Komunistem ljubezni spreminil se je v svoje nasprotstvo, v »individualizem moči«.

Domače stvari.

Na Goriškem so razpisane deželnozborske volitve, ki se bodo vršile dne 5. decembra v kmetskih občinah, 7. decembra v mestih in trgovski zbornici, dne 9. in 11. decembra pa v veleposestvu. Čemu potrebuje tista pesčica veleposestnikov dva dni za volitve, je nam plebejcem neznano in nerazumljivo.

V Isti bodo deželnozborske volitve dne 5. decembra v kmetskih občinah, 7. decembra v mestih, in 9. decembra v veleposestvu.

Odhajanje redovnikov iz Francije daje klerikalcem povsod priljubljenost, da tarnajo nad nekrščanstvom tega sveta in slikajo položaj ubogih klerikalcev v najbolj krvavih barvah. Izjemo v tem delajo »Kat. Listy« v Pragu, ki pravijo: »Izganjanje redovnikov iz Francije bode imelo isti uspeh, kakor pred 1500 leti izganjanje kristjanov iz rimskega cesarstva. Razšli se bodo na vse štiri kraje sveta in tam bodo med pagani zakladali postaje krščanske omike in izobrazbe. Kakor so takrat rimski izgnanci postali apostoli narodov, tako bodo tudi sedanji izgnanci iz Francije korakali po vsem svetu po sledovih apostolstva in bodo izvrševali apostolska dela, sedanji vladarji Francije pa bodo v zgodovini zavzemali isto mesto, katero zavzemajo Neroni in Dioklecijani«. — V interesu krščanstva bi morali biti torej klerikalci prav veseli, če bi se njih bratce res izganjalo iz Francije. Toda to sploh ni resnica, temveč črna gospoda odhaja iz dežele, ker noče slušati zakonov svoje domovine in kakor ostali državljani, plačati davek od svojih velikanskih dohodkov. Kar pa se tiče »apostelskega« delovanja teh klosterskih bratcev, je obstajalo to iz izdelovanja žganja in iz poneumnjevanja ljudstva. Če mislijo francozki menihi tudi med nami rimsko vero utrjevati z žganjem, tedaj jih pač ne potrebujemo. Takih razširjalcev kulture imamo že sami preveč.

O hijenah. Da spi v truplih ljubljanskih trebihastih liberalcev in mastnih dekanov in fajmostrov, ki znajo vsi tako mlo besedariti o pieteti, pravi hijenski duh, — tega menda še ne ve vsakdo. In vendar, duh tistih strupenih orientaličnih hijen živi v njih, tistih hijen, ki se plazijo po noči po pokopališčih, odkrivajo grobove in trgajo mrlice.

Neki razcapani, umazani vagabund je umrl v Ljubljani. Se enkrat je naredil, da je čela bela. Ljubljana o njem blebetala, s svojo smrtjo je se enkrat privzdignil plaše ignorance, katerega je slovenski literarni svet črez njega vrigel. Seve, prej enkrat ni bil razcapan vagabund, prej je bil imenitni žurnalista Alesovec, urednik »Brenčelina«, prej, ko je živel, so se vse te hijene klanjale pred njim! Zdaj pa se ne boje več, zdaj vlečejo njegovo ime po umazanih rubrikah svojih listov, zdaj trobijo njegovo strašno osodo po vsem svetu. Iz groba ga vlečejo in secirajo mrlica, vsak ve še kaj povedati, da bi osramotil ime pokojnega.

Dolgo je že, kar je stari Alesovec privikrat umrl, sedaj je že drugikrat in za vedno izdahnul svojo dušo. Privikrat se je pokopal v umazane krme, v zganjarije in v hiralnico; zdaj so ga nesli k sv. Krištofu. A ne v literarno grobovino.

nje duha, na razvoj lastne individualitete. Potem *avtoriteta pesti* ali *«Pri- gelpädagogik»*. Otroci se ne smejo radi tega učiti, ker se boje učiteljevih klofut, temveč ker imajo ljubezen do pouka, do šole in do učitelja. Učitelj jim ne sme biti tiran, temveč očetovski prijatelj. Šola ne sme biti temni, zaduhli kontrast napram svetli mladosti; nasprotno, tudi ona naj bude kolikor mogoče krasno, svetlo, s petjem in veseljem napolnjeno zbirališče vseh teh mladih, srečnih src, vseh teh nepokvarjenih, nedolžnih, lepih duš, z veseljem in z zabavo naj se razvijajo duševne lastnosti. Ven torej iz šole s temno bojazljivostjo: ljubezen, vsega mogoča, vseolepšujoča, vsevzdržujoča ljubezen naj bude edina avtoriteta. In še nekaj!

«Živeti ne znamo»... Današnja šola vzgaja k večjemu za karkoli posamezno službo. In vendar, kaj je bolj važno v človeškem življenju, kakor to življenje samo? Živeti hočemo! Stari nazor, ki abstrahira od tega življenja z ozirom na neki drugi, boljši, bodoči svet, je premagan. Živeti je cilj življenja! A mi ne znamo živeti, k večjemu vegetiramo znano pedantovsko, kajti v onih mladostnih časih, v katerih so bila naša srca pripravljena in zmognjena, sprejeti veliki nauk iz knjige življenja, — v onih časih so nas zastrupili z dogmami, formulami in številkami. Številke smo postali sami. «Strašno!» pravi Heine, «v tem trenutku prišla mi je strašna opazka, da leži na vseh teh obrazih globoka blehost, in da so vsi ti ljudje, ki so ravno mimo mene prihajali, v neki čudoviti blaznosti. Videl sem jih že pred dvanajstimi leti, ob isti uri, z istimi kretnjami kakor občinska ura, v istem gibanju, in računali so od takrat vedno v istem smislu, pohajali so borzo, povabljali so se, gibali so s čeljustmi, plačavali so svoje napojnine, in zopet računali, dvakrat dve je štiri...» In oni svet poln petja in lepote, krasote in dehtenja, oni svet zlatega solnca? Mi žive številke ga ne poznamo in našim rubriciranim dušam zdi se tuj in neverjeten.

To je par misli, ki so mi prišle zadnje na um, ko sem sedel v ljubljanskem gledališču. Dala se je Oton Ernst moderna komedija «Flachsmann als Erzieher». Krasna igra! Človek čuti iz nje velikanski boj med staro in novo šolo, in sem ter tja razsveti kak duševni blisk Pestalozzija — ta živi boj. Čuti se razvoj neke nove faze nazora o vzgoji. Učitelj je umetnik. Da, naj dragocenejši material spravlja on v umetniške forme — otroško dušo ima razvijati in privajati k lepoti in življenju.

Kar se tiče igre same, je prava moderna komedija. Naturalistično risanje žalostne, grozne resnice, katera pa nastopa v humoristični obliki. Komika tukaj torej ni princip, temveč le formalnega pomena. Zatorej se mi zdi tudi napačno, da je bila v prevodu prevod je preskrbel g. Sega in je drugace prav izvrsten imenovana «veseloigra». Moderna komedija ni «Lustspiel» v navadnem smislu, ni komična, temveč principielno satirična. Sudermannova «Schmetterlingsschlacht» tudi ni «veseloigra», ako ravno je komedija.

In sedaj končno nekaj na adresi intendantce. V «Slov. Narodu» so izšli «Ob otvoritvi letošnje sezone» podlistki, v katerih govorijo anonimni pisec prav mnogo o «diletantovskih poskusih» i. t. d. To nam je bilo nekako prorokovanje o sezoni. Žalibog, začelo se je v smislu tega profetičnega duha in če bi se ne bilo Oton Ernsta uprizorilo, bi sploh do sedaj nič pametnega ne igrali. Še enkrat izražamo upanje, da ne bode ljubljansko gledališče cirkus, v katerem naj bi vladala «Mamzelle Nitouche», da ne bode spekulativno podjetje, — temveč da bode v istini gledališče!

K. Linhart.

Socijalni pregled.

Znamenja krize. Nemčijo pretresa huda finančna kriza, ki meče svoje sence tudi na Avstrijo. Po bankah in tovarnah sledi krah za krahom. «Lipska banka» je naznanila deficit 33.000.000 mark, kreditni zavod v Drazdanih je naredil krizo, akcijska družba v Oker-

hausen je propadla in povlekla celo vrsto drugih zavodov za seboj. V Vratislavi sta lastnika velike firme v železnicah Czarinski pobegnili. Tudi po Avstriji se čuti krizo, že prav močno. Velika industrijska podjetja so delo popolnoma ustavila, v nekaterih je delo zelo omejeno, delu se samo po nekoliko dni na teden. Za delavce so to prav hudi udarci in pozivajo se zopet, da je vsaka gotovost obstanka nemogoča, dokler vlada kapitalizem s svojimi neizogibnimi krizami.

Delavko razstavo mislijo prirediti prihodnje leto naši sodrugi v Pragi. Namen te razstave je, prikazati ne le življenje delavstva, njegovih mejnih, delavnih in življenskih razmer, temveč zmeriti tudi njegove moči in sposobnosti, presoditi tudi razvoj njegovih organizacij, spremljati njegov napredek v boju za človeške pravice, posebno pa oceniti njegovo pridnost in njegovo delo, ki doslej še ni priznано, ki se nabaja v tujih službah in za malenkostno odškodnino vsvarja blagor vseh razredov, ki so srečnejši od njega. Na loga je gotovo zelo težavna. Delavci, ki so ubogi kakor orkvene miši, naj ustvarijo podjetje, ki zahteva razven znatnih izdatkov, tudi ogromno, naporno delo postrvovalnih delavcev. A naši češki sodrugi so prepričani, da se jim bode stvar posrečila, kar je tem bolj verjetno, ker so bile v Plzinju že stiri take seveda manjše razstave. Našim bratom na Češkem želimo pri tem delu najboljši uspeh, slovenski sodrugi pa iz tega lahko razvidijo, kako veliko moč podaja delavstvu dobra organizacija.

Kruha bi moralo biti na svetu ne le dosti za vse ljudi, ampak toliko, da bi ga še ostajalo, če — no, če ne bi bil kruh predmet spekulacije in dobičkarije. Po računih ogrskega poljedeljskega ministra je iznasala žetev po celi zemlji lani 880 milijonov met. centov pšenice, 480 rži, 310 ječmena, 1090 ovsa, 985 koruze; letos pa 950 milijonov metričnih centov pšenice, 493 rži, 313 ječmena, 969 ovsa in 831 koruze. Vendar bode še dosti ljudi, ki ne le da ne bodo imeli pečenke in delikates, ampak ki bodo tudi črnega kruha stradali, kajti tako zahteva krščanski svetovni red.

Avstrijski milijoni morajo biti prav po ceni. Delegacije so do sedaj dovolile 4 milijone kron samo za poskuse z novimi kanoni. Denar je srečno izdan, ali pri streljskih poskusih se je pokazalo, da vsi doslej porabljeni modeli niso nič vredni. Treba bode torej na novo poskušati, delegacije bodo «morale» dovoliti novega denarja in ljudstvo bode moralo zopet posegati v žep. Štiri milijone se je izmetalo; koliko bode še treba, preden najdejo najboljšo morilno masino, ki je takoj nujno potrebna, čeprav je mir zagotovljen ter živimo z vsemi državami v najlepšem prijateljstvu? In kadar najdejo model, koliko bo potem še le treba, da se nakupi kanone za vso artilerijo? No, saj je v Avstriji denarja! Obrtniki in kmetje sicer tožijo, da se jim slabo godi in da država za nje nič ne stori, industrialci javkajo, da je kriza v industriji, delavci, itak v slabih razmerah, izgubljajo delo; vse to ne dela živih las krmajem državne ladje. Sol primanjkuje na vseh koncih in krajih, v izobrazbi smo zaostali skoro kakor Turčija; ali za to ni denarja. Toda militarizmu se mora zrela napolniti, če tudi vse drugo propade.

DRUŠTVENE VESTI.

Vsa naša društva vabimo, naj tudi od svoje strani podpišejo peticije za starostno zavarovanje.

Tržaška podružnica kovinarskega društva ima v nedeljo, 27. t. m. svoj ustanovni občni zbor ob 3. uri popoldne v društvenih prostorih, ulica Boschetto 3. Dnevni red: 1. Otvoritev. 2. Čitanje pravil. 3. Predavanje. 4. Vpisovanje in vplačevanje. 5. Volitev odbora.

Circolo corale fra lavoratori. Pod tem naslovom se je ustanovilo med italijanskimi sodrugi v Trstu pevsko društvo, ki priredi dne 2. novembra svoj ustanovitveni koncert. Vstopnina iznaša 30 vin, ter se dobi vstopnice pri vseh združenih delavskih dru-

štvi. Natančni program bode pravočasno objavljen.

SHODI.

Devin. 20. oktobra. Vendar enkrat smo imeli tudi pri nas socijalno demokracijo shod, in sicer večeraj popoldne v gostilni pri Kovatu. Na dnevnem redu je bilo zavarovanje za starost, o njej in preskrbi udov in sirot poročal pa je sodrug Kopac iz Trsta, ki je govoril o predmetu poldrugo uro. Ko je poročevalec končal, je opozoril predsednik navzoče nasprotnike, naj se sedaj oglase za besedo, ker bode vsakemu zanjamočena svoboda govora, ne pa da bodo potem zahrbtni napadi. Ali vsa vabila so bila kakor besede v veter; nekaj nasprotnikov je bilo pač na vzocih, toda govoriti ni hotel nobeden. Pač, govorili so, n. pr. naš kaplan, ki je se le pred kratkim prišel v Devin, je pri vratih blebetal, da je Marx zapustil ne vem koliko milijonov in po tem je pripovedoval, da bode «Narodni Dom» v Trstu zidan kot zbirališče Slovencev za boj proti Italijanom. Gospod kaplanček je menda tako le kalkuliral: «Kaj vedo ljudje tukaj o Marxu? Saj se jaz ne vem ničesar o njem. Ali če jim pravim, da je zapustil milijone, si bodo ljudje pri tem že kaj mislili, kar je za socijaliste neprijetno». Toda njegova kalkulacija se je popolnoma ponesrečila, ter ni pripravila niti starih ženicam respekta pred njegovo učenostjo. Sodrug Kopac mu je dopovedal, da je trdil veliko oslarijo in da bi bolje storil, če bi se ozrl po kapitalistih v lastnem taboru, če hoče prav po papežu, ki daje rajši svoj denar Rothschildu v oskrbovanje, kakor pa da bi imel slabe dobičke. Da bi bil «Narodni Dom» v Trstu zbirališče slovenskega naroda, je po skušnjah v Ljubljani težko verjetno; brzkone bo to zbirališče t. zv. odličnjakov, ki pa še zdavnej ni so narod. A čudno je, da propagira kaplan, krščanski duhovnik, boj proti celemu narodu, ko je vendar Kristus učil ljubezen do bližnjega, celo ljubezen do sovražnikov. Boj je v naših časih pač potreben, a voditi ga morajo trpini vseh narodov proti skupnemu sovražniku, proti kapitalističnemu sistemu. Med tem jo je kaplan vendar nekako primahal do predsedniške mize, a ko je tu hotel spustiti svojo veliko govoranco, ni znal povedati ničesar družega, kakor da je Kopac napadal papeža, torej vero. Sedaj mu je bilo treba še-le tolmačiti, da so papež, cerkev in vera različne stvari. Tudi neki gospod narodnjak se je med tem časom nekoliko razpihal in je začel govoriti. No, kar je tekom pol ure povedal, bi bil vsak solarček drugega razreda bolj opravi. Ob polu 7. uri je predsednik zaključil ta znameniti shod med burnimi živjo klici na socijalno demokracijo.

Lastnik lista: Panek Alojz.
Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopac Jozef.
Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 — Trst.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu
Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah.
Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

GOSTILNA

Domenik Ravelico

Trst - Ulica Ghenga št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vino Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinejša vina v buteljkah, pivo prvega reda.

Domača kuhinja, jedi gotove vsake ure.

Sprejemajo se naročniki na obed in večerjo, tudi naročbe na dom s točno postrežbo.

DELAVEC RDECI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

Narodnina iznaša: Za Avstro ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnine proste. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3 I.

Ven z zavarovanjem za starost in onemoglost ter s preskrbo udov in sirot!

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 30. oktobra.

Bolezen je znamenje našega državnega zbora, kronična bolezen, ki razširja svoj strup po vseh žilah tega ubogega političnega telesa. Včasih se vidi ljudi, ki so rdeči v licu, da je veselje. A poznavalec se zatemni v očeh, če vidi to rdečico, katero imenujejo Nemci «Friedhofrosen», in ki je znamenje nedolžne smrti. Taka hektična rdečica obliva tudi lice našega parlamenta. Včasih se ta zbor postavi na noge, začne celo delovati, kakor da bi v njem vse kipele življenja; misli se, da se mu je povrnilo zdravje in mladostna moč. To traje nekaj časa — dokler je lepo vreme. Naenkrat se pokaže oblaček na političnem obzorju, malo zabliski, zagrmí — in vsa življenska moč je izgubljena, bolnik je zopet bolnik. Diagnoza za bolezen tega parlamenta pa je: «mania nationalistica». Narodnjaški šovinizem, ki tiči strankam v vseh udih, ovira vsako delo in preti telesu s poginom. Kadar koli pride kako vprašanje, ki se tiče narodnosti, na dnevni red, nastane vihar in vidi se, da avstrijski zbor sploh ni pravo organsko telo, temveč zmesa nasprotnih elementov narazen, na vse strani. Jesensko zasedanje je začelo v znamenju navidezne solidarnosti in delavnosti vseh strani. Prvi govor ministrskega predsednika je stranke tako rekoč očaral; vse se je z nekako nerovno naglico polotilo dela in človek bi bil mislil, da to ni več stari parlament v katerem je bil toliko časa škandal edini dnevni red. Kar pride neka nacionalna malenkost na razpravo. V nekem malen provincijalnem mestu na Moravskem je bila narodnjaška rabuka med Nemci in Čehi. Nekdaj je imelo mesto nemško občinsko upravo, pred par leti pa so zmagali Čehi. In od tistega časa se napenjajo Nemci, da bi «dokazali» nemški «karakter» mesta,

«Čehi pa da bi potrdili» njegov češki «značaj». Kakor je tudi pri nas med Nemci in Slovenci, med Slovenci in Italijani navada, so Nemci priredili izlet v to mesto in da je bila slavnost večja, so se končno Nemci in Čehi stekli. Radi tega je dr. Stransky interpeliral v državnem zboru, in to je bilo znamenje za obnovo starega narodnjakega viharja. Ves znani bes se je zopet pojavil, vse sovražstvo dveh kulturnih narodov je praznovalo orgije, in kdor ima oči da vidi, je spoznal, da temu parlamentu ni sojemo življenje. Od tega pa je odvisno več, kakor sam obstanek tega parlamenta, ki itak ne uživa nobenih simpatij pri ljudstvu. Parlament privilegij mora izginiti, da dobimo parlament narodov, edini, ki more spraviti državo v druge tire.

Socijalno demokratični poslanec Eldersch je podal dne 25. oktobra nujni predlog radi zavarovanja za starost in onemoglost, ter za preskrbo udov in sirot. Iz njegovega zanimivega govora posnemamo v kratkem sledeče: vlada je izjavila, da so temeljni načrti tega zakona že gotovi. Zdi se mi pa, da nam obljuba vlade ne more zadoštevati. Ta vlada je znana, da mnogo obljubljuje, a mi mislimo, da je treba ljudstvu boljše garancije za uresničenje tega zakona. Danes imamo Koerberjevo ministrstvo, pojutirnjem imamo že lahko drugo. Znano je, da zastopajo nova ministrstva samo zločine starih, ne pa njih obljub. Gospod Koerber nam je dejal, da je treba načrt se natančno študirati. Zdi se mi, da se v Avstriji sploh preveč časa porabi za študiranje. Če ima vlada načrt gotov, naj ga predloži, da se more napraviti odnose predloge že sedaj. Za študiranje je bilo že dosti časa, na Nemškem imajo take institucije že več kot deset let. Na svojem potovanju po Češkem je cesar baje dejal, da smo glede zavarovanja delavcev daleč pred drugimi državami in da je dostavil: Mi smo zadovoljni. Od-

govorni in neodgovorni svetovalci so tu menda cesarja nalagali. V resnici smo glede delavskega varstva daleč zaostali. Država bi imela tembolj dolžnost, delavcem pomagati, ker se jih že desetletja ovira, da bi si s svojo organizacijo sami pomagali. Govornik je potem navedel statistične podatke, s katerimi je dokazal, kako nizka je povprečno delavska plača v Avstriji in kako malo časa ima delavec v letu dela. Temu se pridružujejo še visoki davki, zlasti indirektni; tako je naravno, da je delavec v največji bedi, če ga zadene bo ležen. Reforme se pa ne izvajajo za tiste, ki najbolj potrebni ampak za tiste, ki naj bolj glasno kriče. Tako je bilo tudi pri zavarovanju za bolezen. Po ljudskem štetju leta 1900 stoji več kot 9 milijonov ljudi v delu, odnosno v službi. Zavarovanih je pa komaj 2,349,000, vsi drugi nimajo nobene preskrbe. Izmed navadenih jih je leta 1898 okrog 50 odstotkov obbolelo. Seveda zadajo boleznimi nezavarovane delavce ravno tako, da z ozirom na njih slabe razmere še bolj, tako da je gotovo, da oboli na leto do 5 milijonov delavcev, da je pa komaj za njih polovico poskrbljeno.

Ravno tako nezadostno je zavarovanje proti nezgodam in preskrba revežev. Male občine nimajo sredstev, v velikih ljudje večinoma niso tja pristojni. V preskrbovalnicah živi 44.147 oseb, za katere iznašajo stroški za prehranjenje povprečno po 78 vinarjev na dan. 360.250 oseb je dobilo denarne podpore po 12 vinarjev na dan. Kakor je ta podpora malenkostna, se ji pridružuje še onečasujoča izguba političnih pravic. Glede pridobivanja domovinske pravice se dela ljudstvu na vseh straneh največje težave. Če prav se vedno zahtuje delavsko prijateljstvo in krščansko svetovno naziranje, vendar vidimo preganjanje siromaštva, ki se ne vjema niti z zakoni morale, niti z vero. Zakone se je ystvarilo, ki kaznujejo siro-

PAVLINA.

I.

Nekoč sem čital nekaj podobnega. Občudoval sem bujno domišljijo avtorja in žarke barve, s katerimi je slikal ne samo zunanji položaj, milje, temveč tudi občutke, misli, duševno delovanje. Bilo je krasno — a verjel nisem. Ne, ne! To je fantazija, občudoverna vredna fantazija, sem dejal, a verjetno ni. Juglej! Nekoliko let pozneje, se preden so mi izginili obrisi one povesti povsem iz spomina, mi dokaže življenje, to lepo cvetoče, to kruto, moreče življenje, da ni le verjetno, temveč da se vrše taki dogodki dan za dnem in da najbujnejša domišljija, najženjalnejša pero ne more podati prave, žive slike onih pretresujočih tragedij, ki ji pisatelji «bosoda» neprenehoma vpri arja. Ako hočemo dobiti kolikaj podobno sliko resnice, moramo dodati pisateljevi umetnosti še svojo lastno fantazijo in ako se nam posreči, da potegnemo srca in možgane delujočih oseb v svoja srca in možgane, potem se le bomo srca in možgane, kaj čutijo, kaj mislijo

trpini osode. Morda, morda pa tudi tedaj se ne.

Ona ni bila lahkomumna, ona ne nepošten. Kako je torej mogoče, da se je to zgodilo? Saj pravijo, da si vsak svojo srečo sam izuje, oba sta mislila na svojo srečo, za njo sta delovala, a vendar — sta postala oba nesrečna, skrajno nesrečna!

Ponovila se je ona stara, stara povest:

Es ist ein alte Geschichte,
Doch bleibt sie ewig neu
Und wem sie just passiert,
Dem bricht das Herz entzwei.

No, mi smo realisti in moremo verjeti znanosti. Ako vidimo na odru junakinjo, ki se zruši na tla in njena najboljša prijateljica zakliče, da ji je pošlo srce, se nasmejemo, ker nam je zdravnik dopovedal, da srca ne pokajo radi nezvestobe in podobnih malenkosti. Ostanimo le lepo pri resnici: srce se poči, ampak ... ampak ... se zgodí še huje, nego razpokana srca. Morda bi nam Pavlina pritrdila. Sedaj je pač ne moremo več vprašati, ker

mrtvi ne odgovarjajo. In ona je umrla — ne da bi ji bilo srce pošlo, pa vendar jo je umrla — stara povest.

Dve leti sta se že poznala, ona, hči tovarniškega uradnika, lepa, ne prav tako kakor Askerčeva delavčeva hči, a vendar tako, da so jo mnogi imenovali rozo, ne da bi se dozdevala ta naslov komu pretiran. Pa kar je bilo glavno: bila je mlada kakor spomlad in brepenela je po življenju, po ljubezni. Kdo bi se čudil? Vi moralisti, ki vedno proklinjate, pri vsakem koraku pobirajo kamenje, menda ne umejete človeškega srca, tako živo, živo vtirajočega, ali pa zavirate drugim raj, ki je vam morda nedosežen. Živeči od same mistike, vendar ne razumete tajnosti mladega ženskega srca, ki je brez ljubezni podobno nediščni vijolici. Ja ne veste, da živi tisoč, tisoč in tisoč ljudi na našem trdem planetu, ki bi morali poginiti v vsakdanji bedi, da jih ne tolaži edina ljubezen, vlivajoča jim v dušo nado boljših bodočih dni.

Prirojeni čut se je zbudil tudi v Pavlini in prvič v življenju je spoznala boj. Ljubiti in ljubezen uživati — oh! kakšna blaženost! A te nesrečne razmere

maštvo in vsled katerih se goni reveža z žandarmerijo od vasi do vasi. Opozorjam na oglaš nizavstrijskega delnega odbora, ki ima krščansko-socialno večino, ki stoji torej gotovo na podlagi krščanskega svetovnega nazora. Poslanec *Schuhmeier* *Novokristianskega*! To je nekaj drugega, *krivo zlato*, talmi!

Poslanec *Eldersch*: V tej naredbi se opozarja, naj se revežem ne daje miloščine. (*Schuhmeier*: Miloščino dati je pa *krščansko* delo.) Kar se tiče zavarovanja za starost in onemoglost, se ne se napraviti zopet zakona, ki bi vejal, samo za majhen krog ljudi, temveč mora koristiti vsem delavcem in tudi vsem malim kmetom in malim mojstrom, ki sami delajo. Posebno važnost se mora položiti na rento za onemoglost, kajti rento za starost doseže delavec le malo kdaj. Neizogibno je potrebno, da da tudi država zadosten prinos. Ako naj spomnim na cesarjevo besedo, pravim: Mi nismo daleč pred drugimi državami, temveč moramo se le zahtevati, da da naša država svojim za delo nesposobnim delavcem to, kar so druge države že davno upeljale. Finančni minister naj le da tistih 500 milijonov mark, ki jih je nemška država že dala na razpolago, pa bomo imeli temeljni zaklad za zavarovanje. Opozorjam Vas se na številne peticije, ki smo jih že predložili in kj obsegajo 3 četrt milijona podpisov, ter so podpisane tudi od mnogih občin in skoro od vseh bolniških blagajn. Te peticije ne zadevajo nobenega političnega ali nacionalnega vprašanja; ne pustite jih brez obzira in izrazite svojo človeško solidarnost z onemoglimi proletarci ter zapuščenimi udovami in sirotami. (Živahno odobravanje).

Strankarski zbor

avstrijske socialne demokracije, ki se bode vršil prve dni novembra na Dunaju, v Wimbergerjevem hotelu, ima sledeči provizorični dnevni red:

1. Konstituiranje: a) volitev predsednika, b) določitev opravičnika, c) volitev odbora za pregledanje mandatov.
2. Poročilo skupnega strankarskega zastopa; poročevalec F. Skaret, blagajniško poročilo K. Korinek.
3. Poročilo o parlamentarnem delovanju; poročila F. Dašzynski.
4. Organizacija skupne stranke; poročila A. Nemeš.
5. Revizija strankarskega programa; poročila dr. V. Adler.
6. Trgovinski ugovori in interesi delavcev v Avstriji; poročila K. Kausky in dr. B. Karpeles.
7. Zavarovanje za slučaj starosti in onemoglosti, ter preskrba udov in sirot.
8. Eventualnosti.

O načrtu novega strankarskega programa se vodi po socialno demokratičnih listih, odkar je objavljen, zanimiva, ali ne preveč živahna debata.

ji branijo, one ji zapovedujejo, naj ugovor bi porajajoč se čut v klici, kajti ljubezen ne more — ali ne sme nikdar procveteti. Srce ji pripoveduje o rajskih slastih, o neznanen vživanju razum pa li pravi, da so to le sanje, katerih se mora stresti, zakaj kar ona želi, je nemogoče. On je častnik in postava zahteva mnogo denarja za ženitev.

Ne poznavajoč kakšne stare ali moderne filozofije, zatopila se je Pavlina v čudne misli. Narava se zahteva za združenje dveh človeških src ničesar družega, nego mejebojne naklonjenosti — ljubezni. Zakaj zahtevajo ljudje več? Zakaj hočejo denarja?

Brickost ji je polnila mlada vedra, a vendar se je čutila neizrečeno srečno; te britkosti ne bi bila sada izgubila, ono večno gibanje med strahom in upom ji je oživljalo in sladko razburjalo. Nad vsemi argumenti razuma je zmagoval vedno up; zdelo se ji je povsem nemogoče, da bi osoda s kruto roko razdrla vse one krasne, sijajne gradove, katere ji je zidala nada v sladkih sanjah. V dolgih nočeh, v katerih ni zatislila očesan je pričakovala

Temu je po naši sodbi, izrok največ čisti socialistični nazor, ki vlada v krogih avstrijske socialne demokracije in ki ga kritikizem Bernsteinove šole ni mogel izpodbiti. Teoretični boj o marksizmu se vodi največ radi nauka o razširjanju bede med ljudstvom vsled kapitalizma. Bernstein in njegovi pristasi namreč pravijo, da se tudi sedaj, v kapitalističnem sistemu, splošni položaj delavcev poboljšuje in iz tega izvajajo nekateri nove, popolnoma napačne nazore. No, tega gotovo še noben socialni demokrat ni rekel, da se delavci nikakor ne bi popravili svojega položaja, temveč ravno socialna demokracija navaja delavce na to, da se organizirajo in da se tako upro kapitalizmu, ki bi jih sicer popolnoma zaslužil in pahnil v najhujšo bedo. Organizacija tudi dosega uspehe, in kjer je močna, tam si delavci svoj položaj pravi izdatno popravijo. Ali s tem nikakor ni ovržena trditev, da je kapitalistična tendenca vedno večje obubožanje ljudstva. Kdor se hoče prepričati, naj pride v naše kraje, tja kjer je industrija še le v začetku svojega razvoja, kjer so delavci, neorganizirani, nemisleči, nezavedni, še prava delavna živina; naj stopi v stanovanja teh ljudi, naj se pouči, kako se to ljudstvo hrani, oblači, kako se godi boliskem in starcem — in prepričan bo, da je to beda, grozna beda. Isto bo pa lahko opazil tudi med našimi kmeti; kakor se razširja veleposestvo, tako propada mala kmetija in tukaj beda narašča. Privatna veleprodukcija je nesreča za maso. Ali če delavci izpoznajo svoj položaj, če se upro še večjemu izkoriščanju, če se organizirajo, začno gospodarski boj, upliva na zakonodajstvo ter si priboré tu zavarovanje za bolezen, tam posredovanje dela itd., tedaj je tukaj le dokaz, da je na svetu moč, ki se kapitalizmu lahko uspešno upre; tako uspešno, da ga bode lahko tudi popolnoma premagala. Mesto da bi se iz tega dalo izvajati kaké zmote socialne demokracije, je v tem samo dokaz, da je stranka popolnoma na pravi poti.

Domače stvari.

«*Edinost*» daje našim delegatom za strankarski zbor avstrijske socialne demokracije nekake dobre svete, ki nas zopet silijo, da jo poprosimo, naj se ne vrti v reči, o katerih čisto nič ne razume. Njen stari delavski prijatelj, ki piše take bedastoče, ni v socialnem vprašanju nič drugega, kakor stari ignorant. Res je že skrajna predrznost, da hočejo ti ljudje vsaki hip pisati o temah, o katerih nimajo najmanjšega pojma. In potem — kako pride «*Edinost*» do tega, da nam daje prijateljske svete? Kaj pa je skupnega med njo in med nami?

Kar je ta «delavski prijatelj» znesel v 243. številki na kup, je polovica konfuzije in polovica infamije. Kaj prav-

zaprav hoče, tega ne razume živ črst, saj jasno pisati, tako da bi stvar imela kaj smisla, sploh ni navada domovinskih prijateljev. Samo to pravi, da od slovanskih socialnih demokratov nekaj zahteva. Pravice na to seveda nima nobene, zakaj to bi bilo res žalostno, če bi socialni demokratje morali dobivati naloge od domovinašev. Ali če bi znal nevednež vsaj povedati, kaj pravzaprav hoče! Nekaj je slišal zvoniti o Bernsteinu in o polemikah razpravah v stranki. Zakaj se gre v tej debati, tega očitno ne ve; ali to se mu zdi primerna prilžnost, da bljuje svoj strup na socialno demokracijo, kateri prorokuje, da se razpade. Grozdje je kiselo, gospod «delavski prijatelj!» Radi vam verujem, da je to vaša pobožna želja, toda tepcev je vendar vedno manj na svetu in vaše fraze o «židovstvu» in podobne oslarije nimajo več tiste privlačivosti, kakor nekaj. Kaj imajo slovenski delegati storiti na strankarskem zboru, bodo sami vedeli; njih delovanje pa bodo kontrolirali socialni demokratje sami in oni sami si bodo določili svoj program. Nepoklicanim prijateljem kakor tistemu v «*Edinosti*», ki žive s svojimi idejami še v trinajstem veku, pa bodo zavedni delavci vselej, kadar se hočejo mešati v njih opravke, določno zaklicali: Kritice proč!

V «*Slovenskem Narodu*» roti nekdo baje iz učiteljskih krogov socialno demokratične učitelje, naj stopijo stranki na kurje oči. Mož pripoveduje, da je na Kranjskem edina liberalna stranka šoli in učitelstvu prijazna in zahteva indirektno, naj bi ji socialni demokratje udano služili. Naše mnenje o liberalcih in o šoli je nekoliko drugačno. Nikakor ne najdemo dokazov za tisto veliko prijateljstvo liberalcev napram šoli in učiteljem, vemo pa, da so liberalci ravno učitelje leta in leta zanemarjali, dasi ravno bi se bili dostikrat lahko za nje potegnili. Dopisnik govori seveda o idrijski volitvi. Kadar so ljudje nelojalni, je nemogoče mirno polemizirati. Mi smo dogodek v Idriji po avtentičnih virih natančno pojasnili, in kdor ima le zrno soli v glavi, razume, da med socialnimi demokrati in klerikaleci ni nobene, niti najslabše vezi in da naše nasprotstvo proti klerikalizmu ni niti hip pojenjalo. Ali kdor noče priznati resnice, s tistim se ne more govoriti. Nasi sodrugi med učitelji bodo zato tudi razumeli, da tisti poskus ni nič drugega, kakor liberalne limanice za učitelje, ki nočejo več parirati veljakom. In zato tudi ne bode kalinov, ki bi se vjeli na te limanice.

V političnih zadevah na *Kranjskem* se naj naslovijajo pisma na sodruga Jožefa Bresvarja, Ljubljana, Stari trg št. 13.

Podružnice zveze stavbinskih delavskih društev avstrijskih so osnovali prošli mesec v Ljubljani. Podružnica imela je že svoj ustanovni shod in manjše agitacijske shode. Ravno zidarji, tesarji in soradne stroke potrebujejo čvrstega društva, ki jim bo

ko se je zgodilo, sta si povedala svojo srečo in svoj žal. Oj, kako bi bilo lepo, da se moreta združiti za celo življenje, kako bi bilo lepo! Pa ne bo nikdar!

Izrekla je te besede, v prepričanju, da jo on potilaži in ji vlije novega upa v bolno srce.

Ni se prevarila. Obljubil ji je, da zapusti vojaško službo. Le še dve leti; toko dolgo morate čakati, ker mora on še toliko časa služiti.

Še dve leti! Kaj se vse lahko zgodi v tem dolgem času! Dve leti! Vojska, bolezen, smrt — vse je mogoče; ali vsi pomisleki ginejo, ker je on dejal, da se bo zgodilo. In ona mu veruje. Zakaj ne bi zapustil vojaščine, ko ljubi njo bolj nego ves svet, torej tudi bolj nego svojo karijero in sveto sabljico. In nihče mu ne more tega braniti. Odgovarjali ga bodo, seveda; sosebno oče se bode upiral. A kaj zato? V dveh letih bode polnoleten, sam gospodar svoje usode in ker je ljubi, bode tedaj vse dobro. Bila sta še tako mlada, njuni duši sta bili še tako zmožni poleta, da sta si prisegala večno ljubezen in zvestobo.

ti sili ljudi, da se ljubijo. Ne vedé ka-

sredstvo za dosego boljših razmer. Naj bolj sužensko razmerje in enajsturni delavnik sta tukaj. Podružnica se bode dobro razvijala; v najslabšem času je bila ustanovljena ali živavost in samozavest delavcev te stroke je naravnost vzgledna in obeta sadu.

Volitve v bolniško blagajno v Ljubljani so za dvorski del razveljavljene. — Mi smo radovedni zakaj so postali volitelji in uradniki bolniške blagajne tako vestni in delavni, da do enajste ure zvečer uranjujejo v pisarni. Sedaj ni konec leta, da bi sestavljali račune! Kaj torej delajo? Po teh volitvah bomo videli; kajti mi hočemo videti kakšen red imajo v blagajni! Po Ljubljani je tudi govorica, da so krščanski socialci pred volitvami sklenili slepariti, da bodo lahko volitve ovrgli, če ne zmagajo. Morda bode gospod Kregar kaj vedel, ali je to resnica ali ne? — O raznih stvareh se bedemo še pogovorili, če bode treba — klin sklinom!

ZADOVOLJNOST SOARAZNICA NAPREDKA.

Dandanašnja človeška družba se deli v dva dela v zadovoljne in nezadovoljne. Nekateri ljudje, ki imajo vsega v izobilju, ki streme, pa vedno večjem bogastvu, časti in sreči, ljudje ki uživajo vsled današnje krivične družabne vredbe vse gospodarske, politične in kulturne prednosti, se čutijo z dosedaj vladajočimi razmerami zadovoljne, med tem ko je ona velika masa v sled zapostavljanja v materialnem, političnem in etičnem oziru, vsled vseh socialnih krivic, ki se piramidalno kopičijo na ramenih vsega delavnega ljudstva, nezadovoljni. Nezadovoljnost je nekako naravno vtemeljena v vsem človeškem življenju. Že v prvotni dobi, iz katere s more sploh se kaj zgodovinskega posneti, najdemo vse znake nezadovoljnosti človeškega duha. Človeški duh je vedno stremil po boljšem, lepšem, ugodnejšem in popolnejšem. To stremljenje po napredku je seveda vedno zadelo na ovire, veliko truda, veliko žrtev je potrebovalo, da je premagalo vse neprilike, ki so se mu stavile na pot. Da prvi ljudje niso stanovali v lepo zidanih hišah, da se niso tako gizdavo oblačili, ter pri svojem delu ali opravihi takega orodja kakor dandanes, to je samo ob sebi umevno. Prvi človek je bil divjak, prebival je v kakem brlogu, hodil v Adamovi koži ter sploh vso usodo svojega pomilovanja vrednega življenja delil z drugimi sosednimi čveteronožci. Iz tega sledi, da ako bi bil že prvi človek zadovoljen z življenjskimi razmerami kot divjak, nikdar bi se ne bil zavedel, da je človek nekaj vzvišenejšega nad živalstvom, da je krona cele narave, da vsi idejati človečanstva bi mu bili ptuji, on bi ostal na vse divjak. Sv. pismo pravi, da je Bog prva dva človeka proklel ter Adamu rekel: »V potu tvojega obraza boš moral kruh služiti — ter prah postaneš, iz katerega si bil vzet;« ali tega proklestva so se nekateri s tem resili da so ono, ki so delali ter si pripravljali vse potrebno za življenje, pelenili s prva na zviti način in ko to ni več šlo, pa z silo. Tako se je začel boj med delavnimi ljudmi in roparji.

Prvi ljudje, ki so pričeli obdelovati zemljo, so se imeli dostikrat boriti z roparskimi živali in z roparji v človeški podobi. To je dovedlo prve kulturne ljudi, da so se jeli družiti ter se naselili na on kraj skupaj in tako so nastale vasi, trgi, mesta, iz teh občine, dežele, države v obrambo njih življenjskih interesov. Da prve slike držav niso bile kapitalistične, temveč komunistične, je zgodovinska resnica. Da so pa nekateri ljudje živalskim strastem bolj podvrženi, kakor drugi je že mogoče. Gotovo pa je, da prvi ljudje niso poznali ne božjih ne človeških zakonov. Gromu in blisku, solncu, viharju so pripisovali nadnaravne moči in tako so si ustvarili ali izmislili nebroj bogov. Dandanes se vsak otrok smeje tem mnogobojstvu in malikovanju. Ko pa se je teh raznih ljubljenih in ljubljenih bogov navelical, prevladala je ideja o enem samem velikem Bogu, kateri je vsegamo-

gočen in ki vlada celi svet. Vse to je dokaz, da človek ni bil nikdar z obstoječim zadovoljen, vsilile so se razne premembe v gospodarskem, prilizovalnem, političnem in verskem oziru. Veliko je moral človek pretrpeti, da se je dal vklentiti v jarem svojih izkoriščevalcev, oderuhov. Ali tudi verige suženstva, je nezadovoljni duh človeški zdrobil. Ceravno pa se je prejšnji suženj rešil vidnih železnih verig, oklenil ga je privatno kapitalistični zistem v se huše verige kot modernega sužnja. Akoravno ni današnji delavec priklenjen z verigami pri delu, so razmere današnjega družabnega reda tako da vihti svoj neizprosni brutalni bič lakota nad glavami delavcev. Delavec je dandanes prisiljen delati, če se tako za sramotno ceno, ker mora živeti. Parna sila, elektrika stroji i.t.d. pa so napravila delavca, ki nič ne poseduje, še bolj odvisnega. Stroji, ki posamezni opravljajo delo za več sto rok, so ustvarili rezervo armado kot znamenje priv. kapitalističnega gospodarstva. Ako eden pusti delo, jih sto čaka namesto njega. Tu ne pomagajo solze nedolžnih otrok, ne prošnje »Vsegamogočnemu, tu odločuje le tisti, ki je gospodarsko močnejši. Vse iznajdbe bistrega človeškega duha so v službi kapitalizma. Tako je postalo delo prokletstvo, tistih ki nič ne posedujejo, ravnotako so tudi vse iznajdbe na polju tehnike postale pravo prokletstvo modernih sužnjev. A velika masa prihaja čedalje bolj do prepričanja, da za njo ni drugo rešitve, kakor združevanje. Nezadovoljnost se širi kljub vsem umetnim pripravam, ki naj služijo v to, da bi trpeče delavno ljudstvo ne prišlo do pravega spoznanja. Pač res »Gospodski strah z beričem, far pa z hudičem! Ali ze se bliža novi čas že se oznanja evangelji, končne rešitve. Prišel bo dan, ko bodo zidoviječ podrl, ko bo mamson pahnjen s svojega prestola, ko se bodo vsi ljudje spoznali kakor bratje in sestre ter živeli srečno in veselo. Boj vseh zatiranih, proti vsem zatiralcem, boj proti izkoriščanju in zatiranju v vsaki formi, je pa parola vseh, ki trpe v verigah kapitalizma. Duh nezadovoljnosti se širi in se bo širil do oceana svetovnega spoznanja. Naj nam vsi maziljeni in nemaziljeni gospodje pripovedujejo, da je le zadovoljen človek srečen in naj se iz nas trpinov norčujejo, čes, bolj voljno ko trpiš, tem večja bo zasluga pri Bogu. To so navki zagovornikov dandanes vladajočega kapitalizma, to so zagovorniki in branitelji vseh obstoječih krivic, v katerih ječi na milijone poštenih delavskih kostij. Na eni strani morje zdihovanja, trpljenja in pomanjkanja na vsem, na drugi strani pa mala peščica, ki živi brez vsega truda, brez vseh skrbi vse dobro te ga sveta, in proganja z brutalno silo vsak pojav nezadovoljnežev. Zato naj velja proti temu zistemu izkoriščanju človeka po človeka neizprosni boj. Delo in vse iznajdbe na polju tehnike, kulture i.t.d. morajo postati človeštvu v blagor, ne pa v prokletstvo.

Delavec.

Kako živi delavec?

Vprašajmo delavca samega: Kako živiš? — in če je količkar odkritosrčen, nam bode odgovoril: Slabo. Ta odgovor slišimo lahko vsak dan v sto slučajih in kakor je naraven in resničen, tako je tudi laha. Delavcu se slabo godi; to čuti vedno in povsod, in kdor ima oči v glavi, lahko to vidi. Zato ni težko, to povedati.

Težji je že odgovor na drugo vprašanje: »Zakaj se delavcu slabo godi?« Poslušajmo zopet delavca samega. Nekateri skomizgne enostavno. Kaj je treba tu še vpraševati? Slabo živimo, da slabše ne moremo. Na vsa vprašanja odgovarja enako. On ne vé ničesar drugega, umor da se mu slabo godi. Beda je umorila vse misli v njegovih glavah; od njega ne bomo ničesar izvedeli.

Vprašajmo druzega. »Premalo denarja« — nam odgovarja; »plača je premajhna in vse je drago«.

To je nekaj, kar vsakdo razume; da se z malo mezdo ne more dobro izhajati, posebno če je draginja, ni nič čudnega.

A en sam odgovor nam ne zadostuje; izvedeti moramo več. Vprašajmo torej dalje.

Tretji nam pravi: »Dokler sem bil sam, je že še šlo. Odkar sem pa oženjen in imam dva otroka, je pa prava beračija«.

Četrty mu poseže v besedo: Kaj ti! Ti si se vsaj lahko oženil, jaz pa nikakor ne morem dobiti toliko denarja skupaj, da bi mogel vzeti svoje de le. Prava ciganija je to. Ti zvečer po delu vsaj veš, kam greš. Kaj pa naj jaz? V svojo pusto kamrico? Za krmo je malo denarja; pa če človek ničesar nima, mora iti na pol litra. In to manjka potem spredaj in zadaj. Samu ni nič bolje, kakor oženjenemu«.

Peti se prerije vmes:

»Gospod, oba ne razumeta ničesar. Glavnega Vam ne povesta. Mezda ne bi bila tako slaba, ampak v naši tovarni kaznujejo človeka za vsako malenkost, tudi če ni nič kriv. In pa od zasluž a trgajo, da sami ne vemo zakaj. Že dvakrat sem šel zato proč od tod. Delal sem na Štajerskem, na Češkem, pa na Nemškem. Enkrat so zaprli tovarno, pa sem izgubil delo. Drugič sem šel sam dalje, v Nemčijo, ker sem upal, da bo tam bolje. Res ni bilo tako slabo, ampak moral sem se vrniti radi vojašine in potem sem ostal tukaj. V tovarni pa ni nobenega reda; z delavcem delajo, kar hočejo in to je najslabše«.

V praševali smo še dalje. Ne ateri so se pritoževali radi boleznih, nakateri so vpraševali, kaj naj bi storili, da bi dosegli kako pravico, ker so ponesrečili, starejši so skrbeli, kaj bode, kadar ne bodo mogli več delati. Odgovori na naša vprašanja so bili zelo različni, samo v tem so bili vsi stozni, da delavci slabo živijo.

Bodimo pa popolnoma odkritosrčni in povejmo delavcem, česar mnogi med njimi še sami ne vedo: Delavsko življenje ni samo slabo, ampak prava beda. Ako hoče delavec to razumeti, se mora malo ozreti, pogleda i mora, kako drugi ljudje živijo, in pomisliti mora v kakšen položaj sam še lahko pride. Ako bi delavec videl in vedel, v kakšem bogastvu se valjajo in kaj vse uživajo tisti, za katere dela, tedaj se le bi izpoznal vso bedo svojega položaja. Ako bi pomislil, da sedanja, itak že velika draginja še bolj narašča, da se mu družina povečuje, dohodki pa ne, da lahko oboli on ali pa kdo v družini in da je tedaj zanj še slabše poskrbljeno kakor za zdravega, da lahko delo izgubi in ga tedaj čaka odgonski voz kakor vagabunda, da ga pri delu lahko zadene kaka nesreča, da bo prišla starost in se ne bo nihče brigal zanj, kadar njegove roke ne bodo več mogle vstvarjati bogastva — ako vse to premisli, tedaj ga lahko zona spreleti, tedaj lahko obupa.

Sedaj pa treba, da vprašamo delavca nekaj drugega:

Ali mora biti tako?

Žal, mnogi mislijo pri nas, da res ne more biti drugače. Mnogi tornajo, mnogi se jeze, a malo je takih, ki bi pomislili, kako bi si mogli pomagati. Delavcem se je približevalo sicer že dosti rešitev, a rešili jih vendar niso. Če bi se smelo besedam verjeti, bi bili največji prijatelji delavcev tisti, ki jih tolažijo z boljšim življenjem po smrti. Ali tako prijateljstvo ne pomaga nič delavcem na tem svetu, kjer morajo tudi živeti. Tudi z domovino in z narodnostjo krošnjarijo razni gospodje pri delavcih, ali domovina se za proletarca tako malo briga, da mora hoditi revež s trebuhom za kruhom po vsem širokem svetu, njegovi rojaki, ki imajo prav mnogo bratstva na jeziku, se pa nič ne obotavljajo izkoriščati delavca za svoj žep, če ga morejo. In tako ne ostane delavcem nič drugega, kakor da se enkrat sami vprašajo: Ali bi se nam moglo pomagati — in kako? In kdo bi mogel pomagati?

Ako bodo delavci to vprašanje zrelo, temeljito, resno pretesli, bodo našli odgovor: Edina pomoč je v lastni delavski organizaciji.

Boj proti krščanstvu.

Če bi bila torej cerkev v istini za svobodo vnetja, kakor je dr. Krek tako patetično naglasal, potem bi bila morala v srednjem veku, v tej eri teme in sužnosti, uresničiti to svoje načelo svobode in pravice, kajti morala je imela dovolj. Ker pa tega ni storila, je dokazano, da je bila zadovoljna s tiranskimi razmerami in da je v kakor sam že dejal — postala absolutistična. In tudi danes je rimsko katoliška cerkev aristokratskega značaja. Dokaz boj katolicizma proti francoski republiki; dokaz dejstvo, da je postala cerkev zaščitnica ruskega tiranstva, kar je najbolj drastično dokazal slučaj, ko so zavzeli slovenski dijakci zadnji infamno stališče k dijaškemu protestu proti ruskiemu absolutizmu. Dokazov po celem svetu dovolj!

Potem je dr. Krek govoril o humanističnem gibanju. In tukaj je ravno dokazal, da zna abstrahirati od lastnega mnenja in trobiti v nizkotni rog klerikalnih agitatorjev. Humanizem ni zanj nič drugega kakor misel umazane, ni kega, telesnega uživanja. Prav temno katoliško protestira proti lepoti, za katero ima iste besede, kakor lex Heinze — ljudje sploh. Proč z vsem, kar je naravno, živelja askeza! — to je geslo. Ne omeni pa g. Krek niti z eno besedo, da je humanizem poskus z isto tendenco, kakor renesansa, katere temeljito načelo je bilo, pogled človeštva obrniti zopet na to zemljo, na ta krasni, cvetoči in dehteči svet, obrniti ta pogled od enega, nedokazanega cilja na drugem svetu. Reakcija proti ekstremno asketičnemu načelu je bil humanizem, — uresničiti je hotel zopet naturalizem mesto supranaturalizma. Seveda, to je stara taktika rimske katoliške cerkve. Ne misli na lepoto tega sveta, ne uživaj te lepote, katera je le v pohujšanju vstvarjena, — le misli na drugi svet, na boljšo, bodočo, posmrtno ero. To je tisti katoliški duh, kateri je rodil pohlevnost, sužnost, kateri sedaj svobodne struje ne morejo izkrcati iz duha proletarijata. To je tista katoliška vzgoja, g. doktor, katera je rodila one pasje nature, o katerih ste toliko govorili in katere Vi osebno tako globoko zaničujete. A mi razumemo, — in obžalujemo Vas, g. doktor, ker morate hoteti ali nehoteti govoriti proti Vašemu prepričanju.

O Lutru je govoril predavatelj tisto, kar se vedno govori o njem. Zato tudi tega ne bodem komentiral, a naglašati hočem še enkrat samo to-le: Luter ni reformacija in ta ni Luter. In o reformaciji Krek sploh ničesar ni govoril, ako rečno je ona ena največjih, če ne največja katastrofa v razvoju krščanstva. Da je raztresenost v naši sedanji družbi krivda protestantizma, tega tudi ne verujemo. To je značilna posledica individualističnega in krščanskega kapitalizma. To je naravnost znak tega kapitalizma in katoliška cerkev, ki je skoz in skoz kapitalistična in ki je njega najmočnejša zaščitnica, nima ukaršne pravice, rohneti proti tej raztresenosti.

Končno je prišel predavatelj k nemškemu filozofu Immanuelu Kantu. Tega je pošteno okrcal! Imenuje ga »največjega sovražnika krščanstva«. Zakaj, — tega pač ni povedal. Kant pač ni bil vendar teist; on je sicer dokazal, da ni nikakršnih dokazov za eksistenco boga, a obenem je naglašal da se mora verjeti v tega nedokazanega boga. Ali je zato največji sovražnik krščanstva? Ali zato, ker so iz njega posneli prvi socialisti svoje filozofične nazore? To niti popolnoma istinito ni, kajti Marks je bil pripadnik Hegeljeve filozofije in ta se precej razlikuje od Kantove.

S tem je končal Krek. Omeniti pa imamo še nekaj. Če hoče kršč. soc. zveza nadalje prirejati javna predavanja, naj tudi ob sklepu predavanj napravi diskusije. Kajti v diskusiji šele bistri um in končno bi tudi mi preklicani socialisti radi imeli, da bi nas poboljšali — katoliški predavatelji. Ergo.

Abditus II.

Socijalni pregled.

Rudarjem avstrijskih planinskih dežel.

Na rudarski konferenci v Ljubnem dne 7. aprila t. l. jo bilo sklenjeno, da se ima sklicati tekom tega leta še eno konferenco da se rudarji posvetujejo o svojem položaju, o svojih zahtevah, in organizaciji. Predsedništvo rudarskega društva je sklenilo, sklicati to konferenco na božične praznike, dne 24., 25. 26. decembra v Ljubljano (hotel pri ovnu). Dnevni red bode sledeči: 1. Položaj rudarjev in njih zahteve ter poročilo o situaciji. 2. Organizacija, agitacija in časopisje. 3. Vastvo rudarjev in bratovske skladnice. 4. Rudarske zadrage. 5. Mednarodni rudarski kongres 1902. 6. Eventualno.

Rudarji! Od leta 1896. že niso bili rudarji avstrijskih planinskih dežel skupaj, da bi se skupno posvetovali o perečih vprašanjih, ki se njih tičejo. Vršile so se pač pozneje še konference na katerih pa so bili zastopani samo kraji, kjer se nahajajo organizacije. Ali po avstrijskih planinskih deželah je še dosti rudnikov, v katerih je rudarjem organizacija še neznan in kjer je delavcem še popolnoma nejasno, kako bi si mogli zboljšati svoj položaj. Ne le, da je v takih krajih življenje rudarjev nad vse mere slabo; taki delavci škodujejo s svojim nezanjmanjem tudi svojim tovarišem po drugih krajih, če prav nehoti. Radi tega vabimo vse rudarje, naj ne zamude priložnosti, da se skupno pogovorimo. Skrbite za to, da pridejo delegati iz vseh krajev. Za vsakih 100 rudarjev se lahko voli enega delegata, tako da se lahko odpošlje za vsako podjetje toliko delegatov, kolikorkrat 100 delavcev je tam vpisanih. Ako je v podjetju manj kakor 100 rudarjev, imajo pravico na enega delegata. Obenem vabimo rudarje, naj se pripravijo, da bodo mogli poročati o položaju in sicer zlasti o bratovskih skladnicah, o jamskem nadzorništvu, o varstvenih napravah, o delavnem času in o plačilnih razmerah.

Dne 24. decembra zvečer bode v hotelu pri ovnu predpogovor. Vsa naznana in vprašanja v tej zadevi je upravitelji na sodruga Ivana Zwanzgerja. Ljubno na Štajerskem, Schulgasse 128.

Z rudarskim pozdravom — na zdravje! Sklicatelj

Miha Cobal, Ivan Zwanzger.

Predstojniki konsumnih društev, pozor! Predstojništvo zveze delavskih pridobitvenih in gospodarskih organizacij je stavilo predlog, da se skliče po vseh deželah po potrebi konference za te zadrage. Ta predlog je našel že toliko odziva, da bode predstojništvu mogoče, sklicati konference meseca novembra in decembra. Ako pa se hoče popolnoma doseči namen, ki je s tem združen, je treba, da so na konferencah zastopane vse odnosne zadrage. Vsled nasvetov ki jih podvzemajo nasprotniki na zadrage, so postale te konference neobhodno potrebne. Tudi novi, v državnem zboru že sprejeti zakon o obligatorični reviziji zadrug mora najti delavska konsumna društva pripravljena. Novi zakon postavlja zadrage pred alternativo, da predložijo svoje knjige uradnemu revizorju, ali pa da pristopijo kati zvezi, ki ima po postavi pravico revizije. Vsled ustanovitve zveze delavskih zadrug je vsakemu konsumnem društvu, vsaki produktivni zadrugi i. t. d. omogočeno, da pusti izvajati revizije potom zveze, od katere dobi tudi vse potrebne svete. Vsa predstojništva društev in zlasti tudi vsi zaupni moze spopovabljeni, da naznanijo imena in naslove vseh v njihovem okrožju se nahajajočih konsumnih društev (tudi podjetniških), vseh produktivnih zadrug i. t. d. zvezi delavskih zadrug (Verband der Arbeiter-Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften) Dunaj, V[2], Wolfgangsgasse št. 38.

DRUŠTVENE VESTI.

Podružnica zveze kovinarjev v Trstu je imela pretečeno nedeljo svoj ustanovni zbor. Navzočih je bilo nad 100 delavcev, večinoma iz proste luke. Shod je otvoril sodrug Kristan, ki je

naznanil, da je društvo potrjeno; na to je sodrug Zottich prečital pravila. Po tem je imel sodrug Kristan delise predavanje o pomenu in nalogah moderne delavske organizacije. Sodruga Panek je govoril v italijanskem jeziku. Za besedo se je oglašil tudi neki sodrug iz proste luke, ki je opisal položaj ondotnih delavcev in težave, ki se jih dela organizaciji. V društvo se je vpisalo 94 udov. Potem je bil izvoljen odbor.

Sodrug, spominjajte se na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte zanj povsod!

Lastnik lista: Panek Alojz.
Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopat Josip
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste
Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu
Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).
Bogat izbor v tapeterijah, zrealih in slikah.
Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

GOSTILNA
Domenik Ravelico

Trst - Ulica Ghega št. 7. - Trst
Velik izbor vin vseh prvih vrst: vino Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinejša vina v buteljnikah, pivo prvega reda.

Domača kuhinja, jedi gotove vsako uro.
Sprejemajo se naročniki na ob d in večerjo tudi naročbe na dom s točno postrežbo.

KAVARNA MIRAMAR v Trstu

(nasproti postaji južne železnice)
se priporoča tržaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mirne pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tržaških, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago „Rdeči Prapor“, „Arbeiter Zeitung“, „Eisenbahner“, „Glühlichter“, „Simplicissimus“ i. t. d. Kavarna je oskrbljena z vsemi modernimi uredbami.

Cukerin Heyden

Cenjenim gg. lekarnarjem ponuja 400 krat slajši od sadorja:
št. 5. 1 Kg. okrog 2000 komadov 44 K.
„ „ 5 „ „ „ 44 „
„ „ 10 „ „ „ 43 „
„ „ 1 „ „ „ 2000 kosov 43 „
„ „ 1 „ „ „ 42 „

Fridrik Neuman
pri gospej Schmidt
Schlanay (okraj Breslau) Preuss. Schlesien.

DELAVEC RDECI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Naročnina iznaša: Za Avstro-ogrsko kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnina prosta. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3 I.

Ven z zavarovanjem za starost in onemoglost ter s preskrbo udov in sirot!

Mednarodni zbor avstrijske socijalne demokracije.

Nekaj je v socijalni demokraciji, česar ni v nobeni drugi stranki; nekaj, kar ji daje značaj prave stranke, v tem ko imamo med meščanstvom same kotenje, kliče, nikakor pa ne pravih političnih strank. To velja posebno za razmere v Avstriji sploh, in na Slovenskem specijalno. Socijalna demokracija je v Avstriji velika, na Slovenskem mala stranka, vendar je tudi tukaj edina stranka, edina je, ki ima natančno določen program, nepremišljen cilj, svobodo pozameznih delov, pa vendar solidarnost celote, in kjer nahaja stremenje splošnosti skupen izraz v programu.

Najbolji dokaz za to so redni strankarski zbori socijalne demokracije, ki se v svojem bistvu neskončno razlikujejo od vseh podobnih priredb drugih tako zvanih strank. Strankarski zbori socijalne demokracije se ne shajajo radi parade, temveč za praktično delo. Kdorkoli hoče resno delati, s čvrstim namenom, ne da si prežene čas, ne radi slave, tudi ne radi dela samega, temveč radi gotovega cilja, mora neprenehoma sam svoje delo kritizirati. Čim višji je cilj, čim važnejše delo, tem potrebnejša je kritika in tem temeljitejša mora biti. In kdor hoče stati na čisto človeškem stališču, kdor noče biti fatalist in transcendentalist, mora vsaki tudi svoj cilj na novo ogledati, vprašaje se, ali je res tako lep in dober, kakor je bil takrat, ko si ga je izbral, in je li res tudi dosegljiv.

Tem vprašanjem imajo strankarski zbori socijalne demokracije v prvi vrsti služiti; njim pa se pridružujejo dnevna, aktualna, praktična vprašanja.

Pri nobeni drugi stranki na svetu ne vidimo takega postopanja, a ravno v tem so korenine velikanskih uspehov socijalne demokracije, s katerimi se tudi ne more nobena druga stranka ponasati.

Ako sodimo s tega stališča, tedaj je vsaki strankarski zbor socijalne demokracije važen. Ali važnost vendar narašča, kolikor se stranka povečava. Odtod izhaja posebna važnost letošnjega strankarskega zbora, ki se je vršil prve dni novembra na Dunaju. A tudi dnevni red je dal temu zboru poseben značaj; v prvi vrsti debata o reviziji strankarskega programa.

Leta 1889, je ustanovila avstrijska socijalna demokracija svoj prvi program na strankarskem zboru v Hainfeldu. Za stranko so bili takrat še hudi časi. Nočemo trditi, da se sedaj socijalnim demokratom postilja najmehekješa postelja; brutalnost podjetnikov in politični progoni so dosti močni, argumenti proti temu. Ali marsikaj se je izpremenilo. Nasprotniki so prišli do izpoznanja, da se ne da s silo zatreti socializma. Leta 1889, pa je bilo to izpoznanje še jako slabotno. Socijalna demokracija je takrat prebila dobo najhujših progono, na vseh straneh je vse kipelo in vrelo, a v sami stranki sta si stali dve struji ne ravno prijazni: radikalci niso zaupali teljsko nasproti. Radikalci so se bali, da bi zmernim, a zmerni so se bali, da bi radikalci s samimi revolucionarnimi

teorijami mogli prepričati vsako praktično delo.

V takih razmerah je nastal prvi socijalno demokratični program v Avstriji, ki je imel v prvi vrsti nalogo, združiti vse prave socialiste v eno stranko. To se je s hainfeldskim programom posrečilo, in če primerjamo današnjo socijalno demokratično armado s tedanjo malo peščico socialistov, moramo priznati, da je moral biti program dober ne le za teorijo, ampak tudi za praktično delovanje. Nobeni meščanski stranki, kar jih poznamo, ne bi v takih razmerah prišlo na misel, revidirati svoj program. One storijo to le, kadar jim huda prede. Ako že toliko nazadujejo, da jim preti pogin in da to same izpoznajo, tedaj menjaajo programe in imena, ne radi načela ali cilja, temveč da dobijo nove limanice. Socijalna demokracija je od hainfeldskega zbora neprenehoma napredovala in naraščala in sredi svojega neustavnega razvoja vzame svoj program v roko ter se vpraša: Ali je tukaj res vse tako kakor bi moralo biti? Ali se nismo česa naučili? Ali nam ni treba kaj popraviti? Tedaj apelira socijalna demokracija na vedo in na svoje praktične izkušnje, utrjuje se v tem, kar je izpoznala za pravo, popravlja, kar se ji zdi popravka potrebno in iz vedne avtokritike, iz vednega učenja zajema tisto mladostno moč, ki jo povznaša visoko nad vse druge stranke in ji daje najboljše garancije za pravo pot.

Letošnji strankarski zbor je bil, kar se zunanje oblike tiče, posebno znamenit radi velikega števila delegatov vseh narodnosti. V tej poliglotti državi, kjer se gledajo razni narodi kakor psi in mačke, kjer so nacionalne rabuke na dnevnem redu, je zbor socijalne demokracije edino mesto, na katerem se razširja horizont čez malenkostno stališče nacionalnega šovinizma, kjer zborujejo in delujejo delavci najraznovrstnejših narodov v bratski slogi, stremijo za enim, skupnim ciljem. Socijalna demokracija je v tej razrovani državi edina čvrsta vez raznojezičnih elementov, edini faktor pravega napredka. Mednarodno misliti in čutiti pomeni že samo po sebi povzpeti se na višje človeško stališče in edini socijalni demokracije so pri nas pokazali, da so tega zmogni.

Na zboru je bilo 156 delegatov, med njimi 6 ženskih. Jugoslovanski delegati so bili: sodrug Miha Cobal, Josip Kopač, sodruginja Ada Kristan, sodrug Ethin Kristan in Stjepan Lapuh. V predsedništvo je bil voljen sodr. Kopač, v komisijo za pregledovanje mandatov sodr. Cobal. Zunanji gosti so bili: Sodrugi Bebel, Ehrhart in dr. Braun iz Nemčije, sodruginja dr. Golde iz Pruske, Poljske in sodr. Grossmann iz Ogrske. Med temi se je splošno opazalo tudi sodruga Kautskega, ki pa ni bil tu kot zunanji gost, temveč kot poročevalec za 5. točko dnevnega reda. Kautsky, znan kot temeljit učenjak, je namreč še vedno avstrijski državljani.

Dne 1. novembra je bila predkonferenca, na kateri je bil določen sledeči dnevni red:

1. Konstituiranje zbora.

2. Poročilo skupnega strankarskega zastopstva; poročevalec F. Skaret; blagajniški poročevalec K. Korinek.

3. Poročilo o parlamentarnem delovanju; por. Ig. Daszynski.

4. Revizija strankarskega programa; poročevalec dr. V. Adler in J. Steiner.

5. Colninska in trgovinska politika ter zajmi delavcev v Avstriji; poročevalci K. Kautsky, dr. B. Karpeles in H. Beer.

6. Zavarovanje za starost in nezgode, ter preskrba udov in sirot; poročevalec J. Reumann.

7. Novela k obrtnemu redu; poročevalec M. Eldersch.

8. Eventualnosti.

Sodrug Popp, ki je otvoril zborovanje, se je najprvo spomnil umrlih sodrugov, med njimi Liebknechta in Bückha. Potem je dejal, da ima socijalna demokracija letos pravzaprav jubilejno leto, ker je ravno 10 let, odkar je odpravljeno izjemno stanje, ki je bilo uvedeno direktno proti socializmom. Govornik je podal kratek resumé razvoja stranke od onega časa ter proglasil otvoritev zbora. V imenu českih delegatov je sodrug Nemec pozdravil zbor.

Potem je stopil, burno pozdravljen, sodrug Bebel na govorniški oder. S toplimi besedami je pozdravil avstrijske sodruge ter govoril o važnosti letošnjega zbora, od katerega se hočejo nemški sodrugi kaj naučiti. Zanimanje vzbuja posebno revizija programa, kajti tudi nemški sodrugi hočejo revidirati, in pa trgovinska politika. Govornik pravi, da je njega veselilo, ko je avstrijski ministrski predsednik adresiral odločne besede radi trgovinskih ugovorov na Nemčijo, in menda bodo te besede tam tudi razumeli. Drugo vprašanje je seveda, ali bode Koerber izpolnil, kar je obljubil. Z veseljem konstatira, da je avstrijska socijalna demokracija od tistega časa, kar je on bil zadnjičkrat na Dunaju — pred sedmimi leti — močno napredovala. Socijalna demokracija je tudi dokazala, da je edina stranka v Avstriji, ki razume narodno vprašanje in ki je zmožna, rešiti ga. S svojim govorom, ki ga seveda ne moremo v vsej obsirnosti objaviti, je naredil sodrug Bebel velik utisk, kar je dokazovalo burno odobravanje.

Potem je pozdravil sodrug Grossmann zbor v imenu ogrske socijalne demokracije.

Poročilo o delovanju stranke, ki je bilo tudi tiskano in že pred zborom objavljeno v »Arbeiter Zeitung«, je podal sodrug Skaret, blagajniško poročilo pa sodrug Korinek, ter je bilo oboje sprejeto na znanje.

O parlamentarnem delovanju je poročal sodrug Daszynski. O tej točki se je razvila daljša debata, iz katere je bila razvidna splošna želja delegatov, da bi se v parlamentu več storilo. Vendar ni njih tajil, da v sedanjih razmerah deset ljudi ne more več storiti, nego store, razven ako bi hoteli enostavno delati obstrukcijo, kar pa ne bi bilo delovanje, temveč zaustavljanje vsakega delovanja.

Sodrug Daszynski je v svojem poročilu omenil, da naš parlament ne more biti za socijalno demokracijo nič drugega, kakor tribina, na kateri se imajo izra-

žati misli in zahteve delavnega ljudstva. V tem smislu je tudi frakcija v državnem zboru popolnoma izpolnjevala svojo nalogo; storila pa je tudi več, kajti marsikaj koristnega se ne bi bilo izvršilo, če ne bi bili socialni demokrati z vso svojo močjo pritiskali — n. pr. zakon o rudniškem delu; in marsikaj škodljivega so morali še le socialni demokrati preprečiti.

V to debato je med drugim posegel tudi sodrug *Kristan*, ki je svaril pred precejevanjem parlamentarizma. Večjega pomena, kakor delo v parlamentu, je ono v organizacijah, in v agitaciji moramo tudi masam povedati, da parlament ni tisto sredstvo, s katerim se bode proletarijat rešil.

Po daljši debati je bilo socialno demokratično frakcijo v parlamentu soglasno izraženo zaupanje. (Dolje).

Domache stvari.

«Slovenski Narod» je prava sramota za liberalno buržoazijo na Slovenskem. Plitkosti, s katero obravnava ta list najvažnejše pojave, se menda pač ne najde pri nobenem drugem «vodilnem» listu, in če stranka ne premore vsaj nekoliko temeljitjega glasila, tedaj je to res za njo največji testamentum paupertatis. Kadar imajo socialni demokrati svoj zbor, petajo se z vso intenzivnostjo z njihovimi debatami in sklepi vsi meščanski časopisi dotične države, ki hočejo imeti le količikaj resnega upliva na javno življenje in najnevednejši smok pokuka tedaj malo y to ali ono znanstveno socialistično tingo. Tudi letos so vsi dunajski dnevnikarji poročali o zboru in vsi seriozni žurnalistični krogi so pokazovali zanj največje zanimanje. «Slovenski Narod» pa je tega nezmogel. Pravimo, nezmogel, in niti bil ne mislimo, da morda njegovi uredniki niso imeli časa ali pa prostora za to. Socialno vprašanje in socializem sta temu predpotopnemu uredništvu s sedmimi petati zaprti ateni knjižni enostavno prepisovati se pa o tej stvari vendar ne da, in tako vidimo, da zastaja «Slovenski Narod» v takih vprašanjih celo za «Slovencom», ki seveda pri vsaki priložnosti napeljuje vodo na svoj mlin, a vendar prikazuje v vseh svojih zločinih in v vseh svojih scholastiki se desetkrat več znanja o socializmu, kakor liberalni organ.

Popolnoma ignorirati seveda tudi «Narod» ni mogel zboru, a ker ni mogel napisati nič pametnega, je napisal neumnost, zaheljeno z lažmi. Iz nobi pozabljenja se prišel zopet. Badenijeve jezične naredbe na bel dan, tar napisal sledečo debelo:

«Sicer se pa tudi Adlerjeve češke marionete niso upale izreči, da je princip Badenijevih naredb pravičen in da se z njim ne stori Nemcem nobena krivica, kakor se za Badenijevih časov niso branili iti v boj proti jezičnovni ravnopravnosti in se niso oglasili proti «Arb. Ztg.» ki je takrat naslovo jezičnovne ravnopravnosti zasmejavala in v nič devala.»

Na laž si vzame «Slovenski Narod» lahko patent. Vsa njegova stilistična krparska je namreč iz raznih laž, stihlan, rict. Ne samo češki socialisti, ampak tudi dr. Adler sam je izjavil na strankarskem zboru, da socialni demokrati jezičnovnih naredb nikdar niso pobijali radi pravic, ki so bile dane celom, temveč radi absolutističnega vira, iz katerega se vzle. Ali razumejo to pri «Slov. Narodu»? Nobenemu ministru ne more socialna demokracija priznati pravice, da absolutistično delo, kar imajo narodi sami med seboj urediti. Dravnu, ki kakor Baden kupuje za narodne pravice kakor za kravo, — kajti jezičnovne naredbe niso bile niti koncesija celom, temveč samo predmet kravje kuplje za mladočeski klub, izročila državo le pevarnosti. Prvi minister izda naredbe, drugi jih odpravi, in tako ne more biti nikdar konca ne kravi narodnjaškim prepirom. To smo vendar takšno doživeli. Ali če hoče dobiti «Narod» nekoliko pojma o stališču socialne demokracije v narodnem vprašanju, tedaj naj se spomni, da so socialni demokrati že leta 1897, podali predlog v državnem zboru, ki je pokazoval edino pot, po kateri se more

rešiti narodno vprašanje. Socialisti so hoteli, naj se voli odsek, ki ima izdelati zakon na temelju popolne ravnopravnosti vseh avstrijskih narodov. Kdo je pokopal ta predlog? Meščanski Slovani so imeli tudi tedaj večino v državnem zboru; ako bi bili hoteli, bi bil socialno demokratični predlog sprejet, in danes bi imeli lahko že nekaj let ne naredbe, katere vsaka vlada lahko prekliče, temveč postavo, ki bi imela splošno veljavo. Socialni demokrati so takrat bili mislili na Slovence, kakor Slovenci sami, ker so hoteli zakon za vse narode naredbe pa so veljale samo za Čehe. Toda Slovani sami nočejo ravnopravnosti; Poljaki hočejo imeti vlado nad Rusini, Čehi hegemonijo nad češimi Nemci, in zato je največja hinavščina, če pisari ta družba, kateri se Slovenci obešajo za trak o narodni ravnopravnosti, za katero je edina socialna demokracija v brnski resoluciji našla pravega izraza.

Poročilo o zadnjih volitvah za česli delni zbor pri Narodu menda niso štali, drugače bi morali vedeti, da je socialna demokracija, ki ima na Češkem ves proletarijat v svojih vrstah, že globoko prodrla tudi v meščanske delavne kroge, kar se je videlo iz tega, da je nekoliko mladočeskih mandatov v Pragu prav nevarno plavalo po vodi. Nihče ne dvomi, da je večina češkega naroda v socialno demokratičnem taboru. «Narod» govori o Adlerjevih čeških marionetah. Vprašanje je torej sledeče: «Kako se zлага to z Narodovimi himnami o slovenski vzajemnosti?» Odgovor: «Tako, da je Narodu slovenska vzajemnost fraza, ki jo rabi tako, kakor se rabi slanino za miši.» Po logiki bi vzajemnost takrat obstajala, če bi jo nahajali med celimi narodi, ali vsaj med njih večinami. Po Narodovi kazistiki, zadostuje vzajemnost par slovenskih koritev z nekaterimi češkimi velja. Za nas ima vzajemnost visji pomen in naša vzajemnost obstoji v našem taboru, so solidarni zavedni delavci vseh narodov in to nam daje tako moč, da se kapriolam Slovenskega Naroda lah o smejejo.

Ako govorimo v Trstu ali v Ljubljani o narodnosti, tedaj nas našo ljubo domovinsko z vsem svojim besom pravijo nam: Slovencom trgate domovinsko čustvo iz srca, našim močnim nasprotnikom pa dovoljujete, da negujejo svoj sovinizem. A sedaj pride slovenski socialist na Dunaj, na strankarski zbor, kjer so poleg Slovanov zbrani tudi Nemci in Italijani, torej naši najhujši sovražniki. In ta slovenski socialist izreka pred vsemi filipiko proti sovinizmu, skuša dokazati, da veljava človeka ne obstoji v njegovi narodnosti, da ne daje narodnost niti Slovanu pravice, da bi rfil Neslovana, pa tudi Nemcu in Italijanu ne, da bi preziral Slovana i. t. d. a glej! «Slovenskemu Narodu» natlekrat tudi to ni prav. Ta slovenski socialist gre potem v nemške krife na Koroškem in agitira proti čudotnemu vsecelniškemu sovizmu. Tudi ni prav! Kaj naj torej storimo? To ni uganka. Po receptu narodnjakov bi morali selivati narod proti narodu, in tedaj bi si morda pridobili ljubezen vseh nacionalnih krogov. Ker pa to le ni naša naloga, bomo se morali izhajati brez te ljubezni. Menda pojde.

«Edinost» pač nobena neumnost ne prekos. Kar je najbolj bedastega, mora nati prostora v njenih predah. Svojo ignoranco mora pokazati na vsakem polju; najteža ji je jezik držati v tistih rečeh, o katerih najmanj razume. V politiko je neumnica, zato črka o politiki; pred socializmom stoji kakor tele pred ognjenimi vrati; zato pisari o socializmu. Zdi se izkazala zopet nekaj novega, o čemur čisto nič ne v — to je železnica. Zato gonja sedaj o železni arhij. Pred kratkim je pripovedovala revežem na dahu, da žive v Trstu «pravi socialisti» — to so namreč t. zv. «socialisti libertari»; obžalovala je toka, da se niso v javnosti nastopili, a izrečata je upanje, da bodo nastopili pri prihodnjih volitvah. Tako zvan libertari niso nič drugega kakor teoretični anarhisti, absolutno dosledni antiparlamentarci, ki zametujejo vsako zastopstvo in vsako politično akcijo. Privatnemu človeku ni treba vedeti tega; ali moral bi to vedeti list, ki je tako

predrzen, da hoče pisariti o vseh rečeh, čeravno o nobeni ničesar ne razume. Pri taki stupendni nevednosti ni čuda, če njeni uredniki in reporterji nimajo pojma, kako se na železnici premika. Če bi to vedeli, bi si bili namreč menda prihranili zadnjo blamažico. Te dni se je vlekla družba navdušenih domovinašev — navdušili jih je menda alkohol — po cesti tik železnice, na kateri so premikali izvrševati svoje ne ravno lahko in dosti nevarno delo. Kdor je količikaj pozna to delo, ve, da si dajejo premikali med seboj in z drugimi uslužbeneci signale s pisalko in z žvižgi. Tako je bilo tudi ta večer. Duhoviti domovinaši, ki so nekaj peli, so si pa domisljali, da so vsa sveta uprte vanje, in ko so slišali žvižgati, so — omikani kakor so — začeli zmerjati kakor pravi rovtarji v bedasti misli, da se je žvižgalo njihovega neharmoničnemu petju. In potem so se šli se z neslano notico blamirati v «Edinosti». To je duševna kapaciteta slovenske buržoazije v Trstu!

O pekovskih pomočnikih je napisala «Edinost» v 258 številki dolgo vrsto konfuzij, s katerimi je seveda le pokazala, da še ni postala nič pametnejša. Njen poročevalec je morda za kako drugo delo popolnoma sposoben, ali za poročanje o stvoh nima nobene zmožnosti, tem bolj, ker ne zna niti ostati pri resnici. Zavijati je začel takoj pri pismu ljubljanskih pekovskih pomočnikov; pri tem so se namreč ravno pristaši slovenskih nacionalistov izkazali s klci, da ne potrebujejo pouka iz Ljubljane. To je napuh, na katerega tudi gospoda okrog «Edinosti» ne more biti ponosna; ako mi obžalujemo take delavce, ki nočejo delavske solidarnosti, ima «Ed.» prav malo naroka, simpatizirati z onimi, ki tudi narodne solidarnosti ne marajo. Tetka se nam hoče rogati, da ne poznamo italijanskega jezika; mi pravimo še več: večinoma tudi slovenskega ne poznamo. Ali kdo je kriv? Tu nam «Edinost» ne uteče. Mi dolžimo te krivice tiste političarje, ki so s svojim zabitim narodnim sovinizmom spravili proletarce v tak položaj, da ne morejo dobiti nobene izobrazbe. S politiko nacionalistov se doseže ravno nasprotno od tega, kar bi nacionalisti baje radi dosegli. Krivha, krivha, krivha — brez tega tudi ni narodnosti. Naravnost infamna je laž, da je neki Batiš rekkel, da morajo biti pravila samo italijanska; pa sploh, če bi to bila rekla ena oseba, niso tega še rekli vsi tržaski peli. O nekdanji zavednosti tržaskih pekov nam ni treba ničesar pripovedovati. To že poznamo. Tudi z narodno zavednostjo starih tržaskih pekov se narodnjaki lahko skrijejo; posebno med pekovskimi mojstri naj se drró, pa bodo kmalu videli, da jim je kšert desetkrat več, kakor vsa narodnost. Položaj pekovskih pomočnikov v Trstu je dosti slab in nujno je potreben zboljšanja. Ali po receptu «Edinosti» ne bomo ničesar dosegli pač pa če se organiziramo s tovarisi cel Avstrije in si tako zagotovimo moč. V ljaki organizaciji si zemo zavednih delavcev, ki razumejo svoj položaj kot delavci; od samo narodnosti ne moremo živeti. Kdor hoče rajši gospodarjem tlačiti, naj ostane kje je. V «Edinosti» ga bodo morda živili. Ali če ga bo to resno strašljaja in mu nadomestilo nedeljski počitek, je drugo vprašanje. Kdor pa hoče biti čel človek, kdor si noče pustiti jermena rezati iz kože, naj privoči «Edinosti» njene jeremiade, pa naj pride v naše vrste. Naprej!

Nauk-at bi «Edinosti» bila zopet rada dobra mamica. V tedajno klerikalni «Politiki» je citiral neko melikozno vabilo na adreso čeških socialistov; naj zataje mednarodnost, pa naj postanejo narodni. V članku je čela vrsta neumnosti, kdo naj bi tudi pričakoval od Rsta, ki služi Schwarzenbergom, Harrasom i. t. d., da bi kaj razumel o marksizmu? Toda najbolj debela je ta le: «Socialno politični razik fej (namreč socialni demokraciji) morda ne bo štel v zlo, ali v narodnem pogledu se mora zavedati, da se tudi ona ne sme odteigati dolžnostim do lastne narodnosti». — Tako! Nauk-at! Kdo pa je bil pri nas čisti, ki je nas socialne demokrate izobčeval iz narodne skupnosti, ki nam je hotel odreknati pravico, da bi se imenovali Slovenci, ki nas je zmerjal s Čulufakri? «Edinosti», v tvojem tarijejstvu hočeš biti premodra! Nikar ne smatraj nas za bolj neumne, kakor si

RESNA BESEDA DELAVCEM.

Organizirajte se!

Kjer koli delavci živijo in delajo in vstvarjajo bogastva in pri tem v bedi propadajo, se je že zaslišalo ta glas in povsod je našel glasen odmev v srčih delavcev, ki loprne po zboljšanju svojega položaja. In povsod, kjer je ta klic zdramil ljudi, se lahko opazuje, da se položaj delavcev vidoma poboljšuje. V deželah z močno razvito industrijo so delavske organizacije že močni faktorji, s katerimi morajo računati država in podjetniki in ki so priporili svojim udom že znamenite uspehe. V deželah, kjer je industrija še manj razširjena, so tudi delavske organizacije še bolj redke rastline in kar jih je, se izdaleč ne stoji na taki višavi, kakor angleške Trades Unions, belgijske delavske društva it.d. Zato je pa tudi socialni položaj delavcev in njih materialno stanje v takih deželah tako bedno, da se ga nikakor ne da primerjati s položajem angleških, belgijskih, avstralskih delavcev.

Zalosten primer nahajamo v naših jugoslovanskih deželah, po katerih je razpostavljena moderna veleindustrija se le svoje predstraži. Materialni položaj slovenskega in hrvatskega delavca je tak, da more od svojega plačila komaj svoje golo življenje ohraniti in se za ta bedni obstanek nima nobene gotovosti. Dokazov za to ni treba dolgo iskati. Dnevne mezde po 1 k. 20 vin., 1 k. 40 vin., 1 k. 60 vin. niso tu nič nenavadnega. Pri tem pa niso življenjska sredstva, hana, stanovanja, obleka it.d., ki jih delavec potrebuje, prav nič cenejša kakor drugod in življenje našega delavca stoji komaj nekoliko višje, kakor eksistenca berača. O njegovi zaslužki pa priča od leta do leta naraščajoče izseljevanje, ki odvajajo na tisoče slovenskih delavcev v nemške kraje, na gornje Štajersko, na Vestfalsko, v Ameriko it.d. Tožbe radi bede se torej povsod čuje.

Ali naši delavci so pokazali doslej vse premalo zanimanja za vprašanje, kako bi si mogli pomagati v svoji revit, da, čeravno se zdi neverjetno, je vendar res, da se najde pri nas še dosti delavcev, ki niso niti mislili na svojo bedo.

Slovenski in hrvatski kraji seveda niso pravi industrijski kraji. Kar je tu industrijskih podjetij, so ustanovitve na ravno zato, ker vlada poljedeljstvo. Tudi kmetu tožijo radi slabih časov, po deželi narašča proletarijat, ki ne le da nima nobene posesti, ampak tudi zaslužka ne, in tako najde industrijski podjetnik delavne moči po ceni. V sled tega moderna veleindustrija tudi v naših krajih ni več popolnoma tuja; po mestih in po deželi se dviguje vedno več tistih znanih, visokih dimnikov, ki pripovedujejo, da ubogi ljudje noč in dan pridno roke gibljejo, svojo delavno in življenjsko moč žrtvujejo, čisto svoje zdrave kosti, ali celo svoje življenje e izgube, da le more malo število bogatinov se bolj obogatiti, da dobi to malo število še več moči, še več življenjskih užitkov v svoje roke.

Pač ogromna so bogastva, ki jih delavci v taki tovarni, v plavzu it.d. vstvarjajo. Ali pogostoma nimajo delavci o tem niti pojma. Kolikokrat mislijo, da jim je bila izkazana velikanska dobrota s tem, da se jih je vzelo v delo. In vendar so pravzaprav oni dobrotniki kapitalistov, ki imajo njih pošteno vredno delo za delavce skoro brezkoristnemu delu zahvaliti ogromno bogastvo in krasno, prijetno življenje.

Naš delavec je doslej vse premalo pomislil, da igra v svetovnem ustroju stvu najvažnejšo vlogo, ker je ravno on najpotrebnejša oseba v družbi. Seveda ne kot posamezna oseba, kot posameznik izgubi vsako veljavo, ker nosi v današnji družbi toliko ljudi svojo delavno moč na semenj, da za vsakega

delavca, ki odide iz dela, že cela vrsta drugih lahko nastopi. Ogromni pomen delavstva tiči v njegovi celosti, kot razred. Kajti, dokler se ne najde tiste dežele iz pravljice, po kateri teče med in mleko ter letajo perem golobi v usta, je delo za obstanek družbe brez pogoja, potreba. Narava obsega ogromna bogastva in velikanske moči. Ali oboje bi bilo za ljudstvo brez koristi, če ne bi bilo dela. Ne samo vsa razkošnost, vsa umetnost, ves napredek, ampak sam obstanek človeštva nam zagotavlja samo delo. Ne le da nebi imeli gledališč, sijajnih palač, krasnih cerkev, razkošnih vlakov, kron it.d. — tudi obleke, hrane, kože, vole ne bi imeli brez dela; s kratko, konec dela bi pomenil smrt človeštva. Pravi se, da je država za red nujno potrebna; obzlovanja vredno bi bilo, če bi bila znanost in umetnost ljudem tako neznana, kakor levom in volkovom. Ali — če ne bi bilo dela, ne bi bilo niti cerkve, niti države, niti znanosti in umetnosti, nebi bilo sploh ljudi. Jasno je torej, da igra delavstvo najvažnejšo vlogo v družbi in da je to najpotrebnejši razred.

Ali življenje tega delavstva stoji v največjem nasprotju z njegovim pomenom. Med tem, ko hvala njegovemu delu, bogastvo sveta neprenehoma narašča, so delavci od uživanja popolnoma izključeni. Razlike med eksistenco posedujočih in delavcev so od dne do dne večje. Ob vsakem letnem času je vse polno brezposelnih delavcev, ki pa so izven sezone, posebno po zimi, in še bolj ob času krize, grozovito številni. In kateri delavec ne ve, kako strahna beda ga zadene, ako mora ostati več tednov ali celo mesecev brez dela, torej brez zaslužka? In če oboli? Če se mu primeri kakšna nezgoda? Če končno ostari in obnemogne?

Ali pa je res, da mora biti tako? Da ne more postati drugače? Da ni nobene pomoči?

Položaj delavstva je grozen, ali brez upanja ni. Da v rokah delavcev samih je, da si svoj položaj silno popravijo, da ga celo tako izpremenijo, da dobi cela družba drugo lice. Delavstvu ni treba v ta namen ničesar drugega, kakor da pripravi svoj pomen do veljave, to se pravi: Da se organizira. Nastopanje milijonov posameznih delavcev, med katerimi je vsaki posameznik brez moči proti vladajočemu sistemu kapitalizma z njegovo konkurenco in z njegovim izkoriščanjem mora se umakniti nastopanju združene delavske množice, ki obsega v svoji slogi tako ogromno moč, kakršna se v zgodovini človeštva še nikdar ni pokazala.

Kakšna bodi organizacija.

„Organizacija! To vendar ni nič novega!“ se sliši pogostoma, ako se hoče delavcem pokazati, edino pot do rešitve. „Pri nas imamo že davno društva, mi smo bili že tu in tam udje, ali to nam ni nič pomagalo.“

Gotovo. Društva sama po sebi gotovo niso iznajdila delavcev. Ali med društvom in društvom je velika razlika, in če hočejo delavci presojsati kako društvo, morajo najprvo vprašati, kako je sestavljeno in kakšen namen ima. Ako bode delavec to storil, bode izpoznal, da je bilo med neštevilnimi društvi, v kateri so ga skušali zvabiti, prav malo, ali pa morda nič delavskih društev.

Društvo, ki naj delavcem koristi, mora biti pred vsem iz delavcev sestavljeno in sicer tako, da v njem delavci sami odločujejo; ne pa da so samo peto kolo pri vozu in da se jih rabi le za štafazo. In tako društvo mora biti osnovano na taki podlagi, da se razločno vidi, da ima namen, služiti delavcem. Samo v organizaciji, katero delavci sami vodijo, v kateri sami odločujejo, ki deluje po njihovi volji, imajo delavci gotovost, da bode zastopala njih interese.

Spomnimo se pred vsem na eno: Podjetnik nahaja absolutno svoje interese v tem, da ima kolikor mogoče velik dobiček. Ne samo iz lakomnosti, temveč tudi radi konkurence, katero mu delajo drugi podjetniki, je prisiljen, da izbere iz svojega kapitala kolikor mogoče več obresti. Njemu se zdi torej koristno, plačevati delavcem kolikor mogoče manj plače, pa jim nakladati kolikor mogoče več dela. Vsa izdatka za delavce očitno kot zgubo od svojega dobička, ter se skuša tega varovati kolikor le more. Temu je zlasti pripisati, da nastanejo industrijska podjetja tudi v naših krajih. Pri nas delavci se niso na glas, da bi bili poželjivi. Ima se jih za ceneno delavno moč, ki je z malim zadovoljna. Ali tudi te delavne moči imajo ravno nasprotno interese, kakor podjetniki. Za svoje in svojih družin blagostanje potrebujejo višje plače, gotovost obstanka, skrajsan delavni čas, varstvo pred nezgodami, preskrbo za bolezen, brezposelnost, obnemoglost, starost it.d. Vse to pa se ne da izvesti, če se ne prisili podjetnika, da poseže v svoj žep, ki ga seveda najrajši stiska.

Tukaj trije torej interesi delodajalcev z vso močjo skupaj in kar mora iz tega nastati, je boj.

To nam daje nauk, da potrebujejo delavci organizacije, ki jih naredi zmogljive, da začno in vodijo boj proti kapitalizmu. Društva, v katerih igrajo prvo vlogo podjetniki, ali pa ljudje, ki so jim udani, da celo organizacije, v katerih imajo oni sploh kaj govoriti, ne morejo izpolniti te naloge, ker najdejo pri vsakem Ekratu ovire v boju. Samo **čiste delavske organizacije morejo izpolniti svojo nalogo.** Delavci, ki hočejo zboljšati svoj položaj, ki se hočejo rešiti, morajo torej ustanoviti svoje lastne organizacije, ter jih z vso močjo pospeševati, povzdigovati in krepiti.

Politična organizacija.

Kapitalizem skuša priiti delavcem povsod do živega. Zlato tele je danda nes najvišji malik sveta, in denarna mošnja je najmočnejše sredstvo njegove vlade. Na gospodarskem in na političnem polju vlada kapitalizem, tu in tam mu je delavstvo podloženo. V tovarnah, v jamah, v arzenalih, na železnica, na morju — je kapitalizem neodmejeno gospodujoči gospod, delavec pa njegov na slepo pokorščina obsodeni suženj. V državi izdeluje razred kapitalistov postave, in razred delavcev jih mora slušati. Posledice tega ljubega reda očitno delavec vsako uro. V delavnici mu naklada podjetnik nečloveško delavno breme, pa mu daje za to smešno malo mezd. V državi mu odtegne isti razred kapitalistov politične pravice, pa mu naklada zato davke in vojaške službe. Te prikazni marsikdo se ne razume, pa vendar je čisto enostavna. Politična vprašanja niso v svojem bistvu nič drugega kakor gospodarska vprašanja, kajti država v resnici ni nič drugega, kakor oblika družbe, in ker je naša sedanja družba kapitalistična, mora biti tudi država taka. Delavci razred srečava iste nasprotnike, amor koli se obrne.

Boj proti delavcem se vodi na vseh straneh, zato morajo tudi delavci povsod stopiti v boj. **Delavci se morajo politično in gospodarsko organizirati.**

Najvažnejša oblika politične organizacije je politična stranka.

Tudi za delavce je nujno potrebno, da stopijo na politično bojišče, in sicer samostalno, to se pravi, kot popolnoma neodvisna politična stranka. Tisti, ki niso delavci, hočejo v politiki varovati svoje interese, in vsaki delavec, ki jim pomaga, škoduje sebi in svojim delavskim bratom. Razume se, da se nasprotniki delavcem v političnem boju pribli-

žujejo z lepimi frazami. O domovini, o narodnosti, o veri se pripoveduje delavcem najkrasnejše stvari, zato da bi pozabili, da so njihovi pravi interesi v nevarnosti.

To so delavci v drugih krajih že davno izpoznali. Tudi pri nas so prišli mnogi delavci že toliko do zavednosti, da so se postavili na lastne noge ter so si ustanovili socijalno demokratično stranko, ki se tako razvija, da ne more nihče tega tajiti. Ali še vedno se najde pri nas na tisoče delavcev, ki se za politiko sploh ne zmenijo, pa prepuščajo političarjem, naj delajo kar hočejo, ali pa delajo drugim političnim strankam tlako in pri tem ne izpoznajo, da s tem sami sebi najbolj škodujejo.

Seveda se socijalne demokrate toliko črni, da bi se jih človek, ki jih pozna samo po pripovedovanju, lahko kar ustrašil. Tako se očita socijalnim demokratom, da hočejo vzeti delavcem narodnost, ker se imenujejo mednarodne. Toda biti mednarodni, se ne pravi zatajiti svojo narodnost. Socijalisti so mednarodni kot delavci. Oni namreč pravijo: Delavci vseh narodov, delavci vsega sveta se morajo združiti, ako hočejo doseči tisto moč, katero potrebujejo za svojo osvoboditev. Ravno tako mednarodni so pa tudi nasprotniki delavcev, posedujoči sloji. Ako se more z združenjem doseči večje profite, se slovenski, nemški, italijanski podjetniki i. d. čisto nič ne obotavljajo, temveč se združijo. In nobenemu slovenskemu podjetniku ne pride na misel, da bi dal svojim delavcem boljšo mezdno ker so Slovenci, nasprotno: če more dobiti italijanske delavce za boljši kup, požene slovenske k hudici, pa vzame italijanske. Gospoda sama je zelo internacionalna, samo delavcem zamerijo to, ker vedo, da morajo delavci ostati slabi, dokler ne bodo združeni, in da se slabe delavce laže izkorišča, kakor pa močne.

Tudi glede vere očitajo socijalistom grozne reči. A socijalisti ne uče v tem oziru ničesar drugega, kakor to, da je vera stvar vsakega posameznega človeka. Vsakdo naj veruje, kar se mu zdi, da je prav, nihče naj drugega ne sovraži radi njegove vere, politično in strokovno pa naj se delavci organizirajo brez razlike narodnosti in vere, da morejo postati močni.

Socijalistom se ne gre za to, da bi sejali slepo sovraštvo in da bi po primeru nasprotnikov delovali s praznimi frazami. Zato nam tudi ne pride na misel tajiti, da nastopa včas tudi ta ali ona nasprotna stranka za kako delavsko zahtevo. Ali gorje delavcem, če bi zato hoteli odstopiti od svoje samostalne politike. Čim bi zapustili svojo lastno stranko in postali podrepine meščanskih strank, bi se pokazala druga stran medalje in prepozno bi delavci spoznali, da so se jim samo prilizovali, da jih tem lažje odpravijo od njihovega cilja.

Razumne se da bi bili pri volitvah glasovi delavcev nasprotnikom vselej všeč. Ali delavec ne sme pozabiti, da ne morejo nasprotniki zanj nič rešnega storiti, tudi če bi hoteli. Pred vsem so čuti in misli teh ljudi čisto drugačne, kakor čuti in misli delavcev. V družbi delavcev se pravi gospod nikdar ne počuti dobro, ravno tako ni pravemu delavcu prijetno v družbi gospode. Pa tudi koristi tistih ljudi, katere zastopajo nasprotniki, so popolnoma drugačne, kakor koristi delavcev. Pri volitvah zatrjujejo seveda vse stranke, da hočejo delovati za ves narod. Ali to je laž ali pa neumnost. V družbi, kakršna je sedanja, ki je sestavljena iz različnih razredov, se more delovati samo za ta ali pa za oni razred, nikakor pa ne za vse skupaj. Naravnost blazno je, če kdo trdi, da hoče enako pomagati bogatim in revežem. Kdor zastopa interese veleposestnikov, ne more zastopati interesov malega kmeta; in kdor stoji na strani podjetnikov, ne more biti zastopnik delavcev. Poštena politika zahteva pred vsem, da stranka pove, za kateri del ljudstva hoče delovati. Zastopanje "celega naroda" je navaden svindl.

Delavci se morajo oprustiti vsch ti-

stih moči, ki so jim nasprotne. Organizirati se morajo kot samostalna stranka in tam kjer že imajo svojo stranko, socijalno demokratično, jo morajo z vsemi močmi pospeševati in krepčati. Seveda imamo že tako stranko in na tisoče delavcev se ji pristeva. Oni čitajo njene časopise, prihajajo na njene shode, glasujejo pri volitvah za njene kandidate. Ali to ne zadostuje?

Na to odgovorjamo: Ne! Ni dosti, pristevati se socijalno demokratični stranki, temveč treba je tudi, da se ji pripada kot pravi ud. Delavci morajo biti s svojimi strankarskimi organizacijami v vedni zvezi in morajo tudi sami delovati v njih. Kdor ni ud kake politične organizacije, sploh ne more reči, da je pravi socijalni demokrat.

Strokovna organizacija.

Ves boj delavcev se suče pred vsem okrog gospodarskih interesov in zato ne more obstati samo na političnem polju. Vodi se ne samo med posameznimi političnimi strankami, ampak tudi naravnost med kapitalistom in delavcem in delavci morajo biti pripravljeni, da si morejo tudi na strokovnem polju, v tovarnah, v podjetjih sploh, priboriti boljše razmere. Če tega ne storijo, tudi za politični boj niso zmožni, kajti če se ne popravi njih materialni položaj, ostanejo vedno preslabi proti kapitalizmu.

Bremena, ki tišče delavce, niso od enega dneva in niso tako mala, da bi se jih lahko brez večje odpornosti. Nevednost in nerazumevanje množice pa je tudi preveliko, da bi se dalo ljudstvo hipoma pripraviti do zavednosti. Armado, ki ima izvesti delavsko rešitev, je treba še le vsvariti. Kadar so delavski bataljoni skupaj, jih je treba še le izvežbati, srbeti se mora za rezerve, in ves boj se mora voditi po gotovem načrtu. Za to je treba čvrste volje, vstrajnosti, znanja, agitacije in brezpogojne solidarnosti. Vse to si morajo delavci pridobiti potom strokovne organizacije.

Iz tega je tudi že razvidno, katere so glavne naloge strokovne organizacije. Gre se za boj proti kapitalizmu, ki podkopuje delavsko eksistenco. V ta namen je treba delavce pred vsem združiti. Agitacija je torej prva naloga. Potem pa je treba množico tudi narediti zmožno za boj in jo zmožno ohraniti. Strokovne organizacije morajo torej na to delovati, da se bodo delavskega ljudstva kolikor mogoče oblaži kar ne pomeni samo zboljšanje plače, temveč tudi skrajšanje delavskega časa, kolikor mogoče odstranitev brezposelnosti, v zvezi s tem dobro posredovanje dela, omejitev nevarnih opravil, posebno ženskega dela v takih podjetjih, ki škodujejo njihovemu zdravju, odstranitev otroškega dela, telesno varstvo v podjetjih, skrb za slučaj bolezni, nezgod, onemoglosti, starosti i. t. d. Kot glavno načelo mora vedno veljati, da je delavec s svojo mezdo komaj za svoje delo, in le za silo plačan, da morajo torej za njegove potrebe v slučaju bolezni, v starosti in t. d. skrbeti tisti, ki imajo od njegovega dela ves profit. Ali dokler to ni doseženo, mora v praktičnem življenju pomagati solidarnost delavcev. Da ne pridejo delavci vsled takih grenkih slučajev naravnost v pogubo, se mora v organizacijah skrbeti, da niso delavci, če so bolni, brez dela, na popotovanju i. t. d., popolnoma zapušteni. Posebno važna naloga vsake prave strokovne organizacije je tudi pravovarstvo. Delavec, ki mora v nešteti slučajih celo tisto malo pravico, ki jo ima, iskati pri sodnijah, oblastih, razsodiščih i. t. d., potrebuje v takih slučajih pouka, zastopnika, za kar nima sredstev v svojem žepu. In tu mora pomagati pravovarstvo.

Organizacija pa mora podajati delavcem tudi duševnega orožja. V ta namen imajo organizacije svoje biblioteke, prirejajo shode in predavanja, dajejo svojim udom časopise i. t. d.

Tako imajo torej strokovne organizacije nalogo, dvigati gospodarski in duševni položaj delavcev, torej, že v sedanjih razmerah pomagati in delavce

narediti sposobne za boj proti izkoriščanju in poumnejanju za boj, ki more končati še le s popolno zmago delavcev.

Organizacija kovinarskih delavcev.

Ena najmočnejših delavskih strok, ki je tudi po naših deželah zelo razširjena, je kovinarska. V velikih tovarnah, v plavžih, v manjših delavnicah je na tisoče kovinarskih delavcev, in njih položaj ni po vsem svetu razmeroma tako slab, kakor v naših krajih. Zakaj? Ker ti naši delavci niso skoro nič organizirani. V Avstriji obstoji sicer močna zveza železarskih in kovinskih delavcev, toda po naših deželah se delavci še malo brigajo za njo. In vendar je to neizmerno važna organizacija, ki je priporočila svojim udom, da marsikaj koristnega. Naši kovinarji bi morali enkrat dobro premisliti svoj položaj, oz. zreti bi se morali, kako pri njihovih malih plačah draginja povsod narašča in tedaj bi menda pač izpoznali, da jim je organizacija kravo potrebna.

Zveza kovinskih delavcev ima malo delavcev, delovati za zboljšanje položaja vseh delavcev in delavk kovinske industrije po celi Avstriji. V prvi vrsti deluje na to, da se izdelajo dobri **zakoni za varstvo delavcev**, da se upelje **državno zavarovanje za slučaj starosti in onemoglosti**, ravno tako **previdnostno in sirotin**, bojuje se za to, da dobijo delavci tako **plačn**, ki bi jih res lahko varovala pred lažotom in bedo; da se **krajša delavni čas**, da se z delavci po tovarnah in delavnicah **človeško postopa**. Skratka: zveza kovinarjev varuje svoje ude v vseh slučajih, **ki se tičejo njih kože**.

Zveza kovinarjev je s tem, da je navdala organizirane kovinarje s čuvstvom razredne zavednosti in solidarnosti, neizmerno mnogo dosegla za srečno izvršitev mnogih bojev za boljše plače, krajši delavni čas in človeško postopanje v podjetjih. Zadnjih 5 let so zaupni močje podali strajkajočim t. sodrugom **225.000 kron** podpor, in to je pomagalo, da se je večina takih bojev srečno izvršila.

Zaveza kovinarjev daje svojim udom **podporo v slučaju brezposelnosti, pravovarstvo v vseh preprih**, ki izvirajo iz delavnega razmerja, **potovno podpora**, vodi dobro **posredovanje dela**, ima za svoje ude po vseh podružnicah bogato urejeno **biblioteko**, vsi njeni udje dobe brezplačno **strokovni list**. Po vseh podružnicah se prireja vsaki teden **predavanja in diskusije**, da morejo udje obogatiti svoje znanje, ter se sploh duševno povzdigniti.

Zveza kovinarjev je izplačala zadnja leta **154.968 kron podpor za brezposelne ude**. Za **pravovarstvo** je izdala **10.292 kron**, za **posredovanje dela** pa **15.214 kron**. Koliko neskončne bede je bilo s tem odpravljenih, koliko kriev preprečenih, koliko udov je bilo rešenih najhujše skrbi in revščine, se ne do povedati s številnimi kani.

Že danes pripada zvezi kovinarjev na tisoče in tisoče delavcev, in njeno delovanje je doseglo že velike uspehe. Ali koliko več bi se lahko doseglo, ako bi vsi, ki se še ogibajo organizacije, vstopili v njene vrste, ako bi se vsi kovinarji organizirali!

Tisti delavci, ki ne pripadajo organizaciji, ne razumejo prav delavskega boja in ne vedo, kaj pomeni močna organizacija. Tiste velike naloge, ki jih imajo delavci pred saboj, se le z močnim, veliko, bogato organizacijo lahko izvrši. Kolikor večja je organizacija, kolikor bogatejši njen bojni sklad, toliko več uspehov lahko doseže za svoje ude. Ali se ne bode končno tudi v glavah naših delavcev zdanilo? Ali ne bodo izpoznali, da je njih položaj nečestosten, človeštvu, in da se morajo končno postaviti na lastne noge? Da bodo le tedaj zmagali, ako se pridruže armadi delavcev, ki šteje milijone in ki se bojuje po vseh deželah za en cilj.

Delavci, samo v organizaciji je vaša rešitev!

Organizirajte se!

Sodrug!

Ne odložite tega lista! Kadar ste ga prečitali, dajte ga tudi drugim tovarišem. Kalikor več ali ga bode čitalo, kolikor več glav se bode odprlo, toliko bolj bode organizacija narasla, toliko več bode dosegla, toliko prej bode zmaga!

Za slovensko vseučilišče se je začelo zadnje dni zopet agitirati. Povod temu so dali neki dogodki na univerzi v Inostru, vsled katerih so Italijani obnovili svoje zahtevo, gl. de italijanskega vseučilišča. Gotovo imajo Italijani prav, če zahtevajo italijansko vseučilišče, in Slovenci, če zahtevajo svoje. Agitacijo pa moramo že prepustiti buržoaziji, kajti za proletarce ima to vprašanje v današnjih razmerah malo pomena. Kakor sedaj delavci ne morejo pošiljati svojih otrok na vseučilišče v Gradec ali na Dunaj, tako jih ne bodo mogli pošiljati v Ljubljano. Za nje bi bilo veliko bolj važno, da bi dobili zadostno število ljudskih in strokovnih šol. Mi smo gotovo največji prijatelji ljudske izobrazbe, ki je po Avstriji povsod grozno zanemarjena. Ali studi se nam tisto farizejstvo, ki dela iz slovenskega vseučilišča narodno vprašanje, a resnici ni nič drugega, kakor vprašanje buržoazije, ki želi, da bi njeni sinovi na ložji in prijetnejši način dobivali dobre službe. Če ima naša buržoazija kaj moč, ne le proti delavcem, temveč tudi proti »gori«, tedaj ima sedaj priložnost, da ji pokaže. Ali mi se bojimo, da bo mest boja zopet raješ izvolila beračenje pri ministrih; in s tem se bo samo ponižala, da bi kaj dosegla.

Bernsteinovci.

«Teoreticni boj o marksizmu se vodi največ radi nauka o razširjenju bede med ljudstvom vsled kapitalizma. Bernstein in njegovi pristaši trdijo, da se tudi sedaj v kapitalističnem sistemu sprosti položaj delavcev poboljšuje in iz tega izvajajo nekateri nove, popolnoma napačne nazore».

Zakaj pravi uredništvo, da »nekateri«, — torej ne Bernsteinovci! — izvajajo »popolnoma napačne nazore«? Mi, Bernsteinovci priznavamo popolnoma Marksa in njegov »Kapital«. Ne priznavamo pa taktike stranke v današnji obliki. Uredništvo se pri gorajšem očitavku najbrže opira na spis Kautskega: Bernstein und das Program der Sozialdemokratie. Ze leta 1885 je pisal Fr. Engels v »Neue Zeit«, da se je na Angleškem od leta 1848. položaj nekaterih delavskih kategorij izboljšal, da pa gmotni položaj delavstva še vedno pada, vsled kapitalističnega načina produkcije. Kautsky se v svoj »Verständnis« največ na to opira, da proletarci vedno nižje padajo v svojem gmotnem položaju. Bernsteinovci pa pravimo in to je tudi dokazano, da se položaj delavstva materialno že v kapitalistični družbi izboljšuje — to v toliki meri ne, kakor položaj kapitalistov. To je: napredek delavstva v kap. družbi z ene in napredek kapitalistov z druge strani, ni pariteten. — Delavci se niso organizirali samo radi tega, da se tako upro kapitalizmu, ki bi jih sicer popolnoma zasušil in pahnil v najhujšo bedo — temveč organizacija delavstva je docela naravna posledica kapitalističnega načina produkcije. Delavske kategorije, ki so prve okusile ta (kapitalistični) na in produkcije, stojé danes gmotno mnogo bolje, kakor pa delarstvo onega načina produkcije, ki se ni docela kapitalističnega značaja. Mi vidimo namreč, da se proletarijat enih narodov, ki se niso preselili od kapitalistične produkcije (Slovaki, Slovenci, Poljaki) med narodi, pri katerih se je kapitalizem že bolj razvil, rabi le za kulja — vkljub temu, da imajo ta »kapitalistično kultivirana« narodi sami dovolj proletarijata v sebi. Pa »kapitalistično kultivirani« proletarijat, se ne dá več tako porabljeni, kakor delavci enih narodov, ki se niso kap. razvili.

Danšnja organizacija avstrijskega proletarijata nikakor še ni popolna. Če jo primerjamo z belgijsko, vidimo veliko razliko. In ravno Belgijka in Angleska, dasi po svoji obliki tako različni, nam kažejo pot v bodočnost. — Tu se neoporečno dokazuje razvoj. Posledki kapitalizma peljejo v kolektivizem.

Mi namreč ne verujemo, da je mogoče podreti kapitalistični družabni red potem splošne revolucije proletarijata, ker nam to temeljni nanki nacionalne ekonomije zabranjujejo. Mi verujemo samo v *razvoj*.

Razvoj gosp. organizacije proletarijata
u tom smislu: meri čas do kolektivizma

Kar se uče trditve, da *danes* velepo
sestro na Slovenskem napreduje, tudi n

— To je predhodništvo bodočega verskega
sestava. Last istega to najbrže kat. cerkev
— Le da pa bi, ker booj se prišle, da
na mesto današnjega materialnega
produkcije, kapitalistični umetno. To se
zgodilo orvkljini tošni, bla je čast do
duhovno je jedralci. Ljudi v svoji po
miki praviš k raku v blamko. Toj pr
krščanstvo, dardid je. Kat. cerkev es
om skoz kapitalističnava. To pa ni
— Kat. cerkev je jedralna. Bistvo kapitaliz

СВЯТАГО ПРАВОСЛАВНАГО ЦРКВИ.

Socijalni pregled.

K poglavju: Delavske nezgode.

1. *Papirna industrija*

lavec

Število zapuščenih

2. *Kemična in gumna industrija.*

več kot 4 tedne 100 687 1972

Število zapuščenih

5. To je pač grózna bilanca! Najhuji

...javnost se ne bca s temi groznimi

Proti lastnikom radnikov in

Štref za izdelovanje kruha

120143 BH 13412 22400 13000 00

parno pekarijo. Stroj je zelo enostaven in izdelava v minuti 80, na uro pa 4000 hlebov. Bratje Corby izdelujejo z njim kruh iz valjanega in nevaljanega testa, dunajski, kvakerski, francoski, grahatski kruh, skratka vse, kar se izdeluje iz testa razven sladkih pletenih štruc. Najboljše bi se seveda tudi z našimi stroji, oz. tako pekovali. Pri stroju vagonem možičko, drugi ga vklada v stroj, tretji jemlje iz stroja izhajajoče gotove hlebe. Za to delo ni treba izučenihi pekovi; opravlja jo lahko tudi žene in mladi fantje. Stroj deluje tako hitro, kakor hitro je mogoče vkladati testo vanj. Pri tej novi masini se prihrani polovico delavcev. Kjer so pekovski delavci organizirani, se jim vendar vsled tega ne bo treba bati škode, kajti stroj bo delo pospešil tudi v pekariji veleindustrije in organizirani delavci si bodo le delo olajšali. Drugače bo tam, kjer delavci nimajo organizacije in ne bodo imeli moči, da bi si priborili boljše delovne pogoje, ampak se jih bo posajalo na cesto. Za male pekovske mojstre je seveda novi stroj nov udarec — v kapitalistični družbi je malim obrtnikom sojen propad.

Razmere pri tvrdki G. Tönnies

v Ljubljani.

Govoriti imamo v sledečem o neki jako »reelni« in »kulantni« tvrdki, kakor jih rodi blaženi naš kapitalistični red in katere so za istega prav karakteristične. Tvrdka je znana: G. Tönnies v Ljubljani, Dunajska cesta. A mi hočemo govoriti v njenih tajnostih, ki niso znane vsemu svetu. No, kar ni še, lahko postane in tem potem obljubimo, že danes, da bomo skrbeli jako vestno, da bode »slava« te imenične tovarne zadonela po naši premili domovini. Mi seveda nismo krivi, da bode ta »imenitnost« malo neprijetna za gg. Tönnies...

Tudi za Vas, veleblagorodni g. Viljem Tönnies, neprijetna, Vam, ki si domisljate, da so Vam neprijetni ljudje tovarna žival, nad katero lahko vladate brezobzirno in nemejeno. Ta gospod ima namreč nekoliko onega drugega Viljema v sebi, ki straši po Nemčiji pod priimkom »Rex«, — seveda en miniature. Vladati surovo, pri vsakem trenutku udariti po žepu, v katerem žvenktajo »beci« in pokazati svojo vzvišeno avtoriteto, — to je strast tudi našega ljubljanskega Viljeka. A ta absolutizem bode moral odnehati, velesposobni g. Viljem, in tudi Vašega največjega sovražnika — Knigge — bode moral študirati. »Umgang mit Menschen« se zove njegova jako zanimiva knjiga, ki jo Vam tem potom intenzivno priporočamo. Izrazi, kakor »Hrottel«, »gemeiner Hund« itd. so sicer preznačilni za Vaše duševno stališče, a če že hočete imeti nekaj »Ableiter« za Vašo električno vznemirjenost, porabite v ta namen najbližje zrcalo. Ne pa Vaših uslužbencev, od katerih živite, ki Vam nanasajo bogastvo in so temelj Vašega podjetja! To — kot uvid.

Vprašati pa Vas imamo najprvo sledeče: Kako je urejena stvar z bolniško blagajno? Nekateri delavci so vpisani v okrajno blagajno, nekateri pa v Vašo lastno. Bene, a sliši se sem ter tja šepetanje, da morajo tisti, ki se vpisani v okrajno, podpirati tudi lastno bol. blag. Če je to res — in v kratkem bomo to videli! — potem se na ta način ubogim zidarjem krade krvavo zaslužene krajcarje iz žepa. Na vsak način bomo o tem se govorili.

Ozirajmo se pa sedaj na razmere v Vaši lastni bol. blagajni in opozarjamo obenem kompetentno oblast, da uredi natančno kontrolo in odstrani turški značaj razmer pri tej blagajni. Najprvo naj nam g. Viljem oprosti, če omenimo, da on ni vsegaveden. Recimo da je dober tovarnar, a zato še nima zdravniške sposobnosti. Radi tega tudi ni njegova naloga, da smatra človeka, ki je naznanjen kot bolnik, za simulant. Pri teh podporah bi bilo blazno, simulirati bolezen. G. Viljem napiše tudi, oz. podpiše t. zv. »bolniške listke« seveda, če se mu poljubi. Druga e pove dotičnemu človeku »par gorkih« in ga spodi. Ali pa v službu, če je ta gospod na popotovanju, — potem naj bolnih šaka. Tako je moral zadnjič nevarno bolan človek čakati na milost

šefa od zjutraj, do 4. ure popoldne. Ali če se gospodu ne zdi bolezen »nevarna«, potem pravi: »No, le pojdi domu, pa si skuhaj čaj.« Sto »vragov«, g. Viljem, od kod pa veste, da ni bolezen »nevarna«? Potem ima modri g. Viljem navado, napisati na te bolniške listke svojo pomembno bolj ali manj duhovitega značaja. S tem vpliva na zdravniško sodbo, saj se ve v kakem zmislju. Pomisliti je, da tvrdke zdravnik ne spada k rojenim opozicionalcem in da je v sorodstvu s šefom. Jako rad se torej — naravno! — podvrže želji Viljeka, na škodo članov blagajne. Če se gospodu ne zdi vredno, zagotoviti delavstvu svoje tovarne varnost in pomoč v službu bolniški, pa naj razpusti blagajno in naj s tem odpre pot k pristopu v okrajno blagajno. A delavce prisiliti k tej blagajni in jih potem na tak način mučiti, se pravi igrati se z življenjem in zdravjem uslužbencev!

Drastično pa razsvetljuje razmere pri tej blagajni slučaj, o katerem hočemo malo obširneje govoriti. Neki uradnik tovarne, g. Levičnik, je bil bolan 11 dni. Ko je zopet ozdravil, zahteval je pravilno svojo bolniško podporo. To je naravno in vsak človek bode to razumel. G. Viljem pa kot nekaj modernih »Uebmensch« ne! Stiskal in muzal se je krog tega vprašanja, ki bi ga komaj 15 kron stale in na noben način ni hotel izplačati te svote. G. Levičnik je družinski oče, ima doma otroke, ki zahtevajo kruha vsak dan, — naravno torej, da je končno zahteval svoje pravice. Šef ga je pa postavil pred alternativno: Ali hočete denar ali ne? To se pa pravi: Če ga hočete, greste lahko iz tovarne. In istinito. Ko je omenjeni uradnik dejal, da potrebuje denar, mu g. šef hladnokrono naznanil, da »ne more rabiti ljudi, ki se ne podreajo volji«. Vrgel je torej g. Levičnika, družinskega očeta, samo radi tega na cesto, ker je ta zahteval svojo zakonito zajamčeno pravico. Brez vsacega drugega vzroka ga je odpustil, ako ravno mu je služil dolgo časa vestno in pošteno. Ljudje naj o tej infamni brutalnosti tega olikanega proca sami sodijo! V navadnem smislu je tu hotel bogatin odtrgati ubogi pari par kron, in ker se ta ni pustil opehariti, vrgel ga je na cesto. On hoče torej v svoji tovarni samo ljudi, ki so pohlevni kakor ovčice, garajo kakor črna živina in se pri priložnosti pusté usekati čer uho.

To za danes. V kratkem se vidimo zopet. In takrat bomo povedali, na kak način se je od strani te tvrdke opeharilo zavarovalnico proti neizgodam v Trstu. Do tedaj po opozarjamo vodstvo te zavarovalnice, naj kontrolira svoje razmere k firmi natančno!

Če se Vam poljubi, g. Viljem, tožite nas!

Abditus II.

SHODI.

Z južne železnice. Odkar je na državnih železnicah upeljano varčenje, ki presega vse meje razuma, je tudi južna železnica, ki posnema državno v vsem slehem, namenila odpustiti mnogo osebja, a izgovarja se pri tem na krizo, ki je v vsej industriji. Proti temu namenu so priredili železničarji v raznih krajih protestne shode. V X. in XVI. okraju na Dunaju, v Beljaku, Celovecu, Zidanem Mostu, Ljubljani in Trstu je govoril sodrug Kristan, ki je označil sedanjo krizo ter naslikal, kako indiferentno se ponša napram njej vlada, a povedal je tudi, da ta kriza ne daje južni železnici nobene pravice, da bi posadila le enega moža na cesto, kajti osebja je sploh tako malo, da bi se ga moralo povsod izdatno pomnožiti, ako se hoče službo tako izvrševati, kakor zahtevajo propisi. Vsi shodi so bili jako dobro obiskani in zelo živahni, ter je bila povsod sprejeta primerna resolucija.

Dunaj. V nedeljo, 3. novembra popoldne je bil tukaj v Terassenrestauration shod jugoslovanskih delavcev s sledečim dnevnim redom: 1. Politični in gospodarski položaj jugoslovanskega naroda. 2. Delavske organizacije. K prvi točki je govoril sodrug E. Kristan, potem sta govorila še sodruga Martinić in Gerdenc ter se je shod, ki je trajal daleč nad dve uri, izvrstno obnesel.

Tiskovni sklad.

Hartman, Mojstrana, 32 vin. — Pri Grudnu v Nabrežini, 2 k. 82 vin. — Majner v Nabrežini, 64 vin. — Delavec iz Mirmega 2 k. 50 vin. — Skupaj 6 k. 28 vin.

IZJAVA.

V nekem pogovoru v Nabrežini sem se, govoreč o gospodu Josipu Kopaču iz Trsta, poslužil psovke, vsled katere se je po vsej pravici čutil razžaljenega. Ker ne morem gospodu Kopaču ničesar slabega očitati, obžalujem žaljivo besedo, prosim ga odpustitja, in se mu zahvaljujem, da ni zahteval moje kazni.

Josip Pertot
redar v Nabrežini.

Lastnik lista: Panek Alojz.
Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopač Josip.
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

Samo za železničarje.

Tovariši! Pozor!

Železničarji imajo najboljše pogoje za zavarovanje življenja in dohodkov pri zavarovalnem, hranilnem in posojilnem zavodu

„FLUGRAD“.

ki so ga železničarji sami ustanovili in ga sami upravljajo.

Tovariši! Obračajte se v vseh zavarovalnih zadevah samo na svoj lastni zavod.

Pravila se pošiljajo na zahtevo brezplačno, ravno tako se daje vsa pojasnila, svete i. t. d. glede zavarovanja.

S kolegijskim pozdravom Predstojništvo zavar. hram. in posoj.

zavoda »Flugrad«.

Dunaj I., Wollzeile 19.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrealih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

KAVARNA MIRAMAR

v Trstu

(nasproti postaji južne železnice) se priporoča tršaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mrzle pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tršaških, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago »Rdeči Prapor«, »Arbeiter Zeitung«, »Eisenbahner«, »Glühlichter«, »Simplicissimus« i. t. d. Kavarna je oskrbljena z vsemi modernimi uredbami.

GOSTILNA

Domenik Ravello

Trst - Ulica Ghenga št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh pravih vrst: vino Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinejša vina v buteljnikah, pivo prvega reda.

Domača kuhinja, jedi gotove vsake ure.

Sprejemajo se naročila na obed in večerjo, tudi naročila na dom s točno postrežbo.

DELAVEC

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja vsaki petek.

Ustavo: Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.

Članki iznasa: Za Avstrijo 5.41 K, za Italijo 2.72 K, za Srbijo 1.36 K.

Reklamacije so postizne proste. Neprilagodljiva pisma se ne sprejemajo.

Uredništvo kamor naj se posiljajo vsi spisi, anekdoti, ter upravnisti, kamor naj se posiljajo vsi spisi, anekdoti, ter upravnisti.

Reklamacije so postizne proste. Neprilagodljiva pisma se ne sprejemajo.

Uredništvo kamor naj se posiljajo vsi spisi, anekdoti, ter upravnisti, kamor naj se posiljajo vsi spisi, anekdoti, ter upravnisti.

Uredništvo kamor naj se posiljajo vsi spisi, anekdoti, ter upravnisti, kamor naj se posiljajo vsi spisi, anekdoti, ter upravnisti.

Sodrug, agitirajte za svoj list!

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 29. novembra.

V Avstriji je zopet kriza.

lisami se govori o prelomnici ali razpustitvi državnega zbora, o bližnjem se absolutizmu, o novih volitvah, vse pomešano in seveda, vse nejasno. A zakaj? Ali se je kaj novega zgodilo? V državnem zboru imajo vendar večnoma le odseki seje, in za njihova zborovanja se širša javnost le malo zanima. Morda je torej tu kaka skrivnost? Ne, ne, čisto nič novega se ni zgodilo, razmere so danes take, kakršne so bile prej, samo da ne more vlada zopet pomiriti strank s kanali in železnicami. Zato je bolezen tega državnega zbora bolj očitna, nego je bila spomladi. Mladocihi stojijo pred svojimi vollici v čudni luči; radi bi jim pokazali kak uspeh svoje politike, pa nimajo nobenega, in zato pritiskajo na vlado, naj vendar kaj stori zanje. Gospod Koerber bi morda od sreče rad, ali — ne upa se radi Nemcev, ki bi takoj začeli razgrajati, če bi Čehi kaj dobili. Ali se je torej kaj izpremenilo? Ali ni bila situacija že v starem parlamentu taka? In ostala bode taka, dokler bode ta parlament sestavljen na privilegijah. V visokih krogih se misli ozdraviti njegovo bolezen s spremembami, opravičili. To pa je tako nesrečna misel, da bode k večjemu še pospešila bolezen. Noben opravičnik na svetu ne more preprečiti obstrukcije, ako katera stranka hoče; a če bi se moglo najti tak opravičnik, bi ga opozicija lahko preprečila z — obstrukcijo. Vse te zadržke potrjujejo samo staro socialistično trditev, da ta parlament nima moči za življenje v sebi. Resitev bi mogla priti samo od ljudstva, in sredstvo za njo bi bilo splošna, enaka, direktna volilna pravica. Utopisti nismo, pa si ne domišljamo, da bi s tako volilno pravico takoj dobili socialisti večino. Ali marsikaj bi se izpremenilo in narodno vprašanje, ta rakana na našem državnem telesu, bi prišla v tisti edini tir, po katerem more priti do resitve. Z narodno avtonomijo, katero socialisti zahtevajo in okrog katere se nacionalne stranke tedaj ne bi mogle sukati kakor mačka okrog vrele kaše, bi bil narejen konec vsem nacionalnim burkam in preprirom, in gospodarska ter kulturna vprašanja bi našla prosto pot. Ali da bi parlament, kakršen je sedaj, rad ostal živ, je naravno, in zato ni upati, da bi sam, brez zunanje uplive, proglasil splošno, enako volilno pravico. Zato pa vendar nevedoma izvaja počasi, ali gotovo samomor sam ne sebi, in to kar mora priti, bode prišlo. Prej ali slej bo konec tega parlamenta, in kaj bo moralo stopiti na njegovo mesto, ni uganka.

Idelci Gradec. Včeraj so bile v Gradcu dopolne občinske volitve iz tretjega razreda, pri katerih se je jasno pokazalo, da je socialna demokracija stranka v tem mestu izdalec najmočnejša. Dasi ravno pridejo socialno demokraciji kandidati v ožjo volitev, je vendar večina, katero so dobili pri tej volitvi, tako velika in tako značilna, da preneha vsa velika in tako značilna. Kandidati so ki dvom: Gradec je rdeč. Zdrženi postavili socialni demokracije, združeni nemški nacionalci in liberalci, ter klerikalci. Dobili so socialno demokraciji kandidati 1244 do 1280 glasov, nacionalno liberalni 1017 do 1065, in klerikalni 1017 do 1065.

ni 426 do 472. Vsi pa socialno demokraciji kandidati, ki so bili v ožji volitvi z nacionalno liberalnimi. Ot labjskega leta so socialni demokracije napredovali skoro za 500 glasov. Ojačanje bode jutri, v petek.

Mednarodni zbor avstrijske socialne demokracije.

Dne 3. novembra dopoldne je začela razprava o *stanju avstrijske socialne demokracije*, ki je obsegala, kakor smo že omenili, najvažnejši in najzanimivejši del kongresa. Poročal je sodrug dr. Adler, ki je govoril dve uri in pol. Njemu je komisija, ki je bila na brnskem zboru voljena, naložila končno redakcijo programnega načrta in brez obzira na stališče, katero se zavzema napram temu prvemu načrtu, se mora priznati, da je to delo jako dobro izvršil.

Iz njegovega poročila posnemamo, kolikor nam je pri našem omejenem prostoru mogoče.

Do današnjega dne smo bili s hainfeldskim programom zadovoljni. Hainfeldski program ni bil samo izraz našega tedanjega prepričanja, ampak tudi izraz našega razpoloženja. Čeravno se je v stranki in v Avstriji tekom teh 13 let marsikaj spremenilo, smo vendar s hainfeldskim programom doslej dobro izhajali. Program pa danes ni več tako živ v stranki, kakor je bil v začetku. Če hočemo sedaj program revidirati, ne čutimo potrebe, da bi dali drug izraz našim temeljnim načelom. Želja, revidirati strankarski program, ne izhaja iz globoke teoretične potrebe, in tudi ni v zvezi s principijelnim prepričanjem v Nemčiji. Pred vsem so mnogi sodrugji mnenja, da se je komisija ravno na to željo najmanj ozirala. Ali jaz sem bil vedno tega mnenja, da ne moremo iti med kmete in male meščane, da bi jim delali koncesije, temveč moramo čakati, da pridejo oni k nam. Ne moremo jim dopovedovati, da se jim bomo prilagodili, temveč pojasniti jim moramo, da so naši interesi tudi njihovi.

Kaj je program? Program ni le izraz skupnega prepričanja stranke, ne le izraz skupne volje stranke, temveč določen izraz tega prepričanja in te volje. In če tudi priznam, da je ostalo prepričanje in volja stranke neizpremenjena, vendar ne verujem, da se more te temeljne nazore izraziti samo na določen način. Kakor sem neizprosen v zahtevi, da ima vsakdo, ki se prišteva naši stranki, naše temeljne nazore popolnoma v možganih in v srcu, tako da mora nevedoma z nami delovati in misliti, tako malo sem strog glede izraza, katerega volji za te temeljne nazore. Doživel sem mnoge izpremene v naši stranki, ali temeljni nazori so ostali vedno isti.

V našem načrtu je izostalo nekaj opomb glede parlamentarizma in socialno reformatičnih postav. Neki sodrug, ki je z načrtom zelo zadovoljen, utemeljuje to spremeno s tem, da smo imeli pred trinaestimi leti druge nazore o parlamentarizmu in o socialni reformi. Meni se zdi, da se v tem ni mnogo izpremenilo. Tudi danes ne

smatramo parlamenta za odrito in gotovo pot v dosego naših zahtev. Tudi danes se nam ne ljubi, prečenčati veljavo parlamenta, čeprav se zdi stvar, vzprijeto katerih je sodrug Kristan po pravici izrazil željo, naj bi sodrug semterta prečitali dotrajni bastavek hainfeldskega programa. V Avstriji ne pridemo lahko do tega, da bi prečenčali parlament, ali držati ga moramo, ker je izključeno, da bi prišlo kaj boljšega, ako bi ga ubili. Tudi glede socialne reforme ne stoji v hainfeldskem programu nič besedica, katere ne bi tudi danes podpisal. Ali tistega govora, ki je obsežen v hainfeldskem programu, ne bi danes govoril, ker je nepotreben. Če bi danes kdo prišel, pa bi nam rekel, da se bode z zavaranjem delavcev resilo delavce, bi mu to odgovorili, kar stoji v hainfeldskem programu. Kadar prečitate načrt, povejte, ali manjka v njem kaj misel, katero tam želite, ali pa je tam kaj, česar nečete.

Največ prepira je o dveh točkah. V dveh stavih mojega načrta se opisuje sedani družabni položaj. Tu se pravi najprvo: *«Lastnik delavne moči, delavski razred, postaja v naraščajoči meri odvisen od lastnika delavnih sredstev»*. Drugi stavek je sledeči: *«Življenski položaj vedno širših slojev delavnega ljudstva prihaja bolj in bolj v nasprotje s hitro naraščajočo produktivno močjo njegovega lastnega dela in z naraščajočim bogastvom, ki ga sami ustvarjajo»*. Sodrug Kautsky pravi, da je drugi stavek kot znanstvena teza brez napake in tud prvemu nima kaj očitati, kakor da bi se ga lahko tudi drugače tolmačilo. Engels je v svoji kritiki o erfurtskem programu pisal: *«Da bi postajala beda proletarcev vedno večja, ni resnično»*. Naraščanje organizacije bode morda za jezilo naraščanje bede, kar pa gotovo naraščanje je negotovost eksistence proletarcev. Sodrug Bernstein je mislil, da mi mora v svojem zadnjem članku tega stavek prikazati, in je dostavil: *«Ali je bil nazadnje že Engels Bernsteinovo večje»*. Ne, to ne izhaja iz tega, pač pa to da je bila vsa kritika bede od Bernsteina nepotrebna. Kautsky dokazuje, da je naraščanje bede v smislu tendence resnično. Ali kakor je pehanje v bedo potrebna tendenca kapitalizma, tako je tudi nasprotna tendenca, upornost proti bedi, ki živi v delavstvu, absolutno potrebna. Ozrite se v preteklost, sodrugji, pa povejte, ali je res, da je razredni položaj delavcev danes slabši, kakor pred desetimi leti? Kautsky tolmači besedo *«beda»* iz nasprotja, ki nastane iz tega, da naraščajo produktivna moč, ne pa življenski položaj proletarijata. To stoji tudi v načrtu. *«Nasprotje»* to je dinamit, to je revolucionarna tvarina v možganih, ne pa beda. Sama beda napravi iz človeka žganjara, ali prepričanje, da ta beda ni potrebna, ga napravi revolucionar. Priznam, da sem se zmotil pri stavku: *«Proletarci prihajajo do vednosti, da se mora ustvariti potrebne duševne in materialne predpogoje»*. Vidim, da sem tu notri spravil subjektivno stran, a pozabil sem na objektivno, da torej v programu ne

stoji, da razvoj te predpogoje nujno ustvarja. Predpogoji za bodočo družbo se vstvarjajo avtomatično, potem gospodarskega in političnega procesa — koncentracija kapitala, prehod v veleprodukcijo, atomiziranje srednjih slojev i.t.d. Ali mi sodelujemo v tem procesu zavedno. Eden najvažnejših predpogojev je zrelost proletarijata, in tu vzgajamo sto in tisoč proletarcev v strokovnih družtvih, v bolniških blaginah, v političnih organizacijah, v stranki i.t.d. za bodočo družbo. Govorik dokazuje na dalje, da je izraz »zadružno proizvajanje« popolnoma pravi, ter polemizira s sodrugom Brodom, ki je hotel, naj se izreče v programu diktatur proletarijata. Govorik zaključuje s sledečim:

V programni diskusiji ni večine ne manjšine, tu se ne šteje trdih in mehkih. Program, ki bi odgovarjal samo kakšni večini, bi bil napačen program. Kajti nad vsakim programom je nevidno zapisano: Priznavam in hočem! Zato mora biti program tako obširen, da obsega vsa mnenja in prepričanja, ki stoje po svojih temeljnih nazorih na enih tleh. Vseh ne more izraziti, ker bi to bilo nemogoče, ali nobenega ne sme izključiti. Upam, da se bodo strankarskemu zboru posrečilo, najti obliko, s katero bomo vsi zadovoljni, ter upam tudi, da bomo z novim programom, z novim izrazom naših starih idej dosegli ravno toliko agitatoričnih uspehov, kakor s starim, da bode tudi novi program vir svetlobe, vir energije za proletarijat (živalno, dolgotrajno odobravanje).

(Dalje)

Domače stvari.

Čitalnica delavskih društev v Trstu se odpre dne 1. decembra t. l. v skupnih prostorih ulice Boschetto šte. 3. Udom bo o na razpolago časopisi v raznih jezikih, ter vabimo vse organizirane sodruge, da pridno obiskujejo svojo čitalnico, kjer si obzorje lahko razširijo ter se pouče o vseh rečeh, ki so za nje zanimive. Tisti sodruzi, ki sami spoznajo potrebo izobrazbe in pouka, naj pa delujejo tudi na bolj indiferentne tovariše, pri katerih je treba se premagati prvo antipatijo do čitanja. Znanje je prvi pogoj za uspešen boj delavstva in v čitalnici si ga bodo sodruzi lahko prav mnogo pridobili. Upravni odbor pa bode storil vse, da ustreže sodrugom kolikor bode le mogoče.

Železniška nezgoda — se je primečila dne 11. t. m. v Sežani. Škoda je velika in človek sreča je ta, da noben človek ni poškodovan. Nesreča se je primečila na sledeči način: V postaji je bil vlak 196 b, ki je moral čakati na vlaka 14 in 100, ki ga oba v Sežani prehiti. Stal je na tretjem tiru. Čuvaj je postavil izpremenjeno pravilno za vlak 14, ki se je prvi pripeljal. Ko je ta odšel, je zaslišal zvižganje vlaka 100, ki je dal znamenje: »Pritegniti zavore«. Ta signalnik pri plošču je obudil v čuvaju misel, da je izpremenil narobe postavil, pa je hitro skočil na čuvajnico, ter je preložit tir. To je bila nesreča, kajti sedaj je bil zopet tretji tir odprt, vlak 100 se je zapeljal nanj in sje očrtil ob istojem vlaku 196 b. Na srečo ni bilo na tem vlaku osojba, ker je moralo čakati na odhod prvega vlaka. Tovorni brzovlak 100 je zadel s tako silo ob 196 b., da je bilo 15 vozov razbitih in en voz je bil popolnoma potisnjen na eloro 1 k, ki je stala pred njim. Na tem vozu je imel biti zavirač, ki pa je na srečo pustil samo svojo torbo tam. Ta je bila vsled silnega udara popolnoma raztrgana. Urok tiči zopet v sila dolgem službenem času čuvajev, pri katerem mora biti ubogi železniški suženj v zadnjih nočnih urah tako zmeden, da ne vé, kaj dela. Dokler bodo obstale te razmere, ne bo konca železniškim nezgodam, a obstale bodo, dokler jih ne izpremeni — moč organizacije. Za železničarje je organizacija edino geslo.

Javna predavanja so nameravala razna ljubljanska znanstvena in literarna društva prirediti to zimo. Splošno se sodi, da je zima že začela, saj se letni čas ne ozirajo na koledar, in da se računa zimsko sezono, prikazujejo gledališča, koncerti in razne salonske zabave. Zakaj se o predavanjih še ne vé nič natančnega? Kdaj

bodo začela? Po kakšnem programu? Menda se niso začetniki te ideje skesali, pa mislijo čakati na slovensko vseučilišče. Ako bi bilo to, bi bilo treba predolgo čakati. Mi nismo taki optimisti, da bi upali na ustanovitev ljubljanske univerze tekom par mesecev, temveč vemo da bode pri najagilnejši akciji in pri najbolji volji kompetentnih faktorjev, katere pa zelo primanjkuje, preteklo se mnogo ljubljance in Save, preden bo ustanovljena prva katedra take slovenske fakultete. S predavanji pa na to vendar ni treba čakati. Ako ne bi bili v stanni, da bi v Ljubljani priredili par znanstvenih večerjev, tedaj bi si s tem izdali tako spričevalo siromaštva, da bi imeli vsi tisti prav, ki odrekajo Slovence pravico do vseučilišča. Ljubljanski delavec pa tudi vedó, da bodo imeli od vseučilišča le malo koristi; oni se ne bodo mogli inškrbirati, vzlic temu pa so željni izobrazbe in pouka. Za to se danes ne najde še nobenega drugega sredstva, kakor splošno pristopna javna predavanja na svobodni podlagi. Ta bi bila dolžnost inteligence napram narodu. Ali bo torej kaj iz tega?

«Edinost» nam zopet perorira o domovini in narodnosti, pa se zopet sklicuje na Ferrija. No, do današnjega dne «Ed.» še ni izpodbila tega, kar smo mi pisali o domovini, ni nam mogla dokazati, da bi bil narod identičen z domovino, da bi bila narodnost odvisna od domovine, da bi proletarci imeli domovino. «Ed.» torej nima nobene pravice, izzivati nas v tem vprašanju. Najprvo naj nam dokaže, da ima domovina v dobi kapitalistične vladavine kak pomen za narod sploh in za delavce posebej, in če nam zna na to vsaj pametno odgovoriti, potem bomo polemizirali dalje. Če je Ferri med italijanskimi delavci dejal, da ga veseli, ker je zopet med njimi, mu tega seveda ne zamerimo. Če pride Kristan ali Kopac na Dunaju, ali kje drugod med slovenske ali hrvatske delavce, ga to tudi veseli; in če bi oba doživela, da bi vsi jugoslovani dobili en književni jezik in s tem vevražen predpogoj za povzdigo kulture, bi se se bolj veselila. To pa vendar ni dokaz, da bi morala biti nacionalista; kajti če prideta na Dunaju med nemške delavce, se boder tam se vedno bolj počutila, kakor med slovensko «elito», kakor se tudi v Trstu slovenski delavec med italijanskimi (seveda zavednimi) tovariši bolj počuti, nego v «Slovenski čitalnici», ali pa italijanski delavec bolj med slovenskimi so drugimi, nego med italijansko signorijo. Razrednih razlik ne zalepi v sedanjih družbi nobena narodna vzajemnost. Verujemo, da bi bila skupnost naroda mogoča, ali predpogoj za to je socialna enakost. Kadar ne bo več izkoriščevalcev in izkoriščanih, takrat bo imela narodnost kulturni pomen in takrat si bodo današnji gospodje in današnji sužnji lahko segali v roko, ker bodo takrat vsi gospodje in nihče sužnji. Za kogar narodnost ni fraza, kdor hoče videti njen kulturni pomen uresničen, bi moral postati socialista, seveda pravi, ne zaklauzuirani socialist. Toda gospodem pri «Edinosti» je narodnost fraza, o kateri si niso niti jasni. Od lista, od katerega se ne moremo ničesar naučiti, pa odločno odklanjamo vse lekcije.

Tržaški sodruzi!

V petek, dne 29. t. m. ob 8. uri zvečer bode v društveni prostorih, ulica Boschetto 3.

JAVEN SHOD.

Dnevni red: *Poročilo o mednarodnem zboru avstrijske socialne demokracije 1901 na Dunaju.*

Udeležite se v polnem številu tega shoda.

Poročevalca sodruga Kristan in Kopac.

Pristop je svoboden.

Strankarske vesti.

Vse sodruge, ki imajo podpisne pole za zavarovanje za starost, prosimo, naj nam jih sedaj vpošljejo, da bodo tudi te se vložene v državnem zboru.

Izvrševalni odbor.

Končni cilj.

V zadnji številki «Rdečega Prapora» je objavil sodrug Abditus članek o Bernsteinovcih, katerega je zaključil s tem, da so Bernstein in njegovi prišli ravno tako dobri socialni demokrati, kakor drugi. V naših vrstah menda nihče ni dvomil o tem in ravno iz «Rdečega Prapora» nisem še mogel posneti, da bi se bilo po Bernsteinu udrihalo. Dobro pa se mi zdi, če se o teoriji socializma in o eventualnih raznih nazorih glede pozameznih vprašanj tudi pri nas bolj intenzivno debatira, kakor je bilo doslej, in ker v slovenskem jeziku nimamo nobenega posebnega znanstvenega lista, bi moral tudi to nalogo «R. P.» prevzeti. Kaj nasprotniki o naših debatah sodijo, nas ne sme pri tem čisto nič zmeriti. Oni seveda nikdar ne bodo z nami zadovoljni in naši praktičarji imajo torej le za to skrbeti, da se naši sodruzi sploh odvadijo, ozirati se na mnenje liberalcev, klerikalcev in podobnih «alcev». Ako debatiramo, nam bodo dejali, da smo nesložni in da se bomo razcepili; ako bomo v vsem enega mnenja, nas bodo imenovali mameluke in dogmatičarje. Tega ne bodo storili iz prepričanja, temveč iz samega sovraštva do stranke, katere intelektualno premoč čutijo v vseh kosteh. Ne ozirajmo se torej na nje, temveč pojdemo svojo pot. Agitirajmo in organizirajmo, pri tem pa tudi študirajmo in kritizirajmo.

Kritika! Meni se zdi, da je kritika s socializmom tako zraščena, da se ne da odtrgati eno od drugega. Socializem ima svoje temelje v kritiki zgodovine in sedanje družbe. Brez kritičnega spoznanja kapitalističnega sveta ne bi bilo socializma; to kritično spoznanje je začetek vsega socializma. Motijo se tisti, ki mislijo, da je Bernstein se le upeljal kritiko v socializem. Ali res je vendar, da je Bernstein to kritiko mogoče razvil in zaslug, ki si jih je s tem pridobil, ne raji menda nihče. Gotovo ne zadostuje, da kritiziramo samo meščansko kapitalistično družbo in svoje nasprotnike, ampak če hočemo ostati na pravi poti, moramo kritizirati tudi lastne nazore, lastno taktiko in lastne uspehe. To nalogo si je menda Bernstein prav specijalno naložil in pri tem je prišel do nekaterih zaključkov, ki so dali povoda znanim polemam in v tiskopisju, na nemških strankarskih zborih, in letos ponekod tudi na strankarskem zboru avstrijske socialne demokracije. Kako daleč je na Dunaju segala ta debata, bomo izpoznali, kadar izide stenografski zapisnik.

Meni se zdi, da so vse debate o Bernsteinizmu večinoma presegle preko cilja in da je bilo v bojnem ognju ved nesporazumljenja, nego je dobro. Na to misel me navaja, ali bolje rekoč v tej misli me vtrjuje tudi zadnji članek sodruga Abditusa.

On pravi:

«Samo v tem si nismo edini, da se je delavstvo in tudi socialna demokracija podala nehote na edino pametno pot, na pot postopnega socializiranja gospodarstva — če tudi se to ne prizna».

V tem se mi zdi, da je že velika pomota. Ravno v tem smo si namreč popolnoma edini; če bi se tukaj naše mnenje razhajalo, ne bi bilo mogoče, da bi bila delovala stranka v Avstriji toliko časa na podlagi hainfeldskega, in stranka v Nemčiji na podlagi erfurtskega programa, ki ne obsegata samo načelne izjave, ampak tudi program za delovanje v sedanjih družbi. Na podlagi razvoja stoji socialna demokracija, odkar ekzistira. Da se socialna revolucija že danes vrši, je bilo že stokrat povedano in zapisano, in sicer od sodrugov, ki niso Bernsteinovci. In tudi v praktični agitaciji je bilo, kar je meni znano, nesterilno izrečeno, da se pod besedo «socialna revolucija» ne razume hipne vstaje, temveč tisti veliki zgodovinski preobrat, ki postavi socializem na mesto kapitalizma, in ki se ne more izvršiti kar čez noč. Zaradi tega menda tudi ne bi bilo nikdar polemike v stranki, ta pa je nastala pod drugo devizo: «Ziel oder Bewegung» je bilo bojno geslo, ki je delilo mnenja v dva krkela, in tu je stal Bernstein na stališču, da mu cilj ne pomeni nič.

gibanje pa vse. To ga je privedlo tudi tako daleč, da je predlagal, naj stranka izpremeni svoje ime, ter naj se imenuje »socijalno reformatorna stranka«. In v tem se mi zdi, da si nismo edini. Za nas, ki nismo Bernsteinovci, stoji namreč cilj nad gibanjem; zato tudi ne morem soglašati s sodrugom Abditusom, ki zahteva: »Delo v sedanjih družbi na prvo, delo za končni cilj na drugo mesto«.

Po mojem prepričanju mora biti namreč vsako socijalistično delo — delo za končni cilj. Socijalizem je seveda v prvi vrsti teorija. Ne ideal, ker ni vstvarjen iz kake želje, iz koprnenja, temveč iz spoznanja. Pri sedanjem tehničnem razvoju — in kolikor je mogoče ta razvoj doslej predvideti — je največja socijalna svoboda in neodvisnost, kar pomeni istodajšno največje blagostanje, samo tedaj mogoče, ako postane družba lastnica vseh produktivnih sredstev. V tem smo si vsi seka, kor edini. Ali sodrug Abditus nam pravi, da je kapitalizem, odnosno liberalizem — kar je v gospodarskem oziru skoro kongruentno — predpogoj socijalizma. Tu mislim zopet ponekod drugače. Ako proletarijat v kaki fevdalni deželi izpozna, kaj pomeni industrijalna veleprodukcija, obenem pa tudi že ve, da bode suženj, če bode ta veleprodukcija kapitalistična, a da bode razmeroma nepopisno svobodnejši, če se mu posreči, uvesti zadrugo veleprodukcijo, tedaj bi bilo nesmiselno, a o bi pomagal najprvo liberalizmu kapitalizmu na noge, namesto da bi skušal ustanoviti odnose produktivne zadruge, s katerimi bi se končnemu cilju veliko bolj približal. V prvem stadiju je bilo po zakonu zgodovinskega razvoja nujno potrebno, da se je kapitalizem polastil tistih pozicij, ki jih je prej imel fevdalizem. Danes ni to več splošno potrebno. Nekdaj je ljudstvo moralo stanovati po brlogih; iz tega ne sledi, da bi mi danes morali iskati najprvo strovišča po pečinah, potem zidati kolibe po močvirjih, i. t. d.; naši arhitekti znajo zidati moderne palače, in če pride moderna kultura med divjake na kakem otrovju tihega oceana, ni treba, da bi tam arhitektura obnovila razvoj vseh tisoletij, temveč zakne lahko z vsemi najnovejšimi pridobitvami ter preskoči vse prejšnje stadije.

Proletarijat deluje lahko na različen način. Pogostoma pride lahko v položaj, da po raznih poteh lahko doseže kako korist. In v takem slučaju je vedno vprašati: Katera pot vodi bliže h končnemu cilju? Brezpogojno tudi izjavljam, da bi preobzirno se odločil za navidežno manjši uspeh, ki bi proletarijat bolj približal cilju, in bi zavrgel navidežno večji uspeh, ako bi se s tem položaj sedanje družbe toliko uvrstil, da bi jo bilo tedaj težje premagati.

Cilj je torej vsekakor vedno na prvem mestu. On je direktiva za vse slučaje. S tem je izrečeno, da socijalna demokracija ni fatalistična. Mi vemo, da vladajo v gospodarskem razvoju neki zakoni, a vemo tudi, da sami lahko, na nje uplivamo, da jih semtertja lahko popolnoma premagamo.

Ako postavljamo cilj na prvo mesto, seveda ne zanikujemo velike važnosti gibanja. Mislim, da je ta sum sploh izključen po tem, kar sem doslej povedal. Stvar stoji tako le: Gibati se moramo, če hočemo, ali če nečemo. Toda, če se nečemo gibati, nas bodo suvali, tedaj nimamo nobenega upliva na to, kam bomo prišli. Ako je gibanje naša volja, tedaj mi sami lahko določimo smer; tedaj lahko opazimo, kdaj se nas hoče potisniti od cilja in kdaj in kje se imamo upreti. In čim večja je moč proletarijata, tem bolj pride to v poštev.

»Postopno socijaliziranje« pravi sodrug Abditus. Gotovo! Ali s tem je izrečeno nekaj, kar ni pristno Bernsteinovo. Postopno socijaliziranje — to se pravi, postopno delo v določeni smeri, proti gotovemu cilju; nehoté je tu priznan pomen cilja. In vidi se zopet, da smo pravzaprav — popolnoma edini. Seveda, Bernstein je v svoji kritiki temeljit. On ne meče s frazami okrog sebe, temveč polemizira z argumenti. Preponderantno važnost gibanja je hotel dokazati s številkami. Po njegovem mnenju razvoj ni tako hiter, kakor se je pričakovalo. Verujem, da je semter-

je kdo upal, da bomo imeli v par letih že popolni polom, in ker so desetletja pretekla, pa živimo se vedno v kapitalističnih državah, je marsikdo mislil, da je bila v računih pomota in da se moramo zato v kapitalistični družbi urediti. No, iz vseh socijalno demokratičnih spisov ne najdem nobenega prorokovanja o odločilnem dnevu socijalne revolucije. A če ne gre tako hitro, kakor je morda kdo upal, vendar ni opravičena nobena malodušnost in nobeno popuščanje. Razvoj je progresiven, a propresijo se le lahko opazuje, ne pa preratuna. Da je napredek danes hitrejši in splošnejši, kakor pred tridesetimi, štiridesetimi leti, je menda jasno. A ta hitrost se še vedno povečuje in se bode poveevala do konca. Padca rimskega cesarstva, reformacije, konca španske svetovne države, propada morske vlade italijanskih republik, francoske revolucije, njihove predvidele. Mi smo v tem vsekakor na boljšem. Teorija je postala toliko vredna, da nam pokazuje absolutno nujnost socijalistične družbe. Kdaj zazori njen prvi dan, nam seveda ne more razodeti, ali ne podaja nam niti enega argumenta za to, da bi morali upanje na njo odložiti od calendae graecas. Nasprotno: Razvoj se toliko pospešuje, da se vidoma približuje čas, ko bode volja proletariata postala odločilna. In to se zgodi lahko mnogo prej, nego se kulantnim nasprotnikom sanja.

Bernsteinova statistika o srednjih stanovih ne dokazuje ničesar nasprotnega. Številke včas nimajo absolutnega pomena. Večje število malih obrtnikov ne dokazuje večje moči obrtniškega sploh. Tudi parceliranje zemljiš ne dokazuje tega. (Sicer pa ni resnično, da se po Slovenskem zemljišča samo parcelirajo, temveč mi smo v tistem stadiju, ko delujete dve nasprotni moči; male kmetije in posesti insolventnih veleposestnikov se parcelirajo, ali na drugi strani se že ustvarjajo nove velike posesti, deloma v privatnih rokah, deloma v rokah katoliških redov. In ker sem že pri tem, naj se opomnim, da se fevdalizem katoliške cerkve že akomodira novim razmeram in prehaja v kapitalizem, ravno tako, kakor so mnogi fevdalni plemenitazi se prelevili v kapitalistične industrialce. Individualizem tu ni argument. Karteli in trusti predstavljajo najbolj izraženi vrhunec kapitalizma; seveda označujejo obenem zgodovinsko nujni prihod kolektivizma. Ali sami po sebi niso »kolektivizem«).

Kaj pomeni cilj, in kaj gibanje, to je v našem programu tako precizno izrečeno, da si ne morem misliti boljših izrazov. Proletarijatu priboriti možnost za boj in mu jo ohraniti, to je pravi program socijalne demokracije. Torej, kar hočemo v sedanjih družbi priboriti, ima služiti proletarijatu kot bojno sredstvo za končni cilj. In pri vsem kar hočemo priboriti, velja vprašanje: Ali nam to pomaga, da pride mo prej do cilja? Vedno ostane torej cilj na prvem mestu, in po njem se mora ravnati vse gibanje. Čim jasnejši je ta cilj proletarijatu pred oči, tem bolj se bode znal izbirati sredstva in tem uspešnejše bode njegovo delovanje ali gibanje. In tudi kritika mora vedno gledati na končni cilj, ako vanj sploh veruje. Kritika, ki bi to vero izgubila, seveda ne bi bila več socijalistična. Tega pa tudi o Bernsteinovcih nihče ne misli.

Theoreticus.

Socijalni pregled.

O starostnem zavarovanju, glede katerega je vlada izdelala načrt, se sliši doslej sledeče: Načrt bode baje gotov do spomladi leta 1902. V prvi vrsti se tiče zakon delavcev, v drugi vrsti obrtnikov. Za izvedenje zakona bode sprva treba 30 mil. kron državne podpore. Okrajne bolniške blagajne, ki bi v posameznih občinah ustanovile podružnice, bi bile poklicane, da izvršujejo zakon. Nemšija daje pri vsakem zavarovancu 50 mark državnega doneska, tako da je tam najmanjša renta 110 mark na leto. V Avstriji bi imel biti najmanjši znesek 90 kron, največji 300 kron na leto. Ker se nahajajo v Galiciji delavci, ki zaslužijo po 20 kr.

na dan, se pravi, da za take slučaje renta ne sme biti višja kakor 90 kron, ker bi ti delavci drugace rajši pustili delo. Taka so doslej samo poročila posameznih poslancev. Koliko je na tem resnice, bo treba se posvetiti. Toda pa je že verjetno, da bi vlada skušala, kolikor mogoče po ceni iziti. Socijalni demokratične poslance čaka veliko delo, da dosežejo za delavce kolikor mogoče večje uspehe, a delavci se bodo morali tudi sami pripraviti, da izreče o se kako besedo.

Zadnji kot organizatorji delavcev so gotovo redkost. V Minsku na Ruskem živi taka nenavadnost. Za 10 dni čas se opazuje tam med delavci stremljenje, ustanoviti produktivne zadrugé in podporna društva. Tako so koroški pomočniki ustanovili zadrugo. Po pravilih delajo od 8. zjutraj do 8. zvečer. V slučaju smrti dobi članova družina podporo. Za red skrbi predsednik, ki je voljen na 3 mesece; eno sprejema tudi naročila in denar. V rezervni s lad vplata vsaki od 50 rubljev. Tudi delavci s ščetinami so ustanovili zadrugo in podporno društvo. Nadalje so tesni delavci s lenili, ustanovili društvo. Začetnik teh osnovanj je zandermerijski stotnik Vasiljev. Pod njegovim predsedništvom se je vršilo zadnji čas več shodov trgovskih pomočnikov, ki so se pečali z vprašanjem: »Kako se da skrajšati delavni čas, ter z ustanovitvijo društva. Podjetniki se močno upirajo skrajšanju delavnega časa.«

Moč strokovnih organizacij v Avstriji. Nemški profesor Lendenfeld je napisal spis o otoku Nova Zelandija, v katerem ne pokazuje nobenega prijateljstva napram delavcem. Ali če se zna čitati, je njegov spis zelo zanimiv. Najprvo govori o delovanju zakonodajnih faktorjev in potem prikaže, poveduje: Uredbe izgledajo jako svobodomiselnost. Na prvi pogled se zdi človeku, da se tu jemlje obzir na potrebe in interese najrazličnejših slojev prebivalstva in na to, da en del ljudstva ne bi siloval drugega. V resnici pa ima delavstvo v sled splošne in enake volilne pravice odločni upliv pri volitvah in samo kandidati iz tega stanu imajo upanja na izvolitev. Tako reko vsi delavci so udje strokovnih društev, ki se nahajajo deloma pod uplivom dosti sumnjivih karakterjev. V teh društvih vlada stroga disciplina. Kdor ne sluša, se ga izključi in tedaj ne dobi nikjer dela. V takih razmerah ni čudno, da uvažujejo predstojništva strokovnih društev, kdo ima priti v parlament, in tudi po volitvah dajejo poslancem svoje uaze. Poslanec, ki bi ravnal proti njim, ne bi bil drugje voljen.

Tako pripoveduje profesor. Ako bi bilo to vse do pike resnično, tedaj bi se dalo to z drugimi besedami po približno tako le povedati: V strokovnih društvih, in v sled tega v deželi vlada pravzaprav nekoliko »demagogov«. Namestnik mora to delati, kar hoče ministrstvo, sicer bi kolonija odpadla od matice Anglije. Ministrstvo izvršuje, kar zaključuje večina parlamenta; če ne, se mu izrazi nezaupanje, ter mora odstopiti. Večina parlamenta je odvisna od delavcev, katerega oni ne marajo, ni voljen. Delavstvo dela zopet to, kar hočejo njegova strokovna društva, ki so pravzaprav vladarji v deželi. Tako kakulira gospod profesor. Razume se, da ne vidimo v tem nič slabega. Vsaj prebivalstvo Nove Zelandije se ni pritoževalo nad tako »hegemonijo« delavskega razreda. Ali eno je čudno: Če ima gospod profesor prav, tedaj se ne more prav razumeti, zakaj se puste novozeleandski delavci se izkoristati po privatnih kapitalistih, pa ne napravijo temu izkoristanju hitrega konca.

Delavčeva starost. Mala beležka, katero čitamo v bratskem listu »Rovnost«, izhajajočem v Brnu, razsvetljuje z ognjeno lučjo osodo delavca v kapitalistični družbi. V predilnici bratov Fischer v Lochovici je bil delavec Vaclav Holeček radi neke plučne bolezni brez vinarja penzije odpuščeni in je dobil sledeče spričevalo:

»Podpisana tvrdka potrjuje, da je bil Vaclav Holeček iz Litomyšla, rojen leta 1834, v njeni predilnici od leta 1848 do aprila 1901 v delu in da se je ves čas uzorno vedel. Bil je vedno u-

ren, pripraven in udan delavec, radi česar se ga lahko najbolje priporoči.

Krvava ironija! Moč je leta 1834. rojen, torej 67 let star. Kdo vzame danes takega delavca v delo, pa če bi imel najboljša strojevala sveta? Moderna industrija, potrebuje krepih, torej mladih ljudi, katerim se lahko izpreja profita iz kosti, ne pa 67 letnih starcev, ki bi bili tudi popolnoma v redu, da se ta ti starih ljudi, ne bi je malo v delu, kajti oni niso več za garancije, temveč za poitek. Kadar ima človek 67 let, na pleh, tedaj bi pač zaslužil, da bi mogel zadnje dni svojega življenja v miru preživeti. Moč je delal 33 let v eni tovarni. A po 53 letih nima krajcarja penzije, ne od podjetja, kateremu je žrtvoval vso svojo življensko moč, ne od države, napram kateri je izpolnjeval svoje državljanske dolžnosti. Da bi ga občina tako preskrbel, kakor bi zaslužil človek po 53 letih dela, ni niti misliti. Berniči ne smijo, to je prepovedano. Krasti je prepovedano. Eno mu je dovoljeno. Od visav, proti nizam, te čjo potola in reke, skozi vodo je bil že pogosto, ma edina ušestev, za nesrečne žrtve našega, krasnega, kristianskega, gospodarstvenega, gospodarstva.

Amerikanski kapitalisti so izlegli nov plan, za doseg popolnega absolutizma v družbi. Časopis "Iron Age" in "New York Times" naznanjata, da se misli zediniti podjetnike vseh industrij v eno društvo, da bi ne le s tem ujem, uspehom odklanjali vse zahteve delavcev, ampak da bi jih tudi mogli izgnati iz strokovnih društev. Podjetniki mislijo, baje, da je sedaj pravi čas za potlačitev vseh delavskih in obrtniških društev. Kateri se vidi, rastejo kapitalistom vedno bolj rogovji.

Iz ameriške delavske statistike. Državni statistik dela v Marylandu, Th. Smith, je predložil marylandskemu guvernerju svoje letno poročilo. Največ se peča s krojaško stroko, ki je v Baltimoru najbolj razvita. Po njegovih podatkih se izdelava tu na leto za okroglo 24 milijonov dolarjev moške in ženske obleke, pri čemur je namreč enih skoro 10.000 oseb v delavnicah, in skoro 10.000 jih dela doma po tako zvanem pôtinem sistemu. V teh baltimorskih ljudskih morilnicah dela nad 5000 deklet in žen nad 16 leti, in 595 mlajših žensk. Moških pa je v teh pôtinih delavnicah 3929. Moški zaslužijo na leto povprečno 489 dolarjev, žene po 229 dolarjev in mlada dekleta po 110 dolarjev. V delavnicah za ženske obleke dela 1153 žen, ki zaslužijo povprečno 221 dolarjev na leto. Pomočni tovarniški nadzornik je pregledal tekom leta 247 krojaških "pôtinih" delavnic, v katerih je delalo in stanovalo 4652 oseb. Nadzornik pravi, da je treba pogosteje pregledovati te delavnice, da se bode bolj pazilo na zdravniške predpise; sicer pa pravi, da baltimorske delavnice se niso tako grozne, kakor n. pr. newyorške.

Štavlje v prvem polletju 1901. Po uradnih podatkih ministrske "Soziale Rundschau", je bilo v prvem polletju letošnjega leta v Avstriji 178 štrajkov. Pri 51 (t. j. 28,7 odstotkov) se je doseglo popoln uspeh, 43 (24,1 odstotkov) je končalo z nepopolnim uspehom, 69 (38,8 odstotkov) brez uspeha, od 15 pa uspeh še ni znan. Ta statistika ni nepopolna. Pomisliti se mora namreč, da je velik del štrajkov, pri katerih se govori o nepopolnem uspehu, za delavce pravzaprav končal s polnim uspehom, kajti v mnogih slučajih so delavci le v postranskih rečeh popustili. Brezusporni štrajki niso med posameznimi industrijskimi panogami enako razdeljeni, 16 jih odpada na rudarstvo, 11 na tekstilno industrijo, tako da jih ostane le še 42 za vso drugo industrijo.

Štavlje so bile večinoma v velikih podjetjih (88,7 odstotkov) in kratkotrajne 137 (76,9 odstotkov) jih je trajalo samo 1 do 10 dni. Tudi niso bile zelo razširjene, 28 štavljev (15,8 odstotkov) se je udeležilo izpod 10 oseb, 99 (55,7 odstotkov) 10 do 100 delavcev. Polovica štavljev, 90, je bila povzročena radi meze, 17 (9,0 odstotkov) radi delavnega časa, in 23 (12,9 odstotkov) radi obojega, 48 jih je bilo radi drugih zahtev, radi izpremenjenega reda, radi predpostavljanih, ali radi odpuščenih delavcev.

All je osemurni delavnik škodljiv? Naši podjetniki stoje splošno na tem stališču, da je skrajšanje delavnega časa silno nevarno za industrijo. In pa tam se najde tudi še delavce, ki mislijo, da je to res, in da jim podjetniki pri krajšem delavnem času ne bi moglo toliko plačati, kakor če gajajo od jutranje zarje pa do pozne noči. Teoretično je zelasu dokazano, da to ni res, a semtertje so najde tako dokaze tudi v praktičnem življenju.

Svetovno znana tvrdila Karl Zeiss, tovarna optičnih aparatov, je svoječasno sklenila, za poskus znižavati delavni čas, in je končno lani upeljala osemurni delavnik. Nemško podjetništvo je burno protestiralo proti temu namenu, češ to je slab vzgled za delavce, ki bodo potem povsod zahtevali take koncesije. Ali tvrdila so ni dala premotil in praktični uspehi dokazuje, da je imela prav. Pri skrajšanem delavnem času je namreč delo tako uspevalo, da je tvrdila za pretečno kupnjsko leto lahko izplačala 10 procentov, to je 60.000 mark dividend svojim delavcem. Skrajšanje delavnega časa je v resnici koristno za industrijo in za delavce, a podjetniki se ga branijo samo iz kratkovidnosti.

DOPISI.

Nabrežina, 5 novembra.

Tudi pri nas je že postala navada, zanašati politiko v cerkev, in turat Angelo spreminja svoje pridige popolnoma v govorinje, katere bi bile umestne na ljudskih shodih, ne pa v cerkvi, o kateri so nam pravili v mladih letih, da je hiša božja, ne pa dom politike. Na vseh svetih dan se je Angelo zagajal v liberalce, še bolj pa v socialiste, tako da so navzoči debelo gledali, kako pridejo taki mili govori v cerkev. Začel je s tem, kako so bili svetniki potrpežljivi — da je bilo med svetniki tudi dosti takih, ki so bili vse kaj drugega, kakor potrpežljivi, mu je menda neznan, — potem pa je začel udrihati po sedanjem ljudstvu, ki baje ne gleda na nič drugega, kakor na prostost, na razveseljevanje in na lepo ženstvo. Večje prostosti kakor duhovščina sicer pri nas nihče ne uživa, veselja se popi tudi ne branijo, in takih, ki bi pozleдали v stran, če vidijo lepo ženo, je prav malo. Toda vse to je še malenkostno. Vrhunec predrznosti jo dosegel, ko je začel rohneti, da je bil pred tremi meseci neki človek tukaj, ki ljudstvo slepari in zapeljuje, in na zadnje se je zjokal, da zalibog mnogo kristjanov njegove nauke posnema, kako ponižujejo dušne pastirje i. t. d. Enkrat za vselej svetujemo gospodu nuncu, naj premisli, kaj hoče govoriti in naj svoje pridige malo bolje studira. Ne verujemo, da bi se bil takih reči učili v semenišču. Sicer pa nam jo to vse eno. Delavci, ki v potu svojega obraza zaslužijo svoj grenki kruh in si hočejo s poštenimi sredstvi poboljšati svoj položaj, niso pri volji, da bi se puščali na tak način zmerjati. To naj zadostuje za danes; če ne — pa na svidenje.

Tiskovni sklad.

Glacinto Novelli Sv. Križ 2 k. 14 vin. — Aloizij Bombič, Gradiška, 90 vin. — Sodrug v Devinu 3 k. 32 vin. — Nabrano pri F. Grudnu v Nabrežini 2 k. 92 vin. — Veselica v Nabrežini 12 k. — Skupaj 21 k. 28 vin.

Strankarski davek.

V Nabrežini 30 k. — Piran 1 k. 40 vin. — Rudarji v Trbovljah 2 k. 97 vin. — Piran 1 k. 40 vin.

Sodrug, spominjajte se na „Rdeči Prapor“ in na tiskovni sklad!

Razširjajte naš list in agitirajte povsod!

Lastnik lista: Panek Alojz.
Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopac Josip.
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

Samo za železnice.
Tovarni Pazor!
Železnice imajo najbolj pogibe za zavarovanje življenja in dohodkov pri zavarovanem, hranjenem in posojnem zavidu.

„FLUGRAD“
Ki so ga železnice sami ustanovili in ga sami upravljajo.
Govarisi! Oblečite se v vsi zavarovalnih zadevah samo na svoj lastni varod. Priloge pošljite na zahtev brezplačno, ravno tako se daje vsa pojasnila, svet i. t. d. glede zavarovanja.
Skolegijalnini pozdravom.
Predstojništvo zavar. hran. in posoj. zavoda „Flugrad“.

Dunaj, J. Wollzeile 19.

Zaloga in tovarna pohištva vsake vrste
Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu
Piazza Rosario 2.
(šolsko poslopje).
Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.
Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

KAVARNA MIRAMAR
v Trstu
(nasproti postaji južne železnice)
se priporoča tržaškimi in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, topla in mrsle pijače prve kakovosti. Železnice imajo pri vseh pijalcah popust. Razven navadnih tržaških, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago „Rdeči Prapor“, „Arbeiter Zeitung“, „Eisenbahner“, „Glühlichter“, „Simplissimus“ i. t. d. Kavarna je oskrbljena z vsemi modernimi uredbami.

GOSTILNA
Domenik Ravelico
Trst - Ulica Ghenga št. 7. - Trst
Velik izbor vin vseh prvih vrst: vino Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinejša vina v buteljnikah, pivo prvega reda.
Domača kuhinja, jedi gotove vsako uro.
Sprejemajo se naročniki na ob- d in ev- čerjo tudi naročbe na dom s točno op- strežbo.

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije

Posamezne številke veljajo 10 dni

Reklamacije se poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto
5 48 K.; za pol leta 2.74
K.; za četrt leta 1.33 K.
Za Ameriko: za celo leto
7.98 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici

V Trstu, 26. novembra

Poslanec Schuhmeyer je karak-
teriziral krščanstvo tako zvanih krščanskih
trank v avstrijskem državnem zboru
sledočimi besedami:

«Kaksno je krščansko klerikalne stranke, o pokazuje predavanje patra Alb. M. Weissa od dne 7. srpanja 1894, ki je došil dvanaest temeljnih pojmov družabne vede, med drugimi sledeče: Neenakost ljudi ni posledica izkoriščanja in krivičnosti, ampak je modra uredba božja, to je temelj družbe. Bog je namenoma in modro tako uredil, da sta lastnina in delo razdeljena. To je modra in sveta uredba, brez katere ljudska družba ne bi mogla obstajati» — Pravo krščanstvo — obžalujem, da vam mora to še le socijalni demokrat povedati — ima popolnoma drugo mnenje o revščini. In sicer do leta 100 po Kristusu. Pozneje je postala iz krščanstva dobra, velika trgovina, ki spada med najbolj uspešne obrti. V njej ni namreč nobene krize. Crkveni oče Blaž je pisal: «Bogatin je ropar. Potrebno je, da bi nastala taka enakost, v kateri bi vsak drugemu dajal od tega, kar ima preveč.» Sv. Jeronim je pisal: «Preobilost je vedno posledica tatvine.» Crkveni oče Klemen: «Po praviči bi moralo vse sem pripadati. Krivica je vstvarila skrivatno lastnino.» Anarhist med crkvenimi očeti, Ambrozij je pisal: Narava je vedla družbo, nepravilna prilastitev osesti je upeljala zasebno last. Kdor več želi, nego potrebuje, je razbojnik» — kadar vidim naše nadškofe in druge velemožne ljudi, se takoj spomnim na to, kar so rekli Blaž, Christostomos, Yeronim i. t. d.

V Gracu so dosegli naši sodrug rasna zmago. Pri ozihi volitvi za občinski zbor, ki se je vršila pretečeni petek, so bili izmed petih kandidatov voljeni trije socialni demokrati, tako da imajo občini dva sedeža več kakor doslej. Voljeni so sodrug Viktor Stingl s 1560, sodrug Josip Herzog s 1558, sodrug Ivan Greiner s 1545 glasovi. Nemškim nacionalcem se je komaj s pomočjo liberalcev in vsega ostalega ričeta posrečilo, da so si ohranili še dva mandata. Ta rasna zmaga, pri kateri so si priborili naši sodrug od glavne volitve še okrog 50 glasov, je obudila v Gracu splošno veselje. Nepredgledna množica je odkorakala z rdečimi lampijoni pred urednišvo »Arbeiterwille«, kjer je zapela devsko pesem. Sodrugi Resel, Herzog, Greiner in Stingl so naglašali pomen te zmage, sodrug dr. Schacherl se je zahvalil agitatorjem za njih požrtvovalno delo. Nemški nacionalci so tembolj potrpeti, ker je pri volitvi padel njih glavar, doedanjí podžupan Wirth.

V državnem zboru je sodrug Chuhmejer uložil nujni predlog, naj se kazenskega zakona odpravi paragrafe o motenju vere, ter je ta predlog temeljil s krasnim govorom, ki ga bomo izdali v posebni knjižici. Od slovenskih poslancev je govoril dr. Tavčar, kateremu radi priznamo, da so bile njegove besede močate. Do popolne objektivnosti se pač tudi on ni mogel povspeti. Govoril je, kako nastopa duhovščina proti »svobodomiselnim« stranki — s čemur misli, da se liberalce — a popolnoma je pozabil, ali ne bi bilo razven maloštevilnih izjem na Kranjskem že popolnoma dali klerikalcem, ako ne bi bilo tu socialističnih demokratov, ki so s svojim

nastopanjem največ doprinesli, da je razpadel zloglasni liberalno-klerikalni kompromis. Liberalci so stara stranka, socialisti, posebno na Slovenskem, pa mlada; ali toliko boja proti klerikalizmu ni bilo nikdar, kolikor ga je, odkar nastopajo socialni demokrati. Da bi liberalci to priznali, bi bilo seveda preveč zahtevano.

Na Grškem so imeli hude rabuke, zlasti v Atenah. Urok je bil ta, da so hoteli evangelijskega predstaviti iz starogrškega jezika, katerega razven popov nihče ne razume, na novogrški. Temu so se uprli dijaki, pa je prišlo vsled tega do pretepov, pri katerih je bilo dosti krvavih glav, in se je tudi streljalo.

V Jeruzalemu so se pretepali katoliški, grški in armenski popi v cerkvi nad božjim grobom. To se zgodi pogosto, ker imajo vse te tri sekte nekatere pravice v cerkvi, a vsaka bi jo rada imela sama zase. Red je naredilo turško vojaštvo.

Kapitalistična družba se baha, da je sestavljena na najsolidnejših tleh in da je izborno organizirana. Kdor sodi organizacijo te družbe, ki se imenuje »država«, samo površno, morda res lahko to verjame; ali če se gorenjso orjice malo poprasta, se kmalu vidi, da je to grozna pomota, kajti pod plaščem postavnosti se skriva popolna brezpravilnost ravno na tistem polju, kjer bi bila največja pravilnost nujno potrebna, to je pri izdelovanju blaga.

Kakšen namen more imeti izdelovanje raznovrstnega blaga? Po zdravem razumu edino ta, da se zadosti raznim človeškim potrebam. Ljudje potrebujejo hrane, pijače, stanovanja, obleke, zdravil, razvedrila, pouka, umetnosti i. t. d. Človeška družba, v kateri mora vsaki posameznik neki del svoje svobode žrtvovati, bi imela za to skrajšanje svobode samo eno veljavno opravičenje: Ako zahteva od posameznika žrtve, mu daje za to kar potrebuje za življenje. Cesar ni tega seveda nihče ne more dati, torej tudi družba ne. Ali marsikaj, cesar ni, družba lahko izdela. Od produkcije, od dela, je torej odvisno, kaj družba svojim udom lahko da; ako se zida, imajo njeni udje lahko stanovanja, a o se peče kruh, se ga lahko najede; ako ustanovi družba šole in nastavi učitelje, imajo otroci lahko pouka i. t. d.

Toda če hoče družba svoje ude zadovoljiti, mora najprvo poznati njih potrebe, in sicer natančno jih mora poznati. Vedeti mora natanko, koliko je treba kruha, koliko hlač, koliko šolskih knjig, koliko postelj, koliko klavirjev i.t.d. In potem mora skrbeti, da se izdela vse to, kar je potrebno. Svoto vsega potrebnega dela, mora razdeliti med vse svoje ude po njih zmognosti in moči, tako da se lahko izvrši vse potrebno delo, da nihesar ne primanjkuje, da pa tudi nikomur ni treba več delati, kakor splošna potreba zahteva.

To je brez dvoma edina «raison d'être», edina pravica, obstanka družbe, katero more navesti napram posamezniku, napram individuumu od katerega zahteva, naj svojo suvereniteto podloži solidarnosti vseh. Kajti v taki vzajemnosti posameznik ničesar ne izgubi, pač pa pridobi toliko, kolikor je na svetu sploh mogoče pridobiti.

1. V kapitalistični družbi pa iščemo za-
man takega "opravičenja". Tu se sicer
izdeluje in pridelano bogastvo narašča
bolj in bolj, ali — izdeluje se tja v en-
dan, brez proračuna, brez obzira na
potrebo, izdeluje se edino radi profita
podjetnikov. In tako se lahko zgodi, da
so vsi magacini polni zlatnine, suknje-
nih hlače, otročjih konjičkov, da pa
ljudje nimajo dosti kruha in soli. Lah-
ko se zgodi, da je na trgih naenkrat
vse polno kakšnega blaga, za katero
pa ni kupcev. Kadar se to zgodi v
"domovini", tedaj skušajo kapitalisti
pri svojih sosedih prodati, česar do-
mačini ne marajo ali pa ne morejo ku-
piti, ker nimajo denarja; tedaj morajo
tudi marširati bataljoni na Kitajsko, na
Kubo, na Filipine, v južno Afriko, da
si odpro kapitalisti tam nove trge.
Ali veš tudi to ne gre, ali pa ne pri-
nese željenega sadu. Trg ostane pre-
napolnjen, potrebe ni. In to je kriza.
Zapira se tovarne; banke bankrotirajo,
borzni spekulanti izgubljajo bogastva,
na železnicah se zmanjšuje promet,
delavce se trumoma odpuša, denar
postaja drag in blagostanje se umika
večji in večji bedi.

Tudi iz take situacije znaio posamezni velekapitalisti izvleči profita; včasih je taka kriza sploh njih premišljeno delo, s katerim se hočejo znebiti neprijetnih konkurentov. Kak posamezen milijonar si v takem sluaju hipo- ma podvoji premoženje, a cela vrsta drugih ljudi je uničena.

Najhuješ zadené kríza v vsakem slu-
šaju delavce. V prvi vrsti se pojavi v
takih časih móra delavstva: Brezpo-
selnost. Vse groze, ki jo obsega ta be-
seda, ne more nobeno pero popolnoma
izraziti. Delavec brez posla je v naši
družbi popolnoma degradiran. On iz-
gubi človeško dostojanstvo in se spre-
meni v »potepuha«, ki ne najde nikjer
zavetja, še manj spoštovanja. Kadar ni
dela, tudi ni denarja, in ga ne more
biti. Brez denarja pa tudi ni stanova-
nja. In to zadostuje po postavi, da po-
stane delavec »vagabund« (lin subsi-
stenz und obdachloses Individuum).
Za delavca je brezposelnost grozna
nesreča; v očeh postave pa je to ne-
kaj podobnega zločinu. Nad brezposel-
nim delavcem dobi pravico policija.
Kdo ne pozna tistega »zelenega voza«,
v katerem se vozi tatove, goljufe in pa
brezposelne delavce na policajne
komisarijate, od koder se prve oddaja
sodnijam, druge pa zapira v »Schub-
arrest«, in se jih potem pod eskorto
pošilja v »domovino?»

Brezposelnost je sicer kronična bolezen kapitalistične družbe. Ni ga letnega časa, ko ne bi bilo neko število delavcev brez dela in vsled tega brez zaslužka. Najhuje je to redno po zimi, ko se v gotovih obrtnjih sploh ne more delati, n. pr. pri stavbah. Ali kriza požene število teh brezposelnih delavcev hipoma, kvišku, kriza pomeče nenadoma tisoče in tisoče delavcev na cesto. Brezposelnost postane splošna in medsebojno podpiranje delavcev je težje, končno nemogoče. Pri tem postane tudi denar dražji, a posledice krize padejo tudi na trgovino, ne le na industrialno, v kateri se kriza tako rekoč najprvo pojavi, ampak tudi na konsumno v ožjem pomenu besede. Tu ne more odgonski voz pomagati. To pa je čas, ko dobé sodišča največ opravka in ko postane samomor epidemičen.

H. Her (Dunaj): Nova Bernsteinova utopija ni našla pri nas mnogo pristašev. Jaz imam druge razloge, kakor Brodski, to, da je izpremena programa nepotrebna. Saj ni res, da bi bili kdaj osiromasjeni v absolutnem smislu učili. Ako se izvršuje razvoj po Bernsteinovem mišljenju, tedaj to ni rast v socializem, ampak rast v kapitalistično družbo, tako da se polagoma na vse privadimo. (Odobranje in plaskanje).

Pernerstorfer: Ali je res, da priznava vsi sodrugi, kar danes trdimo o teoriji osiromašenja, o katastrofalni teoriji in o diktaturi proletarijata? To delajo smo v neki meri zapustili, kakor mnogo starih nazorov. Tako na primer se je izpremenil nazor o mednarodnosti. Odločilno za to, kdo pripada stranki, je priznavanje končnega cilja in delovanje za ta cilj. V teoretičnih vprašanjih more biti samo popolna svoboda kritike ali pa ni nobene svobode. Želim, da se o kakem programu ne bi reklo: To je čista, nepopadljiva resnica, na to morate sedaj verjeti. Stranka gre svojo pot naprej, če so posamezni stavki pravi, ali pa ne. (Posamezne pritjevanje).

Popoldne je prvi dobil besedo sodr. **Kautsky:** Čuden slučaj je hotel, da sta se dva zbora, na katerih sem bil navzoč, v Bernu leta 1882. in v Hainfeldu 1889. pečala s programom. Če primerim tista dva zbora z današnjim, moram izraziti svoje radostno zadoščenje nad vašim velikim napredkom. Danes je stranka močna in vse razlike mnenja se lahko javno izrazi, brez strahu, da bi imela stranka škodo od tega. Načrt se mi zdi v glavnem tak, da se ga lahko sprejme. Opaziti moram, da v njem nisem našel Bernsteinovstva. Vendar se tu ne gre samo za predležni načrt. Hainfeldski program obstoji, pa ne moremo narediti, kakor da ga ne bi bilo. Buržoazije danes ne misli več na to, da bi nas siloma pobila. Mislim pač, da bode spet prišla do do misli na pobijanje, ali še le zadnji trenotek; to bode dejanje obupa, ne pa hladnega premišljanja. Za sedaj bi tako rada z nami postala gotova, da bi nas diskreditirala, da bi ljudstvo verjelo, kakor bi bili med seboj razpelti.

Čudno, da se največ prepiramo o teoriji osiromašenja, čeprav smo ravno v tem edini. Jaz bi tudi danes podpisal stari stavek v hainfeldskem programu o bedi; pravilen pa je tudi ta v novem načrtu. Glavni naglas leži na posamezni lasti produktivnih sredstev. Oba stavka, tisti iz hainfeldskega programa, in ta iz sedanjega načrta dajeta še le celoto. Nad našim programom vlada socialistično mišljenje, ki nas je vedno vodilo k zmagi. In ker vlada tudi v novem programu, smemo pričakovati, da bode ravno tako slaven odsek v zgodovini avstrijskega delavskega gibanja, kakor je hainfeldski program upeljal slaven odsek v to zgodovino. (Živahno odobravanje).

Nemec (Prag) polemizira s Pernerstorferjem. Njegov govor bode deloval na ljudi, ki nimajo nič opraviti s socializmom, ne s Kautsky-jem, ne z Bernsteinom, ljudi, ki nimajo drugega opravka, kakor da vedno dregajo socialiste. To so najnaprednejši ljude iz meščanstva, ki pa ne najdejo za se nobene meščanske stranke. Kam vodi tak Bernsteinianizem, je pokazal župnik Naumann. Nevarnost Bernsteinianizma je v tem, da podkupa revolucionarno enerzijsko proletarijata. (Živahno odobravanje).

Vinarsky (Dunaj) predlaga, naj se vse predloge odkaze komisiji, ki naj program na novo redigira in predloži. Nadalje polemizira s Pernerstorferjem. (Odobravanje).

Emmerling (Dunaj) predlaga, naj se v programu izreče:

«Nobenih javnih sredstev se ne sme porabiti za cerkvene in verske svrhe. Vse premoženje mrtya roke z industrijalnimi in trgovskimi podjetji se ima poravniti. (Pritjevanje in nasprotovanje).

Stein (Dunaj, - češko): Pravi da bode glasoval, naj se pripravi hainfeldski program.

Dr. Ellenbogen (Dunaj) pravi, da ni Bernsteinovec in sploh noben čovek, ki verjema v proti-ovec. Napram agrarnemu vprašanju moramo zavzeti neko stališče. Pernerstorfer je pogumno govoril, ker je izrekel nazore, s katerimi tu nihče ne soglaša.

Kristan: Vse je zadrževalo, da ni bernsteinovsko, vendar je debata pokazala, da stoji govorniki za načrt vsi nekoliko pod Bernsteinovim uplivom, in pod uplivom Bernsteinove kritike je izšel tudi načrt. O čemur je bilo največ debate, je teorija o osiromašenju. Nihče med nami ne trdi, da bi delavske organizacije ne bile jez proti bedi, katero zavaja kapitalizem. Ali v programu moramo jasno povedati, kakšna je tendenca kapitalizma. Ako imam opisati program, pa sem videl nekoliko psov s pri-

striženimi ušesi, bi se mi vendar ves svet smejal, ako bi napisal v prirodoslovje: Psi imajo pristrizena ušesa. V programu se mora povedati, da ima kapitalizem tendenco osiromašiti ljudstvo. Kdor hoče to praktično videti, ne pride k nam na jug, kjer deluje mladi kapitalizem v svoji popolni nagoti; tu bode videli, kako beda narasča. Sicer pa se to pokazuje tudi v naprednejših deželah. Ali nima upeljevanje boljših delavskih sredstev to posledico, da se pomeče delavce na cesto? To je pač osiromašenje. Taki delavci pridejo sami v bedo, in potem morajo prodajati svojo delavno moč za vsako ceno. (Bebel: Mežde tlačijo!) — da, in s tem postanejo orodje za novo bedo. Nekdaj so delavci v takem slučaju razbijali stroje; to je dokaz, da so razumeli, da jih kapitalizem goni v bedo. A socializem jim je pokazal drugo, boljso pot. Dr. Ellenbogen nas imenuje ortodoksne in dogmatičarje; to je velika pomanjka. Nič mi ni tako zoprno kakor dogma, in vsak nauk bi odvrigel, ako bi iz poznal, da je samo dogma. Toda mi se nismo prepričali, da bi bila dosežanja teorija napačna; ravno nasprotno, in zato nimamo uzioka, da bi delali kapitalizmu kompliment. Seveda se morajo delavci gibati, da pridejo osiromašenju v lokom; a zato morajo dobro poznati kapitalistično tendenco. Jasno nam mora ostati, da za nas ni rešitve na temelju sedanjega produktivnega načina, da je osvoboditev delavskega razreda v socialistični družbi nemogoča in da mora biti naše stremljenje to, da jo kolikor mogoče prej odpravimo. (Živahno odobravanje). Zapreke nam bodo nasprotniki seveda tudi nadalje delali, ali iz tega ne sledi, da bi jih morali še sami v tem podpirati. Vprašanje je, ali smo socialisti ali ne. In socializem je za nas le eno. Socializem je za nas ideja, da je za uresničenje svobode treba odpraviti kapitalistični sistem in ga nadomestiti z družabno produkcijo v prosti družbi. Za to pa je treba tudi volje delavcev, ki je vreden element zgodovinskega razvoja. Ne mislim svobodno voljo, katere ni, ali ti sto voljo, ki izide iz razuma, pa se sama lahko potem razvija in krepi. Da bi se to voljo v načrtu poudarilo, bi bil morda dobro, saj smo vsi v tem edini z Marksom; da bode osvoboditev delavskega stanu zavedno delo zavednih delavcev. (Odobravanje). Če se položaj posameznih delavskih kategorij tudi v kapitalistični družbi nekoliko poboljšuje, tedaj ni to nikakršen argument za kapitalizem, in vsprico takega pojma se moramo dobro paziti, da ne zaide tudi med delavce duh medsebojne razlike. Pri vsem tem se mi nikakor ne zdi, da bi bila revizija nepotrebna. Gotovo je dobro, če so naši nazori vedno predmet naše kritike. In če bi bili prišli z revizijo le do tega, da bi bili zopet obdržali hainfeldski program, bi imeli dosti veliko korist že od debate, katero je revizija povzročila. Kar se tiče resolucije o narodnem vprašanju in agrarne resolucije, se mi zdi, da je bolje, če ostaneta obe kot resoluciji zraven programa. Agrarno vprašanje je še zelo nejasna stvar in resoluciji bi izkazali preveliko važnost, ako bi jo vsprejeli v programu. (Vesela). Seveda pa je vprašanje, kako naj socialni demokratje postopajo na kmetih, posebno po nekaterih deželah res pereče. S sodrugom Adlerjem soglašam popolnoma v tem, da se tudi kmetom nikakor ne sme zateinjati naših namenov in našega cilja. (Pritjevanje). Sodrugi Pernerstorfer je dejal, da so se naši nazori glede narodnosti izpremenili. To se mi zdi čisto napačno. Noben resni socialni demokrat ni nikdar trdil, da človek sploh ne bi imel narodnosti, ali da bi jo moral zatajiti, toda tudi nacionalizmi se danes ravno ne klanjamo, kakor se mu prej nismo. Naš narodnostni program gotovo še ne izraža tega, kar si mislimo od socialističnega družbe, temveč je le sredstvo za dosego narodnega mira v sedanjih državah. Principijelno sem za personalno, ne pa za teritorialno avtonomijo narodov; in sicer za popolno svobodo. Toda meščanski nacionalizem mi je absurden, pa menda drugim tudi. V tem se gotovo ni nič spremenilo in sodrugi Pernerstorfer se je motil. Popolnoma pa soglašam s predlogom čeških somarjev glede narodne šole, kajti tu se ne gre za sovražnost, temveč za pravico in za praktično potrebo. Češko dete bo v nemški šoli veliko prej vzgojeno za lovi-

nizem, kakor v šoli, kjer se ga poučuje v lastnem jeziku; kajti samo v taki šoli se res lahko kaj nauči, in če se je kaj naučilo, tedaj imamo upanja, da bode razumelo tudi naše ideje. Soglašam s predlogom sodruga Vinarskega, da se odda načrt komisiji in upam, da ga bode dobro izdelala. Program bode pred vsem jasen; saj mora biti naš voditelj v boju. Program bode tak, da ga lahko rabimo kot oster meč, ne pa kot krpo papirja brez cene. (Živahno odobravanje in ploskanje).

Muhle (Grae) zagovarja načrt. Glede internacionalizma se naši nazori niso spremenili, pač pa nekoliko glede parlamentarizma. Če se načrt v nekaterih točkah popolni, tedaj bode to jako dober program. (Živahno odobravanje).

Na predlog sodruga **Skareta** se je tedaj sprejelo konec debate in je bila voljena komisija, v katero so prišli poleg prejšnjih udov (Adler, Daszynski, Ellenbogen, Schuhmeier in Steiner) še sodrugi Kautsky, Resel, Nemec, Emmerling, Hantkevič, Vinarsky in sodruginja Schlesinger. (Dolgo).

Organizacije delavk.

Piše **Alice Salomon (Berlin)**.

Če se pomisli, da se računa strokovno gibanje v Nemčiji komaj 35 let, da je za največjo zavezno državo Prusijo prepoved strokovnega združevanja še le leta 1869. končeno padla, nadalje da so bile delavske organizacije na Nemskem 12 let popolnoma izročene samostalnosti policije, tedaj nas mora navdati z zadoščenjem, da je koncem stoletja s oraj 4 milijona delavcev in delavk združenih v organizacijah, ki se resno borijo za izboljšanje življenjskega položaja delavskega razreda, in da se je skoraj enega milijona polastila misel strokovne organizacije.

Pri tem razveseljujočem uspehu, ki je naveden v poročilu nemških strokovnih organizacij za leto 1900, *) imajo zal ženske le majhen delež. Število ženskih udov strokovnih organizacij se je sicer to leto povišalo od 19.280 na 22.844, torej za 3564; ali vendar je doseglo še le 33 odstotkov organiziranih delavcev, in obsega samo 276 odstotkov industrijskih delavk, katere bi mogle in morale priti v organizacijo.

Vsekakor dokazuje pririsanje ženskih udov, polagoma se zbujaajo zanimanje in udeležba organiziranih žensk pri plačilnih bojih, da neizrečeni trud agitacije ni bil zaman, in da pridobiva velika misel skupnosti tudi v teh ženskih krogih tal.

Posamezne stroke pokazujejo precejšen odstotek ženskih organiziranih udov, tako te stilni delavci 5354, žen-tobačni delavci 3922, knjigovezi 3046, tovarni delavci 2889, in kovinarji 2693. Od žensk, ki delajo po knjigovoznicah, jih je 22 od 100 v strokovnih organizacijah; to je število, od katerega se že lahko upa, da bode uplivalo na delavne pogoje v tej obrti. Opaziti je, da dosega ženski udje v strokovnih organizacijah največje število v tistih obrtnih, v katerih so delavke največ v tovarnah rabljene. To potrjuje nazor socialnih političarjev vseh struj, da se ne da ustanoviti za delavke na domu takih organizacij, od katerih bi se dalo upati napredne reforme delavnega ugovora. «Pri domačem delu rabljene delavke» - pravi Herkner **, so najbolj žrtve «pótnega» sistema. Skoraj nemogoče je, napraviti uspešno zvezo med delavkami, ki delajo v svojih stanovanjih. Pa če bi bilo mogoče, kako naj bi zadostovale lakotne mezde teh delavk za nabiranje takih fondov, da bi se moglo zadržati ponudbe brezposelnih tovarnic? In celo če bi se dalo pridobiti ta sredstva, se vendar ne bi dalo preprečiti delavnih ponudb od zunaj, ker se niti ne pozna oseb, ki pridejo tu v poštev kot zniževalke mezde. Saj je znano, da izvršujejo mnoga dela žene iz razmerno premožnih krogov, ki imajo z dohodki svojcev zagotovljen življenjski obstanek, in ki smatrajo mezdo samo za nekako doklado. Po tem dela velik odstotek žensk v sezonskem delu, pri katerih je največja nepravilnost

*) Dokumente der Frauen, zvezek VI, stran 43.

**) Korespondenčni list generalne komisije strokovnih društev Nemčije, 11. točaj šte. 31.

***) Herkner: Delavsko upravljanje.

delo, in kjer so torej zapreke za organizacijo, nepremagljive. Pa tudi težave, s katerimi se mora boriti organizacija, stremeljenje, labirint delavk, se da premagati samo z nevtrudljivim, pozitivnim, podrobnim delom. Sui vidijo mlade delavke v meznem delu prepogostoma samo nekaj prehod, nekaj provizori in upajo, da jim bode mozkov kmalu odprla drug delokrog. To napačno ocenjenje pridobitvenega dela jim ne pusti izpoznati potrebe organizacije, in za to se jih mnogo plaši, da bi si nalezile malo žrtev pravilnega doneska, ker za se ne pričakuje nobenega uspeha, čuvstvo skupnosti jim je pa tuje.

Drugače, če tudi ne bolje, je z omoženimi delavkami, ki imajo povrhnjasturnega dela v tovarni, se polno hišnih opravkov. Pod dvojno težo dela postanejo prezgodaj tope, tudi napram lastnim interesom; mali tedenski donesek in udeležba pri mesečnih zborih pomenijo ogromno žrtev za ženo, ki si pri najtežjem delu komaj najpotrebnejše zasluži, ter mora porabiti pozne večerne ure, da pere, da kuha, in da drži svojo in otroško obleko v redu. Lady Dilke, najznamenitejša prvoboriteljica angleških ženskih strokovnih društev pravi: «V vsakem mestu je na tisoče takih žensk, ki ne poznajo ničesar, kar imenujemo radosti življenja, ki pa so pripravljene, tako hrabro gledati smrti, kakor so živele. Pred njimi, ki žive v najhujši bedi, bi morale me, ki vsedimo v kastele, pripognati koleno. Njih življenje je naša sramota in naša slava, naša slava, ker leže v naši naravi take globočine čistega junaštva, naša sramota, ker izpoznamo, da ne storimo ničesar, da bi jim dale deleža ob tistem bogastvu življenja, katerega se veselimo v izobilju».

Iz prvih in najuplívnejših družabnih krogov, katerim pripada Lady Dilke, se ni prišla pri nas nobena voditeljica v strokovno gibanje. Agitacijsko in organizatorično delo počiva skoraj izključno v rokah delavk, ki morajo premagovati razven omenjenih notranjih težav še druge, zunanje, postavne. V večini nemških zadrugnih držav je ženam popolna združevalna in zborovalna pravica vzeta in policijska uprava praksa omeji pogostoma še bolj malo svobodo, katero postava ženam daje. Vedno in vedno zepet je policija na temelju razlaganja, katero postava omogoči, razpustila cvetoča društva, in zgodovina ženskega strokovnega gibanja je dokaz za neomajivi pogum, za nevtrudljivo energijo, katere niso mogla premagati vsa razočaranja, vsi neuspehi, vse zapreke. V teh težavnih razmerah je skoraj nerazumljivo, da se je privedlo 22.000 delavk v organizacijo, da se je moglo v njih zbuditi smisel za to, kako ozko zvezan je blagor posameznika z blagom skupnosti. Kakor majhni se zde uspehi organizacijakega stremljenja, če se jih meri ob tem, kar se želi in upa, tako veliki in vspehobujalni so, če se ozremo na težave, ki jih je bilo treba premagati. (Konec prihodnjico).

Socijalni pregled

Gospodarski razvoj

zedinjenih držav severne Amerike

Kapitalistični zagovorniki visoke colnine se radi sklicujejo na zedinjene države severne Amerike, ki delajo s svojo silno razvito industrijo Evropi baje tako veliko konkurenco, da so evropske države prisiljene varovati se z visokimi uvozninami. Da je razvoj industrije v zedinjenih državah ogromen, je pač resnica, katere se ne da utajiti. Po podatkih časopisa «Monthly Summary of Commerce and Finance» prikazujejo ogromni napredek sledenice številke:

Leta	1870	1900
Dolžina železnice	milijah 52.992	190.833
Število pošt	28.492	76.688
Poslani telegrami	9.157.646	79.696.227
Pridelana pšenica	hektolitrov 82.800.000	182.800.000
V tovarnah porabljenavola v balah	857.000	3.644.000
Izkopani premog v tonah	32.863.000	238.877.000
Izdelano jeklo v tonah	68.751	10.639.857

To gotovo potrjuje, da je napredek res ogromen. Posebno je naraslo izdelovanje jekla, v čemur se sedaj zedinjene države vsakakor prva dežela na svetu, ter so že pred tremi leti prišlo celo pred Anglijo. Pri tem izdelujejo v Ameriki jeklo naravnost iz rude, medtem ko se v Evropi še vedno polstari navadi izdelujejo iz železa. Vse jeklo, kar se ga izdeluje na svetu, se ceni na 27.362.000 ton, in od tega izdelujejo zedinjene države same 14 odstotkov. Tudi kar se tiče izdelovanja železa, stoje danes zedinjene države na prvem mestu, ter producirajo tretjino vse izdelane množine.

To so vse nepobitna dejstva. Iz njih pa izhajajo nacionalni ekonomisti v Evropi, da se bode morali izvoz v zedinjene države kmalu tako znižati, da bode nastala vsled tega velika nevarnost za evropsko industrijo. In za to zahtevajo pred vsem visoke colnine in visoke izvozne premije. Ta račun pa je vendar čisto napačen, česar ne dokazuje samo teorija, ampak tudi praktični pojavi.

Brez vsakega dvoma je industrija najbolj razvita na Angleškem. Vendar se kupuje tam industrijske produkte drugih dežel in ravno Anglija je najbolji kupovalec tujih proizvodov. Do tega zaključka nas pripelje trgovska statistika, celo če se ne oziramo na posredovalno trgovino. Dežela, v kateri je industrija močno razvita, se tudi v svojih potrebah zelo razvija in zato je tam trg tudi za tuje produkte najbolj. Kar velja za Anglijo, velja pa tudi za zedinjene države v severni Ameriki. Leta 1897 je bil tam sprejet Dingley-tarif, ki je določal jako visoko uvozno colnino. Prvo leto je uvoz tujega blaga res padel, ali že leta 1898 in 99 se je zopet dvigal in se še vedno dviguje, kar dokazuje ameriška trgovska statistika za leto 1900/1, ki je bila izdana 1. julija. Znižal se je uvoz surovin in polfabrikatov, ne pa uvoz industrijskih produktov, čeprav je colnina na te najvišja.

Velezanimivo je to, da se je *izvoz* v času najugodnejše konjunktore za zedinjene države znižal, in sicer od 433.8 milijonov dolarjev na 410.5 milijonov, kar pokazuje, da porabi dežela sama vedno več produktov. Ravno tako značilno je, da narasla izvoz v ostale dežele severne in južne Amerike. Dežele v severni Ameriki so nakupile leta 1900 od zedinjenih držav blaga za 94 milijonov, leta 1899-1900 za 187 milijonov dolarov, in leta 1900-1901 za 197 milijonov. Izvoz v južno Ameriko pa je od leta 1890-1891 do 1900-1901 narasel od 38.7 na 44.7 milijonov. To pa je čisto naraven razvoj in tega evropskega industrija sploh ne sme misliti, da bi v ameriških deželah mogla voditi veliko konkurenco z ameriško industrijo.

Pri volitvah v zavarovalnico proti neugodam na Štajerskem in Koroškem so zmagali socijalni demokralje na celi fronti. Za razsodišče ima 48.306 zavarovancev volilno pravico. Od teh jih je 30.323 oddalo glasove. Voljeni so bili: Kot prvi prisodnik sodrug Ivan Hecker, kot namestniki sodrug Ivan Heindl, Ivan Greiner, Aleksander Bogner, Franc Fabian in Alois Gschwinder s 25.426 do 30.323 glasov. V vodstvo so bili voljeni od 1. kategorije Florijan Meixner, kot namestnik sodr. Anton Pasching; od 3. kategorije sodr. Franc Wolf, namestnik Anton Fretzl; od 5. kategorije sodr. Lovro Serše, namestnik Alois Probst. Voljeni so na šest let.

Tudi po Kranjskem in Primorskem bode treba, da se delavci bolj zanimajo za zavarovalnico proti neugodam. Menda se ne postopa s ponesrečenimi delavci nikjer tako, kakor pri tržaški zavarovalnici, o kateri se neprenehoma sliši pritožbe. Tudi nad razsodiščem se delavci, ki imajo z njim opraviti, mnogo pritožujejo. V prvi vrsti je potrebno, da pridejo delavci sami v zavarovalnico, za katero so se doslej vse premalo zanimali. Potem pa je tudi nujno potrebno, da se postavi kako instanco nad razsodišča, ki sedaj odločujejo brez priziva, česar v pravosodju nikjer ni. Ako se dve branjevki skregata in omerjata, pa se potem tožarita radi začenja časti, se proti kazni lahko skliceta na deželno sodišče; a tu, kjer se gre

o očasi za obstanek ponesrečenega delavca, odloči razsodišče, in kar ono pravi, je kakor priboi. Nikogar ni, ki bi priskal njegove sodbe, dasiravno se razsodišče lahko zmoti, kakor vsaka druga sodnja. V tem oziru je naprava nujno potrebna, oha.

Ogrska strokovna in izobraževalna društva

bodo imela od 23. do 27. decembra t. l. svoj kongres v Budimpešti. Za dnevni red so predlagali sledeče točke:

1. Poročilo o stanju strokovne organizacije in o delovanju izvršitvenega odbora.
2. Delavsko varstvo: a) Revizija obrtnega zakona; b.) združevalna pravica in postavno priznanje strokovne organizacije; c.) pravica strajka; d.) odprava delavske knjizice; e.) ustanovitev obrtnih sodni s sodniki, katere volijo delavci; f.) sodelovanje delavcev pri obrtnem nadzorništvu; g.) ureditev dela na domu; h.) zdravstvenost v delavnicah.
3. Zavarovanje delavcev za slučaj bolezni, nezgode, onemoglosti in starosti.
4. Ustanovitev delavskih zbormic potem zakonodajstva.
5. Ureditv dela kaznjencev.
6. Vzajemno razmerje strokovnih društev na Ogrskem in mednarodne zveze.
7. Lastna izobrazba in strokovna literatura.
8. Volitev izvršitvenega odbora.
9. Predlogi.

Sklicanje tega zbora in dnevni red dokazujeta, da strokovno gibanje tudi na Ogrskem napreduje, kjer je sicer vse še bolj zaostalo, kakor v Avstriji in kjer dela vlada strokovnim društvom največje zapreke. To bi moralo tudi naše delavce spodbuditi, da bi se za strokovno organizacijo bolj zanimali, kakor doslej.

UMETNOST IN KNJIZEVNOST

Slovenski delavski koledar za leto 1902 se dotiskuje in se bode te dni začelo z razpošiljanjem. Vsebina koledarja je sledeča:

Socijalistična. (Pesem). — Koledar za navadno leto 1902. — Mesceni koledar. — Naprej, zastava naša! — O volilni pravici. — Delavci in organizacija. — Država. — Program avstrijske socijalno demokracije delavske stranke (sprejet na letošnjem strankarskem zboru na Dunaju). — Kratek tolmach pogostoma rabljenih tujih besed. — Poštni in brozjavni tarifi. — Dohodki in izdatki. — Beleške. — Koledar je jako lepo tiskan in velja samo 80 vinarjev. Vsa naročila naj se pošlje sodrugu Fran Rinaldu vodji konsumnega društva v Idriji. Koledar je tiskan v omenjeni nakladi, za to prosimo, naj ga takoj naroči kdor ga želi oobiti.

Lasnik lista: Panek Alojz.
Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopac Josip.
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst.

Samo za železničarje.

Tovariši! Posoj!

Železničarji imajo najbolj pogoje za zavarovanje življenja in dohodkov pri zavarovalnem, hranilnem in posojilnem zavodu.

„FLUGRAD“

ki so ga železničarji sami ustanovili in ga sami upravljajo.

Tovariši! Obračajte se v vseh zavarovalnih zadevah samo na svoj lastni zavod.

Pravilase pošiljajo na zahteve brezplačno, ravno tako se daje vsa pojasnila, svete l. t. d. glede zavarovanja.

S kolegalnim pozdravom.

Predstojništvo zavar. hran. in posoj. zavoda «Flugrad».

Dunaj, I., Gausagagasse 13.

GOSTILNA

Domenik Ravelco

Trst - Ulica Ghaga št. 7. - Trst

Velik izbor vseh vrst: vino Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinjša vina v buteljkah, pivo prvega reda.

Domača kuhinja, jedi gotove vsake ure.

Sprejemajo se naročniki na ob d in ev. čerjo, tudi naročbe na dom s točap op. strežbo.

DELAVEC RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina iznaša: Za Avstro-ogrsko kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3 I.

Novo leto se približuje, in to je pri-
ložnost, da naši sodrugi na nekatere
stvari nekoliko bolj mislijo, nego po na-
vadi. Od novem letu delajo trgovci
svoje letne račune in štejejo dobiček.
Tudi delavci bi morali ob tem času
malo računati. Kako stoji naša stvar
— bi morali vprašati. Koliko smo na-
predovali, koliko smo dosegli? Pri tem
računu bodo izpoznali, da smo pršli
nekoliko naprej, ali izdaleč ne tako ka-
kar bi bilo treba. A tega so delavci
sami krivi, ker se še vse premalo za-
nimajo za svoj položaj in za svoje raz-
mere. Vse premalo brusijo svoje orožje.
Organizacije bi imele pri nas lahko
vse drugačno število udov, kakor ga
imajo, in bi tudi lahko vse kaj druge-
ga dosegle, ako bi sodrugi sami bolj
pridno agitirali. In naše glavno orožje,
časopisje, bi imelo lahko mnogo večjo
moč, ako bi se sodrugi zanj, bolj zani-
mali. Napačno bi bilo, ako bi tajili
lastni napredek. Rayno letos je list po-
stal tednik in povečal je svojo obliko.
Ali pri tem ne sme ostati, ako hoče-
mo, da postanejo delavci močnejši.
List se mora nadalje povečati, da
dobi prostora za vse potrebe, katerim
bi moral zadostovati; povečavati se
mora, da pridemo končno do cilja, da
dobimo slovenski socialistični dnevnik.
To pa je odvisno samo od delavcev.
Ne smemo reči, da nebi tudi nasprot-
niki čitali našega glasila; če to tudi
taje, se vendar zanimajo za naše giba-
nje, katero se razvija vzlic vsem za-
prekam. Toda boje se, da bi le kak-
vinar iz njihovega žepa prišel v prid
delavskemu gibanju, pa čitajo naš list,
ne da bi ga kupovali. Naši delavci ne
postopajo tako. Koliko jih je še, ki ne-
prenehoma kupujejo nasprotniske liste!
A za lastni list se premalo zanimajo.
Agitacija za delavsko časopisje je vse
premajhna. Ako bi vsak naročnik si
prizadel, da bi pridobil vsaj enega no-
vega naročnika, bi se v kratkem tudi
list lahko izpremenil in povečal. So-
drugi morajo misliti na to, da stojimo
na osamljeni straži. Vse je proti nam,
na vseh straneh imamo samo nasprot-
nike, in le na lastno moč se smemo
zanašati. A delavska moč bi bila lahko
velikanska, če bi le delavci resno ho-
teli. Pomisliti bi morali, koliko uspe-
hov je zahvaliti listu, koliko nedostat-
kov in neprilik je bilo odpravljenih v
sled časopisnega dela, kako blagodejno
je list uplival v tolikih plačilnih giba-
njih, v odbijanju naskokov na delavske
pravice in organizacije, in koliko več
bi lahko storil, ako bi se delavci zanj
bolj resno zanimali. Brez lista danes
ne bi bilo delavskega gibanja in nje-
govih uspehov, zato je pa tudi dolžnost
vsakega zavednega delavca, da skrbi
za svoj list. Kdor se imenuje sociali-
sta, mora biti naročnik svojega lista
in mora tudi gledati, da mu pridobi
novih naročnikov. Kolikor močnejše bo-
de naše časopisje, koliko več moči bode
imelo naše delavstvo. Sodrugi, mislite
ob novem letu na to!

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 4. decembra.

Politični položaj v državi je
postal nagloma popolnoma temen, in
kakor zagotavljajo vladni organi, po-
polnoma brezupen. Vse velikansko upa-
nje v delovanje državnega zbora, v

mirni razvoj, v plodovito bodočnost, je
splavalo po vodi, in če bi smeli verjeti
vladi in njenim pokornim služabnikom,
bi se moralo, že bližnje dni vse pod-
reti. In zopet nastane vprašanje: Kaj
pa se je zgodilo tako groznega? In zo-
pet se glasi odgovor:

Pravzaprav nič, čisto nič. — Pred
kratkim se je za kulisami nekaj meša-
lo. Kakor smo omenili svoj čas, so po-
stali Mladočehi nezadovoljni in so ne-
kako prikrito začeli z novo obstrukcijo.
A tu se je zgodilo nekaj nepričakova-
nega, skoro neverjetnega: Nemške stran-
ke so izrekle, da so pripravljene, po
proračunski debati razpravljati s Čehi
glede njih zahtev. S tem so bili, kar
je popolnoma naravno in pametno, tu-
di Mladočehi zadovoljni in res razumni
svet je pričakoval, da so sedaj vse
večje težave za delovanje državnega
zbora odpravljene. Naenkrat pa se je
scenerija zopet izpremenila, mesto
mirnega razvoja imamo pravo nezata-
jeno krizo, in sicer parlamentarno
krizo. Vladni časopisi zagajajo, da bode
državni zbor razpuščen in za kulisami
se celo pripoveduje, da imajo politične
oblasti nalog, vse pripraviti, da se
spomladi lahko izvrše nove volitve.
Kako veliko ulogo igra v tem fraza, ni
mogoče kontrolirati. Gotovo je vsaka-
kor, da je gospod Koerber nezadovol-
jen, in sicer radi tega, ker se prora-
čunska razprava ne razvija tako hitro,
kakor bi njemu bilo všeč.

To je v konstitucionalnem življenju
nekaj popolnoma novega. Da bi mogla
vlada parlamentu propisavati, kako hi-
tro ima razpravljati, tega nismo še
nikjer doživeli. Vrh tega pa je tudi
uzrok gospoda Koerberja tako malen-
kosten, da postane cela stvar kar smeš-
na. On pa se vendar drži, kakor bi
bila situacija grozno tragična, njegovi
časopisi zagajajo dalje, on sam pa —
štrajka.

Ne pravimo, da ne bi bilo malce ko-
mično videti, kako polasi se je razvi-
jala debata s proračunskim provizorju;
ali prvič pri drugem branju, sploh ni
več pričakovati debate, drugič pa o-
stane stvar malen ostina, naj se obrata
kakor se hoče. In proti malenkostim,
ki so mu neprijetne, se bojuje gospod
Koerber s težkimi topovi. Te dni n.
pr. je bila sklicana seja klubskih pred-
sednikov, a gospod Koerber ni prišel
na njo. To je tako, kakor da bi hotel
parlamentu napovedati vojno. To tra-
gično postopanje postane tem bolj ko-
mično, če se vidi, da je državni zbor
popolnoma brez moči, da je, kakor smo
že večkrat naglasili, težko bolan. Živa
duša v državnem zboru ne misli na
obstrukcijo, vse stranke same žele de-
lovati, le da ne vedo kako; in v taki
situaciji je ministrski štrajk popolnoma
neumestno sredstvo, ki nikakor ne do-
kazuje moči vlade, kakor morda misli
gospod Koerber, temveč njeno slabost.

Sicer pa je ministrska igra bolj ne-
varna, kakor morda njen šef sploh mi-
sli. Parlament je slaboten, gotovo. To
ni novica. Gospodu Koerberju ne bi
bilo težko, uničiti ta parlament. Ali
kakor hitro se to zgodi, nastane dru-
go, težko, zelo težko vprašanje: Kaj
bode potem? — Toliko moči nima se-
danja vlada, da bi mogla sestaviti drug,
popolnoma drugačen parlament, parla-
ment na podlagi splošne, enake volilne
pravice. A kabinet, ki tega ni zmožen,
podpisuje svojo lastno smrtno sodbo,

ako uniči sedanji državni zbor. Vlada
goni parlament v krizo, a hoté ali ne-
hoté, vedoma ali nevedoma, pripravlja
s tem tudi svojo lastno, in sicer ne-
varno krizo.

Polonica Wolff ni več. Možno, ki je
znan zadnja leta pogostoma koncentri-
rati splošno zanimanje v svoji osebi,
ki je igral v vsenemski stranki ne-
dvomno prvo ulogo, je končal svojo
politično karijero s tem, da je odložil
svoj državnozbornski in deželnozbornski
mandat. V takem slučaju vprašuje vse:
Zakaj je to storil? Zakaj se je to zgo-
dilo? — Na to nam odgovarjajo, da je
imel Wolf pretečen teden dvoboja z ne-
kim profesorjem Seidlom, čegar tast je
bivši vsenemski in sedaj divji poslanec
Tsehan. Uzrok tega dvoboja je bil po-
polnoma privatnega značaja. Take pri-
vatne reči navadno ne segajo tako
globoko v politiko, a vsenemska stran-
ka, ki ni glede morale prav preveč
stroga, gotovo ne bi dovolila, da bi
padel njen mali bog, ako ne bi bilo
nobenega družega uzroka vmes. Ali
prav verjetno je, da je pravi razlog
popolnoma drugačen. Bila je Schöner-
erjeva volja, da odleži Wolf svoja
mandata, in Schönerer se je hotel e-
nostavno iznebiti tekmeca, ki mu je
postal nevaren. Ves svet je opazil, da
je Schönerer zadnja leta popolnoma
prišel v ozadje, prve gošle v vsenem-
ski stranki pa je godel Wolff. Niti nje-
gova stranka, niti on nam niso mogli
biti simpatični; saj je tičala vsa Wol-
fova politika v samem provociranju,
pretepanju in razgrajanju. To je znal
veliko bolje, nego Schönerer, in to je
karakteristično za njegovo stranko, v
kateri ne velja stvarnost nič, fraza in
kričanje pa vse.

Klerikalno vseučilšče bi avstrijski
klerikalci že dolgo radi imeli v
Solnogradu. Kakor naznanja »Vater-
land«, so škofje, ki so bili pretečeni
mesec zbrani, siličili, v proslavo no-
vega stoletja in za hvalo za milosti
jubilejnega leta ustanoviti prosto kato-
liško vseučilišče v Solnogradu. Ker
pa doslej še niso storili nič drugega,
kakor da so volili vseučilišni odbor,
se sme upati, da bomo pred to je-
zuitično šolo vendar še nekaj časa ob-
varovani.

Socialisti v Belgiji se bojujejo
zelo energično za splošno in enako vo-
lilno pravico. Te dni je zahteval po-
slanec Vandervelde v državnem zboru,
naj za ne takoj razprava o splošni in
enaki volilni pravici za provincijalne
in občinske zastope. Izjavil je, da bodo
socialisti porabili vsa postopna in par-
lamentarna sredstva, da dosežejo svoj
cilj še do novega leta. Če pa to ne bi
pomagalo, se bodo poslužili tistih sred-
stev, katera je porabila revoluciona
buržoazija že davno pred njimi. Vsled
teh besed je nastal grozen vihar. Le-
vica je ploskala, desnica je protestira-
la. Ministrski predsednik Smet de
Naeyer je zaključil: »Bi bi strahopet-
než, če bi se udal Vanderveldovim
zahtevam. Vsi socialisti so vstali in
kričali proti ministrom. Vodja radikal-
cev, Pavel Janson, se je pridružil za-
tevi socialistov. Očitno je vladi, da ho-
če provocirati revolucijo. Član radikal-
ne stranke, Feron je zahteval besedo,
ter je zaključil svoj govor z živčkljem
na splošno volilno pravico. Vsa levica
mu je pritrdjevala in predsednik je mo-
ral zaključiti sejo. Drugi dan so izja-

vili voditelji desničarskih liberalcev, da imajo vse liberalne frakcije željo, končati pluralni volilni sistem, ki je sistem korupcije, da pa so prosili socialistično levico, naj dovoli najprvo proračunsko debato. Sedaj se je tudi ministrski predsednik udal. Dovolil je, da pride po proračunski dobati in po razpravi o prognozi poslancev. Smeta takoj volilna pravica na dnevni red. S tem so dosegli socialisti prvo zmago, in boj za splošno volilno pravico je začel.

Organizacije delavsk.

(Konec)

Kako potrebno je, ogledavati dela strokovnega gibanja s tega stališča, postaviti vsak najmanjši uspeh v pravo luč, da dobivajo sodelavske oddelci vir nove moči za svoje težavno delo, se razvidi že iz samega precejšenja praktične veljave ženskih delavskih organizacij. Strokovna organizacija je za ženo — ravno tako kakor za moža, morda še bolj — najbolje sredstvo, da si popravijo življenjski položaj, da dobé upliva na delavski ugovor — posebno glede delavnega časa in mezde. Ona mora stati ob strani zakonodajstva, ako hoče slednje doseči svoj namen in priti do praktičnega izvajanja. Posamežna delavka, ki se sklicuje napram delodajalcu na postavbo, bi bila pogostoma odpuščena, ona ne more in ne doseže ničesar. Skupnost vseh udov ene stroke pa bi predstavljala moč. Ne samo, da bi lahko pribavila veljavo vsemu, kar je že v sedanjem zakonodajstvu dobrega, temveč lahko bi tudi pomagala, da bi se doseglo daljnje izboljšanje postav.

Namen organizacije, ki se ga v širokih krogih žen še napačno sodi, nikakor ni sam štrajk, ali pa zvišanje mezde potem štrajka. Stavke vzpizirajo veliko bolj čisto neorganizirani delavci in delavske, in ravno močnejše strokovne organizacije bodo mnogo doprinele, da se bodo prepri med delodajalci in delojemalci mirno poravnali. Dokler se pane more izhajati brez štrajkov, lahko organizacija vsaj z denarnimi sredstvi nekoliko zmanjša trpljenje, katero morajo delavske v času brezposelnosti prenašati; lahko zapreči neuspehe s tem da poveča odporno moč strokovnih tovarišev s podporami. Le prečesto izpoznajo žene še le med štrajkom, kako dobro in potrebno bi bilo za nje, če bi se bile pridružile kakšni organizaciji. Bolje plačane delavke mislijo, da s strokovno organizacijo ne morejo pridoliti koristi za se, pa niso dosti nesebične in dalekovidne, da bi izpoznale koristi že ob tistem času, ko so same zadovoljne s svojim zaslužkom. Prepozno izpoznajo potem, da so tudi njih interesi in njih delavske razmere od zunanjih slučajnosti odvisne, da se vsak hip lahko poslabšajo, dokler sploh obstoje v obrti slabši delavni pogoji in da zamore samo organizacija trajno zagotoviti položaj vseh strokovnih udov. Dokler pristopajo med štrajkom ali med plačilnim gibanjem trume žen strokovnim društvom, da jim zopet pokažejo hrbet, kadar je dosežen namen, se ne more doseči trajnega izboljšanja delavnih pogojev. Organizacija mora nadalje tudi preprečiti, da opravljajo žene na temelju svojih manjših potreb — na škodo skupnosti — isto delo kakor moške za polovično plačo in da postanejo tako zniževalke mezde na vseh poljih obrtnega življenja.

Tako postane organizacija lahko orožje, si katerem si delavke priboré človeka dostojne plače. Delavka ni svobodna, kadar sklence delavski ugovor; pogojem delodajalka se mora podložiti, ali pa — stradati, med tem ko najde on dosti delavskih moči po svoji volji. In ponudba cenjenih delavk pri enem podjetniku pripravi tudi drugega v divji konkurenčni boj, da znižuje mezde. Samo solidarnost vseh delavk zato lahko zagotovi ugoden upliv na višavo mezde.

Strokovna društva pa tudi lahko dosežejo, da se izvaja varstvene rakone — z večjim uspehom, kakor cel štab tovarniških nadzornikov; kajti med delavkami lahko razširjajo poznanje zakonov, in ložje kakor posamezna delavka nastopajo proti podjetniškim prestopkam.

Za razširjenje varstvenih zakonov bi lahko z največjim naglaskom nastopili, in take zahteve bi zakonodajci prej slišali in uslišali, ako bi jih zastopala množica prizadetih.

Strokovna društva dajejo delavkam z

občevanjem s sodelavkami priložnost, da slišijo več o razmerah svojega poklica, nego izve posamezna na svojem delavnem mestu, a vse znanje doprinaša, da jim pokaže, kako se lahko premaga slabe razmere, nad katerimi se pritožujejo in jih delajo nezadovoljne, in kaj same lahko storé, da se jih odpravi.

«Me žene» — je rečeno v nekem letaku angleških strokovnih društev — se le začnemo izpoznati, da se moramo sporazumeti o naših zahtevah, da moramo same izreči svoje nazore, mesto da prepuščamo močim, da jih izrekajo za nas, ako jim je ravno prav, da se o njih sporazumejo.

Končno bi postale organizacije delavk lahko tudi najboljše sredstvo, da bi naredile konec izrabljanju otroške delavne moči v pridobivalnem življenju. Naravnost neverjetno zveni, če poroča badenski tovarniški nadzornik, da je privedlo protipostavno deseturno delo trinajstletnega dekleta v zavodu za razredbo ounj do tega, da so v konkurenčnem podjetju otroci, odnosno njih svojci zažugali z ustavljenjem dela, če se jim ne dovoli iste «dobrote». Nemogoče je misliti, da bi bile žene, ki bi same pripadale organizaciji, ki bi jim bilo jasna strokovna vprašanja, zmožna takega koraka.

Strokovna organizacija vodi žene k pravi svobodi. Za posameznika ni prave svobode, dokler je sam. Mož na osamljenem otoku bi se mogel radovati samo žalostne svobode. Pripravi bi si lahko samo nezadostno obrambo proti vetru in dežju in proti divjim zverinjam, če bi bil odkazan na svoje lastno delo. Iz polnanjkanja človeškega občevanja in vsega, kar se da s tem pribaviti, bi bil na vse strani omenjen in stešnjen.

Tako tudi osamljena delavka ne more doseči prave svobode; samo združenje vseh jo lahko posamezniku zagotovi. Svoboda, pod katero ne razumemo poljubno množino naravnih in neprodajnih pravic, temveč take pogoje obstanka v skupnosti, ki pospešujejo v praktičnem življenju najbolj možni razvoj sposobnosti posameznega človeškega bitja.

Privesti to svobodo je namen in cilj organizacij delavk; v vsakem najmanjšem koraku, ki jih privede bližje temu cilju leži njih pomen za blagor žen in za blagor ljudstva.

Kdo je socialist?

Socialistični nazori so različni. Imamo navadne reformatorje (državne, narodne, krščanske socialiste); imamo socialne demokrate, ki tvorijo največjo socialistično strujo; potem imamo razne anarhiste, in sicer od neodvisnih socialistov čez Krapotkinove komunistične anarhiste k brezobzirnim individualistom. Prve, krščanske socialiste lahko izpustimo iz te vrste; oni so reformatorji in ne revolucionarji, hočejo današnjo družbo obdržati in jo kvečjemu malo popraviti; namen jim torej ni, spremeniti temelj te družbe.

Predno se oziramo na našete socialiste, moramo pregledati, kaj je revolucija in kaj reforma in kaj razlikuje revolucionarje in reformatorje.

Reforma je sprememba, pri kateri pa ostane temelj neizpremenjen. Revolucija pa je temeljita sprememba, o kateri se neko stvar popolnoma odstrani in nadomesti z drugo, novo. Če se torej n. pr. kako zakon poboljša, je to reforma. Če se je pa recimo v veliki francoski revoluciji odstranilo cesarstvo in nadomestilo z republiko, potem je bilo to popolnoma revolucija dejanje. Jezus je bil revolucionar, ker je spremenil staro naziranje popolnoma in temeljito. Luther je bil reformator, ker je poskusil krščanstvo samo poboljšati, torej ne odstraniti. Revolucionarji socialiste hočejo torej temeljito spremembo v družbi, oni hočejo naravnost odstraniti današnjo državo. Krščanski, državni in narodni socialisti pa hočejo le odstraniti nekatere posebno kršiče izrast-

*) V naslednjem nameravam podati par slikov, sedva kolikor le mogoče popularno, z namenom, da se širi razumevanje znanstvenega socializma. «Rd. Pr.» mora dostikrat objavljati znanstvene članke, katerih priprosti delavec ne more razumeti. Mojim sledečim člankom pa je program, govoriti ravno k temu priprostem delavcu. Današnes ko straši Kregar «Socializem» po mili Sloveniji, je potrebno, razpravljati o socializmu brez predsodkov in ob enem v ljudskem jeziku. (Opomba pisca)

ke te družbe; oni so torej reformatorji in radi tega ne spadajo v naš krog.

Revolucija je lahko momentana ali ne; to se pravi, ona se lahko izvrši precej, uenkrat, ali pa polagoma. Ako se polagoma izvrši, potem se to imenuje evolucija. Med evolucijo in revolucijo torej vadi politično dejanje, med tem ko je evolucija gospodarskega značaja. Tzv. socialna revolucija, to je moment temeljite spremembe socialnih (družbenih) razmer, je torej lahko evolucija, družba se lahko polagoma socializira; a obenem boče lahko konec te soc. evolucije revolucija, če zaostanejo politične razmere za gospodarskim razvojem.

Preidimo sedaj zopet k našemu dnevnemu redu; izpustivši reformatorje, hočemo pregledati nazore revolucionarnih socialistov.

Kaj imajo vsi te skupnega?

Individualistični anarhisti (individuumsposameznik; anarhija - brezvlada), kakor so bili v Nemčiji zadnji čas združeni okrog listov «Der Socialist» in «Armer Konrad» imajo kot največji cilj kolikor mogoče popolno svobodo posameznika. Njihov ideal (vzor) je in mora biti torej končni cilj človeštva. Kajti ves razvoj človeštva ne pomeni nič drugega, kakor izraz hrepenenja po svobodi, po popolni neodvisnosti. Človek se bori že od nekdaj proti naravi; silne njene moči hoče ukrotiti; varuje se proti mrazu, vročini, dežju in snegu in zida hiše; varuje se proti blisku in izumi streljivo; varuje se proti morskemu valovju in postavi kamenitne bregove; bori se torej proti naravi, da postane kolikor mogoče neodvisen od nje. Bori se proti državi, kajti ona ga zaslužni. Bori se torej za svobodo. Radi tega je ideal individualistov zadnji cilj človeštva sploh. A ta zadnji cilj ostane vedno ideal, to se pravi stvar, ki se ne da uresničiti. Če bi se ta zadnji cilj uresničil popolnoma, potem bi ne eksistirala noben napredek več. Kar pa ne napreduje, nima pravice do eksistence (bivanja). In tukaj se motijo individualisti. Vprašanje je namreč, ali mora preskočiti človeški razvoj iz današnje kapitalistične družbe v ono blaženo popolno svobodo. Individualisti pa ne premišljajo, da je razvoj le počasen, sukcesiven in da ne dela nikakih poskokov. Zatorej vodijo napačen boj proti vsem drugim socialistom, stremijo in hrepene le po nezmerni krasoti, po opojni lepoti svojega cilja. Oni so umetniško fine duše, nikakor pa ne prozaično misleči praktiki.

Tudi komunistični anarhisti zahtevajo brezvladno družbo ali anarhijo. A obenem hočejo komuno; to je bolj praktično in pomeni «skupno lastnino vsega produkcijskega (za izvajanje določenega) in konsumcijskega (za uživanje določenega) blaga». Ti ljudje so imeli do zadnjega časa v Berlinu izhajajoči list «Neues Leben»; v Novem Yorku imajo I. Mostovo «Freiheit», v Franciji in Španiji več drugih listov. Celotno so tukaj združeni manj izobraženi anarhistični elementi, kateri le skupno sovraštvo napram družbi in vsem njenim uredbam in komunistični nejasni cilj veže. Sicer so pa med njimi tudi prav imenitni pisatelji, kakor n. pr. ravno knez Krapotkin.

Socializem pa, ki je temelj soc. dem., je kolektivizem. To se pravi: Končni cilj soc. demokracije je družba, v kateri so produkcijsko blago in produkcijska sredstva skupna last. Torej samo, kar se potrebuje za izvajanje, za produkcijo, naj bode last skupnega naroda, vz. cele družbe.

Vse te struje hočejo torej drugo družbo. Nekatere zahtevajo več, nekatere manj. Če hočemo torej na vprašanje našega članka odgovoriti kolikor mogoče splošno, moremo pripoznati odgovor, kateri je v znanstvenih krogih prodr. Ta odgovor pa pravi:

Socialist je, kdor zahteva družbo, v kateri so produkcijska sredstva skupna last.

K. Linhart.

Bogastvo narodov. Neki angleški statističar se je trudil, izračunati bogastvo evropskih držav posamežno in v celosti. Bogastvo cele Evrope je cenil na 1400 milijard kron. Sam premični kapital računa na 600 milijard. Od tega izkazuje največje bogastvo Anglija, in sicer 353 milijard, Francija 297,

Nemčija 241, Rusija 192, Avstro-Ogrsko 123, Italija 95, Belgija 30. Holandija 27 milijard i.t.d. Ako bi bile to bogastvo v posameznih državah enako razdeljeno med državljane, odpadlo bi na enega Angleža 7104 krones, na enega Francoza 6348, na enega Avstrijanc 2400, na Nemca 3744, na Italijana 2400, na Rusa 1440, na Holančca 4416. Kot posamežno osebo se računa tu ne le vsakega možkega, ampak tudi vsako ženo in vsakega otroka.

Domače stvari.

Ljubljanska univerza.

Shod, ki se je dne 1. t. m. dop. v *«Mestnem domu»* v Ljubljani s tem dnevnem redom vršil, na shodu je bilo navzočih kakih 1500 ljudi, med tem, ko je bilo pred dvorano še par stotin večinoma prav mladih dijakov.

Otvoril je shod g. dr. Gregorič. Soc. demokratije, ki smo bili v prav velikem številu navzoči, se nismo udeležili volitve predsedništva, ker nam je bila svoboda besede gotova in ker nismo hoteli delati *«zgago»*. Tako je bil izvoljen g. *Šupan Hribar* predsednikom in je sam določil (nolens volens) svojega zapisnika.

Kot prvi govornik je nastopil gosp. dr. Triller katerega govor ne bomo ponavljali, ker so ga dnevnika prinesli že dobesedno. Konstatiramo samo, da je bil ta govor v celoti dober. Potem je govoril dr. Gregorič, iz gospodarskega stališa in dr. Kokalj iz zgodovinskega stališa (vidi dnevnik 5. G. *Laurenčič* je mučil poslušalce z prečitanim dolge razprave.

Potem je dobil besedo naš zastopnik, *sodr. Linhart*. Povdarjal je najprvo, da nastopamo v politični obliki, ker smo prepričani, da bode gibanje prejšnje ali slej postalo strankarsko in ker se je v nekaterih slucajih to že zgodilo. Organizirano delavstvo je z dušo in srcem za ljublj. univerzo. A pri vsem tem se ne pustimo odnesti v blažene višave, opojnosti navdušenja, temveč hočemo lepo ostati na realnih tleh in zahtevati naš cilj. Obenem hočemo pa že naprej zahtevati tudi brezplačnost poduka, kajti če se potegujemo za kako stvar, je logično, da zahtevamo tudi odgovor, ali nam bode koristila ali ne. Oni časi so namreč minuli, ko so proletarci s svojim življenjem pridobili meščanstvu kos svobode, da ga je isto potem še bolj podjarmilo. Mi stojimo sedaj vedno na našem razrednem proletarskem stališču in iz tega stališča zahtevamo brezplačnost poduka. Mi ne priznavamo drugega privilegija do znanosti, kakor tistega, katerega poda narava. Univerza ne sme biti torej uredba za sinove buržoazije, temveč za vse člane našega proletarskega naroda. Internacijskalnost nam ustvarja naziranje, da so vsi narodi avstrijskega konglomerata jednakopravni; radi tega tudi ne moremo protestirati napram italijanskemu vseučilišču. Zahtevamo pa tudi svobodo ved. Kar se tiče gibanja, je bilo v začetku precej umetno; zato je sedaj treba, da gredo politične stranke ven med narod, med proletarijat, da postane gibanje narodovo, ljudsko. Poslanci pa naj nehajo z taktiko polovičarstva in beračenja in naj zastopajo brezobzirno našo zahtevo.

Sodr. Linhart je tudi v tem zmislu sestavljeno resolucijo prečital.

Potem je govoril še za slovenski narod velezaslužni gosp. Gostinčar, ki je pojasnil *«stališče kršč. soc.»*, — bog mu daj zdravje, a bolje bi naredil, da bi molčal s svojimi opazki.

Sodr. Linhart je končno še enkrat izjavil, da glasujemo za priporočeno resolucijo, samo z pridržkom, da zahtevamo obenem brezplačnost poduka in svobodo ved.

Tako je končal shod.
Boj za nadomestni počitek. Od kar je ponehal osebni prepir med pekovski delavci v Ljubljani, postalo je vprašanje nadomestnega počitka aktualno. V kolikor smo sedaj poučeni, namerava e. kr. deželna vlada po novem letu v začetku nedeljskega in nadomestnega počitka izdati novo odredbo in sicer za pekovske delavce ter za trgovske uslužbence. Dolgo je bilo treba vladni gospodski

študirati, akoravno so pekovski delavci objektivno a določno dokazovali nepraktičnost in nezakonitost dosedaj v veljavi obstoječih odredb. Dosedaj imamo tri tozadevne odredbe pred seboj, a razvidi se že iz vseh treh odredb, da je vlada postopala tu v prilog bojevitih mojstrov in na škodo pekovskih delavcev. Določbe so se namreč za nedeljski in nadomestni počitek tako odredile, da pekovski delavci niso nič pridobili kar smo že stokrat dokazali. Karakteristično pri tem je le to, da sta se zadnji dve odredbi izdali zgolj na pritožbo mojstrov, ker se imenita pomočniškega zbora sploh ni zaslišalo. Mojstri sami so tudi sedaj izjavili (ko se je namreč od e. kr. deželne vlade napravila v tej zadevi poizvedba), da so odločno nasprotni vsaki prejembi določb za pekovski počitek, in s tem so pokazali, kako nizko so padli, ker ne privoščijo, namreč da sedmi dan počivaj. Argumenti kakor to, da so v Ljubljani le male pekarnje, ker so delavci razmerno prosti, so ničevni, ker fakična resnica je, da mora delavec v mali pekarni več dela opravljati, kakor pa delavec v veliki pekarni, ker je delo bolj komplicirano. Konumenti pa radi ypeljave počitka še nikjer niso bili oškodovani. Naloga in dolžnost deželne vlade pa je, da skrbi za strogo izpeljavo pekovskega počitka. Da se to tudi zgodi, bo skrbela organizacija.

Ne v tujino? Slovenec ima v sebi nekaj ptičjega: rad si ogleduje svet in rad potuje. Ali veliko število izseljencev, ki zapuša slovenske kraje, ne odhaja v tujino iz želje po svetu, temveč radi slabih gospodarskih razmer, ki vladajo pri nas vsled brezobzirnosti kapitalizma in vsled tiranične moči klerikalizma. Trumoma odhajajo naši delavci v Ameriko in v Prusijo, ker upajo, da se jim bode tam bolje godilo, kakor doma. Da so delavske razmere pri nas sila žalostne, je resnično. Ali kdor misli, da je zato dobro odhajati, pozna slabo notranje postave kapitalističnega gospodarstva. Ravno to zahajanje naših delavcev v tuje kraje škoduje našim in tujim delavcem. Pruski podjetniki so ravno tako *«patriotični»*, kakor naši; oni imajo vedno Germanijo na jeziku, ali če dobé slovenskih delavcev prav po ceni, jih rajši vzamejo, kakor dražje nemške delavce. Vsled tega se poslabšajo delavske razmere, kamor pridejo naši ljudje ravno tako, kakor tam, kamor pridejo neorganizirani Italijani. In slovenski delavec, ki pride na Vestfals o, izpozna prepozno, da se je zatonj potrudil. Ta neuspeh ima pa še drugo škodo za seboj. Tisti delavci, ki odhajajo, so si doma pridobili navadno vsaj nekaj pojma o delavskem boju in o organizaciji, saj so to tisti *«nezadovoljni»* elementi, ki počejo verjeti, da bi bila božja volja, da bi ravno oni morali stradati in trpeti. In ravno ta nezadovoljnost jih goni v svet. Naši podjetniki pa so prav zadovoljni, če se znebè teh *«nemirnežev»* in *«hujskačev»*, pa se hitro ogledajo po kmetih, kje je še kaj fantov, ki mislijo, da je že to velika sreča, če dobé dela in se pusté izkoriščati. Vsled tega se razmere tudi doma poslabšajo, in skupno delavstvo ima povsod škodo. Proti tej bolezni je samo eno zgravidlo: Doma ostati pa se organizirati. Mesto da se tava po svetu, pa išče tisti kraj, kjer teče med in mleko, rajši doma priboriti boljše delavne razmere. Da bi bilo izseljevanje nujno potrebno, ni res. Tudi na Slovenskem je že toliko industrije, da bi bilo za vse delavce dosti dela, če ne bi eden delal za dva ali za tri. In tej industriji se ne godi tako slabo, da ne bi mogla delavcev pošteno plačati. Če bi se delavci mogli pogledati v stanovanja naših milijonarjev in podjetnikov sploh, bi že videli, da se tam ne živi ob kruhu in vodi in da bi se tudi za delavce lahko našel še kak priboljšek. Seveda, na krožniku ne bodo podjetniki prinesli boljših plač in bodo podjetniki prinesli časa. To si morajo krajšega delavnega časa. To si morajo delavci priboriti. Torci — ne izseljevanje, ampak organizacija!

Z južnega kolodvora v Trstu prihajajo vedno nove pritožbe. Vrsta da se pritožujejo, je prišla sedaj zopet na tiste ženske, ki snažijo vagon. Po priliki pred tremi tedni se je primeril na kolodvoru sledeči slučaj: Na tiru, na katerem je bil stal baje spalni va-

gon, ki pa se je v resnici nahajal na popolnoma drugem prostoru, se je našlo nesnažne odpadke. Delovod a Janes Jakopič, kateremu so dodeljene ženske, ki snažijo, ni imel nič nujnejšega, nego da je poklical štiri tistih ženter se je znesel nad njimi. Trdil je namreč, da je stal na tistem prostoru spalni vagon in da je žena, ki ga je imela čistiti ne- previdno odprla kloset, vsled česar je baje tista nesnaga padla na progo. To je bilo morda njegovo mnenje, za katero pa ni imel nobenega dokaza. Vsakdo izpozna lahko, da se tu ne da napraviti nič drugega, kakor posrbeti, da se o isti progo. Naš delovodja pa ni izpoznaval tega, temveč gnal je uboge štiri ženske pred sous-chefa, kjer jih zatožil, in ta viso i gospod jih je točno kaznoval, vsako z globbo ene krones. Torci kar sumarično, ta o kakor je včas v šoli navada, kjer se kaznuje ves razred, ako se ne more najti pravega krivca. Ali celo pri tem sumarične postopanju se ni varovalo, vsaj kake navidezne objektivnosti. Če bi se bilo kaznovalo vse čistilke, bi bila tudi to velika krivica, ali tedaj bi človek vsaj lahko mislil, da se postopa tu nekako po načelu: Vsi za enega, eden za vse. Toda tudi to načelo ni obveljalo: kaznovalo se je štiri žene, v resnici pa jih je vseh skupaj šest, ki opravljajo to službo. Zakaj je peljal gospod Jakopič samo štiri na raport, zakaj je gospod sous-chef samo štiri kaznoval? Ali obstoji tudi tu protekcija? Podnačelniku bi bilo lahko znano, da so na kolodvoru štiri čistilke. Po kakšnem načelu je torej tu postopal? Gospoda dobro ve, da se gre tu za uboge žene, katere samo huda beda in lakota sili, da opravljajo to gotovo neprijetno delo. Ko so se te uboge sužnje pritožile radi očitne krivice, so dobile značilni odgovor: *«Če vam ni prav, pa pojdite!»* To je prav karakteristično za tiste nazore, ki vladajo v višjih stopnjah na našem kolodvoru. Če gospoda misli, da izkazuje ženam milost, se zelo moti; dobroto izkazujejo tiste žene južni železnici, ker ji opravljajo za prav malenkostno plačo zelo neprijetna a zelo potrebno delo.

Rdeča straža z južnega kolodvora.
Demonstracija na južnem kolodvoru. V ponedeljek popoldan je priredilo skladišče delavstvo juž. železnice, veliko protestno demonstracijo.

Demonstracija je bila naprjena proti delavcem, sovražnim skladiščniku Bajerju.

Dogodek je bil sledeč:

Sodrug Končnik sprejemavec blaga v skladišču B se je z gospodom skladiščnikom Bajerjem spril, radi njegovega sirovega postopanja s poslovjem.

Gospod B. je naznanil dogodek gospodu postajenačelniku in v ponedeljek naj bi bil soodr. Končnik radi tega dogodka v drugo skladišče premeščen. Sodrug Demajko ki bi imel zavzeti mesto Končnikovo, je izjavil, da bi raje ostal na svojem starem mestu, na kar sta šla oba k gosp. načelniku, ki je njima tudi dovolil ostati vsakemu na svojem starem mestu. Delavcem pa katerim o drugi naredbi postajenačelnikovi niti besedice ni bilo znano, so se po 1 uri popoldan pričeli zbirati in ob 2 ure popoldan je bilo že več kakor 500 skladišnih delavcev zbranih.

Zbrani delavci so se pričeli pomikati proti pisarni delovodje Schmidta in ko se jim je skladišče odprlo, se je vsula množica ter napolnila zadnji prostorček velikega skladišča. Ko se je Schmid pokazal, je vse vpilo *«jubri mora iti Bajer proč!»*

Sodrug Polan je delovodji pojasnil položaj, nakar se je volilo dva sodruga ki sta imela dolžnost prinesiti pritožbe delavcev gospodu postajenačelniku. Potem se je delavstvo razlo.

Gospod načelnik je sicer dejal da on nemore Bajerja prestaviti, drugače kakor iz enega skladišča v drugega, kar pa nebi delavcem pomagano bilo.

Obljubil pa je da bode narnanil dogodek ravnateljstvu juž. železnice.

Ker je delavstvo nad Bajerjevim postopanjem jako razburjeno, svetujemo ravnateljstvu juž. železnice da stvar natanko preišče, ter potrebno vkrene, da se tako nervozne ljudi kakor je Bajer, vpokoji, da se ne bode delala škoda togovcem in pa tudi ne lastnim delavcem.

Prizadeti.

V Šiložu skladišču južne železnice strši neki gospod Strener. Njegova služba je prevzemati razloženo blago. Ta gospod ima, to slabo navado, da vpije po skladišču, kakor bi bil to jedini njegov posel.

Nekega dne se je znesel nad delavcem F. ob priliki neke prošnje tako sirovo, da bi nas bilo sram na temu mestu ponavljati tako *sirovo* besede. Med drugimi psovskami je dejal dotičniku: **da bi strela vdarila v grob tvojih staršev ter jih vrgla iz zemlje.** Te besede so tako globoko žaljive, da se čudimo da je vstal na tako grd način žaljeni mirne krvi.

Gospodu Strenerju svetujemo, da najraje drži svoj jezik za zobmi ako ne najde v svojih možganih drugih izrazov. V prihodnje bomo na mirodajnem mestu poskrbeli, da se takega človeka odstrani, ali pa saj priložnost, občevarja z ljudmi odvzame.

Golobi in Siloza.

«Edinost» se je zopet oglasila v svoji 270. št. ter je pokazala da nima niti pojma o organizaciji delavcev. Stem da zagovarja svojega poročevalca, češ, da je zanesljiva oseba. (Kar se tiče narodnega političarja).

Nadalje pa trobi da mi se borimo samo za materialne koristi. Draga gospoda! Ako si priborimo mi materialne koristi, si priborimo tudi moralne in ekonomične, kjer, obstoji materialni blagor tam se najde, vse drugo. In mi smo prisiljeni ponoviti isto fraso ki gospodo okoli «Edinosti» tako močno zbada! Ja kruha nam je treba, ker tega potrebujemo, in ne jezuitični praznih fraz, ker le ta je prvi ki bo rešil proletarijat od bede ki ga danes tako grozno tlači. Nadalje pa še infamno hujska ko pravi od nekih fik; Tu pa mora «Edinost» prav počasi stopati, ker če ravno nekateri njeni pristasi imajo neko dolžnost do konsorcije «Edinosti» to tržaške peke niti ne briga, ono društvo naj se milo obrni do onih ki vlačijo politiko parasitov in narodnih šovinistov. Še več se napenja lažinarodna «Edinost» ko pravi da mi hočemo poklicati italijanske peke v Trst, ko je nam dobro znano da tržaški peki so prisiljeni iti si iskati svoj kruh ven iz Austrije na italijansko in na spansko, kakor v resnici so šli, in je tudi nam dobro znano da v Trstu ne delajo drugi nego avstrijski peki. Zato pa naj bode povedano vsem ki bi hoteli vstaviti vrste velikanskih bataljonov proletarijata ki marsikdo vedno naprej dokler pride do cilja da bode popolnoma svoboden; da jih zavedni delavci obžalujejo.

In vedno naprej! Pekovski pomočnik.

DOPISI.

V nedeljo 1. t. m. smo imeli v Senožčah in v Dolenjavi zaupno sejo kmetovskega in delavskega društva. Gospodje liberalci, katerim je bilo omenjeno društvo pravi trn v peti, so poskusili, vsa obrekovanja proti socialni demokraciji z namenom mlado kmetovsko organizacijo zadušiti. Med drugimi neresnicami so trosili vest da sta sodruga Kristan in Kopač dobila veliko svoto denarja zaradi volitve v Idriji in t. d.

Ali ko nam je sodrug Kopač iz Trsta natanko stvar razložil, ter pojasnil stališče jugoslovanske socialno demokratske stranke pri volitvah v Idriji, smo čutili vsi navroči da je tako obrekovanje tako podlo, da stranka ki stakimi sredstvi deluje ne zasluži drugega nego preziranje.

Obljubili smo da bomo nadalje delovali v društvu v blagor neposledujočih in zatiranih.

Rdečkar.

SHODI

Jesenice, novembra 1901. Pretečeno nedeljo dopoldne smo imeli v gostilni Robič na Savi ustanovni shod kovinarske podružnice. Navzočih je bilo blizu 200 del. Prva točka dnevnega reda je bila: «Stališče kovinarjev in organizacija». Poročal je v slov. jeziku sod. Linhart iz Ljubljane o blizu 2 uri trajajočem govoru. Potem je v nemškem jeziku govoril sod. Domes iz Dunaja in naslikal pomen in

namen organizacije. Izvoljen je bil na to odbor. Končno se je več delavcev opisalo v društvo in je bil shod z delavsko pesmijo zaključen.

Sodrug! Delo je pričeto. Sedaj je od Vas odvisno, da razširite in povečate organizacijo, da bode cvetela in žvela. S tem izvršite svojo dolžnost napram sebi in Vašim potomkom, torej na delo! Vse dopise naj se pošilja na «Podružnico Jesenice zveze avstrijskih kovinarjev v gostilni Robič — Sava pri Jesenicah».

Ljubljana, 26. novembra. V nedeljo dopoldne vršil se je v gostilni pri «Stajercu» v Ljubljani občni zbor podružnice zveze kovinarjev v Avstriji. Prva točka je bila predavanje. Pod predsedstvom sod. Sattlerja je poročal najprvo v slovenskem jeziku sod. Linhart. Nemško je govoril sod. Domes iz Dunaja. Govornika sta narisala v kratkih besedah položaj kovinarskih delavcev in namen organizacije kot edinega sredstva napram izkoriščanju kapitalističnega «reda». — Po volitvi odbora se je veliko število sodrugov na novo vpisalo in z navdušenjem je bil shod zaključen. Upamo, da bode ta shod mejni kamen v razvoju naše podružnice in da bodo kovinarji pričeli delati za organizacijo z vsemi močmi. Sedaj je železo vroče — torej je treba kovati!

V soboto 30. pr. m. smo imeli v Nabrezini jako zanimiv «železničarski shod» v smilu § 2. Predsenikom je bil izvoljen sodrug Krasovec ki je podelil po kratkem nagovoru sodrugu Kopaču iz Trsta, k dnevnemu redu zakaj se morajo železničarji organizirati besedo.

Sodrug Kopač je v poldrugournem govoru raztolmačil potrebo in pomen organizacije ter naslikal socialni položaj železničarjev, ter prišel do zaključka, da se železničarskim vslužbeu- cem toliko (asa gmotni položaj ne bode zboljšal, dokler ne bodo tesno združeni sami si s svojo močjo žalostne razmere predrugačili. Nato se je javil za besedo sodrug Jeraj iz Kormina, ki je navroče v istem smislu spodbujal k složnosti. Sklenilo se je končno ustanoviti vplačevalnico splošnega društva za Austrijo. Vodju vplačevalnice je bil voljen sodrug Paušner Ivan čuvaj v Nabrezini.

DRUŠTVENE VESTI.

Umr! je dne 22. tm. Ivan Dolenz delavec na južni železnici v Trstu. Slovenski tržaški buržoazski listi so mnogo pisali v dobrohotnosti in zvestobi narodu pokojnega delavca, tržaški organizirani delavci so nabrali za vdovo pokojnega 259 kron v podporo, rado- vedni smo ako storé tudi narodnjaki kaj podobnega, ako pa tega ne storé, nam stem dokažejo, kar so nam že večkrat dokazali, da je njihov nazionalizem nič drugega kot prazna fraza.

Umr! je, v tonek 3. t. m. naš stari sodrug Blaž Pučelj po 14 mesečni bolezn. Zapustil je soprogo in 3 nespreskrbljene otroke.

Sodrug! Spomnite se njegove žene in otrok.

Železničarji pozor!

Ker je vplačevalnica pravovarstvenega društva v Nabrezini ustanovljena, vabimo sodruge železničarje na pristop k društvu. Vplačevanje se vrši vsacega prvega in 15. v mesecu od 6-8 ure zvečer v kovarni pri postaji.

Vodstvo vplačevalnice.

Sodrug! pozor!

Pri tvrdki Okorn v Ljubljani so pričeli sodrug! kleparji in krovci s štrajkom. Pripravilo jih je do tega koraka brutalno postopanje, sefa, ki je vrgel par tovarisev na cesto. Opozarjamo organizirane delavce, da ne prevzamejo delo pri tej tvrdki in apeliramo na solidarnost vseh, da pomagajo materialno in moralno svojim bojujočem se trpinom.

Komite.

Lastnik lista: Panek Alojz.
Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopač Josip
Tiskarna Werk, Via della Zonta 2 — Trst

Samo za železničarje.

Tovariši! Pozor!

Železničarji imajo najboljše pogoje za zavarovanje življenja in dohodkov pri zavarovalnem, hranilnem in posojilnem zavodu

„FLUGRAD“

ki so ga železničarji sami ustanovili in ga sami upravljajo.

Tovariši! Obračajte se v vseh zavarovalnih zadevah samo na svoj lastni zavod. Pravilase pošiljajo na zahtevo brezplačno, ravno tako se daje vsa pojasnila, svete i. t. d. glede zavarovanja.

S kolegijalnim pozdravom.
Predstojništvo zavar. hran. in posoj. zavoda «Flugrad».

Dunaj I., Gonsagagasse 13.

KAVARNA MIRAMAR

v Trstu

(nasproti postaji južne železnice)

se priporoča tržaškim in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mrzle pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tržaških, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago „Rdeči Prapor“, „Arbeiter Zeitung“, „Eisenbahner“, „Glücklicher“, „Simplicissimus“ i. t. d. Kavarna je oskrbljena z vsemi modernimi ured- bami.

GOSTILNA

Domenik Ravelico

Trst - Ulica Ghega št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vino Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinejša vina v buteljikah, pivo prvega reda.

Domača kuhinja, jedi gotove vsako uro.

Sprejemajo se naročniki na ob- d in ev- erjo tudi naročbe na dom s točno op- strežbo.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

DELAVEC

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Naročnina iznaša: Za Avstro ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izhaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Boschetto 3 I.

Novo leto se približuje, in to je priložnost, da naši sodrugi na nekatere stvari nekoliko bolj mislijo, nego po navadi. Od novem letu delajo trgovci svoje letne račune in štejejo dobiček. Tudi delavci bi morali ob tem času malo računati. Kako stoji naša stvar bi morali vprašati. Koliko smo napredovali, koliko smo dosegli? Pri tem računu bodo izpoznali, da smo prišli nekoliko naprej, ali izdaleč ne tako kakar bi bilo treba. A tega so delavci sami krivi, ker se še vse premalo zanimajo za svoj položaj in za svoje razmere. Vse premalo brusijo svoje orožje. Organizacije bi imele pri nas lahko vse drugačno število udov, kakor ga imajo, in bi tudi lahko vse kaj drugega dosegle, ako bi sodrugi sami bolj pridno agitirali. In naše glavno orožje, časopisje, bi imelo lahko mnogo večjo moč, ako bi se sodrugi zanj bolj zanimali. Napačno bi bilo, ako bi tajili lastni napredek. Ravno letos je list postal tednik in povečal je svojo obliko. Ali pri tem ne sme ostati, ako hočemo, da postanejo delavci močnejši. List se mora nadalje povečati, da dobi prostora za vse potrebe, katerim bi moral zadostovati; povečavati se mora, da pridemo končno do cilja, da dobimo slovenski socijalistični dnevnik. To pa je odvisno samo od delavcev. Ne smemo reči, da nebi tudi nasprotniki čitali našega glasila; če to tudi taje, se vendar zanimajo za naše gibanje, katero se razvija vzlic vsem zaprekam. Toda boje se, da bi le kak vinar iz njihovega žepa prišel v prid delavskemu gibanju, pa čitajo naš list, ne da bi ga kupovali. Naši delavci ne postopajo tako. Koliko jih je še, ki ne prenehoma kupujejo nasprotniške liste! A za lastni list se premalo zanimajo. Agitacija za delavsko časopisje je vse premajhna. Ako bi vsak naročnik si prizadel, da bi pridobil vsaj enega novega naročnika, bi se v kratkem tudi list lahko izpremenil in povečal. Sodrugi morajo misliti na to, da stojimo na osamljeni straži. Vse je proti nam, na vseh straneh imamo samo nasprot-

nike, in le na lastno moč se smemo zanašati. A delavska moč bi bila lahko velikanska, če bi le delavci resno hoteli. Pomisliti bi morali, koliko uspehov je zahvaliti listu, koliko nedostatkov in neprilik je bilo odpravljenih v sled časopisnega dela, kako blagodejno je list uplival v tolikih plačilnih gibanjih, v odbijanju naskotov na delavske pravice in organizacije, in koliko več bi lahko storil, ako bi se delavci zanj bolj resno zanimali. Brez lista danes ne bi bilo delavskega gibanja in njegovih uspehov, zato je pa tudi dolžnost vsakega zavednega delavca, da skrbi za svoj list. Kdor se imenuje socijalista, mora biti naročnik svojega lista in mora tudi gledati, da mu pridobi novih naročnikov. Kolikor močnejše bode naše časopisje, koliko več moči bode imelo naše delavstvo. Sodrugi, mislite ob novem letu na to!

POLITIČNI ODSEVI.

V Trstu, 4. decembra.

V davčnem odseku je prišel včeraj vladni predlog o znižanju naklad in o drugih olajšavah za hiše z delavskimi stanovanji na razpravo. Kot referent za to stvar je bil voljen poslanec dr. Chiari. Vladni načrt je jako pomanjkljiv, in državni zbor bode moral biti jako priden in radikalen, ako ga hoče tako popraviti, da bode res koristen za delavsko ljudstvo.

Poslanec Wolf mora zopet kandidirati — pravijo zaupni možje vsenemške stranke v tvutnovskem okraju, kjer je bil Wolf poslanec za državni zbor. Resolucija, s katero so to sklenili, je očitno naperjena proti Schönernju, in s katero pravijo, da mu prepuščajo, ali hoče vstopiti v vsenemški klub, ali pa ne, le da mora delovati na podlagi linškega programa. Isto stališče so zavzeli tudi vsenemški zaupni možje v volilnem okraju. Toplice, kjer ga hočejo vnovič kandidirati za češki deželni zbor. Prepad med Schönernerjem in

— pač v prav tako zaduhli sobi. V prodajalnici je imel elegantnega prodajalca in fino blagajničarico, ki je bila le zelo blede. Sam je stregel le nekaterim znanim najboljšim kupovalcem. In eden teh znancev, ki je bil sicer v njegovi knjigi zapisan, a je zato nekako protektorsko nastopal, mu je neki dan povedal čudno novico, da se ozira poročnik Milan po civilnih službah. To je zadelo poročnikovega očeta kakor klobuta. Njemu ni bilo mnogo mar, ali mu je sin pameten ali neumen učen ali neveden; ali na vsak način je hotel imeti častnika v družini, in ko se je za hip osvestil od nepričakovane udarca, se mu je zdalo to, kar je slišal, neskončno neumno. Kako bi se mogel častnik ozirati po civilni službi, ko je vendar vsak boljši mešan nesrečen, ako ni vsaj rezervni častnik! Protektorski znanec ga je hotel gotovo le potegniti. Nasmehnil se je, mahnil je z roko, pa je prodajal mirno dalje svoje črevlje.

Toda preteklo je nekaj časa, in zaslišal je zopet tisto novico. Tu ne more biti noben drug uzrok, kakor ženska! Kolikor koli je premišljeval, vedno se mu je zopet pojavljala ta misel, ki se mu je zdela vendar tako neumna. Če

Wolfom postaja vedno očitnejši, in trga tudi vsenemško stranko na kose.

Na Španskem so te dni krstili nekega princa. V slavo tega dogodka je bilo v torek vseučilišče zaprto. Dijaki pa so priredili pred palačo veliko demonstracijo, peli so marzeljezo in so se rogali grofu od Caserte, očetu novo rojenega princa.

Kovinski delavci v Barceloni organizujejo s pomočjo ključavničarjev, mehanicarjev, kotlarjev in livarjev generalni štrajk. Društvo stavbinskih delavcev, kotlarjev in monterjev je izdalo oklic na vse omenjene kategorije v celi pokrajini, s katerim jih poziva na štrajk.

Proti anarhistom hočejo, kakor po vsakem atentatu, zopet ostreje nastopati. Sedaj marširajo zedinjene države Severne Amerike na čelu, kar je deloma umevno, ker je bil žrtva zadnjega atentata predsednik teh držav. Ta novica je le zato zanimiva, ker zopet pokazuje, da se ne morejo vlada-joči krogi ničesar naučiti. Po vsakem atentatu so poskušali »ostrejšo postopanje«, sklicevali so proti anarhistične konference, sanjali so o neki mednarodni koncentraciji policije, včasih so si tudi izmislili nekoliko atentatov, da bi se policija delala bolj važno, a končno je stvar vendar vedno zaspala, dokler — se ni primeril kak nov atentat. Teroristični anarhizem je blaznost, o tem ni dvoma. A ta blaznost ne bode izumrla, dokler se ne umakne današnja blazna uredba družbe novemu, resničnemu redu. Proti terorističnemu anarhizmu ni policija, ječa, smrtna kazen nobeno zdravilo. Odpraviti, uničiti ga more edino socialna pravičnost. Te pa ravno tisti ne morejo, ki iščejo sredstva proti terorizmu, pa mu v resnici samo pripravljajo tla.

Slikanje hudiča na steno je oskrbel predvčeranjem kot pravi brzoslikar ministrski predsednik gospod Koerber. Za debato o proračunskem provizoriju se je oglasila cela vrsta govornikov, kar seveda nika or ne pomeni da bi imeli mnogo pametnega povedati.

bi bilo že radi česa drugega... kdove radi česa. Ali radi ženske odložiti sabljo... In vendar je gotovo, da ni iz nobenega drugega uzroka — če je namreč sploh res.

Da je bilo res, se je Milanov oče kmalu prepričal. Od raznih strani je izvedel, da mu sin povprašuje, kje bi mogel po dveh letih, kadar bi zapustil vojaščino, dobiti službe. In tedaj je kmalu tudi izvedel za Pavlino.

Prav po pravici: on ne bi bil zameril fantu, ako bi se bil hotel ženiti. Tudi kaj drugega mu ne bi bil zameril. Toda da hoče vzeti Pavlino, se mu je zdelo kakor začetek umne bolezn. Prepričal se je popolnoma natanko, da nima deklet nobenega premoženja. Kako se more tako deklet predrzniti, da se seznani. Z častnikom... No, to bi ji bil sicer odpustil. Ali če se, da nima denarja, tedaj naj se seznani na drug način, ako res ugaja njegovemu sinu. A da mu tako zavrti glavo, da jo hoče vzeti, to je nesramno. Sama bi mu morala povedati, da tega ne pričakuje, ker je nemogoče i. t. d.

Najprvo je obiskal sina, da bi z njim pametno govoril. To pa ni šlo, ker Milan ni hotel biti pameten po očetovi pameti. Bil je kar trmast. Vse prigo-

PAVLINA

II.

Če bi bila človeška volja vsegamogočna! Ali človek sam ne vé, kaj vse nanj upliva, kaj ga dela dobrega, plemenitega, ali pa tudi lopovskega, živalskega! Tako ponosni smo na svoja krasna, vzvišena svojstva, in tako preziramo človeka, ki se je spotaknil pa je padel! A kdo vé, čemu imamo zahvaliti, da je naša čem gladka, ali pa da se nam noga ravno takrat vzdigne, ko se je zavalil kamen pred njo!

Milan je Pavlino gotovo ljubil in ko ji je dejal, da hoče žrtvovati kariero ljubezni, ni imel niti najmanjše postranske misli. Vedel je, da je to res njegov pošten namen. Saj se je takoj začel ozirati po kakšni priložnosti, ki bi mu dala kruha, kadar bi odpašal sabljo. To je bilo prozaično in njegova idealistična narava se je nad tim zelo hudovala. Ali — ali tudi ljubezen potrebuje kruha.

Milanov oče je bil čevljar. Ne navaden čevljar, ki dela v zaduhli sobi, umazani od smole. V eni glavnih ulic glavnega mesta je imel elegantno trgovino. Črevlje so izdelovali pomočniki in vajenci

Razni poslanci so tudi vpraševali, kaj pomeni žuganje z razpustitvijo parlamenta, o katerem smo poročali v zadnji številki. To je pripravilo ministrskega predsednika do tega, da je pokazal zadnjega Belcebuba, ki ga ima v svojem kabinetu. To bi bil po mnenju gospoda Koerberja absolutizem. Vlada, ki je nastopila z obljubami, da bode v prvi vrsti varovala ustavo, je prišla tako daleč, da žuga z uničenjem iste ustave. Kako si to gospod Koerber predstavlja, ne vemo. Zdi se nam namreč, da je v Avstriji pač marsikaj mogoče, ali odkrit absolutizem vendar ne. Ker smo imeli zadnja leta mnogo prikritega absolutizma, a narodi so samo godrnjali, ne da bi se bili uprli in ker je sploh država, dasiravno zelo bolna, vendar še ostala živa, misli morda vlada, da je vse že dovolj preparirano za javen absolutizem § 14 je mogel obstati ker se ga je splošno smatralo za provizoričnega; definitiven absolutizem ne bi mogel obstati, ker prihajajo tu v poštev narodi države, in pa zunanji kredit. Vendar pa so so nekatere stranke prav resnično ustrašile Koerberjevih besed, in predsedniki nemških strank so poslali takoj s tresetimi hlačami deputacijo k šefu vlade, vprašati ga, kaj pravzaprav misli, ali je tisti hudič resničen hudič, ali se bode res spremenilo ustavo po sili. Koerber je na to poklical predsednike nemškega «*Gemeinburgschatte*», ter jim je povedal, da so mu prišle besede o izpremeni ustave samo iz strahu pred bodočnostjo na jezik, ker parlament «prepočasi okreva» in nikakor neče izpolnjevati svojih nalog. Že dva meseca ne dela parlament nič drugega, nego da podaja nu ne predloge. Predsedniki so na to presili, naj bi Koerber to pojasnjeval svojih groženj ponovil v parlamentu, kar pa je Koerber odklonil, češ da se čudi, kako da se njegovih besed ni razumelo, da pa jim ne more ničesar oduzeti in ničesar dodati. Hudič je torej na steni in ostane tam, da bode plašil poslance in volilce z absolutizmom, z revolucijo od zgoraj, tistim pa, ki se hudiča ne boje, dajal upanje na izpremeno volilnega reda. Nekateri so imenovali Koerberjev govor najsmejnejši, kar jih je imel kak minister. Kakšno čudo! Komur sega voda do ust, se prijemlje tudi slame, in tako se godi danes celi Avstriji. Duh izpremene volilnega reda plava v zbornici od zadnjih dñij Taaffeovih, in vladi, najsi bode Koerberjeva ali pa katera koli, ne bode končno nič drugega preostalo, kakor postaviti zbornico na drugo volilno podlago. Pravljicam o absolutizmu ne veruje nihče, kdor ima zdrave možgane, torej ostane samo ena pot, in še le tista vlada, katera jo nastopi, bode imela priložnost in mogočnost, da stori kaj resnega za državo.

varjanje je bilo kakor bob v steno. Prodajalec črevljev se je čutil skrajno nesrečnega. Pavlino je poprej preziral, sedaj jo je sovražil.

Njegova jeza vendar ni postala nikdar tako močna, kakor v prostih ljudeh, ki v besnosti ne vedo, kaj delajo. Nasprotno. Začel je razmišljati, kaj bi mu bilo storiti. Tedaj je začel studirati svoje knjige. In potem je naročil voz, pa je obiskal po vrsti nekoliko gospodov. Lepo gladko in s pametnimi razlogi je prosil, naj mu predstavijo sina. Tako lahko, kakor si je domišljjal, to ni bilo, čeprav je poprej natančno pregledal svoje knjige. A če pada kaplja vstrajno na kamen, ga izdolbe. Eno leto je preteklo, potem pa je hotel služaj, da je bil Milan prestavljen. Poročnik sicer ni hotel verjeti v slučaj niti v službene obzire, a iti je moral. Med vožnjo je nastala revolucija v njegovih zroganah, v srcu pa se je javljala neimečena tuga po Pavlini. In ko je bil nekaj časa v novem mestu, je storil to, kar pripovedujejo razne pesni o prostih vojakiñ: Zapustil je mesto brez dovoljenja, pa je šel k Pavlini. Ko so ga zalotili, je dejal, da se ni mogel premagati. Stvar je postala resna in nevarna.

Mednarodni zbor avstrijske socijalne demokracije.

Četrty dan dopoldne je začela razprava o **colninski in trgovinski politiki** v Avstriji. Poročevalec za to točko je bil sodrug **Kautsky**.

Navadno se pravi, da sta za vprašanje, ali prosta trgovina, ali pa varstvena colnina, dva vprašanja: S stališča konsumentov je najboljša prosta trgovina, s stališča producenta pa varstvena colnina. Svobodna trgovina pomeni nizke cene, varstvena colnina pa visoke cene. Ali stvar ni tako enostavna. Interesi konsumentov in producentov niso interesi dveh različnih razredov, ampak samo dva različna momenta v življenju istih ljudi. Kdorkoli deluje danes v gospodarskem življenju, je prodajalec, naj zdaj prodaja blago, ali pa delavno moč. Isti prodajalec pa postane prihodnji trenotek zopet kupovalec, in če so enkrat zanj koristne visoke cene, ima drugič korist od nizkih cen. Za nas more torej veljati samo eno stališče: Interesi proletarijata. Proletarec je prodajalec blaga «delavna moč»; njega zanimajo visoke cene tega, ne pa drugega blaga, kajti za drugo blago je kupovalec. Delavna moč je pa blago posebne vrste. Združena je z osebnostjo prodajalca in sledi na trgu popolnoma drugim pogojem, kakor drugo blago. Nauk o «*železnem mezd-nem zakonu*», da sledi mezda mehanično cenam živlenskih potrebščin, je danes premagan. Mezda se veliko težje povišuje, kakor cena drugega blaga, pa tudi ne pada tako lahko. Delavec je torej interesiran pri padanju, ne pa pri zvišanju cen.

Seveda se pravi: Visoke cene so združene z razvojem industrije; če industrija napreduje, se povišuje mezda. Če pa ni industrije, če delavci nimajo dela, jim tudi najnižje cene ne pomagajo. To je napačen zaključek. Tudi če se industrija ne razvija, imamo lahko visoke cene, ki nastanejo lahko kot posledica kartelov, ki enostavno omejujejo produkcijo, torej priložnost za delo. Vsled tega padajo mezde, a na drugi strani se vendar cena živlenskih potrebščin povišuje. In kadar se industriji dobro godi, se povišujejo obresti, narašča pomanjkanje stanovanj.

Proletariat je res interesiran ob prosperiranju in ob razvoju industrije, ni pa direktno interesiran ob visokih cenah, temveč nasprotno ob nizkih cenah. — Razvoj industrije pomeni danes razvoj veleprodukcije, ki je edina podlaga, na kateri se lahko izvede socializem. Mi stojimo na stališču narodnega suvereniteta, demokracije. Demokracija pa ne pomeni samo neodvisnost naroda od posameznih oseb, ampak tudi neodvisnost naroda od naroda. Ali danes, pod vladjo kapitalističnega proizvajanja so samo tisti narodi lahko neodvisni, ki imajo razvito veleindustrijo; poljedeljski narodi propadajo bolj in bolj v odvisnost od indu-

Eh, če bi bil že zadnji dve let odslužil, bi mu bilo vse eno. Naj ga zapró par tednov, naj ga degradirajo! V meščanski obleki ne bode nihče videl, da je degradiran častnik. Ali odslužil še ni. Če ga pošljejo v zapor, bode moral še dalje služiti kot navaden vojak. In to bi bilo strašno. Ta bojažen ga je tako silno mučila, da je zlomila njegovo energijo in njegovo kljubovanje. Oče ga je obiskal in mu je povedal, da je govoril z zapovednikom. Če gre prosit, in če zdravnik spozna, da je bil takrat bolan, ne bode hude. Uničen — je šel Milan prosit. Vsprejem pri zapovedniku ni bil prijazen, ali željeni uspeh je dosegel. V mestu seveda ni mogel ostati; prestavili so ga zopet, oddaljenost med njim in med Pavlino je bila sedaj še večja. Odpusta ni mogel dobiti, drugič dezertirati ni šlo. Nič drugega ni bilo mogoče, kakor dopisovati si. In tu se je izvršila znana, tako čisto ponovljena istorija. Izprva se piše vsak dan. Pisma so polna najtoplejšega čuvstva. S časom se zde tisti zaljubljeni izrazi frazasti. Piše se bolj razumno, in ker ni toliko novic, bolj redko. Vmes pridejo velike orožne vaje; tedaj sploh ni časa za pisma. Preteče torej nekaj ted-

strijalnih, in zato je v interesu vsakega naroda, da si razvija lastno veleindustrijo.

Pri colninah imamo razlikovati različne vrste. Največje težave nastanejo iz tega, da se govori navadno o colnini sploh, brez obzira na razlike. Lahko se zagovarja eno vrsto colnine, pa obsoja drugo. Najprvotnejša oblika colnine, pri kateri je škodljivost najbolj očitna, je finančna colnina. Ona sega v sive stare čase, in še danes lahko opazimo njeno prostno obliko v puščavi Sahara, kjer roparske čete potujejo karavane plenijo, ali pa zahtevajo od njih davek, da jih ne opleniijo. Ta baričeni značaj je ohranila finančna colnina do današnjega dneva. V začetku so vodili kupčijo samo bogati ljudji in sicer z luksurioznimi predmeti. V kapitalistični produkciji pa prihaja kupčija z živlenskimi sredstvi in s surovinami za industrijo v ospredje; finančna colnina ni več colnina na predmete za luksus, ampak na živlenske potrebe za delavne množice.

V Avstriji so iznašale leta 1899 colnine 110 milijonov kron; od teh je odpadalo 34 milijonov samo na finančno colnino za vo, čaj in kakao, torej za produkte, ki bi kot manj škodljivi, ali pa neškodljivi užitki lahko omejevali alkoholizem. Zlo je tudi, da se pobira finančno colnino tako, da narod tega ne opazi. Pri državnikih so tudi zato priljubljeni, ker podajajo sredstva za militarizem. Nemčija nam daje za to najbolj primer. Tam so se povišali dohodki colnin od tega 1877 do 1900 od 100 milijonov na 473 milijonov mark, v tem ko so vojaški izdatki narasli od 435 na 828 milijonov mark. Med tem ko se je colnina povišala za 378 milijonov, so se torej izdatki za militarizem povišali za 392 milijonov. Finančna colnina koristi torej skoro izključno militarizmu.

Na to se odgovarja: Da, ali colnino plačuje davek v lastni deželi. Kaj bi znižuje davek v lastni deželi. Kaj bi sledilo iz tega, če bi to bilo res? V Avstriji moramo vendar tudi uvažati, in sicer veliko več, kakor izvažati, da moremo plačevati dolgove tujini. Leta 1899 je iznašal izvoz in Avstrije 1862 milijonov, uvoz pa 1609 milijonov kron. Če pa plačuje tujina naše colnine, moramo mi plačevati colnino tujine, in ker več izvažamo, nego uvažamo, moramo tudi plačati več colnine tujini, nego plača tujina nam. Colnina nam toraj nič ne koristi, kajti kar na eni strani pridobimo, izgubimo na drugi.

Ali to sploh ni resnica, da plača tujina našo colnino. Colnino kakor indirektno davke ne nosi vedno tisti, ki jih plača, temveč jih skuša odvaliti na tistega, ki je najslabeyši, ki se ne more braniti.

Domače stvari.

«*Edinost*» se je zopet zjokala, da nimajo tržaški socialisti čuvstva za slovensko vseučilišče. V Ljubljani, na shodu v

nov brez njih. In polagoma se pojavi vprašanje: Ali res ne morem živeti brez nje? Ali res ne?

A, za to se ne gre. Obljubil sem, zvest moram ostati...

Ni res. Prav za to se gre, ali res ne morem živeti brez nje. Ali je res vredno, vse žrtvovati? Kakšno življenje bode to?...

A, kaj! Take misli!

Take misli pa prihajajo tem bolj pogostoma, kolikor manj je pisem.

Že tako dolgo je nisem videl. Postala je starejša. Kdo vč, kakšna je zdaj?

In kadar zaróje take misli po glavi, umira ljubezen...

Polkovnik je imel lepo hčer in tudi kavcijo. Milan se mu je prikupil, hčerki tudi. Na častniških večerih, sta pogostoma skupaj plesala. Sam ni vedel, kako se je zgodilo, da sta si nekoč topleje stiskala roki. In naenkrat je bila situacija takaj, da jo je moral vprašati, na kar je dobil obligatni odgovor: «*Govorite z mojim očetom.*» Pavlinina slika je preletela pred njegovimi očmi, a le kakor senca. Oblekel se je v parado, pa je govoril z Ilkinim očetom. In ure dili so vse tako, da je bilo prav.

(Dalje).

«Mestnem Domu») je namreč zagovoril tudi sodrug Linhart ter se je pridružil zahtevi, da se ustanovi v Ljubljani slovensko vseučilišče. V Trstu so narodnjaki sklicali podoben shod, a tam ni bilo nobenega socialista. To jih grozno peče, dasiravno nikakor ne razumemo, kako pride «Edinost» do tega, da zahteva od nas kako sodelovanje, ko ravno ona vedno zatrjuje, da mi sploh nismo Slovenci. Kdo pa je bil prvi, ki nas je izobčil iz slovenskega naroda? Kdo je kričal urbi et orbi, da nismo niti socialisti, niti Slovenci? Česa naj mi iščemo med njimi? Menda bi jim bilo všeč, da bi jim delali štafazo, to verujemo. Ali za to komedijo ne bodo več dobili slovenskih socialistov iz Trsta. Kar imamo povedati, znamo povedati na svojem lastnem shodu, ne pa pod egido tržaškega, delavstvu skozinsko sovražnega narodnjaštva, za slavo teh najbolj reakcionarnih in napredku Slovencev najbolj škodljivih politikantov. Kadar bo pravi čas za to, bodo povedali tržaški socialisti svoje mnenje o slovenskem vseučilišču in o slovenskem šolstvu sploh jasno in glasno, da ne bo nobenega dvoma. Za narodno enako pravnost imamo — to trdimo s popolnim prepričanjem in s čvrsto zavednostjo — veliko več smisla, kakor «Edinost», in zato bi bilo prebedasto, če bi se puščali vprezati v voz te šovinistične gospode. Da bi polemizirali s tetko radi tega, kar črčka o nekem shodu pred dvema leti, bi bilo res najmanj potrebno. Zlasti nemumno pa je, če se zaletava «Ed.» zopet v sodruga Kristana, češ da ga ni bilo na tistem slavnem zboru tržaške gospode. Kristan je bil tisti dan na potu na Dunaj, pa res ni čutil nobene potrebe, da bi bil gospodom Gregorin, Rybaž in Cotič na ljubo pretrgal svoje potovanje. A da se ne bodo izgovarjali na sodruga Kopača, jim povemo, da je bil v nedeljo v Senože ah in Dolenji vasi. Nikar pa naj si ne domišljajo, da hočemo s tem se opravičiti. Ako bi bili hoteli vžiti čast narodnjaške družbe, bi bili lahko delegirali kakega drugega sodruga na shod k Sokolašem. A to se nam ni zdelo prav nič potrebno, ker prav dobro vemo, da bi bili imeli tam igrati ulogo milostivo sprejetih, in ker se nam ne ljubi, prenašati manir velerodne gospode, ki gleda na delavca «od zgoraj dol».

Če se je sodrug Linhart v Ljubljani pridružil zahtevi za univerzo, ni storil s tem ničesar, kar ne bi bilo v skladu z nazori in s taktiko izvrševalnega odbora. Odtod pa tudi ne sledi, kar bi «E.» rada izvajala, da so ljubljanski sodrugi postali nacionalistični, temveč odtod sledi samo to, da se znajo v Ljubljani meščanske stranke vendar še nekoliko bolj konciliantno vesti proti političnemu nasprotniku, kakor tržaški frazerji, s katerimi je postal vsak skupni korak popolnoma nemogoč. Modra gospoda vidi iz tega lahko, kako se s svojo policijsko politiko izolira. Seveda — da bi izpoznala, kam to konečno vodi, za to je — premodra.

Politično mišljenje je železničarjem svobodno. To zopet kažejo letošnje volitve v bolnišno blagajno avstrijskih državnih železnic. Pri vsaki priliki zatrjuje naš g. Wittek, da ni nasprotnik naše organizacije in kako se jezi, kadar ga drž. posl. sodr. Dr. Ellenbogen opomni na kako preganjanje naših sodrugov radi njih političnega prepričanja! Vse je laž. Samo gosp. Wittek s svojim velikanskim štabom ima patentirano resnico. Da se pri vsakih volitvah upliva na volilce, je popolnoma naravno, ali upliv, ki ga rabi naše žel. ministrstvo, ni več naraven in nas naodaja s ponosom, ker vidimo, da se nas boje. Volitve so bile pred kratkim razpisane in vročile so se nam potrebne glasovnice. A glej si paro! — Glasovnica mora biti podpisana s polnim imenom volilca, ter mora imeti tudi postajo, na kateri je volilec, označeno. Oddati se ima *odprto* in sicer takoj. Ministrstvo je sicer odredilo, da imajo biti do 10. grudnia glasovnice na svojem mestu, ali posamezni paše, katerim je volitev zelo važna, so rok po svojo odredili.

Resnica je, da je večina glasovnic že 1. grudnia oddana. V razglasu volitev stoji sicer pisano, in debelo podčrtano da je volitev svobodna «die Propaganda ist erlaubt», pravi n. pr. Proske Ludwig, ali kako ta svoboda izgleda, včle tisti, ki pozna naše ka-

pacitete. Človek ne ve, bi se li jezil ali bi se omejal takim naredbam. Uradniki, ki večinoma niso udje bolnišne blagajne, imajo sedaj veliko posla, kajti od direkcijskih mamelukov à la Pacher nastavljeni kandidati morajo biti voljeni.

Gospoda, če vas ne bode zeblo! Z veselimi srcem moramo konstatirati, da je zmaga našim kandidatom sigurna. Najnovejši *svindel* ni dosegel zaželjenega namena, in tisti ki se boje, sploh jih je pa malo, ne bodo volili.

Najbolj zanimivo seveda je, da razpošlje danes 2. grudnia ministrstvo drugo naredbo, s katero določa, da se smejo glasovnice zaprte oddati. Torej sedaj, ko smo jih že oddali. Da, naredbe našega železniskega ministrstva so čudno nerazumljive!

Črn nezadovoljnost.

Ohesil se je 2. t. m. v Ivanjigradu v občini Gorjansko na Krasu 22 letni mladenič France Lozej. Reče se je zmešalo v glavi. Bil je namreč dober, delaven in poslušen sin ter je tudi vedno rad opravljal svoje krščanske dolžnosti. V zadnjem času pa je bil posebno molčeč in brez posebnega povoda otožen.

Vojak umrl vsled trpinčenja. Tržaškemu «Piccolu» poročajo iz Budimpešte, da je vojak Peter Florian, od pešpolka honvedov garnizije v Velikem Varaždinu umrl vsled udarcev po glavi s kopitom puške, katerega mu je prizadel nek podčastnik. Isti list poroča, da so podčastniki istega polka sploh jako surovo ravnali z vojniki ter da je vsled tega tudi mnogo vojakov obolelo. Zato se je pričela zdaj stroga preiskava in je v njo zapletenih več podčastnikov.

Za obnemogle delavce. Deželni odbor goriški razpisuje eno denarno podporo letnih 240 kron, katere podeli iz dohodkov zaloga prevzvišenega deželnega glavarja grofa Franca Coroninija za obnemogle delavce.

Za podpore se smejo oglasiti delavci in delavke trajno nesposobni za delo.

Prošnje je podati do 20. decembra 1901 v pisarnici deželnega odbora in priložiti jim je:

1. spričevalo županijskega urada dotičnega kraja, v katerem je vestno popisana starost, stan družine, preživila prosilčeva, kako se je bavil z obrtjo in kakšno je njegovo naravno zadržanje.

2. zdravniško spričevalo, potrjujoče prosilčevu bolehalost.

Razglas. Objavlja se s tem, da se bodo vršile nadomestilne volitve v cenilne komisije za osebno dohodnino v tukajšnjem političnem okraju, katere se imajo vršiti v smislu §§. 199, 181 in 183 postavbe od 25. oktobra 1896 (l. drž. z. št. 220), mesto po §. 189 izstopivših udov in namestnikov, na podlagi § 17 volilnega predpisa, priloga I. izvršitvenega predpisa (l. drž. z. št. 35 od 1897. k zgoraj omenjeni postavi postavi takole:

A. Cenilni okraj šte. 1. «Gorica dne 8. januarja 1902 od 9 do 12 ure predp. v občinski dvorani Corso Gius. Verdi, in sicer voli I. volilno telo enega uda in dva namestnika in III. volilno telo enega uda Barva glasovnic je bela za I. volilno telo, rumena za II. in rožnata za III. Opomni se, da od onih dveh udov II. volilnega telesa, kateri bo vpisan na glasovnici na prvem, mestu se bo smatral na 4 leta izvoljen med tem ko bode oni na drugem mestu vpisan le za dve leti izvoljen.

B. Cenilni okraj št. 2. Pol. okraj «Gorica (dežela)». Volitev bode: Za vsa tri volilna telesa tega cenitnega okraja dne 4. januarja 1902 od 9 do 12 pred. v uradnih prostorih davčnega oddelka Via del Teatro št. 5, in sicer voli I. volilno telo enega uda in enega namestnika, II. volilno telo dva uda in enega namestnika in III. volilno telo enega namestnika. Barva glasovnic za I. volilno telo je bela, za II. volilno telo rumena in za III. volilno telo rožnata. Glede načina, aktivne in pasivne volilne pravice, kakor tudi načina izvrševanja te pravice, se obrača pazljivost volilcev na dotične določbe postavbe od 25. oktobra 1896 (l. drž. z. št. 220) ter prej omenjenega volilnega predpisa. Volilni komisar ne sprejme nefrankovanih ali nedostajno frankovanih pošiljatev z volilnimi listki ter jih bo smatral v smislu

§. 34 volilnega predpisa kot neveljavne. Od c. kr. okraj glavarstva. V Gorici, 1. dec. 1901.

V torek 17. t. m. ob 7. uri zvečer ima izvrševalci odbor svojo redno sejo, v sobi upravnistva «Rdečega Prapora».

DOPISI.

Zagorje ob Savi. Že dolgo časa Vam nismo poročali o našem kraju, mogoče bi čitatelji Vašega cenjenega lista sodili da je v Zagorju delavstvo zadovoljno, seveda, kateri bi to mislil bi se jako motil. Naši gospodje pri rudniku, so še vedno v stari obleki, kakor je sploh kapitalistična, navada da se, obogimu delavcu škoduje, hodi si na eden; ali na drugi način. Po navadi porabijo vsako priložnost, delavcem materialno škodovati. Sedaj ko je nastala nekoliko industrijalna kriza so naši delavski prijatelji takoj porabili to krizo v svojo korist, čeravno ima trbovjska premogokopna družba še staro ceno na premogu, dosti odjemalcev, vender pa so zadnji mesec večinoma krajev (Ort) okoli dve krone zaslužili, tako slabo plačilo ki bode za mesec Novembra že nismo imeli dobro pol drugo leto. Kakor smo že omenili, ker je sedaj kriza v industriji hočejo tudi pri trboljski družbi to porabiti v svojo korist in delavcem potrgati vso tisto izboljšanje od lanskega leta meseca Januarja. Ze lanskega leta meseca Julija se je gospod Dettela lotil tega umazanega dela ter pristregel akord po raznih (štreknah), krajih ker smo ga pa v «Arbeiter-Wille» opozorili, da s tem ne bode dolgo izhajal, se je potem v temu delu nekoliko bolj previdno vedel, dobili smo tudi deloma nazaj, kjer pa pozor «Arbeiter-Wille» tako radi pozabijo mogoče zato, ker so ponosni da so Nemci, zato jih hočemo sedaj v Vašemu cenjenemu listu opominjati, mogoče jim bo to dalje v spominu vstalo. Da če hočejo imeti zopet tako neprijetne čase, kakor so jih imeli že v marsikateremu gibanju, potem le tako naprej, a vendar ni treba potem jokati da so to krivi socialisti, tako daleč ne pridemo več v Zagorju, da bi se vsako brutalno nasilstvo mirno gledalo in potem pa ako bi gospodje tako propagando želeli jim lahko vstrežemo tako, kot sedaj na dan sv. Barbare. Agitirali so cele dva dni v čakalnici, da naj se rudarji vdeležijo sprevoda, ker drugače tudi gospodje ne grejo z v seljam k taki slavnosti.

Ne vemo ali sodijo delavce za tako zaslepljene, ali pa se samim meša po glavi, rudarji naj Vam delajo propagando kaj? Rudarji naj Vam zopet varujejo kakšne 2 milijona kron čistega dobička. Ker pa se rudarji niso v takemu številu vdeležili seveda so posamezni mameluki mrmrali tako slaba parada, nikakršne solidarnosti z nami. Kaj hudiča z Vami naj bode kdo solidaren? Kjer bi radi, da bi Vam zastonj delali, plačajte delavcem tako da bodejo lahko živeli, postopajte z njimi tako kakor se gre, v civiliziranemu času, potem Vam pa ne bode treba Vaših «štajgrčkov» za policaje na dan sv. Barbare, da bi Vam ljudi skupaj gonili. Na svidenje!

Rdečkar.

Šel sem nekega dne iz Zagorja proti Toplicam, naenkrat dojdem dva moža in sicer F. rudarja, M. kmeta iz Sentjurja. Pogovarjala sta se o rudniškem in kmetovskemu delu, kmet je jamral da je jako slabo, da je popolnoma zgubil zaupanje, da bi klerikanci kaj ukrenili za njega, rudar pa je pravil kako velikanske urednosti se nahajajo v Zagorskem rudniku. V tem ko je omenil da je zaslužil slabo, da ne bode moral niti mleka kakor tudi ne stanovanja plačati, zraven da ga otroci vedno opominjajo da bi jim kupil za zimo bolj toplo obleko, kjer jih na poti v šolo vedno mrazi omenil je tudi: bil sem ta mesec na nekem premzu, kjer smo sploh vsi skupaj jako slabo zaslužili, krivo je seveda tudi to, ker «strekne» imamo vse polomljene, «Ortov» je preveč na omenjenemu premzu, tudi železnice so tako slabe, da se vedno (hunt) preobrne, ali pa se ustavi. Moj tovariš me hodi

vedno klicat, da se potem oba skupaj trudiva in vzdigujeva nazaj, treba pa bi bilo tudi da bi hodil eden naprej s sekiro, ter sekal štempeljne, ali pa nosil drog in cepin, včasih pa tudi (hunto) in tako da čakam mojega tovariša po celo uro in še dalje. Pri akordu pa se tudi ne spregleda, torej za obupati je, res bode potreba vse porabiti, da si kaj priborimo, sedaj pa pristopim tudi jaz k socialistom ker vidim da ni drugače, če bi teh ne bilo, ne imeli bi koruze za življenje. V taistem času pa pride mimo neki štajger P. bil je edenkrat na ednem kraju ceste drugič na drugem, alkohol ga je metal iz ednega kraja v drugega. Naenkrat vpraša M. kmet rudarja kaj pa je to za eden človek? Rudar F. to je naš štajger, M. kmet, ali pri Vas vsi «štajgerji» tako pijani okoli lazijo? Rudar F. cukne z ramo, pijejo ga po navadi radi, ali tako pijani ne hodijo kakor P. M. kmet. Slišal pa sem že večkrat da ste pri Vas v Zagorju jako izobraženi rudarji, zakaj pa bi koga drugega ne postavili za «štajgerja»?

Rudar F. ja, naši gospodje imajo vedno rajši neizobražene in pijance, kakor rudarje ki imajo izobrazbo. Ravno danes sem imel nekaj opraviti na Toplicah pri nekem gospodu, on tudi rad pije, včasih ga čakamo po dve ali tri ure ali kaj hočeš? M. Kmet: A sedaj sem jasen mogoče ima gospod Dettela za to tako veselje do štajgerja P, ko si mi pravil da imate vse narobe porovah, torej če se navadi že od zunaj njegova glava, potem lahko potrpi če ga nerednost v rudniku od ednega «olma» v drugega meče? F. Rudar: na to Ti ne vem odgovarjati. Potem sta se poslovila in odšla vsak na svojo stran.

Trebovlje, meseca novembra.

Že dolgo časa se nismo oglasili v «Rdečem Praporu», in naši priganjači, ki imajo od nekdanj navado, da se vedejo kakor mali tirančki, med tem ko nekateri med njimi posebno čislajo pregovor: «Kdor dobro maže, se dobro vozi, to menda že mislili, da smo postali popolnoma topi in da lahko znamo delajo, kar se jim poljubno. V tej misli si pripravljajo vse polno nepotrebnega dela, katero bi jim mi prav radi prihranili.

Ravno sedaj imamo volitve za bratovsko skladico, in priganjači bi nas radi prisilili, da bi volili tiste, katere ugajajo paznikom in katere hočejo rudarjem kar po sili napisati na volilne listke. V tem se posebno odlikujeta paznika Božič in Dolšek, ki hočeta po vsej sili, da bi se jima delavec tudi v tem vprašanju podložil. Tako je Božič nekega starega jamskega delavca izgnal iz jame, češ: «Čakaj, boš pa zunaj delal, da ne bodeš agitiral po jami». S tem, da je starega moža v kruto zimi postavil na mraz, se je res krasno odlikoval!

Dolšek se je izkazal s tem, da je med delavkami delil listke, katere je sam popisal, ter je zahteval, naj se podpišejo. Ko je izvedel, da se je na shodu protestiralo proti takemu postopanju, je začel kričati nad ubogimi ženami, ter jih zmerjati: «Proklete babe, ali ste morale iti povedati ferajnarjem, da me bodo dali v cajtenge?» — No če se Dolšek časopisov tako boji, tedaj mu imamo samo eno svetovati; naj se tako vede, da ga ne bode treba vlačiti po časopisih, pa bode vse dobro. Da bodo delavci in delavke mirno vtikale v žep tako nasilje, tega pa Dolšek ne doživi več. On nima čisto nobene druge pravice nad delavci, kakor gledati na to, da se delo izvrši po predpisu. Ali kadar se utika v take reči, kakor so volitve za bratovsko skladico, tedaj je to predrznost, in tu nima zahtevati nobene pokorščine. Za sedaj naj mu to služi za dober nauk. Če pa še ne bode dosti, naj se pa pripravi, da jih bode tako dobil po prstih, da mu bode za vse čase prešlo veselje, izvajati nasilje nad delavci. Ako ne more potolažiti svojega krščanske socialnega srca in mora jasno pokazati svoje ajmohtarsko čuvstvo, tedaj naj skliče n. pr. kak ljudski shod, pa naj tam agitira. Tega mu potem ne bode nihče zameril. Seveda je drugo vprašanje, kaj bode s tem dosegel.

Ko imamo še pero v roki, naj še povemo, kako razumejo krščanski socialci pri nas krščansko ljubezen do bližnjega. Krasen primer za to nam je dala te dni neka gospa Lubri. Ona je posebno po-

božna, morda zato, ker bo njen sin nekoč zlezel v kuto. Pripovedovali so nam ljudje, ki so videli, da je svojo staro mater tako pozdravljala z dežnikom po pleh, da je zlomila dežnik na materinih kosteh. Drugič je pokazala svojo velikanško ljubezen do bližnjega ko je neki večer stopila v stanovanje neke žene, ki je v njeni hiši stanovala. Tu je začela kričati kakor divjina, da mora žena takoj iz hiše: mož da lahko ostane, ali žena mora takoj ven. Pri tem je razsajala kakor bi bila blazna: «Marš ven, hudiči! Socialdemokrati se mi ne smilijo, čeprav sredi ceste erkajo! To so hudiči! Ven, ven!» — Uboga žena si ni mogla pomagati, ter je morala pograbit svoje malo dete ter si po noči iskati drugo prenočišče.

Mislimo, da je tu vsaka opazka nepotrebnost.

Rdečkarji

Štrajk pri tvrdki Korn v Ljubljani je končan z velikim uspehom. Danes so vstopili sodrugi zopet v delo.

Komité.

Odprto pismo

premilostljivi gospici «Slovenki» v Trstu.

Napisali ste v zadnji Vaši številki kritiko o mojem članku «Slov. Frauenbewegung» (dok. d. Fr. št. 16.). Na tem še ni nič hudega, — človeka dandanes kritizirajo razni ljudje, pametni in neumni. Govorili ste pa tudi v članku s tonom, ki napravlja utis, kakor da bi imeli privileg pisati o ženskem gibanju na Slovenskem; no to je človeška slabost. Govorili ste tako, da je človek precej razumen. Vašo britko ljubosumnost in vsiklinali ste končno, da je moj članek «mistifikacija»; tudi to še ni smrtni greh.

Neodpušljivo pa je, da ste tako grozno — naivni, da mojega članka niti razumeli nisti. Ta naivnost je Vaš smrtni greh in radi nje Vas bomo vrgli sedaj v pekel in Vas pekli, cvrli in mučili, na veke... Vi sicer niste krivi na tej naivnosti, a mi tudi ne; a kot nositeljica te naivnosti ste odgovorna zanj in radi tega se bomo tudi o bodoče delali «neusmiljeno norca» z Vami, dokler ne molite Vaš «Credo»...

Eh bien! Vsaj tiskovno pomoto v mojem članku bi ne ponatisnili, draga! S tem, da ste tudi v Vašem prevodu — za katerega Vam sem zelo hvaležen — napisali «gospa Nama» mesto «Mama», ste z električno močjo Vaše duhovitosti razsvetili cel Vaš članek.

Vi konstatirate v začetku Vaše kritike, da je bil moj članek pred ustanovitvijo «Sp. ženskega društva» spisan in vendar polemizirate z njem tako, kakor bi ga šele zadnjič spisal. Najprvo pa kličite razjarjeni: On je soc. dem., ljudje, kamnajte ga! Draga moja, Vi ste zelo krščansko misleča gospa — ali je to lepo, da me narisate najprvo kot petrolerjara in potem «kritizirate moj članek»? Če je to lepo, potem je «Slovenka» tudi «moderno žensko glasilo».

In sedaj k stvari sami. V mojem članku delil sem na ziranje o ženskem gibanju na Slovenskem v tri kroge. Konstatiral sem vendar najprve, da «slov. žensko gibanje še ni vstopilo v življenje». Le rudimentarni začetki obstajajo, le momenti naziranja in ne realno, v strankarski obliki nastopivše gibanje. In da je «Slovenka» to mojo delitev smatralo kot laž, da obstoje tri stranke ženskega gibanja, — to je ravno ona grozna naivnost.

Tudi nisem identificiral «Spl. ž. dr.» z prvim krogom; to se pravi s tistim «emancipistkam», ki smatrajo celo stvar le za modno zanimivost. Društvo takrat še ni eksistovalo in nekaj kar ni, se vendar ne mora spajati s kako stvarjo. Sicer sem pesimistično gledal napram ustanovitvi društva, ker sem bil prepričan, da bode temelj tega društva naziranje Ivanke in vseh drugih «mlečnih moralistk». In še sedaj sem prepričan, da ne bode društvo imelo preje zdravo podlago, dokler se ne emancipira od tega duha, dokler se ne kristalizirajo iz njega zdrave in bojne strokovne organizacije, ki bodo vodile boj proti duševni temi in

proti ekonomični sužnosti. Upam, da bode društvo v tej smeri napredovalo, upam že radi tega, ker so med odbornicami tudi prav pametne žene, kakor gospa Drogenikova, kar nisem nikoli tajil. Če se bode to uresničilo, potem bode zginile iz društva — emancipistke — mojega prvega kroga, ki so se morda tja vtihotapile.

Da «Slovenka» ne vé nič o soc. demokraciji, vemo mi že davno. O soc. demokraciji vé ravno toliko in vendar piše vedno o nje.

Končno se pa grozno jezi nad mojem «slavospevom» o Zofki. Razumem... ljubosumni smo končno bolj ali manj vsi. Konstatiram samo, da sem govoril o «Misterij žene» precej navdušeno, ker je ta knjiga v istini prvi dokument resnega ženskega gibanja. Zato pa še ne molim pred Zofko in če bi pozneje ta nadarjena slov. pisateljica kako neumnost napisala, jo bodem suhoparno imenoval «neumnost».

Na vse drugo za danes ne odgovorjam. Bodem videl, kaj bode še napisali, premilostljiva gospica «Slovenka».

Ni lepo — to morem še omeniti — da lažete vedoma o našem stališču začasa izdajo «Misterija». Soc. dem. so bili edini, ki so se brezobzirno zavzemali za to delo in gospa Marija Ana, — ki Vam gotovo precej blizu stoji, — je napisala največje neumnosti o knjigi.

Vzemite torej moj članek še enkrat v roko, predstavljajte se, da je bil napisan pred letom dni in čitajte ga še enkrat. In potem — Vas primejo plameni pekla za veke.

V Ljubljani, 9./12. 1901.

K. Linhart.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopač Josip
Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 — Trst.

Samo za železničarje.

Tovarši! Pozor!

Železničarji imajo najboljše pogoje za zavarovanje življenja in dohodkov pri zavarovalnem, hranilnem in posojilnem zavodu

„FLUGRAD“

ki so ga železničarji sami ustanovili in ga sami upravljajo.

Tovarši! Obračajte se v vseh zavarovalnih zadevah samo na svoj lastni zavod.

Pravilase pošiljajo na zahtevo brezplačno, ravno tako se daje vsa pojasnila, sveže i. t. d. glede zavarovanja.

S kolegijskim pozdravom.

Predstojništvo zavar. hran. in posoj. zavoda «Flugrad».

Dunaj I., Gonzagagasse 13.

2

GOSTILNA

Domenik Ravelico

Trst - Ulica Ghega št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vino Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinjša vina v buteljnikah, pivo prvega reda.

Domača kuhinja, jedi gotove vsako uro.

Sprejemajo se naročniki na obed in večerjo, tudi naročbe na dom s točno oprežbo.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

DELAVEC

RDECI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti, ne more se boriti za svobodo.

Arrocinina iznaša: Za Avstro ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izbaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnistvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list, je v ulici Bochetto 3 I.

Mednarodni zbor

avstrijske socijalne demokracije.

Kautsky (dalje): Colnine se zvali na konsumente dotične dežele, iz česar sledi, da se cena blaga za znesek colnine povša, ali pa, kjer so konsumenti premočni, na tiste, ki stoje kapitalistu najbliže: Na lastne delavce. Colnino skuša s tem izravnati, da po tiste meze delavcev. Tako se lahko zgodi, da mora dežela plačati lastno in tujo colnino. Najbolje se to zgodi tam, kjer so producenti in konsumenti enako slabi, kakor n. pr. v Avstriji. Če se v Avstriji zapreči uvoz žita in živine in Amerike in Rumunije, se povšajo cene na kruh in meso in avstrijski delavec mora pod tem trpeti. Če se pa Amerika in Rumunija s tem mašuje, da šikanira avstrijske eksporterje, se skušajo slednji s tem odškodovati, da znižajo avstrijskim delavcem mezdo. Na vsak način so široki sloji ljudstva tisti, na katere pade colnina z vos težo.

Ozrmo se na pravo varstveno colnino, ki ima baje namen, varovati produkcijo. Ta colnina deluje tako, da je ne plačuje tučina, ampak da se cena produkta povša za znesek colnine. Ta znesek mora plačati delavno ljudstvo, ki kupuje blago. To je dejstvo, ki nam varstvene colnine na noben način ne dela simpatične. Varstvena colnina je državna pomoč kapitalu na račun mase delavskega ljudstva. Med varstvenimi colninami imamo razlikovati različne vrste. Kak kapitalistični sloj ima interesa na tem, da ohrani in povša svoj profit, in colnina daje prilžnost za to. Ako doseže kak kapitalistični sloj posebno moč v državi, če je v stanu, napraviti državno mašino posložno svojim interesom, tedaj bode ta skupina dosegla, da se ustanovi za njo posebno visoko colnino. Proletariat pa nima interesa na tem, da se varuje kakšno posebno industrijo na račun drugih; v interesu proletarijata je samo, da se industrija sploh razvija. Ali privilegirana colnina ne mora niti pospoševati kake posebne industrijalne stroje, temveč zgodi se lahko, da se ustanove karteli, da se vsled tega produkcija zajezi, da se tako cene še nad znesek colnine povzdignejo. Lahko pride tako daleč, da colnina samo profit povša, ne pa tudi produkcijo. To stališče postane za nas posebno napram colnini na železo važno, in sicer posebno v Avstriji. Železna industrija je dandanes nenavadno razvita in vsled dodavanja za armado in za mornarico je tesno združena z državno silo in z visoko financio. Železna industrija je povsod v stanu, iztlačiti za se posebno visoke colnine in visoke profite na račun ljudstva. Ali železo in oglje je za našo industrijo ravno tako potrebno, kakor kruh za nas; kakor potrebujemo mi kruha po ceni, tako potrebujemo cenega železa in premoga.

Ravno v Avstriji, kjer je industrija tako slabotna, ovirajo visoke cene na železo njen razvoj. Mašinska industrija stoji v Avstriji tehnično na visoki stopnji, a vendar se vsled visokih cen železa ne more razvijati. Leta 1900 smo imeli v Avstriji v trgovini z mašinami uvoz za 52 milijonov kron, a izvoz samo za 15 milijonov. Leta 1893 je iznašal uvoz mašin 39 milijonov kron, a izvoz 9 milijonov. Izvoz se je torej ne-

koliko povšal, uvoz tudi. Ali viši uvoz napram izvozu je iznašal 1897. leta 30 milijonov, leta 1900 pa 37 milijonov kron. Vidi se torej, da varstvena colnina industrije ne pospešuje, temveč ovira. Proti takim varstvenim colninam moramo torej z vso odločnostjo nastopati.

Poleg tega imamo drugo colnino, ki ne deluje nič manj škodljivo, a imenovati jo bomo konservirajočo colnino. Če obstoje stroke, ki na tehnični in gospodarski podlagi nimajo več življenske moči. Če se varuje take stroke s colninami, pomeni to oviranje gospodarskega razvoja na račun splošnosti. Sem spadajo zlasti agrarne colnine, ki delujejo na to, da se ohrani poljedelstvo na tisti nizki stopnji, na kateri drugače ne bi mogla obstajati. Govori se o slabem položaju poljedelstva in tudi jaz trdim, da obstoji precej velika beda poljedelstva, ki ima svoj vzrok v tem, da so produkcijski izdatki v zapadno evropskih deželah večji, kakor v prekomorskih, in tudi kakor v vzhodno evropskih. Ali ta beda poljedelstva ni identična z bedo veleposestnikov. Danes govorimo lahko o bedi železne industrije — če se ne motim, se dela v Vitkovicah komaj tri do štiri dni na teden; to je gotovo beda; ali zato mi vendar ne bode prišlo na misel, govoriti o bedi gospoda Kestranka ali barona Rotsilda ali nadvojvode Friderika. In če govorim na drugi strani o bedi poljedelstva, naravno ne mislim na kako bedo Schwarzenbergov ali Kolovratov. Beda poljedelstva obstoji pri nas, večje, a to pride največ od tod, da je zemljišna renta v zapadni Evropi višja, kakor v Ameriki in Rusiji. Kjer vlada veleposestvo in sistem najemnine, je jasno, da visoka zemljišna renta visoke najemniške obresti poljedelstvo tlačijo. Ako agrarna colnina ceno življenskih sredstev povša, ima najprvo najemnik korist, ker prodaja svoj produkt za tem višjo ceno. Kadar pa izteče rok najemnine, se sklene nov najemni ugovor za višjo ceno. Poljedelec ima plačati višjo zemljišno rento, višjo najemnino, poljedelstvo je bolj obremenjeno in je v konkurenci s tujino slabše kakor prej.

Isto se godi, če prav skrito, tam, kjer sta posestnik in poljedelec v isti osebi. Opaža se to, kadar se lastnina menja, ali pa pri podedovanju zemljiš. Ako poljedelec podeduje posest, mora sodednikom izplačati toliko več, kolikor višja je vrednost posesti. Ako izplača v gotovem, oslabša svoj prometni kapital in mora voditi promet na nekoristen način. Navadno pa poljedelci nimajo kapitala, ne izplačujejo v gotovem, temveč jemljejo hipoteke in plačujejo obresti. Čim bolj se pri izpremeni lastnine cena zemljiša poveča, tem višja je hipoteka, tem višje obresti, ki jih mora poljedelec plačati. Tako pride poljedelec v prejšnji ali slej v škodo od agrarne colnine iz zato vodi agrarna colnina nujno tja, da v kratkem času ne zadostuje več in da se jo mora povšati.

KRIZA.

Dejstvo krize, o katerem so si danes do cela vsi sloji menda jasni, je tudi za naš železničarje velicega pomena. Kapitalisti kakor nemanioti stikajo gla-

ve ter si jih belijo vsak s svojega stališča, kako bi se to krizo prestalo in kaj bi bilo neobhodno potrebno za odvrnitev te večje bede.

Da imamo toraj tudi železničarji vsekar dosti vzrokov, baviti se z neogibnim vprašanjem, mora vsak priznati, kdor se le količaj peča z našimi razmerami in pazno zasleduje početje v zadnjem polletju na državnih železnicah.

Nastala kriza, katero opazujejo naši »stebri« današnjega družabnega reda kakor tele nova vrata, nam ni čisto nič novega in že dolgo vrsto let se trudijo naši sodrugi po širnem svetu, zabitim bučam imeščanstva dokazati, da so take prikazni v naši »najbolje urejeni družbi« neizogibne.

Seveda privilegirana inteligenca, ki vidi v vsem socializmu samo utopijo, se vso vrsto let ni prav nič naučila, in sopet, kakor pri vsakem kulturnem delu, bode moral proletarijat stvar v roke vzeti, ter jo rešiti.

Človek bi mislil, ako se pokažejo v javnem življenju tako važne prikazni, kako je ravno ta sedaj skoraj celo Evropo obsegajoča kriza, da je v prvi vrsti vlada na tem interesirana in da bi morala ona vsaj kjer ji je direktno mogoče, vse potrebno ukreniti, da se nevarnost odstrani, ali vsaj olajša. Da pa temu ni tako, videli bomo v sledečem.

Kriza je tu in nikomur ne bode prišlo na misel, zanikati to. Tudi resnice, da še ni do vrhunca prikipele, se ne da zatajiti in nehoté moramo torej računati z žalostno prikaznijo. Kar vlada v obte dela je sicer jako malo, ali kar nas bolj zanima, je jako nevarno delo našega železniškega ministrstva.

Že pred meseci, ko se je le še malo slisalo o težkem stališču velike industrije, bavili so se že naši socijalni politiki pod plaščem »velikega voznika« z krizo. Gospoda, ki se imenuje tako rada »moderni«, spregledala je kmalu položaj, ki se bliža, in da se je tudi z istim pečala, je le hvalevredno.

Kar pa se mora na vsak način zavreči, je delo, katero je produkt teh studij. Neštevilnokrat smo gospodom povedali na vse mogoče načine n. pr. na shodih, polistih, policijah, deputacijah i. t. d., da je cela institucija državnih železnic v tako žalostnih razmerah, da je reorganizacija nujno potrebna.

Službo se je vedno le z največjim naporom opravljalo kajti ljudi je bilo vedno premalo. V časih, kadar je bil neprimerno velik promet, je vse vozilo, kar se je le moglo gibati in večkrat smo že mislili, da mora sploh vse obstati. Le velikanskemu naporu uslužbencev se je zahvaliti, da je stvar vedno brez večjih nesreč napredovala, kajti ako se je v službi vsako leto na tisoče uslužbencev ponesrečilo, gospoda tega vendar ne mora upisati v vrsto nesreč — proletarska kri je po ceni. — Takrat se nam je vedno obetalo, da bode kmalu bolje da se uredi služba, da se pomnoži število uslužbencev in še več drugega.

Instrukcije, katere moramo znati kakor v nekdanjih časih I. razreda ljudskih šol »Oče naš«, in katerih delamo neštevilno izpitov, so popolnoma iluzorne. »Varnost prometa« je le beseda, ki v sedanjih razmerah ne veka prav nič, in bi se bolje glasila »Nevarnost«.

In sedaj? Za čas kri e bi bila najlepša priložnost, nekdanje grehe poravnati in državnim železnicam dati podlago, da bi se v bodočih časih lažje razvijale. A kaj dela gospoda?

Nesrečno krizo izkorišča na najne sramnejše načine. Iz vsch delov Avstrije prihajajo žalostna poročila, da se število uslužbencev državnih železnic znižuje. Seveda se ne odpušča visokih uradnikov, temveč najnižje in najpotebnejše vrsto delavcev. Posebno lokalne železnice so pravo polje tega nesramnega početja. Prizor da se vidi po manjših postajah gospoda načelnika z rudečo kapico vreče vlačiti, sodevaliti i.t.d., ni nič redkega. A še ne sramnejše se iskorišča uslužbenec ekselutivne službe.

In vse to, ker imamo v Avstriji krizo. Seveda, v resnici in na tem niti las resnice, temveč po novem letu bomo imeli priliko, slišati da bodo ravno letos nekatere lokalne železnice plačevale dividende kakor nikoli prej.

Kriza, katera je v posameznih industrijah povzročila velik preobrat, se dosedaj še ni veliko, čutilo na železnicah in se torej le izkorišča v tako umazane namene, kakor je reduciranje uslužbencev.

V dokaz temu zadostuje pogled na dolenske železnice. Kdo na celim Dolenskem ve kaj o krizi? Smrdljivo kočevsko oglje se izvaža tako kakor prej, ravno tako drva in poljski pridelki in vendar se je tudi tu v imenu krize precej reduciral.

Ravno tako je po drugih železnicah, in znana nam je kratka proga, katera je v teku zadnjih 9 mesecev izvozila 500 voz blaga več nego lanijsko letu v istem času, in vendar se je ravno na tej progi odpustilo 15 delavcev. Na celi progi je danes, v tevi uradnike, še 17 uslužbencev.

Sedaj, ko bi bilo mogoče službo vsaj nekoliko olajšati, se jo se otezuje in naredba žel. min. iz leta 1898., po kateri se bi imelo vpeljati 11 urno službo, je popolnoma izginila. V resnici je danes 14, 16 do 20 urna služba v navadi. Vse, ker imamo krizo.

Takemu početju naj gledamo hladno, kryno v obraz? Vodstvo državnih železnic je pokazalo ravno pri tej priliki svojo popolno nezmožnost, in vsem tistim, ki so dosedaj še računali na »dobro srce« velike gospode, morajo se odpreti oči.

Kakor bodo morali v industrijah, kjer je res danes kriza, delavci sami potrebno ukreniti, ravno tako bodo morali tudi železničarji pričeti, sami se brigati za svoj obstanek, ako nočejo svoje brezbriznosti plačati z lačnim želočcem.

Torej vsi možje na krov.

Crni nezadovoljnež.

Socijalni pregled.

Poročila obrtnih nadzornikov za leto 1900.

Zlivati vodo v morje bi pomenilo, ako bi hoteli ponavljati staro resnico v slabem položaju delavcev sploh. V meščanskih krogih pa bi nam zopet rekli po stari ravadi, da lažemo, ali pa da pretiravamo. A vendar dokazujejo žalostne razmere, ki v resnici obstoje, da se še vse premalo govori o trpljenju in izkoriščanju delavcev, zlasti pa delavcev v mali obrtni. Naši mali mojstri ki to nikakor ne razumejo, da je konkurenca zastarele male obrtnije z veleindustrijo za daljši čas nemogoča a to konkurenco vendar v vseh udih čutijo, zahtevajo od delavcev, naj jim pomagajo, obraniti se te konkurence. To se pravi: Delavci naj malim obrtnikom ceneje delajo, naj garajo do pozno v noč i. t. d., da morejo mali obrtniki na trgu tako izhajati, kakor veleindustrijalci. Delavec in vajenec sta za obrtnika pred vsem predmeta za izkoriščanje. Seveda stoji tudi veleindustrijalec precej na tem stališču, ali njegovo izkoriščanje omejujejo deloma vendar zakoni o delavskem varstvu, v tem ko je izkoriščanje o mali obrtniji neomenjeno. Tovarnar je včas po sili modern človek, mali mojster je pravi, vsaki reformi sovražni spisar.

Ako pregledamo poročila obrtnih nadzornikov za leto 1900, se nam nepre-

nehoma ponavlja tozba o razmerah v mali obrtni. Obrtni višji nadzornik Kulka poroča sledeče: Podjetja male obrtnije, ki so bila v letu poročila pregledana, dokazujejo v novie pomanjkljivosti obstoječega nadzorovanja glede vzgoje obrtnega pomladka. Zadruga, ki imajo v prvi vrsti srbeti za red glede vajencev, izpolnjujejo to nalogo — z malimi izjemami — popolnoma neza dostno; skoraj povsod manjkajo tudi tiste priprave, ki bi omogočile sistematično nadzorovanje. Le tako se more tolačiti, da je morala n. pr. zadruga priznati trditve, izrečeno na nekem zboru pomočnikov, da polovica v dotični obrti porabljenih vajencev ni redno vsprejeta.

Čas za poskušnjo — pravi vladni svetnik Mihael Kulka — za vajence v mali obrtni preskusa pogostoma postavno določeno maksimalno dobo treh mesecev, ter se je pogostoma tudi ne vsteje v vami čas. Da se taki slučaj pogostoma ponavljajo, se da le na ta način tolačiti, da jih obrtna oblast le redkokdaj izve in da ostanejo vsled tega nekaznovani. Vsekakor bolje je v tem oziru pri vajencih v tovarnah, s katerimi se mora vajenske ugovore skleniti pri obrtni oblasti. Kako malo zanimanja imajo zadruga za odgovarjajočo strokovno izobrazbo vajencev, pokazuje sledeči slučaj: V nekem takoznanem »zavodu za popraviljanje koles«, ki se peča večinoma s čiščenjem in s shrambo voznih koles, in kjer sta za male popravke, ki so v takih slučajih potrebne, nastavljeni en pomočnik in en ročni delavec, je bil sprejet neki »vajenec«, ki je bil pri zadrugi čisto pravilno »najat«. Pri reviziji se je to grajalo ter se je prosilo obrtno oblast, naj naloži zadrugi, da preskrbi vajencu primerno mesto. Zadruga pa je to odklonila, če »da se zgodi podobno pri večini specializistov, da se vajenci le enostransko izurijo, — tudi v večjih podjetjih«. »Mojster učitelj« je dejal, da se nauči vajenec pri njem »deloma« strokovnega dela.

Naši spisarji se potem čudijo, da se vajenci »tako malo« nauče. Kako malo se brigajo zadruga za to stvar, se vidi najboljše pri izdejevanju vajenskih ugovorov. Tak ugovor neke zadruga določa izrečno, da vajenec proti konvencionalni kazni ne more izstopiti iz vadnega razmerja; od nekega drugega vajenca se zahteva, da si ne dobi nikakršne plače, da mora plačevati bolniški donesek. Glede trajanja vadne dobe imajo pravila zadrug za vajence samo to določbo, da mora trajati vaja najmanj 2 in največ 4 leta. Naši mojstri razumejo to določbo redno tako, da pušajo vajenca štiri leta »učiti se«.

Obrtni nadzornik za Trst poroča, da so razmere vajencev še vedno nevtolajne. Niti mojstri niti starši mladiki ljudi nimajo resnega namena, da bi se vajenci temeljito izurili. Očetu navadno popolnoma zadostuje, da ima sin, ki bi se po končani šolski dobi lahko zane maril, sploh kako pravek; mojstru pa je to tudi vse, ker si na ta način prihrani hlapca ali pa služkinjo. Če se je na ta način vajenca pripravilo čez tisto mejo starosti, ki mu je dotlej popostavi prepovedovala vstop v kako tvorniško podjetje, je cilj na obeh straneh dosežen; vajenec lahko v tovarni takoj zasluži neko mezdo, mojster pa se reši osebe, ki postaja vedno manj pripravna za neka v hišnem gospodarstvu potrebna opravila. Sedaj se le začne za mladostnega pomožnega delavca doba pravega pouka v njegovi obrti. Če se mu posreči, da ga sprejmejo v kakem velikem podjetju, tedaj se v ugodnih razmerah lahko v gotovi meri povzpne. Če ne najde boljšega podjetja, tedaj pade na nižavo navadnega dninarja. »To je — pravi obrtni nadzornik — postanek tistega širokega und tukaj ne prenehoma naraščajočega sloja tistega delavskega prebivalstva, ki je periodični selitvi in včas neizrečno trdemu pomanjkanju izvršen in ki je za družabni mir gotovo najbolj nevaren«.

To radi verujemo obrtnemu nadzorniku tržaškemu. Omeniti bi imeli le, da se ne godi tako le v Trstu, temveč da se po vsej kapitalistični družbi stvari tako razvijajo. Prej ali slej pa se bode o tej najbolj številni in najbolj potlačeni masi še mnogo govorilo, ako se

bodo stvari še naprej tako razvijale.

Tipičen primer mojstrske razvade z vajenci daje obrtni nadzornik za nadzorni okraj Komotov. Pri neki reviziji vseh malih obrtnij nekega industrijalnega mesta se je pokazalo da je od padlo v lesni industriji na 29 pomočnikov 22 vajencev, v industriji za obleko na 113 pomočnikov 36 vajencev, v industriji za hrano na 44 pomočnikov 32 vajencev, v kavinski industriji na 18 pomočnikov 55 vajencev. V neke ročnem ključavničarstvu, kjer ni bilo niti enega pomočnika, je bilo 11 vajencev.

Obrtni nadzornik za Budjeovice se pritožuje nad »tesnosprnostjo« mojstrov, ki »ne odjajo svojim vajencem in pomočnikom od svojega znanja več, kakor je za konec vaje, odnosno za nastop obrti neobhodno potrebno. Da se z odgojo dobrih pomočnikov glas učitelja in obrti same povzdigne, se skoro nikdar ne misli«. Mojstri na to res ne mislijo, ker jim gre izkoriščanje nad vse.

Ako hočemo, da se reši našo obrtno mladež iz te malo mojstrske bede, je za danes samo eno sredstvo rabno: Ustanovitev zadostnega števila državnih in občinskih obrtnih šol.

Kapitalistična moritev otrok.

Na učiteljski konferenci, ki se je vrila pred kratkim v Chemnitzu, je govoril ravnatelj Tippmann v svojem predavanju o pravilnem obrtnem delu šolskih otrok. Po njegovih podatkih je v Chemnitzu 1306 šolskih otrok, ki opravljajo vseh dan več kot šest ur obrtna dela. Izmed teh jih je 32 od 6 do 9 let starih. Delo traja do 13 ur na dan. Če se računa k temu samo 24 ur šolskega pouka na teden, iznaša torej delo teh otrok do 100 ur na teden. O številu tistih otrok, ki delajo manj kot 6 ur na dan, ni nič natančnega znano. Dokazana je cela vrsta slučajev, da morajo otroci že ob 3. ali 4. uri zjutraj začeti delo, in 1364 jih je bilo, ki so morali še po 7 uri zvečer delati. O uplivu tega moralnega izkoriščanja na zdravje otrok ni treba izgubiti nobene besede. O uplivu na šolski pouk, poroča učitelj sledeče:

»Pomanjkanje domače pridnosti in skoraj popolna nesposobnost otrok, da bi se živahno zanimali za pouk, je največje zlo. Vsled tega je delovanje na naši enostavni ljudski šoli, posebno v višjih razredih, kjer mora po 64, 69, 72, 74, 77, 79, 83, 87 odstotkov otrok opravljati obrtno delo, tako oteženo, da je dovoljen uspeh in popolna dosega ciljev tudi za najbolj sposobnega in pridnega učitelja nemogoča«.

Tako je v Nemčiji. Kdor bi mislil, da je v Avstriji kaj bolje, bi se grozno motil. Velik del industrijalnega razvoja in kapitalističnega bogastva temelji na duševnem in telesnem ubijanju ubogih otrok.

Kaj zamore delavska solidarnost, pokazuje veleznanimiv slučaj, ki se je primeril v Idhitehavenu, na severozapadnem obrežju Anglije. Mašinsti, ki delajo pri parnih dvigalih, so vstopili v štrajk, ker so podjetniki odklonili ne le njih zahteve glede zboljšanja meze, temveč, tudi vsako razpkavo z vodjami strokovnih društev. Na njih mesto so podjetniki vzeli stavkokaze. Delavci v laki pa niso hoteli delati s temi stavkokazi, temveč so tudi vstopili v štrajk. Tudi na njih mesto so postavili stavkokaze. Sedaj so podjetniki izjavili, da so pripravljeni, izpolniti zahteve mašinstov; ali oni so ostali zvesti lučnim delavcem. Stavkokazi so med tem iztovarili nekaj železne rude. Ali ko je prišla v plavž v Lonsdale, so plavzarji izrekli, da se nočejo dotakniti materijala, s katerim so imeli stavkokazi oraviti. Isto se je zgodilo v drugem plavžu. V velikem podjetju za jeklo so dobili 2700 tom železa; tudi tu so delavci isto izjavili. Železničarji niso hoteli premikati vagonov s tistim blagom. In tako so dosegli mašinsti in delavci v laki uspeh, obena se je izpolnilo zahteve.

Sredstva socijalizma.*

V prvem članku smo rešili vprašanje: Kdo je socijalist? A s tem, da re-

*) Vidi v št. 47 člank: »Kto je socijalist?«

če človek, daje socialista, ne stori še dovolj. Vsakdo mora gledati na to, da doseže svoj cilj. Tako je tudi naša naloga, doseči čim preje naš cilj: soc. družbo.

Socializem je sicer posledica razmer in oni zakoni, ki veljajo v gospodarstvu, v razvoju človeške družbe, sploh v sociologiji (družbeni ali socialni znanosti), nam dokazujejo, da se morejo razmere socializirati (to se pravi, da se morajo razviti polagoma v soc. smislu). Nobena sila torej ne more premagati našo misel, to je gotovo; mi smo, ker moramo biti, ker se mora v kapitalistični družbi roditi strmljenje po poboljšanju, po temeljitem predruženem proletarskih razmer.

Socializem bode! Kdaj da bode, se sicer ne more prerokovati, a to je vse jedno. Pri takih problemah (vprašanjah) se ne sme nikoli sebično misliti na čas. Ne le tedaj se bomo borili za socializem, če uresničimo istega že v našem času, temveč bojujemo se zanjega, ker je to misel pravičnosti in ker smo ljudje. Če ne za nas, dobro, potem se bojujemo za naše potomce.

Socializem bode! A ker smo o tem prepričani, ne smemo roke križati držati in čakati, da bode socializem prišel čez noč. To bi bilo fatalistično (fatalist je človek, ki veruje v fatum; prepričan je namreč, da je vse že naprej določeno; proti tej njegovi naprej določeni usodi se ne da nič narediti; zato drži fatalist roki križani in čaka, da se uresniči njegov fatum.)*) Mi pa ne smemo biti mrtvi fatalisti, kajti naša naloga je poln življenja in boja.

In tukaj pridemo k vprašanju: *Ima li človeška volja vpliv na razvoj ali ne?**)*

S tem, da je Marks dejal: «Proletarji vseh dežel, združite se!» — je priznal, da delavstvo lahko vpliva na ta razvoj; organizacija je znamenito sredstvo za to. Z organizacijo vodimo boj proti kapitalizmu za socializem. Res je sicer, da poboljšamo z njo naše stališče že v današnji družbi. To poboljšanje pa pomeni že socializiranje. Čim preje si bomo priborili vpliv na določitev delavnih razmer (delavnega časa, plače i.t.d.), tem preje bomo tudi imeli prvič zdravo in zavedno delavstvo, drugič pa korak socializiranja za nami. To so do sedaj tiskarji najbolj napravili; oni vplivajo že na delavne razmere in delajo torej tudi v najbolj socializirani stroki. V socializmu bodo določili namreč vsi delujoči delavno razmere.

V prvi vrsti štejemo torej med sredstva socializma organizacijo.

A tedaj: Kakšna organizacija? Organizacija nastopa namreč — to je znano — v treh oblikah: kot *politična*, kot *strokovna* in kot *gospodarska* organizacija. Vse te tri oblike stoje sicer v tesni duševni in gmotni zvezi in tvorijo skupaj tako zvano delavsko gibanje našega časa, a obenem je vsaka teh oblik organizacije nekaj samostojnega.

a.) Politična organizacija.

Anarhisti pravijo: Mi živimo v kapitalistični družbi, to je v družbi, katero so ustanovili kapitalisti proti proletar-

com, bogatini proti nemaničom, močnejši proti trpinom. Vse uredbe te družbe (kakor državni zbor, deželni zbor, občinski zastop, vlada i.t.d.) so kapitalistično urejene, to se pravi, one so sredstva bogatinov proti delavcem. Radi tega moramo vse te uredbe uničiti. Ne smemo torej voliti v te zasto-pe, sploh se ne smemo pečati z politiko. Vsa naša naloga je, širiti in propagirati revolucijski duh proti tej družbi.

Tako anarhisti. Neki soc. dem. pa je dejal: Mi moramo dobiti ambos v roko, na katerem se zakoni kujejo. Mi se moramo pečati z politiko; da nam sosedujo i sloji ne vstvarijo take zakone, ki bodo ovirali naš napredek. Tudi mi smo zato, da se uniči današnja družba z vsemi njenimi uredbami, a prepričani smo, da bomo to le tedaj mogli, če se vsesamo o te uredbe in iz njih vodimo boj proti družbi. Zato se udeležimo vseh volitev, držimo se politična glasila in propagiramo politično stran našega programa.

Politična organizacija mora torej biti. *Njen temelj je, socializirati politične razmere, gledati na to, da te ne zaostanejo za gospodarkem razvojem.*

b.) strokovna organizacija.

To je najbolj razvita organizatorična oblika. Njena naloga je v prvi vrsti, *produkcijo v današnji obliki kolikor mogoče socializirati.*

Če določimo v kaki tovarni le podjetnik ali «delodajalec» (to je tisti, ki poseduje delovna sredstva) delavne razmere, tako da so delavci (to so tisti, ki posedujejo delavno moč) prisiljeni, prodajati to moč pod njeno ceno, — potem je ta način produkcije popolnoma kapitalističen. Če pa stopi podjetnik z delavcem skupaj in vsi določijo razmere je to že kovak v socializiranje. Ta korak pa napravi le strokovno organizirano delavstvo.

Še enkrat torej: Strok. organizacija ima namem, socializirati današnjo produkcijo kolikor mogoče. Obedem pa tudi ostaviti degeneracijo (propadanje) ljudstva, duševno in gmotno isto povzdigovati.

Vprašajmo se pa sedaj: Ali je ta strok. org. za vse sloje potrebna in mogoča? Odgovor: Da, za vse delavce! Sedaj se pa vprašajmo: Kdo je delavec? Ali bolj natančno: Kdo je mezdni delavec?

Če človek dela, potem producira nekaj; tisto, kar producira, je produkt njegovega dela. Če porabi ta produkt zase, potem ni mezdni delavec. Če prodaja tisti produkt (če ima pravico do tega, ker je njegovo), potem tudi še ni mezdni delavec. Mezdni delavec je le tedaj, če nima nobene pravice do tistiga kar je izvajal, ali pa: Mezdni delavec je tisti, ki prodaja le svojo delavno moč ali sam za gotovi čas v gotove namene.

Za te delavce je strok. organizacija na vsak način mogoča in neobhodno potrebna. Kaj pa drugi? Mali kmeti n. p. niso mezdni delavci, a pri nas posebno se nahajajo v prav žalostnem položaju. Kaj je steno? V navadnem strokovnem mislu se ne dajo organizirati. Radi tega se mora izumiti druga oblika organizacije in to je menda gospodarska ali zadruga.**)

c.) Zadruga organizacija.

Ne nameravam za danes obširneje razpravljati o tej tretji obliki organizacije. Le nekaj opazk:

Dejal sem, da hoče strok. org. socializirati produkcijo kolikor mogoče. To velja za industrijsko delavstvo. Zadnje se mora pa tudi brigati za zadruge in se tudi briga. V Idriji, v Zagorju imamo lepa kousumna društva; v Ljubljani se je pri čelo snovati društvo z istim namenom. Ta organizacija hoče na drugi strani socializirati kolikor mogoče konzum. Pri kmetih pa naj bi se socializiralo sploh tudi produkcijo zadruga. Tam bi se imele torej snovati produkcijske zadruge.

Tako se ne bode samo duh socia-

lizma širil, temveč dokazalo se bode, da ima volja vpliv na razvoj neprimagljivo v smeri socializma.

Linhart K.

Domače stvari.

Ljubljanska univerza. V državnem zboru je bila nujnost predloga, da se ustanovi v Ljubljani vseučilišče, odklonjena, in slovenski, odnosno jugoslovanski poslanci sploh niso proti neugodnemu uspehu glasovanja prav nič remonstrirali. Gospodje dijaki so tem glasneši. V slovenskih časopisih objavljajo korenjaš o izjavo, s katero v prvi vrsti napadajo dr. Šušteršiča, in nadalje vse slovanke poslance razven dr. Ploja. Šušteršiču očitajo, da je porabil zadevo ljubljanskega vseučilišča v ta namen, da bi se osebno reha bilital, ostalim poslancem pa pravi, da so zahtevo vseučilišča slabo in mla no zastopali. Gospodje dijaki imajo vročo kri, in to je včasih dobro. Včasih pa tudi ne. To pokazuje cela zadeva ljubljanskega vseučilišča, ki je danes nedvomno za lepšo vrsto let pokopana, kar ne pomeni nič drugega, kakor velikansko razočanje tistih, ki so kaj upali, in ne veliko manjšo blamažo ararzerjev. Postopanje slovenskih poslancev je seveda precej nerazumljivo. Ko je pričela tista bombastična agitacija za univerzo, so se slovenski poslanci takoj angažirali; nekateri med njimi so se udeležili raznih, zlasti dijaških shodov in so tam govorili, kakor da bi bili pripravljeni na revolucijo, če ne dobé takoj vseučilišča. Proti radikalni taktiki, proti pisavi časopisja se ni oglasil niti en poslanec, in na podlagi tega je bila popolnoma opravičena misel, da popolnoma soglašajo z vsemi demonstracijami, ki so bile vprizorjene z velikanskim aparatom. *To je bil njih greh.* Kajti da so bili v državnem zboru potem «mlačni», se nam ne zdi čisto nič čudno. Vseučilišče je stvar, o kateri ne more odločevati nobeno navdušenje, temveč čisto stvarne razmere, na katere pa se je v celi agitaciji vse premalo jemalo ozir. Da torej po govoru ministra Hartla, ki je bil v resnici stvaren, slovenski poslanci niso nič več važnega povedali, dokazuje samo, da so pred njegovim govorom vse premalo mislili na stvarne razmere. Ako bi bili poprej hladnejše sodili, ako bi bili pred državnoborsko debato tako govorili, kakor je potem govoril poslanec Ploj, ki je prav zmerno dejal, «es ist zu hoffen, dass in Laibach in nicht zu ferner Zeit eine südslavische Universität entstehen werde», tedaj se ni bil pokazal tisti velikanski kontrast med nepremišljenimi bombastičnimi tiradami pred razpravami, in med hladnim nastopom pri razpravi. Hartlova beseda, da se vseučilišča ne more dekreirati s postavo, zadeva v tarčo, a nam se zdi, da ni prav nič sramotno za slovenski narod, če priznavamo, da pri nas še ni vseh predpogojev za momentano ustanovitev univerze. Slovenski narod tudi ne zadene nobena krivica za to. Ali krivica leži v tem, da se vodi politiko, katera ne more dovesti do nobenega cilja. Kadar je kultura naroda na dnevnem redu, tedaj smo tudi mi mednarodni brezdomovinci narodni do kosti, to se pravi, za svoj narod zahtevamo vse pridobitve kulture, katere je sploh mogoče dobiti na svetu. Ali samo tirjati, in sicer tirjati z zaprtimi očmi, je nesmiselno in pregrešno. Kajti če hočemo kulturo za svoj narod, tedaj je treba najprvo pogojev za njo. In mi demokratje ne moremo biti niti tu aristokratni. Taki pa bi bili, ako bi vsi moč uložili v to, da more malo številce srečnejših mladenčev bolj ugodno študirati na ljubljanski univerzi, pa bi prezrli, kako silno je pomanjkanje splošnega, vsemu ljudstvu potrebnega pouka. Pogoj za vseučilišče je dovoljno število srednjih šol, a tudi za to je pogoj: zadostne ljudske šole. Teh nam primanjkuje na vseh koncih i krajih, srednjih šol nimamo skoro nobenih, strokovnih učilišč vse premalo; v taki situaciji se nam v prvi vrsti za potrebno, skrbeti na prvi vrsti za podlago, ne pa postavljati streho brez fundamenta in sten. Naše želje bi obsegale še mnogo več, nego vseučilišče.

*) Prepričan sem, da se je o tem pri nas veliko premalo govorilo. Mislili so nekateri sodrugi pač že dovolj v tem, a tega je le misli spraviti v javno diskurijo. Sij smo na ograrščem Slovenskem!

*) Upozorjam, da je to fatalistično naziranje v našem ljudstvu grozno razvito; tako kakor pessimizem rodi najhujšo brezbržnost,

**) To je tudi najgloblji nasprotstvo med «Bernsteinovcem» in «Marksistom». Ekstremni marksizem (seveda le v teoriji) je namreč precej fatalističen, med tem ko je Bernstein sam hudi nasprotnik sod. Abduktiva kreda. «Mi verujemo le v razvoj...» On pravi n. p. v predgovoru k francoski izdaji svoje knjige: «O druge moči — konomičnega in ideološkega značaja — ki vodijo v smeri socializma... zmaga socializma ni odvisna od svoje imanentne konomične potrebe... ni mogoče niti politično, da mu (socializmu) damo čisto materialistično podlago» Menda Bernstein, ta stori, niti — «Bernsteinovec» ni.

*) Nekateri «Bernsteinovci» — zopet izumšči Bernstein samega — to ne sprevidijo. O i niti pomen strok. org. ne pripoznajo in tvorijo oz. povečajo le maso zagizeneh zadružničarjev (Genossenschaftler). V tem so pač res precej podobni «Kleinburgrom».

Mi bi radi tudi tehniko, trgovsko akademijo, umetniško akademijo, visoko poljedeljsko šolo i.t.d. Ali kateri narodnjak bi mogel danes stopiti na plan, pa resno zahtevati vse to? Mi tudi za vseučilišče ne moremo verjeti, da bi bil že pravi čas, in prepričani smo, da vprašanje nikakor ni prišlo na dnevni red iz narodno-kulturnih razlogov, temveč iz nacionalno-političnih. V debati tudi slovenski poslanci niso imeli nobenih stvanskih argumentov, temveč mlatilo se je fraze, da se bog usmili.

Sploh je bila pač cela debata vse-skozi antipatična. Da je bil ravno dr. Šušteršič govornik Slovencev, je bil gotovo nesrečen slučaj, kajti pri utemeljevanju takih zahtev se mora že iz taktičnih razlogov tudi pri volitvi govornika računati z mogočnostjo uspeha. In slovenski poslanci bi si bili lahi o na prstih seštel, da so pri Šušteršiču za to najmanjši izgledi. Izrek obzira na afero z žlindro je njegov govor dokazal, da on nikakor ne more opravičiti vedenja vsenemske družbe, ki se je ponasala kakor v kakem »pajzlu, pa se ni le, da si ravno ima pred lastnimi vrati dosti pometati, zaletavala v Šušteršiča, temveč se je njem član Malik tako nizko spustil na gnojišče, da je razžalil ves češki narod, govoreč o »böhmischen Zirkel«.

Akcija za vseučilišče je torej ponesrečena, in preden bode dosežen cilj, bode preteklo še precej Ljublanice. To ni škodoželjnost, temveč enostavno konstatiranje dejstva. Gotovo pa bi bilo drugače, ako bi slovenske stranke vodile drugačno politiko, ako bi podpirale tiste elemente, ki se v narodnem vprašanju bojujejo za čisto narodno avtonomijo, ne pa za fanatična državna prava in podobne budalosti. S političnega stališča ni druge pametne taktike. Ako bi imeli Slovenci narodno, — ne deželno, domovinaško-avtonomijo, tedaj bi imeli lahko drugačno šolstvo in izgledi za vseučilišče bi bili desetkrat boljši. Ali ker pravijo to socialni demokrati, nam gospoda tega seveda ne sme priznati.

Gospod Schmid delovodja na juž. železnici v Trstu nas je zopet provociral. Dozdevalo se nam je, da si je mož skesal svojih starih grehov in da dela pokoro. Na tistem smo se že veselili, da se nam je posrečilo, tako trdovratnega grešnika spreobrniti. Ali stara navada je železna srjaca. Kakor se mačko neda odvaditi, miši loviti, ravno tako misli gosp. Schmid, da se on nemore odvaditi zmirjati. Vdova pokojnega sodruga Grila, je šlišala, da se na junem kolodvoru sprejeme pometarico v službo.

Ker je dotična vdova že prej vložila, prošnjo na ravnateljstvo juž. žel., katero ji je obljubilo, da jo vprejme v službo kadar bode kako mesto vakantno; je šla nadepolna k gospodu Schmidu. Ko mu je vboga vdova razložila, vzrok njenega prihoda, se našopiril dobro rejeni »Gospod« ter zarenčal nad njo, kaj hodite k meni? Kadar bomo vas potrebovali vas pokličemo! To surovo postopanje, je toliko bolj podlo, ker se je dotič gosp. znesel, nad vbogo, ženo ki živi v največji revščini.

Po svojem možu, ki je dolgo vrstvo let tlačanil pri juž. železnici ni podedovala družega, kakor precejšno število nepreskrbljenih otrok. Vboga žena je jokaje odšla, ker je sprevidila, da se tukaj sočutje zamašči. Gospod Schmid pa bode ostal vbogi revi kot brutalni sluga bogate juž. železnice vedno pred očmi. Sodrugu železničarjem pa, svetujemo, da dejanje gosp. Schmida nekoliko bolj pazno zasledujejo, ker bode potrebno ošabnost, omenjenega gospoda omejiti. Gospoda Schmida pa opozorimo, da se poboljša in nikdar več ne pozabi da je **delavec** in ne **delodajalec**. Južna železnica bode gotovo, raje njega od dela odpustila, kakor vse delavce, ako bi to oni zahtevali.

DOPISI.

Nabrežini, 15. decembra

Naš gospod Čargo, ki je na svoj način skromen gospod, je lahko zadovoljen s svojimi uspehi, ki jih dosega v Nabrežini. Seveda, če bi bil manj skromen, če bi hotel doseči ne samo nekaj za parado, temveč nekaj stvarnega, tedaj bi se lahko jokal. Da bi spravil vso Nabrežino, ki je postala tako rdeča,

da se biki na tri milje v okolici plašijo, zopet spravil v klerikalni tabor, je poklical misijonarje k nam, in imeli smo celih osem dni misijon. To je bilo življenje! Pridigalo se je trikrat na dan seveda bolj tako kakor je na shodih navada, ne pa tako kakor bi se spodobilo v cerkvi, spovedovalo se je in pa delilo papirnate odpustke. Spoved je bila generalna in prav po Liguorijevem sistemu. Poročeni ljudje so morali povedati vse grehe, kar se jih zavedajo od svoje ženitve, tako da se morali nekateri trpinčiti svoje možgane, da bi se spomnili, kaj so zagrešili pred tridesetimi, štiridesetimi leti. Kar se tiče spovedi mladeničev in deklet, je bila taka da bi bilo desetkrat bolje, če teh pobožnih misijonarjev ne bi bilo nikdar v Nabrežino. Vedno je bilo naše mnenje, da bi smela spoved služiti edinov ta namen, da bi poboljšala ljudi. Tu pa se je postopalo tako, da se je nevedne ljudi v spovednici pohujševalo. Mladenice in dekleta se je izpraševalo o rečeh, katerih marsikateri ni razumel, da niti slutil. Ostalo pa ni samo pri prvotnem vprašanju, temveč krščanski misijonarji so svoja vprašanja tako nadaljevali, da so se končno morala tudi nevednim odpreti oči. Nikdar se nismo prištevali ljudem, ki mislijo, da je nevednost čistost; tudi v spolnih rečeh ne zagovarjamo tiste »medolžnosti«, ki je identična z neumnostjo. Ali spovednica v naših očeh ni primerni prostor za razlaganje seksualnih problemov in vednost, katero mladi ljudje na ta način pridobé, vodi prav lahko k pohujšanju. Bojimo se, da bode ta misijon s tega stališča marsikomu za celo življenje ostal v spominu.

Zaključek tega misijona se je izvršil danes ob 2. uri popoldne s procesijo, pri kateri je bilo prav malo slovesnosti in tudi prav malo notranje pobožnosti. Neslo se je pri tem misijonski križ po vasi, in tudi dva naša sodelavca stamenila, da se bode ta posebno odlikovala, če se udeležita. Najbolj primeren za nošnjo križa je bil pač Martinčev Janez z njegovo bolno roko. Za podporo bolniške blagajne mu ni toliko mar, kakor za to, da je pomagal nesti križ. Seveda je to njegova stvar. Zelo važnega se je delal naš občinski redar, ki pa je našel le malo priložnosti za to. Delal je n. pr. spalir, ki je zelo čudno izgledal, ker je bil sestavljen edino iz njegove osebe. Ali se je pri misijonu kaj krščanstva naučil, še ne vemo.

Eno je vsekakor gotovo. Misijon je bil, ali če je gospod Čargo upal, da spravi s tem vse nabrežinske socialiste v klerikalno mavho, se je zmotil. Njegov trud je bil zastoj.

SHODI.

Javni društveni shod kovinarjev v Trstu, se je vršil v dvorani »delavskega doma« v nedeljo 15. t. m. ob 4 uri popoldan, s sledečim dnevnim redom:

Položaj kovinarjev in potreba organizacije.

Govorili so sodrugi: Domes iz Dunaja v nemškem, Učkar v laskem in Kopac v slovenskem jeziku.

Prostorna dvorana je bila do zadnjega kotična na polujena.

Glasno pritrdjevanje in burno odobravanje, je sledilo, posameznim govornikom. Lahko toraj z veseljem konstatujemo, da je seme padlo na plodne tla. Delavci kovinarji so se preobjedli narodnih fraz, ter obljubili, da hočejo z močno strokovno delavsko organizacijo, si priboriti boljše socialne razmere.

V sredo zvečer smo imeli železničarji v Sezani zaupno sejo.

Poročal je sodr. Kopac iz Trsta, o potrebi organizacije, jednoglasno smo sklenili pristopiti Splošnemu pravovarstvenemu društvu.

Železničar.

Delavske nezgode na Ogrskem. Glasom izkaza ogrska obrtnega nadzorništva je bilo leta 1899 naznanjenih 10.042 delavskih nezgod na Ogrskem. Na rokah je bilo poškodovanih 5421, na nogah in stegnih 2478, na drugih telesa 2143 ljudi. Možkih je ponesrecilo 9649, žensk 393. Težkih nezgod je bilo 5005, lažjih 4946, smrtnih 91. Leta 1900 so bile 12.103 nezgode,

sicer je ponesrečilo 11.508 možkih in 545 žensk. Od teh je bilo 6308 poškato rej za 2061 več, kakor leto prej in dovanih na rokah, 2997 na nogah in stegnih, ter 2798 na drugih delih telesa; težko poškodovalo se je 6952, lažje 5019, ubitih je bilo 152 ljudi. Izmed poškodovanih delavcev jih je bilo 6541 zavarovanih, 5562 pa ne. Največ nezgod je odpadlo na industrijo mašin, namreč 2393, na železno in kovinsko industrijo 200, na vozninsko obrt 1294, na lesno industrijo 1223, na stavbno obrt 1170, na industrijo za hramilne snovi 850. V teh industrijah je bilo tudi največ težkih nezgod.

Tiskovni sklad;

Idrija 11 K.

Srankarki doneski: Rudarji v Trbovljah 3 K. 14, železničarji v Divači 4 K. 44. Skupaj: 7 K. 58 vin.

Sodrugi pozor!

Podružnica spl. pravovarstvenega in strokovnega društva Sp. Šiška, priredi »Silvestrov večer«, splošno zabavo; v gostilni gosp. Vodnika v Sp. Šiški št. 89.

Sodrugi!

Da se bomo mogli posloviti od starega leta, ki gotovo ni bilo dobro za proletarce, ter da si obljubimo, da bomo v novem letu, pričeli delo z družinami močmi za zboljšanje in blagor trpeče ga ljudstva; vabimo Vas na obilen obisk.

Odbor.

Rudarji pozor!

V smislu sklepa zadnje konference rudarjev, se bode 24.25 in 26. t. m. v gostilni pri »ovmi« v Ljubnem vršila državna konferenca rudarjev, s sledečim dnevnim redom:

1. Položaj rudarjev, njihove zahteve ter poročilo.

2. Organizacija, agitacija in strokovno glasil.

3. Varstvo rudarjev in bratske skladnice.

4. Rudarske zadruge

5. Mednarodni rudarski zbor ki se bode vršil leta 1902.

6. Raznoterosti.

Dne 24. t. m. ob 8 uri zvečer bode predkonferenca.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopac Josip
Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 — Trst.

Samo za železničarje.

Tovarši! Pozor!

Železničarji imajo najboljše pogoje za zavarovanje življenja in dohodkov pri zavarovalnem, hranilnem in posejilnem zavodu

„FLUGRAD“

ki so ga železničarji sami ustanovili in ga sami upravljajo.

Tovarši! Obračajte se v vseh zavarovalnih zadevah samo na svoj lastni zavod. Pravilase pošiljajo na zahteve brezplačno, ravno tako se daje vsa pojasnila, svete i. t. d. glede zavarovanja.

S kolegijalnim pozdravom.

Predstojništvo zavar. hran. in posoj. zavoda »Flugrad«.

Dunaj I., Gonzagagasse 13.

GOSTILNA

Domenik Ravelico

Trst - Ulica Ghega št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vino Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinejša vina v buteljnikah, pivo prvega reda.

Domača kuhinja, jedi gotove vsako uro.

Sprejemajo se naročniki na obed in večerjo, tudi naročbe na dom s točno oprežbo.

DELA VEC

RDECI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socijalne demokracije.

Geslo: Kdor ne zna svobodno misliti,
ne more se boriti za svobodo.

Naročnina iznaša: Za Avstro ogrske kraje: za celo leto 5.44 K.; za pol leta 2.72 K.; za četrt leta 1.36 K.

Izbaja v Trstu vsaki petek.

Posamezne številke veljajo 10 vin.
Reklamacije so poštno proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Za Nemčijo: za celo leto 5.48 K.; za pol leta 2.74 K.; za četrt leta 1.38 K.
Za Ameriko: za celo leto 7.28 K.

Uredništvo, kamor naj se pošiljajo vsi spisi in rokopisi, ter upravnništvo, kamor naj se pošiljajo vsi doneski za list je v ulici Borchetto 3 I.

List je zakasnul, redi dveh praznikov.

Božič.

Zopet doné zvonovi skoz tiho noč in po vseh deželah, v katerih vlada krščanstvo, odmeva klic: «...in miro ljuben na zemlji». Božič, visoki praznik krščanske cerkve, je tu; priplaval je naše nizke stene na krilih poezije, ki jo sestavljajo naj nežnejši elementi človeškega srca in duha. Spomini na mladost, o kateri pravijo, da je najlepši čas človeškega življenja, kar je v resnici zelo problematično, se zbuja v božičnem času ter doprinašajo največ, da se nam dozdeva, kakor bi bil ta praznik obdan z nekim posebnim čarom. Pred našimi očmi vstajajo božična drevesca, na katerih brle svetle lučice, na katerih so povešeni slati orehi in jabolka, — posuti so z navideznim snegom, a pod njimi leže vsakovrstni darovi. Tam zunaj pa leži debel sneg, ki pokriva zemljo vseokrog z belim plaščem in pod nogami škriplje led, kadar se sipljejo trume ljudstva v cerkve, k polnočnici, katero oznanja zvonjenje in bujanje orgel. In vse, kar je še mističnega, se zbudi v naših dušah; zunanji utiski in notranja čustva se zlivajo v edino očarajočo beseda: Božič!

Ali naš čas je postal realističen, neskončno realističen in abstraktni pojmi ne morejo več premagovati konkretnega stvarnega življenja. Velikanska prekucija gospodarskega življenja je začrtala tudi v naše duševno življenje globoke sledove. Boj za obstanek, ki ne miruje niti trenutek, ki postaja od dne do dne okrutnejši, sovraži umetnost in poezijo; v možganih, v katerih se je ugnezdila skrb za lastno eksistenco in za prehranitev družine ni več prostora, ga zračno fantazijo, ki tke pajčolane iz rož in ki pozlačuje vsakdanjosti. Potrebe prostega življenja se obešajo kakor svinca na nas in preprečijo vsak polet. V najboljem slučaju so prazniki dnevi kratkega počitka za opešane kosti in za utrujenega duha. Ali tudi v tem smislu se njih pomen vedno bolj omejuje. Na tisoče in tisoče je delavcev, ki nimajo v sedanjih družbi ničesar od praznikov in katerim izgube takih dni nihče in nič ne nadomesti. Industrija in promet našega časa ne more pretrpeti splošnega pretrganja. Za neštevilne ljudi so tudi prazniki čisto navadni dnevi, ki si v ničemer ne razlikujejo od drugih. Naj je svet večer, ali novo leto, ali dan svetih treh kraljev — na železnih in mestnih tramvajih morajo voziti vlaki, brzojavni uradi morajo biti občinstvu pristopni, v raznih industrijskih podjetjih se ne more ugasniti ognja. Božična noč, skozi katero dirja železni velikan «vlak», je za strojevodjo, za čuvaja, za prometnega uradnika ravno tako pusta brez vsakega časa, a polna skrbi in odgovornosti, kakor bodi si katera druga deževna, snežena, morda viharna noč. Niti misel ne sme odplavati tja, kjer gore svečice na božičnih drevescih ali pred jaslicami, kajti vse delovanje možgan mora biti posvečeno varnosti blaga in ljudskega življenja, katero najmanjša nepaznost lahko uniči. In če bi bili tudi doma žena in otroci zbrani,

se vendar ne morejo popolnoma veseliti praznika, kajti hoté ali nehoté morajo misliti na moža, na očeta, ki ima svojo božično noč na vlaku, na parobrodu, v tovarni, poleg mašine, ki vsak trenutek lahko izpremeni življenje v smrt. Božična sreča in božična blaženost je postala za tisoče in tisoče pridnih, koristnih ljudi pusta fraza in drugega nič...

Kakor bi nam hotela narava sama dopovedati, kako sami sebe slepimo! Niti tistega glasovitega «božičnega vremena» ni, brez katerega si tega zimskega praznika skoro misliti ne moremo. Černo oblačje na nebu in umazano blato po tleh nikakor ni pripravno, da bi obujalo božična čustva v naših srcih. In vse naše notranje življenje je vendar tako tesno združeno z zunanjimi pojavi tako odvisno od zunanjih utiskov!... Tudi tu lahko opazimo velikanske razlike med pozamestnimi razredi v naši družbi. Srečni ljudje, ki imajo primeren dom, se lahko naredé neodvisne od zunanosti, česar ubogi delavec, ki se ne more v svojem stanovanju obdati s proizvodi umetnosti in moderne tehnike, ne premaga. V razkošni palači se lahko naredi najkrasnejši božič; v podstrešni sobici ali v kleti, v kateri stanuje delavec s svojo družino upliva vreme, in narava mu glasno kliče, da se ona ne briga za za naše uredbo, za naše praznike in za naša čustva.

V celem našem življenju ne pomenijo prazniki nobene izpremene, ki bi bila vredna govora. V gospodarskem in v političnem gibanju ne najde naše oko nobene svetle točke, katere bi se moglo veseliti in ob kateri bi se mogel nas duh v radosti spočiti. Od dalnjih bojnih poljan nam prihajajo poročila o grozotah, ki sramote človeštvo, v lastni državi vidimo razuzdano furijo narodnjaškega šovinizma, ki ščuje človeka proti človeku, temne sile mračnjaške reakcije se trudijo, da bi ukovale človeškega duha. In neomejena želja za dobičkom, za povečanjem bogastev, ki označuje našo kapitalistično dobo, nam je ravnokar rodila eno najhujših grozot, kar jih premore blazno kapitalistično gospodarstvo. Z nevporno močjo je vstala kriza, ki razširja kakor lava pošast iz starodavnih pravljic svoje tisočere roke na vse strani, ki podira dimnike tovarn, ki vsiljuje ljudem revolverje v roke, ki meče cele trume delavcev na cesto, kjer jih pričakuje druga pošast. Njena sestra lakota! Neskončno raste armada brezposelnih delavcev, ki ne vedo, kje bodo dobili kosček kruha za svoje crvičke tisti dan, ko bodo njih srečni bratje v palačah svoji deci darovali vrednosti, o katerih nimajo siromaki niti pajma!... Božič?.. Ne! Prazniki so zaznamovani v koledarju, ali mi ne več ničesar o njih, mi nismo praznični ljudje, naš duh se ne more odtrgati od surove, morilne vsakdanjosti, smisel praznikov nam je izginila, ostal nam je k večjemu prekanjem prijatej alkohol ki nam za ceno zdravja našega in naših potomcev pomaga, da v pijanosti za trenutek pozabimo mizerijo naših razmer. V koledarju so prazniki tiskani z zdečimi črkami; v naših srcih, v naših glavah ni več božiča... Kako je bilo to vse drugače v solnčni deželi starih izumrlih Helenov, kjer so veliki letni prazniki res ves narod napolnjevali z veseljem in z radostjo ter ga dvigali v življenje!

Stara Grška ne more več oživeti, kakor se ne more vrniti razkošno in razbludno rimsko cesarstvo, ne temno mistični srednji vek. Ako se umakne parna sila na železnica in v tovarnah, jo lahko nadomesti električna moč, nikakor pa ne poštna karala, ki je nameščena v muzeju za starine. Človeški pogled je obrnjen v bodočnost in njegov korak vodi navzgor. Ali velikanski na predek, ki ga ima zaznamovati nevtrudljivo pleme stvara, imenovanega homo sapiens, potrebuje velikanskega poglavljenja in razširjenja, ako nočemo, da prevlada njegovo nasprotstvo — naza-dovanje.

Božič!... Ime je tu, njegov zvok slišimo, in nekaj nezvestnega v nas, ki je zadene ta glas, porodi v najgloblji globini našega srca velikansko hrepenenje, hrepenenje po lepoti, po pravem prazniku, ki bi nam mogel osvežiti srce in duha ter nas povzdigniti. Od božiča upamo na veliko noč, od velike noči na binkošti, ali praznik za praznikom izginje, ne da bi postal v resnici praznik za delavno ljudstvo. In vse upanje mora ostati zaman, nobeno hrepenenje se ne more izpolniti, dokler bomo samo upali in pričakovali. Preden moremo praznovati praznike in se veseliti ob lepoti mora priti **božič nove dobe**. Novi rešenik sveta mora priti. Združeno delavstvo mora postati kri in meso, v njeni zvezi se mora vtelesiti hrepenenje po sreči, da more poroditi dejanje, veliko, rešilno dejanje, ki povzroči, da postane napredek splošen, kultura resnična kultura, ljubezen do človeštva mogoča, delo veselje, in uživanje lepota.

Legenda nam pravi, da so razna znamenja oznanjevala porod spasitelja iz Nazareta. Tisoč znamenj oznanjuje začetek nove dobe. Vzstajen iz velikanskega razvoja tehnike, ki že stare oblike uničuje in nove na njih mesto postavlja, ter iz bede milijonov, se giblje embrio nove družbe v telesu stare, umirajoče. Ali od porodne pomočnika je odvisno, v kakšne struje pride novo življenje. Delavno ljudstvo, ki ima dandanes samo topi delavnik s svojo ubijajočo enoličnostjo, je poklicano, da izvede veliko nalogo. Ako razume klic ter mu sledi, si bode samo pripravilo božič, ki pomeni začetek nove, splošne sreče. Ali razumeti mora, da ne more biti nihče rešenik razven njega, in da ne sme rešitve samo pričakovati temveč da se mora bojevati za njo. Boj socializma se mora izvajati, potem še le lahko pride — mir ljudem na zemlji.

ZA NOVO LETO.

Krvavo - rudeča zora na vshodu.
Naprej!... Še en pogled
Vam, žrtvam starega leta:
naprej potem v novi let!

Li se spominjate?
V temnih kočah,
v deželi senc in teme smo se našli.
Tam žarka solnčnega pač ni.
In rožice? Strupeni duh uničil
jih je na polju in na likah,
uničil je lepoto v srcih.
Tam vlada absolutno glad -
Kralj Glad, naš gospodar, mi sužnji
se klanjamo pred Tvojo majesteto!
Le mirno, mirno, ti armada sužnjev,
li slišiš kladiva? No, pojdi torej!

In vedno isto...

...O sovražstvo!

Prišlo si kakor bomba o tihe vste,
in glej, vzdramile so se, vse, vsi bratji!
Glej, novo leto! Krvava zora
naznanja nam večni: Naprej!
O ti radost svobode, brez verig,
in brez bogov in mej —

hinhart K.

Politični odsevi.

V Trstu, 18. decembra.

Državni zbor je v zadnjem zasadanju razpravljal o prisilnih poljedeljskih zadrugah. Ta načrt ima že dolgo zgodovino. Prvikrat je bil predložen dne 10. oktobra 1893., t. j. zadnji dan, ko je Taaffejeva vlada predlagala načrte parlamentu. Sedanja predloga je že šesta, ki je državnemu zboru predložena. V glavnem zahteva načrt prisilno ustanovitev zadrug poljedelcev, po priliki na ta način, kakor se ustanavljajo zadruge obrtnikov. V vsakem sodnijskem okraju naj bi obstajala okrajna zadruga, v vsaki deželi deželna zadruga, ali to je samo nekaj okvir, kajti deželnemu zakonodajstvu so dovoljene mnogobrojne in velike izjeme. Ustanovitev zadrug je lahko omejena na posamezne dele kake dežele, ustanovi se pa lahko tudi več zadrug, kakor je predpisano. Ravno tako lahko odpade deželna zadruga. V enem okraju se ustanovi lahko več zadrug, nasprotno pa se lahko tudi več okrajev združi v eni zadrugi. Tudi občinske zadruge se lahko ustanove in sicer po ena za eno ali pa za več občin.

Namen zadrug je »poboljšanje moralnih in materialnih razmer poljedelcev potem gojitve duha skupnosti, potem mejsebojnega pouka in podpiranja, potem ohranitve in pospeševanja stanovske zavednosti, potem zastopanja stanovskih interesov zadrugarjev in potem pospeševanja njih gospodarskih interesov«.

Vprašanje članstva bode še le deželna zakonodajstva odločila. V konceptu poljedeljskega odseka postanejo udje »praviloma« posestniki tistih poljedeljskih in gozdnih nepremičnin, ki niso niti izključno določeni za zabavne svrhe, niti vpisane v železnični knjigi. Ali deželno zakonodajstvo lahko tudi določi, da posesti, ki obstoje večinoma iz velikih gozdov, ali pa ki ne dosežejo neke minimalne večine oziroma plohe ali pridelkov, ne dajo pravice na članstvo v zadrugi, ali pa da morajo njih posestniki ustanoviti posebno zadrugo. Udje deželne zadruge so vsi udje v deželi obstoječih okrajnih, občinskih ali drugih poljedeljskih zadrug. Udje imajo pravico, da prenesejo svoje najemnike i. t. d.; samo za plačila ostanejo posestniki sami odgovorni.

Opravila zadrug vodijo zadržni organi; v prvi vrsti zadržni zbor in zadržni odbori. Vse natančneje ima določiti deželno zakonodajstvo, ki ima tudi omejiti delokrog zadrug. Načrt podaja tako rekoč samo primer eventualnih nalog. Te niso male; one obsegajo nakup blaga, prodajo poljedeljskih produktov, ustanovitev skladišč in skednjeve, kletij, planinskih gospodarstev, klavnic, pekarn i. t. d., pospeševanje predjemovnih blagajn, posredovanje pri konvertiranju hipotekarnih dolgov, sodelovanje pri zavarovanju, pospeševanje poljedeljskega pouka, oskrbovanje zadržne statistike, pravno pomoč, kontrola semenja, ustanovitev razsodišč za prepire, ki izvirajo iz delavnega in plačilnega razmerja med gospodarji in delavci. (To je edina točka, pri kateri se spominja načrt na to, da eksistirajo tudi delavci). Končno se imajo zadruge pečati tudi s predlogi v vseh gospodarskih zadevah, ki se tičejo poljedeljstva. Načrt določa tudi — kar je v avstrijskem zakonodajstvu nekaj novega, — da se imajo izdatki zadruge pokriti z doneski udov, ki se jih bode pobiralo kot doklado k državnemu zemljiščnemu davku. Najvišji donesek bode določilo deželno zakonodajstvo. Pobirali bodo te doneske isti organi in z istimi sredstvi, kakor zemljiščni davek, to se pravi, da se bode zanje lahko

tudi takoj zubilo. Ostale določbe glede proračuna in računskega zaključka, glede zastopanja vlade v deželni zadrugi, glede spremenitve deželnih poljedeljskih svetov v deželne poljedeljske zadruge, glede ustanovitve zavez, glede revizije, nadzorovanja in oprostitve od davkov so samo formalnega pomena.

Še enkrat Bernsteinovci *) Pane Linhart se je v zadnji številki Prapora v članku Sredstva socializma zaletel vame in namignil, da baje jaz ne razumem Bernsteina, ker sem v svojem članku Bernsteinovci dejal, da verujem v svojem *le v razvoj*.

Pri tem članku sem napravil veliko napako. Jaz sem se tam izrazil zelo na kratko; to je prineslo, da me sodrugi niso razumeli — *razumeli me niso tisti, ki niso čitali Bernsteina*. Jaz vem, da je volja človeka mogočen faktor in sem prepričan, da ona lahko *pospeši* razvoj. Bernstein družega tudi ne trdi. Če sem dejal, da sem somišljenik Bernsteina se nisem rekel, da i v bodočnosti akceptiram vsako njegovo izjavo. — Vled zgoraj omenjenega članka me je neki Theoretikus grozno razmesaril. Ta Theoretikus je velik mesar in je šel tako daleč, da je — razmesaril tudi samega sebe. Kakor je bilo videti, je njemu negacija vse, pozitivnost nič. Zameriti mi torej ne more, če mi njegov profesorski nastop nič ne imponiza. Se toraj ne bom na dolgo bavil iz njegovim člankom; njegove trditve, ki jih je naperil napram meni odpadajo, če ga opozorim na veliko ekonomično nasprotje, ki je v njegovem članku.

On vzklika z menoj vred. Da gotovo postopno socializiranje je tudi naša parola.

Engels je malo pred svojo smrtjo dejal: Soc. demokracija se mora izogibati krvavih revolucij. . . . mora organizirati proletarijat *kot tak*, kajti po posameznih gospodarskih krizah pride splošna in tedaj je čas, da proletarijat prevzame vodstvo človeške družbe.

Theoretikus in pane Linhart mi morata že odpustiti, če v to ne verujem povse. Slično a še bolj utopistično je pisala znana. Roza Luxenburg proti Bernsteinu v svoji brošuri Schrittweise Sozialisierung oder Revolution? Ona pravi, da proletarijat nikdar ne more potom postopnega socializiranja gospodarstva podreti Kapitalističnega gosp. sistema, temveč samo po prisilni ekspropriaciji posestnih — *toraj revoluciji*. Slično a bolj ekonomično previdno trdi tudi Kautzky kar je posebno posneti iz njegove dunajske brošure proti konsumnim društvom. Theoretikus kolikor se je iz njegovega članka posneti dalo, je pristaš te »revolucijonarne struje a — zahteva postopno socializiranje gospodarstva. . . . Naj ga drugi razumejo, jaz ga ne morem. Glavni boj se bije o tem: ali priboritev politične moči in po tej prisilno ekspropriacijo posestnih, ali: gospodarsko assosiacijo ni po tej do politične moči s enmur odpade prisilna ekspropriacija sama ob sebi. — Theoretikus pa mečo vse to v en koš! Prosim ga naj o tem razmislija...

Linhartu za danes povem, da jaz če sem rekel da verujem samo v razvoj, nisem negiral veliki pomen človeške volje. Moje besede je umeti takó, da vem, da se zamore kapitalizem pobiti samo z kapitalizmom. Nadaljevanje kapitalizma je socializem in iz kap. družbe se mora razviti socialistična. Ali drugače rečeno: Nepopolni liberalni ekonomični sistem je popolniti s socialističnim kar pomeni odpravo sedanjega kap nereda.

Da se me ume, pripomnim, da socializem danes nikakor ni popoln ekonomični sistem in da na pr. najdemo v komunizmu veliko več pozitivnosti nego v socializmu. Socializem je *danes* več ali manj negacija obstoječega in Bernsteinovci smo, ki zahtevamo več pozitivnosti. Skratka: kar je David rekel na Hanoverskem zboru o priliki velike debate, to velja tudi za predležece. On je rekel: Mi se razločujemo v tem, da ste vi veliki pesimisti,

*) Ne odgovarjal bi, imam premalo časa za take malenkosti. Storil sem to le radi tega, da se me napačno ne razume.

mi pa optimisti. — Ne nasproti današnji družbi ustanoviti novo, temveč raznjiti iz današnje družbe! Marks je v vitek iz današnje družbe! Marks je v svoji Misère de la philosophie ča. Prodronovi Philosophie de la misère zatrdil, da je car Peter veliki pobijal barbarizem s barbarizmom; toraj kapitalizem s kapitalizmom.

Podpišem s obema rokama ono, kar pravi Mereino v svoji globokoumni knjigi: Formes et Essences du Socialisme na strani 12. on pravi Socializem in komunizem. ne kolektivizem, ne Mutualizem in ne anarhizem, temveč cilj vseh teh šol: Jednakost socialnih pogojev in harmoničnega skupnega delovanja ljudij. In v predgovoru iste knjige klice francoski socialist G. Sorrel: Nazaj k Marksu! To so pametne besede.

Linhart citira napram mojim trditvam v članku Bernsteinovci predgovor Bernsteina k francoski izdaji njegove knjige. Predpogoji socializma in naloge soc. demokracije. Pane Linhart je bral v tem predgovoru tudi sledeči odstavek:

... Und — ich muss es schon sagen — gerade dieser Geist der Unfruchtbarkeit ist es, welcher in der mir von meinen marxistischen Gessinnungswesen entgegen gehaltenen kritik überwiegt. Während Marx und Engels lebhaft die Idee von einer definitiven Wahrheit beämpften (siehe z. B. den Anti Dühring), haben jene Kritiker sogar ganz untergeordnete Bestandteile der marxistischen Theorie wie ewigheilige Dogmen behandelt, an die man nicht rühren darf, ohne den ganzen Bau zu erschüttern. Hatte sie der ein wenig lärmende Beifall, mit dem die Gegner des Socialismus meine kritik begrüsst haben, bestürzt gemacht? War es die Furcht, dass die Arbeiter durch meine Darlegungen entmündigt oder stützig gemacht werden würden? Die Gruppe oder die Gemeinde derjenigen, welche die Theorie in ihren Grundlagen selbst bedroht glaubten nahm die Haltung einer echten orthodoxen Kirche an.

Vsled tega sem Bernsteinovec! Če smo se kaj dotaknili Marksa, se je to storilo kar je bilo nekaj stvari zastarelih, v celoti, v definicijah pa je Marks ostal.

Mi tudi ne negiramo strokovne organizacije. Ne priznam pa, da bi imela strokovno organizacija nalogo socializirati produkcijo, temveč strokovna organizacija ima za nalogo okrajšati ozir. odpraviti neplačano delo, »Mehrwert«. Toraj skrajšati črto b—c na črto a—b. Strokovna organizacija mora toraj *delitev dela popolniti*. Vem da delavstvo potom strokovnih organizacij marsikaj pridobi za zboljšanje svojih življenjskih potrebščin. Toda te pridobitve ne morejo biti trajne dokler rastoča *semljska renta pridobitve strokovnih organizacij absorbirajo*. Strokovne organizacije so prahodnice zadržnega življenja. Toda to nas nikakor ne sme plašiti, temveč to nas vodi v občino. Ergo: Socializem v občini! *)

Linhart v svojem članku se nakrat spušča na agrarna tla in pravi, da smo Slovenci eminentni agrarni narod, da je treba kmetstvo organizirati. — Forme tej organizaciji ni najti v sev socialni demokraciji. Socialna demokracija z sedanjo svojo taktiko ne bo nikdar nič družega nego stranka industrijelnega proletariata. Nazor da nimamo s kmetom nič opraviti je že davno premagam. — Tu je treba pozornosti. Jugoslov. soc. dem. stranica je ona pri kateri postaja agrarno vprašanje najbolj perece. Vsekakor, pa je edina pot prodreti mej naše kmeti propaganda z občinskim socializmom. Druga smer je produktivna zadruga zvezana z mestnim Konsumnim društvom in se takó kmet zveže z industrijelnim delavcem — ali tudi obratno. Švica naj nam bo v tem uzor! Toliko za dnese v pojasnilo!

Ljubljana, 27. decembra 1901.

Abditus.

*) Glej mojo razpravo o občinskem socializmu!

Nov tiskovni zakon je, kakor se poroča z Dunaja, baje že v novi obliki izdelan in tudi utemeljevalno poročilo je neki že gotovo. Pravijo, da preveva ta novi zakon pravi svobodoumni duh — menda ne v smislu naših liberalcev — in da odgovarja vsem modernim zahtevam.

Kar se tiče kolportaže, obsega zakon baje take določbe, da lahko v vsaki smeri popolnoma zedovoljujejo. Knjižgotržci so podali vladi vlogo, s katero so prosili, naj se vzame obzira na njih interese, ki so s svobodno kolportažo tesno združeni. V novem zakonu se je vzelo obzira na te želje. Načrt pride najprvo v ministrski svet in bode potem cesarju predložen na pedsankcijo. Vlada je upala baje, da pride še pred božičnimi prazniki v državnem zboru na vrsto. Radovedni smo, ali bode načrt tako dober, kakor njegov glas.

Deželni zbori so sklicani s patentom z dne 12. t. m. in sicer: Gorenje avstrijski, solnograški, moravski, šleski in goriški na 27. češki, gališki in štajerski na 28., nižjeavstrijski in kranjski na 30. t. m.

Sodrug, spominjate se na »Rdeči Prapor« in na tiskovni sklad!

Razširjajte nas list in agitirajte zanj povsod!

Domače stvari.

«Edinost» bi naenkrat rada postala znanstvena. Z vprašanjem, «ali je še kdo med nami (koga s tem misli, ne vemo) ki ne vidi», se je spustila na polje znanstvenega socijalizma. Ali njena znanost je ravno tako šepeta, kakor bolna satira njenega izven uredniškega sotrudnika na zadnji strani. Ko začenja pripovedovati, kdaj in kje je bil Karol Marx rojen, se pričakuje, da pride sedaj vendar enkrat nekaj, kar ima glavo in rep. Ali kadar prečitaš nekoliko vrstic, takoj opaziš, da tu ni niti glave niti repa, ampak da je citiranje Marxovega rojstnega dneva in mesta samo draperija za ignoranco, ki se potem razteza po dveh člankih. Pisec tega članka bi očitno rad dokazal — o čemur so se že druge glave zamašile, — da bi socijalna demokracija morala postati narodna. Pretkani političar pa je naredil še en korak več; svojim potrpežljivim bralcem, katerim je socijalizem tako tuj, kakor deseta dežela bi, celo rad dopovedal, da je socijalna demokracija — razven tržaških slovenskih socijalistov — že postala narodna. Ako bi ne bilo nekaterih drugih izrek, bi se dalo o tej stvari govoriti, in lahko bi dokazali zvitemu člankarju, da se moti če misli, da ravno tržaški slovenski socijalisti niso narodni. Beseda «naroden» se namreč lahko na razne načine tolmači. Kar je v narodnem stremljenju dobrega: Enakopravnost, povzdiga kulture, delovanje, da se pripelje lastni narod v prve vrste sodobnih narodov, — to podpišejo slovenski tržaški socijalisti brez pomisleka, in kar z obema rokama. Ali vrag ima ravno tu svoje kremplje vmes in je celo stvar tako zamotal, da tržaški slovenski narodnjaki niti ne mislijo na te strani narodnosti, da se po pravici niti ne bi smeli imenovati narodnjake, temveč edino domovinaške šoviniste. Zato pa bi mi naredili največjo napako, ako bi hoteli tudi postati «narodnjaki» ter si pridobiti priznanje te družbe. Kakšne pojme ima naivna tetka o narodnosti in o boju za njo, karakterizira dovolj en stavek iz njenega drugega članka, v katerem tarna, da je Badeni svoj čas padel. To odpira med našim in njenim naziranjem tako brezno, da ga nikdar ne bode mogoče izpolniti. Da pogreva staro laž, češ da so se socijalisti takrat postavili na čelo nemškemu levičarjem, je skoro samo po sebi umevno. Slovanske narodnjaške stranke so se takrat v parlamentu tako škandalozno vedle, da je zelo umevno, če skušajo pri vsaki priložnosti svoj policijski nastop iz tistega časa prikriti z udrihanjem po socijalistih. Mi, ki smo stranka bodočnosti, gotovo niti v sanjah ne bi izkopavali dogodkov iz preteklosti, ker hočemo

vstvarjati, vstvarjati novo dobo. Ali kadar prihaja tetka s tisto staro infamijo, tedaj se ji mora pač še enkrat povedati staro resnico: Socijalisti se niso v tisti dobi pridružili nobeni stranki; z nobeno besedo ne enega socijalističnega poslanca ne more «Ed.» dokazati, da bi bili socijalisti le z mezincem mignili za nemške narodnjaške zahteve. Da pa so uprizorili **glasov to, nepozabno parlamentarno revolucijo** (ipsissima verba tetke), je samo dokaz, da so bili socijalisti takrat edina stranka v parlamentu, ki so znali državni zbor obvarovati pred najhujšim absolutizmom in v posledici tega državo rešiti njene tedanje največje nesreče: Grofa Badenija. «Ed.» je sploh zelo impertinentna, če govori o «parlamentarni revoluciji.» Resnično parlamentarno revolucijo je provzročil njen prijatelj grof Falkenhayn, a dovršili so jo njeni bratci Mladočehi, ki so **pripeljali policijo v parlament.** Če «Ed.» ne razume, da je bil to največji parlamentarni škandal, tedaj spada v bolnišnico in žalostno je, da sme list s takimi pojmi zastopati tržaške Slovence.

Ma bene. Gusto und Ohrfeigen sind verschieden, in Edinosti ne moremo biti zavidni za njen policijski «Gusto». Toda «Ed.» si konstruira svoje «dokaze» sploh na način, ki se v navadnem življenju označuje z besedico «lažnjiv.» O nastopu českih delegatov na zadnjem strankarskem zboru poroča po starem jezuitičnem načinu tako, da iztrga par stavkov iz njihovih govorov, ki dobé na ta način prav lahko nasproten pomen. A kaj naj se pravi, če pripoveduje tetka, da je francoskim socijalistom čisto prav, če sedi Millerand v ministru Valdeck-Rousseau? Ali je ta «glavni list tržaških narodnjakov» res tako škandalozno slabo informiran, da ne vé prav ničesar o nastopanju francoskih socijalistov proti Millerandu, ki je svojo ulogo v stranki popolnoma odigral?

Ne, z listom, ki tako pisari, je resna polemika res nemogoča. Tetka naj bi si le še pribavila ilustracije po vzoru «Interessantes Blatt», pa bi bila prava slovenska «Blutige Hacke». «Edinost» — ta je pravi, a nikakor ne vesel fenomen za slovensko življenje. Ignoranca in policijsko, združeno v senci klerikalnega nazadnjastva... to je, sicer ne smešno mala oaza, ampak žalostna puščava Slovenstva.

Cenjene naročnike prosimo, da obnove naročnino, tiste pa ki nam še kaj dolgujejo, naj poravnajo dolg, da ne nastanejo zapreke v pošiljatvi lista.

DOPISI

Slovenskim naprednim visokošolcem!

Ne moreva pojmiti, zakaj naj bi slovenski visokošolci pošijali sedaj nezaupnice, ozir. zaupnice našim poslancom ali sklepali proteste proti njim. Zaraditega, da se je ljubljanski univerzi pripetila v drž. zboru taka usoda; da se je pustilo govoriti o univerzi baš dru. šušteršiču; da so Poljaki glasovali z Nemci? Zaraditega, ker se je baje zavlačevala vsa akcija in se fakično hotela zavleči? Kakor da bi se bili razsodni živji slovenskega dijaštva kdaj navduševali za našo sedanjo državnozborsko delegacijo! Ne vidiva torej zadostnega povoda, da bi se protestiralo sedaj zoper njeno početje, ker se je isto itak sodilo samo. Doseglo se je, da se je o naši bodoči univerzi razpravljalo v našem državnem zboru; več doseči se teh razmerah ni dalo — če ne upoštevamo tega fakta, da bi se bila slovenska delegacija pač lahko boljše kvalificirala v debati. Protestirati, zaupnice, ozir. nezaupnice izrekat je tukaj — po toči zvoniti.

Naravnost pa je nas osupnilo, ko se je čitalo, da se delo za bodočo ljubljansko univerzo nadaljuje sedaj z nezaupnicami. Ali ne vidijo dotičniki, ki se menda prištevajo k naprednemu dija-

štvu, kakšno delo jim je odkazano sedaj, ko je usoda ljubljanske univerze v državnem zboru bila taka? Ali so res tako površni, da se hočejo držati le zunanjega dela. šuma, bombasta? Ali ne vedo, da je pravo, pozitivno delo, ki zanesljivo rodi dober sad, nekaj čisto drugačnega?

Misliva, da je sedaj naloga slovenskega dijaštva glede ljubljanske univerze, srbeti, da ta ideja ne izgine iz površja, da se izkoplje končno iz frazovitosti, da začenja dobivati realnejše lice. To je naloga vse slovenske javnosti, in čim inteligentnejši je kdo, tem intezivnejše ga zadeva ta dolžnost. Ker smo pa tu najostreje interesirani mi dijak, meniva, da je v prvi vrsti naša dolžnost, da **izpodbijemo vse ugovore, s katerimi so narodni naši nasprotniki pobijali našo kulturno zahtevo.** In kako? Reklo se je, da nimamo moči, učnih sil, ki bi jih bilo mogoče nastavit za profesorje; reklo se je, da nimamo potrebne znanstvene literature svoje. **Oboje je resnica.** Ali sledi iz tega, da tem poslancem izrekajo nezaupnice i.t.d.?

Izvajava iz teh ugovorov, ki držita, da je nujno potrebno, da **gremo slovenskih visokošolci vsé, da začnemo pri sebi skrbeti za ljubljansko univerzo.** Naloga slovenskega visokošolca je, da se izobraža temeljito «vsestransko» in da se specializira. Ne zadošča, da se na univerzi nauči samo tistih predpisanih §§ ov, da prečita minimum tistih knjig, ki jih mora poznati pri izpitih, — z kratka, da se nauči samo za svoj urad, ampak nujno je, da se **pripravi, izobrazi za življenje.** Zato pa ne zadoščajemo demonstracije, manifestacije, nezaupnice, zaupnice i.t.d. Ne trdimo, da mora vsaki postati vseučiliški profesor, če praviva, da bodi naloga slovenskega dijaka, da si pridobi znanstveno izobrazbo tako, **katera bi ga usposobljala za dobro učno moč na vsaki univerzi.** Kajti ali nam bodo le tisti pisali znanstvene knjige, osnovali znanstveno literaturo, kateri bodo predavali ali hoteli predavati na ljubljanski univerzi? Pri nas je še to vprašanje, kdo bo te knjige kupoval, čital, da se sploh omogoči znanstvena literatura! Zakaj o ljudeh, ki so se naučili le najneobhodnejšega za svoj najožji poklic, za skromni uradek, ki jedva čaka, da stopijo v «dolce far niente», v penzijo, dasi so uprav dovršili izpite; — o teh ljudeh nihče ne bo mogel trditi, da bodo podpirali ali da podprejo našo znanstveno literaturo.

Slovenski visokošolci, ki razume pojem napredka, se bo pripravljali v tem smislu: delal bo najprej sam pri sebi za ljubljansko univerzo. Ker ako padeta navedena razloga — pomankanje učnih sil in znanstvene literature, tedaj je glavna stvar dobljena. Minister Hartel je v zbornici priznal, da visoko ceni nada jenost naš Slovencev, po drugi strani pa nam zopet očital nemarnost, češ, pa ste preleni, da bi izkoriščali svojo duševno zmožnost in se sami kvalificirali. Ali ima prav?

Pa pogledajte, tovariši napredni, kako se pripravlja ljubljanski škof za svoje od vas toliko sovražene konvikte. Ali ne veste, da zoper to velikansko trdnjavo klerikalizma na Slovenskem ne bodo zadoščale papirnate kroglice raznih liberalnih časopisov? Da bo treba boriti se zoper klerikalizem z drugačnim orožjem, in da bo napredek zmagal le, **ako bo slovensko napredno dijaštvo v resnici boljši v vseh ozirih od klerikalcev?** Psovke, laži veljajo samo tam, kjer ni plemenitih izobraženih ljudi. Kaj storiti? Napravimo črto pod svoje dosedanje življenje — duševno in telesno — in računajmo. Seštejmo, kar je dobrega, odštejmo, kar je slabega. Ostane plus ali minus?

A ozmimo se po svetu — pravi mutatis mutandis vseuč. prof. dr. A. Seydler (Athenaeum III. 73.) — da pri-merjamo, da spoznamo, kaj je to: **univerza urejena v novoveškem duhu.** To ni vprašanje nekaterih oseb, temveč vprašanje važnih, mnogo napora zahtevajočih zavodov in preračnih naprav, vprašanje velekrasne organizacije, ob kateri bi morali izginiti vsi postranski oziri. Lahko vidimo, kako močno konkurenco bomo morali premagati napram starejšim, z vsem po-

trebnim preskrbljenim avstrijskim univerzam: lahko slutimo, da bomo morali v najugodnejših okoliščinah, ako bi bili preskrbljeni z vsemi sredstvi, kakršne nujno zahteva moderna univerza, do skrajnosti napeti svoje sile, da častno vztrajamo v tem duševnem boju. To vse bi moralo biti znano našim odločivnim krogom; to vse se mora tudi povedati našemu narodu, zato bi se moralo naše občinstvo krepko zanimati, — seveda, temu predpogoj, je dolgo — letna vzgoja, zlasti v žurnalistiki. Kaj pa se dogaja oziroma na to vprašanje pri nas? Nekoliko uvodnih, pričujočih pogosto o površnem poznanju stvari in razmer; par manifestacij, pri katerih se misli, da je manifestacija glavna stvar.

Gotovo se nikomur ne posreči, zamoriti glas celega zavcdnega naroda, odločno in dostojno zahtevajočega kar najhitreje rešitve njegovih kulturnih potreb; a dandanes nam še nedostaje mnogo najnujnejših predpogojev za ljubljansko univerzo. Pripraviti se treba. Torej — na delo sami pri sebi, tovariši visokošolci, da res kaj napredujemo v pozitivnem delu! Položaj našega ljudstva zahteva to; edino tako se more ta položaj za nas ugodno izkoristiti. Mi moramo rešiti problem malega naroda. Naša naloga je da spravimo najpreje sebe, potem pa še naše ljudstvo vsaj na isto kulturno višino, na kateri so naši sosédje, pritiskajoči na nas z vedno ostrejšo konkurenco, gospodarsko in kulturno; vsaj na isto stopinjo, na koji se nahajajo narodi, kateri so se izza reformacije lahko v 17. in 18. stol. neovirano dalje razirjali, katerih ni vrgla osoda za 200 let nazaj kakor nas. Edino možnost, rešiti to nalogo povoljno, pa je, — ne da protestiramo zoper slovenske državne poslance, ampak da protestiramo najpreje zoper svoje dosedanje življenje.

To je sedaj najvažnejši, najresnejši pretest!

V Pragi 12./XII. 1901.

I. U. C. Ferfolija, I. U. C. Dervota.

S. Andrej pri Trstu. Volitve v bolnišno blagajno c. k. državne železnice, odsek Trst, so pokazale veliko zaupnico socijalnim demokratom. Od 462 oddanih glasov, dobili so naši sodrugi 405 do 430 glasov. Oficielni kandidatje so komaj, komaj 60 glasov dobili, in ves trud gospoda Böcheta in Klatzerja v kurilnici pri Sv. Andreju je bil zastonj, malo malo sta jih vlovila na njih hinanice, no zdaj imata tri leta časa počit in pri «amari» za nov trud pripravljati se.

Onim sodrugom in udom bolnišne blagajne, kateri so se pri tej priliki pokazali, kot pravi moške in zavedni delavci se javi splošna zahvala. Upamo, da se bode ta zavednost, ki je tako lep sad rodila vedno bolj razširjala in vodila k novim zmagam.

Cenjeni sodrugi in udje! Tazmaganam še ne pripušča upanje da je delo končano, ampak trdnjavo, katero smo z prvim naskokom vzeli iz rok onih, kateri nam naše pravice kratijo, pa je treba tudi braniti, in naše pravice vedno bolj razširjati.

Med tem malimi pravicami, katere ima lokalni odsek bolnišne blagajne je: predlagati, želje in pritožbe udov na kompetentnem mestu. Ako se ima kak ud slučajno zaradi ene ali druge stvari pritožiti kar se tiče njegovih pravic pri bolnišni blagajni. Na primir da ni dobil bolniške podpore izplačane (Krankengeld) kolikor mu pristaja, ali pa da je imel slabo zdravniško postrežbo. Vse te želje in pritožbe se imajo lokalnemu odseku v Trstu naznaniti. Opomni se da mora vsaka pritožba biti utemeljena. Vsaki pritožbi se ima priložiti natančni popis dogodka, ter imena prič za dokaz resnice.

Končno opozarjamo, c. k. ravnateljstvo državnih železnic v Trstu, posebno pa tajnika gospoda Mesmerja, da se ukaza c. k. želez. ministrstva natančno drži, in da v prihodnje brez vgovora, volilne listko brez podpisa javnim pripona, ker nam je natančno znano kaj je gosp. minister Wittek našemu sodrugu dr. Elbognu zagotovil.

Mi upamo in želimo temu gosp. Mesmerju, da bi še dočkal tisti čas, ko se

ne bode več po podpisih na volilnih listkih vprašal. To staro, dolgo kitajsko kito, je treba odrezati, ker stojimo definitivno v 20. stoletju.

Dopisnica uredništva.

Gospodov Krajner in Zuzziyev popravek je šel v koš; ker v smislu tiskovnega zakona § 19. sme samo tisti popravljati, ki je bil pribit na steno. Obžalujemo da nemoremo želji omenjenih gospodov vstreči.

Rudarji pozor!

Silvestrov večer priredi idrijska lokalna organizacija v prostorih gostilne pri čranem orlu v Idriji

zabavni večer

s sledečim vspeedom:

1. Slavnosti govor.
2. Deklamacija.
3. Polnočni nagovor.
4. Prosta zabava, šaljiva igra i. t. d.
5. Plesni venček.

Darila za šaljivo igro sprejme, sodrug Štremfl, do 31. t. m.

Za lokalno organizacijo:

Rinaldo Fran, P. Zonta, Valentin Pilha.

Sodrugi pozor!

Podružnica spl. pravovarstvenega in strokovnega društva Sp. Šiška, priredi «Silvestrov večer», splošno zabavo; v gostilni gosp. Vodnika v Sp. Šiški šte. 89. Sodrugi!

Da se bomo mogli posloviti od starega leta, ki gotovo ni bilo dobro za proletarce, ter da si obljubimo, da bomo v novem letu, pričeli delo z družinami močmi za zboljšanje in blagor trpečega ljudstva; vabimo Vas na obilen obisk.

Odbor.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Kopač Josip
Tiskarna Werk. Via della Zonta 2 — Trst.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi-Minzi-ja v Trstu

Piazza Rosario 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah, Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj zaračunalo.

KAVARNA MIRAMAR

v Trstu

(nasproti postaji južne železnice)

se priporoča tržaškimi in v Trst prihajajočim sodrugom. Postrežba točna, tople in mrzle pijače prve kakovosti. Železničarji imajo pri vseh pijačah popust. Razven navadnih tržaških, dunajskih, ljubljanskih časopisov so na razpolago „Rdeči Prapor“, „Arbeiter Zeitung“, „Eisenbahner“, „Glühlichter“, „Simplicissimus“ i. t. d. Kavarna je oskrbljena z vsemi modernimi uredbami.

Samo za železničarje.

Tovariši! Pozor!

Železničarji imajo najboljše pogoje za zavarovanje življenja in dohodkov pri zavarovalnem, hranilnem in posojilnem zavodu

„FLUGRAD“

ki so ga železničarji sami ustanovili in ga sami upravljajo.

Tovariši! Obračajte se v vseh zavarovalnih zadevah samo na svoj lastni zavod. Pravilase pošiljajo na zahtevo brezplačno, ravno tako se daje vsa pojasnila, svete i. t. d. glede zavarovanja.

S kolegialnim pozdravom. Predstojništvo zavar. hran. in posoj. zavoda «Flugrad».

Dunaj I., Gonzagagasse 13.

2 GOSTILNA

Domenik Ravelico

Trst - Ulica Ghega št. 7. - Trst

Velik izbor vin vseh prvih vrst: vino Teran, Istrsko, Opolo, Vis, najfinejša vina v buteljnikah, pivo prvega reda.

Domača kuhinja, jedi gotove vsake uro.

Sprejemajo se naročniki na obd in evčerjo, tudi naročbe na dom s točno oprežbo.

